IOAN SLAVICI
OPERE

SCRIITORI ROMÂNI
Text stabilit şi variante la volumul IV… *TEOFIL TEAHĂ* Note: D. *VATAMANIUC*
IOAN SLAVICI
OPERE
Sub îngrijirea
IV
Scriitori români editura minerva *Bucureşti, 1970*
NUVELE
VOLUMUL, V
SPIRU CĂLIN. DOMNUL ISTRAT GORĂUŢ. „PURCELUŞ CU COADA SFREDEL”. O JERTFĂ A VIEŢII. RĂUL DIN FIRE. PUIŞORII. PE POVÂRNIŞ. TATA MELANIA. DAR DIN PRISOS. DIN VECINI. TAINA LUI CIMBRU. AC ŞI AŢĂ
SPIRU CĂLIN

Nu se dă cine se simte! făcusem, ce-i drept, un an de ucenicie la „Briciul lui Ştefan cel Mare” şi eram de 5 patrusprezece ani aproape când am intrat în prima clasă gimnazială, dar luasem în a patra clasă primară premiul cu coroană şi nu mă dădeam pe orişicine, iar după câteva săptămâni au simţit şi colegii mei că nu orişicare dintre dânşii se poate măsura cu mine. 10 între cei ce o ştiau aceasta era şi Spiru, un băiet de vreo unsprezece ani, oacheş, cu ochii mari, tăcut, liniştit şi îmbrăcat cu nişte haine de şaiac, pantaloni largi ca nişte şalvari, ca să nu le iasă genunchii, şi un fel de tunică tot largă şi cu mânecile prea lungi, 15 dar altfel curate şi bine îngrijite. El nu vorbea cu nimeni, ci stătea într-un colţ, mai ici, mai colo. Abia după vreo săptămână şi-a luat loc la capătul băncii a patra, în dreptul unei ferestri.

Acolo şedea, şi nici cu patru toi înjugaţi n-ai mai 20 fi putut să-l mişti din Joc. Dacă-l întrebai ceva şi nu putea să-ţi dea răspuns, dădea din umeri, iar dacă ştia ceea ce-l

întrebai, nu zicea nici da, nici ba, e dădea din cap, încât ai fi zis că e ori mut ori tâmpiti într-una din zile unul dintre băieţii mai neastâmpăraţi, nu mai ştiu care anume, că erau de tot mulţi, voind, între lecţiuni, să iasă din bancă, îi zise cam răstit să se dea la o parte.

Spiru ridică mâna, mişcă din cap şi închise ochii, tot semne foarte învederate că odată cu capul nu se mişcă din Ios.

— Ştii că eşti nostimi îi zisei eu. Dar pe unde să iasă băiatul dacă tu te-ai înfipt în capul băncii!?

Spiru dete din umeri.

— Să nu iasăl zise apoi peste puţin. Să rămâie şi el la locul lui, cum rămânem dumneata şi eu şi ceilalţi.

— Dar dacă are vreo trebuinţă I? întâmpinai eu, care nu eram obicinuit a discuta cu orişicine.

Spiru ridică degetul şi-l clătină de câteva ori.

— N-are! zise apoi pe şoptite, ca să nu-l audă profesorul, care intra pe uşă.

Eram cătrănit. Auzi dumneata obraznici? Ceea ce mă scotea din răbdări nu erau vorbele lui, căci aceste erau de tot puţine şi scoase oarecum cu cleştele: gesturile lui însă şi mai ales căutătura lui, în aceasta era ceva care te taie, şi apoi el avea dreptate, ceea ce iar mă tăia.

„Stai! – îmi ziceam – c-o să-ţi arăt eu ţie!”

La zece apoi, după ce a ieşit profesorul, am şi căutat să urmez discuţiunea, dar Spiru s-a ridicat şi el, a ieşit din clasă şi umbla aşa singur, încât nu era chip să te apropii şi să te legi de el, iar băiatul cu pricina s-a mutat în altă bancă.

„O să te prind – îmi zisei – când plecăm la masă”.

I-am şi luat urma şi abia acum am aflat că avem acelaşi drum. El mergea potolit, în paşi măsuraţi şi călcaţi cu talpa întreagă, cu pieptul cam scos, cu capul ridicat şi uitându-se drept înainte, un umblet învăţat parcă pe de rost într-un lung şir de lecţiuni.

Eu, după el, în paşii piţigăiaţi şi mai spornici ai fostului ucenic de bărbier, mai aproape, de tot aproape.

M-a simţit, se vede, în cele din urmă, căci deodată s-a

oprit şi s-a întors spre mine, deschizându-şi ochii încă mai mari, ca şi când ar fi voit să zică: „Văzuşi că n-avea nicio trebuinţă!?”

Nu ştiu dacă va fi şi gândit-o el aceasta, destul că eram foarte zăpăcit.

Să trec înainte? Nu se putea!

Să urmez discuţiunea? Nu mai era cu putinţă!

Să-l întreb unde se duce? Era o prostie, căci asta o ştiam.

— Dumneata de unde eşti? îl întrebai, ca să zic ceva.

— De la Mizil – răspunse el înviorat de gândul 5 că e cineva care se interesează şi de dânsul – dar nu sunt nici acolo acasă, că n-am nici mamă, nici tată, nici rude.

Ce răspuns 1? Parc-ar fi voit să mă picnească. Nu mă ştiam nici eu nicăiri acasă. Avem, ce-i drept, şi tată, şi mamă, şi rude, dar tata şi mama se divorţaseră şi se certau pe mine, iar rudele erau unele după tata, altele după mama şi mă împingeau când încoace, când încolo. Îmi era parcă-l fericesc pe Spiru.

Urmându-ne drumul împreună, el îmi mai spuse că era de patru ani când a murit tatăl său şi l-a lăsat sub purtarea de grijă a unui prieten şi tovarăş de afaceri, cherestegiu] Nae Petică, un om cumsecade, care-i chiverniseşte şi averea, o casă cu patru încăperi, local de cârciumă în piaţă şi o vie cu livede la deal.

— Până acum – urmă el – am stat la mama Paraschiva, o preuteasă văduvă, femeie foarte bună, căreia îi plătea nenea Petică 600 lei pe an, iar acum stau într-un pension particular, unde plăteşte tot 600 lei pe an, dar mă mai şi îmbracă, îmi poartă cheltuielile de la şcoală şi-mi dă şi câte cinci lei pe lună bani de buzunar.

— Eu – îi zisei – stau tot la domnul Paul, unde am fost ucenic, pentru treizeci de lei pe lună, pe care îi plăteşte când tata, când mama, dacă-i plătesc. Se cam supără cocoana Lina când nu plăteşte niciunul, dar domnul Paul ţine la mine, poate chiar mai mult decât la Rup, prepelicarul lui, şi-o duc bine. Îi cânt din mandolină, îi citesc gazetele, şi degeaba face cocoana Lina gură. Ba,

aşa, duminicile, îmi dă chiar câţiva gologani, ca să am şi eu.

Dumiriţi aşa, ne-am făcut prieteni, deşi el era cu trei ani aproape mai mic decât mine. Ţineam la el fiindcă era băiat potolit şi mă mai şi împrumuta cu câte ceva când mă aflam în strâmtoare, iar el se însoţea cu mine mai bucuros decât cu băieţii de vârsta lui fiindcă învăţam bine şi-l desluşeam când era nedumerit asupra vreunei lecţiuni.

Era şi de altminteri băiat la care puteai să ţii. Ca umblatul îi era întreaga fire; îl îndrumasepreuteasa ca serile, mai înainte de a se culca, să-şi perie hainele şi să le împăture frumos, să-şi văcsuiască ghetele, apoi să se spele pe mâini şi pe obraz şi să-şi facă rugăciunea. Puţin îi păsa lui ce fac alţii; el tot aşa făcea.

Era dar totdeauna curat şi bine îngrijit, cuviincios 10 şi rezervat, cu bună rânduial a în toate ale lui şi îndeosebi la şcoală supus şi to deauna cu ochii la gura profesorului, însă nu leneş, dar co. nod, foarte tignit. Nu grăbea Spiru niciodată, nu se avânta, nu-şi încorda puterile, şi le făcea toate a-ndelete şi cu un fel de grijă 15 ca nu cumva să dea greş. Şi-n şcoală dar era cam în coadă. Se mulţumea să treacă cu chiu cu vai clasa, iar pentru aceasta avea nevoie şi de ajutorul meu.

Mai era apoi în felul lui de a fi, un lucru pe care eu nu eram atunci în stare să-l înţeleg: cu vârsta lui o 2 O nepotrivită preocupare pentru interesele materiale.

Banul, orişicât de ruginit ar fi fost, lui îi sclipea.

Iar aceasta o avea de la nenea Petică, tutorele lui, care mereu îi spunea că are puţin şi că trebuie să fie „strânguitor”, căci nu ştie nimeni ce poate să aducă 25 ziua de mâine.

„Sunt boli – îi zicea – şi fel de fel de nenorociri pe lume!”

În fiecare an de două A ori, de Sf. Gheo-ghe şi de Sf. Dumitru, când lua chiria casei şi arenda viei, dl. 30 Petică încheia socotelile lui Spiru, şi-n timpul celor din urmă doi ani, după ce acesta se făcuse băiat mare, le arăta şi lui, ca „să-şi pună minţile la cap”.

Sf. Gheo. -ghe şi Sf. Dumitru erau dar pentru Spiru cele mai mari zile ale anului. 35 Mai ales anul acesta era de tot mare ziua de Sf. Gheorghe, căci se-mplineau şapte ani de chivernisire şi dl. Petică îi făgăduise lui Spiru că-i va aduce socoteala pentru toţi şapte ani scrisă la un Ios, ca s-o vadă şi el, care e acum destul de mare ca s-o înţeleagă. Cât 40 a ţinut postul Paştilor, Spiru era cu gândul la socotelile lui.

Trei zile înainte de Sf. Gheorghe a şi venit dPetică, şi ziua următoare m-am pomenit cu Spiru, tot potolit şi tacticos ca de obicei, dar cu ochii plini de un fel de văpaie înăbuşită. 5 Venea să-mi arate şi mie socoteala scrisă cu slove mari pe o coală de hârtie comercială.

La anul întâi, când Spiru era de cinci ani, erau însemnate ui în ăl oarele:

VENITURI CHELTUIELI REZERVĂ

10 1. Chiria casei 1. S00 I. 1. Cocoana Preot...600 1.

2. Arenda viii 1.200J. 2. Medic 15].

Total 2.500 1.3 Farmacia 6 1.

4. Foncieră 72 1.

5. Reparat, casa – 521 1.

15 Total ...1.214 1.1.286 1.

— Să vezi – zise el stăruitor – că anul următor chiria casei se sporeşte la 1.500 lei, şi se sporeşte şi rezerva din an în an, căci în timpul celor din urmă trei ani nu s-a dat nimic pentru medic, nici pentru 20 faiiracie.

În adevăr, la vârsta de şase ani rezerva era de 3.391 lei, 16 b., anul următor de 5.714 lei, 64 b., apoi de 8.016 lei, 55 b., iar anul al şaselea de 13.274 lei, 31 b.

25 „Din sima aceasta – scria dl. Petică – s-au cumpărat pe cursul de 82 la sută 15.000 lei scrisuri funciare 5 la sută şi-au mai rămas 974 lei, 31 b. În bani gata”.

Pentru anul al şaptelea socoteala arăta:

30 VENITURI CHELTUIELI REZERVĂ

1. Chiria casei 1.500 – 1.1. Pension 600 1.15.000 – 1. scris

2. Arenda viei 1.100 – 1.2. Haine 54 1.974, 31”.

3. Cupoane... 750 – 1.3. Şcoală 46 1.

4. Carnete G% 58, 43 1.4. La mină 30 1.35 Total1 3.608 43 1.5. Foncier 82 1.

6. Repar. 135 1.

Total2.947 1.2.761, 46 1.

3.735, 67 1.

„Din suma aceasta s-au mai cumpărat pe cursul de 84 la sută 4.000 lei scrisuri funciare – scria dl. Petică – şi-au mai rămas în bani gata 375 lei, 77 b”.

Eram ameţit văzând cum se sporesc banii dacă-i 5 laşi în pace.

— Bine, măil – îi zisei eu – dar tu eşti bogat şi ai să fii şi mai bogat.

— O casă, o vie – zise el liniştit – şi 19.000 lei scrisuri, pe care le-am dus împreună la Casa de depuneri.

10 vorba e numai să nu cheltuiesc, adăugă el apăsat, şi am să mă ţin I

Ne luarăm co. idei şi hârtie şi începurăm să facem combinaţiuni, ca să scoatem socoteala cât o să aibă el peste alţi şapte ani, când îşi va lua bacalaureatul.

15 Multă hârtie am stricat şi mult timp am pierdut aşa.

Ca să nu ne-nşelăm, făceam şoşoteala împreună, apoi o făcea el fără de mine şi în cele din urmă o făceam eu fără de el.

Nu ieşea.

20 Ceea ce ne-ncurca erau medicul, farmacia, foaciera şi reparaturile, pe care nu puteam să le prevedem.

— Nu pune nimic pentru medic şi pentru farmacie, grăi el în cele din urmă cu un fel de-ndârjire. Ticălos cine se-mbolnăvestei Am să mă păzesc, ca să fiu tot

25 deauna sănătos. Âsta e rubrică mare, măi Boala costă ceva!

Orişicum o cârpeam însă, nu puteam să ajungem decât la un simţământvag că dacă din nimic s-a făcut în timp de şapte ani 19.000 lei, peste alţi şapte ani

30 aceşti 19.000 lei se vor face de tot mult.

kinte de copiii

De unde-am fi putut noi să prevedem împrejurările de la care atârnă sporul ori scăderea unei averii?

Peste câteva săptămâni vine la mine Spiru cu faţa

35 aprinsă şi cu părul vâlvoi, ca ieşit din minţi.

— Închipuieşte-ţi, zise, mi-au ieşit la sorţi trei scrisuri, unul de 5.000 lei şi două de câte 1.000 lei. Şapte mii de lei în aur, câştig de câte 180 lei la mie, deodată 1.260 lei. Mai cumpăr o mie pe deasupra şi

40 am 20.000 lei, venit de 1.000 lei pe ani

Mă bucuram şi eu din toată inima.

— O prăjitură însă, o-ngheţată, ceva cireşe o să dai acum, îi zisei zâmbind.

El se uită speriat la mine şi rămase puţin pe gânduri.

5 – Dau, zise apoi, dar nu de acolo, ci de la mine, din banii mei de buzunar.

Banii lui de buzunar I Şi-i cheltuia, nu-i vorba, dar încă de la început potrivise lucrurile aşa ca să mai aibă la începutul lunii şi ceva din luna trecută. Acum 10 ajunsese să-nceapă luna cu 10 şi s-o sfârşească cu 6 lei.

Chiar şi aşa numai deocamdată.

După ce s-au pornit căldurile verii, mă pomenesc într-una din zile cu el de tot uluit, galben la faţă şi sleit de puteri. 15 – Ce e, Spirule!? îl întrebai, cuprins de îngrijare.

Eşti bolnav?

— Chiar mai rău, şopti el, lăsându-se pe un scaun; se filoxerează via. Lasă că perd venitul de 1.300 lei, ceea ce face 25.000 lei în scrisuri, dară ar putea să-mi

20 ardă şi casa.

— Asigurează-o strigai eu.

— I-am şi dat lui nenea Petică depeşă, ca s-o asigure fără de-ntârziere, dar şi cu asta se sporesc cheltuielile, zise el. Sunt om ruinat! Ce fac eu dacă mi se prăpă

25 deşte averea!?

Mi-am dat silinţa să-l mângâi, spuindu-i că îi rămâne locul şi livedea, că via se poate replanta şi-o să aducă venit mai mare, că pentru casă nu mai are nicio grijă după ce a asigurat-o şi că scrisurile fonciare 30 nu le pierde nici dacă ar arde.

— Hei! – zise el – ţie îţi este u-or să vorbeşti, că tot ai pe cineva, dar eu ce fac dacă mă îmbolnăvesc ori cad în vreo altă nevoie mare!?

Acesta era gândul care-l stăpânea în toate împrejurările. Îi era parcă nu mai are nimic şi nu mai făcea socoteli pentru viitor, dar ţinea strâns ceea ce ajungea în mâna lui şi era umilit în sufletul lui, deşi umbla tot cu capul ridicat şi cu pieptul cam scos, cum îl deprinsese irama preotet sa.

— Am scos – îmi zisa Spiru toamna, după Sf. Dumitru – hârtiile de la Casa de depuneri şi le-am dus la Banca Naţională, de unde a împrumutat nenea bani.

5 ea să replanteze via.

De aici înainte nu-mi mai vorbea despre averea lui şi se dedea la o parte când îl întrebam eu câte ceva. Pierduse tot curagiul şi se depărta când, pe ici, pe colo, băieţii se certau ori se încăierau chiar între dânşii, sc. 10 dedea la o parte când simţea că-i stă cuiva în cale şi le umbla tuturor în voie.

Via i-a fost, ce-i drept, replantată, şi s-a făcut mult mai frumoasă de cum fusese, dar patru ani de-a rândul n-a mai avut decât puţin venit de la ea şi mult a trebuit

15 să treacă până ce a ajuns d. Petică să achite datoria la bancă.

Nici nu mai puteam apoi să ne în sâlnim atât de des ca mai-nainte, căci eu am luat o bursă şi eram intern la „Sf. Sava”. Duminicile însă şi zilele de sărbători 20 potriveam lucrurile aşa ca să ieşim împreună la plimbare, şi iar eram cum am fost, cu o singură deosebire, că nu mai făcea co nbinaţiuni şi socoteli pentru viitor.

În ajunul examenelor de bacalaureat, însă, când se împlineau cei şapte ani pentru care făceam odinioară 25 cu atâta râvnă socoteli, to; trebuia să-l întreb cum stă.

— Bine, zise el liniştit ca totdeauna. O să-ţi arăt socoteala pe care mi-a dat-o nenea Petică de Sf. Gheorghe.

Peste câteva zile apoi mi-a arătat socoteala.

„S-au mai cumpărat pentru 3.560 1. Încă 4.000 1.30 scrisuri pe cursul de 89 la sută şi-au rămas în numerar 471

1., 87 b”.

— Bine, numai atât? zisei cam deziluzionat.

— Cum numai atât!? răspunse el. Nu e destul? E chiar mult! Nu vezi tu că scrisurile ele singure îmi

35 aduc 1.500 lei, destul ca să-mi pot urma studiile la universitate. Îmi iau o odaie nemobilată, îmi cumpăr mobila mea, şi, dacă vrei, te-ntovărăşeşti la chirie şi tu cu mine, că ieşim amândoi mai ieftin.

Aşa am şi făcut la începutul viitorului an şcolar, 40 când ne-am înscris amândoi la Facultatea de drept.

Deşi locuiam însă împreună şi eram foarte buni prieteni, treceau adeseori mai multe zile de-a rândul fără ca să schimbăm vreo vorbă, şi din zi în zi ieşeau tot mai învederat la iveală deosebirile de temperament 5 dintre noi.

El n-ar fi stat, Doamne fereşte, peste miezul nopţii, şi orişicând s-ar fi culcat, se scula dimineaţa între órele cinci şi şase, se-mbrăca, turna spirt la maşină, îşi gătea cafeaua cu lapte şi o lua. Când mă sculam eu, 10 ei era dus la plimbare.

Spiru asista foarte regulat la cursuri şi era supărat când vreunul dintre profesori lipsea, dar citea puţin şi profita de notiţele pe care eu le luam ori le împrumutam de la vreunul dintre colegii noştri; eu lipseam 15 adeseori de la cursuri, mă bucuram când vreunul dintre profesori nu-şi făcea cursul şi nici n-aş fi luat, nici n-aş fi împrumutat, poate, notiţe dacă nu m-ar fi ţinut el de scurt.

Mai fusesem apoi nevoit să-mi caut o ocupaţie. 20 Dădeam lecţiuni la un institut particular, iar în urmă am intrat şi într-un birou, unde mă ţineau şase ore pe zi.

Aceste şase oare nu le petrecea nici el înfundat în cărţi, căci nu-i plăcea să stea singur nici acasă, nici 25 aiurea. Slăbiciunea lui era să vadă lume împrejurul lui, şi astfel îşi petrecea timpul la plimbare, prin cafenele, prin grădini, pretutindeni unde sunt oameni mulţi, mai ales la teatru. Stetea la o parte, trăgea cu urechea şi judeca pe oameni şi mai ales pe femei după 30 îmbrăcăminte, după mină, după gesturi, după o vorbă scăpată, după fapte. De

dragul acestei mulţumiri îşi trăgea multe de la gură, ca să nu-i vie prea greu a plăti o taxă de intrare ori cheltuielile consumaţiunii la el totdeauna puţine. 35 îmi plăcea şi mie lumea, dar mai din apropiere, şi chiar şi când ieşeam împreună, de obicei ne despărţeam. În vreme ce el stetea la o parte, eu intram în vorbă mai cu unul, mai cu altul, ori, încă mai bucuros, mai cu una, mai cu alta, ceea ce adeseori îl făcea nerăb40 dător.

Nu doară c-ar fi fost un fel de duşman al aşa-numitului sex frumos. Din contra: aş putea zice că era un prea evlavios închinător al lui, şi încă în timpul cindi eram în liceu, l-am surprins în mai multe rânduri 5 plimbându-se pe sub vreo fereastră ori urmărind pe câte una care-şi căuta nepăsătoare de drum. Era însă şi atunci, şi acum, destul să se uite ea la el pentru ca să-l cuprindă un fel de tremurare, să-şi schimbe drumul ori s-o apuce chiar la fugă. Ţinea mult, aşa zicea el, 10 să nu se umilească dându-şi slăbiciunea pe faţă.

Era însă mai ales un lucru care adeseori ne făcea să fugim unul de altul.

Deşi sănătos tun, trăia oarecum numai ca să poarte grijă de sănătatea lui. Scotocea mereu prin cărţi şi 15 prin reviste medicinale, avea caiete întregi de notiţetăiate de prin gazete asupra ţoalelor şi asupra regulilor higienice şi era în curent cu cele mai nouă teorii în ceea ce priveşte regimurile dietetice. Mânca totdeauna cu multă poftă, dormea, încât nici dacă ai fi dat cu 20 tunul nu s-ar fi deşteptat înainte de ora hotărâtă de el, nu se plângea niciodată de nimic, şi, cu toate astea, alegea cu multă grijă-n mâncări, se ferea de băuturi, fugea de excitante, până chiar şi de cafeluţa pentru care eu aveam mare slăbiciune, şi un fel de groază-l 25 cuprindea când vedea pe alţii stăpâniţi de emoţiuni vii ori dându-se la vreun exces. Nu se mărginea apoi la sine, ci ar fi voit să fiu şi eu ca dânsul şi bufnea când mă vedea că mănânc prea mult, că beau, că mă culc ori mă scol prea târziu, că stau prea mult înfundat 30 în cărţi, într-un cuvânt că nu păstrez în toate amănuntele vieţii mele măsura cuvenită. Mai ales

când se-ntâmpla să nu mă simt bine, umbla cu ochii în pământ de ici până colo, nu zicea nimic, dar fierbea în el. Deşi mă plictiseau adeseori curiozităţile lui, le 35 luam drept dovezi de dragoste şi mă potriveam, pe cât mă ierta firea, cu dânsul. Îmi era însă câteodată peste putinţă să mă supun şi epitropisirii lui în ceea ce priveşte afacerile materiale.

Îmi ţinea socoteală despre tot ceea ce iau ori dau 40 şi nu mă ierta dacă uitam ori voiam să ascund ceva.

Cel dintâi care mă strângea cu uşa când îmi luam leafa era el: chiria casei, bacşişul servitoarei ce ne făcea menajul, lăptăreasa, spălătoreasă, contul cafelelor, al zahărului şi-al cornuţelor, petroleul, lemnele şi ce mai 5 era, aceste mi le scădea fără de milă.

— Mai e încă ceva!? îi zisei eu într-un rând, scos din răbdare.

El se uită liniştit la mine.

— Aş mai avea, îmi zise zâmbind, să-mi mai dai 10 douăzeci de lei, ca să ţi-i păstrez. Tot ai tăi ar fi şi n-ai avea decât să-i ceri când vei avea nevoie de ei. De ce să te mai împrumuţi, când ştii că tot ţi-i scad luna viitoare? Nu ţi-i cer însă, căci mă tem că n-o să fii în stare să mi-i dai. 15 Mă simţeam foarte jignit. Era trecut timpul când eu eram mai mare şi el mai mic.

El avea însă dreptate. Primea de la d. Petică pe lună 110 lei şi câte 100 lei de Sf. Gheorghe şi de Sf. Dumitru. Atât a cerut; atât primea; cu atât o scotea 20 destul de bine. Eu luam când de la tata, când de la mama 50 lei, de la d. Paul 15 lei bani de cheltuială, de la institut 30 lei, iar de la birou 60 lei – deci la un loc 155 lei pe lună – ba mai primeam câte ceva şi de la gazete – pentru e în formaţiune, pentru o 25 notiţă – ceea ce lui nu îi spuneam. Cu toate aceste, el n-ajungea niciodată să se-mprumute de la mine şi trecea drept om care are totdeauna ceva. Ţineam să-i arăt că sunt în stare şi-i dădui o hârtie de 20 lei, fără ca să mai zic ceva. 30 Atât nu era însă destul: era chestiune de ambiţiune să nu-i mai cer înapoi şi să-i dau regulat de câte ori iau leafa, căci el numai asupra lefii se arunca.

Prin luna mai îmi părea rău c-am început-o prea târziu, căci se apropiau vacanţele şi aş fi putut să merg 3 5 undeva dacă mi-aş fi adunat nu în timp de trei, ci în timp de opt luni câte 20 lei.

— Ai căpiat!? îmi zise el. Unde să te duci? Cum să te duci? O să ai vacanţe la universitate, o să ai la institut, dar nu şi la birou.

— Aşi de birou mi-e miel? întâmpinai. Sunt sătul până-n gât decât Parcă n-o să-mi pot găsi la toamnă vreo altă ocupaţiune mai omenească?!

El iar ridică degetul ca atunci, de mult acum, când 5 era să ne certăm.

— Stai, omule, la locul tău şi nu-ţi face de capî grăi apoi.

Eu mă cutremurai în tot trupul.

Nu doară c-aş fi fost prea muncit în biroul acela.

10 căci de obicei ne omoram urâtul cu fel de fel deflecării, pe ici, pe colo şi cu intrigi, dar mi senăcrise viaţa deaerele „şefilor” mei, care ţineau să-şi arate superioritatea şi să-şi susţie autoritatea, şi prea multe erau ticăloşiile pe care le vedeam, prea trebuia să tac şi

15 să mă fac că nu văd, n-aud şi nu-nţeleg, ceea ce era împotriva firii mele.

„Ce-ţi pasă!? îmi zicea el când mă plângeam. Aş, înţelege să-ţi faci inimă rea dacă ai fi nevoit să faci tu ticăloşiile ori ai putea să le împiedici şi nu te-ar

20 ierta împrejurările. Ele nu te ating însă câtă vreme n-ai şi nu poţi avea nicio răspundere”.

— Fii om cuminte! îmi zise el şi astă dată. Rabdă şi caută-ţi de treabă.

Nu-i dădeam dreptate, dar mai mare decât dreptatea.

25 era nevoia. Am stat, am răbdat şi am tăcut, nu pentru că eram şi eu de părerea lui, ci pentru că n-aveam, încotro; cu atât mai tare se-nfigea însă în mintea mea gândul că am să-mi dau zor ca să iau cât mai curând licenţa, să mă înscriu în lista avocaţilor, să lucrez.

30 ca om neatârnat, să-mi creez oarecare situaţiune, apoi să iau, căsătorindu-mă, o zestre potrivită şi să nu mai

tac.

„Multă apă o să mai curgă pân-atunci pe Dunăre!” zicea el.

3 5 Idealul lui era să se facă judecător, apoi să se căsătorească cât mai curând, ca să nu mai steie singur în lume.

— Cea dintâi datorie şi a omului, şi a cetăţeanului, e să nu fie fără de rost, ci să-şi întemeieze casă – zicea

40 el – şi cu cât mai curând îşi face datoria aceasta, cui atât mai bine e şi pentru el, şi pentru societate.

— Mofturi I Chinezărul ziceam eu. Tinereţele sunt ca să le trăieşti. Pentru jugul căsniciei e vreme şi mai târziu.

Aşa şi făceam, numai cu o mică, dar foarte impor5 tantă deosebire: nu dădeam, cât aş fi voit, zor cu licenţa, pe care a luat-o mai-nainte decât mine Spiru, deşi mereu se plângea că sarcina de student îi este şi ea singură prea istovitoare şi se temea ca nu cumva să se „surmeneze”. 10 Au venit adică lucrurile, cum de obicei se-ntâmplă, mai pe vrute, mai pe nevrute, mai cu plan croit de mai-nainte, mai pe neaşteptate, destul că pe timpul când el se pregătea să-şi ieie licenţa, eu umblam buimac şi bătut de gânduri de-nsurătoare. 15 Nu împlinisem încă vârsta de douăzeci şi cinci de ani, dar înaintasem – spre mirarea mare a multora – la o leafă de o sută şi optzeci de lei, mai câştigam ceva şi pe de lături, iar părintele Vasilie îmi dădea zor, că sunt băiet cu viitor, că el nu împlinise nici două20 zeci de ani când s-a căsătorit, că-mi dă de zestre casa din Mahalaua Oţetarilor, că norocul ai să-l prinzi când îţi iese-n cale, că, vorba lui Spiru, omul are să-şi facă cât mai curând rostul… şi câte mai ştie să spună un popă când are o fată de şaptesprezece ani, asupra 25 căreia se opresc ochii tuturor a, şi a găsit un ginere cu care s-ar putea năravi. Dar nu ar fi prins nici aceste dacă n-ar fi fost la mijlos focul în care ardeam. Prea erau mulţi oameni pe lume, toţi râvneau în gândul meu la fericirea mea, şi nu puteam să ştiu ce are să sc. 30 întâmple peste un an, ba fie chiar şi peste câteva luni, dacă eu stau pe gânduri.

Nu eram hotărât; iar nu mai era însă vorba dacă

vreau ori nu vreau, şi niciodată mai-nainte nu avusem atâta nevoie ca acum de sprijinul prietenului meu. 35 Tocmai acum însă el se făcuse neapropiat, umbla ca năucit, pierdut mereu în gânduri, frământat şi obosit, acum amărât, apoi iar mai înviorat, încât nu mai putea să-şi urmeze pregătirile pentru licenţă.

Împlinise adică vârsta de douăzeci şi doi ani, şi 40 dl. Nae Petică îi dăduse cea din urmă socoteală şi-i făcuse predarea averii, casă, via, 46.000 lei scrisuri fonciare şi 3.650 lei în numerar, toate cir µm venit, anual de aproape 6.000 lei.

Ce să facă el cu averea aceasta?

Scrisurile nu-l supărau, căci le avea depuse şi nu-i 5 rămânea decât să se ducă să-şi taie la timpul cuvenit, cupoanele. Ce să facă însă cu numerarul, căci scrisurile se urcaseră la 98 suta? Ce să facă cu via şi mai ales. cu casă, de care nu putea să poarte grijă I? Ar fi vândut bucuros şi casă, şi via, şi se şi iviseră amatori, dar 10 nimeni n a-i dedea preţul la care ţinea el, ca, cumpărându-şi efecte, să nu-i scadă venitul.

De unde-aş mai fi putut eu să-i vorbesc despre daraverile mele!? Nici n-ar fi fost în stare să mă asculte, dar de cum să mă înţeleagă! 15 Trebuia cu toate aceste să-i vorbesc şi să-l iau cu binele, căci fără de el nu puteam să încep nimic şi ţineam, mai ales acum ţineam la prietenia lui.

Se ferea parcă dinadins de mine, ca nu cumva să-i cer socoteală despre felul cum îşi chiverniseşte averea, 20 ori să încerc a mă împrumuta chiar de la dânsul.

Nu prea stăruiam însă nici eu, şi dac-ar fi aflat de la cineva ceva şi m-ar fi întrebat, eu i-aş fi răspuns: „Aş! vorbe, presupuneri, născociri!”

Pe la începutul lunii iunie apoi el a plecat, ca să 25 vadă, precum zicea, ce face cu via şi cu casă, iară era am rămas de capul meu.

III

Era pe la mijlocul lunii septembrie când Spini s-a întors iar, gata acum, aşa zicea el, să-şi ieielicenţa 30 şi iar

omul potolit de mai-nainte.

Eu eram copt şi răscopt după cele trei luni de zile „pe care le petrecusem de capul meu, şi nici nu mai aveam cuvintele de mai-nainte de a mă sfii să-i vorbesc»

— Ştii – îi zisei voios – că umblu cu gândnide-a 35 mă însura?

El se uită la mine parcă i-aş fi apus e «l mai indiferent lucru.

— Ştiu, îmi zise apoi. Mi-au mai spus-o şi alţii, dar nu i-am crezut şi nici pe tine nu-mi vine să te cred.

— Ei! întâmpinai. Pe mine poţi să mă crezi: eu tot voi fi ştiind mai bine decât orişicine care îmi sunt

5 gândurile.

— Nu ştiu dacă ştii ori nu ştii, răspunse el, apoi rămase câtva timp tăcut, nemişcat şi cu ochii în pământ. În asta – zise în cele din urmă – eu, se înţelege, nu am şi nici că voiesc să mă amestec. Dacă ar fi s-o fac io eu, n-aş mai sta pe gânduri şi n-aş întreba pe nimeni. Tu însă? asta e alta. Lucru rău n-ar fi, dar mai stai, mai gândeşte-te, mai aşteaptă.

— Nici nu e vorba s-o fac chiar acum, răspunsei eu, dar vorba ta, cât mai curând.

15 – îndată ce-ţi vei fi luat licenţa, adăugă el.

— Tocmai pentru ca să mi-o pot lua, întâmpinai eu. Nu-mi mai prieşte nimic; nu mai pot să dorm; le fac toate anapoda, nu mai sunt bun de nimic: trebuie să scap de aceasta.

20 El iar ridică degetul, clătinându-l a „nu e voie”.

— Ce mă mai întrebi pe mine dacă poţi să ştii de mai-nainte care îmi este părerea!? Acesta e lucru pe care-l face fiecare pe răspunderea sa! zise, apoi îşi luă pălăria şi plecă.

25 Aşa făcea totdeauna când se pomenea în faţa vreunei greutăţi: se dedea la o parte şi o lăsa încurcată.

De data asta nici c-ar fi putut însă să facă altă ceva; orişice ar fi zis el, eu nu puteam să mai fac decât ceea ce zicea popa.

30 – Ce mai am eu la tine? îl întrebai ziua următoare.

El mă înţelese şi începu să zâmbească cu un fel de răutate.

— Ce să mai ai!? răspunse. Puţin ai, acolea, câţiva lei, nimic nu ai! Banul nu s-adună dacă nu-l laşi în

35 pace. O să aduni de aici înainte, că ai acum de cel

— O să adun dup-aceea, întâmpinai eu. Acum trebuie neapărat să-mi fac rost de câteva sute de lei, ca să-mi iau frac, clac şi ghete de lac şi să-i fac miresei vreun dar.

40 – Frac, clac şi ghete de lac, zise el în batjocură, Auzi, om care vrea să se-nsoare şi n-are din ce să-şi cumpere fracul 1? Nu cumva ai voi să mă pun şi eu în fracl

— O să ai, răspunsei, nevoie de el la licenţă şi-n urmă, când vei fi judecător.

5 – Fă cum vrei şi cum ştii, grăi dânsul nerăbdător. Mă întreb însă cum o să puteţi trăi.

— Dac-avem casa noastră, răspunsei, patru încăperi, la nevoie chiar cinci, căci e în curte şi un şopron de zid, în care putem să ne facem bucătăria. Mai dăm din

10 odăi cu chirie ori luăm doi, trei băieţi în gazdă, mai câştig eu câte ceva pe de lături, mai ne strâmtorăm, mai ne tragem de la gură.

— Tu ai să-ţi tragi de la gură I? mă întrerupse el. Tu? Nu eşti în stare s-o faci pentru tine: o să te simţi

15 nenorocit că nu poţi să-i faci toate voile. Apoi, urmă el cu un fel de groază, vin copiii, unul, încă unul, iar altul, un şir întreg, şi cresc, şi cer, şi te strâng de gât. Dar fă ce vrei I Eu însă nu mă amestec. Văd eu – urmă schimbând vorba – unde bate gândul tău;

20 să ştii însă că eu nu pot să-ţi dau niciun ajutor.

El stete o clipă, îşi adună gândurile, apoi se mai apropia de mine.

— Am vândut – urmă liniştit – casa cu 23.000 lei, un preţ de batjocură, iar via am dat-o cu 16.500 lei.

25 ca de pomană, am luat dar 39.500 lei. Ammaivindu-t. şi scrisurile pe cursul de 98 lei şi am luat pe ele 45.080 lei. Mai adăugând dar 3.650 lei, pe care îi aveam, mi-am făcut 88.230 lei, din care mi-am cumpărat pe cursul de 82 1/2 suta 100.000 scrisuri 4% şi

30 mi-au mai rămas în numerar 5.730 lei. Precum vezi, veniturile mi-au scăzut de la 6.000 la 4.000 lei. Ca să scap, urmă el, de această pierdere, am depus hârtiile la Banca Naţională şi am luat pe ele bani, din care am împrumutat pe cinci ani unui neguţător din Brăila”.

35 pe ipotecă sigură, 50.000 lei cu camătă de 10 la sută… La bancă plătesc numai 6%, îmi rămân dar mie 4%r ceea ce face 2000 lei pe an, şi iar ajung la venitul meu de mai-nainte. Fiind apoi că după învoială carnetele pe primul an se plătesc înainte, eu i-am dat

40 numai 45.000 lei, 5.000 lei aveam la mine; am luat.

dar de la bancă numai 40.000 lei. Tu vezi dar că nu mai am bani şi încă câţiva ani de-a rândul nu mai pot avea, căci trebuie să mă strâng în chingi ca să plătesc datoria la bancă până în cinci ani când expiră 5 contractul. N-am şi n-am.

— Nici că am cerut să-mi dai, îi răspunsei eu. Dacă nu-mi va fi destul ceea ce mi-a mai rămas la tine, o să mă împrumut şi eu cu 10%, fie chiar 15% undeva!

10 – Nu! strigă el. Asta pot s-o facă neguţătorii, care-nvârt afaceri în care câştigă 30%-50%, şi nu e a bine să-ţi întemeiezi casa făcând datorii.

— A bine, a rău, cum o fi – îi răspunsei cu hotărâre – face fiecare cum poate şi cum e nevoit să facă.

15 Spiru iar îşi luă pălăria şi plecă, ceea ce acum îmi era foarte greu.

Pe unde va fi umblat şi ce va fi făcut, destul că peste vreo două ceasuri s-a întors muiat de tot, a intrat în casă fără ca să zică ceva, s-a lungit pe cana

20 prea şi-a început să-şi şteargă lacrămile, acum una, peste câtva timp alta, apoi iar alta, liniştit şi pe tăcute, parcă nu l-ar fi atingând deloc ceea ce face.

Mie îmi venea să răcnesc. Nu-l mai văzusem niciodată plângând şi nici n-aş fi crezut că e-n stare să

25 plângă.

Nici nu plângea însă, ci nu mai lacrămile i se storceau.

— Bine, Spirule, îi zisei înduioşat. Ce ţi-a venit? Orişice ar fi, noi, prieteni, tot prieteni rămânem.

30 El se ridică puţin şi dete din cap, apoi iar ridica degetul.

— Nul – zise încet – numai suntem. S-amintuit! A fost! Dar nu de asta mi-e mie, urmă, apoi se ridică şi începu să se plimbe prin casă. Am fost – urmă iar.

35 oprindu-se-n faţa mea – şi l-am văzut pe părintele. N-are nici el bani, ba şi pentru casă mai e dator.

— Plăteşte el ce-a rămas, grăbii eu a-l încredinţa.

— El, ori tu, ori altul; tot acolo vine, a bine nu-i! zise şi iar se mai plimbă. Am văzut-o şi pe ea, urmă

40 ştergând iar o lacrămă şi fără ca să se uite la mine.

Se-nţelege! E greu, de tot greu, peste putinţă. Ştiu eu de ce m-am ferit şi mă feresc.

Deodată se întoarse şi se opri iar în faţa mea.

— Te legi să nu te-mprumuţi, când o să te afli în 5 strâmtoare, de la nimeni fără ca să fi cerut mai-nainte de la mine? mă întrebă el.

— Mă leg.

— Cu jurământ?

— Cu jurământ, îi răspunsei. Să nu mă mai socoteşti

10 vrednic de a sta de vorbă cu tine dacă nu mă voi ţine de vorbă.

— Bine, zise, mai aşteaptă două-trei zile, că sunt pe cale să fac o combinaţie ca să-ţi pot da bani fără de nicio camătă. Nu de la mine – adăugă el zâmbind

15 – ci de la altul.

A mai luat apoi de la bancă 20.000 lei, pe care i-a împrumutat pe doi ani cu 12%, tot pe ipotecă sigură, iar jumătate din camăta pe anul întâi, 1.200 lei, mi-a dat-o mie, ca să i-o dau înapoi când voi putea.

20 Când voi putea!

Puţin lucru!

Nici c-aveam, la urma urmelor, să-i dau 1.200 lei, căci mai rămăseseră vreo trei, patru sute de lei la dânsul.

25 El se uită zâmbind în ochii mei.

Îmi prinsese, precum se vedea, gândul, căci îmi zise stăruitor:

— Urmezi regulat cu cei 20 lei pe lună şi te pomeneşti pe nesimţite scăpat. Să n-ai nicio grijă, că-ţi

3 O port eu socoteala.

Dacă era vorba numai de 20 lei, în adevăr pe nesimţite scăpăm. Iar cât pentru socoteală, asta îi era slăbiciunea.

Peste vreo trei luni el şi-a luat licenţa, apoi puţin

35 în urmă a plecat judecător de ocol tocmai la Panciu.

— Să nu te pună păcatele să faci cheltuieli trimiţându-mi banii, îmi zise el înainte de plecare. Pune-i pentru mine la casa de economie, că-i iau când vin să-mi tai cupoanele.

Aşa am făcut, dar îmi era mai greu de cum crezusem şi adeseori eram ispitit să-mi zic: „Ei, o să pun luna viitoare 40 lei”.

Câte şi mai câte sunt nevoile la întemeierea unei 5 case, şi ia câte nu râvnesc însurăţeii!? Mă zorea însă Alina, care avea un fel de răcori de Spiru, aşa cum îl ştia dânsa, scurt la vorbă, posac şi măsurat în ale lui.

— Să nu-i uiţi cei 20 lei! îmi zicea de mai multe ori pe zi când se apropia timpul ca să-mi iau leafa, io Mai era apoi şi socru-meu de părerea că omul care la nevoie te-mprumută fără de carnete vrea să fie. economisit.

Mă scărpinam dar la ureche, suspinam şi duceam de bunăvoie cei 20 lei. 15 Mai erau încă vreo două luni până la sfârşitul anului de căsătorie, când ne aşteptam cu inima strânsă la primul mare eveniment familial – moaşă, botez şi cine mai ştie ce. Lucrul acesta se prevede cu multe luni de zile înainte, şi eu mă scărpinam din vreme la 20 ureche, dar duceam cei 20 lei.

Da! dar cum o să fie atunci!? De la Spiru îmi era greu să cer câtă vreme nu i-am plătit ce-i eram dator, iar la altul mă legasem să nu mă adresez fără de ştirea, lui.

25 Am suspinat o dată din greu şi-am mai dus încă 20 lei, ca să-i am la botez, şi încă 20 lei, şi aşa patru luni de-a

rândul.

Şi ce botez am tras!

Acum socru meu stăruia să dau zor cu licenţa, ca 30 să-mi asigurez înaintarea, că am un copil şi din îndurarea lui Dumnezeu o să mai am şi alţii.

Dă-i! suspină, gâfâie şi iar: când 20 lei, când30 lei, ba şi câte ceva din cele câştigate pe de lături pentru licenţă.

35 Mai scurtam de ici, mai de colo, mai mă lipseam de una, mai de alta, dar mergeam înainte. Colegii mei mă luau cam peste umăr, mă compătimeau, ziceau că m-am baccelit, dar când mi-am botezat al doilea copil, eram licenţiat şi puţin în urmă am ajuns 40 la 240 lei pe lună.

N-am trecut, se-nţelege, bucătăria în şopron, n-am dat nicio odaie cu chirie, nici băieţi în gazdă n-am luat. Alina ar fi voit, dar nu voiam eu: avea dânsa destule pe capul ei!

5 în vremea aceasta Spiru îşi purta cu obicinuita lui linişte sarcina de judecător şi trecea câteodată, când avea treabă la Bucureşti, şi pe la mine.

— Cum o mai duci? îmi zise el într-un rând.

— Greu, dar bine, îi răspunsei.

10 – Eu uşor, dar foarte rău, grăi dânsul.

E frumos lucru şi plăcut să stai în scaun, să judeci şi să faci dreptate împăcind pe cei certaţi, ocrotind pe cei năpăstuiţi şi zădărnicind silinţele celor ce-şi croiesc drumul alăturea cu legea. 15 Aşa zicea Spiru şi tot aşa ar fi şi făcut totdeauna dacă n-ar fi fost la mijloc, pe lângă haita de jidani isteţi şi stăruitori, şi dl. subprefect ori vreunul mai mare decât dânsul, azi un avocat ce dă năvală, mâne un arendaş, un proprietar, un deputat ori vreun sena2 O tor, un om cu greutate, căruia îi stau deschise toate uşile şi care se simte adânc jignit când nu i se fac „complezenţele” ce într-o societate bună nu se refuză.

Mai erau apoi şi cei mai mărunţi, grefierul, arhivarul, copistul, servitorul, care, pentru câţiva lei, 25 pentru o pereche de pui, pentru o „cinste”, pentru o vorbă bună, din respectul datorit vreunei persoane simandicoase ori de frică, făceau – aşa, mai pe sub mână – câte un hatâr,

spuneau ceea ce n-aveau să spună ori nu spuneau ceea ce erau datori a spune, 30 expediau un act ori îl lăsau uitat în saltarul mesei, zăpăceau o citaţiune, încurcau ori descurcau o afacere.

Până chiar şi Tereza, servitoarea lui credincioasă, era pusă la cale să facă servicii de o natură mai deli35 cată.

Spiru le lua toate drept lucruri foarte fireşti şi nu-şi perdea răbdarea, nu se supăra, ci-i asculta pe toţi cu multă bunăvoinţă, dar când se afla singur, ridica degetul şi făcea tot ceea ce ştia el. 40 – Bine, nene, nici măcar atâta!? i se zicea adeseori.

— Del ce să fac, dacă n-a fost cu putinţă!? răspundea el, dând din umeri.

În felul cum dedea din umeri, în gestul pe care îl făcea, în mâna lui şi mai ales în căutătura lui era 5 însă ceva ce trebuia să umple de mânie şi pe cel mai răbdător om. Trei luni i-au fost dar destul ca să se strice cu toată lumea, şi-n trei ani de zile şi-a-ncercat norocul în cinci deosebite judeţe.

Mutările aceste nu l-ar fi supărat, la urma urmelor, io căci el se simţea în Gorj tot atât de bine acasă ca în Dorohoi ori în Covurlui. Orişiunde ajungea însă, el se uita împrejur, punea ochii pe una, intra în vorbă, dar când era să pună lucrul la cale, trebuia să plece mai departe.

15 – Del – îi zicea câte un prieten căruia i se plângea – nu-ţi rămâne decât să ţii seamă de împrejurările locale şi să te potriveşti cu lumea în care trăieşti. Aşa sunt oamenii, şi alţii nu găseşti!

Tot cam aşa îi vorbeau şi superiorii lui, care, 20 spre marea lui mirare, ştiau chiar mai multe decât dânsul, dar făcuseră experienţa că aşa deodată nu pot să fie schimbate deprinderile oamenilor şi apucăturile lor rele, îi vorbeau despre interese mai superioare şi-l încurajau, asigurându-l că mulţumită oamenilor 25 ca dânsul se va face încetul cu încetul îndreptarea.

Înţelegea în cele din urmă şi el că trebuie să stai un timp oarecare la un loc dacă e vorba să faci ceva, şi era tare hotărât s-o lase mai domol, să treacă multe cu vederea

şi să se potrivească cu lumea. Gesturile, 30 mina şi mai ales nenorocita lui de căutătură îl dădeau însă de gol, şi în timpul celor doi ani şi jumătate, cât a mai stat judecător de ocol, a mai fost mutat de patru ori.

Unde aş mai fi putut să supăr şi eu cu daraverile 3 5 mele pe un om atât de hărţuit?

După socotelile mele, încă în anul al patrulea îi achitasem datoria şi aşteptam să-mi facă socoteala, ca să ne răfuim.

„Dă-i înainte – îmi scrise el într-un rând – că 40 tot ai tăi sunt, şi mai ai răbdare, c-o să ne răfuim”.

După ce timp de şase ani aproape s-a plimbat astfel şi a făcut, cum zicea, studii geografice, etnografice şi sociale, a ajuns, în sfârşit, la tribunalul din Bacău, mai întâi, se înţelege, ca supleant.

5 Eu eram înaintat acum la trei sute şi douăzeci de lei, dar familia-mi înaintase mai repede decât mine, căci aveam patru copii şi abia ne mai puteam ajuta cu două slugi la casă. 11 fericeam dar pe Spiru, care nu grăbise, ca mine, cu însurătoarea şi putea acum, io om mai matur, cu stare bună şi cu poziţiune frumoasă, să facă o partidă minunată.

Cam aşa ceva îşi închipuia şi el, care, după experienţele făcute, căuta nu numai zestre, ci şi legătură cu oameni ce pot să-l ajute a se ridica. 15 Aşa ar fi şi venit lucrurile dacă n-ar fi fost la mijloc gesturile, mina şi căutătura lui.

IV

Judecător la tribunal, Spiru avea să se descurce cu mai mulţi şi se izbea de interese mai multe şi mai 20 mari.

Îşi făcuse însă reputaţiunea şi-i mersese la Bacău vestea mai înainte de a fi sosit el acolo; se ferea dar toată lumea de dânsul ca de omul care e în stare să te lovească pe neaşteptate, când nici cu gândul nu gân25 deşti.

În curând apoi au început mai unul, mai altul să-l ia în bătaie de joc şi să râdă de dânsul ca de un maniac, care vrea să facă ceea ce nu e cu putinţă şi supără pe toată lumea fără de niciun folos pentru dânsul. 30 Pe la sfârşitul

anului s-au făcut apoi primele încercări de-a-i face vânt, iar după ce aceste n-au reuşit, s-a pornit vorba că este slugoi, unealtă a ministrului, spion deghizat, care stă la pândă, trage cu urechea ca să prindă vorbe, răstălmăceşte fapte şi denunţă 3 5 până chiar şi cele mai nevinovate acte.

Abia după ce a fost înaintat judecător s-a pornit ura neîmpăcată.

Om îmbogăţit din fel de fel de afaceri murdare, în aparenţă foarte cumsecade, dar mojic şi calic, nesecat în născocirea mijloacelor de a se folosi de strâmtorările altora, zgârcit şi cămătar nemilos: aşa trebuia 5 să-l ştie lumea şi aşa-l şi ştia. Până chiar şi Tereza, care îmbătrânise, cum zicea el, la casa lui, stătea pe gânduri, se viclenise şi intra în vorbă cu clevetitorii, le dădea despre viaţa lui intimă informaţiuni, pe care ei le răstălmăceau, îi scotocea prin saltarele mesei, io Cum ar mai fi putut el în asemenea împrejurări să mai intre cu cineva în vorbă despre cineva ori să pună chiar la cale ceva!?

Îşi căuta, tignit şi nesupărat ca totdeauna, de treabă.

*15 „Sunt însă şi oameni cu care o duc bine, îmi scria el într-un rând. Sătenii ţin la mine, fiindcă îi cunosc bine, le ştiu păsurile, îi ascult cu răbdare şi nu cred c-aş fi în stare să le fac vreo nedreptate. E uşor să mulţumeşti pe cel ce câştigă; eu am ţinut totdeauna să con*20 *ving pe cei ce perd că aşa cere dreptatea, şi ţăranul o înţelege aceasta. Treceam zilele aceste prin piaţă. Un sătean, care pierduse câteva zile în urmă un proces, văzându-mă, a venit spre mine, s-a plecat până la pământ şi mi-a sărutat mina. «De! mi-a zis apoi. Ce să faci,* 25 *boierule!? Rabzi şi dumneata cum răbdăm şi noi, că multe ai să rabzi şi multe bune ai face dac-ai putea.» Nu i-am zis nimic, dar văzuse din faţa mea viua părere de rău de care eram cuprins când s-a dat hotărârea.*

Aşa sunt şi jidanii. Sunt de-o uimitoare neruşinare 30 *şi dau năvală ca porcii, dar ştiu să preţuiască dreptatea şi au un nemărginit respect faţă cu cei ce o fac. Îi iau totdeauna cu binele, îi ascult cu răbdare, îmi dau silinţa să-i conving, dar, mă ştii, nu le zic nicio vorbă aspră, ci-i*

tratez ca pe semenii mei ori ca pe nişte copii 35 *amăgiţi, rău năravişi şi stricaţi.*

Orişiunde aş fi trecând printre dânşii, ei se dau la o parte, mă salută cu feţele voioase şi mă arată copiilor, ca să mă ştie şi ei. Mai ales habotnicii se simt foarte măguliţi dacă stau de vorbă cu dânşii şi-i întreb cum le 40 *merg afacerile.*

Într-una din zile, trecând prin piaţă, întâlnesc pe unul, om sărac, care avuse un proces, la care partea adversă, un habotnic, nu se prezentase. «Să trăieşti, boierule, îmi zise el oprindu-se zâmbind în faţa mea.

5 *Ai văzut că n-a venit Herşcu când a aflat că dumneata eşti judecător!? E mai bine aşa; ne-am împăcat! Ce câştiga adică el şi ce pierdeam eu!? Ce perdea el şi ce câştigam eu!? De ce timbre şi hârtie stricată şi plată la avocat şi timp pierdut? Să trăieşti, boierule/» io şi în adevăr multe procese nu s-ar face dacă judecătorii ar fi conştiincioşi şi avocaţii de bună-credinţă.*

Câteva zile-n urmă am întâlnit pe Herşcu.

Era cestiune de bun simţ să-i zic o vorbă, întrebându-l ce mai face şi cum mai merg afacerile. 15 *«Vă mulţumim, foarte vă mulţumim, boierule, răspunse el plecându-se de trei ori în faţa mea şi primind cu sfială mâna pe care i-o întinsesem. Merg bine! Afaceri sunt – urmă el apoi mai încet – foarte bune afaceri, dar cam lipsesc capitalurile. Uite – urmă iar – e acum* 20 *vorba de câteva păduri, la care se poate câştiga cu un capital de 500.000 lei cel puţin sută la sută. Asta ar fi ceva pentru dumneata, boierule.»*

«Tu cumva-ţi închipuieşti – întâmpinaică eu am atâta avere?» 25 *«Ai, n-ai, asta nu ne priveşte, răspunse el. E destul capital numele dumitale: bani găsim noi. E vorba ca pădurea să nu putrezească şi ca noi să avem de lucru şi să putem hrăni săracii care caută mâncă.»*

«Uiţi – i-am zis – că sunt judecător şi nu pot să 30 *intru în daraveri.»*

Jidanul îşi scoase pălăria şi se plecă până la pământ.

Adeseori mi se întâmplă asemenea lucruri şi totdeauna sunt cuprins de simţământul că multe s-ar putea

face într-un mai larg cerc de activitate. Ca să ajungi 3 5 *însă şi să te şi ţii într-un asemenea cerc, trebuie să treci cu vederea, ba chiar să şi faci multe pe care ţi-ar fi greu să le mărturiseşti şi ţi-e ruşine să ieştii. Mai bine lipsă*!"

Peste vreo cinci luni de zile mă pomenesc cu Spiru la mine.

Îşi achitase trăind numai din leafa lui, încetu' cu încetul, cele două datorii la bancă, îşi mai cumpărase 80.000 lei scrisuri şi avea un venit sigur de peste 7.000 lei pe an.

5 – M-am retras – zise el – din magistratură şi m-am înscris, vorba ta din tinereţe, în lista avocaţilor.

Mă uitam cu un fel de jale la el.

Să fii avocat, om trecut abia de treizeci şi unu io de ani, şi să mai ai şi venit de peste 7.000 lei pe an, şi temperamentul chibzuit al omului care face numai ceea ce voieşte, unde avea el s-ajungă peste alţi zece ani!?

Iară eu botezasem de curând al cincilea copil şi 15 nu m-aş fi putut ajunge cu cele două slugi dacă cumnată-mea, sora mai mică a Alinei, fată acum cam trecută, nu s-ar fi înjugat ca să-şi ajute sora dădăcindu-şi nepoţeii. Casa era părăginită şi nu ne mai încăpea, pe ici, pe colea căzuse tencuiala, burlanele 20 crăpaseră de mult, acoperişul se ruginise şi răzbea ploaia în mai multe locuri prin el, ulucile erau peste tot plecate, şopronul era tot şopron, numai că rău de tot hodorogit, iar copiii creşteau, cereau şi. vorba lui Spiru, mă strângeau de gât. 25 – Facem socoteala? îl întrebai eu pe Spiru.

— O am, şi-am avut-o totdeauna gata – îmi răspunse el – dar nu e zor s-o încheiem.

— Ba e zor, îi zisei eu. Pe mine mă arde, că nu mai ştiu încotro s-o apuc.

30 – Ai datorii care te strâng? întrebă el, uitându-se-n ochii mei.

— Ştii foarte bine că nu pot să am, îi răspunsei apăsând asupra vorbelor.

— Ei! – grăi dânsul răsuflând mai uşor – atunci 35 puţin îţi pasă! Dacă ai nevoie, facem iar vreo operaţiune şi-

ţi dau eu cât îţi trebuie, iară tu urmezi înainte cu cei douăzeci de lei.

El începu apoi să se plimbe, cum îi era obiceiul când făcea combinaţiuni.

3 – Opere, vol. IV – Ioan Slavici

— Facem – repetă el peste câtva timp – facem o combinaţiune.

Aci au rămas apoi lucrurile.

Asta era pe la mijlocul lunii mai. Pe la sfârşitul 5 lunii iunie, un semn că n-o făcuse şi nici n-avea de gând s-o facă uitată, Spiru a venit cu un arhitect, antreprenor, zidar, ce-o fi fost, şi-a examinat casa.

Tabla nu mai era bună de nimic, căprioareala trebuia făcută din nou, tavanul mai trebuia ridicat, io între casă şi şopron se mai putea adăuga o sală, cercevelele ferestrelor erau pe ici, pe colo putrezite: aşa zicea expertul deocamdată, căci şi la duşumele se uita cam chiorâş.

Pe mine şi pe Alina ne apucaseră răcorile. 15 – Dar nu vreau decât o reparaţiune, aşa, mai de nevoie, zisei eu.

— Lasă – îmi zise Spiru – nu te amesteca în lucruri la care nu te pricepi. Faci acum o cârpeală, la anul alta, apoi iar alta, şi te ţine îndoit şi întreit.

20 Ce-aş fi putut să-i fac? Fără de el tot nu puteam să încep nimic.

Pe la începutul lunii august a venit Spiru cu alt om de specialitate, ca să ieie notiţe şi să-i facă un deviz în toată regula. 25 Nu-mi rămânea decât să aştept, şi-am aşteptat.

Spiru n-avea însă niciodată grabă.

Luase-n dosul Cişmigiului cu chirie o casă cu intrarea din stradă – la asta ţinea mult – trei încăperi, un birou şi-un iatac pentru el şi o odaie pentru 30 Tereza, asta cu intrarea din curte, unde era şi bucătăria.

Om cu multe tabieturi, mai ales după anii petrecuţi în provincie, nu putea să se despartă de Tereza, care îi ştia toate slăbiciunile şi-l regulase ca pe un ceasor35 nic. Era apoi şicucâţiva ani mai în vârstă decât dânsul şi-l ţinea oarecum sub papuc: e mare puterea femeii care-ţi dă în fiecare zi de mâncare!

Îşi pusese la intrare firma: „Spiru Călin, fost magistrat, avocat”, mergea la tribunal tot atât de regu40 lat ca odinioară la cursuri, cunoştea toate „cauzele” mai însemnate şi se împrietenise cu multă lume, dar nu pleda, ci asista numai la procese, dedea sfaturi, intervenea pe ici, pe colo pe lângă câte un judecător, cu care avea legături fie de la universitate – fie din timpul cât a fost judecător.

5 „Să mai treacă timp – îşi zicea – să mă mai aclimatez”.

Adevărul e că el nu voia să pledeze, ci să judece procese, primea numai susţinerea cauzelor drepte şi se supăra foc când judecătorii nu erau şi ei de părerea io lui.

Nici nu prea avea apoi timp ca să stea de vorbă cu clienţii, să studieze procesele şi să se pregătească pentru pledoarie.

Păstrase, ce-i drept, obiceiul de a se scula de di15 mineaţă, şi Tereza era la şase totdeauna gata cu cafeaua cu lapte, pe care nimeni ca dânsa nu ştia s-o potrivească din zahăr, din lapte şi din cafea. Păstrase însă şi obiceiul de a se plimba după cafea, şi fie vânt, fie ploaie, fie chiar viscol, plimbarea trebuia să-i ţină 20 două ceasuri, căci pentru păstrarea buneistări trupeşti şi sufleteşti nu e nimic mai important decât să faci dimineaţă o mişcare bună.

Pe la nouă, când se întorcea de la plimbare, se oprea la cafenea, unde lua una turcească – acum, 25 om mai matur, şi-o permitea şi asta – şi să citească gazetele de dimineaţă, iar un lucru de care nu se putea lipsi.

Pe la unsprezece îl aştepta Tereza cu masa, totdeauna frugală, mai ales mămăliguţă, ouă, peşte, 30 vreo piurea mai ales de leguminoase, rar carne, mai ales de berbec, ceva iaurt şi fructe. Se uita cu viuă îngrijare la Tereza, care, femeie de vreo treizeci şi şapte de ani, se îngrăşa, şi grija lui cea mare era ca nu cumva să-nceapă şi el a pune grăsime. 35 La tribunal stetea până pe la patru, apoi trecea la bursă, unde se plimba de ici până colo, trăgea cu urechea, lua şi dedea informaţiuni, mijlocea câte-o afacere, apoi se întorcea acasă şi până la masă citea reviste, ediţiuni de seară, ori frunzărea prin cărţi 40 ceea

ce-l interesa.

În curând a ajuns figură pretutindeni cunoscută şi rar se mai nimerea câte cineva care nu ştia cine e omul de statură mai mult decât mijlocie, cu obrajii plini şi rumeni, cu faţa totdeauna bine rasă, cu mustaţa 5 îngrijită şi cu un zâmbet batjocoritor pe buze, totdeauna batjocoritor, deşi numai rar de tot îi scăpau peste buze vorbele „putoarea dracului!”

De unde să-i mai rămână timp şi pentru casa mea!?

Tocmai prin septembrie a mai scăpat vorba: io „Ştii că e mare bătaie de cap cu casa voastră?! Trebuie să facem o operaţiune bine chibzuită”.

Au venit apoi toamna cu ploile şi iarna cu ninsorile, şi-a rămas ca primăvara viitoare să facem ce vom fi făcând şi ca combinaţiune, şi ca meremet. 15 Noi amândoi numai rar de tot ne mai întâlneam. Lasă că trăiam în două lumi deosebite, dar mai erau la mijloc şi femeile, Alina şi cumnată-mea, care totdeauna şi mai ales acum, de când cu combinaţiunea care nu se făcea, se simţeau strâmtorate în faţa lui 20 şi-l strângeau de gât cu ceremoniile ce-i făceau. Dulceaţa obligată cu apă rece, cafeluţa, scuzele neîncetate că e deranjată casa şi că copiii sunt neastâmpăraţi şi murdari, toate-l făceau să intre cu un fel de frică în casa noastră şi să se simtă uşurat când pleacă. Lua, 25 ce-i drept, şi dulceaţa, şi apa, şi cafeluţa, căci era chestiune de bună-cuviinţă să nu le refuze, dar le lua cum iei otrava, căci era duşman al tuturor dulceţurilor, apa o bea cu multă măsură, iar cafeluţe lua numai două pe zi, una dimineaţa, după plimbare, iar alta seara, 30 după masă. Pe copii îi vedea mai bucuros grămadă decât unul după altul.

— Lasă, doamnă! zise el odată. Copiii au farmec numai când se zbenguiesc, ţipă, se tăvălesc pe jos, răstoarnă tot ce le cade-n cale, ca să răsune casa de

 dânşii.

— Zici aşa – întâmpină Alina – fiindcă eşti prea binevoitor.

— Nu, doamnă, răspunse el parcă înduioşat. Mie-mi sunt foarte dragi copiii.

40 – O zici fiindcă nu-i ai – stărui Alina.

— Ba fiindcă ştiu, că nici n-o să-i am, grăi dânsul. Îmi sunt dragi ai altora.

— Ce vorbă e aceasta, Spirule? – intervenii eu. Ţi-ai uitat vorba despre prima datorie a omului şi a cetăţeanului 1?

— Ba tocmai că n-am uitat-o întâmpină el. Dacă n-am făcut-o când se cuvenea, nu mai pot s-o fac. M-am împietrit. Mă ştii c-am avut totdeauna multe tabieturi: am ajuns să am şi mai multe şi să ţin morţiş la ele. Nu mai pot eu să-mi schimb rostul vieţii şi să mă supun vreunei alte voinţe.

— O să se supună ea! grăi Alina.

Spiru ridică degetul.

— Nu, doamnă! răspunse el. Mă ştiu pe mine însumi; oricât de greu mi-ar fi să mă lepăd de deprinderile mele, încă mai greu mi-ar fi să o văd pe ea făcându-şi silă. Să stau acasă când aş voi să ies la plimbare? să ies când nu vreau? Să fac vizite? Să ţiu în toate amănuntele vieţii mele seamă de alţii? Nu se poate doamnă – nu se mai poate!

V

— Pică – grăi Alina într-o zi de moină – degeaba, că pică.

— De! – zisei eu strâmtorat – răzbeşte niţel pe ici, pe colo.

— Ba nu răzbeştel – stărui cumnată-mea – ci curge şiroaie. Calicul naibii! Ce-ar fi fost adică pentru el să facă reparaturile la timp?

— De ce calic!? întâmpinai eu supărat. Dacă e vorba, nu el avea să facă reparaturile: asta era treaba mea.

— Ţi-a făgăduit, mă rog! – te-a purtat cu vorba? – te-a amânat de azi pe mâine? – te-a ţinut cu minciuna? răspunse ea. Ţi-e uşor dumitale, că-ţi iei pălăria şi te duci, dar noi stăm acasă, punem ici un lighean, colo o covată şi dincolo-o albie, ne târâm pe jos, ca să ştergem, şi mutăm paturile de ici până acolo, ca să nu le pice bieţilor de copii în cap.

Îmi venea, în adevăr, să-mi iau, ca Spiru în asemenea

împrejurări, pălăria şi să plec.

Greu lucru e să ai soacră-n casă, dar cu mult mai greu să ai drept soacră, de care nu te poţi lipsi, o fată bătrână, totdeauna sfătoasă, simţitoare, răutăcioasă şi cicălitoare, care găseşte în toate cusur şi nu e niciodată mulţumită.

Pe cumnată-mea îndeosebi o mai înrăise şi gândul că era urâţică, „sluta mahalalei”, cum îi ziceau în timpul copilăriei, când se supărau, celelalte două surori ale ei şi copiii din vecini.

Nici că era frumoasă, cam înaltă, ciolănoasă şi deşirată – cu bustul, cum se zice, scândură – cu faţa gălbuie, cam galfădă şi colţurată, cu umerii obrajilor ieşiţi şi cu fălcile late, cam mustăcioasă, cu vocea cam groasă, un fel de stârpitură de băiat. Pe lângă toate acestea, o mai chema şi Veta. Femeieşti îi erau numai ochii, cam mărunţi, care se mişcau însă săgetând ca cei de şopârlă. Ba era ceva femeiesc şi-n gura ei, ce-i drept, mare şi oarecum pornită pe ceartă, dar dinţii din ea… o gură de rară curăţenie. Ceva cu totul deosebit îi erau însă ţinuta şi mişcările mai ales când grăbea ori când alerga cu paşii mari jucându-se cu copiii: era parcă o leoaică ce se avântă şi, văzând-o prin întuneric ori numai din dos, ai fi urmărit-o cu neastâmpăr, ca să-i vezi şi faţa.

Eu, care i-o ştiam, umblam, de când trăiam sub acelaşi acoperiş, în vârful degetelor prin casă, căci ea totdeauna trebuia să aibă dreptate.

Acum, din întâmplare, o şi avea.

Ieşind dar după-amiază zi de la birou, am dat pe la Spiru, ca să-i spun că pică şi să-i mai aduc aminte de ştiuta operaţiune, care trebuia să fie făcută cât mai curând, ca să putem începe lucrările îndată ce se va fi desprimăvărat.

— Se-nţelege că pică, îmi răspunse el. Nici n-ar fi cu putinţă să nu pice. Aşa sunteţi voi: o amânaţi mereu de azi pe mâine, până ce nu-ncepe să pice, apoi vreţi să le faceţi toate-n pripă şi fără socoteală. Tabla aceea, încă sunt acum cinci-şase ani, ar fi trebuit să fie vopsită şi n-ar pica dac-ai mai fi vopsit-o de atunci o dată.

— Vorba e – îl întrerupsei eu – să facem odată operaţiunea, ca să putem începe lucrările.

5 – Ce operaţiune!? întâmpină el. Pentru ca să începem lucrările n-avem nevoie de nicio operaţiune. Ştim noi câţi bani ne trebuie? Asta o vom şti numai după ce vom fi terminat, şi operaţiunea atunci o facem. Deocamdată dau eu de la mine. Dar – urmă io el oprindu-se drept în faţa mea – lucru nu e atât de simplu cum ţi-l închipuieşti tu, care nu te gândeşti la el decât când începe să pice. Unde o să stai, mă rog, cu cei cinci copii şi cu cele patru femei în timpul când se fac reparaturile? 15 Eu rămăsei zăpăcit. Întrebarea aceasta în adevăr nu mi-o pusesem.

— Avem să prefacem, înainte de toate, şopronul, să zidim sala, şase metri pe cinci, şi să dăm gata încăperea din curte unde aveţi acum bucătăria, apoi

20 vă mutaţi acolo şi trecem la partea despre stradă a casei.

— Dar asta o să mă coste prea mult, întâmpinai eu, cuprins de îngrijare.

— Mai mult nu decât trebuie, zise el. Am fost, 25 precum ştii, cu un arhitect, un prieten căruia îi vin din când în când într-ajutor când are nevoi urgente, ca să-mi facă socoteala. Am luat apoi informaţiuni în ceea ce priveşte preţurile materialului şi ale zilelor de lucru. Am venit după aceea cu un antreprenor, 30 ca să-mi facă ofertă. Domnule! strigă el. Cel puţin cincizeci la sută vrea să câştige. Nu se mulţumeşte cu 20, nici cu 30 la sută, când îi dau eu bani cu 8 ori cu 10 la sută, ci vrea 50 – 60. Facem lucrarea în regie – urmă el cu hotărâre – şi câştigăm noi cele 50 – 60 3 5 la sută. Ai încă puţină răbdare: toate sunt puse la cale şi a mai rămas numai să găsesc un om vrednic, de încredere, care să conducă lucrările, căci tu şi eu nu putem să stăm cu lucrătorii ca să nu-şi piardă timpul şi să facă treaba cumsecade.

M-am întors uşurat acasă şi parcă nu mai pica atât de rău ca mai înainte.

Peste vreo zece zile a venit Spiru pe la noi, ca să vadă ulucile şi să le facă socoteala. Degeaba l-am poftit 5 în

casă, căci se temea de dulceaţă cu apă rece, de cafeluţă şi de fasoane şi zicea că e grăbit. Strâmba însă mereu din nas şi bufnea din când în când.

— Ce ticăloşiei izbucni în cele din urmă. Cincizeci şi opt de metri la stradă şi nouăzeci şi şase metri

10 adâncime pentru o casă cu trei ferestri în stradă şi patru în curte. Te costă mai mult împrejmuirea şi curăţirea buruienilor decât întreaga casă.

— O să mai cârpim cum vom putea – răspunsei eu – iar cu buruienile ne-am deprins, încât nici nu

15 ne-am simţi parcă bine fără de ele.

În clipa aceasta, Veta, în papuci, în camisol, legată la cap cu un bareş, cu un şorţ albastru peste o fustă scurtă, ieşi din casă cu găleata, ca să verse la canal apa de la baia copilului.

20 Văzând pe Spiru, ea aşează găleata jos şi se scutură pe mâini.

— Bună ziuă, domnule Călin! strigă ea. O să ne mai ţii mult cu pemana!?

Mie îmi năvăli tot sângele în obraji şi mă uitai

25 speriat la Spiru.

El însă se duse foarte liniştit la ea, o salută şi-i întinse mâna.

— Îţi dau, zise ea, numai degetul cel mic, că sunt udă pe mâini. Mâna întreagă – urmă zâmbind cu răutate – când vom vedea că se încep lucrările.

— Îndată ce găsesc pe cineva care stă cu lucrătorii şi nu-i lasă să piardă timpul, îi răspunse el.

Ea se uită lung şi aspru în faţa lui.

— Îmi vine să bufnesc! grăi dânsa. Cineva, care 35 nu-i lasă pe lucrători să-şi piardă timpul!? Vă închipuiţi dumneavoastră, bărbaţii, că numai dumneavoastră sunteţi oameni. Dar eu îmi perd vreodată timpul? Lasă-i pe mine! Să-i am numai şi să-i pot plăti, că grija mea de ei!

Spiru se uită nedumerit când la mine, când la faţa ei mustăcioasă.

— De! zise. Dacă crtzi dumneata! Ar fi şi asta o idee. S-ar face o economie de vreo zece lei pe zi: mult.

5 foarte mult, căci eu o ¡scot cu 4 – 5 lei pe zi.

Zece lei pe zi!? Ar fi făcut întreaga casă valvârtej dacă eu, om cu cinci copii, n-aş fi lăsat-o să facă economia acefsta. Ba mai era şi ambiţiunea de a dovedi că poate o femeie vrednică orişice. 10 – Lasă – zicea dânsa, că vă ştiu din gimnaziu ce preţuiţi. Aş fi intrat în pământ de ruşine dac-aş fi ştiut numai cât cei mai ţanloşi dintre băieţii care se prezentau cu roi la examen.

Nu mă-ndoitm nici eu că poate, dacă vrea, ba le 15 plângefm lucrătorilor de milă.

Şi-a găsit irsă şijăpiru naşul.

Avea ţel slăbiciunea de a face combinaţiuni şi socoteli; avea însă şi ea slăbiciunea de a le controla toate până în cele mai mici amănunte şi totdeauna îi 20 găsea vreo vină, [azi că (varul are prea multă piatră, mâine că nisipul e rău cernut ori mălos, că lucrătorul cutare e bleg ori prea scump plătit; într-un cuvânt, că el nu are fie destulă purtare de grijă, fie cuvenita pricepere, fie bunăvoinţa cu care îi place să se laude. 25 Iar în faţa ei n-avea dânsul nici obicinuita-i scăpare.

— Stăi, domnule! îi zicea dânsa când îl vedea că-şi ia pălăria ca să plece. Stai aici şi nu fugi. A6 cultă-mă şi dă-ţi părerea, ca să ne dumirim. Tot ziceţi că noi femeile suntem nervoase şi nerătdăloare; ai răbdare!

80 – Eu nu-mi pierd, domnişoară, niciodată nici răbdarea, nici liniştea, îi zise el într-un rând cam atins.

— Când vrei să pleci, ţi-ai pierdut-o! răspunse ea. Iată ici scaunul: şezi şi să ne înţelegem.

El se aşeza şi rămânea smerit, deşi toată vorba 35 îi părea fie de prisos, fie zadarnică.

— De ce taci, domnule!? îi zicea dânsa. Spune-ţi părerea.

A scos-o Spiru la capăt cu subprefecţii, cu avocaţii stăruitori, cu oamenii simandicoşi, cu sătenii 40 şi cu evreii de tot felul: cu ea nu mai ştia încotro să apuce, căci rău era dacă tăcea, rău dacă vorbea, rău dacă sta, rău dacă p leca. Răsufla dar uşurat când scăp a, venea din ce în ce mai rar, şi când venea, încă de la depărtare de un kilometru zicea:

„Doamne ajută!” 5 şi-şi potrivea pălăria-n cap şi cravata la gât, îşi netezi mustaţa, se-mbumba, se scutura pe haine şi-şi scotea manşetele, căci ea toate le vedea, în toate câte ceva, din toite-şi făcea arme.

Casa s-a făcut însă, şi s-a făcut bine şi ieftin, zicea 10 el, cu un câştig de peste 50 procente. „Prea scump, zicea ea, tot prea scump, ba şi pr03 t”.

— Nu e pentru voi, nu e, stăruia, dacă vreţi să mă înţelegeţi, nu e. Bună, frumoasă, încăpătoare, cu tavanul înalt, cu ferestrele mari, cu pereţii frumos

15 zugrăviţi, cu duşumelele bine ceruite, casă pentru boieri care au slugi, ca să le şi ţie, dar nu pentru un pârlit cu cinci copii mici, care le zgârie toate şi fac de dimineaţa până saara murdării. Uite apoi mobilă: asta e mobilă pentru aşa caail? 20 Şi de astă dată ea avea dreptate. Mă simţeam şi eu în adevăr strâmtorat în casa mea prea largă. Spiru însă se simţea adânc jignit. Voise să-mi facă un bine, şi în loc de mulţumită, se alegea cu judecata Vetei, care muncise şi ea din greu. Îi plăcea apoi casă, căci 25 aşa cum o prefăcuse, era fapta lui, şi dimineţile, când ieşea la plimbare, o potrivea totdeauna aşa ca să treacă pe la ea şi s-o mai vadă.

— Ştii că are cumnată-ta dreptate!? îmi zise el peste vreo de: lă săptămâni. Nu e tocmai potrivită casa

30 pentru tine.

— Ne gândeam şi noi, nevastă-mea şi eu, îi răspunsei, s-o dăm cu chirie. Luăm bani frumoşi, că e şi la loc jbua, şi ne luăm alta mai ieftină.

El dete din umăr şi rămase câtva timp pe gânduri. 35 – Combinaţiunea n-ar fi rea, grăi apoi, dar o să te coste mult împrejmuirea. Mi-am făcut socoteala. Ai aproipe trei sute de metri lineari şi mai ieftin de cinci lei nu scoţi metrul, ceea ce face aproape o mie cinci sute lei. Apoi nici nu ia nimeni bucuros o casă 40 ou loc atât de ¡mare, căci lărgimea costă. N-ar fi oare mai cuminte să-ţi zideşti o casă mai potrivită şi numai apoi s-o dai pe asta cu chirie?

— Eu să zidesc, după ce nu ştiu cum o să plătesc reparaturile făcute?

5 – Ehl întâmpină el. Cine are locul acesta are avere fruiroasă dacă ştie ce să facă cu ea.

— Dar nu e al meu numai locul, îi răspunsei. A mea e casa cu a treia parte din loc; celelalte două părţi sunt ale celor două surori ale nevestei mele, io Veta şi cea mai mică, preoteasa.

Spiru se uita la mine cu ochi mari.

— Aşa? grăi d insul. Careva să zică n-ai ce să vinzi? Mi s-au zăpăcit toate combinaţiunile. Păcat de aşa loc ca să bteie fără de niciun folos, avere adormită.

15 Dacă e aşa, desparţi Jocul tău şi găseşti mai uşor chiriaş.

— Cum rămânem însă roi? întrelai eu.

— Mai lasă-mă, grăi dârsul; nu-n i da zor, că ştiu acum ceea ce aveam să aflu şi-o să-mi fac combina

20 ţiunile.

Nici c-aveam, în adevăr, de ce să-l zoresc dacă nu mă zorea el.

„Dau – îmi zicesm – cssa cu chirie şi iau mai la mahala una cu vreo mie de lei mai ieftină, iar dife25 renţa o ia dânsul, şi-n câţiva ani im scăpat, dacă vrea şi el aşa”.

Timp de vreo săptămână de zile Spiru s-a plimbat mereu prin oraş şi a ispitit pe toţi samsarii, ca să se dumirească asupra chiriilor şi asupra preţurilor cu 30 care se vând locurile de casă. Nu mă îndoiam dar că vrea şi el, dar [ţine să fie, înainte de toate, dumirit asupra diferenţei dintre cele („ouă chirii.

Cu totul altele îi erau însă gârdurile.

— Tot e mai cuminte să-ţi zideşti casă, îmi zise 35 el peste vreo zece zile. Nu uita că cine ia casă cu chirie plăteşte şi chiria [locului: de ce să-i plăteşti altuia chirie când locul tău stă neutil zatl?

El scoase apoi din buzunar o juirătate de coală de hârtie, pe care făcuse planul locului împărţit în 40 trei, îmi arată cum pe partea ce mi se cuvine se mai poate zidi, mai spre fund, în toată lărgimea, o casă cu grădină-n faţă şi cu curte de păsări în dos, apoi îmi făcu o socoteală foarte conplicată despre preţul locului, despre venitul pe care ar

trebui să-l aducă şi nu-l aduce locul, despre cheltuielile zidirii şi mă scoase cu un câştig de 15 – 20 la sută dacă zidesc şi nu iau cu chirie.

Nu prea eram dumirit asupra socotelilor lui, dar un lucru înţelegeam şi eu: că e mai plăcut să stai în casa ta decât cu chirie.

— Din chiria casei din faţă plăteşti în câţiva ani pe cea din do3, mă încredinţă el.

— Bine, răspunsei, dacă te mulţumeşti aşa, eu nu mai zic nimic.

— Cu o cordiţiune – stărui dânsul – ca chiria casei din faţă s-o iau eu câtă vreme nu ne vom fi răfuit.

— S-o iei! îi răspunsei.

Şi iar s-a pus Spiru pe lucru cu arhitecţi, cu antreprenori, cu zidari, cu salahori, dar acum fără de Veta, care bufnea când a văzut că e dată casa în antrepriză unui italian, care pe dânsa n-o băga în seamă.

N-a scăpat însă Spiru nici aşa de dânsa.

— Ia să văd, mă *rog*, ce voiţi d-voistră să faceţi aici!? grăi dânsa când Spiru, antreprenorul şi zidarii începură să bată ţăruşii după planul desâmnat frumos de arhitecţi, ca să inesapă apoi săpăturile pentru temelii îşi pentru pivnicioară.

Spiru îi arată planul şi începu să o dumirească asupra amănuntelor lui.

— Lasă, de. unule – îi zise ea – nu-mi da explicaţiuni, c-o să ţi-l cer eu când voi avea nevoie de ele. Prost, de tot proăt! urmă apoi peste puţin. Unde răsare soarele? Soarele unde răsare şi unde apune? Nu aici pe plan, ci în adevăr!

Spiru se uită la soarele acum de mult răsărit, se orientă şi-i arătă pe plan partea despre răsărit a viitoarei case.

— Bun, zise ea. Care va să zică aici răsare soarele, în faţajacestor două ferestre, trece prin dosul casei şi *

apune aici, la dreapta; crezi dumneata că e bine aşa? O cabă cu faţa ¡spre miazănoapte e lucru cuminte?

— Dar aşa e locul, răspunse [el strâmtorat. Nu

puteam să aşezăm casa cu dosul spre stradă.

5 – Aţi aşezat-o dar cu dosul ¡spre soare, că strada e lucru mai mare decât soarele, întâmpină ea. Dar aşa sunteţi dumneavoastră arhitecţii, antreprenorii şi, în genere, bărbaţii, le priviţi toate de dinafară, şi o casă vi-e bună dacă li se prezentă bine celor ce trec prin io faţa ei. Noi, femeile, o privim de dinlăuntru, căci stăm şi facem menagiul în ea: nouă ni-e bună dacă e bine aşezată, bine împărţită şi potrivita cu nevoile noastre, dacă ne sunt în ea toate la îndemână şi avem unde să ne aşezăm lucrurile. Bine, domnule, urmă ea, 15 cumnatul meu are cinci copii, trei băieţi şi două fete, şi poate să mai aibă, că sunt tineri şi el, şi soră-mea. Ţi-ai făcut socoteala unde aşează paturile şi dulapurile şi spălătoarele, unde o să stea copiii acum, când sunt mici, peste zi, unde o să-şi facă meditaţiunile când vor 20 umbla la şcoală, cum o să se aranjeze când fetele vor fi mari? Ce va să zică mulţimea aceasta de ferestre, care-ţi stau pretutindeni în cale, de nu poţi să aşezi un lucru la /părete? Casa trebuie să fie potrivită cu nevoile familiei ce are ¡să stea într-însa. Toate tre2 5 buiesc schimbate şi refăcutei

Spiiu se scărpina-n dosul urechii. Ar fi voit să-şi ieie pălăria* şi [să plece, dar nu putea.

Păcat de aşa plan frumos, zicea în gândul lui. Păcat de munca făcută şi de timpul pierdut! Păcat 30 de atâta cheltuială!

— Uite, urmă ea dulceag, uitându-se stăruitor în ochi şi zâmbind cu gura ei curată… Să fac eu o schiţă, nu după ideile mele, ci după cum vin lucrurile, şi după aceea să, se facă planul.

35 – Nu mai bateţi ţăruşii, le spuse Spiru zidarilor.

Apoi se-ntoarse spre antreprener şi adăugă încet: întreab-o şi pe ea când e să faci ceva ce nu e bine lămurit în plan.

Eu însă eram viu îngrijat, căci o ştiam pe Veta, şi 40 dacă era vorba de o casă după gusturile ei, mă urca de n-o mai puteam plăti toată viaţa.

— Fii liniştit, îmi zise Spira. Italianul lucrează cu

banii mei la două zidiri mari, pentru care i-am depus eu cauţiunea. Dacă merg bine lucrurile, câştigăm cel puţin 20 la sută, iar casa ta iese mai ieftin decât în

5 regie.

VI

E o mulţumire adimenitoare să le dai oamenilor de lucru, şi Spiru s-ar fi simţit nemângâiat dacă n-ar fi putut să treacă cel puţin o dată pe zi pe la binale 10 şi să stea fie măcar numai un ceas, ca să vadă cum înaintează-lucrările.

Nu se amesteca, nu [zicea nimic, dar faţa îi era radioasă că ne-alte-dăţi, că ei mult se pierde la binale în timp de câteva zile ploioase, iar acum timpul era 15 ca la porunceală, şi italianul adeseori zicea: „Eşti, domnule avocat, om cu noroci”.

Deodată faţa jlui Spiru se-ntunecă.

— Ce e? întrebai eu.

El se uită la mine parcă s-ar fi surpat o schelă cu 20 zidari şi! cu salahori cu tot.

— Eh! răspunse. Nimici IProstiil Ticăloşiil Bufneşte mereu şi bombăneşte, le face toate de-a-ndoaselea, e năzuroasă. Ar vrea, pare-mi-se, s-o sporesc la 50 lei pe lună, urmă el. Pretenţiunede femeie smintită I Sunt tot

25 singur, cum eram mai-nainte, ba atunci venea multă lume pe la mine şi jdânsa avea mai mult de lucru.

— Se vede că-i dădeau şi alţii câte ceva, zisei eu.

— Fără îndoială, grăi dânsul, dar asta nu mă priveşte. Patruzeci de lei îi sunt însă destul. Asta o

30 ştiu mai bine decât orişicine, căci în timp de doisprezece ani i-am adunat peste 8.000 lei, şi mi-am făcut socoteala, dacă mai stă zece ani, are vreo 24.000 lei, destul ca să trăiască la bătrâneţe.

— Dă-o-ncolol zisei, ca să zic ceva.

35 – Vorbeşti şi tul întâmpină. Ce fac eu fără de Terezal? Au trecut doisprezece ani de când o am, nu mai puţin decât doisprezece! îmi ştie toate slăbiciunile, îmi cunoaşte rânduiala vieţii, n-are nevoie să mă mai întrebe de unde are să ia şi unde are să pună un lucru, când şi cum să facă una ori alta. Îi ştiu apoi şi eu apucăturile, şi pe cele

bune, şi pe cele rele, şi ştiu cum s-o iau şi la ce am să mă aştept. Cum aş putea să mă mai deprind cu altal? Vreau să am în casa mea 5 linişte, curăţenie, bună rânduială, voie bună şi inimă deschisă, cel puţin în casa mea vreau să le am şi nu sunt bun de nimic dacă îmi lipsesc.

— Dă-i atunci şi tul zisei eu.

— Nu dau I răspunse el, depărtându-se.

10 Trei zile de-a rândul n-a mai venit apoi Spiru să vadă cum înaintează lucrările, iar a patra zi, când a venit, era uluit, buimac, nedormit şi galben-verde la faţă.

„Va fi fost în cele din urmă nevoit să dea cei 10 lei

15 pe lună şi i s-au încurcat socotelile”, îmi zisei şi nu-l mai întrebai nimic.

Această indiferenţă a mea îi mărea smărăciunea.

— Închipuieşte-li, izbucni el în cele din urmă. Tereza a plecat, s-a dus, după doisprezece ani m-a

20 părăsit. Un mizerabil de cârcivirar de peste drum, simţind-o că are ceva bani, a prostit-o şi-o ia de nevastă. Auzi dumneata, femeie de treizeci şi şapte de ani, grasă, hubăită, o carne cu ochi, se mărită.

Îmi venea să râd.

25 – Las-o-n ştirea Demnului I întâmpinai eu. Ia-ţi alta mai tânără, mai sprintenă, mai cuminte!

— Unde găsesc!? exclamă el. De unde mai pot eu să dresez pe alta!?

Râdeam, Alina şi eu, de inima rea ce-şi făcea din

30 cauza slugii; Veta *lasă* se supăra când ne vedea râzând.

— De! zicea dânfig. Râdeţi pentru că sunteţi oameni cărora puţin le pasă dacă un lucru stă aici ori colo, dacă o treabă se face aşa ori altfel, acum ori mai târziu, deplin ori pe jumătate; acela e însă om care vrea să

35 i se potrivească toate la ţanc, şi-o să vedeţi voi câtă bătaie de cap o să aveţi cu el. În capul nostru au să se spargă toate!

Aşa au venit lucrurile.

Alina, Veta, preuteasa, sora lor, preuteasa, soacra

40 mea, toate rudele şi toate cunoştinţele lor 6-au

pornit să-i caute lui Spiru o femeie potrivită.

De undei?

Una i se părea prea tânără, alta prea bătrână, una prea slabă, alta prea grasă, una prea iute, alta o adormită, una prea guralivă, alta prea tăcută, una strâmbă, 5 alta bleagă, iar alta pocită. Nu era chip să-i găseşti una cu care să putea împăca. Umbla toată ziua zăpăcit pe uliţele oraşului şi oprea din drum pre toate fetele ce-i plăceau, ca să le-ntrebe dacă nu cumva ar voi să intre la stăpân. Îşi gătea ¡el însuşi, ca odinioară, când 10 eram studenţi, cafeaua cu lapte şi-D lua necăjindu-se că nu reuşeşte s-o potrivească nici din zahăr „nici din cafea, nici din lapte ca Tereza, apoi pleca să-şi caute femeie prin Piaţa Mare, pe la Sf. Gheorghe, prin Gişmegiu şi pe la toate birourile de plasare. Gazete, 15 tribunal, bursă, binale, toate erau lăsate-n paza Domnului.

I-a găsit, în sfârşit, soieră-mea una, pe care, după omulţime de: „Ce să ¡zici?” „Să vădi” „Să mă gândească”, a luat-o cu el. A stat cu ea câteva zile de-a rândul, 20 ca să i le arate toate şi s-o îndrumeze potrivit cu gusturile lui, apoi a dat-o-ncolo.

Alta tot aşa.

Iar alta.

— Bine, domnule – îi zise Veta în cele din urmă 25 – cu un zănatec ca dumneata nu poate nimeni s-o scoată la capăt, nimeni nu poate şi trăiască sjb acelaşi acoperemânt.

— Aşa e, dmnişoară, geai dânsul, cuprins de adâncă amărăciune. Nu văd eul? N-am zis-o de atâtea

30 orii? Am o natură nenorocită, nu pot să mă nărăvesc cu nimeni, nu sunt bun de nimic, decât poate să-mi sihăstresc viaţa-n înfundăturile vrunui codru.

N-a mai schimbat apoi, ci s-a mulţumit să aibă po cineva care-i mătură şi dereticeşte, îi cară apă şi 35 lemne, îi aduce câte ceva de la băcănie ori din piaţă şi-i păzeşte casă, pe care numai nopţile o mai vedea, îşi făcea el însuşi cafelele, el însuşi îşi peria hainele, el însuşi îşi aşternea patul, căci nu putea sl-şi lase culcuşul pe mina orişicui.

A-ncercat în câteva rânduri s-o pună să-i facă

mămăliguţa, dar o dată era prea moale, altă dată prea tare şi niciodată n-a ştiut să i-o potrivească din sare. Chiar nici ouăle nu era în stare să i le nimerească: când nu 5 erau răscoapte, când gălbănuşul rămânea crud în ele.

Mânca la birt, azi ici, mine colo. Adică zicea că mănâncă. Alegea şi iar alegea, gusta cu sfială de ici şi de colo, examina şi mirosea mâncările, apoi plătea socoteala şi pleca nemâncat. 10] I-am dat în câteva rânduri zor şi l-am prins să ieie masa cu noi.

Alina nu mai ştia unde să-şi pună capul şi-a alergat la Veta, stăpâna bucătăriei, ca să mai taie un pui şi să mai gătească cutare şi cutare. 15 – Ba bine că nu-l? răspunse Veta. O să mănânce şi el ceva găsi. Ştiu că nici la el acasă, nici la birt mai bine nu găseşte, şi nu noi, o casă întreagă, avem să ne potrivim cu el, ci el trebuie să ne potrivească cu noi.

Tot a făcut însă o mămăliguţă pripită şi ochiuri 20 şi-a pus pe masă şi sminlină dulce, şi unt, şi pere pârgave. Au pus apoi faţă de masă curată, au schimbat şervetele, au spălat copiii şi i-au îmbrăcat curat, ba le-au dat şi câte un ghiont, ca să se astâmpere şi să se poarte cuminte în timpul mesei. 25 Spiru şedea, ce-i drept, cam pe spini, dar ştia că Veta a gătit bucatele şi nu-i dădea mâna să mai facă nazuri, să aleagă, să examineze, să miroase. Ştia el şi ce-l aşteaptă dacă nu mănâncă tot ce i s-a scos în farfurie. Mânca dar, de ai fi zis că mănâncă cu poftă, 30 şi când ne-am sculat de la masă, am răsuflat cu toţii uşuraţi de gândul c-am trecut şi peste asta cu bine.

Nu totdeauna au ieşit însă lucrurile pe vrute.

Într-una din zile, cam pe la sfârşitul lunii iulie, era un zăduf nesuferit, încât nu mă ierta firea să-l 35 las pe Spiru şi facă tocmai pe la amiază zi lungul drum din Mahalaua Oftărilor până la birturile pe unde lua masa, şi l-am oprit prea târziu.

Alina era supărată foc, că nu mai poate să pună faţă curată, să schimbe şervetele şi să-şi spele şi îmbrace copiii, dar nu i-a rămas decât să-nghiţă hapul şi să-şi ceară scuzele obligate.

Lucrurile ar fi mers şi de astă daţi. ca de obicei, dar copiii nu se mai simţeau şi ei ca alte dăţi, când sc. 5 făcuseră cuvenitele pregătiri, şi unul era îndrăzneţ, altul şedea în genunchi pe scaun, iar altul nu era mulţumit cu bucata ce i se dedea şi se-ntindea la blid ori băga mina-n farfurie.

Alina făcea feţe-feţe şi-mi arunca din când în când

10 nişte ochi plini de mânie, dar Veta râdea cu răutate, iar Spiru mânca tignit şi zâmbea parcă i s-ar fi întors iar Tereza la casă.

— Lasă, doamnă, zise el, că aşa e firesc şi ceea ce e firesc e şi frumos.

15 – Nu totdeauna, întâmpină Veta. Câte nu sunt lucrurile foarte fireşti care sunt şi foarte uritel?

Spiru ridică degetul.

— Nu e niciunul, zise. Urât e, îndeosebi la om, numai ceea ce e firesc pentru vreun animal, nu însă

20 şi omeneşte firesc.

Tot timpul mesei apoi, ba chiar şi după masă, s-a urmat cu oarecare vioiciune discuţiunea, în care Veta, ca toate femeile, nu se putea stăpâni să nu facă aluziune la apucăturile după părerea ei excentrice ale lui Spiru.

25 – Ar fi – zise ea între altele – lucru firesc ca dumneata, care nu mai dai decât noaptea pe acasă, să-ţi iei la vreun hotel o odaie cu luna.

Spiru râse cu toată inima: ceea ce rar i se întâmpla.

— Ba lucru firesc ar fi, grăi dânsul, să nu dau

80 numai noaptea pe acasă, ci să-mi petrec partea cea mare a vieţii la mine. Chiar şi umblu de mult cu gândul – să-mi zidesc o casă. Să vedeţi, urmă apoi cu inima deschisă. Anul trecut am tot amânat reparaturile fiindcă steteam pe gânduri dacă n-ar fi mai cuminte

35 să mai adaug la casă vreo trei încăperi. De ce să plătesc, îmi ziceam, chirie unui om străin, când aş putea s-o plătesc unui prieten? în timp de câţiva ani se achitau din chirie cheltuielile zidirii.

— Păcat că n-am făcut aşa! grăii eu.

— Ba nu e! răspunse el. Proprietar şi chiriaş intră

uşor în conflict, şi eu ţin să rămânem prieteni. Cura stăteam noi acum, după ce Tereza a plecaţi? V-am căzut şi aşa câtva timp belea în spinare; dar dacă

5 steteam în aceeaşi curtel? Cel mai cuminte lucru e să ai, dacă poţi, casa ta: e şi mai plăcut, şi mai ieftin.

El ne făcu apoi socoteala cât costă lucrul, cât costă zidirea, cum stau cu chiria şi ne scoase în câştig, dacă zidim şi nu plătim chiria.

10 – Aveţi aici – grăi dânsul în cele din urmă – cele două locuri, aproape 3.800 metri, iar în mahalaua aceasta se vinde azi metrul pătrat cu 20 – 25 lei. Dacă le-aţi vinde, aţi lua cel puţin 70.000 lei.

— Bătrânul a dat – îl întrerupsei eu – 43.000 lei

15 pentru toate trei, cu casă cu tot.

— Atunci, răspunse el, sunt acum douăzeci de ani şi cuiva care era strâmtorat şi nu ştia ce are şi ce dă. Azi luaţi 70.000 lei, ceea ce aduce un venit anual de cel puţin 3.500 lei, pe care nu-l luaţi. Dacă vindeţi

20 însă jumătate şi zidiţi din banii luaţi, aveţi chirie de 5.000 până la 6.000 lei.

— Să vindem! strigă Alina.

— Să vedem, grăi dânsul, să ne mai gândim: poate că e mai cuminte să nu vindeţi, ci să zidiţi.

2 5 Asta e aşa o vorbă: ce ştii cum vin lucrurile mai târziu.

De aici înainte Alina, eu, cumnată-mea, preuteasa, soacră-mea, cealaltă preuteasă, cei doi popi, unul socru şi altul cumnat, nu mai vorbeam când ne întâlneam decât despre cele două locuri şi făceam fel de

31 fel de CDxi jinâţiuni cum să-l urnim din loc pe Spiru ca să zideascâ. Veta nu se amesteca în vorbele noastre. Aşa ori aşa, dânsa ştia ce are, şi orişice am fi pus noi la cale, avea şi ea parte la foloase şi nu be mai temea că n-o să aibă la bătrâneţe din ce să trăiască.

35 Spiru nu mai răsufla nimic; era parcă-n viaţa lui nu i-ar fi trecut prin minte să facă planuri şi combinaţiuni.

Prin luna august cele două case mari erau gata. Italianul iar îşi căuta de lucru, iar Spiru plătise datoria la

Banca Naţională, îşi mai cumpărase câteva mii în scrisuri şi aştepta să fie gata şi casa din fundul curţii, ca să-şi poată încheia socotelile cu italianul.

După ce s-a făcut şi asta, am pus biletele de-nchi5 nere la casa din faţă şi, mai-nainte de a-ncepe să ne mutăm, au venit socru-meu şi cumnatu-meu ca să facă sfeştania şi am dat o masă mare, la care l-am pus, senţelege, pe Spiru în frunte.

Pe la sfârşitul mesei, socru-meu, şi popă, şi om 10 bătrân, a-nchinat în sănătatea lui Spiru şi, luându-l aşa mai pe departe, i-a urat, între altele, să reuşească-n toatentreprinderile pe care le face şi să mai zidească cu ajutorul lui Dumnezeu multe case.

— Să vedem ce chirie o să ne aducă casele de la 15 stradă, răspunse el. Să vedem ce se mai întâmplă până la primăvară. Multe mai sunt de văzuţi

Până la primăvară mai erau însă vreo opt luni de zile, o întreagăvecinicie, mai ales pentru cumnatu-meu, care, popă adevărat, avea trei copii, deşi nu era decât 20 abia în al cincilea an al căsătoriei sale. Om care prea multă treabă nu avea şi ştia să alerge şi să le ispitească toate, el nici nu avea nevoie de Spiru, ci putea să-şi facă însuşi treburile, şi pe la Sf. Dumitru şi intrase în vorbă cu câţiva „amatori”. 25 – Cumnată – îi zise acum Vetei – eu am o idee: să-ţi vinzi locul şi să zidim cu banii, iar chiria s-o-mpărţim în două.

Ea se uită lung la el.

— Ideea ar fi bună – Şi răspunse – dar nu e a 30 ta, ci a domnului Călin. Cu el, ori fără de el?

— Fără de el, răspunse popa. El nu se bagă în asemenea treburi fără ca să câştige ceva, cât de puţin, dar ceva: de ce să n-alerg eu, ca să nu-i dau câştigul!?

— Alerg şi eu, îl încredinţă Veta, că sunt aci la 35 faţa locului. Dar ctsele ale cui să fie?

— Ale noastre-n parte, grăi popa.

— De ce? întrebă dânsa. De ce să fie în parte? Ale voastre să fie, că aveţi copii. Mie să-mi daţi jumătate din chirie, ba, urmă după o pauză, dac-aţi fi oameni

40 cuminte, mi-aţi da câţiva ani de-a rândul, ca

cumnatul lui Călin, întreaga chirie până ce îmi ies banii mei, ca să rămâneţi apoi stăpâni nesupăraţi. Acum, când sunt copiii mici, daţi mai uşor chiria-ntreagă decât jumătate mai târziu, după ce vor fi crescut copiii şi se vor mai fi şi sporit poate.

— Să vedem, răspunse popa. Să mă mai gândesc. Mai bine ar fi fără-ndoială aşa, numai dacă se poate.

Aşa s-a şi făcut înţelegerea, căci aşa voiau mai ales bătrânii.

— Aida-dee! exclamă Spiru când i-o spusei aceasta. Am zis de atâtea ori să nu vă băgaţi în lucruri la care nu vă pricepeţi I Nu vezi c-o înşală cu vreo 20 lasutăl?

El scoase apoi carnetul şi creionul, ca să-mi facă socoteala.

— Ia să vezi, urmă apoi peste câtva timp. Să zicem că locul se vinde cu 32.000 lei. Atunci celălalt loc cu case cu tot preţuieşte de două ori atât, adică 64.000 lei. Dacă socotim venitul de la acest capital cu 7 la sută, chiria trebuie să fie de aproape 4.500 lei pe an. Scade acum fonciera, reparaturile şi ce-o mai fi, şi el nu poate plăti mai mult de 4.000 lei pe an, două mii de St. Gheorgheşialtedouăde St. Dimitrie. îitrebuiesc dar 16 jumătăţi de an, adică opt ani întregi, ca să achite suma de 32.000 lei. Aşa e ori nu?

— Aşa e, răspunsei eu.

— Dacă vom fructifica acum cu 5 la sută, cum se cuvine, cele 2000 lei pe care le ia din jumătate în jumătate de an – urmă el – ea va avea la sfârşitul anului al optulea nu 32.000, ci peste 38.800 lei.

— Aşa e, observai eu. Să mai adună din carnete 6.800 lei.

— Da, zise el. Dacă însă ea nu îi dă cele 32.000 lei, ci le ţine şi fructifică tot din jumătate în jumătate de an, are la sfârşitul anului al optulea 47.000 lei, deci s-au adunat din carnete 15.000 lei, cu 8.700 lei mai mult. Cu atât a înşelat-o. Ca să n-o înşele, are să-i plătească timp de zece ani câte 2000 lei la şase luni. Cine se îndoieşte să-şi facă însuşi socoteala.

Eu nu mă îndoiam.

— Care va să zică şi eu tot pe zece ani am să-ţi lab chiria? întrebai.

— Doamne fereştel întâmpină el. Lasă că ai locul, dar atârnă atât de la cheltuielile cu care faci casă, cât

5 şi de la chirie. Dacă faci casa ieftin şi-o întreţii bine, ca să iei chirie nu de 7, ci de 8, ori poate chiar de 10 la sută, scapi mult mai curând. Vorba e să aveţi răbdare, că vă fac eu, dacă-mi găsesc socoteala, nu o casă, ci patru, pe fiecare loc câte două. Cu o singură io casă pe loc atât de mare nu-mi găsesc socoteala. Costă prea scump locul şi e prea mică chiria.

— Vorba e, începem la primăvară? stăruii eu.

El dete din umeri.

— Nu ştiu, zise. Uite, să-ţi vorbesc deschis. Am 15 părăsit gândul de a-mi zidi case. Tot e mai cuminte să-mi zidesc la una din case un apartament, trei încăperi cu intrarea din stradă, ca să nu supăr pe nimeni când ies ori intru, şi să le iau cu chirie. Nu pot însă s-o fac aceasta câtă vreme nu scap din ticăloşia în care 20 mă aflu. Trebuie să-mi găsesc o femeie cumsecade. Am schimbat până acum cinci şi degeaba.

— Care va să zică, asta el strigă Veta. Să aşteptăm noi toţi până ce nu-şi va fi găsit el servitoare pe placi? Dar n-o să-şi găsească niciodată: un smintit ca el nu

25 se poate nărăvi cu nimeni. Să-mi dea cumnatul chiria pe zece ani şi facem şi noi de noii

Cumnatul să codea însă şi zicea că Spiru e un intrigant, care bagă zâzania în familie, ca să câştige şi el ceva din nevoile altora. 30 – Ştii ce m-am gândit eu? grăi în cele din urmă

Alina. Să-l luăm cu masa la noi până ce nu-şi va fi găsit pe cineva, şi nu e lucru mare pentru noi să purtăm de grijă ca femeia, pe care o va fi având, să-i ţină casa în bună rânduială. 35 – Unde te-ai pomenit, femeie 1? îi zisei eu. Să vină el la droaia asta de copiii?

— Dar zice că-i plac copiii şi văd eu că-i plac – întâmpină ea – apoi s-a mai şi obicinuit cu noi, văd eu că s-

a mai obicinuit. Zău c-ar fi o bună idee.

40 – Nul zisei eu scurt. Sarcina asta e grea, nu sunteţi-n stare s-o purtaţi şi, vorba lui, ţin să rămânem prieteni.

Veta-şi îndesă pumnul şi-l ridică.

— Nu suntem în stare!? zise. Las că l-aş pune eu 5 la regulă şi l-aş învăţa să trăiască între oameni.

— Tocmai asta e, zisei eu, ne naiputindu-mă stăpâni. Unde v-aţi gândit? Voi amândoi într-o casă? Ar trebui să ne luăm noi ceilalţi lumea-n cap.

Ea se uită la mine lung şi aspru.

10 – Care va să zică eu sunt femeie cu care nu poate nimeni să trăiască sub acelaşi acoperământl? Nu numai slută, ci şi rea, harţăgoasă! Ştiu, zise ea, am simţit adeseori şi văd în fiecare zi că-ţi sunt nesuferită.

— Dar n-am înţeles-o aşa, ontrerupsei eu, deznă

15 dăjduit că mi-am aprins paie-n în cap.

— Ţi-ai scăpat vorba care-ţi da de gol gândul, urmă ea; să ştii însă că nici nu de dragul d-talt; am venit şi stau la casa surorii mele, ci pentru că mi-e milă de ea şi-mi iubesc nepoţeii. Şi am să stau – urina

20 îndârjită – am să stau, vrei ori nu vrei, am să stau, că nu la dumneata stau, ci la dânsa, şi dacă nu-ţi place, du-te la plimbare cu odorul acela de prieten, care fuge de casa aceasta fiindcă mă ştie şi pe mine în ea. Eu tot nu mă supăr, ci-mi caut de treabă; şi puţin îmi pasă

25 şi de dumneata, şi de el dacă ştiu că ara dreptate.

Ce puteam să-i fac dacă avea dreptate!? O lăsam să-şi verse focul.

— Da, domnule, am dreptate, şi pentru atâta treabă n-o să-mi las eu laptele să dea în foc, mai

30 adăugă, apoi ieşi.

— N-o ştii cum e!? mă mustră Alina. Ce nevoie aveai s-o atingi!?

— Ei, zisei eu strâmtorat. Las-o acum! Am făcut-o şi eu! N-aveai însă nici tu nevoie să vii cu asemenea

35 idei când ştii că-i sare ţandăra de câte ori e vorba de dânsul. Are, nu-i vorba, şi el toanele lui, dar avem şi noi

cuvinte de a-l „economisi”, cum zice tata.

— Mizerabilal grăi Spiru. Închipuieşte-ţi, a născut un copil – n-aş fi crezut niciodată că poate o femeie ca dânsa să aibă copii – şi a cerut să i-l bottz.

5 – Nu poţi să refuzi, întâmpinai eu.

— L-am şi botezat, răspunse el. Mare frumuseţe de băiat. Om prea cumsecade şi bărbatul ei. Şi ştii că mi-au găsit şi femeie? O am de câteva săptămâni şi sunt mulţumit. Mi-a ales-o Tereza cum ştie dânsa.

10 vine din când în când să mi-o mai pună la cale, şi merg toate bine. Aşa trebuia să fac de la început. Prea eram însă supărat pe Tereza, şi supărarea la nimic bun nu poate să ducă.

— O pornim dar la primăvară? întrebai eu cam cu

15 jumătate de gură.

— Aşa mi se pare, zise el. Eu mă mulţumesc să câştig 1 la sută, ceea ce e puţin, dar destul la o întreprindere mai mare. Anul trecut am avut două zidiri, una cu 110.000, iar alta cu 230.000 lei. Eu am depus

20 cauţiunea, un rizic, care nu m-a costat nimic, şi am făcut pentru începerea lucrărilor1 un împrumut de 80.000 lei pe trei luni, pentru care am plătit camătă de 6%-1.200 lei. Atât, o mie două sute de lei, am dat în adevăr de la mine, căci mai departe lucrările s-au

25 urmat cu banii primiţi raterate de la proprietari. Zidirile ne-au costat 323.000 lei. Am avut dar un câştig de 17.000 lei, câte 8.500 lei de fiecare. Eu m-aş fi mulţumit şi cu 3.400 lei, un precent din 340.000 lei, căci nu e lucru prost să-ţi aducă 1.200 în timp de trei

30 luni 3.400 lei. Am mai putut apoi să-ţi fac şi ţie ieftin lucrările. Să vedem acum dacă putem să găsim şi anul acesta aşa ceva.

— Am putea în tot cazul să începem deocamdată cu una din case, zisei eu.

35 El ridică degetul.

— Toate deodată, zise. Una singură costă prea mult. Când lucrarea e mare, câştigul se împarte. Unde pui 1 în toate ediţiile: *lucrătorilor*.

apoi cheltuiala făcută cu transportarea de ici până colo a materialului de schele, cu săparea gropilor de var, cu stingerea varului şi cu celelalte? Odată, când o fi să fie, deodată toate şi cât se poate mai iute, căci 5 timpul intră şi el în socoteală, carnetele curg.

Iar nu mai puteam să-i zic nimic. Nu ne rămânea decât să stăm cu toţii în aşteptare, tremurând oarecum în faţa lui.

Trecuse iarna şi luna aprilie se apropia de sfârşite, 10 dădeau cu toţii năvală asupra mea, dar nu-mi mai dădea mina să-i vorbesc.

— Să vedem cum stau preţurile, ca să ne putem face socotelile, îmi zise el într-un rând. Vorba e, câte şi ce fel de lucrări se fac, cită proviziune de material

15 este şi cu lucrătorii cum stăm. Dă-i apoi zor, ca să meargă înainte şi să iasă cum ai croit-oi

Ce mai puteam eu să-i faci?

Am intrat, în sfârşit, în luna mai.

— Ştii – îmi zise el într-una din zile – că cu 2 fl cumnată-ta nu mă bag, nu mă amestec: îi dau planuri, îi dau lucrători, îi dau material, dar lucrările ea însăşi să şi le conducă.

— Grozavă femeile zisei eu.

— Mie-mi place, răspunse el; se-nţelege, nu ca 25 femeie, ci ca cm pe care să-l laşi să-şi facă treabă. Sub acelaşi acoperiş să nu stai cu ea, dar s-o cauţi când ai nevoie de cineva pe care te poţi răzema.

Îi dau planuri I?

Parcă Veta era cineva căruia poţi Bă-i dai planuri I? 30 Să le faci cum le vrea dânsa: asta dai

Ea nu se-nvoia, înainte de toate, ca cele două locuri să fie despărţite: trebuiau să fie patru case, iar aceste nu la fel, dar în aceeaşi curte mare, şi toate patru cum şi le voia dânsa. 35 Steteau toată ziua împreună, ca să chil” Zuiască, să combine şi să se înţeleagă, şi era o frumuseţe să-i vezi cum se potriveau în toate. Ea ţinea să-mi arate mie că tot nu e atât de cârcotaşă cum mi-o închipuiam eu şi că poate să se înţeleagă chiar şi cu un cm ca Spiru, 40

iară el, smerit, le găsea toate ale ei nu se poate mai bine.

Ea nu prea avea însă răgaz să stea cu dânsul.

— Să vii mâine dimineaţă să iei cafeaua cu noi – îi zise ea – şi să ştii că noi luăm cafeaua la şapte şi jumătate, căci cei doi copii mai mari trebuie să

5 meargă la şcoală.

Spiru s-a sculat la şase, ca de obicei, dar nu şi-a luat cafeaua, ci s-a nfiinţat la şapte şi jumătate, ca s-o ieie cu noi.

După cafea au stat apoi şi s-au sfătuit până pe la io nouă, când ea trebuia să se ducă şi să mai vadă ce e pe la bucătărie.

— Să mai aştepţi, te rog, îi zise, că mă întorc.

Spiru a aşteptat.

— Veto dragă, îi zise Alina. Întreabă-l dacă nu 15 cumva doreşte o cafea. Are, aşa ştiu, obiceiul de a lua una pe timpul acesta.

— Prost obicei 1 răspunse Veta. Cafea acum? De ce?

A rămas Spiru şi fără cafea, şi fără gazete, iar Veta a mai venit, a mai plecat, şi iar a venit, şi iar Veta a 20 plecat, ca omul care are treabă.

— Iei masa cu noi? îi zise ea pe la zece. Luăm prânzul la douăsprezece şi jumătate, după ce se-ntorc copiii.

— Eu, domnişoară – întâmpină el cam strâmtorat 25 – trebuie să fiu la douăsprezece la tribunal.

— Proastă rânduialăl grăi dinsa. Au pornit-o pe franţuzeşte câţiva, care se scoală pe la nouă, zece, şi toată lumea are să-şi strice rostul. O să-ţi fac, aşa, pe franţuzeşte, în pripă ceva.

30 – M-aşteaptă acasă, domnişoară.

— Aşi Acasă i s-a te mai duci de aici până-n dosul Cişmigiului şi de acolo la tribunal? zise ea. Nu e mai cuminte să mai stăm în timpul pe care l-ai pierde? Să nu-ţi fie frică: aşa ca noua Terezăa dumitale ştim şi noi

35 să gă, tim.

Spiru nu mai crleni, ba se supuse şi când Veta-l pofti pentru seara la masă.

— Dumneata ştii acum – îi zise ea – seara la şapte.

— Da, la şapte, răspunse el şi-şi scoase ceasornicul, 40 ca să vadă dacă se potriveşte cu al casei.

Aşa a mers aceasta patru zile de-a rândul, până ce n-au ajuns să le lămurească toate până-n cele mai mici amănunte, ca arhitectul să ştie cum să facă planurile.

5 Ba, pornite o dată aşa, tot cam aşa au şi rămas lucrurile.

Zisese el că nu se bagă, nu se amestecă şi zicea şi acum, dar venea să vadă cum înaintează lucrările şi-i vedeai în fiecare zi mergând ea înainte, iară el doi 10 paşi în urma ei. Când era vorba de Bocoteli, le făcea el, şi dacă el ar fi zis că de două ori doi fac cinci, ar fi fost şi ea în stare să jure că are la fiecare mână câte de două ori două degete. Când era însă vorba de „idei”, jura el pe ale ei. 15 Ai fi zis că le pare rău când, prin august, casele erau gata şi nu mai rămânea decât să fie închiriate pentru ca Spiru să ştie cum are să-ncheie socotelile şi pe câţi ani i se cuvine chiria.

Prin septembrie el nu s-a mutat apoi în locuinţa 20 cea nouă, pe care şi-o zidise cum a voit, cu intrarea din stradă la casele proprii, ci a lăsat-o să se mai usuce peste iarnă.

— Stau adeseori şi mă gândesc – îi zisei într-una din zile – şi-mi vine să mă minunez cum tu, care

25 ţi-ai vândut casele pe preţ de nimic, ca să nu mai ai bătaie de cap cu ele, te pui acum să zideşti case pentru alţii şi te-ncaici cu sarcina de a purta grijă de ele.

— Tocmai pentru că am vândut pe ale mele, îmi răspunse el. Atât am gândit şi-am socotit şi atât de rău

30 mi-a părut în urmă, încât nu am azi mai mare mulţumire decât să văd ridicându-se o casă şi am o viuă trebuinţă de a purta grijă de case. Nici mi-aş fi vândut însă casele dac-aş fi ştiut că n-o să rămâi judecător. Cum mai puteam eu, judecător fiind, să port grijă 35 de ceva ori să mă amestec în daraveri!?

„De – ziceam în gândul meu – îşi caută griji cine n-are”.

El n-avea altele.

Încă prin iulie, când casele erau gata din roşu, îi 40 pornise pe samsarii ce mişunau împrejurul lui, şi pe la sfârşitul lunii septembrie casele-şi aveau chiriaşii. Iar plănuiau Veta şi Spiru – de astă dată cum să se facă plantaţiunile în curtea cea mare, ici un şir de plopi, colo o boltă de viţă, dincolo o grupă de brazi, 5 un tei, un rond de flori, căci sporesc şi asemenea nimicuri chiria.

Deodată toate s-au oprit în loc şi-au început să se-ncurce.

Părintele, socru-meu, şi preoteasa, soacră-mea, 10 umblau acum cu alte gânduri.

Una era mai-nainte, când locul Vetei stătea pustiu, şi alta acum, când se ridicau pe el două case frumoase, care aduceau venit bun.

Chiar atât de bătrână tot nu era Veta ca să nu sc. 15 poată mărita, şi nici chiar atât de slută ca să nu mai voiască nimeni s-o ieie. Ce păcat!? Nici oloagă, nici cocoşată, dar deşteaptă şi harnică, încât să te poţi făli cu ea.

Se pun, când e vorba de aşa ceva, toate mătuşile 20 în mişcare şi în curând sau şi găsit vreo doi, trei, între care mai ales unul dl. Nae Popescu, o veche cunoştinţă, om de treizeci şi doi de ani şi medic veterinar.

Veta începu să râdă când bătrânii îi vorbiră – aşa, mai pe departe – despre dl. Nae Popescul 25 – Păcat că n-am făcut-o demult, grăi dânsa, că ne ştim din copilărie şi-am fi acum departe. Vorba e numai că abia acum am ajuns să zidim casă.

Bătrânii nu mai stăruiră.

— Adică de ce ţi se pare ţie vorba cu Popescu atât 30 de nepotrivită!? îi zise Alina în urmă.

— Lasă-mă, soro – îi răspunse ea – ca la casă ca a mea se găseşte şi alt om. Eu slută, el slut: o să se uite toată lumea după noi.

— N-o să ai de gând să rămâi viaţa toată fată, 35 urmă Alina.

Veta rămase uitva timp pe gânduri.

— Ba da, răspunse ea. Aşa vreau şi aşa e şi mai

cuminte. Mă ispiteşte, ce-i drept, gândul de a arăta că tot nu sunt atât de ciumă-n lume cum le place unora

40 să mă socotească, dar de măritat tot nu m-aş mărita decât după un om pentru care am slăbiciune. O fi ţiind ori nu şi el la mine, mi-e destul să pot ieşi voioasă cu el în lume şi să mă tragă inima la casa mea; nu-l caut, dar n-o să zic nu dacă mă găseşte el.

5 Uite – îi zise apoi două zile-n urmă lui Spiru

— Eu cred că tot e mai bine să despărţim cele două locuri, două case pe unul şi două pe altul, cum ziceai dumneata.

Spiru rămase zăpăcit, apoi dete din cap.

10 – E peste putinţă, domnişoară, grăi dânsul cu obicinuita-i hotărâre. Nu se mai poate! Stricăm tot rostul caselor şi pierdem o mie, poate chiar două mii de lei din chirie. Nu vezi dumneata că poarta e la mijloc şi între case e lărgime? Unde vrei să pui ulucile?

15 Tocmai în poartă? Unde se mai învârte o trăsură? Faci două curţi strâmte, în care abia cu sacaua mai poate intra cineva. Altfeldispuneam casele şi altfel le zideam dacă nu ţineai dumneata ca toate să fie într-o singură curte.

20 – Acum nu mai ţin, grăi dânsa.

— Dar ţin eu, domnişoară – întâmpină el – şi te rog să nu mai stărui. Ai văzut, urmă el, cât de mult am ţinut să le fac toate potrivit cu ideile dumitale: te încredinţez că nu din vreo slăbiciune, ci pentru că era

25 în adevăr bine ceea ce voiai dumneata.

Veta se uită înţepată la el.

— Ştiu, îi zise, că nu din slăbiciune. Ce fel de slăbiciune ai putea să ai dumneata, mai ales pentru mine!? Nu e vorba nici acum de slăbiciune, dar eu voiesc că

30 averea mea să fie despărţită.

— Ceea ce nu mai e cu putinţă, zise el liniştit. Îţi spusei, că le-am făcut toate cele bune, pe care le-ai fi voit fiindcă erau bune: nu te las însă să faci şi ceea ce nu e bine.

35 – Care va să zică nu sunt eu stăpână pe avutul

meu!? grăi dânsa adânc jignită.

— Nu încă, domnişoară, îi răspunse el rece. Nu uita că sunt avocat şi am fost atâta timp judecător; eu ştiu ce vorbesc şi ce fac; după învoiala pe care o

40 avem, chiria mi se cuvine mie pe un timp de atâţi ani, şi fără de voia mea nimeni nu poate lua nicio dispoziţiune în urma căreia ar scădea chiria. Nu se despart locurile, domnişoară 1

— Domnule Călin – îi zise ea rece – să-mi dai 5 voie să-ţi spun că eşti om brutal.

— Chiar foarte brutal când e vorba să nu las pe cineva, la care ţiu, să se păgubească pe sine însuşi, grăi dânsul tot foarte liniştit.

Vetei îi năvăli tot sângele în obraji.

10 – Ţii şi dumneata la cineva în lumea aceasta I grăi dânsa emoţionată, apoi îi întoarse spatele şi plecă.

El făcu câţiva paşi în urma ei, îi luă mâna şi-o opri.

— Stăi, domnişoară – îi zise stăruitor – stăi să ne înţelegem. Nu-ţi pierde răbdarea.

15 – Nu mi-o perd – răspunse ea tremurând în tot trupul – dar cu un om îndărătnic ca dumneata orişice vorbă e zadarnică.

— Nu tocmai l o încredinţă el. Dacă vrei, îţi plătesc locul şi rămân eu stăpân; dacă vrei, plătesc pe al

20 popii şi rămâi stăpână pe toate casele. Cum vrei, cum alegi, aşa facem dar împărţirea e peste putinţă. Ţiu – urmă apucându-i şi strângându-i mâna cu amândouă mâinile – foarte mult ţiu să nu te supăr. Ce-mi mai rămâne mie în lume dacă mă stric şi cu dumneavoastră!?

25 Veta, nemaiputându-şi stăpâni lacrămile, iar îi întoarse spatele şi acum n-o mai opri nici el.

— Ce i-a venit cumnatei tale de vrea cu orice preţ să despartă locul? mă întrebă peste puţin.

— Pare-mi-se că umblă cu gânduri de măritiş.

30 îi răspunsei eu.

Spiru se uită sperios la mine.

— Şi cal? grăi. Asta e altal Acum le înţeleg toate… Dai dacă se mărită, atunci da, fără îndoială… Dar tot e

peste putinţă să tragi ulucile tocmai la mijlocul

35 porţii... Adică de ce mă amestec eu în lucruri care nu mă privesc!? urmă iar şi începu să se plimbe.

Peste câtva timp se opri-n faţa mea.

— Nu ştiu cum aş face să mă înţelegi, grăi dânsul. Am zis că mă mulţumesc să câştig 1%. Vreau dar să

40 am pentru fiecare mie de lei cheltuită 1010 lei dacă-mi daţi banii acum. Eu mai plătesc însă şi la bancă 6%. Scad 4 % pe care mi le-aduc scrisurile şi mai rămân 2%. Pe aceştia tot voi aveţi să-i plătiţi câtă vreme nu e achitată datorial Aşa e?

5 – Da, îi răspunsei.

— Voi nu-mi plătiţi însă, ci-mi lăsaţi chiria, urmă el. Din aceasta se pot achita 12%, deci pentru fiecare mie 120 lei pe an, câte 60 lei la Sf. Gheorghe şi la Sf. Dumitru. Voi dar, acum, după ce-am luat chiria, io în loc de 9010 aveţi să-mi daţi numai 950 lei... E clar?

— Clar, răspunsei eu.

— Pentru aceşti 950 lei plătesc la bancă 9 lei, 50 b. camătă până la Sf. Gheorghe. Atunci îmi veţi datora dar 959 lei, 50 b. Ai înţeles?

15 – Da, răspunsei iar.

— La Sf. Gheorghe iau chiria, urmă el, scad iar din datoria de la bancă, se scad şi carnetele şi mai rămâneţi la începutul anului al doilea datori cu 899 lei 50 b. Da?

20 – Dai

— Ei, bine, urmând aşa din şase în şase luni, la sfârşitul anului al nouălea casele sunt plătite. Dacă însă chiria se urcă, scăpaţi mai curând: iacă de ce nu voiesc eu să se facă împărţirea. S-ar scădea în loc de

25 a se spori chiria şi scăpaţi mai târziu. Fă-ţi tu însuţi socoteala şi te vei încredinţa că eu nici nu perd, nici nu câştig nimic şi că le fac toate numai pentru mulţumirea de a lefi făcut bine. Fiind însă că cumnată-ta vrea şi vrea, iar eu ţiu să n-o supăr, nu rămâne decât

30 să depuneţi casele la Credit, să luaţi bani, să mă achitaţi acum, ca să achit şi eu datoria la bancă, şi să faceţi cum voiţi. Băgaţi însă de seamă, urmă el, că lucrul

vă costă mult: eu vă iau timp de 9 ani câte 120 lei pe an, adică cu totul 1.080 lei pentru o mie.

35 iar Creditului îi daţi, ce-i drept, numai 50 lei pe an, dar aceştia fac în timp de 40 de ani 2000 lei pentru o mie şi mai vin pe deasupra şi carnetele, pe care nu voi le luaţi.

Lucrul era cu desăvârşire lămurit şi nici că putea

40 să fie explicat decât ca urmare a maniei lui de a face combinaţiuni şi socoteli şi de a purta grijă de ceva.

— Da – grăi însă popa, cumnatul meu – bietul decât v-am spus totdeauna că dl. călin al vostru e un intrigant murdar, care bagă zâzania în familie ca

5 să tragă el foloase din vrajbă. Cred şi eu că i-ar plăcea să punem casele la Credit, ca să-i dăm banii aşa deodată grămadă.

— Dar nu lui îi dăm, îatâmpinai eu, ci băncii: el îi ia şi-i dă.

10 – Tocmai aceasta e, domnule, stărui popa. Nu vezi dumneata cum profită de prostia noastră I? Dacă e cum zici, atunci banii nu de la el, ci de la bancă îi avem, şi dacă şi carnetele tot noi le plătim, atunci el n-a dat nimic; pe ce temei mai ia 10 la mie?

15 – Aşa e! stărui şi preoteasa, soacră-mea. Dacă n-a dat bani şi nu plăteşte nici carnete, de ce mai ia 10 la miel?

— Ei – grăi părintele, socrul meu, care ar fi voit să împace lucrurile – tot a făcut şi el ceva, căci fără

20 de dânsul banca nu ne-ar fi dat bani.

— Care va să zică tot pe a mea rămâne – strigă celălalt părinte – ia 10 lei pentru că s-a dus la bancă să ia mia şi să mi-o aducă. Cam multl aş înţelege să fie o singură mie, dar sunt multe, de tot multe, şi de

25 fiecare câte zece e o avere întreagă. Eu – urmă el îndârjindu-se – am să vă arăt că nu la mie, ci la sută sunt zece, dacă nu chiar mai mult. Ce păcat!? vom fi ştiind şi noi să facem socoteli!

El luă apoi hârtie şi creion ca să facă socoteala.

30 – Zece la mie, grăi dânsul. Pe cât timp?

— Cum pe cât timp? întrebai eu.

— Ştii prea bine că la calculul dobânzilor avem trei factori: capital, procent şi timp, răspunse el. Ştim capitalul, ştim procentul: mai trebuie să ştim timpul.

35 Ceilalţi, care de asemenea ştiau lucrul acesta, deteră din cap şi nu puteam nici eu să zic că n-are dreptate.

— El cere 10 lei pentru fiecare mie cheltuită, urmă în ton dăscălesc; cât timp i-a trebuit ca să cheltuiască o mie de lei?

— De – răspunsei eu – câteodată mai mult, câteo5 dată mai puţin, după felul cheltuielilor, câteva zile.

— Să-i dăm zece zile, grăi dânsul. Problema se pune cât se poate de clar: dacă o mie de lei aduce în zece zile zece lei, cât va aduce aceeaşi mie în timp de un an, care face 365 zile. Rezultat I 365 lei la mie.

10 deci 36 1/2 la sută. Aşa stau lucrurile, cumnatei

E uimitoare adeseori zăpăceala în care îi bagă pe oameni cifrele.

Pe toţi îi supăra gândul de a plăti acum, deodată, o sumă mare. „Cum adică, să plătesc şi tot să fiu legat 15 pe patruzeci de anii?” zicea popa şi lucrurile îi se prezentau tuturor a parcă se face de două ori aceeaşi plată şi că Spiru, care n-a dat nimic de la el şi nici măcar carnetele nu de la dânsul le plăteşte, câştigă aşa dintr-o învârtitură 36 1/2 la sută. Silinţele mele de a-i face 20 să-nţeleagă că greşesc şi că e absurd să pună-n combinaţiune timpul în care s-a făcut cheltuiala se izbeau de consideraţiunea că îi sunt prieten lui Spiru şi-i ţin partea. Până chiar şi Alina, care-mi dedea dreptate, o făcea aceasta cu inima îndoită, mai mult ca să nu 25 mă supere.

Iară Veta stătea îndârjită la o parte şi dedea din umeri când i se punea vreo întrebare.

— Faceţi cum ştiţi şi cum voiţi, grăi dânsa în cele din urmă. Eu vă spun numai atât, că mi-e oarecum

30 frică să mai dau faţă cu dânsul. N-o fi poate cum ziceţi voi, şi poate că are dreptate, dar nu ştii la ce poţi să te aştepţi de la un om care vorbeşte ca dânsul, face ca

dânsul şi are căutătura şi gesturile lui.

— Iar căutătura? iar gesturi? exclamai eu, scos din 3 5 răbdare.

5 – Opere, vol. IV – Ioan Slavici

Ea se uită peste umăr la mine.

— Da, zise, să fugi şi să nu te mai uiţi înapoi dacă nu vrei să-i faci pe plac.

VIII

5 – Şi naşul ce mai face? întrebă Tereza urmând să şteargă vasele spălate de rândaş şi să le aşeze în rafturi, în vreme ce băiatul ei, Spirache ăl mic, şedea pe un covoraş întins pe jos şi se juca cu nişte chei înşirate pe o verigă.

10 – Nu ştiu – răspunse Lina, care venise, ca de obicei, să ceară îndrumări – nu mi se pare în apele lui: epusmereupe gânduri şi supărăcios mare minune.

— Aşa e dânsul când face combinaţiuni şi socoteli, o încredinţa Tereza, plecându-se să ia alte vase. Ai

15 crede nu ştiu ce când îl vezi, iar el pune la cale vreun lucru – te miri ce!? – încât alt om nici că s-ar gândi mai-nainte de a-l face.

— O ştiu eu asta, grăi Lina. Îl cunosc acum şi eu, ţaţă Tereză. Vorba e însă că nu mai mănâncă nici la

20 timp, nici cât i-ar fi porţia.

— Iar nu mai mănâncă!? exclamă Tereza, oprindu-se din lucru.

— Şi nu mai ţine rânduiala de mai-nainte, urmă Lina; vine de obicei târziu acasă ori vine prea devreme

25 şi stă până după miezul nopţii citind la masă ori plimbându-se prin casă.

Tereza asculta din ce în ce mai liniştită.

— Iar dimineţile – urmă iar Lina – se scoală pe la nouă, zece şi stă aşa dezbrăcat.

30 – O fi chiar aşa cum zici tu!? grăi Tereza. Ori mai pui şi de la tine?

— Ba şi mai las pe ici, pe colo câte ceva, răspunse Lina, că nu pot să le spun toate cum vin.

Tereza începu să şteargă mai iute, ca să sfârşească

35 e? t mai curând şi să se ducă apoi, ca să vadă cu

ochii ei.

Trecuse ora trei şi nu mai era lume la birt, iară pentru masa de seară mai avea destul timp să pună la foc.

După ce mântui dar cu vasele, se spălă pe mână şi se şterse, apoi îşi luă copilul în braţe şi se duse să-l lase în seama d-nealui, să se mai gătească puţin, că era femeie tânără, sprintenă şi nu atât de grasă cum 5 ţi-ar fi venit să crezi după spusele lui Spiru.

L-a găsit slab, galben la faţă şi neastâmpărat, cum nu-l mai văzuse.

— Ce e, nasule? îl întrebă ea. Nu ţi-e bine?

El se uită clătinând din cap la dânsa.

10 – Nu, răspunse, de loc nu mi-e bine. Îţi mulţumesc c-ai venit. Uite, nu pot să dorm şi, neputând dormi, nu mistui bine şi, nemistuind, n-am poftă de mâncare, mă doare capul rfi mă simt sleit: au venit toate una după alta şi simt că mă prăpădesc.

15 Tereza vedea cu ochii ei că aşa este şi-l mai şi ştia că nu e om care exagerează.

— Să te îngrijeşti, nasule, cum te-ai îngrijit întotdeauna, îi zise ea, cuprinsă de viuă nelinişte. Lasă-le toate şi caută-ţi de sănătate.

20 – Ăsta e! grăi dânsul. Tu ai să-mi dai mie sfaturi!? Sfaturi ştiu eu mai bune decât orişicine, dară vorba e să te poţi ţine de ele. Ca să poţi, Tereza, trebuie să fii stăpân pe tine; ca să fii stăpân, trebuie să ai nervi, iară nervii mei tremură ca piftiile. Cum să te

25 înfrânezi dacă frânele nu mai ţin!?

— Dar ce s-a întâmplat? stărui dânsa.

El dete din umeri, apoi [soţ ridică şi începu să se plimbe prin casă.

— Degeaba-ţi spun, că n-o să mă poţi înţelege.

30 grăi dânsul. Uite! – urmă el peste puţin – s-au certat între dânşii şi sunt certaţi. Zic că i-am înşelat. De asta puţin îmi pasă, căci ştiu, o să se dezmeticească şi-o să vadă că nu-i aşa, dar i-am învrăjbit, şi în supărarea lor fac prostii care mă scot din minţi.

35 – Ţi se va fi părând, nasule, îi întrerupse Tereza.

— Nu sunt om care se ia după păreri, Terezo, întâmpină el. A fost, sunt acum nouă zile, pe la mine Iorgu, tu-l ştii, şi mi le-a spus el toate. Ştii tu ce va să zică credit?

40 – Cum să nu ştiu? răspunse Tereza. Bărbatul meu şi-a pus şi el casa la Credit, ca să ieie bani, să-i pună

6 7

pe lângă ai mei şi să zideascâ local mai încăpător şi mai frumes.

Spiru sări cuprins de mânie în picioare.

— Terezo! strigă el. De ce faceţi voi asemenea 5 prostii fără de mine!? auziţi? Să pună casele la Credit, să zideascâ fără ca să ştie cum de zideşte şi cum să-şi facă socotelile?

— Dar avem copil, nasule – îl mulcomi ea – şi trebuie să căutăm şi noi a da înainte.

10 – Tocmai pentru că aveţi copil nu mai aveţi voie să faceţi prostii, Intiirpiră el. Să nu zidiţi, Terezo, fără de mine, că vi le pun eu toate la cale. şi bani de la Credit să nu mai luaţi. Lor le-am spus să ia fiindcă se încăpăţânează. Vine acum Iorgu şi-mi spune 15 că s-a găsit cineva, un farmacist văduv cu trei copii, care e gata să achite datoria la bancă şi să înscrie ipoteca pe case, zestrea ei.

— Foarte bine, nasule, grăi Tereza, şi bărbatul meu tot aşa face.

20 – Dar eu nu vreau aşa, mai ales aşa nu vreau!

strigă iar.

— Du-te şi le-o spune, stărui dânsa.

— Eu să mă duc!? răspunse el. Eu!? Peste putinţă! Cum să mă duc eu la oameni pe care îi ştiu su

25 paraţi pe mine? Ar fi o neruşinare fără de seamăn. Da, dac-arveni cineva să-mi spună că arderi şi ei să senţeleagă cu mine, dar n-am pe nimeni, Terezo, afară de dânsul, iară el nu mai poate, precum se vede, să vie, căci şi-ar aprinde paie-n cră. Uite, sttu, aş30 tept, mă zbat aşa singur, mă pisez eu însumi pe mine şi, om care nu se poate năravi cu nimeni, nu mai ştiu ce să fac.

— Mă duc eu! grăi Tereza hotărâtă.

— Eşti Emintită!? exclamă el. Atât ar mai tre35 b ui.

Cine eşti tucasăte amesteci în asemenea lucruri!?

Ai turna ulei pe foc.

Tereza, cu toate acestea, a venit.

Era în adevăr de nesuferit starea în cere ne afkm.

Cumnatu în.eu virbla neast irpăiat în teate păr40 ţi le, făcea mereu calcule şi cenbinaţiuni, se căia că n-a făcut cum voise la început şi propunea în fiecare zi altă soluţiune. Socru-meu le primea pe toate, numai ca să se mântuiască odată, iar soacră-mea şi cumnată-mea stăruiau ca Veta să primească propunerile 5 farmacistului.

Veta nu zicea nici da, nici ba, ci bombănea, răsturna pe ici, pe colo lucrurile ce-i cădeau în cale, nu se mai interesa de copii, azi pripea mâncările, iar mâine le scădea prea tare, dar umbla ou capul pe sus parc10 ar fi voit în fiecare clipă să zică: „De la mine atârnă toate!” Eu stam ca-ndesuit şi nu mai îndrăzneam nici să zic, nici să fac nimic, căci orişice aş fi zis ori făcut, îi întărâtam pe toţi.

Tereza a venit cam pe la patru după amiază zi, 15 când eu nu eram acasă, şi s-a prezentat foarte smerită Alinei şi Vetei, care n-o cunoşteau.

— Mă iertaţi, le zise, că-mi iau îndrăzneala. Eu sunt Tereza, care a fost atâta timp în casă la domnul Spiru, naşul meu, care acum nu prea e bine, ba aş pu

20 tea chiar să zic că e bolnav, rău bolnav, nu poate să doarmă, n-are poftă de mâncare, piere aşa pe picioare şi-mi spunea odată c-a mâncat aici la dumneavoastră o musaca de pătlăgele care i-a plăcut foarte mult. E omul lui Dumnezeu – urmă ea schimbând tonul – 25 unde-l pui acolo şade dacă ştii să umbli cu el. îl ştiu că l-am slujit atâta timp. Mi-am luat dar îndrăzneala şi vă rog să-mi spuneţi cum aţi gătit musacaua, ca să i-o gătesc şi eu aşa, că doară i se va deschide pofta de mâncare. 30 Alina se uită în ochii Vetei, care se mişca neastâmpărată în scaun.

— Unde-l pui acolo şade dacă ştii să umbli cu el!? grăi dânsa. Dar cine ştie să umble cu un om ca dânsul!? Să vie aici şi să mănânce, cum în atâtea rân

35 duri a mâncat, şi musacaua şi ce va mai fi poftind!

— Nu vine, domnişoară! răspunse Tereza. Vai ar fi de

capul meu dac-ar afla c-am avut îndrăzneala să vă supăr.

— Auzi om!? exclamă Veta. Şi mai zici că unde 4 o îl pui acolo şade!?

— Ar fi, poate, urmă Tereza, să-l poftiţi, să-i trimiteţi un bilet ori să meargă cineva pe la el.

— Ba bine că nu!? exclamă iar Veta. Să pofteşti pe un om care se încăpăţânează să nu vie!?

5 Alina se-ntoarse strâmtorată spre ea.

— Dar bine, Veto, îi zise.

— Nu! îi tăie Veta vorba. Aşa ceva nu se face. Ştiu eu care e musacaua aceea, că numai la mâncare se gândeşte, şi-l vezi cât de colo când îi place ceva: îi

10 râde barba şi-i joacă mai altfel ochii în cap. Să-i treacă însă! să-şi calce pe inimă! Iar dacă nu, nu-l arde, şi puţin îmi pasă!

Cu toate aceste ea se-ntoarse peste puţin spre Tereza şi-i explică din fir în păr cum are să facă musa

15 caua.

— Dar nu e bolnav ca să zici că e bolnav, zise apoi, nu zace, iese, îşi caută de treabă.

— Mai rău, îi răspunse Tereza. Când cazi la pat, vine doctorul şi te caută, dar aşa…

 0 – Nu, întâmpină Veta, ce-ar face el dac-ar cădea la pat!? Cine să-l îngrijească!? Uite, urmă apoi, îi mai plac şi bamele de post, gătite cu untdelemn şi bine scăzute, şi iahnia de fasole îi place, şi ciulamaua, dacă făina e bine rumenită şi-i dai numai puţin

25 usturoi, aşa ca să-i dea un fel de fum.

Ea-i explică apoi cum are să gătească bamele, iahnia şi ciulamaua.

— Numai dacă le-ai nimeri! zise, şi-i venea să se ducă ea să le gătească.

30 – Las pe mine, domnişoară, o-ncredinţă Tereza.

Fii liniştită, că-i ştiu şi eu gusturile.

Liniştită tot nu era însă Veta, şi seara, când m-am întors de la birou, Alina mi-a spus cele petrecute şi-a stăruit să mă duc pe la Spiru.

 5 – Foarte bucuros! îi răspunsei. Mâne, când mă

duc la birou, nu-l mai găsesc acasă; pe la amiază zi, când mă-ntorc, el e dus la tribunal; abia seara, când iar mă-ntorc, pot să-l găsesc, şi să ştiţi că la el sunt dacă nu sosesc la timp acasă.

40 Ziua următoare însă lucrurile s-au schimbat: Veta ne-a spus, în sfârşit, că ea nu mai rămâne, că copilul a crescut, că nu mai e nevoie de dânsa şi că se-ntoarce acasă.

Mă aşteptam la aşa ceva. În adevăr nu mai mergea, şi simţeam un fel de uşurare în gândul că-n cele din 5 urmă a luat hotărârea de a primi propunerile farmacistului. Era, la urma urmelor, pentru dânsa o bună partidă şi se alegeau lucrurile într-un fel. Numai cu două femei însă, aşa cum ar fi voit Alina, nu mai puteam să rămânem. Trebuia să mai caut o fetişcană, 10 care să poarte copilul în braţe şi să îngrijească şi pe celllalt, care era tot mic, ca peste două-trei zile, când va pleca Veta, să nu fie prea robită Alina.

La amiază zi, când m-am întors, n-am mai găsit-o însă pe Veta. Plecase, nu de tot, dar plecase aşa deo15 dată, ca luată de un vânt stârnit în pripă.

— Să-şi pască, zisese, fiecare bobocii: eu nu mai pot să-mi las ale mele.

Biruită în cele din urmă de simţământul că trebuie neapărat să-l vadă pe Spiru şi să vorbească cu el 20 şi numai cu el, cănudinsul, ci ea, femeia, are să-şi calce pe inimă şi să se supună şi că n-are să-i fie ruşine de aceasta, ea nu mai avea alt gând decât să se dumirească cum ar putea să se întâlnească cu dânsul fără ca cineva să bănuiască măcar ceva. 25 „Măducacasă, mă duc la Alina, răsuna-n capul ei. Şi-n vreme ce Alina mă ştie acasă, iar cei de-acasă mă ştiu la Alina, eu fac ce vreau”.

Pe la şase dar, când eu am trecut să-l caut pe Spiru, dânsa se plimba prin Cişmigiu şi se aţinea-n 30 drumul lui, ca să-l întâlnească aşa, ca din întâmplare. Am şi văzut-o, dar nu putea să-mi treacă prin minte gândul că în adevăr ea este.

Nu l-am găsit pe Spiru, şi dacă n-ar fi fost la mijloc fetişcana pentru care trebuia să mai umblu, l-aş 3 5 mai fi

aşteptat; i-am lăsat însă vorbă că am fost pe la dânsul şi că doresc să-l văd, apoi am plecat.

Veta s-a plimbat mai departe din ce în ce mai neliniştită, mai nerăbdătoare şi mai muiată.

„Dar dacă mama se duce la Alina şi nu mă găseşte 40 acolo? Dar dacă Alina se duce la mama şi nu mă găseşte acasă? Eil spun c-am fost să fac nişte cumpărături, olandă, dantele, nasturi. Câte nu trebuie pentru trusou. Dar dacă-n vreme ce eu mă plimb ca o smintită pe aici, el a trecut pe dincolo şi-şi ia masa şi iar pleacă!?”

5 Obrajii ei se umplură de sânge, dar ea – şi luă deodată inima-n dinţi şi plecă spre locuinţa lui, hotărâtă precum era din firea ei.

— Nu s-a ntors încă, îi spuse Lina. îl aştept şi eu şi văd că nu se-ntoarce.

Io îi fusese Vetei greu să intre, dar încă mai greu îi era să iasă, şi o strivea gândul pe care şi-l va fi făcând Lina despre dânsa.

— Uite, îi zise. Am să aştept. A comandat la mine nişte cămăşi. Sunt gata şi stau în magazie: trebuie să

15 ştiu ce fac cu ele.

— Mă tem c-o să aşteptaţi prea mult ori, poate, chiar degeaba, căci nu mai vine regulat, o-ncredinţă Lina. O să-i spun eu c-aţi fost pe aici.

— Nul grăi Veta înfigându-se-n scaun. Aştept.

20 Se-ntuneca, dar acum ea ar fi fost în stare să stea toată noaptea: ajunsă o dată aici, nu se mai putea întoarce – ea, mai ales ea – nu!

Spiru ţinea să aibă intrarea din stradă ca să poată intra ori ieşi după placul lui; purta dar cheia la din

25 sul, şi Linei nu i se mai întâmplase cacinevasăintre-n hiroul stăpânului său când acesta nu era acasă. Se simţea dar nenorocită când a văzut-o pe Veta intrând şi aşezându-se pe scaun.

Încă mai mare i-a fost spaima când a văzut că croi

30 toreasa, peste puţin, se scoală şi începe să examineze lucrurile din birou, apoi trece deodată în iatac şi scotoceşte prin pat, ca să vadă feţele de pernă,

cearşafurile şi plapoma, dacă sunt în regulă şi bine spălate, şi parcă îi erau ochii umezi.

35 Ce să-i facă însă?

A ieşit la portiţă, ca să-l aştepte pe stăpânul ei, dac-ar fi să vie, şi să-i spună că ea nu e vinovată.

— Ce croitoreasă!? De unde-o scoţi!? Eu nu ştiu nicio croitoreasă! grăi dânsul, sccs din sărite.

— Una urâtă! grăi Lina.» î»

Spiru se cutremură şi rămase o clipă ca înfipt în

5 pământ, apoi îşi scoase pălăria şi-şi netfzi părul, îşi potrivi hainele pe trup şi cravata la gât.

— Intru şi eu pe dincolo, grăi dup-aceea, băgând iar în buzunar cheia pe care o sccsese.

Intrat în casă, el rămase o clipă cu ochii plecaţi io în faţa ei, apoi îi luă mâna şi i-o sărută.

— Să mă ierţi c-am îndrăznit, îi zise ea liniştită. Dacă n-ai venit şi nu puteai să vii dumneata la noi, se cuvenea să vin eu la dumneata, care nu numai îmi voieşti binele, dar mi-l şi faci. Şi dacă ţii dumneata să nu mă mâhneşti.

15 ţin cu atâta mai vârtos eu să nu ai cuvinte de a te plânge de noi.

— Nu tunt vrednic, domnişoară, de bunătatea dumitale, un om nenorocit, care supărăpetoatălumea prin forma în care-şi dă pe faţă până chiar şi cele mai bune

20 porniri, grăi daiisu].

— Nu! îi zise ea. Aşa e cum zici dumneata: împărţirea nu se poate face. Ar fi o nebunie!

— Da, domnişoară! stărui dânsul înviorat. O mare nebunie ar fi. Ce facem însă cu popa dacă el nu vrea

2 5 să înţeleagă?

— Demnule Călin, îi răspurse ea. Mie mi-a fost foarte greu să v/u la dumneata şi încă mai greu mi-e să mai stau, căci nu vreau să se afle c-am făcut-o aceasta. Sunt forme la care trebuie să ţinem fie chiar şi

30 numai de ochii lumii, şi eu nu mai pot să stau.

— Da, neapărat, ţin chiar mai mult decât dumneata, o încredinţă.

— Să ne întâlnim altă dată, ca să ne înţelegem, dar

nu aici, urmă dânsa.

35 – Orişicând, orişiunde, cum doriţi.

— Dacă-ţi convine, mânepe la opt la Şosele, urmă iar dânsa.

— Da, mâne pe la opt la Şosele, pe aleea cea mare, unde e totdeaura für.e.

— Şi eu rămân croitoreasa, adaugă ea întinzându-i mâna de plecare.

El i-o. sărută acum de mai multe ori, şi ea pleacă repede şi fără să se mai uite înapoi.

5 IX

Ziua următoare Spiru a venit, se înţelege, pe la noi şi era parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, dar despre întâlnirile lui cu Veta şi despre înţelegerea pe care au luat-o între dânşii nu mi-a spus nimic. Aş fi putut, 10 cu toate aceste, să bănuiesc ceva, căci el nu era om care ştie să se ascundă, nu i se întâmplase niciodată să nu-mi vorbească despre lucruri care mă privesc şi se dedea şi acum de gol.

De unde ar fi putut însă să-i treacă cuiva în lumea 15 aceasta prin minte că prietenul meu Spiru e în stare să se întâlnească cu cineva prin ascuns, ba că acest cineva e chiar Veta!?

El ţinea să ştie ce-ar trebui să se facă pentru ca popa, cumnatul meu, să fie mulţumit. 20 – Eu sunt mai îngrijat de cumnată-mea, îi răspunsei. Cu dânsul tot o mai scoatem la capăt, dar de dânsa ţi-e parcă frică să te apropii. Ar fi mai cuminte să ne înţelegem mai întâi cu dânsa.

— Doamne fereşte, răspunsel. Îndată ce ar sim25 ţi că ne-am înţeles cu dânsa, el s-ar îndărătnici şi nu mai ieşim din încurcătura în care am intrat. S-o lăsăm pe dânsa, căci orişicât de năvalnică ar fi, e, la urma urmelor, rezonabilă, foarte rezonabilă. Eu cred că cel mai cuminte lucru e să rămânem pe lângă 30 planul pe care popa şi l-a făcut dintru început: să plătească locul domnişoarei şi să rămâie stăpân pe toate casele.

— Dar n-o să voiască dânsa! stăruii eu.

— Las-o să nu voiască, întâmpină el. E chiar mai 35 bine că nu vrea, căci dacă ar voi dânsa, ar bănui el ceva şi

iar n-am mai putea să vorbim cu el. Te înţelegi mai uşor cu dânsa, care e singură, decât cu el, care are nevastă, copii şi socri şi e orbit de interesele familiei lui.

— Ţi-am spus însă că are de gând să se mărite, zisei, şi acum pot să-ţi spun şi mai mult: nu mai vrea

5 să rămâie la noi şi a început să-şi cumpere mai una, mai alta pentru trusou.

El ridică amândouă mâinile şi le clătină nerăbdător aşa, în vânt.

— Nu cred, chiar ea dacă mi-ar spune-o, nu cred, 10 răspunse, şi tocmai dacă am crede-o, ar trebui să grăbim, ca toate să fie regulate cât mai curând.

— I-ai făcut însă tu însuţi socoteala că e înşelată cu vreo opt mii de lei; dacă nu i se numără preţul locului chiar acum, de unde să se mai învoiască ea ca

15 plata să se facă în timp de opt ani?

El se plimbă câtva timp nerăbdător.

— Te rog încă o dată s-o lăsăm pe dânsa deocamdată la o parte, îmi zise apoi. Socoteala pe care i-am făcut-o e bună, dar numai dacă fructificăm banii cu 5%. Eu

20 însă, cu legăturile mele şi cu practica pe care o am, pot totdeauna să i le fructific cu 10 – 12% fără ca să înşel pe cineva, ba chiar ajutând pe alţii să câştige. El îşi puse mâna pe piept şi sg uită lung la mine. Las pe mine, urmă el, c-o fac să înţeleagă că în 25 timp de opt ani o să-şi aibă capitalul îndoit.

— Bine, grăii stând la îndoială. Pe popa l-aş lua parcă-n seama mea, dar de dânsa nu răspund.

— Răspund eu! mă-ncredinţă el cu o siguranţă încât ar fi trebuit să simt că luase înţelegere cu dânsa.

30 Eu însă nu luasem înţelegere cu popa.

Când i-am propus să stărui şi pe lângă Spiru, şi pe lângă Veta, ca să lase lucrurile cum le plănuise el dintru început, el se uită la mine parc-ar fi voit să zică: Aici trebuie să fie o mare şarlatanie la mijloc! iar 35 umblaţi să mă pungăşiţi şi să-mi sărăciţi copiii!

Tot avea Spiru, adică în adevăr Veta, dreptate: ar fi fost destul ca ea să se învoiască pentru ca el să nu mai

steie de vorbă.

— De! grăi dânsul. Să mă gândesc. Atunci a fost 4 O atunci, iar acum e acum. Nu era greu să plătesc un loc din chiria unei case; cum să plătesc însă şi loc, şi atâtea case?

— Tot din chirie – îl încredinţai eu – căci o casă e una singură, iar patru sunt patru. Nu vezi că stai

5 şi aştepţi şi peste câţiva ani te pomeneşti om bogaţi?

— Nu-ţi bate joc de mine, cumnate, grăi dânsul jignit. Aşa orbiş nu mă bag eu în asâmenea încurcătură.

— Bine, zisei eu. Dacă nu vrei aşa, să-ţi plătească io ea locul şi să-i rămâie casele ei, ori să vă plătească el locurile şi să facă ce vrea cu casele.

— Lasă-mă, cumnate, răspunse el, că nu sunt doară copil şi o să ştiu ce am să fac!

S-a dus apoi la dl. Sandu Săilă, avocat care îi 15 fusese coleg în ssminar, şi i-a spus toate din fir în păr.

Râdea dl. Săilă când îi vorbea popa de 10 la mie şi de împrumutul făcut cu 2%.

— Nu te lăsa, bre! să fii prostit, îi zise. Călin, 20 câştig de 10 la mie şi camătă de 2%!? Acela e om de afaceri, domnule, care ştie să învârtă lucrurile, cămătar, îl ştie toată lumea încă de pe când era judecător. Da, case cu temelia de-o palmă, cu ziduri care se macină-n timp de moină şi cu acoperiş de mucava, 25 te uiţi la ele şi zici că sunt frumoase, dar peste doi-trei ani nu mai ai la ce să te uiţi.

Văzuse popa cum sunt temeliile, că venea în fiecare zi să vadă dacă e ori nu cărămidă presată şi bine arsă, dacă e ori nu bine stins varul şi destul de gras 30 mortarul, ştia că tabla e plumbuită, dar tot s-a dus pe la alt coleg din seminar, inginerul Georges Ionescu, ca să meargă, când n-are altă treabă şi să-i examineze casele.

— De, grăi dl. Georges, cum îşi vor fi făcut oa35 menii aceia socoteala? Curată pomană! Ori au furat materialul, ori le-au lucrat zidarii de clacă. Cine le-a zidit?

— Un italian, Capini, Fotini, Mălini ori cum îi vor fi zicând, răspunse popa.

40 – El să-ţi spună ce-a făcut aici; eu zic numai să taci şi să le iei.

S-a dus popa şi la italian.

— Lasă-mă, părinte, în pace, îi zise acesta, că destul m-ai canonit în timpul lucrării. M-a înşelat dl. Spiru pe mine şi m-a făcut s-alerg de ici până colo

5 fără de niciun folos.

Aşa umbla popa de la unul la altul şi nu se mai putea dezmetici, îi rămăsese din toate-n cap numai că sunt frumoase casele, dar o să se macine, c-ar fi bine, dar e material de pomană şi lucru de clacă, şi că l-a înşe10 lat Spiru şi pe italian. Le spunea apoi aceste tuturor şi mi le spunea şi mie, iară eu, supărat, i le spuneam lui Spiru, care, spre marea mea mirare, nu era nerăbdător, nu se supăra, ci râdea cu multă poftă.

— Ţi-e parcă-l vezi pe copilul care se zăpăceşte 15 când îl întrebi cât face de două ori doi, zise el. Prea e uşoară întrebarea şi se teme ca nu cumva să-i pui vreo cursă. Iar italianul e ca toţi: ar vrea şi să muncească puţin, şi să trăiască bine, şi să se îmbogăţească deodată. F'a-ţi tu însuţi socoteala, urmă el. Bani de la 20 dânsul n-a pus fiindcă n-are. Orişicât de vrednic ar fi şi orişicât de priceput în meseria lui, poate dar să se mulţumească cu 100 lei pe zi, cum mă mulţumesc şi eu, care-mi pun banii şi de asemenea muncesc. El a avut însă totdeauna mai mult decât atât, căci am 25 făcut lucrări de peste 400. CC0 lei pe an şi am câştigat în trei luni de zile aproape treizeci de mii, din care el a luat jumătate. El ar fi voit însă să câştigăm cel puţin 400.000 lei, ca să chefuiască, să se plimbe iarna prin străinătate şi tot să-şi facă capital, ca să 30 nu mai aibă nevoie de mine. Nu vrea, prostul, să înţeleagă că nu găseşte de hidru dacă lucrează scump şi prost. Dar lasă-l să vorbească: la prinăvară tot vine iar la mine.

Se supăra însă Veta de se făcea foc când i se vor35 bea despre asemenea lucruri şi-au mai era chip să te dumireşti ce vrea şi ce nu vrea. Dac-o lăsai însă în pace şi nu-i mai vorbeai despre case, nu mai bombănea, nu mai

răsturna lucrurile ce-i cădeau în cale şi-i iubea iar pe copii, ba câteodată chiar prea afară din 40 cale, încât îţi venea să crezi că are ceva şi nu-şi mai găseşte rostul! Stetea aşa, nehotărâtă. când la noi, când acasă, umbla mereu după cumpărături, dar fugea când bătrâna aducea fie măcar şi numai pe de o parte vorba la veterinar ori la farmacist.

Deodată ea fu cuprinsă de o tristeţe fără de mar5 gini, care ne punea pe toţi pe gânduri.

În vreme ce popa ne purta cu vorba umblând mai pe la unul, mai pe la altul, ea se-ntâlnea cu Spiru la Şosele şi se plimbau amândoi, ca să se înţeleagă, deşi vorbeau despre toate câte sunt pe lumeşi afară de lume, 10 numai despre case nu. Ce ar fi putut să vorbească, dacă popa se clătina mereu între „doară” şi „poatel?”

Nu mai erau copii nici el, nici ea şi-şi dădeau foarte bine seamă că au slăbiciune unul pentru altul, ba şi-o şi mărturiseau aceasta încredinţându-se unul pe 15 altul că nu-i lucru mai plăcut decât să te-ntâlneşti aşa neştiut de nimeni, să te plimbi şi să stai de vorbă. Ce frumos ar fi fost s-o ducă toată viaţa aşa!? Oamenii care trăiesc mereu împreună foarte uşor se izbesc unul de altul şi-şi fac adeseori pentru nimic unul altuia 20 viaţa nesuferită; când te-ntâlneşti însă numai aşa când te apucă dorul, viaţa se scurge în linişte, plăcută.

A venit însă bruma şi s-au scuturat frunzele, au venit şi zilele ploioase şi plimbările parcă nu mai erau cu putinţă.

25 Pentru Spiru, da. El nu prea-şi dedea seamă că ploaia poate să-mpiedice pe cineva a ieşi la plimbare: şi-a pus mantaua de cauciuc, şi-a tras gluga peste căciulă şi a ieşit.

S-a plimbat omul, s-a tot plimbat şi-a aşteptat. 30 în cele din urmă s-a ntors cuprins de adâncă amărăciune.

„Auzi!? – îşi zicea – o buricică uşoară ca asta e destul ca ea să nu vie!?”

Era peste putinţă. I s-a întâmplat, se vede, ceva. 35 Cuprins de vie nelinişte, el a trecut pe la noi, ca să vadă ce este.

Eu nu eram, se-nţelege, acasă, iar Veta nu era singură, ci cu Alina.

Ceva trebuia să le spună. 40 – Am fost, zise, la Şosele şi, plimbându-mă aşa singur-singure), m-am gândit mai la una, mai la alta şi mi-a venit o idee.

Veta schimba feţe.

— Cel mai cuminte lucru ar fi, urmă el, ca părin5 tele să se ducă la Credit, să spună că vrea să facă un împrumut pe case şi să ceară ca experţii să-i preţuiască casele. O să afle aşa cât preţuiesc casele. Ar fi bine să sfârşim odată, ca să nu mai avem nevoie de a ne tot bate capul cu asta.

10 – Mie puţin îmi pasă! grăi Veta îndârjită. Faceţi ce voiţi!

Aşa zicea dânsa, dar văzând mâhnirea ei adâncă, vedeam că altfel simte şi gândeşte.

Iar afară ploua, ploua mărunt, dar neîncetat, încât

15 ţi se ura viaţa.

— Mă duc! grăi dânsa două zile-n urmă, aşa, pe înserate, şi sări-n picioare.

— Unde te duci?

— Mă duc! zise iar şi dusă fu.

20 Era peste putinţă să-l lase aşa cum îl ştia.

De ce adică să nu se ducă la el acasă!? De ce să nu se ducă!? O s-o vadă cineva? O să afle lumea!

„Puţin îmi pasă!” îşi zise printre dinţi.

Dar se umileşte, i se dă roabă.

2 5 Aşa şi voia. De ce să n-o facă dac-o făcea cu toată inima 1? Cum să n-o facă dacă nu mai putea să n-o facă!?

Mai bine roabă unui om decât stăpână unui nemernic.

30 „Atât cât Tereza pot să-i fac şi eu – zise ea – şi atât cât Tereza o să-i fiu şi eu, şi mi-e destul!”

— Aşa!? Se poate, domnişoară!? se poate să mi-o faci mie aceasta!? grăi Spiru cuprins de adevărată deznădăjduire când o văzu intrând.

35 – Nu mai pot, îi răspunse ea. Mă omoară gândul că dumneata îţi faci nedreptatea de a crede că n-am venit atunci, cum a fost vorba, fiindcă ploua. Nu m-am dus

fiindcă, văzând timpul urât, eram sigură că n-o să vii dumneata.

4 O Asta e, vezi, ceea ce mă amărăşte şi mă duce la deznădăjduire, grăi dânsul, viu emoţionat. Voi toţi, care vă aveţi unii pe alţii, nu vă daţi seamă ce este iubirea unui om ce stă singur în lume şi nu înţelegeţi cum se dă el cu tot sufletul când găseşte pe cineva de care se poate alipi şi care-i primeşte iubirea cu în5 găduinţă binevoitoare. Erai dumneata sigură că nu am să viul? Dar m-aş duce, domnişoară, şi prin pohoi şi prin foc şi m-aş duce chiar şi dac-aş şti că mă alungi, numai să te fac să simţi cât de mult ţin şi am să ţiu viaţa mea toată la dumneata. Adică ce altă mulţumire aş 10 mai putea să am în viaţa mea!?

Veta era dezarmată şi stetea tremurând şi cu ochii plecaţi în faţa lui.

— Pentru că sunt sfiicios şi cuprins mereu de grija ca nu cumva să supăr pe aceia la care ţin, urmă el.

15 voi mă socotiţi un fel de om cu inimă de gheaţă, cu care nu poate nimeni şi trăiască.

— Nu, nul eu nul strigă ea. Eu sunt o fiinţă sucită, pe care nu poate nimeni s-o mulţumească.

— Nu eşti domnişoară, întâmpină el oarecum răs20 tit. Aceasta mie să nu mi-o spuie nimeni. Eşti numai năvalnică şi îndrăzneaţă. Iată şi acum: de ce-ai venit aici? ce să fac eu?

— Nu cumva vrei să mă dai afară I? şopti ea.

— Asta nu, răspunse el, apoi începu să se plimbe, 25 cum îi era obiceiul, prin casă. Dar – urmă peste puţin – putem noi să vorbim şi aiurea.

El îmbrăcă după aceea pardesiul, îşi luă pălăria, îi dete braţul şi ieşiră amândoi.

Eram la masă, Alina şi eu, când ne-am pomenit 30 cu ei ca căzuţi din cer.

Căzuţi ei, dar şi noi.

Vedeam şi nu ne credeam ochilor; auzeam şi ne era parcă suntem într-aiurea.

Spiru Călin şi Veta să sentâlnească prin ascunşi? 35 săseplimbepe cărări dosnice? să stea aşa numai amândoi la

el acasă!?

— Del aşa ceva tot n-aş fi putut să cred, zicea până chiar şi Alina mea cea blajină, care îi mai era şi soră. Asta nu trebuia să ne-o facăl

40 Eu eram foarte supărat, nu pentru că au făcut-o, ci pentru că au spus-o, căci lumea se vede cum se ştie şi până chiar şi la nuntă se şopteau prin colţuri multe, câte numai în minţile stricate se pot ivi.

X

— Bine zicea Tereza: şade unde-l pui! grăi Veta, 5 ajunsă acum din fată bătrână femeie tânără, cea mai tânără între surorile ei, cu un copil la sân şi cu altul culcat pe poala rochiei.

— Da, zicea Alina, dacă-i faci toate voile şi-i ghiceşti toate gândurile.

10 – Cum adică să nu i le faci când sunt şi ale tale? şi. cum să nu i le ghiceşti când le ştii de mai înainte!? răspunse Veta râzând din ochii cei mărunţi şi făcând gropiţe-n obrajii acum plini şi rotunjiţi, încât nu mai ieşeau la iveală umerii lor şi fălcile cele late. Nu e 15 oare bine că i-am lăsat cumnatului casele? Iată acum, după cinci ani abia, îmi am banii aproape îndoiţi şi puţin mai are şi el de plată.

— Dar tot face gură.

— Gură o să facă el cât o trăi, căci aşa îi este fi20 reasă se plângă-ntr-una, grăi iar Veta. Face şi italianul gură, dar azi-miine o să-l vezi lucrând în socoteala lui. Râdeţi apoi de noi, urmă ea, pentru că ne vedeţi strâmtorindu-ne în casele aceste, pe care le-a zidit numai pentru el singur, şi nu ne facem rost 25 de nişte case mai cu lărgime, când zideşte atâtea pentru alţii. Noi ne simţim însă mai bine în cuibuşorul nostru, unde stăm oarecum mai apropiaţi unul de altul, n-avem nevoie să primim şi am şi eu mai puţină bătaie de cap. Las să mai crească copiii, să vedem 30 câţi ne-o da Dumnezeu, şi o să le facem apoi lărgime, că nouă nu ne trebuie.

Aşa zicea şi ea, căci el voia să aibă copiii săi lărgimea pe care însuşi o avusese la casa maichii preotesei.

35 Mai voia. Însă el şi altceva ce dânsa încă nu ştia, căci ar fi voit şi ea dac-ar fi ştiut, fie chiar şi fără ca să voiască, numai să nu iasă din voile lui.

Mai făcea Spiru combinaţiuni şi socoteli, operaţiuni şi mijlociri, se ducea regulat şi la tribunal, şi la bursă, dar nu le făcea ca mai înainte, când nu ţinea seamă de ceea ce zic alţii şi răspundea cu un gest, cu 5 o strâmbătură ori cu o căutătură la toate clevetirile gurilor rele. Acum, când avea casa lui, soţia lui, copiii lui, neamuri şi legături, era foarte simţitor, ţinea la numele lui şi se simţea strivit de duşmănia celor ce se simţeau jigniţi de dânsul fie-n interesele 10 lor, fie-n amorul lui propriu. Gestul însă, mina şi căutătura nu putea să şi le stăpânească, ba adeseori îi scăpa şi vorba: „Nu mai e de trăit în lumea aceasta, în care e destul să fii om cumsecade ca să le fii tuturor a nesuferit”.

15 – Ştii ce m-am gândit eu? îi zise el Vetei într-una din zile, pe la sfârşitul lunii august. Se coc strugurii: n-ar fi frumos să cumpărăm undeva, la deal, rodul unei vii şi să petrecem acolo câteva săptămâni? Le-ar face şi copiilor bine. 20 Nu-i era lui de cele câteva săptămâni, dar voia să vadă nu ce zice, ci cum în adevăr se simte ea la ţară, departe de toiul lumii, în mijlocul unor oameni proşti, care văd lucrurile fără de ochelari şi judecă cu mintea pe care le-a dat-o Dumnezeu. 25 Toamna apoi, după ce s-a încredinţat c-ar voi dânsa şi dacă el n-ar stărui, a cumpărat de veci şi cele câteva pogoane de vie şi livedea întinsă şi vreo optzeci de pogoane loc de arătură şi a plecat acolo, ca copiii lui să nu cunoască deocamdată lumea în care şi-a trăit el 30 zilele.

Mergeam şi noi cam des cu copiii pe la dânşii, ca să luăm aer şi să mai răsuflăm.

Şedeam într-una din zile în cerdacul larg al casei şi ne uitam în valea largă, unde păşteau vacile cu 35 viţei.

— Dar noi, îl întrebai, când ne-ncheiăm socotelile?

— Mai va îmi răspunse el. Dă înainte cu cei 20 lei, că o să-ţi prindă bine când o să-ţi vie peţitori la fată. Ce-aş fi făcut eu, urmă apoi, dacă n-ar fi fost Nae Petică,

Dumnezeu să-l ierte, ca să mă-nveţe a face socoteală?

— Ceea ce facem noi ceilalţi – îi răspunsei – te-ai face că nu vezi, n-auzi, nu-nţelegi nimic şi-ai gâfâi înainte.

DOMNUL ISTRAT GORĂUŢ

Era om al dragostelor domnul Istrat Gorăuţ; îi plăcea să privească drept şi îndrăzneţ în ochii cei frumoşi ai fetelor şi nevestelor; avea păreri lămurite 5 despre deosebitele soiuri de frumuseţe femeiască; ştia pe de rost cum anume trebuie să te apropii de o femeie, cum să o priveşti şi ce să-i vorbeşti pentru ca să-i iei neapărat minţile; era, în sfârşit, băiet curăţel şi aşa de stăruitor, încât, dacă nu-i dedea mâna – 10 să sară gardul, era gata să stea pe vreme de iarnă ceasuri întregi sub fereastra unei frimnseţi nou descoperite.

Până la vârsta de douăzeci şi trei de ani, domnul Gorăuţ îşi petrecu ceasurile de repaus în neadormită 15 purtare de grijă pentru barba sa. Era o barbă neagră, deasă şi moale, pe care chiar şi cel mai sec cm ar fi putut să o neteiască cu mulţumire. În anul acesta, însă, domnul Gorăuţ era scriitor la notarul din Poroşeni, iară notarul avea două fetiţe, una de cinci şi 20 alta de opt ani, şi aceste fete, chiar în ziua sosirii sale în Poroşeni, se speriaseră de barba cea neagră şi deasă, ba nu se sfiiră a zice că domnul Gorăuţ cu barba sa e mai slut decât un arici. La vârsta de douăzeci şi trei de ani domnul Gorăuţ a început dar să-şi radă barba 25 pe fiecare săptămână de câte trei ori, adică marţea, joia şi duminica.

Mustaţa plină şi timpul petrecut cu raderea bărbii nu erau însă destulă despăgubire pentru pierderea unei bărbi atât de frumoase precum fusese barba ce domnul Gorăuţ purtase până la vârsta de 23 de ani; trebuia 5 să-şi mai găsească dar şi altă despăgubire. De obicei, domnul Gorăuţ avea patru egători de gât, trei perechi de pantaloni, două perechi de ghete şi o pereche de botfori, ale căror turetci lungi se lipeau frumos de pulpile pline şi rotunde. 10 în timpul oarelor de cancelarie domnul Gorăuţ punea pantalonii pestriţi şi legătoarea cea neagră. La ocaziuni solemne punea pantalonii negri şi legătoarea

albă.

Când ieşea la vânătoare, punea botforii şi legătoa15 rea pestriţă.

În orele libere, în sfârşit, punea pantalonii deschişi şi legătoare albastră.

Această legătoare albastră era lată şi lungă, încât putea să facă din ea o fundă cu şic; şi prin urmare 20 de legătoarea albastră se ţineau şi ghetele subţiri, pantofi care aveau şi ei fiecare câte o fundă de mărime potrivită.

În orele sale libere domnul Gorăuţ purta deci trei funde; una mare la gât şi două mai mici la ghete. 25 Numai vara, când căldurile erau mari, puteau să lipsească aceste funde: atunci domnul Gorăuţ purta ghete de brunei, pantaloni albi şi legătoare pestriţă, pe care n-o lega în fundă cu şic, ci o înnoda uşurel peste cămaşa dezbumbată ca să se vază gâtul; căci 30 gâtul domnului Gorăuţ era tot atât de frumos ca barba pe care la vârsta de 23 de ani începuse a şi-o rade pe fiecare săptămână de câte trei ori.

La vârsta de treizsci şi unu de ani domnul Gorăuţ fu ales notar în Grohoteşti; de aici înainte el avea 35 şi câte o pereche de ghete de lac, şi începu a-şi tunde mustaţa câte o dată pe săptămână răzându-şi barba din două în două zile.

Dacă timpul era frumos, domnul notar Istrat Gorăuţ punea în orele sale libere la funda albastră 40 ghetele de lac.

Ca dovadă despre silinţa neobosită ce-şi dădea noul notar să cunoască pe cât se poate de bine satul său, e destul să fie ştiut că în cele dintâi patru luni ale petrecerii sale la Grohoteşti domnul Gorăuţ stricase 5 trei perechi de ghete de lac! La început nu umbla singur, fiindcă se temea de câinii satului; peste două, trei săptămâni, însă, el se împrietenise cu toţi câinii şi nu se mai simţea nevoit a lua cu sine oameni de mărturie în preumblările ce făcea mai ales în amurgul 10 serii, când fetele şi nevestele ieşeau în calea vacilor ce se întorceau cu ugerul plin de la câmp.

În aceste plimblări făcute cu gândul de a-şi câştiga cunoştinţe lămurite despre satul său, domnul Istrat

Gorăuţ, ca om prietenos, prindea vorba chiar şi cu 15 copiii, de aceea sătenii ziceau că noul notar e un om bun şi prietenos.

După ce au trecut însă cele două săptămâni de care domnul Gorăuţ avuse nevoie spre a se pune în bună înţelegere cu câinii din sat, oamenii începură să deie 20 cu socoteală că prietenia noului notar nu se împarte deopotrivă între toţi sătenii, ba fetele şi mai ale & nevestele mai curăţele îşi făceau, se înţelege fiecare îndeosebi şi tăinuit, mărturisirea că ochii nu prea stau bine în capul domnului notar. 25 Dar în vreme ce-şi stricase trei perechi de ghete de lac, domnul Gorăuţ aşi păstrase pantalonii cei deschişi întregi şi neatinşi, şi aşa numai guri e rele puteau să-i scoată vorba că noul notar pare a fi un fel de sire-garduri.

30 Nu-i vorbă, domnul Gorăuţ începuse a-şi tunde mustaţa şi a se rade din două în două zile şi aşa nu mai era băiet fără de pricepere. Numai el ştia câte inimi fragede au fost rănite şi aprinse de privirile lui măiestre.

35 Câteva luni de zile după ce fusese ales notar, el s-a dus cu nişte hârtii în oraş.

Trecând cu hârtiile subţioară de-a lungul unei uliţi pline de lume, ochiul lui deprins şi ager zări la depărtare de câteva sute de paşi înainte o femeie cu pasul 40 sprinten şi uşor, cu trupul înalt şi mlădios, în sfârşit, una din acele femei care tremură în mersul lor ca foile trandafirului rourat în aburirea vântului.

Domnul Gorăuţ îşi iuţi dar pasul şi, cu toate că nu-şi pusese decât pantalonii negri şi legătoarea albă, 5 îşi potrivi hainele pe trup, îşi încordă toţi muşchii şi trecu îndrăzneţ înainte, aruncând în trecerea sa o privire bine chibzuită drept în ochii frumuseţei celei înalte şi mlădioase.

Simţământul domnului Gorăuţ, ca totdeauna, era 10 drept: era grozav de frumoasă, grozav de gingaşă, grozav de fragedă copila şi, pe lângă toate aceste, ochii ei se ascunseră cu sfială sub gene când el îi atinse cu privirea sa îndrăzneaţă.

Încântat dar de această nouă descoperire, domnul 15 Gorăuţ merse ca la o sută de paşi înaintea copilei, ca să-şi arate talia şi graţia pasului, apoi se opri şi o lăsă să treacă pe dinaintea sa, însoţind acum privirea ce-i aruncă din nou cu un zâmbet de dulce dor şi visătorie.

20 Copila îşi stăpâni râsul, şi atât era destul pentru ca domnul Gorăuţ să se simtă ca şi ajuns la împlinirea dorinţelor sale vii, deşi încă nehotărâte. Căci femeia, neavând altă chemare decât ca să fie frumoasă, râde totdeauna de bucurie când îşi vede puterea frumuseţei, 25 văzând că un bărbat se află sub stăpânirea frumuseţelor ei. Aceasta o ştia domnul Gorăuţ, şi aşa, ca să arate cât de mult se simte stăpânit de aceste frumuseţe, plecă mai departe în urma copilei.

Numai acum băgă de seamă că ea nu e singură. 30 O altă copilă mai mică, de patru, cel mult cinci ani, se ţinea mereu de dânsa, privind foarte adeseori înapoi şi spunând precum se vedea că domnul ăla tot mai vine.

Copila cea adevărată însă îşi urma calea fără să 35 mai privească înapoi, fără îndoială pentru că nu era singură şi se temea ca nu cumva cealaltă copilă, mai nepricepută, să destăinuiască cele petrecute.

Dar atunci ce mai căuta nenorocitul Gorăuţ? Căci astă dată, cel puţin nu putea să-i vorbească. Ca 40 om statornic în dragostele sale, el voia să meargă mai departe în urma ei numai ca să-şi arate statornicia.

Astfel, ţinându-se mereu după dânsa, coti în altă uliţă, apoi iar într-alta, apoi în o a treia, mai departe şi tot mai departe; dar el mergea cu pas hotărât şi din ce în ce mai îndrăzneţ, căci prin acest mers al 5 său îi spunea: „Te iubesc, copilă, şi sunt gata să mă duc orişiunde vei dori să mă duci!”

Într-un târziu ea începu să râdă cu neastâmpăr şi să privească din când în când spre dânsul, ca o şopâri a răsfăţată, înapoi. 10 Inima domnului Gorăuţ începu să bată mai tare şi tot mai tare; el se făcu îndrăzneţ şi tot mai îndrăzneţ; când intrară, în cele din urmă, în o ulicioară mai strâmtă, el se apropie până la trei paşi de dânsa.

Oamenii de prin casele de la dreapta şi de la stânga 15 puteau să vadă prea bine că el se ţine după dânsa, şi zâmbeau în mirare; dar ce-i păsa lui, când el însuşi vedea că copila plină de farmec voia ca el să se ţină, numai că nu-i zicea: „Vino, vino după mine!”

Deodată copila începu să râdă cu hohot şi, iuţin20 du-şi pasul, grăbi sprintenă spre o casă de la dreapta, intră şi se pierdu din vederea lui. Domnul notar Istrat Gorăuţ îşi urma calea mai departe, aşezat şi nepăsător, ca şi când n-ar şti nimic despre cele ce s-au petrecut, ci ar fi umblând în cele mai serioase trebi prin 25 această ulicioară plină de cotituri. Îi era destul să ştie că aici e locaşul ei.

Însă el trecu o casă, trecu două, trecu şi a treia şi apoi se opri cam zăpăcit, cam tulburat, cam deznădăjduit s-ar putea zice dacă n-ar fi vorba de domnul 30 Gorăuţ.

Aici ulicioara se înfunda.

Domnul Gorăuţ îşi pusese pantalonii cei negri şi legătoarea cea albă; cu toate aceste, neputând zbura prin aer, ar fi dorit să poată intra ca şi cârtiţa prin 35 pământ, căci să se întoarcă pe unde a venit, aceasta era cu desăvârşire peste putinţă.

„M-am înfundat”, zise el cam cu jumătate de gură, ca şi când ar voi să se mai ţină la îndoială asupra unui adevăr atât de nesuferit. 4 O Adică acea copilă fragedă, cu toate frumuseţele ei, îl băgase în înfundătură ca să-l facă de râsul lumii.

Nu-i vorbă, această răutate copilărească era dovadă despre deosebitele aplecări pe care privirea şi zâmbetul domnului Gorăuţ le deşteptaseră într-o inimă proaspătă; însă el ar fi fost mulţumit dacă i-ar fi 5 fost dat să deştepte mai puţine aplecări într-o ulicioară mai puţin înfundată.

Era ziua în amiaza mare şi parcă se vedea întorcându-se iar printre vecinii care îl văzuseră ţinându-se cu oarecare obrăznicie după copilă, parcă auzea râse10 tele şi vorbele lor batjocoritoare, apoi, cine putea să-i spună dacă nu mai e cumva pe aici prin partea locului şi vreun tată ce-şi ţine totdeauna parul la îndemână, vreun frate cu pumnul îndesat, ori vreun amant turbat, cum sunt

cei mai mulţi. 15 Domnul notar Istrat Gorăuţ, cu toate că-şi pusese legătoarea păstrată pentru ocaziuni solemne, se simţea foarte strâmtorat; însă el nu mai era băiet nepriceput şi-i era destulă o singură încordare pentru ca să scape din strâmtorarea sa. 20 După ce stete câtvazăpăcit în mijlocul înfundăturii, el îşi îndreptă pasul spre una dintre case, hotărât să intre, ca şi când ar avea să caute pe cineva, apoi să mai steie de vorbă şi, întorcându-se, să-şi ascundă hârtiile pe care le adusese subţioară, ca vecinii ce-l văzu25 seră ţinându-se după copilă să crează că el tot n-a intrat în înfundătură decât fiindcă avea să ducă acele hârtii la vreuna dintre casele din cel mai înfundat fund al înfundăturii.

Astfel îi vin omului deştept gândurile bune tocmai 30 când are nevoie de ele.

Se vede însă că ziua era nenorocită pentru dl. Gorăuţ.

Tocmai când era să intre, una dintre ferestre se deschise şi se ivi o cucoană cam bătrioară în ea. 3 5 – Pe cine cauţi, domnule? întrebă ea cam răstit.

Domnul Gorăuţ tresări ca omul prins fără de veste asupra unei fapte rele.

— Iertaţi, vă rog – răspunse el tulburat – domnul avocat Trutuescu nu locuieşte în această casă, 40 sau pe aici prin apropiere?

— Trutuescu! grăi cucoana. Auzi nume!? Nu se găseşte în tot oraşul. Ce uliţă crezi dumneata că este asta?

Domnul Gorăuţ dete din umeri, deoarece nu ştia să răspundă.

5 – Nu-i, d-nule, zise atunci cucoana. Aşa nume nu se găseşte în uliţa noastră, ba nici, chiar în tot oraşul; dacă nu vei fi căutând altă ceva, poţi să te întorci pe unde ai venit, mai adaose ea cu răutatea obicinuită a femeilor bătrioare. 10 Domnul Gorăuţ trebui dar să se întoarcă, deoarece tot omul care se înfundă face calea mânzului şi trebuie să meargă iar de unde a venit, trebuia să se întoarcă chiar fără de a fi stătut de vorbă şi fără de a fi putut să-şi ascundă hârtiile de subţioară. – 15 El mergea

dar cum merge omul care nu mai are încotro, jignit şi cuprins de adâncăruşine, ca nu cumva vreunul dintre cei ce stăteau pe la ferestre şi pe la portiţe, ba poate chiar vreuna să-l cunoască ori să afle vreodată că nenorocitul înfundat e chiar notarul 20 din Grohoteşti.

Dar el mergea tot cu capul sus, tot nepăsător, tot ca unul care nici nu ştia de ce lumea râde în pumni la cele două părţi ale uliţei; numai din când în când mai arunca câte o privire furişată împrejurul său, 25 ca să vadă din care parte se iveşte fratele cu pumnul prevăzut, spre a-l putea primi cum se cuvine unui notar.

Însă, în loc de frate, se ivi la portiţa pe care intrase copila o cucoană tot bătrioară, însă mai puţin 30 dârză decât cea de la fereastră, şi privind hotărât la domnul Gorăuţ, grăi tare, ca cei mai apropiaţi dintre vecini să poată auzi:

— Dacă nu mă înşel, căutaţi pe doamna Litescu. Eu sunt, vă rog să intraţi. Poftiţi, vă rog, adaose ea

35 cu atâta asprime, încât Gorăuţ nu se mai putu stăpâni, ci trebui să-şi zică: „Acum e acum!”

Ce putea să facă?

Înapoi ştia înfundătura, înaintea sa era lumea batjocoritoare; cucoana îi părea deci ca un fel de înger 40 de scăpare. Căci, deşi se simţea că e bun de bătut, d-niil Gorăuţ ştia că această cucoană are să-l ieie de scurt şi să-l ocărească, ca nici din gunoi să nu-l iei, însă nici ochii n-are să-i scoată, nici oasele să i le frângă.

El intră cam ameţit, oarecum fără de ştirea sa, 5 ca şi când l-ar fi luat pe sus, şi numai după ce se văzu intrat, îşi făcu întrebarea dacă nu cumva fratele se află în vreun ungher şi se opri, ca şi când ar voi să zică: „Ia stai să mai chibzuim”.

— Poftim, domnule, poftim numai, zise cucoana.

10 Şi domnul Gorăuţ, tresărind din nou, înaintă cu pas mai îndrăzneţ, căci simţea că e vrednic de toate cele ce i se pot întâmpla în această casă.

— Bine, domnule, e cu putinţă să ne faceţi dumneavoastră ruşinea aceasta? începu cucoana. Cu cine

am onoa

15 rea?

— Eu sunt domnul Istrat Gorăuţ, notarul din Grohoteşti.

De obicei, dl. Gorăuţ rostea aceste vorbe cu oarecare mândrie; acum însă ar fi dorit să spună un ne

20 adevăr şi astfel le rostea numai în silă şi cu oarecare părere de rău.

— Adică dumneata – urmă cucoana – domnul Gorăuţ, notar, om cu poziţiune, trecut, precum văd, peste anii copilăriei, după toată înfăţişarea om serios, dumneata nu

25 te sfieşti a urmări o copilă tânără până la casa părinţi] or eil? Dumneata nici până la vârsta la care ai ajuns n-ai putut câştiga destulă experienţă pentru ca văzând pe Emilia, copila mea, să simţi că nu ai a face cu una ce doreşte să fie urmărită?

30 D-l Gorăuţ îşi dedea seamă că a făcut ceea. ce nu trebuia să facă şi era hotărât să le sufără toate, însă aceste din urmă cuvinte îl scoaseră din sărite.

— Mii iertaţi, doamnă, răspunse el. Nu ştiu ce voiţi să înţelegeţi când îmi vorbiţi de femei ce doresc

 5 să fie urmărite. Eu nu urmăresc femei ce doresc să fie urmărite. Am văzut pe d-şoara – urmă el ridicând capulşi, fiind încântat de frumuseţea ei, nu mi-am putut stăpâni dorinţa de a o vedea înc-o dată. Aşa am urmăr i-o pân-acasă. Iubirea, doamnă, se iveşte fără

 O de veste, ca fulgerul, şi iubirea e dezvinovăţire-ndestulătoare pentru orişice pas greşit.

Era meşter domnul Gorăuţ în potrivirea vorbelor, mare meşter; se vede însă că d-ei, cucoana, nu prea ţinea seamă de vorbele frumoase, căci ea urmă încă mai aspru:

5 – Dă-mi voie să-ţi spun că aceasta e faptă de om fliuşturatec. Un om serios nu-şi ia îndrăzneala de a se avânta în felul acesta. Dacă în adevăr îi place o copilă, se informează despre dânsa, se introduce în familia ei, şi dacă stăruie în slăbiciunea sa, îi cere

10 mâna.

Domnul Gorăuţ se făcu roşu ca racul.

Pantalonii lui cei pestriţi, fundele lui de tot felul, plimbările lui prin uliţele mai dosnice semănau fără îndoială a fire fliuşturatecă.

15 – Dumneata – urmă cucoana – trebuia să te gândeşti că te văd vecinii, care stau pe la ferestri, şi că compromiţi o fată nevinovată.

Domnul Gorăuţ mai vârtos îşi ridică fruntea.

— Dacă e aşa, zise, sunt gata să o reabilitez ce

20 rândui mâna.

D na Litescu era văduvă şi avea patru fete, dintre care două mai mari decât Emilia; ea mai avea şi doi ştrengari de băieţi, care umblau la şcoală şi rodeau coatele stricând şi câte două perechi de ghete pe sezon;

25 ea adeseori îşi petrecea nopţile muncită de gândul cum va putea să-şi crească băieţii şi să-şi mărite fetele: ar fi fost, cu’toate aceste, în stare să deschidă uşa şi să-i arate lui Gorăuţ drumul.

Se mulţumi însă a-i arunca o căutătură în care

30 se dedea pe faţă o viuă părere de rău.

— Tot vorbe de om fliuşturatec, grăi. Dar scopul cu care te-am poftit să întri nu a fost să ascult mărturisirile dumitale. Precum ai văzut, întreaga ulicioară ştie că dumneata ai urmărit pe fiica mea şi mâne, nu mai

 5 departe, în întregul oraş se poate vorbi despre aceasta.

Te rog deci să laşi aici hârtiile ce ai la dumneata pentru ca lumea să creadă că m-ai căutat pe mine ca să mi le predai. Spune-mi unde să-ţi trimit hârtiile, urmă apoi după ce Gorăuţ puse hârtiile pe masă cu un adânc

 O suspin de recunoştinţă.

— Sunt tras la „Pemul verde”, urde stau la nr. 7, grăi dânsul. Dar, vă rog, nu osteniţi; viu eu să le iau!

— Ba să mă iertaţi, demnule. Atât ar mai trebui, 5 răspunse ea. Puteţi să plecaţi.

Domnul Istrat Gorăuţ rămase ca-nfipt în pământ, uluit parcă i s-ar fi surpat casa-n cap. Vorba „fliuşturatec” îi răsuna-n ureche şi întreaga fiinţă îi era pătrunsă de gândul că nu vrea cucoana aceasta să aibă io a face cu

oameni uşuratici ca el… Multe ar mai fi avut să spună, dar nu-i rămânea decât să plece. Făcu deci câteva plecăciuni şi se retrase rău de tot plouat pe uşa abia de jumătate deschisă. Când se văzu apoi ieşit la aer curat, privi îngrijat impregiurul f = au, apoi 15 se depărtă cu pas iute, ca nu cumva să-l vadă copila.

— Emilio! strigă doamna Litescu îndată ce rămase singură.

Copila se ivi chiar mai tânără şi mai fragedă în toată fiinţa ei decât o văzuse domnul Gorăuţ, stete câtva 20 timp cu ochii la pământ şi nemişcată, apoi zise:

— Să mă ierţi, mamă; îmi părea însă atât de poznaş, încât nu m-am putut stăpâni. Dar să nu crezi că e dintre acei oameni obraznici de care nu mai poţi scăpa. Numai eu sunt devină; el nu s-a apropiat decât

25 după ce am început să privesc înapoi.

— Fără îndoială că numai tu erai de vină, grăi mama cu asprime. Se cuvine unei fete binecrescute să privească înapoi când se ştie urmărită de cineva?…

— Zău, nu priveam dacă era altul; şi-ţi făgăduiesc 30 că niciodată n-am să o mai fac. Crezi că mie nu-mi pare rău de nebunia ce-am făcut?

Şi drept avea copila; de vină nu erau decât tinereţele!

A doua zi după aceste era ziua în care domnul Go35 răuţ era să se radă. Ziua a trecut însă fără ca el să se fi ras. Seara apoi, când şi-a adus aminte că peste zi ar fi trebuit să se radă, a stat câtva timp pe gânduri, iar după oarecare chibzuire a luat hotărârea de a nu se mai rade. Da! oamenii care îşi lasă barbă par mai 4 O puţin fliuşturateci decât cei raşi. Mai era apoi şi că cei ce-l văzuseră în fundătură nu puteau să-l cunoască atât de lesne dacă s-ar întâmpla să-l mai vadă vreodată pe undeva.

Acest al doilea cuvânt era şi el hotărâtor, dar mai puţin decât celălalt.

5 Ar fi dorit dl. Gorăuţ să-şi poată schimba nu numai barba, ci şi nasul, ochii, urechile, în sfârşit, toate amănuntele fiinţei lui, că nici chiar el însuşi să nu se mai

cunoască. Lucrul de căpetenie era însă ca toate schimbările să fie astfel potrivite, încât cucoana 10 aceea să nu-l mai poată lua drept om fliuşturatec.

Nu era-n gândul lui nimic mai nesuferit decât ca lumea să te ieie drept om fliuşturatec, şi din gândul acesta porneau toate schimbările prin care avea să treacă domnul Gorăuţ. 15 Punându-şi legătoarea cea albastră, el se opri şi privi cam se crios în oglindă, apoi, fără de a se mai gândi mult, înlocui funda cea mare cu legătoarea cea neagră. Avea alte două cuvinte pentru aceasta: întâi, că-şi închipuia cum Emilia şi-ar stăpâni râsul 20 şi ar privi ca o şopârlă răsfăţată la funda cea albastră; al doilea, că simţea cum doamna Litescu ar zice că numai un om fliuşturatec poate să poarte asemenea legători. Acest al doilea cuvânt era cel hotărâtor. Ca om păţit, domnul Gorăuţ ştia că e cu mult mai greu 25 a te pune la cale cu femeile mai bătrioare decât cu ale tinere. Afară de aceasta, de Emilia, pe lângă toate celelalte, îl mai lega şi simţământul unei mari vinovăţii comune: el şi ea, amândoi, deşi nu împreună, trebuiau să se căiască de acelaşi păcat. De d-na Li30 tescu nu-l lega însă nimic, ci îl despărţeau o mulţime de lucruri; de aceea, orice se punea să facă, mai-nainte de a săvârşi fapta, domnul Gorăuţ se întreba: „Ce ar zice oare d-na Litescu dacă m-ar vedea făcând acest lucru aşa precum am de gând să-l fac?” 3 5 Lăsându-şi barba şi lepădind legătoarea cea albastră, domnul Gorăuţ mai luă dar şi obiceiul de a nu mai face o mulţime de lucruri pe care le făcea mai-nainte chiar cu oarecare plăcere.

Sătenii ziceau că dl. Gorăuţ trebuie să fi păţit 40 ceva, deoarece le părea cam ursuz.

Ei n-aveau dreptate.

Domnul Gorăuţ nu era ursuz, ci trist şi gânditor, mai presus de toate dulciu, ca şi când ar trăi mereu sub ochii doamnei Litescu.

5 Numai câteodată domnul Gorăuţ se făcea în adevăr ursuz.

Omul, în nenorocire, îşi face fel de fel de închipuiri.

Aşa, domnul Gorăuţ, ca om nenorocit, îşi închipuia 10

că, având o mumă atât de aspră ca doamna Litescu, Emilia trebuie să sufără foarte mult pentru gluma nevinovată de care la adică numai el era vinovat şi că, prin urmare, ea trebuie să se simtă foarte nenorocită în casa părintească. 15 Afară de aceasta, mai ales serile, după ce stingea luminarea, domnul Gorăuţ îşi închipuia că Emilia stă într-un colţ şi se uită la el, ceea ce-l făcea foarte fericit. Însă, fiindcă fericirea nu e decât ceva trecător în viaţa omenească peste puţin el îşi închipuia că tot 20 acea Emilie se uită cu tot acei ochi la vreun alt muritor.

Stăpânit de asemenea gânduri domnul Gorăuţ punea caii la brişcă şi pleca în oraş.

Şi ca dovadă că asemenea gânduri îl stăpâneau mai 25 adeseori e destul să fie ştiut că domnul Gorăuţ strica pe fiecare lună câte un cerc de pe roatele trăsurii sale.

Sosind în oraş, el trăgea la „Pomul verde", intra în odaia nr. 7, se întindea pe divan şi-şi închipuia cum pleacă el acum să caute omul care să-l introducă 30 în familie, cum face cunoştinţa Emiliei, cum îi cere mâna şi cât este de fericit având, chiar acasă la Grohoteşti, o soacră ca d-na Litescu. După ce toate erau astfel puse la cale, el se ridică deznădăjduit.

Nu putea să trimită pe nimeni fără de a-i face

 5 împărtăşire despre cele petrecute, iară aceasta nu era cu putinţă.

Apoi, după cele petrecute, nici nu mai era în stare să mai steie în faţa d-nei Litescu. Şi, la urma urmelor, cine ştie dacă nu cumva Emilia râdea de dânsul.

 O Domnul Istrat Gorăuţ punea dar cât mai nentârziat caii la brişcă, iară când caii erau puşi, îi zicea vizitiului să mai aştepte un minut, nu mai mult, căci mai are să pună o mică treabă 1 (l cale, apoi pleca în oraş.

Vizitiul, om păţit, scotea iar caii din hamuri şi-i 5 ducea în grajd, apoi se culca să doarmă, ceea ce şi putea să facă până deseară în toată ticna.

În timpul acestui somn ţicnit, domnul Gorăuţ îşi căuta cunoscuţii ori se plimbla singur pe uliţe, hotărât de a o rupe la fugă îndată ce va fi zărit pe Emilia 10 undeva.

Doamna Litescu, având trei fete mari, îşi ţinea casa deschisă pentru toţi tinerii cumsecade. De la aceşti tineri domnul Gorăuţ putea să afle că Emilia e copilă veselă, deşi cam năzuroasă, iară d-na Litescu 15 poate să fie luată drept cocoană prea binevoitoare. Aceste îl tulburau, căci el ar fi dorit ca Emilia să nu fie decât năzuroasă, iară d-na Litescu să se poarte cu toată lumea cum se purtase cu dânsul.

Cât pentru tinerii cumsecade, domnul Gorăuţ ar fi 20 dorit să le scoată toţi perii din barbă şi să-i sluţească, încât să-ţi fie milă de-a mai privi la dânşii.

Unul singur era scutit de această mânie – domnul Irimie Cocoleac – un candidat de preoţie, care nu aştepta decât parohia pentru ca să ducă la altar pe 25 d-şoara Maria, una dintre surorile Emiliei.

Pe acest om domnul Gorăuţ îl iubea ca pe un frate mai mic şi-l purta mereu cu sine când venea la oraş.

Şi fiindcă domnul Gorăuţ părea a se interesa de familia Litescu, domnul Cocoleac i-a spus că a doua dintre 30 fetele doamnei Litescu n-a voit să primească mâna avocatului Romulus Popescu, iară a treia are unul cu care o necăjesc din când în când celelalte surori, fără îndoială vreun tânăr ce nu şi-a terminat încă studiile.

3 5 Domnul Gorăuţ, auzind aceste din urmă, simţea în sine pornirea de a pleca în lume, ca să-l caute pe acel unul şi să-l sfărâme nu altfel decât ca pe un pui de vrabie.

— Şi eu aş vrea să mă duc o dată la d-na Litescu, 40 grăi dânsul.

Domnul Cocoleac l-a poftit numaidecât; însă el s-a tulburat atunci şi azis că mâne la ora obicinuită, fiindcă asemenea Tucruri se fac mai lesne mâne decât astăzi.

Mâne dar, mâne, în sfârşit, avea să sune şi oară lui.

5 Se vede însă că omul fără de noroc e o dată pierdut în lumea asta.

În vreme ce domnul Gorăuţ, cuprins de fierbinţeli precum era, ieşi pe-nserate din oraş, ca să se plimbe pe lună de-a lungul ţărmurilor lacului ce se întindea 10 din jos de oraş, domnul Cocoleac se duse la Maria; şi spunând c-a

fost cu domnul Gorăuţ, un prieten al său, întrebă dacă domnişoarele nu-l cunosc pe domnul Gorăuţ, Istrat Gorăuţ, notarul din Grohoteşti.

Emilia se făcea roşie ca mărul copt, iară d-na Li15 tescu grăi aşezată:

— 11 cunosc eu: este un fliuşturatec.

Grăind aceste, d-na Litescu exprima o convingere ce se întărea cu trecerea fiecărei săptămâni pe care o trăia Gorăuţ, fără ca să fi fost destul pentru ca domnul 20 Cocoleac să tacă. El însă, ca prieten, ba chiar ca om iubitor de dreptate, nu se hotărî să tacă decât după ce Maria îi făcu un semn din cele mai stăruitoare.

Mâne dar era pentru nenorocitul Gorăuţ tot mâne, deoarece la ora obicinuită nu avea cu cine să meargă, 25 iară singur fusese o dată şi-i era destul din această una şi singură dată.

El aşteptă un ceas, apoi se duse să caute pe domnul Cocoleac, apoi începu să cutreiere uliţele, apoi, înspre seară, se opri încremenit la colţul unei uliţi cam apro 30 piate de înfundătură.

Ochii lui vedeau pe d-na Litescu ieşind în oraş, dimpreună cu două dintre fetele ei. Era departe, însă, aşa îi părea lui, niciuna nu e copila cu pasul uşor, cu trupul ce tremură în mersul lui, niciuna ca ea. 35 Emilia trebuia să îi rămas dar acasă, trebuia cu atât mai vârtos cu cât lui astfel îi venea la socoteală.

Era hotărât domnul Gorăuţ să le aştepte până ce se vor depărta, apoi să intre în înfundătură. Era, ce-i drept, faptă de om fliuşturatec, dar el era hotărât 4 O s-o săvârşească.

1 în toate ediţiile: *din*.

7 – Opere, vol. IV – Ioan Slavici

Stete însă mult timp la colţ, mai-nainte de toate aştepta ca ele să se depărteze de tot, ca să aibă nevoie de mult timp până ce se vor întoarce.

Apoi tot se mai întreba dacă nu cumva una dintre 5 fete era Emilia.

În sfârşit, când ajunse la colţul înfundăturii, se opri

nehot arât, căci un glas tainic îl întreba cu stăruinţă:

„Doamna Litescu… nu-ţi dai tu seamă ce ar zice io doamna Litescu când te-ar vedea aici?”

Acest glas supărător îl făcu să ieie o hotărâre bărbătească; el plecă cu paşi iuţi înapoi şi nici nu se mai opri decât la colţul unde stătuse mai înainte.

Când se opri iar la colţ şi privi înapoi, simţi că 15 pământul începe să-i ardă sub picioare.

Emilia venea singură-singurică în urma lui şi era aproape, la depărtare de abia câteva sute de paşi.

Şi precum ea venea îndrăzneaţă şi cu pasul iute, ca şi când nu s-ar întâmpla nimic, el tremura ca frunza 20 de mesteacăn, căci, pe lângă toate celelalte, ea mai avea în mână şi o scrisoare, fără îndoială un răvăşel făcut în taină, pe care-l ducea acum, tot în taină, la poştă, ca să-l trimită acelui unu.

„A-a! zise el purtat de patimă. De aceea ai rămas 2 5 tu singură! Tu umbli cu scrisori, pe când eu mă ard însumi pe mine în foc nepotolit: lasă, că vreau să te văd, să-ţi privesc în ochi, să-ţi arăt jertfa ce ai făcut”.

Şi aşa domnul Gorăuţ a rămas nemişcat în colţ, iară când ea a trecut pe dinaintea lui, a privit la dânsa 30 cu îndrăzneală.

Emilia, descoperind aşa fără de veste în dosul acelei bărbi deznădăjduite chipul nenorocitului înfundat, scoase un ţipet înăbuşit şi grăbi mai departe cu pasul nesigur şi cu ochii la pământ. 35 Acum era cu totul greu pentru, domnul Gorăuţ;

situaţia era cu desăvârşire încordată.

Copila suferise şi ea mult, căci avea inima simţitoare.

Mumă-sa, neîndurată precum era, o mustra mereu, 40 iară surorile sale, pizmătăreţe ca toate surorile mai mari, o necăjeau neîncetat, şi de câte ori se mişca portiţa în ţâţâni, ziceau că vine „ursitul” ei. Prigonită astfel de toată lumea, ce mai putea sărmana copilă? Nu-i rămânea decât să le răspundă surorilor prigonitoare că da, e ursitul ei, că e om prea cumsecade, 5 pe care-l iubeşte şi-l aşteaptă. Ca fată inimoasă ce era, trebuia să-l apere pe

omul năpăstuit numai şi numai fiindcă ea îl trăsese cu priviri ademenitoare în înfundătură. îl apăra dar, se gândea zi şi noapte la dânsul şi suferea cu îndelungată răbdare. Ieri însă, când 10 Cocoleac, acest domn Cocoleac, care tremură sub privirile unei femei şi n-are îndrăzneala bărbătească de a-şi apăra amicul năpăstuit, ieri, când Cocoleac îl vânduse pe Gorăuţ, nenorocirea ei ajunse la culme. Numai acum simţea cum o glumă nesocotită poate să 15 strice viaţa întreagă a unui om. îl vedea părăsit de toată lumea, singur şi prigonit, ca dânsa, şi când doamna Litescu îl numea „fliuşturatec”, nu se afla nimeni ca să-l apere. Aceasta era prea mult pentru o inimă simţitoare! Emilia ar fi fost deopotrivă cu Cocoleac dacă 20 nu l-ar fi vestit pe Gorăuţ despre cele petrecute, dacă nu i-ar fi zis:

„Domnule! bagă bine de seamă că te înşeli când crezi că domnul Cocoleac îţi este prieten sincer; nu te încrede în el, nu te răzema pe el, nu i te destăinui, 25 fiindcă acest domn Cocoleac este un om pizmătăreţ şi slab de înger…” şi aşa mai departe. Fiindcă Emilia nu putea să le spună aceste cu grai viu, le-a pus dimpreună cu alte deosebite mărturisiri pe hârtie şi, prin urmare, oricine-şi poate închipui cât de adânc a tre30 buit să o zguduiască descoperirea făcută în dosul bărbii deznădăjduite.

Ea mergea iute şi tot mai încet. Domnul Gorăuţ nu era mai puţin zguduit. În atâtea şi atite rânduri luase hotărârea nestrămutată de a o rupe la fugă îndată 35 ce va zări pe Emilia; cu toate acestea, acum stătea în colţ şi simţea în el că nu putea să fugă. O văzuse cutremurându-se în tot trupul, îi auzise ţipetul înăbuşit şi nu putea să-i scape din vedere că ea merge tot mai încet.

40 Săracul de mine! zise el punându-şi mâinile în cap. Ce să fac eu acum! Sfinte Doamne, ce să fac!

În cele din urmă Emilia se opri şi aruncă o privire împrejur, apoi trecu, ce-i drept, cam în silă, spre colţul unei alte uliţi care ducea prin pădure spre lac.

La colţ ea se opri din nou. Nu prea era lume prin partea locului, numai aşa, pe ici, pe colo, câte o cocoană pe la câte o fereastră deschisă. Dar ce-i păsa de toate aceste

unei inimi simţitoare!?

Domnul Gorăuţ se simţea în timpul acesta ca şi când ar fi mergând în urma ei, urmărit de d-na Litescu, care-i zicea mereu:

„Domnule, se cuvine unui om cumsecade să facă asemenea lucruri? Domnule, eşti un fliuşturatec mizerabil, precum ai fost totdeauna! Domnule, te dau afară din oraş!”

„Ştiu, doamnă, răspundea el, nu-mi pasă, doamnă!” şi mergea dus în calea sa.

Cina Emilia a ajuns apoi la malul lacului şi s-a oprit, fiindcă nu putea să meargă mai departe, s-a oprit şi domnul Gorăuţ, la depărtare potrivită.

Însă când omul porneşte o dată pe calea păcătuirii, el lunecă mai departe ca prin vis; şi domnul Gorăuţ luneca dar înainte, ce-i drept, acum la început cu inima încleştată şi cu capul cam ameţit.

— Domnule! de ce m-ai adus dumneata pe mine aici? zise ea înecată de lacrămi.

— Dumneavoastră, domnişoară, m-aţi adus pe mine! răspunse el cu oarecare îndărătnicie.

— Domnule, eu am toată încrederea în dumneata! zise iar d-şoara Emilia Litescu.

— Şi eu am toată încrederea în dumneavoastră, răspunse domnul 1 strat Gorăuţ.

— Nu ştiţi cât a trebuit să plâng pentru nebunia ce am făcut, zise d-ra Emilia.

— Hm! răspunse domnul Gorăuţ.

Domnul Gorăuţ era mare meşter în potrivirea vorbelor; acum însă razele lunii pline cădeau peste faţa copilei şi el nu mai avea timp să se gândească la alegere de vorbe. Mai era oare nevoie de vorbe acum, când el se afla singur cu dânsa, aici, în pădure, pe malul lacului, în amurgul serii, faţă cu luna plină ce vărsa peste unde raze din ce în ce mai bogate?

— Dumneata nu mai eşti supărat? zice copila.

— Nu, nici n-am fost niciodată, răspunse el.

Apoi iar mai steteră împreună, aşa, cu inimile încleştate.

5 După aceea Emilia zise că trebuie să plece, fiindcă se teme ca nu cumva să se întoarcă doamna Litescu mai-nainte de dânsa; iară domnul Gorăuţ tresări, ca trezit din vis, şi zise că „da, trebuie să grăbească”, apoi întrebă: 10 – Când ne mai vedem?

— Nu ştiu, răspunse ea. Aceasta nu atârnă decât de la dumneata. Mama e foarte supărată. Am voit să-ţi trimit o scrisoare.

— O scrisoare? Mie? strigă domnul Gorăuţ tulburat. 15 Dă-mi-o.

— Nu pot, zise ea depărtându-se de dânsul. Am scris o mulţime de nebunii în ea. Mi-ar fi ruşine dacă ai citi-o.

El o apucă cu amândouă braţele, ca să-şi ieie scri20 soarea.

— Vezi, de ce mă scoţi din minţi!? grăi apoi încetişor. Uite, acum nu te mai pot lăsa din braţe: dă-mi scrisoarea.

— Nu e nimic în ea. Îţi ceream numai iertare fiindcă 25 ţi-am făcut atâtea supărări cu nebunia mea.

— Nebunie! zise el. Nebun am fost eu, care credeam că toate sunt numai jucării copilăreşti în viaţa omenească şi m-am lăsat să fiu purtat de o pornire pe care o credeam tot atât de uşoară şi de trecătoare

30 cum fuseră altele mai-nainte. Du-te, dragă, urmă el sărutându-i fruntea, şi părul, şi ochii, să mergem, să ne întoarcem, vino cu mine. Adică nu! du-te tu singură.

— Şi… apoi când ne mai vedem? şopti ea.

35 Domnul Gorăuţ simţi un fel de ameţeală la cap şi la inimă şi în tot trupul.

Acest „când”, atât de sec, îi suna oarecum a niciodată. El o ţinu dar aproape de sine, îi privi cu stăruinţă în ochi, apoi întrebă: 40 – Ziceai că ai toată încrederea în mine?

— Da, răspunse ea. În dumneata mă încred orbeşte!

— Nu-mi zice dumneata, zi-mi tu.

— Nu pot, răspunse ea tulburată şi voind a se desface din braţele lui.

5 – Dacă ai încredere în mine, nu te duce, rămâi aici, zise el. Tot ai venit o dată: nu e oare totuna dacă stai mai

puţin ori mai mult? Rămâi! Cine ştie dacă vom mai găsi vreodată în viaţa noastră un ceas ca şi acesta, această noapte răcoroasă, acest cer senin, 10 aceste umbre negre ale pădurii, această lună pânditoare? Emilio copilă, priveşte şi vezi undele lacului: nu te temi că, pierzând ceasul acesta, nu vei mai găsi altul în care să pluteşti pe ele cu inima ta de acum? Nu mai sunt băiet fii uşturatec, ci om care poate în 15 drăzni, căci ştie să răspundă de soarta femeii ce se aruncă cu încredere în braţele lui: aici, înaintea lui Dumnezeu, mi te jur de soţie, şi din clipa ce vei atinge barca cu piciorul, nu mai eşti fiica doamnei Litescu, ci soţia mea, eu răspund de numele tău, de liniştea 20 ta, de soarta noastră… Haide, copilă, căci clipele trec şi se duc.

Zicea el că nu mai e omul fliuşturatec, dar se avântase rău de tot.

— Uite – răspunse copila – ia-mă tu şi mă pune 25 în barcă, apoi, dacă vrei, când vom fi în mijlocul lacului, răstoarnă barca.

Barca se legăna pe valuri purtând doauă inimi cuprinse de beţia fericirii. Vai, însă, bucurii şi fericiri nu sunt în viaţa aceasta decât nişte închipuiri deşerte. 30 Pe când domnul Gorăuţ îşi ducea sarcina scumpă la barcă, d-na Litescu, luând urma fiicei sale, alerga spre lac; Gorăuţ puse abia mina pe lopată şi vâsli o dată, de doauă, de trei ori, apoi rămase-ncremenit.

Pe mal, tocmai acolo de unde el îşi luase sarcina.

1.5 stătea tot atât de-ncremenită d-na Litescu în aievea, însoţită de Cocoleac, acest domn Cocoleac atât de bine ştiut.

Ea stete câtva timp aşa, încât dl. Gorăuţ putea să înţeleagă că acum supărarea ei e chiar mai grea de

2. O cum fusese rândul trecut.

— Bine! Se poate una ca aceasta!? S-a mai pomenit asemenea lucru?… Emilio! Vino-ncca’! Fără de-ntârziere vino! zise ea cu glasul unei mume deznădăjduite.

5 Emilia-l trase pe Gorăuţ de mânecă, stăruind să deie dânsul răspuns.

— Nu pot, mamă, răspunde apoi după ce văzu că el tace. E mare apa!

— Domnule – porunci cucoana – mină barca 10 la mal.

Domnul Gorăuţ lăsă vâsla din mină, îşi netezi barba şi-şi răsuci mustaţa, îşi potrivi legătoarea la gât, îşi îmbumbă surtucul, apoi aşteptă să mai zică şi Cocoleac ceva. 15 Cocoleac însă, domnul Cocoleac era ştiut că om care tace tocmai când ar trebui să vorbească.

— Sărut mâinile, răspunse dar Gorăuţ foarte hotărât. Cu cel mai profund respect, nu se poate.

— Cum nu se poate!? îl înfruntă muma jignită. 20 Un om în toată firea nu are să rostească asemenea vorbe.

— Nu se poate! stărui Gorăuţ.

Doamna Litescu stătea pe malul lacului cum stă la marginea bălţii cloşca ce din păcate a crescut pui 25 de raţă.

Iar domnul Cocoleac tăcea şi acum ca totdeauna când se cuvenea să zică şi el ceva. Îi spusese, ce-i drept, viitoarei sale soacre că o fi dl. Gorăuţ om fliuşturatec când îşi pune legătură – fundă şi pantaloni pestriţi, 30 ca să iasă în urmărirea fetelor, dar acolo-n cancelarie şi-n alte treburi ale lui e om cu rost, chibzuit şi cu bună rânduială; acum însă el îşi păzea treaba ca orişice candidat de preoţie şi nu se amestecă-n treburi care nu-l privesc. 35 – Domnule, grăi dar doamna Litescu în sfârşit.

Ce ai de gând să faci!? Dă-ţi seamă de nenorocirea ce pregăteşti pentru o întreagă familie. Ţine seamă că am patru fete, nu mai puţin decât patru: cum să le mărit după ce dumneata îmi compromiţi familia prin ase40 menea apucături fliuşturatece!? Nu-mi nenoroci casa!

D-l Istrat Gorăuţ se cuti emură-n toată fiinţa în auzul vorbei „fliuşturatec”. Acum era timpul să deie dovadă că i se face o monstruoasă nedreptate când i se aruncă-n faţă vorba aceasta. Simţea că intră slugă 5 la stăpân, se dă legat, dar era destul om pentru ca să nu se sperie de soacră ca muma Emiliei.

— Sunt, doamnă, adânc mâhnit auzind din gura

dumneavoastră asemenea vorbe. Încă-n ziua când am avut parte de fericirea de a fi intrat în casa dumneavoastră am

10 declarat că sunt gata să reabilitez pe fiica dumneavoastră. Drept dovadă că sunt om care se ţine de vorbă, în clipa în care piciorul mi-a călcat în barcă, am jurat în faţa lui Dumnezeu ca Emilia, domnişoara Emilia, fiica dumneavoastră, e soţia mea. I-am cerut mâna de la 15 dumneavoastră atunci şi nu m-aţi socotit destul de vrednic de a vă fi ginere: acum rămânem aici.

— Da, mamă – adaugă Emilia, acum mai îndrăzneaţă – şi dacă nu se poate altfel, înaintăm până la mijlocul lacului şi acolo răsturnăm barca.

20 Doamna Litescu, mumă a patru fete nemăritate şi a doi băieţi ştrengari, se mai muie. Dacă era vorba, n-o supăra gândul că are să ajungă mumă a numai trei fete nemăritate. Ea dete cu toate aceste din cap.

— Fără de-nvoirea mea nu vei fi soţia lui – grăi 2 5 dânsa – iar aceasta n-are să mi-o ceară aici, nici aşa cum a făcut-o.

Grăind vorbele aceste, ea se-ntoarse şi porni spre oraş.

Domnul Cocoleac rămase nedumerit; greu îi era 30 să plece-n urma ei, dar tot greu să şi rămâie. Acum nu-i rămânea decât să zică şi el ceva.

— Vă rog, doamnă, prietenul meu Gorăuţ e om prea cumsecade, o-ncredinţa el.

— Dacă e, o să ştie şi ce are să facă, răspunse ea 35 şi-şi urmă drumul.

Cocoleac, ce să facă!? se luă după dânsa.

Emilia rămase o clipă uitându-se după muma ei, apoi, dezmeticită, se-ntoarse spre Gorăuţ.

— Scoate-mă, te rog, la mal, stărui dânsa, Nu 40 mai vreau. Mă duc şi eu acasă!

— Nu se poate! răspunse el.

— Nu mai vreau! strigă dânsa. Vreau să mă duc la mama!

Domnul Gorăuţ se făcu mic-mititel, puse mâna pe lopată şi vâsli spre mal.

5 O dorinţă poetică avuse şi el în viaţa lui, şi nici aceea nu se putea-mplini.

Ieşiţi pe uscat, Emilia-l luă de mână.

— Vii – îi zise stăruitor – şi dumneata cu mine, mănsoţeşti, mă duci acasă.

10 – Nu se poate, domnişoară, răspunse el cuprins de deznădăjduire. Nu sunt îmbrăcat de vizită: pantalonii aceştia, ghetele acestea, gulerul acesta, legătoarea aceasta…

Emilia n-avea timp de pierdut. 15 Lasă, domnule, pantalonii, lasă ghetele, lasă toate fleacurile şi vin, că te duc eu, urmă ea târându-l după dânsa.

Domnul Gorăuţ mergea cuprins de simţământu) că e pierdut, intrat la stăpân, ajuns rob la o soţie ne20 miloasă şi la o încă mai nemiloasă soacră.

Ajuns apoi la casa doamnei cu patru fete nemăritate şi cu doi ştrengari de băieţi, el stătea burguit în faţa stăpânelor sale.

— Aşa te mai înţeleg şi eu, îi zise doamna Litescu, 25 acum foarte binevoitoare. Tot fliuşturatec, dar om dat pe brazdă. Ţi-aş da-o pe Emilia chiar şi dacă n-ar avea încă trei surori, tot nemăritate încă.

PURCELL Ş CU COADA SFREDEL”.

Gândindu-mă la purceluşul cu coada sfredel pe care băiatul lui Călin din povestea lui Eminescu şi-l croia pe coşcovii pereţi, îmi aduc aminte de un plăcut 5 episod al propriei mele vieţi.

Trecusem pentru clasa vii de la Arad la Timişoara, ca să învăţ nemţeşte, şi în faţa mănăstirii de minoriţi în care ne aveam liceul se afla „Casir. a”, cel mai boieresc restaurant al oraşului. 10 Restauratorul, un boem, avea două fetiţe foarte drăgălaşe, blondine cu obrajii rumeni şi cu părul mătăsos, una de vreo patru, dar cealaltă trecută de cinci ani, amândouă neastâmpărate şi îndrăzneţe, copii crescuţi într-un local public şi purtaţi în braţe 15 când de unul, când de altul dintre numeroşii prieteni ai casei.

Mai ales pe mumă o supăra adeseori intimitatea multora dintre aceştia, şi ar fi fost mai mulţumită în

sufletul ei dacă fetiţele ar fi fost mai rar sărutate şi 20 mai puţin luate în braţe. Ele însă. tocmai în timpul mesei dădeau năvală în sala de mâncare, şi nu era chip să le alunge fără ca să le facă să plângă şi fără ca să jignească pe cei ce aveau slăbiciune pentru ele.

N-ar fi rămas decât să le ia o bonă ori o guvernantă, 25 care să iasă în timpul mesii cu ele la plimbare. Lucrul acesta nu putea însă să-l facă. Lasă că îi era locuinţa strâmtă, dar mai erau la mijloc şi chelnerii, între care nu putea să-şi ţie o fată tânără la casă.

— Am o idee bună, îi zise într-una din zile dl. crăciunescu, catihetul şi profesorul de limba română 5 al nostru, care mă cunoştea de la Arad. Să-ţi dau un băiat, care să le scoată la plimbare ori să le ocupe în orişice fel în timpul meselor. Mai aveţi şi folosul că el nu ştie nemţeşte şi fetiţele o să înveţe cu el limba maghiară. 10 – ideea e minunată 1 arăspurs mvira şi em fest angajat drept un fel de guvernator al celor două fetiţe. Puteam să-mi aleg în restaurant mâncările după cartea de bucate, mi se plătea locuinţa la o văduvă din apropiere şi mai primeam şi doi florini bani de chel15 tuială, iar în schimb aveam să plimb fetele de la 12 până la 1 şi seara de la 7 la 8.

Să le plimb când era timpul priincios pentru plimbare, dar când ploua, şi mai târziu, serile, când pe la 7 era întuneric, trebuia să le ţin în casă. Cum însă? 20 Ce să faci cu doi copii neastâmpăraţi, cu care nici nu prea poţi să vorbeşti, căci nu ştii tu limba lor şi n-o ştiu ei pe a ta?

Nu citisem încă pe Călin al lui Eminescu, căci nu-l scrisese nici el. Fusesem însă, din întâmplare, 25 şi eu copil şi cunoşteam din propriile mele fapte slăbiciunile copiilor. Am scos dar creionul, am luat o bucată de hârtie şi am început să desemnez în linii simple fel de fel de bazaconii, o scară, un scaun, o masă, o casă, un căţeluş, o pisică, un purcel cu coada 30 sfredel, ce-mi trecea prin minte. Cele două fetiţe îmi şedeau, după cum erau obicinuite, una pe un genunche, alta pe celălalt şi erau încântate de cele ce vedeau cu ochii, uimite de destoiniciile mele. Eu întrebam ce-i aceasta? Ele îmi

răspurdeau pe nemţeşte şi se sim35 ţeau foarte fericite că ştiu să răspundă. Le spuneam apoi cum se zice în limba maghiară, şi ele se simţeau încă şi mai fericite că ştiu şi aşa.

O zi, două, trei, şi fetele mele nu mai mergeau prin sala de mâncare nici când nu eram eu cu ele., 40 ba nici la plimbare nu ieşeau bucuros.

Am dat însă de altă nevoie mare.

Tapetele din odaia în care ne petreceam timpul erau pline de scări, de scaune, de purceluşi cu coada sfredel şi de fel de fel de alte mâzgăliturі făcute cu creionul de cele două eleve ale mele, care ţineau să 5 arate că pot şi ele ceva.

Părinţii erau foarte supăraţi de succesul pe care-l obţinusem cu metodul meu de a le procura copiilor lor o distracţie plăcută.

„N-ai – mi-am zis dar în strâmtoarea mea – să-ţi 10 mai faci desemnele cu creionul, ci cu pana, pe care ele nu ştiu s-o poarte”.

Te pui însă cu dracii de copii!?

O zi, două, în urmă, ele au pus mâna şi pe pană, ca să-şi facă mâzgăliturile pe hârtie, ca mine. Ce pu15 te-am să le fac? De ce să intru în harţă cu ele? La urma urmelor, nimic nu perdeam dacă se învăţau încetul cu încetul a purta pana.

Am intrat în voile lor şi ne-am pomenit că au început să mă întrebe ele pe mine: „Ce e asta?” şi să 20 se simtă foarte fericite că ştiu să le facă toate atât de bine ca eu să ghicesc ce au pus pe hârtie. Nu-mi mai şedeau acum fetiţele pe genunchi, ci se puchineau fiecare la bucata ei de hârtie, în vreme ce eu stăteam la o parte şi citeam în cărţulii de ale lui Reclam, răs25 punzând din când în când la întrebările lor ori trăgând cu ochiul, ca să văd dacă ele ţin pana bine.

Învăţam atunci în şcoală, între multe altele, şi istoria Egiptului, şi îmi suna de tot a mare în ureche vorba „hieroglife”, pe care profesorul nostru o rostea 30 cu gura plină.

„Ce lucru mare!? mi-am zis însă. Parcă fetele mele nu ştiu şi ele scrierea hieroglifică 1? Uite, aşa se începel îţi cauţi de treabă şi-i laşi pe copii să-şi facă cheful după cum îi îndrumează firea, să se deprindă 35 a purta pana, şi te pomeneşti că ştiu să scrie şi să citească în felul lor”.

Aşa numai, ca să scap de o nevoie, din comoditate, ca să nu-mi iau întreţinerea degeaba fără plan de mai-nainte croit, am ajuns să-mi pun fetiţele să scrie 40 mai întâi pe *1*, apoi pe O, apoi pe *6* şi pe *9* şi una câte una toate cele zece cifre, şi ele se simţeau foarte fericite că le ştiu scrie şi spune nu numai nemţeşte, ci şi în limba maghiară.

„De ce să nu trecem şi la literei?” mi-am zis acum. Cel ce ştie să facă pe i, face şi pe *i*, cel ce face pe *O* 5 face şi pe *o* şi combină din *o* şi *i* pe a, ba trece la ci şi la *g*. Scrii mereu vorbe scurte şi pe înţeles şi ajungi în curând să le scrii şi să le citeşti toate.

Vara, când a sosit timpul ca să plec de vacanţă acasă, am mai primit pe deasupra şi un rând de haine 10 comandate anume pentru mine, căci fetiţele mele nu ştiau, ce-i drept, bine limba maghiară, dar scriau şi citeau desluşit cele scrise de ele.

— Am să spun la toate prietenele şi la toate cunoştinţele mele – mi-a zis mama lor – că cel mai bun 15 metod de a-i îndruma pe copii să se astâmpere şi să înveţe cu plăcere a citi şi a scrie e să-i pui să facă „purceluşi cu coada sfredel”, dar nu cu creionul, ci cu pana.

Iar lucrul acesta poate să-l facă orişicare mumă 20 ce ştie să scrie şi să citească.

O JERTFĂ A VIEŢII

„La o parte!” striga Aurel, în gândul lui cuprins de simţământul că-i sunt deschise larg porţile vieţii 5 şi n-are decât să intre pe ele şi să înainteze cu pas hotărât pentru ca să lase unul câte unul în urmă pe cei ce se socoteau mai presus de el.

Mai erau, ce-i drept, mulţi care luaseră, ca dânsul, licenţa la Bucureşti şi doctoratul la Paris, el însă, 10 pe lângă cele două diplome, mai avea şi o largă cultură generală, un condei preţuit de mulţi, deprinderea de a

munci întins, o mare încredere-n sine şi în lume şi un mentor ca dl. Vior, unul dintre fruntaşii baroului din Bucureşti, care şi-l luase S3 cretar şi ucenic în ale 15 avocaturii.

Nu e însă – aşa se zice – lumină fără de umbră, şi el avea, pe lângă multele lui virtuţi, şi oarecare scăderi.

Aurel Chinteş era fiul unui căpitan de roşiori, 20 care, murind om tânăr, şi-a lăsat văduva cu patru copii, un băiat atunci de opt ani şi trei fete, dintre care două mai mari decât băiatul.

Singur băiat alături cu trei fete, Aurel a fost crescut cu multă iubire de mama sa şi de surorile sale 25 mai mari, ba chiar şi de Evelina, cea mai mică, pentru care avea multă slăbiciune, a rămas până la vârsta de şasesprezece ani copil îmbrăcat în pantaloni scurţi, era luat de colegii lui în zeflemea pentru firea lui duioasă şi a rămas şi acum, om de douăzeci şi trei de ani şi cogeamite doctor în ştiinţele juridice, în întregul lui fel de a fi ca o fată mare. Înalt şi subţirel, 5 dar cu umerii laţi, cu deosebire chipeş, cu obrajii curaţi şi rumeni, el era un fel de întrupare a modestiei, stetea totdeauna într-un colţ, vorbea numai când i se puneau întrebări, îşi alegea vorbele cu mare grijă şi le rostea rar, răspicat şi cu o voce lir. -pe de care-n10 cânta auzul. Firea lui de bărbat ieşea la iveală numai când era vorba de fapte: atunci el se avânta, punea mâna cu toată nădejdea şi o pornea înainte, încât ai fi crezut că e în stare să le facă toate valvirtej. Întreaga lui viaţă sufletească pornea din iubirea 15 către familia sa! Ştiind cu câtă grijă a trebuit mama sa să-şi chivernisească zestrea şi pensioara ca să poată trăi potrivit cu rangul răposatului ei soţ şi câte jertfe au adus surorile lui ca dânsul să-şi poată urma studiile-n cuvenita lărgime, el era în toate clipele vieţii 20 lui stăpânit de gândul de a răsplăti cu prisos aceste jertfe. Una dintre surorile lui, a doua, era măritată după un profesor de muzică, om de treabă, dar cam uşuratic. Cea mai mare însă, deşi trecută de douăzeci şi opt de ani, era încă tot fată mare, căci, logodită 25 de mai mulţi ani cu un ofiţer, acum căpitan, n-avea zestrea

reglementară şi trebuia să mai aştepte.

Aurel nu se-ndoia că în curând va ajunge să asigureze existenţa familiei şi să înduplece pe mamă-sa a constitui zestrea, apoi s-o mărite şi pe Evelina.

1. O La sine-însuşi nu se putea gândi mai-nainte de a le fi făcut aceste. împlinirea gândului său părea din zi în zi mai apropiată. Lasă că atât la Palatul de Justiţie, cât şi pretutindeni în lumea în care-şi petrecea viaţa toţi îl îmbrăţişau, şi el însuşi, comparându-se cu 35 alţii, se punea din ce în ce mai sus în gândul său, dar şi dl. Vior era om care nu-şi făcea socotelile cu sutele, ci cu miile, şi-i lăsa secretarului său din ce în ce mai multe din procesele de mai puţină importanţă.

În viaţa omului însă întâmplări nebăgate-n seamă

2. O produc adeseori schimbări mari.

Într-una din zile, o damă tânără şi pe cât de frumoasă şi de elegantă, pe atât de vioaie şi de cochetă, dar după părerea lui Aurel şi legeră, domnişoara Marcelina Calami, a cerut ajutorul domnului Vior ca să facă 5 la Creditul funciar urban un împrumut de vreo douăzeci de mii de lei.

Aurel şedea smerit la masa lui de lucru şi studia actele unui proces de divorţ, dar trăgea din când în când, aşa, mai pe furiş, cu ochiul şi la masa cealaltă, 10 unde dl. Vior şi d-ra Marcelina vorbeau pe şoptite şi chicotind din când în când cu multă intimitate. Ţinea la mentorul său şi se simţea jenat de lipsa de jenă cu care el, om căsătorit şi trecut acum de cincizeci de ani, vorbea cu o femeie uşuratică cum se părea d-ra 15 Marcelina. Obrajii, şi de altminteri rumeni, i s-au umplut dar de sânge când dl. Vior l-a prezentat Marcelinei şi l-a rugat să ieie asupra sa sarcina de a prepara actele şi de a interveni pentru realizarea împrumutului.

20 Nu era nimic deosebit în însărcinarea aceasta; el însă n-o primea bucuros. Lasă că era împreunată cu multă pierdere de timp, pe care nu putea s-o pună-n socoteală, dar îi era oarecum şi silă să intre în legături cu femei ca d-ra Marcelina. 25 – El nu era însă omul care ştie să se deie îndărăt. Ca să poată prepara actele, trebuia să treacă

acasă pe la d-ra Marcelina nu o dată, ci de multe ori. Primit, cum se cuvenea, cu multă amabilitate, el nu putea să dea zor, ci-şi lua dulceaţa şi cafeaua ori ceaiul cu pes30 meţi stând în toată tigna de vorbă cu d-ra Marcelina, care nu i se mai părea acum atât de legeră, nici atât de cochetă ca atunci când stătea de vorbă cu dl. Vior.

E firească în om pornirea de a se potrivi cu cei ce se apropie de dânsul, şi dacă Aurel ţinea să-şi păstreze 35 felul său de a fi, d-ra Marcelina îşi dădea cu atât mai vârtos silinţa să intre în vederile lui.

Deşi nu împlinise încă vârsta de douăzeci şi cinci de ani, ea trăise mult în lume; nimeni însă n-o tratase încă cu aceeaşi cuviinţă afectuoasă ca dânsul, 40 care-şi petrecuse copilăria şi tinereţele deprinzându-se cu respectarea necondiţionată a femeii.

Ea nu-l punea deci în rând cu alţii şi se simţea în faţa lui umilită şi cuprinsă de sfiala firească a femeii, îşi părea ei însăşi mai bună şi era plină de înduioşare când se despărţea de dânsul.

5 Când se duceau mai ici, mai colo în treburi, ei nu puteau să iasă pe jos, ci-şi opreau o trăsură, iar la întoarcere ea învârtea lucrurile aşa, ca să facă şi un mic „iortr” pe la Şosele, ca s-o vadă şi lumea alăturea cu dânsul.

10 El iar se simţea jenat, dar numai la început. Unii dintre prietenii ori cunoscuţii lui zâmbeau când îl vedeau cu dânsa, alţii se bucurau că-l văd intrat în rândul oamenilor cuminte, iar alţii îl pizmuiau pentru legăturile lui cu o femeie atât de distinsă şi toto15 dată şi liberă.

Răsfoind prin hârtiile ei ca să prepare actele, el s-a încredinţat că dânsa e fiica Profirei Calmiu – tată „necunoscut” – şi că adevăratul ei nume e Marghioala. S-a mai încredinţat că ea are, afară de casă, şi trei20 zeci şi patru de mii de lei împrumutaţi cu 12 la sută pe hipotecă de primul rang.

S-a încredinţat, în sfârşit, că cocoana Profira, femeie încă în putere, nu ştie, ce-i drept, să scrie, nici să citească, dar ştie să facă socoteli, mai ales să adune, 25 să

înmulţească şi să calculeze dobânzi, ştie să-şi chivernisească şi avutul, şi pentru fată n-a cruţat nici alergătură, nici cheltuieli, ca să şi-o crească la „pension”, alăturea cu fetele de boier, potrivit cu rangul tatălui, care ei nu îi era „necunoscut”. Ştia deci şi 30 Marcelina nu numai să-şi aleagă toaletele şi să cocheteze, ci să şi poarte ca femeie cu mult „duh” o conversaţiune în franţuzeşte, să cânte atât la pian, cât şi din gură, să picteze, să lucreze la gherghef şi să danseze.

„Minunată femeie, săraca! îşi zicea el cuprins de 35 o milă firească. Ce ar fi putut să iasă din ea în altă lume, în care muma ei n-ar fi fost atât de des ispitită s-o speculeze!?

„Se mai poate oare drege o viaţă o dată stricată?”

— Se-ntreba el iar, şi mereu se simţea ispitit de gândul de a arăta că lui toate îi sunt cu putinţă.

Dar fată mare nu era nici el, şi tot mai apropiat îi era gândul de a se lăsa să fie trecut în rând cu alţii.

5 II

Casa drei Marcelinei era frumuşică şi încă nouă, se afla spre Obor, la loc mai retras şi cu oarecare bunăvoinţă putea să fie preţuită la douăzeci de mii de lei. Locul casei era însă mare, peste două mii de metri 10 pătraţi pe o faţadă de 38 metri, şi cocoana Profira ar fi ţinut să împrumute fie chiar şi peste treizeci de mii de lei, ca să mai zidească o casă, pe care s-o dea cu chirie.

Creditul nici nuperdea, nici nu risca, după părerea 15 ei, nimic, căci din banii împrumutaţi zidea cssă mare şi frumoasă.

Totul atârna de bunăvoinţa cu care se făcea preţuirea casei.

Aurel a preparat actele şi a intervenit pentru rea20 lizarea împrumutului, dar bunăvoinţa preţuitorilor nu putea s-o asigureze.

„Formele să fie făcute – zicea cocoana Profira

— Şi cu puţintică bunăvoinţă se fac şi celelalte. Proptelele să fie tari, că nu te clatini niciodată!”

25 Iar proptele ştia d-ra Marcelina să-şi găsească.

Avocat zelos, care priveşte toate lucrurile din punctul de vedere al succesului, Aurel Chinteş avea cuvinte de a se bucura de ajutorul ce clienta sa putea să-i dea. Ieşeau însă din ce în ce mai mult la iveală 30 neajunsurile educaţiunii, pe care o primise de la mama sa şi de la surorile sale.

El ţinea să fie singur şi numai el singur să le facă toate, ba mai avea şi păcatul că nu se mulţumea să-şi păstreze felul de a fi, ci ţinea să facă şi pe alţii deo3 5 potrivă cu sine şi dispreţuia pe cei ce stăruiau în căile lor deosebite de ale lui.

Ţinuse atât de mult la mentorul său, pe care-l socotise om foarte cumsecade. Acum era cuprins de viuă repulsiune când se gândea că e şi el una din proptelele care profită de împrejurări ca să-i facă Marcelinei câte un mic serviciu.

„O! – îşi zicea – sunt multe mişeliile de tot fe5 lui pe care e în stare să le facă omul ce poate s-o facă pe aceasta: nu te apropia de el! fereşte-te de sfaturile lui”.

Astfel se depărtă de omul care îi voia binele şi ţinea să-l îndrumeze pe calea cea bună. io Mai avea apoi şi păcatul că-şi dedea pe faţă gândurile, parcă lumea toată ar fi numai oameni ca mama şi surorile lui, şi vorbind fără de cruţare azi despre unul, mâne despre altul, se încredinţa din ce în ce mai mult că stă singur în felul lui şi căli se face din ce 15 în ce mai multora urgisit.

El nu era f cu toate aceste, consecvent, căci faţă cu d-ra Marcelina era foarte cruţător.

Îl treceau năduşelile când se întreba de unde-şi are ea casa şi banii daţi cu hipotecă, de unde ia mijloa20 cele ca să trăiască în lărgime, cum adună c-o mină, ca să poată risipi cu cealaltă, în vreme ce alte femei muncesc din greu şi tot numai luptând cu mizeria pot să-şi hrănească copiii.

Nu se-ndoia că sunt urâte căile în care ea umblă; 25 nu era cu toate aceste-n stare s-o osândească, nici să-i facă mustrări, căci o socotea femeie cu sufletul curat şi bun, o jertfă a oamenilor, care o ispitesc, şi-a educaţiunii, în urma căreia i se păreau foarte fireşti faptele ce săvârşea. 30 El a rămas într-un fel de aiurire când a aflat că-n urma

stăruinţelor puse la cale de cocoana Profira, Creditul funciar a acordat un împrumut nu de douăzeci, nici de treizeci, nici de patruzeci, ci de cincizeci de mii de lei. 35 Câte mişelii mărunte trebuiau să fie făvârşite prin ascuns pentru ca să poată fi scoasă la capăt această mişeiie mare!?

El a tăcut, cu toate aceste, şi n-a făcut nici măcar întrebarea: care au fost proptelele? cine anume a 40 fost mijlocitorul? Cincizeci de mii şi treizeci de mii fac însă optzeci de mii, şi cucoana Profira era femeie prea cumpănita pentru ca să poată zidi cu optzeci de mii de lei o casă spre Obor, la loc mai retras, unde nu găsea chiriaş, când ştia atât de mulţi oameni care caută bani cu 15, cu 18, ba chiar şi cu 20 la sută.

5 Nu se poate gând mai frumos decât să iei bani de la Credit ca să faci cămătărie cu ei.

Cum rămâne însă Creditul!?

Gaură în cer nu se face dacă din milioanele Creditului se perd câteva mii spre a întemeia buna starea. 10 unei femei.

Pe Aurel îl strivea însă gândul că el a fost mijlocitorul pentru săvârşirea unei asemenea fapte.

Ce ar fi putut însă să facă!?

Nu-i era lui dat să schimbe oamenii şi mersul 15 lucrurilor din lume.

Câteva zile-n urmă treceau el şi Marcelina-n goană mare pe Calea Victoriei spre Şosele, şi dânsa a făcut câteva bezele foarte afectuoase unui ofiţer care venea spre centrul oraşului. Aurel s-a cutremurat în toate 20 încheieturile, apoi a rămas ţeapăn şi rece ca sloiu! de gheaţă.

Ofiţerul era căpitanul Răită, logodnicul surorii să-l e. Cum!? Până chiar şi viitorul său cumnat e om care-şi petrece timpul cu femei ca Marcelina, în vreme 25 ce logodnica lui oftează închisă-n casă!?

I se întunecaseră deodată toate, lumea îi părea urâtă afară din cale şi-i venea să sară din trăsură, să alerge după căpitan şi să-i tragă câteva palme, apoi să n-o mai vadă pe

Marcelina în ochi. 30 – Ce este? îl întrebă ea. Îţi vine rău?

— Nu! răspunse el înfundat. Mă simt foarte bine. Cine era însă ofiţerul acela?

Marcelina nu se speria, nici nu se simţea jignită când fie în ochii, fie în vocea, fie chiar în cuvintele 35 curtezanilor ei se dedea jaluzia pe faţă. Aurel nu era însă curtezan, şi ea începu să tremure ca copilul prins asupra unei fapte oprite.

— E o veche cunoştinţă, răspunse ea cam cu jumătate de gură.

— Este, întâmpină el, adică acum a fost numai, logodnicul uneia dintre surorile mele – un nemernic ca mulţi alţii.

Marcelina a rămas mută.

5 în alte împrejurări i s-ar fi părut smintit omul care se răzvrăteşte pentru că un logodnic nu păstrează credinţa faţă cu logodnica sa. Acum însă ea şedea în dreapta lui umilită şi ca pe spini şi se uita cu coada ochiului la el.

— 10 Da! simţea că şi dânsa s-ar răzvrăti când ar afla că el stă de vorbă cu alte femei. Iară el nu-i era logodnic, nimic nu-i era! Grozav simţământ!

I se întunecaseră acum şi ei deodată toate şi se cutremura când îşi îndrepta privirile spre viitor. Abia 15 acum înţelegea cât de adânc trebuie să fie dispreţul lui faţă cu dânsa şi ar fi voit să-i cadă în genunchi la picioare, să-l roage de iertare şi să-i jure că-şi va schimba întregul fel de a vieţui şi că se va da roabă lui şi numai lui cât va mai trăi pe pământ şi nu va 20 cere decât ca el să fie milos şi să uite cele trecute.

El însă stătea tăcut şi cu faţa întunecată, încât ea nu îndrăznea nici măcar să răsufle tare.

— Nu oprim? Nu facem o plimbare? întrebă dânsa după ce sosiră la rondul întâi.

25 – Nu! – răspunse el – nici nu oprim, nici nu ne plimbăm, ci ne întoarcem acasă, fiecare la ale sale.

Stropi mari de lacrămi se iviră în ochii ei şi începură să i se scurgă peste obraji.

— Nu! zise dânsa mai mult pentru sine. Eu nu 30 mai

pot să trăiesc ştiindu-te supărat pe mine!

El se întoa/se mirat spre dânsa şi-i luă oarecum fără de voie şi în silă mâna.

— Pe dumneata, zise, nu sunt, nu pot şi nici nu am să fiu supărat. Nu sunt, dacă e vorba, supărat pe nimeni.

3 5 ci speriat de gândul că nu mă pot potrivi cu lumea în mijlocul căreia am să-mi petrec viaţa. Uite – urmă el – sunt clipe ca aceasta, în care-mi par eu însumi mie om primejdios, orbit de patimă şi pornit spre fapte de o asprime nemiloasă, ursit să fiu un fel de 40 bici al lui Dumnezeu. Am, domnişoară, slăbiciune pentru dumneata şi te sfătuiesc să te fereşti de mine, căci în apropierea mea viaţa e nesuferită.

Ea dete din cap.

Ar fi avut atât de multe să-i răspundă, dar nu îndrăz 5 nea să-i vorbească. Nu se socotea vrednică să-i mărturisească adevărul, pentru el jignitor, că ei şi cele mai mari asprimi ale lui îi sunt mângâiere, ispăşire care împacă sufletul.

„Mergi înainte pe drumul în care te-ai pomenit”, 10 îi zicea parcă el când se întorceau spre Obor, la casele ei aşezate la loc retras, şi ea nu îndrăznea să zică: „Nu!”

III

— Ba te rog să laşi fata în pace şi să nu-i mai faci 15 fără de niciun rost inimă rea, îi zise d-na Chinteş fiului său. Vor fi fost odată oamenii cum îi doreşti tu, dar azi te faci de râsul lumii cu asemenea pretenţiuni exagerate.

— Le fac, cu toate aceste, şi-ai să vezi că le face 20 şi dânsa, răspunse Aurel. Dacă umblă acum după aventuri galante, e în stare să umble şi în timpul căsătoriei. Cu asemenea oameni nu te legi pe toată viaţa.

Doamna Chinteş dete din umeri. 25 – Nu ştiu, zise. Nici pentru el, nici pentru altul n-ai să-ţi bagi mâna în foc, şi dacă fugi de el, dai, poate, peste altul care e şi mai rău. Umblă toţi şi nici „n-au nevoie să nu umble, căci n-o cere nimeni de la dânşii. Asta e soarta fetelor în ziua de astăzi! Tu 3 O o vezi pe soră-ta c-a ajuns fată bătrână, şi vina nu e nici a ei, nici a lui, ci a noastră, care n-am putut până acum

s-o înzestrăm.

Aurel se simţea parcă i se prăbuşeşte casa în cap şi vedea în faţa sa pe cocoana Profira, care, c-o singură 3 5 trăsătură de condei, a câştigat pentru fata ei o zestre frumoasă.

— Am fi putut dac-am fi voit, răspunse el.

Doamna Chinteş iar dete din cap.

— Ştiu eu ce vrei tu să zici, grăi dânsa, dar zestrea mi-au dat-o părinţii ca să trăiesc eu din ea, iară eu mai pot să trăiesc încă mulţi ani şi mai am şi o altă fată, ba mai te aveam şi pe tine. Nu, dragul meu!

5 urmă ea. Când n-ai din ce să trăieşti, nu cercetează nimeni cum ai ajuns să nu ai, ci te dispreţuiesc toţi, ba se depărtează de tine şi cei mai de aproape ai tăi. Ne-am fi căit cu toţii dacă m-aş fi lipsit de zestrea mea, iară sora-ta, văzându-ne în mizerie, şi-ar fi făcut – jo mustrări şi s-ar fi înstrăinat încetul, cu încetul de noi. Las-o pe ea cu soarta ei, iar de la dânsul nu aştepta jertfe pe care azi nimeni nu le mai cere.

„Urâtă viaţă!” 1 zise Aurel în gândul lui şi nu mai îndrăznea să-l judece pe căpitan cu aceeaşi asprime 15 ca mai-nainte.

În adevăr, ceea ce-i tulburase sufletul erau lucruri care se petrec în fiecare zi. Cu atât mai vârtos ardea însă de dorinţa de a scăpa pe sora sa cât mai curând din poziţiunea nesuferită în care o ştia. ¿j – Acum însă, când eu pot să asigurez existenţa familiei, grăi dânsul, acum tot ai putea s-o înzestrezi.

— Nu ştiu! răspunse iar mama. Sper şi cred, dar n-am ajuns încă s-o văd. Jertfa e binecuvântată numai fiind făcută din prisos, iar tu nu ai încă, pe cât ştiu.

25 niciun prisos. Munceşte şi ai răbdare!

Răbdare! E uşor s-o spună cel ce o are! El însă nu putea să suferă gândul că e pierdută pentru sora lui fiecare zi ce trece şi ar fi fost în stare să-şi vândă sufletul ca s-o scape cât mai curând pe dânsa. 30 Adevărul era că ţinea să scape el însuşi de gândurile nesuferite ce-şi făcea puind pe sora sa alăturea cu Marcelina, care-şi petrecea

viaţa în libertate şi în lărgime, îşi avea viitorul asigurat, umbla zâmbind prin lume şi era îmbrăţişată de toţi. Îi răsunau mereu în ureche 35 vorbele: „Dacă n-ai, nu cercetează nimeni de ce nu ai, ci toţi te dispreţuiesc”, şi întâia oară în viaţa lui era cuprins de simţământul că temelia înţelepciunii e bunul-simţ practic al omului care profită de orişice împrejurare ca să-şi asigureze mijloacele de trai. 40 Orişicât de deştept s-ar fi socotit, el nu era în stare să-şi dea seamă că vioiciunea, legeritatea şi cochetăria nu erau la Marcelina decât spoială ce acopere zbuciumul sufletesc ca sulimanul petele din obraz şi că zâmbetul şi bezelele ei erau semne de dispreţ. Lui nu îi zâmbea, nici nu-i făcea bezele, cu el nu era nici vioaie, nici 5 legeră, nici cochetă, sub ochii lui tremura şi vorba i se îneca în gât.

O dată însă, o dată tot trebuia să-i spună că bogăţiile lumii toate nu-i preţuiesc nimic fără de bunăvoinţa lui.

10 El dete zâmbind cu răutate din umeri.

— N-am întrebat niciodată, zise, cine a mijlocit la Creditul funciar împrumutul de cincizeci de mii de lei.

Atinsă de înţe esul acestor vorbe, ea rămase pe o

15 clipă tăcută şi nemişcată.

Erau acasă ia dânsa şi el şedea pe canapea, iară dânsa luase loc într-un jeţ.

— N-ai întrebat şi nu întrebi nici acum – îi zise trecând lângă dânsul – dar eu ţin să ţi-o spun: a fost

20 dl. Râul Pascal.

El tresări, se ridică puţin şi se uită în faţa ei parc-ar fi voit să-i zică: „Minţi!”

— Râul Pascal, preşedintele de secţiune la Curtea de Apel? o întrebă.

2 s – Da, afirmă dânsa. Acela, şi Pascal, care sunt acum vreo patru ani, a luat în căsătorie pe d-ra Condăcescu, care i-a adus zestre de peste un milion.

Aurel Chinteş scutură din cap şi făcu un gest parc-ar fi muşcat în o pară pădureaţă.

30 îl ştia pe Pascal om de o integritate exemplară, care nu e în stare să dea mână de ajutor pentru săvârşirea

unei fapte incorecte, şi-i era parcă peide o parte din suf etul său aflând că s-a înşelat.

Ce interes avea el ca să se amestece în asemenea

3 5 murdării!

— Ai răbdare, urmă dânsa. Vei fi ştiind, poate, că de la părinţii săi dl. Pascal n-a luat decât puţină avere. Trăia însă cu o aşa-zisă mătuşă a sa, de ia care a moştenit în urmă cara frumoasă în care stă acum

40 şi o moşie de aproape două mii de pogoane.

— Cum trăia!? întrebă Aurel supărat de gândul ascuns în dorul acestei vorbe.

— Cum atâţi tineri galanţi trăiesc cu cucoane mai bătrâne, din ai căror bani întreţin amice tinere, răss punse Marcelina. Sunt acum vreo şapte ani, eu îmi urmam studiile la Conpervator, cântam într-un cor bisericesc şi dădeam la două pensionate particulare lecţiuni de pian. El era atunci judecător la tribunal.

— Celelalte nu mi le mai spune, o întrerupse el 10 nerăbdător. Le ştiu din viaţa practică: e vechea poveste a fetelor care umblă a Bucureşti singure pe stradă. Te-a urmărit, te-a amăgit, apoi te-a părăsit, dându-ţi, acolo, ceva, ca să te mângâie, cum fac toţi cavalerii ce se respectă.

15 – Nu! întâmpină dânsa cu amărăciune. Atât de simplu nu s-au petrecut lucrurile. Chiar şi dacă aş fi fost eu atât de uşuratică şi de proastă, mai era la mijlocşi mama, pe care nu putea s-o amăgească. El mi-a făcut propuneri serioase şi era hotărât să mă ia în 20 căsătorie după ce va fi murit mătuşa Lui, care l-ar fi dezmoştenit dac-ar fi intrat în asemenea „mezalianţă”. Mama însă, care nu pune temei pe făgăduinţe, a stăruit ca el să mă înzestreze. El mi-a zidit dar casa din bani storşi de la mătuşa lui şi i-a dat mamei pentru treizeci 25 de mii de lei o poliţă fără de termen.

Aurel iar stătea ca într-un fel de aiurire: zestre constituită pin o pol: că ca anticipaţiune asupra viitorului.

— fără poliţa a achitat-o din zestrea nevestei, 30 grăi dânsul râzând cu hohote.

— Nu, întâmpină iar dânsa. Afacerea e cu mult mai

complicată. Aproape doi ani în urmă mătuşa a murit fără de veste. Luând el moştenirea, am plecat amândoi în străinătate, de unde m-am întors singură.

35 Ne-am certat din cauză că el se încurcase cu o franceză, pe care a adus-o apoi la Bucureşti, unde, peste vreo trei luni, a murit în urma unui avort, despre care s-a vorbit mult atunci. Acum dl. Pascal şi-a dat silinţa să se împace cu mine şi ca s-o înduplece pe mama, 40 refuză achitarea poliţei sub cuvânt că eu am rupt relaţiunile.

Aurel începu să se mişte neliniştit.

„De! – îşi zise – să nu intri în conflict făţiş cu legile, să nu te dai de gol, să scapi teafăr, şi rămâi om cumsecade, orişicare ţi-ar fi faptele”.

5 – Dar dumneata – adăugă el – ai avut vreun avort?

— Tocmai aceasta e cheia tainei, răspunse ea. Nu vrea cu niciun preţ? a aibă copil, şi mi-a fost şi mie în trei rânduri viaţa în primejdie. Mama era dar sigură că tot el e vinovat şi de moartea francezei şi, ca să-l

10 sperie, a cerut intervenirea domnului Vior pentru încasarea celor treizeci de mii de lei.

Aurel răsuflă uşurat.

— Care va să zică aceste-ţi sunt legăturile cu dl. Vior? grăi dânsul.

— 15 Marcelina dete râzând din cap.

— Nu numai aceste, răspunse ea. D-l Vior a-ncasat cele treizeci de mii de lei, dar de atunci se foloseşte de mama ca să facă asupra domnului Raul Pascal presiune în favorul clienţilor săi, şi nu sunt puţine procesele

20 câştigate de dl. Vior în urma intervenirii mele. Ce aş putea adică să fac când mama-mi zice: „Du-te!”?

Aurel se uită la ea zăpăcit, ca omul care nu mai ştie ce să zică.

— Şi data aceasta, urmă ea, unul dintre clienţii

25 domnului Vior, om cu trecere la Creditul funciar, s-a legat să-mi obţie un împrumut mare dacă va câştiga procesul de moştenire pe care-l avea cu nişte rude la Curtea de Ape1.

Aurel se uită mereu la ea. I se părea cu totul altă

30 femeie şi nu-i mai era milă de ea, ci de dl. Râul Pascal, pe care-l vedea subscriind poliţa şi zbătându-se ca să scape de urmările uşurinţei sale şi să-şi păstreze obrazul curat, cu toate mişeliile pe care le face.

— Ăsta – zise mai mult pentru sine – îşi va fi

35 pierdut pofta de a mai alerga după fuste!

— Dar de loc, îi zise Marcelina râzând. Are femeie frumoasă şi tânără; aceasta nu e însă destul cuvânt că să nu-mi facă fel de fel de propuneri şi să nu aibă cuib la mahala. Numai aşa poate să-şi păstreze în societate

40 simpatiile şi reputaţiunea de cavaler în adevăr gant, care ştie să trăiască. Nu cercetează nimeni de unde şi cum ai, ci e destul să dai mult pentru ca să fii ridicat în slava cerului. Să-ţi spună mama, care le poartă catastiful, câţi sunt oamenii cu obrazul curat care înoată în murdării şi câte sunt cocoanele care trec 5 smerite prin lume, iar acasă la ele pe tăvălesc în noroi.

Aurel dete nervos din cap.

— Nu! grăi dânsul. E pe ici, pe colo câte unul ori câte una asupra cărora se opresc privirile tuturor a tocmai pentru că nu sunt ca cei mulţi şi ca cele multe. 10 – Pe care dumneata îi crezi altfel pentru că ştiu să-şi ascundă faptele, întâmpină Marcelina. Vorba e cine dă tonul, iară tonul îl dau cei ce ţi le iartă toate dacă ştii să faci pe dracun patru ca să poţi trăi în lărg me şi-n toată libertatea. 15 Aurel dete din umeri.

Era adâncă convingerea lui că mulţumit cu sine însuşi nu poate să fie decât omul care n-are să-şi facă nicio mustrare, dar recunoştea şi el că urnea n-o cere aceasta şi că Marcelina are dreptate când zice căscveri20 tatea moravurilor nu e un titlu de recomandaţiur.e. Dacă vrei să fii îmbrăţişat, trebuie să-ţi dai silinţa de a fi ca alţii.

Multe ştia cocoana Profira. Lasă că, mai fiind pe 2 5 lângă toate celelalte şi moaşă, intra în intimitatea multor familii bune, dar avea în mod firesc şi o nesecată trebuinţă de a afla cele ştiute numai de puţini şi-şi petrecea viaţa ispitind pe alţii, ca să le dea tainele pe faţă.

30 Una din marele mulţumiri ale vieţii e să te ştii om

bun şi întru toate vrednic de a vieţui. Deoarece sunt de tot puţini cei ce pot să aibă mulţumirea aceasta, cei cu desăvârşire mulţi se simt mângâiaţi când pot să nu se socotească mai răi decât alţii. Din trebuinţa de 35 a avea această mângâiere sufletească pornesc silinţe e de a scoate la iveală păcatele semenilor şi de a coborî cât se poate de jos pe cei mândri.

„Voi fi având eu păcatele mele – îşi zicea cucoana Profira – dar alţii sunt şi mai păcătoşi decât mine”.

Ea se bucura deci în toată curăţia inimii ei când putea să-i scoată păcătoşi pe cei ce se socoteau mai 5 presus de dânsa şi bucuria îi creştea când putea să le spună şi altora cu oarecare exagerare ceea ce ştia.

N-avea Aurel Chinteş decât să stea în câteva rânduri de vorbă cu dânsa pentru ca să vadă lumea cum o ştiau cei ce-l socotesc smintit pe visătorul care-şi 10 face scrupule, în vreme ce alţii se folosesc de orişice împrejurare ca să-şi asigure cât se poate de uşor bunul trai. Lasă că rămâne „un pârlit”, cum zicea cocoana Profira, dar se mai şi face fie de râs, fie urgisit.

Îi suna lui Aurel mereu în ureche vorba Marcelinei 15 că simpatiile oamenilor le câştigi potrivindu-te cu dânşii.

Tocmai de aceea însă ea, care ţinea să câştige simpatiile lui, se ridica mereu spre felul lui de a fi, iară el, care râvnea la simpatiile oamenilor cu care-şi petrecea 20 viaţa, se cobora într-una şi nu mai înţelegea lucrurile tot ca mai-nainte.

O supărare avea: că zilele, săptămânile şi lunile trec şi sora sa îmbătrâneşte şi se face din ce în ce mai ursuză fără ca el să se poată-nvrednici a-i constitui 25 zestrea.

Nu se-ndoia că va putea s-o facă aceasta odată, peste un an, peste doi, cel mult peste trei: până atunci însă i se amăra surorii lui viaţa.

„De ce oare să nu fac şi eu ca odinioară dl. Râul 30 Pascal!?” îşi zicea el din când în când.

Ar fi fost, la urma urmelor, un act de generozitate faţă cu sora lui, iară Marcelina s-ar fi bucurat dacă el ar fi luat cu împrumut cele cincizeci de mii de lei.

„Cocoana Profira se-nvoieşte şi ea – îşi zicea 35 dânsul – dacă mă leg să plătesc anuităţile şi să le mai dau şi 4 – 5! a sută pe deasupra”.

Erau, ce-i drept, la mijloc o mulţime de mişelii mai mici ori mai mari, dar nu el le făcuse: el avea cele mai bune intenţiuni, era sigur că va putea restitui 40 cele cincizeci de mii de lei şi voia cu tot dinadinsul să achite anuităţile şi să plătească şi carnetele.

„Şi dacă nu!?” îşi zicea cocoana Profira.

Dacă unu a dat zestrea ca să poată părăsi fata, celălalt se lega, luând zestreaj să ţie şi fata: aşa se prezentau lucrurile în capul ei de femeie cu bun-simţ practic.

5 Mai dinadins dar, mai ispitit de dânsa, el s-a legat şi a luat banii, ca să scape pe sora sa, şi a scăpat-o. Un păcat naşte însă pe altul, şi deodată i s-a prefăcut întreaga viaţă. Îi era peste putinţă să spună fie mumei, fie mai ales surorii sale de unde are cele cincizeci de 10 mii de lei. Un simţământ de cruţare firească-l îndemna pă mintă, încredinţându-le că e partea ce i se cuvenea dintr-un mare proces de moştenire pe care í-a câştigat.

Iară minciuna e portiţă spre orişice răutate.

Coborându-se el şi ridicându-se Marcelina, trebuia 15 să vie un timp când erau amândoi deopotrivă, şi Marcelina se simţea, mai presus de toate închipuirile ei, fericită. Acum nu mai era nici elegantă, nici vioaie, nici legeră, nici cochetă, ci numai devotată, gata-n fiecare clipă de a i se da întreagă şi de a sângera pentru 20 ca să-l vadă pe dânsul mulţumit.

Stăpânit o dată de gândul de a-şi crea poziţiune şi de a-şi agonisi cât mai curând avere, ca să scape de sarcina ce-l apăsa, el era vecinic neastâmpărat şi dus cu gândurile şi toate succesele i se păreau prea ne în 25 semnate şi niciun mijloc nu-i era neiertat când vorba era să-şi asigureze altele mai mari.

În zadar! ca să ai trecere în lume, trebuie să te prezenţi, să cheltuieşti, să trăieşti pe picior mare, să pari ceea ce Tâvneşti a fi, şi el se afla mereu în străm 30 torare,

deşi începuse a câştiga mult.

Se răzvrătise-n el simţământul de dreptate când a aflat cum se foloseşte dl. Vior de Marcelina, iar acum nu mai înţelegea de ce să nu se folosească şi el însuşi, ca să obţie succese mănoase. 3 5 Marcelina i le făcea toate bucuros, ba se simţea cu atât mai fericită cu cât mai milite şi mai grele erau jertfele pe care el le cerea de la dânsa. Urmarea firească era însă că el se cobora din ce în ce mai mult în gândul ei.

40 Ea nu mai alerga acum prin lume şi nu le maizâmbea nici le mai făcea bezele nici altora, ci umbla de ici până colo buimăcită, ca omul ce caută nici el singur nu mai ştie ce. Îşi petrecea viaţa în aşteptare istovitoare, căci el venea din ce în ce mai rar pe la dânsa şi n-o mai trata cu aceeaşi cuviinţă afectuoasă ca mai-na5 inte, când ea era elegantă, legeră şi cochetă. Cuprinsă dar de o durere din ce în ce mai adâncă, ea îşi zicea din ce în ce mai adeseori: „În zadar, căci toţi sunt la fel”.

O dată în viaţa ei s-a lăsat să fie ademenită a se avânta spre un ideal şi, pierzându-l pe acesta, îşi perdea 10 şi dorul de a vieţui.

Sosind termenul pentru plata anuităţii la credit, el s-a executat, dar pentru achitarea carnetelor a mai cerut un răgaz de câteva zile.

Marcelina se simţea nemângâiată. 15 Nul – acesta nu mai era omul căruia i se închinase ea, şi ar fi fost în stare să sângere pentru ca alţii să-l socotească tot cum a fost.

Cocoana Profira însă nu-i dedea zor, ba-n fundul inimii ei se bucura că-l vede legându-se din ce în ce 20 mai tare.

Îi înţelegea Marcelina gândul, dar pe ea n-o mai incinta gândul acesta, căci mereu îi şoptea, parcă, cineva la ureche vorbele: „Chiar dac-ar face-o, nu cu inima curată, ci fie din strâmtorare, fie din uşurinţă 25 o face”.

Stetea zilele închisă-n casă, cu transparentele lăsate, iar serile ieşea singură şi se plimba fără de niciun rost pe strade mai dosnice ori prin potecile întunecate ale plantaţiunilor de la Şosele. 30 Viaţa pe care a avut-o nu

mai putea s-o aibă, se cutremura gândindu-se la ea, iar altă viaţă nu i se deschidea, căci nu mai trăia omul căruia era gata să i se dea roabă. Şi cu toate aceste, ea se socotea mai bună şi mai vrednică acum decât odinioară şi se uita 35 cu dispreţ la oamenii care treceau pe lângă dânsa alergând după plăcerile deşerte ale vieţii.

V

„De ce oare m-am născut şi de ce trebuie să şi trăiesc!?” se-ntreba câteodată Marcelina, cum fiecare dintre noi se-ntreabă-n clipele când e cuprins de durerea de a fi.

Orişicât de multe, de felurite şi de grele ar fi însă nevoile vieţii şi orişicât de nesuferiţi li s-ar fi făcând 5 unii altora oamenii prin neajunsurile şi prin răutăţile lor, setea de viaţă e-n cel sănătos nesecată, şi Marcelina purta şi ea cu voie bună pornită din sufletul e. jugul vieţii. Cel ce nu e nu simte dureri, dar nici plăceri, şi mulţumirea de a fi e cu atât mai preţioasă 10 cu cât mai scump o plătim. Potrivindu-se cu semenii săi, Aurel petrecea din când în când nopţile desfundând sticle de şampanie ori jucând cărţi, perdea azi şi câştiga mâne, cheltuia într-o noapte cât nu agonisea într-o săptămână, dar le era din ce în ce mai multora simpatic, 15 şi cel ce are prieteni mulţi găseşte multe uşi deschise şi răzbeşte uşor prin lume. El înainta repede şi era din ce în ce mai galant şi faţă cu Marcelina, care acum se deosebea atât de mult de alte femei.

Deodată însă ea a fost cuprinsă de un simţământ 20 care o ţinea-n continuă frământare, încât nu mai avea tigna somnului şi nu-i mai priia mâncarea. Secându-i din ce în ce mai mult puterile, ea, care mai-nainte umbla-n săltate ca păturnicliea ce aleargă după musculiţe, acum se târa ducându-şi trupul obosit de ici 25 până colo, şi frumoşii ei ochi se făcuseră şi mai mari.

— Şi ce ar fi – îi zise lui într-una din zile – dacă, cu toate precauţiunile luate, aş rămâne însărcinată?

El făcu un gest parc-ar fi voit să se apere de un viespe care-i zboară spre ochi. 30 – Ei şi!? grăi. Parcă n-ai mai fost!?

Ea nu mai stărui. Îi era destul gestul acela şi căutătura de care fusese însoţit ca să ştie ceea ce el simte şi gândeşte.

De ce să-l mai ispitească!? 35 – Fă ce ai mai făcut şice fac atite femei cu minte când vorba e să scape de urmările unei clipe de uşurinţă.

Aceasta i-o zicea el.

Abia acum înţelegea dânsa de ce atite femei cum40 secade îşi pun viaţa-n joc ca să nu ieie asupra lor răspunderea de a fi dat unui om viaţa.

Porţi cu abnegaţiune jugul vieţii tale proprii, dar te cutremuri de gândul că-l dai unei fiinţe ţie fireşte mai presus de toate iubite.

O faci aceasta în mijlocul unei lumi în care toţi îşi 5 dau silinţa să-şi facă unii altora viaţa dacă nu chiar plăcută, cât se poate de suportabilă, nu însă şi într-o lume în care aleargă fiecare-n treburile sale şi om îi este omului ispititor spre rele şi-n cele din urmă călău.

10 „Viaţă ca a mea, ba poate chiar şi mai urâtă, nu vreau, nu!” îşi zicea dânsa în tăinicia sufletului ei, şi gândul acesta o zguauia-n fiecare clipă şi-i destrăma fiinţa trupească de o făcea iasmă numai.

O! ea ştia ce are şi ce n-are să facă pentru ca să 15 se sfârşească odată toate oarecum pe nesimţite, încetul cu încetul, fără ca cineva-n lumea aceasta să mai prindă vreo bănuială.

Mama ei era femeie iscusită, care ştia să deie multe sfaturi bune: n-avea decât să nu ţie seamă de ele pentru 20 ca să scape.

O săritură făcută în clipă bine aleasă, şi Aurel scăpa de toate grijile.

Mult s-a zbuciumat, multe lacrămi a vărsat, multe mustrări şi-a făcut, dar în cele din urmă i s-a înseninat 25 sufletul.

„O, Doamne! – şi-a zis – ce era dânsul când am ajuns să-l cunosc!? Ce m-am făcut eu printr-însul!? Ce a ajuns el prin mine!? Nu! – şi-a zis iară – nu prin mine, ci prin lumea în care trăieşte. Şi fără de 30 mine tot aşa ar fi ajuns, dacă

nu mai rău.

Nu a mea, ci a vieţii jertfă e!”

Sărind apoi din pat, ea s-a târât până la scrinul în care mama ei îşi ţinea hârtiile, a căutat cu grabă febrilă actul dat de Aurel pentru cele 50.000 lei şi l-a 35 ars, tremurând ca frunza de mesteacăn în adierea vântului din amurg, apoi s-a întors în culcuşul ei, ca-n urma acestei imprudenţe să i se stingă încetul cu încetul viaţa.

RĂUL DIN FIRE

Frumoasă e şi mult plăcută toamna cea domoală şi darnică!

Primisem însărcinarea de a face plan şi deviz pentru un pod de piatră pe şoseaua din valea Buzăului şi lucram de câteva săptămâni acum la Buzău, de unde puteam să ies, când cerea nevoia, la faţa locului.

Drumeţii ce trec peste poduri nu prea-şi vor fi dând seamă cu câtă bătaie de cap de zideşte un pod şi ce mulţumire e să-i faci planul.

Orişiunde ai fi în lumea aceasta şi orişice ai voi să pui la cale, faci, dacă ţii să fii mulţumit lucrând, cum se cade ceea ce faci, iar podul e cum se cade numai fiind şi trainic, şi ieftin, şi frumos.

Toate aceste trei lucruri atârnau, înainte de toate, de la alegerea locului, căci nu putea podul meu să fie nici trainic, nici ieftin, nici mai ales frumos decât fiind bine expus şi pentru vedere, şi pentru bătaia apei.

Am petrecut dar multe zile făcând fel de fel de măsurători, ca să mă dumiresc asupra locului pentru care am să croiesc planul, căci potrivit cu locul şi cu împrejurările lui aveam să iau dimensiunile, să măsor lungimea podului şi înălţimea stâlpilor şi să dau raza boitei.

Steteam adeseori cu ochii-nchişi şi vedeam în gândul meu podul aşa cum trebuia să fie după ce va

9 – Opere, vol. IV – Ioan Slavici fi fost zidit, şi gândindu-mi-l aşa când ici, când colo, am ajuns în cele din urmă să-mi dau seamă că trebuie să schimb pe o întindere de vreo şase sute de metri mersul şoselei dacă e vorba ca

podul să iasă pe placul 5 meu.

Nu era însă destul să fiu eu însumi convins despre aceasta, ci trebuia să-i conving şi pe superiorii mei, ca să-i înduplec a primi planul ce voi fi croit. Trebuia dar să fac mai multe planuri şi mai multe devize şi 10 am început alte măsurători la faţa locului, pentru ca pe temeiul lor să fac socoteala cheltuielilor.

Lucram întins şi fără de astâmpăr, ziua la faţa locului, iar sările până-n noaptea târzie la masa mea de brad, încât numai în pripă, ca printre picături, mai 15 ajungeam să-i răspund nevestei mele, care se întorsese de-nceputul anului şcolar cu copiii de la Slănic, unde petrecuse vara, şi-mi făcea-n scrisorile ei mustrări că-mi perd timpul cu nimicuri de ale mele.

Ca să scap cât mai curând de gura ei cea rea, mă 20 sculam cu noaptea-n cap, căci de câtva timp zilele erau posomorâte şi ploioase.

„Azi o să dea bruma”, îmi zisei într-una din zile.

Peste noapte se răzbunase, şi pe la cinci, când m-am pomenit, stelele scânteiau a ger pe întinsul senin al 25 bolţii cereşti.

În curând s-a lăsat însă o ceaţă deasă, încât vederea abia mai putea să pătrundă la depărtare de-vreo sută de paşi, iar pe la zece, când soarele, răzbind, a început să risipească ceaţa, s-a făcut una din acele frumoase 30 zile de toamnă care numai la poalele despre Dunăre ale Carpaţilor sunt cu putinţă şi stârnesc şi-n cel mai greoi om dorul de ducă.

Mă uitam prin fereastra acum deschisă şi nu mă mai ţinea locul. 35 Mă vedeam, copil, dezghiocând nucile bătute cu prăjina cea lungă ori adunând în coş prunele brumării, auzeam fâşiitul frunzelor uscate la culesul porumbului ori chiotele voioase la storsul vinului, mă vedeam ascultând serile poveşti la focul cazanului în care 40 clocotea lictariul de prune, îmi reaminteam mulţumirile copilăriei mele şi nu mai puteam să lucrez cu toată inima înainte. Aş fi plecat fără ca să mai stau pe gânduri dacă nu mi-ar fi sunat în urechi mustrările nevestei mele.

„Şi totuşi – îmi zisei în cele din urmă – trebuie 5 să ies la faţa locului”.

N-aş fi fost în stare să dau răspuns lămurit dacă cineva m-ar fi luat repede şi m-ar fi întrebat de ce anume trebuie să ies, dar am ieşit – chiar nu-n căruţă, ca de obicei, ci pe jos, ca să fac economie de câţiva lei. 10 Deşi nu dăduse bruma, câteva zile de-a rândul fusese cam rece, şi pe ici, pe colo adierea uşoară scutura câte una din frunzele îngălbenite ale plopilor.

Mă cuprindea un fel de înfiorare duioasă când le vedeam fluturând în căderea lor prin văzduh, şi mai 15 ales după ce am ieşit în câmp deschis, mi-am domolit pasul, ca să mă bucur mai îndelung şi mai în tihnă de frumuseţea zilei.

Înaintea mea, la marginea unui crâng de pe coasta de la dreapta drumului, se juca alergând peste pajişte 20 o fetiţă de vreo cinci-şase ani, iar mai la o parte stetea un domn, pesemne tatăl ei, şi-o urmărea în toate mişcările ei.

Iar mă cuprinse îndoioşarea.

„Sărmanii mei copii! îmi zisei. Cum nu pot şi ei 25 să aibă mulţumirile pe care le-am avut eu la vârsta lor!?”

Îmi sângera inima ştiindu-i înjugaţi în aerul îmbâcsit al oraşului, jucându-se prin curtea strâmtă ori stând indesuiţi pe băncile şcolii. 30 Deodată domnul acela sentoarse spre mine uitându-se stăruitor, cum te uiţi când ţi se iveşte în preajma vederii cineva pe care-l ştii bine, dar nu l-ai mai văzut de mult şi stai la îndoială.

Nu puteam să-i văd faţa, dar după statură şi după 35 mişcări mi se părea cunoscut, un vechi şi bun prieten, pe care nu-l mai văzusem de vreo douăzeci de ani.

„Da! îmi zisei, stând încă la îndoială. Duţu e! Dar cum a ajuns el aici!?”

Studiaserăm împreună la Viena, el la Facultatea 40 de filosofie, iar eu la Politehnică, şi era, tânăr de o veselie neistovită şi cu porniri poetice, mult iubit de toţi.

El porni în cele din urmă cu pas hotărât, dar domol, spre mine.

5 – Bine, omule, îmi zise, dar tu cum ai ajuns aici?

Era el, dar nu cum îl ştiam eu. Slăbise, mi se părea îmbătrânit peste măsură, şi-o oboseală sufletească se oglindea-n faţa lui suptă şi veştedă.

— Eu ca eu, îi răspunsei, dar tu ce cauţi la Buzău?

10 El se uită nedumerit la mine.

— Cum? grăi. Nu-mi vine să cred că nu ştii. Nu-ţi vei mai fi aducând aminte. Erau pline toate gazetele, sunt acum vreo 15 luni…

— Arareori îmi rămâne timp să citesc gazete! il

15 întrerupsei.

Dacă erau pline gazetele, trebuia să fi fost la mijloc vreun scandal, despre care oameni cumsecade nu vorbesc decât poate cu multă cruţare. Ţiind dar să nu-l jignesc prin reamintiri pentru el dureroase, nu mai

20 stărui i.

— Mă bucur – urmai schimbând vorba – că întâmplarea a făcut să ne revedem după un timp atât de îndelungat şi într-o zi atât de frumoasă.

— Frumoasă, întâmpină el, n-aş putea să zic că e…

25 Ochii lui se-nviorară şi iar ieşi din el la iveală omul avântat pe care-l ştiam eu.

— Îmi place, ce-i drept, urmă dânsul, fiindcă se potriveşte cu starea mea sufletească, şi frunzele-ngălbenite care se scutură una câte una mă mângâie prin

30 căderea lor. Frumoasă însă numai ziua de primăvară poate să fie.

— Uite, îi răspunsei, eu n-am fost niciodată-n stare să iau parte la bucuria ce-i cuprinde pe oameni în faţa desprimăvărării.

35 El dete oarecum zănatec din cap.

— Asta poate să fie adevărat, dar nu dovedeşte nimic, răspunse el. Tot frumos rămâne albastrul cerului primăvăratic, tot plăcută e adierea blindă, care topeşte zăpezile rămase prin adăposturi, şi e multă

40 dulceaţă-n razele soarelui, care, dezmorţindu-le toate, face să-ncolţească iarba şi să se desfăşure mugurii.

Adevărate podoabe ale firii sunt – urmă el luându-şi avânt – şi florile ce se ivesc pe ici, pe colo din ce în ce mai

dese şi mai felurite, şi fluturii ce zboară fără de astâmpăr, căutând adăpost priincios pentru pro

5 genitura lor, şi păsările ce cântă voioase prin crânguri cu frunziş fraged.

— Bogată e fără îndoială, îl întrerupsei, şi plină de farmece totdeauna lumea lui Dumnezeu şi mai vârtos încântătoare trebuie să fie în timpul când

10 toate-ntr-însa saltă pregătindu-se de nuntă; pe mine însă mă incintă mai mult toamna, când toate-şi dau rodul şi intră după munca săvârşită în repaus. Ne dă, ce-i drept, adăugai, primăvara dulceaţa nădăjduirii, toamna însă ajungem la liniştea-mplinirii.

15 – Niciodată nu putem s-ajungem! strigă el. Toamna e timpul dezamăgirilor 1

— Numai pentru oameni lipsiţi de cumpăt, care râvnesc la prea mult! îi răspunsei eu. Cel ce ştie să se mulţumească cu puţin are totdeauna prea mult.

20 Duţu dete iar din cap.

Îl atinsesem – fără ca să-mi fi dat seamă – unde era mai simţitor.

Deprins a le lua toate în sens figurat şi a le raporta la sine, el lua vorbele mele drept o mustrare, pe care

25 o socotea nedreaptă.

— Eu n-am râvnit şi nu râvnesc nici măcar la ceea ce mi se cuvine – grăi dânsul mâhnit – şi numai dezamăgiri amare-mi umplu viaţa.

— Dar eu nu la tine m-am gândit zicând ceea ce

30 zisei, întâmpinai, mâhnit şi eu de a-l fi jignit.

— Mă gândesc însă eu la mine însumi, grăi dânsul, căci omul trecut prin grele încercări totdeauna se gândeşte la sine şi toate din punctul de vedere al propriilor sale suferinţe le judecă. N-ai, prietene, dreptate.

35 urmă el liniştit. Viaţa omului nu atârnă numai de la el însuşi, ci de la aceia cu care şi-o petrece. Nu ţi s-a întâmplat niciodată să vezi trecând înaintea ta oameni ale căror vrednicii le socoteşti mai pe jos de ale tale?

40 – Niciodată aceasta nu m-a mâhnit, îi răspunsei.

Au şi ei ale lor, în care sunt mai presus de mine. Ştiu

mai bine decât mine să intre-n voile celor puternici, aduc jertfe pentru ca să întreţie legături în aşa-zisa bună societate, îşi calcă pe inimă linguşind, slugărindu-se ori făcând servicii nemărturisite, abuzează 5 fie de slăbiciunile, fie de bunăvoinţa, fie de strâmtorările altora;] i se cuvine o răsplată pentru asemenea silinţe grele, şi n-am să mă supăr dacă ei o primesc.

— Ai multă dreptate, îmi răspunse el. Tot aşa ziceam şi eu când oamenii de nimic îmi treceau înainte.

10 Ce faci însă când ei îţi ajung superiori şi, nefiind în stare să te înţeleagă, îţi fac o mulţime de neajunsuri, ca să-şi arate superioritatea şi să te facă să simţi că le eşti supus?

— Eu! – îi răspunsei zâmbind – îmi fac treaba

15 cum o pot, rabd şi râd.

— Şi eu, răspunse el. El1 însă nu te iartă, îţi pune la îndoială şi priceperea şi buna-credinţă, te bănuieşte, te calomniază, te năpăstuieşte, se foloseşte de toate meşteşugurile lui ca să te umilească ori să-ţi facă viaţa

20 nesuferită. Ce faci atunci?

— Nu mai râd, îi zisei, dar tot rabd. Nu las eu ca oameni de nimic să-mi strice viaţa.

— Hei, dragul meu, grăi dânsul zâmbind cu amărăciune. Am trecut şi eu prin mahalaua în care stai tu.

25 Toate le sufere omul şi le rabdă toate câtă vreme în coliba lui e cald iarna şi vara răcoare. Pâne uscată şi apă rece să ai şi rizi de toate nevoile vieţii şi de toate răutăţile oamenilor dacă-n casa ta găseşti linişte şi voie bună; atunci însă când ţi s-a zdruncinat şi viaţa

30 casnică, toate te jignesc, toate ţi se par înmiil de nesuferite, toate ţi se adună mereu în gând şi te miri de unde mai ai puterea ca să porţi greul vieţii.

Era în vorbele lui şi-n glasul cu care le rostea atâta

35 durere adevărată, încât mă simţeam nemângâiat de-a-l fi tulburat prin vorbele mele.

— Mă iartă, îi zisei, dar eu nu pot să te înţeleg, căci nu ştiu cum ţi s-a zdruncinat viaţa casnică şi – adăugai în grabă – nici nu stărui să mi-o spui

1 În toate ediţiile: *Ei*.

aceasta. Văd că e adâncă rana pe care ai primit-o şi nu m-aş ierta însumi pe mine dac-aş mai zgândări-o.

— Numai bucuriile cresc, durerile scad când sunt împărtăşite, îmi răspunse el. Se plânge cel ce suferă

5 şi-l mingii ascultându-i plângerea. Nu, mustrări n-ai avea să-ţi faci, dar nu e aici locul, nici e acum timpul să-ţi stric plimbarea cu jeluirile mele. Lio! strigă apoi, întorcându-se spre fetiţa care se oprise la oarecare depărtare şi se uita cu ochi mari la mine. io Era leită tatăl ei, dar bălană şi avea faţă gingaşă, plăpândă, de o frumuseţe uimitoare.

— Uite! – îmi zise el – de acest fir subţirel îmi mai atârnă viaţa. N-aş mai avea niciun rost în lume dacă n-ar fi ea.

15 Mă cutremurai, cuprins de fiori. Aveam şi eu cinci copii, tot unul ca unul, să spargi zidurile cu ei, şi tot mi se strângea inima de câte ori mi se părea că vreunul dintre dânşii nu mănâncă cu destulă poftă, nu e destul de neastâmpărat ori nu are somnul destul de liniştit, 20 tot mă rugam toate sările lui Dumnezeu să mi-i ţie întregi şi sănătoşi: ce trebuie să fie în inima acestui om, care avea un singur copil şi-l vedea şi pe acesta atât de frumes şi de plăpândi?

— Şi mama ei a murit? întrebai cu un fel de sfială 2 5 copilăretscă.

Mai rău, grăi Duţu, ne-a părăsit! s-a dus! s-a ticăloşit!

II

Una din mulţumirile vieţii mele e să stau sările de iarnă pe-ntunerec de vorbă la gura sobei, şi cele mai frumoase clipe ale vieţii mi le-am petrecut vorbind aşa amândoi despre toate nimicurile, în vreme ce copiii ni se jucau la picioare, până ce nu cădeau biruiţi unul după altul de somn. Aşa steteam şi cu Duţu, care venise să mă vadă înainte de plecare.

— Mi se pare lucru peste putinţă ca un om atât de vesel cum te ştiu eu, îi zisei, să nu-şi vie în cele din urmă în

fire.

— Tocmai veselia mi-a mâncat capul, răspunse el.

5 Aveam eu destulă minte ca să-mi dau seamă că nu fac eu pentru dânsa şi nu face nici ea pentru mine. Prea se ştia frumoasă, prea îi plăcea să se gătească, prea îi umbla gândul la petreceri, prea îi şopârleau ochii-n cap, dar era mereu voioasă şi plină de haz, petreceam

10 bine împreună şi-am prins în cele din urmă slăbiciune unul de altul. Am şi avut timp de câteva luni de zile o viaţă pentru care puteau să ne pizmuiască şi îngerii din cer.

— Şi cum au venit lucrurile de vi s-a stricat rostul?

15 îl întrerupsei eu.

— Foarte fireşte, răspunse el. Noi, bucovinenii, suntem, precum ştii, oameni deprinşi cubunarinduială. Ţinem să le punem toate la locul lor, să facem fiecare lucru la timpul lui, să nu amânăm nimic de azi pe

20 mine şi să ne facem datoria până-n cele mai mici amănunte. Lipseam dar aproape toată ziua de acasă, sara ei i se ura aşa singură, fiindcă n-avea destulă cultură ca să-şi poată petrece timpul şi singură.

— Asta să n-o zici, întâmpinai eu. Nu cultura.

25 ci spiritul casnic îi lipsea. Femeii care îşi iubeşte casa nu i se urăşte niciodată, şi orişicât de mică i-ar fi casă, zilele-i par totdeauna prea scurte. Mie nu o dată mi se întâmplă că, viind acasă, nevastă-mea, supărată de a nu-şi fi isprăvit încă treburile, mă primeşte cu

30 vorbele: „Iar ai venit?”

— E fără îndoială şi asta, grăi dânsul, şi înţelegi prea bine că trebuia în cele din urmă să ajung a-mi da pe faţă nemulţămirea. Lipsa purtării de grijă pentru ale casei mă strângea de gât. Când i-am mărturisit-o

35 însă aceasta, ea mi-a dat răspunsul că n-a intrat slujnică la casa mea şi mi s-a plâns c-o ţin închisă şi n-o duc în lume.

— De! zisei. La asta trebuia să te gândeşti de mai-nainte. Femeia tânără şi frumoasă vrea să fie

40 gătită, plimbată şi arătată.

— Să fie! – grăi dânsul – dar nu într-o lume ca a noastră, în care toţi se amestecă de-a valma, şi bogaţi şi săraci, culţi şi inculţi, boier şi burtă-verde se adună ca să-şi facă unii altora viaţa nesuferită. O duceam

5 bucuros, căci îmi place şi mie să stau în oarele mele libere de vorbă cu oameni de seama mea. Aceştia însă sunt puţini şi-i păreau ei anoşti. Voia să fie dusă în lumea cea mare, vara la grădină, la curse şi-n vilegiatură, iar în timpul iernii la teatru, la soarele şi la 10 baluri…

— Nici de aceasta nu puteai să scapi, îl întrerupsei, şi singură nu puteai s-o laşi, căci soţul e dator să-i fie soţiei rezem în toate împrejurările vieţii.

— Am dus-o – urmă el ridicând glasul – am 15 dus-o! Mă înăbuşea atmosfera seacă în care intram cu ea; străin, ca-n surghiun, mă simţeam în lvmea dorită de dânsa, dar am dus-o, şi am muncit gâfâind ca să-i pot da gătelile „de rigoare”, m-am băgat în datorii ca să-mi pot „monta” casa potrivit cu exigenţele celor 20 ce veneau să ne vadă, am lipsit de la datoriile mele ca să-mi fac timp pentru împlinirea formelor de bună-cuviinţă, m-am batjocorit însumi pe mine schimbând vizite cu oameni pe care în fundul inimii mele îi dispreţuiem.

25 – De aceasta nu poţi să scapi – îl întrerupsei iar

— Şi-ai fi nedrept dac-ai zice că numai la noi e aşa. Pretutindeni oamenii se-ngrădesc în forme convenţionale, care sunt împreunate cu multe cheltuieli şi cu mare pierdere de timp. 30 – Fără îndoială, întâmpină el, dar aiurea oamenii ca mine, care n-au nici averi mari, nici timp de pierdut, nu intră în atingere cu cei ce stăruie asupra acestor forme.

— Aceasta nu ţine, de altminteri, mult, îi zisei. 35 Vin unul după altul copiii, se-ngrămădesc nevoile şi piere încetul cu încetul pofta de petreceri.

— Nu, domnule! întâmpină el. Am avut copila pe care o ştii, şi ne era dragă de nu mai puteam, parcă, să ne depărtăm de la leagănul ei. În curând am început

40 însă s-o lăsăm în seama slugilor. Îmi sângera inima când o vedeam că tânjeşte: tocmai de aceea însă ea

era pentru noi un izvor de nelinişte şi de mustrări. E lucru firesc că mai curând ori mai târziu s-a găsit un prieten binevoitor ori o confidentă sinceră care i-a spus ce are să facă pentru ca să scape-n viitor de 5 asemenea greutăţi. Nu orişicine lasă să i se strice pofta de petreceri!

Mă plecai să iau câteva bucăţi de lemne, ca să le vir în sobă şi să scap astfel de nevoia de a-mi da părerea.

10 – Da – urmă el după ce mă ridicai iar – şi în vremea ce noi alergam după plăceri, prietenii mei de mai-nainte, de care încet cu încetul mă înstrăinasem, au început să şoptească între dânşii şi să-mi facă socotelile, ca să se dumirească de unde voi fi scoţând eu 15 banii ca să acopăr cheltuielile vieţii la care mă dedusem. E-nspăimântătoare gura lumii! suspină el, făcând o mică pauză. O secătură, un fleac de om, cu care nu stai de vorbă fiindcă n-ai ce să vorbeşti, dar un palavragiu care ştie toate noutăţile, se găteşte 20 după cel din urmă jurnal, înşiră pe degete toate regulile codului de etichetă, se vâră pretutindeni, stăruie cu o îndrăzneală neînfrântă, li se face tuturor a indispensabil şi ajunge în cele din urmă departe, un oarecare Costică Pilescu prinsese un fel de slăbiciune de noi, 25 adică de dânsa. Era deputat, avea trecere pretutindeni, umbla de braţ cu prefectul, ba chiar şi cu miniştri, dispunea totdeauna de bilete şi de invitaţiuni, făcea servicii de mijlocitor, obţinea favoruri şi împărţea slujbe, iar prin siloane şi pretutindeni unde se aduna 30 lumea punea ca cel mai priceput lucrurile la cale. Venea pe la noi, ne-ntâlneam adeseori cu el, îşi da multă silinţă să ni se facă plăcut; nu am avut însă niciodată cuvinte de a-l socoti prea îndrăzneţ ori de a-l bănui de rele intenţiuni. Lumea însă, lumea, care 35 vede cu mii de ochi şi vorbeşte din mii de guri, lumea ştia că el este acela care poartă cheltuielile, iară eu mă fac că nu ştiu nimic. Spune-mi te rog: ce ai face tu în ziua când ai afla că aşa te judecă lumea?

Eu stătui câtva timp strâmtorat. 40 – Nu ştiu, îi răspunsei. Mi se pare lucru peste putinţă ca să ajung în asemenea situaţiune urâtă.

— Dar dac-ai ajunge? întrebă el stăruilor. Ce-ai face ca lumea să se încredinţeze că i-a făcut şi ei, şi lui o mare nedreptate şi că tu nu eşti nici prost, nici mişel?

5 – E fără îndoială greu să iei o hotărâre bine chibzuită, răspunsei, când te afli în mijlocul unor oameni care iau mişelia drept lucru firesc şi caută păcate la alţii, ca să le acoperă pe ale sale. Eu cred însă că şi de astă dată cea mai bună scăpare era răbdarea îndelungă: 10 te retrăgeai încetul cu încetul din societatea în care ai făcut atât de triste experienţe şi aşteptai ca lumea să se convingă, căci se convinge în cele din urmă, totdeauna se convinge lumea despre adevăr.

— Poate că da, dacă n-ar fi fost prea târziu, grăi 15 dânsul adânc mâhnit. Nevastă-mea mai avea însă şi dorinţa de a face o călătorie, cel puţin până la Viena, despre care atât de adeseori îi vorbisem. Ţineam să-i fac şi plăcerea aceasta, dar abia îmi mai făceam iluziunea că voi putea. Îţi închipuieşti dar ce plăcută 20 surprindere a fost pentru mine, sunt acum doi ani, încunoştinţarea că ministeriul mi-a dat însărcinarea să-i fac un studiu asupra şcolilor din Elveţia. Am făcut călătoria dimpreună cu nevastă-mea, am vizitat o mulţime de şcoli şi mi-am făcut studiul. Lumea era 25 însă sigură că întreagă această misiune a fost pusă la cale de el, ca să poată petrece cu dânsa nesupărat de nimeni în străinătate.

— Gândul acesta se impune, grăii eu. V-aţi întâlnit în străinătate?

30 – Nu, îmi răspunse el cu hotărâre. Niciodată, nicăiri. Nu mă îndoiesc nici eu că-n urma mijlocirii lui am fost trimis în misiune, dar el n-a voit niciodată să mi-o mărturisească aceasta.

— Curios om, zisei eu.

35 – Foarte curios şi foarte mişel, grăi dâmbul înăs prit. Nu mi-o mărturisea mie, dar i-o făgăduise şi ei şi li se lăuda tuturor ci că a petrecut foarte bine în timpul lunilor de vară, făcând ca lumea să creadă că cu noi a petrecut. 40 Eu sării ca-nţepat de-o vespe-n picioare. Mi se părea peste putinţă ca-ntr-un om să fie atâta mişelie.

— Oamenii aceştia au teorie, urmă el, şi practică. Ca să strici o femeie, îşi zic ei, trebuie înainte de toate să intri în intimitate cu ea, să-i iei ruşinea firească, apoi să-i strici reputaţiunea. Faci ce vrei cu ea după

5 ce a ajuns să-şi zică: „De ce să fiu eu nevastă şi să-mi păstrez cinstea dacă lumea tot mă socoteşte uşuratică!?” Te-ntreb: ce faci cu un asemenea om?

— Tu ce-ai făcut? îl întrebai eu.

— Ce puteam să fac? răspunse. Dacă era vorba ca

10 lumea să se încredinţeze despre adevăr, trebuia să provoc o discuţiune publică. Am luat dar un pistol şi am tras în plin teatru asupra lui, apoi, nenimerindu-l, am sărit la el cu pumnii şi i-am tras până ce nu l-am lăsat întins pe jos.

15 – Bine, îi zisei, dar aceasta e mai mult decât scandal. N-ai fost tras în judecată pentru tentativă de omor?

— Tocmai aceasta e ceea ce voiam, grăi dânsul. Puţin îmi păsa de pedeapsă: ţineam să se vorbească.

20 să se scrie prin gazetă, să[1] am ocaziunea de-a expune adevărul în faţa juraţilor, care sunt şi ei oameni ce ţin la cinstea casei lor. N-am avut însă parte nici de aceasta, urmă el râzând cu amărăciune. Mi s-a făcut un început de instrucţiune; îndată ce a ieşit însă la

25 iveală că în afacere sunt încurcaţi şi oameni cu mare trecere, s-a făcut toată treaba muşama şi m-am ales cu norocul de-a fi fost mutat în interes de serviciu aici, unde-mi mai place.

— Şi dânsa n-a voit să vie cu tine? îl întrebai eu

30 cam sfiicios.

— Nu! răspunse el scurt. Dar aceasta nu mă mai doare. Ce fac însă cu nenorocita mea de copilă, care are mamă şi nu are şi o să se ruşineze de câte ori îşi va aduce aminte c-a avut-o!?

35 – Din iubire către dânsa ar trebui să le faceţi toate uitate, stăruii eu.

— Aşa zic şi eu! – răspunse el – dar nu zice şi ea aşa.

1 În toate ediţiile : că.

Nu mai are viaţa mea niciun rost şi mă cutremur de câte ori mă uit la sârmana mea copilă.

III

5 Fusesem viu atins de soarta vechiului meu prieten, pe care-l ştiam om, ce-i drept, cam uşuratic, dar foarte cumsecade, mă gândeam după întoarccrea mea de la Buzău mereu la el şi adeseori vorbeam despre dânsul cu nevastă-mea, stând serile la gura sobii, în 10 vreme ce copiii îşi făceau în odaia de-alături meditaţiunile ori lucrau la temele lor.

Eu îl făceam de obicei vinovat pe el, căci soţul e răspunzător pentru bunul nume al soţiei sale şi trebuie să privegheze cu neadormire; nevastă-mea însă 15 o găsea pe dânsa vinovată şi nu o dată ajungeau între noi lucrurile până la supărare.

— Voi, bărbaţii – îmi zicea dânsa – le luaţi toate uşor fiindcă sunteţi de capul vostru, alergaţi prin lume şi vă consolaţi curând. Ce e pentru voi o

20 femeie!? Lac să fie, am auzit adeseori zicându-se, că broaşte sunt destule! Femeia însă trebuie să fie cu ochii-n patru, căci e pierdută: dacă şi-a stricat casă, şi-a pierdut bunul nume. De Duţu al tău nu mi-e milă. Mine-poimine se bucură c-a scăpat, îşi începe 25 viaţa din nou şi poate s-o ducă mai bine.

Asemenea vorbe mă scoteau din sărite.

— Cum îţi închipuieşti, ziceam, că o rană atât de adâncă se mai poate vindeca!?

— Sănătos să fie. – răspundea dânsa râzând – 30 că toate le biruie sănătatea. Orişicit de mâhnit ai fi, dacă ai stomac bun, mănânci când îţi vine pofta de mâncare şi te simţi bine după ce ai durmit cu temei.

— Aceste – îi ziceam eu cu răutate – sunt vorbe de femeie care-şi petrece viaţa-n cămară şi-n bucătă

35 de in iatacul copiilor şi ştergând praful prin casă. Parcă numai mâncând îşi petrece omul viaţa, şi durmind!?

Ea se ridică şi trecu-n odaia de alături, ca să vadă ce mai fac copiii.

— Da, domnule! – îmi răspundea apoi la întoarcerea

ei. Mâncând trăieşte, şi durmind. Celelalte sunt

5 toate nevoi şi nimicuri care nu preţuiesc nimic dacă nu eşti sănătos. Îmi iau voie de a-mi închipui că bucătăria mea şi cămara mea şi celelalte ale mele sunt lucruri mai importante decât podurile tale, care ar ieşi foarte proaste dacă n-ai lucra cu voie bună la ele, 10 iar voia bună de aici din casă o ai.

— Nu se poate oare să nu le raportezi toate la tine însăţi!? întâmpinai eu. Vorba nu era de mine şi de tine, ci de acel om cumsecade căruia i s-a stricat viaţa.

15 – Tocmai fiindcă dedânsul era vorba, grăia dânsa, îţi spun că nu i s-ar fi stricat viaţa dacă şi dânsa ar fi fost femeie cumsecade şi ar fi ştiut ce mare plăcere e să stai la cămară, îmbucătărieşi-n odaia copiilor, să dereticeşti prin casă şi să porţi grijă că ai tăi 20 să fie totdeauna sănătoşi şi-n voie bună.

Aşa vorbeam adeseori, căutam totdeauna de prin gazete ştirile de la Buzău şi aşteptam cu oarecare nerăbdare sosirea primăverii, ca să plec la Buzău spre a pune la cale executarea planului care fusese apro 25 bat şi să mă-ntâlnesc iar cu prietenul meu, pe care-l lăsasem atât de sătul de viaţă.

Pe la sfârşitul lunii februarie a căzut însă guvernul şi planul meu a fost pus la dosar. Noii mei superiori erau contra podurilor de piatră şi stăruiau pentru 30 poduri de fier, care sunt mai moderne.

Mă durea inima de cheltuielile ce se făcură şi de munca pe care o pusesem, dar n-aveam ce să fac şi am început să studiez mai cu dinadirs podurile de fier.

Nevastă-mea însă nu putea de loc să se împace cu 35 gândul că n-are niciodată să vadă şi în aievea podul de piatră, care-i plăcuse mult în desemnul făcut de mine. I se părea lucru peste putinţă ca oameni în toată firea să lase-n vânt cheltuielile făcute şi să-şi bată astfel joc de munca săvârşită de mine cu atâta 40 dragoste.

Încă mai viuă i-a fost apoi supărarea pe la sfârşitul lunii aprilie, când am fost însărcinat să plec ca să iau de la o fabrică din Germania în primire materialul pentru opt

poduri de fier.

5 – Auzi batjocură! striga dirsa. Tu ai făcut poduri de piatră, şi tot tu să alegi şi materialul pentru poduri de fier! mai bine lipsă! Nu vi-e ruşine!? Bărbaţi sunteţi voi!? Dacaş şti că copiii mei o să ajungă funcţionari ca tine, le-aş suci gâtul! 10 Toate aceste mi le spunea însă făcându-mi geamantanul şi dându-mi poveţe cum am să fiu pe calea ferată cu băgare de seamă, ca să nu lunec, să nu răcesc, ca nu cumva vreun pungaş să-mi fure banii, cum am să-mi aleg odaia prin oţeluri, cum am să-mi aleg bu15 caţele prin restauranturi, cum am să grăbesc ca să nu-mi perd timpul degeaba şi să mă întorc cât mai curând acasă, căci ea rămâne cu copiii şi are să fie cu gândul mereu la mine…

Eram, se-nţelege, şi eu cu gândul mereu la dânsa 20 după ce am plecat şi grăbeam, ca să scap cât mai curând. Un lucru era însă peste putinţă: trăisem atâta timp în Viena şi n-aş fi fost eu însumi eu dacă nu m-aş fi oprit, ca să văd acum, pe la începutul lunii mai, aşa-n pripa trecerii, Praterul, parcul de la Schon25 brunn şi grădina Belvedere.

Era frumos albastrul cerului primăvăratic şi plăcută adierea vântului, era multă dulceaţă în razele soarelui…

„Tot are dreptate Duţu, îmi zisei; are şi primăvara 30 farmecile ei, şi sufletul ţi se înalţă, inima ţi se înveseleşte în faţa nuntirii a toate”.

Deodată rămăsei ca trăsnit din senin.

Înaintea mea, la cealaltă parte a aleii largi din parcul Schönbrunn, trecea Duţu, ducând de braţ o 35 femeie tânără, frumoasă şi veselă ca un sticlete ce cântă-n bătaia soarelui.

„E peste putinţă”! îmi zisei, aducându-mi aminte de vorba nevestei mele.

Era însă el, chiar el, în carne şi oase, aşa cum il 40 ştiam, dar atât deperdut în ale lui, încât ar fi putut să se împiedice de mine fără ca să-şi deie seamă că m-a mai văzut în viaţa lui.

Trecui iuţindu-mi pasul spre dânsul şi-i ieşii în cale, apoi mă oprii în faţa lui.

5 – Aa! exclamă el ca speriat din somn. Dar tu cum ai

ajuns aici!?

— Eu ca eu – îi răspunsei râzând – dar tu!?

— Îţi prezent pe nevastă-mea! grăi dânsul făcând un pas înapoi, ca s-o pot vedea mai bine.

10 Nevasta lui!? Eram foarte strâmtorat. Acea pe care o ştiam eu, ori alta? Aşa ori aşa, mă bucuram din toată inima.

— Mă bucur, zisei, mult mă bucur. Dar copila – adăugai apoi cam cu jumătate de gură – ea ce-ţi face?

15 O adâncă duioşie se revărsă pe faţa lui până acum atât de veselă.

— Lia nu mai trăieşte, răspunse el scurt.

„A scăpat, sărmana!” îmi zisei eu şi n-am mai tulburat fericirea noilor căsătoriţi.

20 Sănătos să fii şi cu inima curată, că toate le treci!

PUIŞORII

— Nu mai vine tăticu’! grăi Rica încet.

— Ba vine! îi şopti cu un fel de îndărătnicie Tica.

5 – Aşa-i, mamiţico, că nu vine Costică? întrebă Rica.

— Aşa-i că vine? întrebă şi Tica.

— Aveţi, puişorilor, răbdare, le răspunse Zoiţica. Nu vine acum, dar vine.

10 – Ei, vezi că nu vine? zise Rica.

— Ei, vezi că vine? zise tot atunci şi Tica. Şi când vine, mămiţico?

— Nu ştiu, maică, răspunse iar Zoiţica. Are treabă şi-o să vie după ce veţi fi adormit voi.

15 – Şi iar o să ne scoale, mamiţico? întrebă Tica.

— Iar o să facă gură? întrebă Rica.

— Nu ştiu, maică.

Tica şi Rica, doi pepenaşi cu obrajii rotunzi şi rumeni şi cu ochii mari şi porniţi pe plâns, erau una 20 lângă alta în patul aşternut, îmbrăcate numai în cămeşuţele lor. Tica, născută câteva zile după Bobotează, era soră mai mare şi împătura cu multă îngrijire nişte petece frumoase, pe care le primise de la cocoana-mare, bunica ei, iar Rica, născută în ace25 laşi an câteva zile înainte de Crăciun, era soră

mai mică şimângiiape Pisu, marele cotoi alb, care torcea ţicnit în braţele ei.

Zoiţica, mama lor, şedea la masă în faţa luminării de său, al cărei fitil îl scurta din când în când, cum era atunci obiceiul, cu mucarniţele, şi dregea o rochiţă ajunsă prea scurtă.

5 Cum şedea aşa, cu capul plecat, ai fi luat-o în lumina slabă a luminării drept soră mai mare a celor două fetiţe, căci prea părea gingaşă în toată înfăţişarea ei ca să le poată fi mamă. Din când în când ea – şi ridica puţin capul, îşi îndrepta ochii mari spre copii 10 şi suspina oarecum prin ascuns: atunci era în faţa ei ceva ce-ţi reamintea pe Maica Domnului, dar nu pe cea ce-şi ţine copilul în braţe, ci pe cea ce stă sub cruce.

Femeie cam înaltă, nu plăpândă, deşi perită, cu obrajii încă fragezi şi plini, dară albi şi lipsiţi de sânge, 15 cu părul netezit pe frunte şi cu nişte ochi mari, obosiţi, sub nişte sprâncene dese, subţiri şi lungi; s-o vezi şi să te miri că nu mai plânge.

Aşa îşi petrecea dânsa nu numai sările, ci şi zilele, mereu singură cu copiliţele ei, care-i cântau mereu 20 la ureche ca nişte pui de sticlete şi-i dădeau mereu de lucru. Dar zilele ca zilele şi serile ca serile; câtă vreme copilele erau în picioare, nu se simţea nici ea singură; grea îi era viaţa numai după ce ele adormeau. Le acoperea, ca să nu răcească, le săruta încet, ca să 25 nu le deştepte, apoi stătea şi se uita la ele şi adeseori i se porneau lacrimile, fără ca să plângă.

De ea ca de ea, dar bietele copiliţele ei! Cum ar fi putut să mai plângă când nu putea să se plângă!?

Ea însăşi şi numai ea singură era vinovată, căci 30 părinţii ei nu voiseră cu niciun preţ s-o mărite, iară Iancu şi Alecu, fraţii ei mai mari, erau gata să-i tragă lui Costică o bătaie ca nici măcar trei zile să nu mai stea în Piteşti, unde era ca de pripas. Nici că avea mutră de om bun de însurătoare; un băieţaş de vreo 35 douăzeci şi unu de ani, copist cu o sută douăzeci de lei la tribunal, ce-i drept, de familie bună, dar horopsit, pentru purtările lui, de tatăl

său. Ea însă nu voia să ştie de aceste, ci-l vedea numai pe el – colea, înalt şi subţirel, totdeauna ca scos din cutie, sprinten şi 40 frumos la chip, cu mustăcioara lui abia mijită, deştept şi nesecat în drăcii şi răsfăţări; ar fi fost în stare să fugă cu el dacă nu s-ar fi muiat în cele din urmă toţi, amăgiţi de gândul că-n căsnicie se va da şi dânsul pe brazdă şi se va face om mai potolit.

Au trăit timp de vreo doi ani destul de bine. Doi 5 copii într-un singur an sunt însă un lucru care pune pe gânduri şi pe cel mai uşuratic om. Au pus dar cu toţii umăr la umăr şi l-au trecut în timpul alegerilor la poliţie, unde avea două sute zece lei pe lună, bez ceea ce mai pica de ici şi de colo. 10 Doamne, ce bine îi şedea uniforma!

La poliţie e însă ca numai la poliţie. Nu mai ai ore de serviciu hotărâte, ci trebuie să stai zi şi noapte în fiecare clipă gata şi ai a face cu fel de fel de oameni, cari te trag unul la dreapta, altul la stânga, te ispi15 tesc, te zăpăcesc şi-ţi iau minţile, încât bine trebuie să te ţii dacă e vorba să n-ajungi nici la puşcărie, nici la casa de nebuni.

Costică se clătina între amândouă.

După ce pleca dimineaţa de acasă, o pornea cu 20 ţuicile, care-l aşteptau pretutindeni gata pe tavă. Pe la zece urmau cafeluţele cu coniac ori cu rom. De masă rar să-ntorcea acasă. După-prânz era totdeauna în voie bună. Sările, în sfârşit, e partea cea grea a serviciului şi de cele mai multe ori se întorcea abia după 25 miezul nopţii, totdeauna chefuit şi nu odată cu lăutarii după el.

Sărmana Zoiţică! Dac-o găsea dormind, o scula din somn şi se certa cu ea pentru că nu l-a aşteptat, ci doarme ca o nesimţitoare, în vreme ce el aleargă în 30 treburi. Dac-o găsea veghind, se certa cu ea pentru că nu se odihneşte, ci stă clocind cine ştie ce în capul ei! Aşa ori aşa, nu se aşeza la odihnă până ce nu se împăcau, şi adeseori îi prindea ziua certându-se, ba de la o vreme o şi lovea când îşi pierdea răbdarea. 35 Mai urât era însă că le deştepta din somn şi pe fetiţe, ca să le deie ici o prăjitură, ori o bucată de acadea, colo o păpuşică, ori o panglicuţă, şi ele, bietele, stăteau somnoroase, ori plângeau văzându-i

cum se ceartă.

40 fără Zoiţichii nu-irămânea decât să le înece toate în sufletul ei. Lasă că-i era ruşine să se plângă, dar nici nu-i şedea bine să-şi deie de gol bărbatul şi se mai şi temea de fraţii ei, care erau şi acum în stare să-i tragă o bătaie lui Costică, deşi era nu mai puţin decât om al poliţiei.

5 Răbdare, ruşine, sfială, dragoste sunt însă şi ele tot lucruri omeneşti şi au o margine, de la care înainte se pierd.

După ce fetiţele una după alta au adormit şi le-a acoperit şi sărutat, ca de obicei, ea s-a aşezat iar la 10 masă, dar nu mai putea să lucreze, ci stătea aşa, pierdută în gânduri negre.

Răbdarea şi-o pierduse de mult, ruşinea şi sfiala îi slăbiseră şi numai dragostea îi era vie, atât către fetiţele ei, cât şi către dânsul, care nu era, la urma ur15 melor, decât un nenorocit.

Dacă n-ar fi fost aceasta, de mult ar fi rupt-o într-un fel; ori şi-ar fi curmat zilele, ori s-ar fi dus în lume, ca să i se piardă urma. Nu putea însă să-şi părăsească copilele şi tot mai avea nădejde că el o să-şi 20 vie în fire, căci le iubea şi el pe fetiţe, şi cel ce iubeşte, mai curând ori mai târziu se biruie pe sine însuşi.

Pe la unu după miezul nopţii, în sfârşit, ea auzi lăutarii şi din când în când câte un chiot. Tot îi mai venea şi acum să intre în pământ de ruşine şi se min25 giia numai cu gândul că vecinii dorm şi prăvăliile sunt închise. Ştiind însă ce are să urmeze, ea se îndreptă şi-şi încordă toate puterile ca să-l primească, ba nu i-ar fi părut rău dacă Iancu şi Alecu ar fi stat ascunşi pe undeva prin apropiere, ca să iasă la timp 30 potrivit fiecare din câte un colţ şi să-i tragă smintitului o bătaicbună, ca să ştie măcar de frică!

Nici aşa singură nu se temea însă de el, căci avea în dosul ei pe Tica şi pe Rica, pe care dânsul nu putea să le vadă plângând. 35 – Unu-i Costică Bălaş! strigă el oprindu-se în uşa deschisă cu o lovitură de picior. Stai, cucoană, ha? şi-ţi păzeşti copiii? Dar fetiţele nu puteau să aştepte şi

ele până ce sosesc eu? Nu cumva sunt numai ale dumitale? Hai?

— Haid-l Plecaţi de aici! le zise Zoiţica lăutarilor, cari urmau a cânta la intrare. Nu vi-e ruşine să profitaţi de slăbiciunile omului?

— Ei, aşa din când în când câte un chef nu strică, 5 răspunse contrasul. Să mai premeneşte sângele.

— N-ai înţeles? se răsti Costică. Le vorbesc pereţilor? De ce i-ai culcat pe copii? Ori nu sunt şi ai mei!

Zoiţica le trânti lăutarilor uşa în nas.

— Bine Costică, grăi apoi. Când o să se sfârşească to aceasta? Dacă nu ţi-e greu de lumea care te vede umblând ca un căpiat, cu lăutarii după tine, să-ţi fie măcar milă de copilaşii tăi.

— Ce copilaşi? strigă el. Tot copilaşi şi iar copilaşi! N-ai altă treabă decât să-i torni şi să mi-i trân

15 teşti în nas. Aşa mi-a trebuit mie! Câte doi pe an! Când ţi-e lumea mai dragă, să-ţi plângă copiii şi să te ieie muierea de scurt. Te faci niznai, cocoană, de ce mi-ai adormit fetiţele? Nu sunt şi ale mele?

El scoase, cu chiu, cu vai, din buzunarul de din20 dărăt al tunicii nişte prăjitură stârcită şi se îndreptă spre pat, ca să le deştepte pe fetiţe şi să le deie câte o bucată.

Zoiţica se aşează în dreptul patului ca o cloşcă în faţa puilor.

25 – Astâmpără-te, omule, şi lasă copiii să doarmă – îi zise ea, voind să-l depărteze de pat – nu-i mai speria.

— De ce am copii dacă nu pot să le dau ce vreau şi să fac cu ei ce vreau? întâmpină el. Sunt numai ai

30 dumitale, cucoană? Nu sunt oare şi ai mei? La o parte, sluţenie! strigă el. Vreau să-mi văd puişorii şi să-mi fac plăcerea cu ei.

— Lasă fetiţele, zic! strigă ea, puindu-i amândouă mâinile în piept şi depărtându-l, încât el începu să

35 şovăie.

Ochii lui se opriră asupra motanului, care rămăsese şi el dormind într-un colţ, la picioarele patului şi la petecele rămase frumos împăturate, lângă Rica.

— Auzi, mamă, care lasă spurcăciunea de motan în pat cu copiii! strigă el. Şi acele ce zdrenţe sunt?

strigă iar, apoi îi dete Zoiţichii brânci, luă cotoiul şi-l aruncă cât colo, iar petecele le risipi prin casă.

— Nu speria copiii din somn! strigă dânsa, gata de a se arunca la el.

5 în zadar erau însă toate stăruinţele ei, căci el voia cu orice preţ să-şi sărute „puişorii”, cum le zicea el, să se uite în ochii lor, să vorbească cu ei, să le deie prăjitura şi să-i vadă mâncând-o. Dacă aştepta până dimineaţă, putea să aibă mai îndeplin mulţumirile

10 aceste; el ţinea însă să le aibă acum, fără întârziere, şi Zoiţica, ştiindu-i apucăturile, îşi călcă în cele dia urmă pe inimă şi se lăsă, plângând, pe un scaun.

Fetiţele, deşteptate din somn, începuia să se mârâie. Rica, de o fire mai iute, aruncă prăjitura cât colo

15 şi se dete la o parte când tatăl ei voi s-o mângâie, iar Tica, mai domoală, se lăsă ca să o sărute, dar nu voia să mănânce, ci strivi prăjitura între degetuţele ei.

— A dracului seminţie! grăi dânsul îndârjit. Le-ai făcut ca tine, de amărăsc viaţa celui ce are slăbiciune

20 de ele!

— Cum ţi-o amărăsc eu pe a ta, care ai mare slăbiciune de mine, îi zise ea, cuprinsă de amărăciune.

— Am avut, răspunse el, am avut, dar mi s-a înăcrit! Mă încălecase parcă Necuratul, de credeam c-am

25 prins pe Dumnezeu de un picior, şi abia târziu am ajuns să văd că m-am încărcat cu Doamr. e-ajută şi mi-am luat ciumă în casă.

— Bine, Costică – zise ea, înduioşată – ce ţi-am făcut şi ce-ţi fac eu ţie de mă batjocureşti toate serile

30 în felul acesta?

— Ce mi-ai făcut? întâmpină el. M-ai încurcat. Ce-mi faci? Nu mă laşi-n pace, te ţii de capul meu, m-ai făcut de am ajuns de râsul lumii. Auzi dumneata, om la vârsta mea, care; re nevastă ce-l ţine de scurt.

35 urmă el, doi copii în fiinţă şi al treilea pe drum! Asta mi-a trebuit mie? Dacă plec la treabă, să bag de

seamă ca să nu beau cu un pahar mai mult, ori să stau de vorbă cu vreo femeie, că mă vede fie frate-tău ăla, fie frate-tău ălalalt, fie vreo rudă, fie vreo cunoştinţă a

40 coconului Barbu, că dau de dracul. Afurisitul ăsta de cuib! Ăsta e oraş? Un cuib prost e! Orişiunde te duci, toţi te cunosc. Seara, când ai voi să mai stai şi tu – ca om ce eşti – cu cineva, ţi-e gândul mereu la nevastă şi la copii şi nu-ţi ticneşte bucăţica de chef pe care ai voi s-o faci, iară când te întorci înainte de vre5 me acasă, vii pe furiş, ca să nu prinză de veste vecinii, şi intri cu frică în casă. Asta e viaţă? strigă el. E viaţă aceasta? Nu e viaţă, e batjocură! Eu vreau să trăiesc, cocoană – strigă iar, dând cu pumnul în masă – să trăiesc cum se trăieşte, după chipul şi asemănarea

10 mea: unu-i Costică Bălaş!

Zoiţica stetea şi se uita cuprinsă de milă la el.

— Bagă de seamă, Costică – îi zise ea în cele din urmă – că toate au în lumea aceasta un sfârşit; rabd şi eu cât pot, dar o să te pomeneşti într-o zi că nu mă

15 mai găseşti când vii acasă.

— De – ar da bunul Dumnezeu una ca aceasta! îi răspunse el. I-aş plăti popii să-mi citească şapte molitfe şi aş trage un chef de i-ar merge pomina! Nu te duci însă, ci te ţii ca scăietele de coada oii!

20 Tica şi Rica, răpuse de somn, adormiseră iar.

Zoiţica se duse să le acopere, apoi, nemaiputându-şi stăpâni plânsul, plecă să iasă la aer.

— Unde de duci? grăi dânsul, plecând după ea. Nu fugi! Stai aici la faţă de masă!

25 El o cuprinse apoi în braţe, ca s-o aducă înapoi, şi, schimbat deodată la fire, o sărută de mai multe ori, în vreme ce dânsa se zbătea.

— Lasă-le – îi zise muiat – aceste sunt prostii de ale băuturii. Tot ţin eu la tine!

3 u – Dacă mi te faci nesuferit bându-ţi în fiecare zi minţile, răspunse ea, adânc mâhnită.

— Uite, nu mai beau! răspunse el căit. Îţi făgăduiesc că nu mai beau! Să nu mai am parte de tine dacă mai

beau.

35 II

— Şi cum o mai duceţi, tu şi Costică? întreba cocoana Smaranda când îşi vedea fata din ce în ce mai perită şi mai dusă pe gânduri.

— Bine, mamă, destul de bine, foarte bine! răspundea Zoiţica, fără ca să i se uite în ochi. Are şi el toanele lui, am şi eu pe ale mele, dar ne împăcăm din ce în ce mai uşor.

5 Minţea, făţarnica. O începuse cu minciuni mici şi ajunsese încetul cu încetul de le turna ca să-ţi crape obrazul de ruşine.

Cocoana Smaranda mângâia pe cei doi puişori şi nu mai stăruia. Era şi ea de părerea că femeia trebuie 10 să fie icoana vie a răbdării şi să ascundă păcatele bărbatului său.

Mai era însă prin apropiere şi coconul Barbu, boiernaş din neamul Câlnişteniilor, care ţinea şi la fata lui şi-la cinstea casei sale şi nu se prea împăca cu gân15 dul îndelungatei răbdări. Îi plăcuse şi lui odată să strige: „Unu-i Barbu Câlnişteanu!”, şi acum, la bătrâneţe, i se încreţeau sprâncenele stufoase când i se şoptea câte ceva la ureche, ori când Tica şi Rica, vorbind alandala, îl făceau să înţeleagă mai mult decât 20 ceea ce ele ştiau să spună.

— Lasă – îi zicea baba lui – câtă vreme peale să rabde femeia, căsnicia merge destul de bine.

— Da, da! – îi răspundea el morocăr. ce – dară eu nu sunt femeie şi pe mine mă scoate din răbdări.

25 A dus-o dar cât a dus-o Zoiţica cu minciuna, dar în cele din urmă tot a trebuit să ţipe dreptatea din ea şi atunci au podidit-o lacrimile, şi a ieşit la iveală tristul adevăr, în toată golătatea lui.

Bătrânul se plimbă prin casă, răsucindu-şi din când 30 în când mustaţa groasă, şi se uita când la cocoana Smaranda, o femeie voinică şi cu obrajii plini, mai frumoasă parcă acum decât în tinereţele ei, cârd la Zoiţica cea sleită de puteri.

— Poate Barbu Câlnişteanu să-şi crească şi nepoţii 35 cum şi-a crescut copiii! grăi dânsul în cele din urmă.

Avea casă cu lărgime, în mijlocul unei curţi mari, avea cămara şi pivniţa totdeauna pline, avea moşioara muncită de feciorii lui, şi ţarini, şi livezi, şi finaţ şi vie, şi pădure; nu era el om pe care poate 40 să-l calce orişicine!

Tot se simţea umilit că are ginere care e slugă la dârloagă. Mai ales de doi ani, de când plecase Cuza-Vodă din ţară, şi-ar fi horopsit feciorii dacă ei ar fi fost în stare să intre în vreo slujbă în loc de a munci 5 în ogorul părintesc[2]. Slujba e pentru cei din neam de slugi; cine-i boier şi vrea să şi rămâie îşi ţine stăpânirea acasă la el. Şi dacă nu-şi lasă feciorii să intre în slujba lui vodă, nu putea să-şi lase nici fata slugă la casa unui nemernic. 10 Degeaba stăruia cocoana Smaranda să nu strice casa fetei; degeaba plângea Zoiţica, încredinţându-l că ea nu sufere peste puterile ei.

— Nu-ţi şade rău, lată, să vorbeşti aşa – îi zicea el – dară mi-ar şedea mic rău să te văd cum eşti şi 15 să te mai las la casa lui. Dacă-l arde de tine, să vie aici să te caute, că e destul loc în casa mea şi pentru noi şi pentru voi. Aici, sub ochii mei, să trăiţi dacă nu e vrednic să ţie în casa lui femeie ca tine!

Aşa a zis Barbu Câlnişteanu, şi dac-aşa a zis el, 20 aşa şi trebuia să rămâie.

Degeaba i se spunea că el însuşi îi dăduse lui Costică Bălaş dreptul de a-şi lua nevasta şi copiii acasă la el; pentru coconu Barbu nu era nici lege, nici judecător, nici stăpânire mai presus de inima lui, iar 25 aceasta-i spunea că el are să poarte grijă de copilul său.

Mai erau apoi şi cei doi fraţi ca doi brazi, cărora le şedea atât de bine să poarte în braţe pe cele două nepoţele, unul pe Tica şi altul pe Rica, şi să-i fie surorii 30 lor ocrotitori.

Zoiţica însă şi cocoana Smaranda, care o înţelegea, erau nemângâiate.

La casa lui Barbu Câlnişteanu era, ce-i drept, şi lărgime, şi belşug, şi dragoste, dară vorba era ce e la 35 casa lui Costică Bălaş, cine poartă grijă de ea, cine-l mai

2 în toate ediţiile: pămîntesc.

economiseşte pe Costică, ce face el aşa singur?

E uşor să părăseşti pe un om cu rost, care ştie să-şi chiverniseasc̆ă treburile şi să şi le ţie în bună rânduială;

nu te iartă însă firea să laşi de capul lui pe unul care e deprins să fie dădăcit.

Seara apoi, Tica şi R că au început să plângă. Le era somn şi voiau să se culce în patul lor, numai în 5 patul lor, şi Tica voia să-şi aibă motanul, iar Rica îşi căuta petecele. Degeaba li se spunea că e mai bun patul ce li se dă, degeaba i se dedea Tichii alt motan şi Richii alte petece, căci ele voiau acasă la ele şi plângeau; plângea dar şi Zoiţica, şi cocoana Smaranda. 10 Coconu Barbu era muiat şi el şi nu şi-ar mai fi stăpânit lacrimile dac-ar fi fost singur, căci de! om era, şi soţ, şi tată, şi bunic; în faţa muieretului îşi stăpânea însă firea şi nu se dedea.

— O să le răpună, zicea el, somnul, o să se deprin15 dă şi-o să le treacă.

Le-a şi răpus somnul, în două-trei zile s-au deprins şi apoi l'c-a trecut, încât să simţeau în lărgimea de la mama-mare şi de la tata-moşu mai bine decât acasă la ele, dar tot să întrebau serile: „Vine Costică?" 20 N-o răpunea însă somnul pe Zoiţica; ea nu se putea deprinde, şi o îneca plânsul de câte ori fie Tica, fie Rica întreba: „Vine Costică?"

Şi gândul, şi inima ei erau mereu la cuibul ei cel părăsit şi-ar fi fost în stare să treacă şi prin apă şi prin 25 foc ca să se ducă neştiută de nimeni şi să vadă ce mai e pe acolo, dacă Ioana, sluga lor cea bătrână, le ţine toate curate şi în bună rânduială, dacă el mai dă ori nu pe acasă. Era însă peste putinţă. Prea l-ar fi mâhnit pe bătrânul ei părinte şi prea aspre mustrări şi-ar 30 fi făcut dacă s-ar fi dus prin ascuns, când el nu era acasă.

Dară el? De ce nu vine el? Pe dânsul cine-l oprea?

„Nu e om şi el? să întreba ea adeseori. Chiar şi dacă nu i-ar fi de mine, mila şi dorul de copiii lui ar 35 trebui să-l înmoaie".

Treceau însă una după alta zilele cele lungi fără ca el să vină, ba mai mult decât atât. Zoiţica i-a trimis în cele

din urmă vorbă Ioanei, să vină măcar ea, ca să-i spună ce mai e pe acasă, şi a primit răspunsul că 40 nu îndrăzneşte, căci el îi spusese c-o stâlceşte în bătăi dacă află c-a ieşit din casă.

Cocoana Smaranda le simţea toate, dar suferea în tăcere, ca să nu-şi îndârjească bărbatul şi să nu-şi mâhnească fata, şi se mângâia mângâindu-şi nepoţelele, de cari nu se despărţea decât serile, după ce le răpunea 5 somnul.

Zoiţica le acoperea ca de obicei şi le săruta, dar nu mai plângea, căci ţinea şi dânsa să nu-şi mâhnească mama. Când însă durerea o biruia, trebuia să caute uşurarea, dând-o pe faţă.

10 – Doamne – să tângui dânsa într-o seară – ce am greşit de m-am făcut atât de urgisită, încât îşi horopseşte de urâtul meu şi copiii?

— Nu îi eşti, grăi mama, urgisită şi nici copiii nu şi-i horopseşte, dar e pornit, fata mea, spre viaţa

15 fără de frâu, şi-l supăraţi tu şi copiii fiindcă, gândindu-se mereu la voi, nu-i ticnesc, ca mai-nainte, petrecerile, de cari nu-i în stare să se lipsească.

— Dacă s-ar gândi, întâmpină Zoiţica, tot s-ar muia şi ar veni la noi, dar îi sunt urgisiţi şi copiii

20 fiindcă sunt şi ai mei.

— Îţi faci, fată, în amărăciunea ta nedreptate şi ţi-l gândeşti şi pe el mai rău de cum în adevăr e, o mustra mama ei. E numai îndărătnicia ceea ce nu-l lasă să vie. Dac-am fi numai tu şi eu, ar fi venit de mult.

25 dar nu-l iartă firea să dea ochii cu tatăl tău, care e necruţător şi-l loveşte cu vorba.

Zoiţica-ş-i plecă capul şi nu răspunse nimic. Nu i se cuvenea ei să-şi dea părerea în ceea ce priveşte purtările tatălui său, care toate din dragoste le făcea.

30 – Nu mi-e de mine – grăi dânsa peste câtva timp

— Căci eu mi-am sfârşit viaţa în lumea aceasta şi mu socotesc mai mult moartă decât vie. Cum rămân însă sărmanele mele de copile, care se pomenesc în lumo ca căzute din cer, cu mamă care nu mai are inimă pen

35 tru nimic, cu tată care nu li-e tată? Pe cine să se razime? Pe cine să iubească, cine să le fie povaţă în lume? Dacă m-ar lua Dumnezeu, căci atunci tot i s-ar> face milă de ele şi ar putea şi dânsele să zică, aducându-şi aminte de mine, c-au avut mamă şi să mă.

40 ţie icoană în perete.

Durerile omeneşti sunt multe, dar nu e niciuna dintre ele atât de adâncă şi cu toate astea atât de senină ca durerea de a fi care-l cuprinde pe om când se întreabă: „Doamne, de ce m-am născut pe lume?”

5 Chiar şi dacă n-ar fi fost mamă, cocoana Smaranda era femeie şi trebuia să fie pătrunsă de durerea aceasta auzind vorbele Zoiţichii.

— Vino-ţi în fire, fata mea, grăi dânsa, şi nu te răzvrăti împotriva lui Dumnezeu. Orişicât de neno10 rocită ai fi, n-ai decât să te uiţi împrejurul tău şi te vei încredinţa că sunt alţii cu mult mai nenorociţi şi că ai să-i mulţumeşti lui Dumnezeu pentru că o mai mică parte de durere ţi-a rânduit. De unde poate omul, urmă ea, să ştie ce-l mai aşteaptă în viaţă? Eşti bol15 nav de-ţi simţi sfârşitul, toţi se pregătesc, împrejurul tău, pentru cea din urmă datorie, şi deodată se întorc toate spre vindecare, şi încă multe zile bune mai ai în viaţă. Tot aşa ni-e şi cu suferinţele; crezi că au să te răpună, şi se întâmplă te miri ce, încât pe neaştep20 tate viaţa ţi se însenineză. De unde ştii tu ce te mai aşteaptă? De unde ştii tu, cum are să se desfăşure viaţa copilelor tale? Cel fericit, da, să se teamă, dar cel nenorocit să nădăjduiască în fiecare clipă.

Zoiţica nu mai putea să zică nimic. Era nu numai 2 5 în vorbele sale, ci totodată şi în căldura, cu care ele fuseseră rostite o putere alinătoare.

„Da – îşi zicea dânsa – nu ştie nimeni ce aduce ziua de mâine ori cea de poimâine”.

Aşa se mângâie omul în zile de grea încercare, cu 30 gândul că suferinţele prin care trece sunt un fel de pregătire pentru o viaţă lipsită de dureri.

Şi ce era, la urma urmelor? De ce avea dânsa să se plângă? Erau nenumărate femeile cari sufăr neasămănat

mai mult decât dânsa şi tot rabdă. Ar fi răbdat 35 chiar şi ea dacă nu s-ar fi pus la mijloc tatăl ei, cu mândria lui.

Aşa judeca şi cocoana Smaranda şi scăpa din când în când vorba: „Să nu stricăm casa fetei, că în cele din urmă tot se vor nărăvi”. 40 Barbu Câlnişteanu dădea cu îndărătnicie din cap.

— Prea e bun sângele din vinele ei pentru ca el să se poată nărăvi cu ea, zicea dânsul. Dacă om ar fi, şi-ar fi călcat de mult pe inimă, s-ar fi căit şi ar fi venit aici, ca să-ţi sărute mina şi să ceară iertare, căci

5 copil ţi s-a făcut în ziua în care ţi-a luat fata de nevastă.

— E numai mândria ceea ce nu-l lasă, întâmpină bătrâna.

Coconul Barbu se făcu roşu ca racul. 10 – Mândria, nu! strigă el. Neam de neamul lui n-a avut mândria mea, care nu mă plec nici în faţa lui vodă şi nu m-aş pleca nici dacă împăraţii de pe faţa pământului ar sta în faţa mea, dar am stat totdeauna umilit în faţa părinţilor noştri, şi dacă tatăl meu ori 15 tatăl tăumi-ar fi tras o palmă, vinovat, nevinovat, aş. fi sărutat mina cu care m-a lovit, şi de aceea m-am plecat şi în faţa ta şi în faţa copiilor mei. Mândru nu e, femeie, căci dacă mândria ar fi, n-ar uita obârşia din care a ieşit, ci şi-ar cinsti părinţii, nu şi-ar face 20 de batjocură neamul; nu-i mândru, căci, dacă mândru ar fi, ar sângera pentru soţia sa şi pentru copiii săi şi şi-ar păzi cinstea casei. O fire de slugă e, şi lui nu soţie, ci slugă la casă îi trebuie, iar pentru aceasta nu e făcută fata mea. Ori vine aici – urmă el, cu hotărâre 25 – ca să trăiască sub ochii mei, să-l ţin de scurt şi să-l îndrumez spre vieţuire omenească, ori nu vreau să mai ştiu că mi-am jertfit într-o clipă de slăbiciune, fata!”

III

„Urât lucru obicinuinţa!”

Aşa zicea Costică Bălaş când şi-a găsit casa goală şi întunecată.

Îi părea bine c-a scăpat de belea şi că nu mai e cine să-i facă mustrări.

„Care va să zică, tot a făcut-o, îşi zise el. Numai dacă nu şi-ar mai schimba gândul, ca să se întoarcă iar”.

„Chiar şi dacă – zise el peste puţin – câteva zile liniştite tot o să am”.

Răsufla omul mai uşor, se simţea stăpân, adevărat stăpân, singur stăpân în casa lui, el însuşi stăpân pe 5 sine şi pe ale sale.

Era însă obicinuit să găsească pe cineva la casa lui când se întorcea în ea, să aibă pe cine să mângâie când se înduioşează şi cu cine să se certe când îl apucă hâr

10 Îi lipsea ceva.

Mai era obicinuit să le aibă toate puse la îndemână şi nu ştia de unde să ieie ce-i trebuia. Nici măcar luminarea nu ştia de unde s-o ieie.

Se simţea oarecum străin în casa lui. 15 Patul nu-i era aşternut; cămaşa de noapte nu ştia de unde să şi-o ieie; lighean, ibric, săpun, prosop nu-i erau pregătite.

S-o cheme pe Ioana? îi era greu. Tot era, la urma urmelor, oarecare ruşine să fie părăsit de soţie şi de 20 copii.

„Dar nu ea m-a părăsit – îşi zise el – ci eu am alungat-o, eu însumi!”

Aşa a stat câtva timp, mai şezând ici pe un scaun, colo pe altul, mai mişcându-se ameţit prin casă, până 25 ce nu s-a întins pe canapea şi-a adormit, aşa îmbrăcat cum era, în uniforma lui cea frumoasă.

Dezmeticindu-se, după ce s-a deşteptat dimineaţa următoare, el a sărit speriat în picioare. Îi era nesuferit gândul că Ioana îl va fi văzut şi va duce vorba 30 că l-a văzut dormind îmbrăcat. Şi-a aşternut dar patul şi s-a mai culcat şi în el, dar nu i-a mai venit somnul.

O temere nehotărâtă şi-o nelinişte din ce în ce mai viuă i-a cuprins sufletul. 35 „Şi dacă se va fi întâmplat ceva cu dânsa să nu se poată întoarce acasă? îşi zicea el. Îi va fi venit ei rău, se va fi îmbolnăvit, va fi căzut şi se va fi lovit, ori se va fi tăiat una dintre fetiţe”.

Îi venea să plece fără de întârziere, ori să trimită fi0 pe Ioana, şi peste câtva timp o chemă, dar n-o trimise, ci-i

porunci să-i cureţe hainele.

Nu! El nu putea să-şi deie pe faţă slăbiciunea; prea şi-ar fi ridicat Barb u Cilnişteanu capul, prea li s-ar fi urcat feciorilor lui fumurile la cap.

„Nu eu am să alerg după dânşii – îşi zise el5 ci dânşii au să mă caute; nu eu am s-o întreb, ci ea are să-mi spună de ce n-a venit acasă şi când are să vie”.

El avea toată dreptatea; asta o ştia şi coconu Barbu, care era hotărât să-i trimită vorbă, dar voia mai-nainte să vadă dacă nu cumva vine şi nechemat. 10 Putea s-aştepte.

După ce s-a îmbrăcat, Costică i-a poruncit Ioanei să facă curăţenie şi rânduială în casă.

— M-ai înţeles? grăi dânsul. Dar curăţenia şi rânduiala să fie cum îmi place mie, încât coconiţa să 15 rămâie uimită când se va întoarce cu copiii acasă. Apoi aici să stai şi să nu te mişti! urmă el cu asprime. Mă ştii cine sunt! Să nu te pună păcatele să ieşi, fie măcar şi numai pe o clipă, din casă, că te stâlcesc în bătăi!

20 Ieşit apoi, călca mai ţeapăn şi se ţinea mai dreptdecât de obicei, dar ţuicile obicinuite nu îi mai priau ca alte dăţi; în cafeaua de la zece n-a mai pus decât câteva picături de coniac, iar pe la amiază s-a mai întors acasă, să vadă ce s-a mai întâmplat şi cum a 25 făcut Ioana curăţenie şi bună rânduială.

Nimic nu se întâmplase.

„Puţin îmi pasă!” îşi zise el, dar era cam muiat când a plecat la masă, şi mâncările nu-i priiau, vinul nu-i mai luneca pe gât ca alte dăţi, ziua toată era 30 cuprins de neastâmpăr, iară seara s-a întors devreme acasă.

Urât lucru e să te simţi legat de cineva; n-ar fi crezut niciodată că poate el, Costică Bălaş, să-şi schimbe aşa deodată întregul rost al vieţii şi să-şi 35 piardă toată voia bună.

Credea că aşa e la început, dar încetul cu încetul

— Să intre toate în vechiul lor ogaş; a trecut însă şi săptămâna, fără ca el să-şi vie în fire, ba-i era parcă

— Se tăiau picioarele când coconul Alecu Băltag l-a 40 luat la o parte, ca să-l întrebe ce e cu casa lui.

— De, nasule, îi zise, cu ce să fac, dacă ea a plecat ca din senin şi nu se mai întoarce? Aş putea să mă folosesc de dreptul meu de soţ şi de părinte şi să-mi aduc cu puterea nevasta şi copiii acasă, dar nu

5 vreau să fac scandal, ca oraşul şi întregul judeţ să vorbească de noi.

— Bine faci, băiete – îi răspunse naşul – dar încă mai bine ai face dacă te-ai duce s-o iei cu binele, că vine ea şi nesilită.

10 Costică dete din cap.

— Eu? la casa lui Barbu Câlnişteanu? întâmpină dânsul. Să mă duc eu? Ştiu eu prea bine că dânsa n-ar fi rămas şi, după ce a rămas, s-ar fi întors de mult dacă el n-ar fi oprit-o şi n-ar opri-o. Noi amândoi, rl5 socru-meu şi eu, nu ne ajungem la vorbă.

— Scoate-ţi din cap asemeneagânduri, stărui coconu Alecu. E om cu scaun bătrânul şi nu poate să nu-ţi fie binevoitor, după ce te-a primit o dată ginere. Ia gândeşte-te bine, urmă el, n-ar fi oare lucru cuminte

20 ca un an, doi, până ce nu vă veţi fi făcut şi voi cheag să staţi la dânsul, unde nici chirie nu plătiţi, nici pentru mâncare nu cheltuiţi şi mai aveţi şi alte înlesniri? Casa Zoiţichii o daţi cu chirie.

Costică iar dete din cap.

25 – Să mă pun eu cu toţi ai mei sub stăpânirea lui?

răspunse el. Nu mă îndoiesc că dânsul ar voi-o, dar mult ar trebui să mă poftească şi să mă ieie cu binele ca să stau de vorbă, şi chiar dacă aş sta, tot m-aş mai şi gândi mult mai nainte de a mă hotărî la una

30 ca aceasta.

— Gândeşte-te bine, băiete, îl îmbărbătă naşul lui. Eu îţi vorbesc ca părinte: nu-ţi strica, din îndărătnicie, tot rostul vieţii şi bucură-te că ai razăm socru, om cu trecere în lume şi cumnaţi ca feciorii lui.

35 Tocmai aceasta îl jignea însă pe Costică Bălaş. Zoiţica i se făcuse nesuferită fălindu-se mereu cu tatăl ei şi ridicând în slava cerului pe cei doi fraţi ai săi. El n-avea nevoie de razăm, se socotea destul om şi însuşi prin sine.

40 Să temea, cu toate aceste, şi de trecerea socrului şi de virtutea cumnaţilor săi.

Era lucru uşor să-l pândească pe Barbu Câlnişteanu, să ieie doi sergenţi voinici, când el iese de acasă, să se ducă să-şi răpească fetiţele.

— Vine, zicea el, şi cloşca după pui, şi dacă vine 5 cloşca, vine şi mama după copii.

— Vine dacă poate, dacă i se dă drumul.

Oamenii ca Barbu Câlnişteanu sunt însă în stare să le facă toate valvârtej când cineva îndrăzneşte să le calce cu puterea pragul şi să meargă până la vodă

— Ca să-şi ieie satisfacţiune, iar feciorii lui erau din cei ce nu caută satisfacţiunea, ci te prind în drum şi şi-o iau fără de judecată.

Ceea ce era însă mai greu pentru dânsul – orişice s-ar fi întâmplat – lumea tot lor şi numai lor le

15 dedea dreptate şi el nu să mai putea uita în ochii nimănui în oraşul unde toţi îi ştiau de bine.

Nu, cu puterea nu putea să-şi ieie copilele. Trebuia să caute un chip de a le fura fără de veste.

Cum însă?

20 El avea oamenii lui, prin care putea să afle cele ce se petreceau în curtea lui Barbu Câlnişteanu, şi ştia că şi ziua şi serile, când timpul e frumos, copilele se joacă pe pajiştea din curte, în vreme ce mama lor, bunica lor, ori amândouă lucrează în cerdacul casei.

25 Câteodată cocoana Smaranda le întinde o velinţă sub nucul de la dreapta porţii şi ele se joacă, şezând pe ea, cu păpuşile lor.

Ar fi fost lucru uşor să pândească o clipă când ele sunt singure, să le cheme, să le ieie în braţe şi să se

30 depărteze cu ele. Nu mai încăpea îndoială că, auzindu-i glasul şi văzându-l, ele alergau la dânsul. Ca să pândeşti însă clipa când coconu Barbu nu-i acasă şi copilele rămân şi ele singure, trebuie să fii mereu prin apropiere, ceea ce lui îi era peste putinţă, căci

35 ar fi fost destul să prindă cineva de veste că el a trecut prin partea locului, pentru ca să se ascundă şi cele

două femei şi fetiţele. Era şi uniforma care-l dădea de gol şi ziua nu putea să treacă pe acolo, iară seara coconul Barbu era şi el acasă.

40 Dorinţa de a-şi vedea măcar copiii era în inima lui tot mai arzătoare, şi cel ce voieşte cu tot dinadinsul o ia în cele din urmă în gât şi se avântă, zicându-şi „Ce-o fi – să fel”.

Într-una din zile sergentul din gura pieţii l-a adus la comisie pe un ovreu care, vânzând pe uliţă nasturi, 5 butoni, forficele şi alte mărunţişuri, expuse pe o tavă atârnată de gât, se luase la ceartă cu un trecător şi făcuse un scandal de se adunase toată piaţa împrejurul lui.

Costică se uită lung la el; era om de vreotreizeci 10 de ani, înalt şi subţire, cu o barbă nepeptănată, dar destul de bine îmbrăcat, şi dacă şi-ar fi schimbat hainele, uniforma i-ar fi şezut ca fiind croită pe trupul lui.

— Ce să-ţi fac eu acum ţie, jidane? îi zise pe răs15 câte. Ori îţi trag o bătaie bună şi-ţi dau drumul, ori te ţin cel puţin o săptămână de zile închis.

Dacă era vorba pe ales, ovreu] primea mai bucuros să mănânce bătaie şi să-şi caute iar de neguţătorie, dar dădea din mini şi din picioare, ca să-l încredin20 teze că el e nevinovat, cel mai nevinovat dintre toţi neguţătorii de mărunţişuri.

— Să-mi faci, jidane, o treabă şi să-ţi tacă gura, că te iert – îi zise mai potolit – ba-ţi mai şi dau ceva pe deasupra. 25 – Fac, orişice treabă fac, fac şi tac, îl încredinţă ovreiul. De ce sunt om de treabă? Ca să fac şi să tac. Porunceşte, boierule!

— Lucru puţin şi uşor ceea ce ai să-mi faci, îi zise Costică. Am să-ţi dau acadele, cofeturi şi prăji

30 turi, ca să te duci să le vinzi unde-ţi voi spune eu.

— Şi de ce, boierule? îl întrerupse ovreiul.

— Asta nu te priveşte, îi tăie Costică vorba; ai să faci cum îţi zic, şi să taci.

Îi explică după aceea cum are să-şi expună acade35 lele, cofeturile şi prăjiturile pe tavă, cum are să deschidă portiţa curţii ce-i va arăta sergentul şi să se oprească în

pragul ei strigând: „Acadele, cofeturi şi prăjituri!” şi cum n-are să plece până ce nu vor alerga la el cele două fetiţe pe care le va vedea în curte. 40 – Şi dacă nu sunt acolo fetiţele? întrebă ovreiul.

— Te plimbă pe acolo şi aştepţi până ce le vei vedea prin curte.

— Şi dacă vin fetiţele? întrebă iar ovreiul.

— Dă-le cât pot să ieie, că nu dai de la tine5 îi răspunse Costică – iar dacă vine cineva să le cumpere, vinde ca de pomană.

— Şi ce mai fac după aceea?

— Te întorci aici şi-mi spui cum a fost, îi zise Costică. Apoi îl duse la cofetărie, ca să-i cumpere

10 acadele, cofeturi şi prăjituri, şi-l dete în seama sergentului.

Ovreiul stătea însă pe gânduri. Lucrul era prea uşor şi de aceea nu i se părea curat.

— Şi n-o să mă ieie nimeni la goană? – întrebă 15 el – n-o să sară vreun câine la mine? n-o să dau de vreo poznă?

— Nu te teme de nimic, îl îmbărbăta Costică; sergentul e în apropiere şi te apără. Îţi trag însă eu o trânteală dacă nu faci cum ţi-am spus, ori dacă te

20 pun păcatele să spui că eu te-am trimis.

Ar fi voit, nu-i vorbă, ovreiul să ştie de ce anume are să le facă toate aşa, dar, la urma urmelor, a plecat şi în neştire şi-a făcut cum i s-a zis.

Tica şi Rica, pe care le-a găsit jucându-se pe velinţa 25 întinsă la umbra nucului, au alergat, în portiţă, iar cocoana Smaranda, care şedea în cerdac, s-a dus la ele şi le-a cumpărat de toate, apoi ovreiul s-a întors, cum a fost vorba, la secţie.

— Să vii şi mâne pe timpul acesta, îi zise, şi-o 30 să te duci din nou, dar n-o să stai în pragm-ai înţeles? – ci o să rămâi în uliţă, ca fetiţele să vie la tine.

— Şi dacă nu ies?

— Te plimbi în sus şi în jos, strigând mereu: 35 „Acadele, cofeturi şi prăjituri”.

— Şi dacă mă cheamă?

— Te faci surd şi nu te duci; mă înţelegi, gogomane, că eu vreau să le scot la uliţă?

— Dup-aceea, boierule? întrebă ovreiuf cam fricos. 40 – Vii iar şi-mi spui: celelalte nu te privesc.

S-a dus ovreiul a doua zi, şi Tica şi Rica au ieşit şi din curte, căci, del dulceţurile îi ispitesc pe copii. Astă dată a grăbit Zoiţica să le cumpere şi de ici şi de colo câte ceva.

5 – Acum e rândul meu, zise Costică ziua a treia.

Apoi îl dezbrăcă pe ovrei şi-l puse la arest, iar în hainele lui îmbrăcă pe unul dintre sergenţii care avea cam aceeaşi făptură şi căruia îi puse o barbă falşe.

10 – Uite, îi zise, iai tava şi te duci cum l-ai văzut pe ovrei, pândeşti când fetiţele sunt singure, le furi din curte şi le iei în braţe şi le aduci la mine la colţ, unde te aştept cu trăsura. Dar te bag în draci dacă-mi strici treaba, ori faci zgomot.

15 Sergentul stetea pe gânduri, căci e mai uşor să croieşti planurile decât să le pui în lucrare.

Poate un poliţist să îmbrace orişice haine şi să-şi pună şi barbă falşă, căci interesele serviciului cer adeseori aşa ceva. De astă dată însă nu interesele ser

20 viciului o cereau, şi Costică tremura ascuns în fundul trăsurii, în vreme ce sergentul a trecut prin faţa casei lui Barbu Câlnişteanu şi iar s-a întors, fără ca să facă vreo treabă.

— Ce e? îl întrebă nerăbdător.

25 – Nu se poate, îi răspunse sergentul. E şi coconiţa cu fetiţele.

— Trebuie să se poată! îi zise Costică. Te pomeneşti că se întoarcebătrânul. Dă-i zor; dacă nu se poate altfel ia-le şi din faţa ei dacă e numai singură cu ele.

30 În curte însă să nu intri.

Sergentul iar se duse şi peste puţin Costică-l auzi strigând, un semn că Zoiţica era tot singură cu fetele.

Lucrurile s-au petrecut atât de repede, încât n-ar fi putut cine le-ar fi văzut să spună cum s-au urmat

35 una după alta.

În clipa când au ieşit fetele pe portiţă, sergentul a

aruncat tava în curte şi le-a luat pe amândouă în braţe, apoi, zicându-le: „Vă duc la tătucu”, a şi pornit cu ele, încât Zoiţica, ieşită ceva mai târziu, l-a văzut

40 ducându-le şi a plecat cuprinsă de spaimă în urma lui.

— Nu te speria, coconiţă – îi zise sergentul – că le duc la boierul.

„Care va să zică tot s-a gândit la noii” îşi zise ea, cu glasul înecat, şi porni în urma sergentului, fără ca să-şi dea seamă despre ceea ce face.

— Ce ai de gând, Costică? întrebă apoi, după ce sosi la trăsură.

— Fetiţele sunt ale mele, răspunse el, potolind spaima fetiţelor. Tu faci ce vrei, dar dacă ţii la ele, vii şi tul

Birjarul dete apoi bici cailor şi trăsura se depărtă.

Zoiţica se uită câtva timp după trăsură apoi ochii i se umplură de lacrimi.

— Tot ţine la noi, zise şi plecă încet spre casa ei, gata de a se duce aşa cum era, cu capul gol, în camisol şi în papuci.

Peste câtva timp însă iar se opri.

Nu! Fără de ştirea, fără de voia părinţilor ei, nu putea s-o facă aceasta.

„Am să le cad în genunchi, la picioare, şi dânşii n-o să mă oprească”, îşi ziseşi se întoarse iar înapoi.

[V

— Nu-i şade rău, grăi coconu Barbu când află cele petrecute. Tot poate să iasă om din el; cel ce ţine la copiii lui nu poate să se ticăloşascăl

Cucoana Smaranda, rău supărată, dete din cap.

— E om fără de inimă, Barbule, întâmpină ea. Numai un suflet hain poate să despartă pe copii de mamă şi pe mamă de copii. Ce fac fetiţele fără de mama lor şi ce se face mama fără fetiţele ei?… Aş înţelege să fie băieţi, dar fetele fără de mamă n-au niciun rost în lume. Nu din dragoste le-a luat, Barbule, adaugă ea, ci din răutate, ca s-o amărască pe Zoiţica.

Barbu Cilnişteanu se plimbă câtva timp tăcut prin

casă.

— Asta ai putea s-o zici dacă Zoiţica s-ar duce la copiii ei şi n-arvoi să o primească, îi zise el apoi.

— Dar tu n-o laşi să se ducă, întâmpină iar bătrâna.

— N-am lăsat-o câtă vreme erau şi copiii aici, zise el. Una a fost însă atunci şi alta e acum. Nu zici tu că numai un suflet hain poate să despartă pe mamă

5 de copii? O fi, ori n-o fi el, eu nu sunt suflet hain. Să se ducă, dacă voieşte, are chiar datoria de a se duce la copiii şi la soţul ei, căci eu nu m-am lăpădat de dreptul meu de părinte în ziua când i-am dat voia să se mărite; nu m-am lepădat însă nici de datoriile 10 mele părinteşti, şi sunt gata s-o ţin la casa mea cât mai trăiesc pe pământ, nici de inima mea părintească, şi ne plâng tuturor a de milă, căci mult mă tem că trai bun n-o să mai poată avea împreună.

— Vai de sufletul ei şi de al nostru, să tângui 15 cucoana Smaranda.

Aflase, nu-i vorbă, că-n timpul din urmă, de când fusese părăsit de soţie şi de copii, nu mai umbla ameţit şi făcând gură din băcănie în băcănie şi de la cârciumă la cârciumă şi nu se mai întorcea nici noaptea târziu, 20 nici chefuit şi cu lăutarii acasă, şi începuse să creadă că poate să intre încetul cu încetul în rândul oamenilor de treabă. Acum i se schimbaseră însă deodată părerile. Toate i le ierta cocoana Smaranda, toate putea să le ieie drept răsfăţări ale unui om care n-a avut 25 încă să se lupte cu nevoile mari ale vieţii; păcatul de a fi despărţit copiii de mama lor îi părea însă atât de mare, încât nu mai putea să-şi închipuiască pe cel ce-l săvârşise fără ca să se cutremure. O vedea pe Zoiţica zbătându-se şi-şi închipuia cum vor fi plân30 gândşi se vor fi zbătând şi copilele, cerând să fie duse la mama lor: cum mai putea fata ei să trăiască cu omul care e în stare să-şi chinuiască astfel nevasta şi copiii?

Tot atât de greu era însă şi păcatul de a nu lăsa pe mamă să se ducă la copiii ei. 35 Bătrânul avea dreptate: Zoiţica era chiar datoare să se ducă – datorie grea şi aspră,

dar datorie.

Sunt multe durerile care-l zguduie pe om în timpul trecerii lui prin viaţă; numai puţine sunt însă deopotrivă cu durerea ce te cuprinde când îl vezi 40 pe copil silit să aleagă între tată şi mamă, să se facă judecător al părinţilor săi şi să se răzvrătească împotriva firii, osândind fără ca să i se cuvină a-şi da părerea.

Cuprinsă de durerea aceasta, cocoana Smaranda nu mai era în stare să ieie vreo hotărâre, ci se mărgi5 nea a-şi face mustrări că în uşurinţa ei nu s-a gândit că dânsul ar putea să vină, să-şi ademenească fetiţele şi să le răpească şi că nu le-a păzit destul de bine pe nepoatele ei.

— Le înstrăinează de mine! se tânguia Zoiţica.

10 – Nu, fata mea – îi zicea mama ei de asta să nu-ţi fie teamă. Ceea ce pe mine mă doare e că pe dânsul, care le-a despărţit de tine, n-o să-l poată iubi niciodată, iară iubirea pe care o au către tine li-e izvor de durere şi astfel se vor pomeni în lume

15 lipsite de iubire şi înstrăinate de toţi.

Le vedeau amândouă în fiecare clipă lipsite pe fetiţe de purtarea de grijă şi nu îşi mai puteau stăpâni dorinţa de a le da purtarea de grijă ce le lipsea.

Iară bătrânul tăcea, parcă lucrurile nu l-ar privi

20 şi pe el.

O dată a vorbit şi nu mai avea ce să zică.

— Eu mi-am spus părerea – le-a zis atunci – şi de aici înainte faceţi cum ştiţi şi cum vă trage inima. Liniştea casei mele pentru nimic în lumea aceasta

25 n-o jertfesc; i-am dat-o şi i-o şi las, ca să am pace în casă; nu mă mai bag, nu mă mai amestec!

Pe răspunderea lor aveau, mama şi fata, să facă ce vor fi făcând şi tocmai de aceea le era greu să se hotărască într-un fel.

30 Ţinea cocoana Smaranda ca ginerile ei să-şi arate, fie măcar şi numai de dragul fetelor, slăbiciunea şi faţă cu soţia sa şi să facă ceva ca aceasta să se poată întoarce la casa ei fără ca să se simtă prea umilită. Au trecut însă două zile, pline de chinuri, fără ca

35 dânsul să fi făcut ceva.

Ziua a treia mama a biruit-o pe femeie.

— Vino, fata mea – grăi dânsa muiată – să ne ducem; dacă nu vom fi putând să luăm copilele şi să le aducem iar la noi, rămâi la ele, fie chiar şi roabă

40 chinuită, că-i şade femeii bine să sufere din iubire către copiii ei!

Zoiţica nu mai cerceta ce-i şade şi ce nu-i şade bine femeii; umilită, chinuită, orişicum, la casa ei se simţea mai bine decât orişiunde în lume. Dacă dar, plecate, mama mergea încet şi din ce în ce mai în silă, 5 fata ei grăbea şi îşi iuţea tot mai mult pasul.

Sosite la poartă, ele s-au încredinţat că n-o să poată lua fetiţele. Costică nu era, ce-i drept, acasă, dar sergentul care se plimba prin faţa casei le spuse că are poruncă să nu lase pe nimeni să iapă din curte. 10 Zoiţica nici nu ţinea să iasă după ce a intrat, dar cocoana Smaranda rămase ca înfiptă în pământ; ai fi crezut că acolo are să împetrească.

Zoiţica se uită câtva timp tremurând la ea, apoi îi luă mâna şi-i zise: 15 – Nu mă lăsa, mamă, singură!

Cocoana Smaranda venise tocmai pentru ca să n-o lase singură: ea se întoarse dar spre sergent:

— Să te duci – îi zise ea – să-i spui coconaşului că am venit noi şi că eu îl rog să vie acasă, căci am

— 20 să-i spun ceva.

— O să-i trimit vorbă, răspunse sergentul în vreme ce ele intrară.

Vara, când, după secetă îndelungată, vine câte o ploaie ce răcoreşte aerul şi spală praful, toate se invio25 rează, iarba ne pare mai verde, frunzele arborilor se înfrăgezesc şi păsările încep să cânte voioase – un simţimint de uşurare cuprinde inimile.

Cam aşa se simţea şi Zoiţica după ce şi-a îmbrăţişat fetiţele, şi-a şters lacrimile şi s-a uitat împrejurul 30 ei şi şi-a văzut cuibul curat, cum îl lăsase. Îi părea oarecum bine de cele petrecute, fără de care n-ar fi putut ajunge la plăcuta ei stare sufletească, şi nu mai putea să-şi dea seamă de ce adică nu s-a întors timp atât de îndelungat

acasă, de ce s-a mâhnit, de ce a 35 tulburat viaţa iubiţilor săi.

Văzând-o aşa, cocoana Smaranda nu mai înţelegea nici ea cele petrecute; nimicuri copilăreşti i se păreau toate şi nimicuri ar fi şi rămas dacă n-ar fi fost la mijloc şi firea zăcaşă a coconului Barbu. 4 O Nu tot astfel Costică Bălaş. El se simţea jignit şi acum, ba chiar mai jignit decât orişicând.

Nu se simte jignii omul drşlept când îi zici că e prost; trebuie să ai l'le chiar şi numai un început de coccaşă în spinare ca să te răvrăteşti când cir. era îţi spune că eşti cocoşat. Ceea ce îl jigneşte pe om sunt 5 păcatele pe care în adevăr le are şi e un fel de răutate să i le mai spui când le ştie şi dânsul destul de bine.

Întorcându-se dar acasă, el se simţea şi umilit, şi strâmtorat mai ales în fala soacrei sale, la care ţinea fiindcă era cruţătoare.

10 El îi sărută mâna, iară ea îl sărută pe frunte, apoi aşteptă să vadă care o să-i fie purtarea faţă cu fata ei, ce stătea cu ochii în pământ la o parte.

El rămase puţin zăpăcit, apoi o îmbrăţişă pe Zoiţica şi ei să sărutară.

15 – Bine – grăi acum bătrâna, cu ochii umeziţi

— Ce e cu voi, copii? Ce fel de prostii sunt aceste?

— Nu sunt prostii, mamă, răspurse el, ci lucruri, foarte grele. Am, nu zic, şi eu păcatele mele, căci om sunt, dar Zoiţica prea mă ia parcă m-ar fi adunat de

20 pe uliţă şi numai de milă mă mai sufere în casă.

— Ţi se va fi părând ţie aşa, îl încredinţă bătrâna; Zoiţica e din firea ei prea blândă şi ţine prea mult la tine pentru ca să te poată jigni cum zici.

— O face, stărui dânsul, şi dac-o face fără ca să

25 voiască şi fără ca să-şi deie seamă, e cu atât mai rău.

— Ţi-am zis eu cândva vreo vorbă aspră? întâmpină Zoiţica mâhnită.

— Nu, îi răspunse el. Eşti prea mândră pentru ca s-o

poţi face. E însă destul un gest al tău, e destulă

30 o privire a ta, ca şi cel mai nesimţitor om să-şi piardă sărita.

— Nu spun eu că sunt copilării? grăi cocoana Smaranda. Cu gesturi şi cu priviri nu se surpă casele. O să se mai cuminţească şi dânsaşi o să fii şi tu, urmă

35 ea, cum ai fost de când ai rămas singur, iar celelalte se fac. Ai dovedit că poţi să fii om casnic, de care nu poate să zică nimeni decât bine; ţine-te de asta şi toate au să meargă bine.

Costică Bălaş îşi ridică îndărătnicit capul.

4 0 – Eu sunt, cum voiesc să fiu, răspunse, şi nu primesc ca alţii să-mi reguleze viaţa. Sunt, slavă

Domnului, destul om, casă nu mai stau sub epitropie, şi acela căruia nu-i voi fi plăcând aşa cum sunt n-are decât să se facă, în cuminţenia lui, că nu mă ştie.

Cucoana-Smaranda iară fu cuprinsă de simţământul 5 că nu e cu un om ca Costică Bălaş căsnicia bună cu putinţă şi-i venea să taie vorba. Era însă şi mamă, şi bunică, şi trebuia să-şi facă datoria.

— N-o lua aşa, Costică, îi zise ea stăpânindu-şi glasul. De epitropisire nu poate să fie vorbă; acela

10 însă care are soţie şi copii nu mai e de capul lui, s-a supus de bunăvoie unei stăpâniri şi are, din propriul lui îndemn, din dragoste, iar nu silit de alţii, să se ferească de tot ceea ce poate să tulbure liniştea casei lui. Fă, Costică, ceea ce voieşti tu – urmă ea ridicând

15 puţin glasul – dar fă şi numai ceea ce tu însuţi voieşti şi nu te da după derbedeii cari te momesc; stăpâneşte-ţi slăbiciunile, nu te însoţi cu oameni ce nu sunt de seama ta, nu te pune în epitropia celor nevrednici de tine.

20 Costică se simţea greu atins şi era pornit în fiecare clipă să-i taie vorba, dar în fundul inimii lui îi dădea dreptate şi nu ştia ce să-i răspundă.

— Îi şade bine bărbatului să se simtă, să fie chiar mândru, adăugă ea, dar cine e mândru. bagă bine de

25 S3 amă, ca să nu se facă de râsul vecinilor.

— Eu nu m-am făcut, aşa ştiu, răspunse el, de râsul nimănui.

— Nu zic că te-ai făcut, nici că ai să te faci vreodată, întâmpină bătrâna, căci te ştiu om care să simte

30 şi de aceea îi zic şi Zoiţichii să fie fată cuminte, să te cruţe şi să nu-şi strice traiul pentru lucruri de nimic. Faceţi – urmă ea după puţină răzgândire – ca şi când n-ar fi fost nimic, uitaţi-le toate şi, ca să ştie şi lumea că aşa este, luaţi-vă poimine, duminică.

35 copiii şi veniţi să staţi la masă cu noi.

Îi era foarte greu lui Costică Bălaş să dea ochii cu coconu Barbu Cilnişteanu, de la care prinsese Zoiţica şi gesturile şi privirile jignitoare, dar nu putea să zică „ba!”

40 „O să vedem! zise în gândul lui. Mai e până atunci”.

S-a făcut Zoiţica fată cuminte, îşi cruţa soţul şi nu-şi mai strica traiul pentru lucruri de nimic, le primea toate cum vin, nu mai plângea şi nu se plângea, 5 dar vinele i se străvedeau din ce în ce mai bine prin piele, gesturile îi erau din ce în ce mai scurte şi privirea ochilor ei măriţi îl jignise din ce în ce mai adânc pe Costică.

Aşa, vreo zece zile, a dus-o el ca în timpul când, 10 rămas singur, nu-i mai priia nimic, îi era greu să deie ochi cu tovarăşii lui de petreceri şi ţinea să arate că poate să trăiască şi fără ca să fie dădăcit.

Iar au început apoi să-i priisscă toate şi nu era vina lui dacă prietenii îi erau toţi oameni de capul 15 lor, cari nu se supuseseră încă, vorba cucoanei Smaranda, nici unei stăpâniri, şi el ţinea să le arate că nu e nici el rob. Ştia, la urma urmelor, că e bine să poarte grijă de casa şi de copiii lui şi c-o să le găsească toate bine orişicând s-ar întoarce la ai săi. 20 Era cuprins, nu-i vorbă, de căinţă când a început-o din nou şi-i era greu să se uite în ochii Zoiţichii; ea însă, deşi l-a primit zâmbind, ca şi cârd nimic nu s-ar fi întâmplat, îşi avea gesturile şi privirea în care el vedea mai mult decât în cea mai aspră mustrare 25 făcută în vorbe desluşite.

S-a îndărătnicit dar şi voia să-i arate că nu-i pasă,

căeltotel însuşi rămâne, că nu din slăbiciune, nici momit de alţii face ceea ce face, ci pentru că el însuşi voieşte aşa, voieşte cu tot dinadinsul. 30 Sărmana Zoiţică! Rău ar fi fost dacă i-ar fi făcut, ca mai înainte mustrări, dar bine nu era nici dacă nu i le făcea.

Să deprinde însă emul cu toate şi de cele mai multe ori ea nici nu-l mai aştepta, ba îi era câteodată parcă 35 s-ar bucura dac-ar şti că multă vreme n-o să mai vie. Putea dânsa să trăiască şi fără de el, putea! O! dacă n-ar fi fost cele două copile, ar fi ştiut dânsa cum era să-şi găsească scăparea.

I se clătina pământul sub picioare când le vedea ju40 cându-se voioase, parcă ele ar fi cei mai fericiţi copii pe faţa pământului, şi-i venea să râdă cu hohote când se gândea la suferinţele pe care o să le aibă în viaţa lor.

„Dar, cine ştie? îşi zicea dar.sa. Poate că aşa e viaţa, as a trebuie şi altfel nici nu po: te să fie! îşi are fiecare 5 suferinţele, pe care le ascunde, fiindcă i se par mai grele când alţii se bucură de ele. Câte fete şi câte femei tinere sunt cari mă vor fi socotind fericită când iră văd trecând de-a lungul uliţei şi mă vor fi pizmuind pentru soarta ce am! Aşa mi le închipuiesc şi eu pe altele 10 mai fericite, fiindcă nu le ştiu suferinţele. Nenorocirea mea e că am fost purtată în palmă de părinţii şi de fraţii mei, mi-am închipuit că viaţa întreagă o să-mi fiecummi-a fost copilăria şi stau azi cuprinsă de spaimă în faţa realităţii, nu pot să mă împac nici cu uşu15 rinţa, nici cu mişelia, nici cu lipsa de bunăvoinţă firească şi mă întorc scârbită de la ceea ce altora li se va fi părând lucru de a ne înţeles. Ele o să fiemai fericite decât mine, căci o să se deprindă din copilărie cu suferinţele şi-o să vadă viaţa cum ea în adevăr este”. 2 u Era un fel demângâie: e în gândul acesta, pe care i-l dăduse şi mama ei, dar e slabă şi trecătot.re mângâiere.

Mereu singură şi neavând pe nimeni care ar fi putut să-i vie sufleteşte într-ajutor, ea se mistuia însăşi pe 25 sine şi era cuprinsă din ce în ce mai mult de simţământul că poate aceasta să meargă aşa timp de o lună, de câteva

luni, fie chiar de un an, dar ani de zile, o viaţă întreagă, nu.

Întocmai precum omul care înaintează la un noroc 3 3 prin ceaţa deasă nu poate să-şi vadă drumul decât la depărtare de câţiva paşi, ea nu mai avea nicio privire asupra viitorului, nu mai era în stare să se vadă pe sine însăşi în alte împrejurări, nici să-şi închipuiască fetiţele mai măricele; aici, prin apropierea prezentu35 lui, se sfârşeau toate pentru dânsa.

Din când în când o apuca un fel de frig de la picioare şi de la mână, îi venea să leşine şi fruntea i se umplea de mari picături de sudoare rece. Când o vedea aşa, Tica şi Rica alergau la baba Ioana, ca să vie şi s-o 40 tragă, frecând-o cu oţet de trandafiri, ori să-i pună cărămidă încălzită în culcuş. Se obişnuiseră atât de bine cu aceasta, încât li se părea că aşa trebuie să fie.

Zoiţica se obişnuise şi ea chiar mai înainte de a le fi născut pe ele, dar tocmai de aceea se cutremura, cu5 prinsă de groază, şi iar zicea: „Ia-mă, Doamne!”

Era peste putinţă să ieie asupra sa vina de a fi urzit o nouă viaţă, încă una, şi mintea i se tulbura când îşi dădea seamă că nu e în lumea această întoarcere spre cele ce-au fost, ci toate se desfăşură spre cele viitoare. 10 Serile, când copilele îi dormeau, se ducea şi acum din când în când să le acopere, dar nici nu le mai săruta, nici nu se mai uita cu ochii muiaţi în lacrimi la ele, ba îi venea câteodată să le strângă de gât, ca să nu rămâie singure în lume. 15 Dar nu rămâneau singure; erau atâţia cei gata de a le lua sub purtarea lor de grijă.

Tot singure erau; e singură în lume fata care nu are mamă, când ştie cum şi-a pierdut-o, şi durerea ce rămâne în sufletul ei nu numai îi întunecă viaţa în20 treagă, ci trece şi în inimile copiilor pe care-i creşte la sânul ei.

Zbătându-se astfel, ea numai pe ici, pe colo, pe apucate mai putea să doarmă şi petrecea zile întregi fără ca să mănânce; deşi slăbită însă, ea se simţea în 25 putere şi sufleteşte din ce în ce mai încordată.

El începuse a nu mai veni nici noaptea târziu acasă. Ceea ce-l mai aducea din când în când era dorul de

copilele lui, pentru care avea slăbiciune adevărată. Ea nu mai cerceta de ce nu vine, nici pe unde se duce; îi 30 era indiferent. Ştia destul şi se simţea, oarecum, uşurată.

— Costică – îi zise ea într-o dimineaţă, când el se pregătea să pleceeu cred că nu ne şade bine să ne purtăm unul pe altul cu minciuna. Am tot aşteptat

35 şi-am răbdat, dar văd că nu mai poţi să te întorci din calea în care ai pornit…

— Nu că nu pot – îi taie dânsul vorba – dar nu vreau, ţi-am spus că nu vreau.

— Nu vrei, nu poţi, întâmpină dânsa, tot acolo vine 4 O şi e mai cuminte să nu ne mai amărâm unul altuia viaţa; dă-mi fetiţele şi nu te mai supăr cât voi trăi.

Costică Bălaş începu să se plimbe neastâmpărat prin casă.

Ştia dânsul din păţanie ce va să zică să ai casă şi copii şi să n-ai şi în a cui purtare de grijă să le laşi.

5 Mai ţi-e apoi şi ruşine ca lumea să zică, judecându-te, că ţi-ai alungat nevasta fără ca să ai de ce, ori că ea te-apărăsitnemaiputind suferi ticăloşiile pe care le faci.

— Ele sunt mai bine la mine şi la mama decât la tine, urmă dânsa, şi ţi-ar fi şi prea greu să le porţi de

10 grijă.

— Nu! grăi dânsul. Nu mi-e greu! Voiesc să le am!

— Le ai, îl încredinţă dânsa. Tot ale tale sunt, şi când îţi va fi dor de ele, vii să le vezi, ori trimiţi pe cineva ca să ţi le aducă.

15 – Să vedem, să mă mai gândesc! răspunse el, fără ca să se uite la dânsa. Se temea de privirea dispreţuitoare, prin care ea i se făcuse nesuferită. Dar ce te-a apucat aşa deodată, că iar iai câmpii? urmă el.

— Nu e acum, nici deodată, ci în sfârşit, îi răspunse 2 o ea liniştită. M-am ticăloşit, nu-i vorbă, dar atât de ticăloasă tot n-am ajuns ca să pot trăi cu un om care nu mai dă nici nopţile pe acasă.

— Eu fac ce vreau! zise el.

— fără eu ce sunt datoare a face! – întâmpină 25 dânsa – şi te las să faci ce vrei. Costică – urmă apoi

înduioşată – avem copii şi, din dragoste către ei, trebuie să ne călcăm pe inimă. Orişice mi-ai fi făcut şi orişice ţi-aş fi făcând, să ne despărţim cu bine, căci duşmănia între părinţi strică viaţa copiilor. 30 – Eu nu ţi-am zis să pleci, nici nu ţi-am făcut nimic ca să nu mai poţi sta, zise el îndărătnicit. Du-te dacă eşti încăpăţânată, dar copilele nu ţi le dau şi o să vii iar când îţi va fi dor de ele.

Zoiţica rămase câtva timp uitându-se la el. 35 – Costică, grăi dânsa, tot ai prea multă inimă ca şi-ţi chinuieşti copiii despărţindu-i de mama lor.

— N-am nici eu, dacă n-ai tu, ca să stai cu ele, răspunse el.

— Nu mai pot, Costică, nu mai pot, şi tu ştii chiar 40 mai bine decât mine de ce nu mai pot – întâmpină dânsa, cuprinsă de deznădăjduire – şi mi-ar fi scârbă de mine însumi dac-aş mai putea. Mai bine le strâng de gât decât să le las în casa unui om ce. re le strică prin purtările lui şi inima şi mintea, şi dacă le iubeşti prea puţin pentru ca să mi le dai, are Barbu Cilnişteanu şi 5 destulă iubire şi destulă trecere ca să-şi ieie cu puterea nepoatele de la un om ca tine, în care n-a mai rămas nimic bun.

El se uită la dânsa oarecum speriat şi făcu o mişcare parcă era gata s-o lovească. 10 – Dă! îi zise ea pe şoptite. Asta e ceea ce voiesc: cu cât mai tare vei lovi, cu atât mai uşor îmi va fi să-mi iau copilele de la tine, cu atât mai vârtos va ieşi la iveală că nu poate să rămâie o femeie cumsecade sub acelaşi acoperământ cu tine! 15 El stetea umilit şi cuprins de mirare în faţa ei; n-ar fi crezut că poate dânsa să fie atât de îndrăzneaţă, nici că el însuşi poate să audă vorbe atât de grele şi să nu-şi peardă sărita.

— Bagă de seamă, că mergi prea departe, îi zise el. 20 – Prea departe, răspunse ea, nu se poate merge faţă cu un om care e spaima celor ce-l iubesc, fiindcă numai pentru plăcerile sale trăieşte. Nu ţi-e destul că mi-ai stricat viaţa pentru că te-am iubit, nu ţi-e destul c-ai amărât viaţa părinţilor tăi şi a părinţilor 25 mei, cari de asemenea te-au iubit, ci vrei să-ţi mai nenoroceşti şi copiii, de a căror iubire te-ai făcut nevrednic?

El îi întoarse spatele, îşi încinse sabia, îşi luă chipiul şi plecă.

30 – O să vedem – grăi ieşind pe uşă – dacă Barbu Cilnişteanu ori Costică Bălaş are mai multă putere!

Abia acum îşi dete Zoiţica seamă despre ceea ce făcuse, şi ea începu să tremure.

O luptă între doi oameni îndărătnici, unul tatăl, 35 iar celălalt soţul ei!

Nu! Destul le întunecase părinţilor ei viaţa: nu putea să le-o mai facă şi aceasta.

Şi-a luat, ce-i drept, peste puţin copilele şi s-a dus la mama ei, dar numai ca de obicei, spuindu-i Ioanei 40 să fie toate gata pe când se va întoarce ea acasă.

Orişicât de tare i-ar fi fost însă hotărârea, îi era prea şubred trupul ca să mai poată îndura suferinţele, şi cocoana Smaranda s-a speriat când a văzut-o.

— Ce este? o întrebă, cuprinsă de vie îngrijare. S-a întâmplat iar ceva?

— Nimic, mamă, răspunse ea. Nu prea am, precum ştii, poftă de mâncare, nu prea pot să dorm şi-mi vin, precum ştii, câteodată sfârşeli. Azimâne mai rău decât de obicei şi mă simt istovită, dar o să-mi treacă.

10 – De trecut o să-ţi treacă – grăi mama ei – dar n-ai să te laşi.

O luă dar şi-o trase pe la tâmple şi pe gât şi pe braţe şi-i făcu un ceai ca s-o treacă sudorile, căci o luase cu frig şi în urmă o ajunseră fierbinţelile. Nu. Aşa nu 15 putea s-o lase: trebuia s-o culce şi s-o acopere bine, ca ceaiul să-şi facă efectul.

Şi l-a şi făcut, dar ea se simţea încă mai istovită, şi Barbu Câlnişteanu odată cu capul n-ar fi lăsat-o să se ducă acasă în starea în care se afla. 20 – O să te duci sănătoasă, zicea el, aşa însă nu te las.

— Dar să-i trimitem vorbă, ca nu cumva să-şi închipuiască altceva, întâmpină ea îngrijată.

— O să-i trimitem şi vorbă şi-o să-i ducă şi copiii, 25 grăi bătrânul. E acolo Ioana şi o să poarte grijă de ei.

Poate, dacă vrea, să ţi-i trimită iar aici, dar fără de

voia lui n-am să-i opresc.

Aşa au făcut, deşi Tica şi R ca nu voiau cu nici un preţ să se despartă de mama lor, iar Zoiţica se simţea 30 parcă i se rup fâşii de carne din trup când se despărţea de ele.

Grea i-a fost Zoiţichii noaptea şi urâtă, cu cât trebuia să-şi dea silinţă de a se arăta parcă se simte foarte bine şi liniştită, ca să nu mâhnească pe mama ci, care tresărea mereu şi-o întreba dacă se simte ori nu mai bine. Mai uşoară nu i-a fost dar nici ziua următoare. Nici vorbă nu putea fi să se întoarcă la copiii ei şi-i aştepta, uitându-se mereu spre uşă şi tresărind de câte ori auzea zgomot afară.

A trecut însă ziua şi a sosit seara fără ca să-şi fi putut vedea fetiţele, noaptea a doua i-a fost dar şi mai grea.

Era peste putinţă s-o ducă şi mai departe aşa; nu r. mai putea să fie bolnavă; trebuia să-şi adune toate puterile şi să se facă sănătoasă, ca să se ducă la fetiţele ei.

— Trimitem după ele, îi zise cocoana Smaranda, care-i înţelegea focul.

10 – Nu, răspunse Zoiţica, mă simt mai bine, de tot mai bine, şi-o să mă sml şi mai bine după ce mă voi afla acasă.

S-a dus cu mama ei, care nu putea s-o lase singură, şi a sosit numai ea ştia cum, dar agăsit pe Ioanasingură.

15 – Dar fetiţele unde sunt? întrebă cocoana-Smaranda.

— Le-a dus. răspunse Ioana, coconaşul încă ieri după-amiază.

— Unde? întrebară mama şi bunica deodată.

Ioana dete din umeri. Ştia unde le-a dus, dar îi

20 era greu să ţi-o spună aceasta.

— Uite, le-a dus, grăi dânsa. Zice că trebuia să-şi caute pe cineva care să-i poarte grijă de copii…

— Cap în mei în purtarea de grijă a unei femei care nu poate să fie decât o ticăloasă! exclamă Zoiţica, ră

25 zimindu-se de mama ei. Ah, ce lume! Umblă prin mijlocul ei omul care a mai făcut-o şi aceasta şi toţi stau de

vorbă cu el parcă nimic nu s-ar fi întâmplat şi nimeni nu-l scuipă în faţă, nimeni nu-l ia la goană, nimeni nu-şi întoarce cu scârbă faţa de ladânsul. Haid.

30 mamă, să ieşim din casa aceasta, c-a căzut blestem pe ea când mi-ai dat-o de zestre!

VI

Suni frumoase zilele de toamnă, când flutură în lungi fâşii păienjenişul prin văzduhul limpede şi adie

35 rea cea mai uşoară scutură frunze îngălbenite: să umbli mereu, să mergi şi tot să te duci prin mijlocul lumii cuprins de o senină întristare. Încă mai frumoase sunt însă serile liniştite şi răcoroase; să tot stai şi să priveşti la cerul aproape negru de senin şi să te miri şi de lună şi de stele, cari vin încet răsărind şi încet se ridică şi rând pe rând apun.

Velinţa era întinsă pe iarbă sub nucul cel mare. Cocoana Smaranda şedea pe ea cu îi ca şi cu Rica, acum 5 fete mai cuminte, trecute de cinci ani, amândouă frumoase, ţinute în mare curăţenie şi îmbrăcate cu deosebită îngrijire, ca două păpuşele. Petrecuseră ziua la bunica lor, iar acum, seara, aşteptau să vie fata ca să le ieie şi să le ducă acasă.

10 Le arăta bunica şi Calea-robilor şi una câte una şi adunate câte mai multe la un loc stelele cu scânteieri mai vii şi le spunea poveşti frumoase despre ele, cum e cea cu „Două stele logostele”.

— Dar steaua mamii care e? întrebă Tica.

15 – Nu e, fata mea, niciuna, îi răspunse bunica; aceea care a fost a ei a căzut demult.

— Nu, grăi Rica, tata zice că mamas-a dus drept la Dumnezeu şi e acolo unde vedem pe cer cea mai luminoasă dintre toate stelele.

20 Cocoana Smaranda începu iar să plângă.

„Săracul de el! îşi zise. Prea târziu a ajuns să-şi dea seama ce-a avut şi ce-a pierdut”.

Prea târziu!

Zadarnică îi era prea târzia căinţă.

25 Umbla cu ochii plecaţi şi trăia numai pentru copiii

lui; lumea le uitase toate şi îl iertase! Nuseputea ierta însă el însuşi pe sine şi zadarnice îi erau silinţele de a câştiga iubirea copiilor săi, care se uitau toate serii, la cer şi căutau pe el cea mai luminoasă dintre stele

30 zicându-şi „Cum ea ne-a iubit, aşa avem să ne iubim şi noi copiii!…”

PE POVÂRNIŞ

Afară din cale-ndrăzneţ trebuie să fii pentru ca să te socoteşti însuţi pe tine destoinic de a prevedea ce 5 are să iasă dintr-un copil, ba fie chiar şi dintr-un om tânăr. Toate atârnă-n desfăşurarea vieţii omeneşti de la împrejurări întâmplătoare şi de la oamenii pe care soarta oarbă ţi-i scoate-n cale.

Timp de opt ani, cât mi-am urmat studiile liceale 10 – urmă el – au fost de tot puţine zilele în care n-am petrecut câteva ceasuri împreună fie la şcoală, fie la mine ori la el acasă, fie-n plimbările noastre, pe care totdeauna împreună le făceam. Lasă că-mi era cu deosebire plăcut timpul petrecut cu dânsul, dar se bucu15 rău şi părinţii mei când mă vedeau însoţit cu el, care era nu numai silitor, ci totodată şi cuminte, totdeauna curat şi cu deosebire cuviincios, un adevărat model în ceea ce priveşte bunele purtări. Era totdeauna cel dintâi în clasă, vorbea şi cânta frumos, la gimnastică 20 nu-l întrecea nimeni; noi, colegii lui, îl socoteam deci un fel de geniu universal, ne făleam cu el şi nu ne-ndoiam c-o să iasă din el un om extraordinar, asupra căruia ss vor opri privirile tuturor a, iar aceasta cu atât mai vârtos cu cât pe lângă toate celelalte mai era şi tânăr 25 de o rară frumuseţe.

După ce ne-am trecut examenul de bacalaureat, ne-am risipit ca împroşcaţi care-ncotro, şi ani de zile de-a rândul n-am mai primit nicio ştire despre el.

Întâlnind mai ici, mai colo pe câte unul dintre foştii noştri colegi, ne miram că iubitul nostru Radu Miezin s-a pierdut – aşa-zicând – în toiul vieţii. Aflasem, ce-i drept, că dânsul aţinut să-şi facă rândul în 5 oştire mai-nainte de a-şi fi început studiile universitare, dar mai departe i s-a pierdut urma.

Steteam adeseori pe gânduri. Noi, ceilalţi, luaserăm hotărârea de a ne face rândul în armată numai daipă ce ne vom fi terminat studiile, şi nu mi se părea 10 a bine că nu face şi el tot ca noi.

M-am şi-ncredinţat în urmă că în adevăr nu spre bine se-ndrumase, şi-mi trecea câteodată un fel de junghi prin inimă, încât îmi venea să-i plâng de milă. Iar mă linişteam însă, zicându-mi: „Un om ca dânsul 15 se descurcă din ţoale şi iese în cele din urmă deasupra1.

Nu e-n lumea aceasta nimic mai presus de mulţumirea sufletească a omului încântat de sine însuşi, şi dacă mai e în adevăr şi-o altă lume, o fi ori nu, că unii 20 sunt greu munciţi acolo de nemiloasele amintiri ale faptelor rele ce-au săvârşit, dar nu mai încape nicio îndoială că de cea mai senină fericire au parte cei ce nicio mustrare nu sunt nevoiţi a-şi face.

Pierdut în asemenea gânduri îşi urma Radu într-o 25 căruţă cu un cal drumul de la Titu la Târgovişte, unde fusese poftit de către părintele Tarasie, egumenul Mănăstirii Dealul. Bucurându-se de bucuria mumei sale, care numai pe el îl avea în lume, iubit de toţi cei ce i se socoteau într-un fel ori într-altul apropiaţi, 30 lăudat de toţi ce-l cunoşteau, el era mulţumit de sine însuşi şi se simţea oarecum înălţat în slava cerului, fluturând, parcă, la mari înălţimi prin văzduh.

Ziua era călduroasă. Abia pe ici, pe colo se ivea pe cer câte un nour răzleţ şi numai prin pâclă pătrundea 35 ochiul în zarea depărtărilor, dar Radu îşi petrecuse viaţa prin uliţele strâmte ale oraşului şi adierile răcoroase ale câmpului întins îl înviorau din ce în ce mai mult.

Pe ici, pe colo mai erau încă risipite prin lanuri cete de săcerători întârziaţi. Din când în când întâlnea-n drum câte un car de snopi ori trecea pe lângă o arie în care caii alergau în cerc, îmblăcind spicele cu copi5 tele lor. Mai aproape ori mai departe se plimba peste miriştea proaspătă o barză, se ridică-n zbor o cioară, ori o coţofană, stetea la marginea drumului în două labe o nevăstuică ori răsunau bătăile unei prepeliţe, iar peste toate se răvărsa

liniştea sărbătorească a-n10 sărării.

„O, Doamne! – îşi zicea el – cât de frumoasă e lumea şi ce bine e să-ţi trăieşti zilele-n mijlocul ei!”

Bune i se păreau toate cele ce trec prin fiinţă, şi decât toate mai buni i se păreau oamenii care atât de 15 bine ştiu să le preţuiască şi să se folosească de ele spre a-şi face unii altora plăcută viaţa.

Încă mai vârtos o simţea aceasta după ce a sosit la mănăstire, unde toţi l-au primit cu multă bunăvoinţă, unde aerul curat şi răcoarea serii îl desfătau şi de 20 unde ochiul întâia oară în viaţa lui străbătea de sus în jos la mari depărtări.

Era mai mult movilă decât deal acolo unde se afla, dar era cea mai mare dintre înălţimile la care se urcase pin-atunci şi-i venea să zboare peste întinderile 25 din faţa sa, ca să vadă din apropiere cele văzute-n zarea depărtării. Ziua se perdea însă învelindu-se în noapte, şi lui nu-i rămânea decât să aştepte sosirea dimineţii de mâne.

I se făcuse pentru noapte culcuş pe divanul uneia 30 dintre marile-ncăperi, ale cărora ferestri dau spre Ialomiţa şi spre oraşul acum acoperit de pâclă.

Cei câţiva călugări trebuiau să se scoale pe la miezul nopţii, ca să-şi facă obicinuitele rugăciuni; ei s-au retras deci deodată cu înserarea fiecare în chilia sa. Ră35 mas dar singur, Radu s-a plimbat câtva timp pe sub zidurile înalte, printre care paşii îi răsunau a pustiu; apoi a intrat şi el unde îi era culcuşul.

Deşi obosit în drum, el nu era în stare să adoarmă.

Prea îi era mare încăperea în care se afla, tavanul 40 ei era prea sus şi pereţii erau prea depărtaţi unul de altul. Din când în când vântul se pornea mai tare şi geamurile zăngăneau în ferestrile cele mari, încât răsuna-ntreaga casă. Prea se simţea Radu singur şi i se ura în şura cea mare.

5 „Câţi şi mai câţi vor fi trecut pe aci? îşi zicea el. Câţi vor fi chefuit ori vor fi jucat cărţi la masa de colo, câţi vor fi şezut pe scaunele acelea, câţi vor fi durmit aici pe divanul acesta!? câţi vor mai fi trăind? câţi vor fi murit,

unii mai de curând, iar alţii mai de de10 mult!?”

Citise el undeva, prin cărţile ce-i căzuseră în mână, că sufletele păcătoşilor răposaţi nu se pot depărta de locurile unde şi-au săvârşit faptele rele, ci stăruie mereu, ispitind azi pe unul şi mâne pe altul să păcătu15 iască la fel. Căci asta li-e mulţumirea. Cap deschis, Radu nu o credea aceasta, dar acum, culcat pe divanul acela, îi era parcă tot să întreba dacă nu cumva e cu putinţă şi aşa ceva şi se aştepta-n toată clipa să se ivească fie dintr-unul, fie dintr-altul dintre cele 20 patru colţuri unul ori una care vine la el şi ropteşte stăruitor la ureche: „Fă, tinere! Nu te sfii, tinere! Dă înainte, băiete!”

„Prostii!” îşi zicea, dându-şi silinţa să alunge de la sine asemenea gânduri posomorâte, dar somnul l-a ră25 pus în cele din urmă şi, adormit odată, el visa ca petrecute în aievea cele mai-nainte gândite numai.

În crepetul zorilor, după ce s-a deşteptat, nu-şi mai aducea, ce-i drept, aminte cele visate, dar îi rămăsese posomoreală-n suflet, ştia ce-i trecuse prin cap 30 mai-nainte de a fi adormit şi era cuprins de o nedumerire care-i ţinea sufletul în necurmată frământare.

Ieşind la aerul proaspăt al dimineţii, ca să vadă răsărirea soarelui, el a dat o raită împregiurul mănăstirii. Călugării-şi făcuseră rugăciunea şi erau intraţi 35 iar în chiliile lor. Unul singur mai era treaz, ieromonahul Hariton, bătrânul totdeauna liniştit, care îşi săpasegroapa, îşi cioplise crucea ce urma să-i fie-nfiptă la căpătâi şi durmea-n coşciugul în care avea să fienmormântat. Omul acesta, care se socotea cu un picior 40 în lumea aceasta, cu altul în cealaltă, se întorcea de la mormintele ce se află din sus de mănăstire, unde avea obiceiul de a-şi face rugăciunea de dimineaţă.

Radu porni cu oarecare sfială la deal, ca să intre-n vorbă cu el. Peste puţin se opri însă cu privirea îndreptată spre răsărit.

5 în faţa lui se deschidea despre mează noapte spre mează zi o vale nu tocmai largă, în fundul căreia, între crânguri, livezi, ţarini şi pagişti verzi, se ridica pe o colină

o bisericuţă înconjurată de case, cu o clopotniţă-n faţa lor. Era peste putinţă să le vadă din 10 depărtare fără ca să fie ispitit de dorinţa de a se duce acolo.

Văzându-l cu ochii ţintiţi în vale, bătrânul se apropie zâmbind.

— E schitu] Golgota, grăi dânsul, un adevărat coll5 ţişor de rai. Să te duci. Păcat ar fi să nu-l vezi.

Radu voia să se ducă, dar tocmai fiind ispitit de dorinţa de a se duce, stetea pe gânduri.

— E mult pân-acolo? întrebă.

— Tinerel şi sprinten cum te văd, răspunse călu20 gărul, într-un ceas bun te-ai dus şi într-altul te întorci.

Un ceas îi părea lui Radu prea mult. Cum îl vedea de acolo din deal jos în vale schitul acela, ajungea la el dintr-o alergătură făcută pe nerăsuflate.

Puţin lucru ar fi fost să se ducă, precum dorea, şi 25 să se întoarcă, dar câte şi mai câte i se puteau întâmpla fie la dus ori la-ntors, fie stând acolo. Îi era oarecum frică să plece şi-i făcu bătrânului călugăr împărtăşiri despre nedumeririle sale în ceea ce priveşte ispitirile duhurilor necurate. 30 Părintele Hariton clătină de câteva ori din cap.

— Nul grăi dânsul. Asta nu! Aşa ceva să nu crezi. Moartea curăţă sufletele. Cel mai rău dintre duhurile necurate. e şi el prea bun pentru ca să se mai întoarcă în această lume plină de spurcăciuni. Nici nu are ne

35 voie s-o facă aceasta, căci e plină faţa pământului de oameni în oase şi-n carne care sunt în fiecare clipă stăpâniţi de îndemnul de a se ispiti unul pe altul şi de a-şi da brânci spre fel de fel de păcate. De oameni să te fereşti, tinere, căci numai prin ei poţi să fii îndrumat 40 spre cele rele, şi nu poţi să ştii când îţi iese ispita-n cale şi care-ncotro te-mpinge.

Radu clătină şi el din cap.

— Prostii! zise iar în cele din urmă.

Cum ar fi putut să pună temei pe asemenea vorbe un om ca dânsul, care de la oameni numai de bine a 5 avut în viaţa lui parte şi numai la bine se aştepta!?

Vorba grea însă îi răsună timp îndelungat omului în ureche. El a plecat, dar, mergând aşa singur, mereu se-ntreba dacă nu cumva e şi o bucăţică de adevăr în spusele părintelui Hariton.

10 III

Coborând în vale, Radu a luat-o pe poteca ce şerpuia prin nişte vlăstari de vreo patru-cinci ani, din care nu mai vedea schitul şi era din ce în ce mai în deplin cuprins de simţământul că cel pornit o dată la 15 vale cu anevoia se mai opreşte şi în curând ajunge să nu mai vadă cele depărtate.

Se lungea şi iar se lungea drumul, care îi păruse de tot scurt, încât a trecut ceasul părintelui Ilariton, ba trecut-au şi doauă ceasuri bune fără ca să se mai 20 vadă schitul. Mergea la vale şi iar la vale, ici prin livezi încărcate de rod, colo printre ţarini, mai ales porumbişti, mai departe pe sub vii ori pe lângă case risipite pe coaste, mai rar peste pagişti verzi, drum mereu plăcut, pe care nu te mai saturi a merge. Ici 2 5 zbura o ciocănitoare, colo trecea peste drum o codobatoră ori o pupăză, un ciocârlan moţat ori un stol de vrăbii, dincolo se porneau la ceartă câteva gaiţe limbute, şi pretutindenea cântau prin desişuri fel de fel de păsărele. Numai târziu dar, cam pe la prânz, a-nce30 put Radu să se-ntrebe dacă nu cumva a rătăcit umblând pe drumuri care-l depărtează de schitul la care a plecat.

Umbra îi era de tot scurtă când a oprit o babă, pe care a întâlnit-o-n drumul lui, şi-a întrebat-o dacă 35 mai e ori nu mult până la schitul Golgota.

Baba i se uită mirată-n faţă.

— Dar de unde vii? întrebă dânsa.

— De la mănăstire, îi răspunse el.

— De la Dealu? grăi baba. Dacă-i aşa, şi la Golgota ai plecat, nu vii, ci te duci. Golgota e departe-n fundul văii, mai departe de aici decât de la mănăstire, şi dacă te-ntorci acum, o să fii pe la chindie acolo.

5 Radu rămase parc-ar fi căzut din cer.

La Golgota nu mai era chip să se ducă. Lasă c-ar fi

sosit prea târziu, dar îi era apropiat şi gândul că iar o să rătăcească. Mai bine nu-i venea nici să se întoarcă de unde a venit, căci erau prea multe răscrucile 10 pe unde putea să apuce iar un drum greşit.

Era în starea celui ce se vede-n strâmtoare şi nici la dreapta, nici la stânga nu-ndrăzneşte să apuce.

„Om fără de minte! îşi zise. Cum ai putut tu să pui temei pe vorbele unui moşneag, care stă cu un pi15 cior în lumea aceasta, cu altul în cealaltă!? Nu vedeai că te ispiteşte!?”

O clipă însă, una singură, iar în cealaltă-şi făcu mărturisirea că vinovat este numai el însuşi cu prostia lui şi cu graba de a le vedea toate. 20 „N-ai – îşi zise iar – s-omai ieiraznapedrumuri de tine nemaiumblate!”

Dar dac-ar fi ca baba aceea să-i fi spus cele spuse numai pentru ca să-l ieie-n bătaie de joc!?

Cu atât mai mare era ruşinea pentru dânsul, şi nu-i 25 rămânea decât să se-ntoarcă ştiricind din om în om, ca să nu se abată din cel mai scurt dintre drumurile ce duc la mănăstire.

Aşa a şi făcut: întreba pe toţi cei ce i se iveau în drum şi mereu se-ntreba dacă nu cumva-şi bat joc de el 30 minţindu-l, iar după ce a sosit la mănăstire, îi era ruşine să spună ce-a păţit şi iară şi iară şi-a pus de gând că aşa numai el singur n-are să mai iasă niciodată.

Părintele Tarasie era şi el de părerea că n-are să iasă. I i făgăduia că are să-l ducă nu numai la Golgota, 35 ci şi la Viforâta, dar deocamdată-l ţinea-nchis în mănăstire. Căpitanul Boancă, cu care juca *preferance*, era adică dus în treburi la Bucureşti, şi până la-ntoarcerea lui Radu avea să-l despăgubească cu câteva partide de şah.

40 Tot ispitit era, dar acum n-o simţea aceasta. Se bucura când câştiga partida şi juca o noauă partidă, ca să se bucure din nou, iar dacă perdea, el se năcăjea şi cu încă mai multă râvnă juca.

După câteva zile dar, când căpitanul s-a ntors, Radu nu-şi dedea seamă că tot în drum de dânsul nemai5 umblat e-mbrâncit când i s-au pus în mână cărţile, ca să le

amestece pentru partida de *preferance*.

Temându-se ca nu cumva să se facă de ruşine, el juca cu mare băgare de seamă, îşi dedea mereu silinţa să se dumirească cum sunt împărţite cărţile la ceilalţi, 10 se gândea de trei ori mai-nainte de a-şi da cartea şi astfel câştiga câte trei partide în vreme ce căpitanul şi egumenul câştigau una. Şi aceasta-l înviora şi-l ispitea să joace înainte, încât nu s-ar mai fi bucurat dacă egumenul i-ar fi zis: „Ei, azi plecăm la Viforâta, 15 ori, dacă vrei, la Golgota”.

Egumenul era însă necăjit că tot pierde şi iar pierde, iar căpitanul, militar în puterea cuvântului, deşi nu câştiga nici el, se uita la câştigătorul tânăr cu un fel de mirare, căci nimeni mai bine decât el nu putea să 20 ştie că nu e la mijloc numai noroc orb, ci şi cumpeneală de om cu cap deschis.

— Dumneata, tinere – grăi dânsul în cele din urmă – aşa cum te-a lăsat Dumnezeu, militar să te faci.

— Ba să mă ferească Dumnezeu, răspunse Radu pe 25 jumătate-n glumă, pe jumătate serios.

Căpitanul tresări ca-nţepat de un viespe şi se ridică-n picioare bătând din pinteni. Pentru un adevărat comandant de escadron cum era dânsul, ocară mai mare decât aceasta nu se putea. 30 – Şi de ce, mă rog, întrebă dânsul, de ce să te ferească Dumnezeu?

Radu simţi c-a luat-o razna ca-n ziua când a plecat la schit şi-şi făcu întoarsă calea.

— Pentru că nu fac eu pentru militărie, răspunse el 35 cu un fel de căinţă.

— Cum nu faci? urmă căpitanul. Nu cumva e milităria prea puţin pentru unul ca dumneata!?

— Ferit-a Sfântul! grăi Radu. Sunt eu prea puţin pentru militărie, nu m-a-nzestrat firea cu însuşirile

40 cuvenite spre a putea fi un bun militar.

Căpitanul, om trecut acum de cincizeci de ani, mai mult scurt decât lung, mai mult gros decât subţire, cam crăcănat, ca orişice călăreţ, şi răstit la vorbă, ca orişice comandant, se opri în faţa lui Radu şi-l măsură 5 pe acesta

mai întâi de sus în jos, apoi de jos în sus.

— Nu ai, zise, însuşirile cuvenite? Mi-o spui aceasta mie, care de treizeci de ani aproape îmi aleg oamenii pentru escadron? Eu nu sunt flecar, domnule!

10 Uite talie de cavaler. Uite umeri de atlet! Uite pept de bivol! Cine-i om adevărat militar se face, stârpiturile rămân pentru celelalte tagme... Tinere, eşti născut ca să fii călăraş ca mine, şi mai bună carieră nici că se poate. Trăieşti fără de grijă, ştiindu-ţi 15 asigurată pensiunea pentru zilele de bătrâneţe, te plimbi când pe jos, când călare, faci curte la cocoane, cauţi fel de fel de distracţiuni şi cu escadronul nu mai ai nicio bătaie de cap dacă ştii să-ţi alegi un vagmistru bun.

20 Radu-şi înfipsese-n minte gândul că cel intrat o dată în oştire e un fel de om pierdut pentru lucrarea socială; căpitanului Boancă nu putea însă să i-o spună aceasta.

— Călăraş care nu ştie să călărească, întâmpină el. 25 – Te-nvăţ eu să călăreşti, îl încredinţă căpitanul.

Eu sunt vestit în ale călăriei.

„Omul acesta mă ispiteşte!” îşi zise Radu, care mult ar fi dorit să călărească. La aşa ceva nu se gândise însă niciodată. De unde ar fi putut să aibă dânsul cal de 30 călărie? Pe tatăl său nu şi-l ştia, iar mumă-sa era mulţumită că poate s-o ducă destul debine cumica ei magazie de mode.

— Călăreţ fără de cal! zise el.

— Cal, zici? Cai se găsesc! îl încredinţă el, care 35 avea totdeauna în grajdul lui cel puţin câte o rablă, care era destul de bună pentru unii ori pentru alţii.

Aşa s-au pornit lucrurile, şi cu cât mai mare era slăbiciunea căpitanului, cu atât mai viuă se făcea dorinţa lui Radu de a se plimba călare nu numai pe la 40 Golgota şi pe la Viforâta, ci şi mai departe, până pe la Vâlcana, pe la Pucioasa, pe la Capu-Coastei, ba fie chiar şi pe la Câmpulung. Care tânăr de douăzeci de ani nu se simte înălţat în gândul lui văzându-se călare!? La Târgovişte era mai aproape şi căpitanul putea să-şi ducă prietenul şi pe

jos. Pretutindeni apoi unde-l ducea, dădeau peste oameni cu care putea să joace 5 câteva partide fie chiar şi pocher, la care perdea adeseori câte puţin şi câştiga câteodată multe încât unii dădeau cu socoteală că e foarte deştept, iar alţii steteau la îndoială dacă nu cumva măsluieşte.

Părintele Tarasie îi era lui Radu un fel de nemoştenie 10 din partea mumei sale, rudă fără îndoială mai depărtată, dar om sufleteşte destul de apropiat pentru ca să stea din când în când pe gânduri şi să se-ntrebe dacă nu cumva e greşită, poate chiar primejdioasă calea pe care a pornit, mai mult ori mai puţin, scumpul tânăr. 15 – Băiete, îi zicea atunci, dă-ţi seama unde ai să ajungi.

— Aida-dee! îi răspundea Radu. Eu nu sunt om care umblă orbeşte. Mă duc până unde-mi vine la socoteală şi mă-ntorc iar de unde am plecat când văd 20 că drumul se strâmtează ori potecilese-ncâlcesc.

Va fi fost, poate, şi că voia căpitanul să scape de una dintre rablele ce avea-n grajdiul său, dar lucru învederat era că e mai ademenitor să-ţi faci rândul în oaste călărind pe un murg oarecare decât umblând pe jos. 25 – Apoi, zicea căpitanul, treaba aceasta ai s-o faci acum, iar nu după ce ţi-ai terminat studiile şi te arde să-ţi croieşti cât mai curând drumul prin viaţă.

Radu stetea pe gânduri, îşi urma înainte partidele, îşi lua cu căpitanul lecţiile de călărie, care erau plă30 cute, fără ca să-i aducă şi vreun rău, şi din ce în ce mai des îşi aducea aminte de cele păţite când cu plimbarea făcută spre schitul Golgota.

„Da! – îşi zicea – niciun om cu scaun la cap fără de povăţuitor nu pleacă-n drum de dânsul nemai35 umblat. De unde ştiu dacă voi mai putea ori nu să-mi găsesc un comandant ca Boancă! Asemenea povăţuit ori într-ale milităriei sunt rari…”

„De! – zicea şi părintele Tarasie – nu zic nici eu că o să poţi găsi. Unu-i căpitanul Boancă!” 40 Mai era, în sfârşit, şi muma cea duioasă şi mândră de flăcăul ei. Ochii i se umpleau de văpaie când şi-l gândea călare. Păcat ar fi fost ca şi unul ca el să-şi facă umblând pe jos rândul în

oaste. Rumpea deci, biata de ea, şi de ici, şi de colo şi-şi trăgea de la gură pentru ca să-l poată-nzestra în cele ce-i trebuiau pentru ca să poată intra sub comanda căpitanului Boancă, cel mai bun dintre toţi povăţuitorii într-ale milităriei.

Toamna, când ceilalţi forfoteau unii urcând şi alţii coborând scările universităţii, ar fi spus un neadevăr cei ce ar fi zis că azimâne n-o să fie printre dânşii şi Radu Miezin. Adevărul era că el îşi zicea mereu: „Să vedem!” şi aşteaptă să vie cineva ca să-l ieie şi să-l ducă. N-a venit însă nimeni, şi astfel a rămas sub binevoitoarea povaţă a căpitanului Boancă.

IV

— Cine e tinerul acela? întrebă domnişoara Evelina.

— Vagmistrul! răspunse căpitanul Boancă. E un voluntar, un om şi jumătate. Orişiunde-l pui e la locul lui şi apucă înainte, ÎI vezi cum şade pe cal!? Suni vreo treizeci de ani de când călăresc şi învăţ şi pe alţii să călărească. Şi pe dânsul tot eu l-am învăţat, iar azi călăreşte mai bine decât mine.

— Are talie şi ţinută, întâmpină dânsa.

— Mai are şi altele, stărui căpitanul. L-am învăţat şi scrima, şi azi mă bate şi-n sabie, şi-n floretă. Are s-ajungă departe!

Domnişoara Evelina nu mai cerceta dacă voluntarul are ori nu să ajungă departe. Îi era destul să-l vadă pentru ca să-şi deie seamă că nu e dintre oamenii ce-ntâlneşti pe toate potecile.

— Cine e cocoana aceea? întrebă tot atunci Radu.

— De! răspunse sergentul Pandur. Pare-mi-se că nu e cocoană, ci domnişoară, dacă nu mă-nşel, nepoată de verişoară a căpitanului.

— Bun cal are şi frumos călăreşte, grăi Radu, care pân-atunci nu aflase că are căpitanul şi-o verişoară.

Una e adică să porţi haină civilă şi alta să fii îmbrăcat în uniformă, ceea ce te pune să stai în faţa superiorului smirnă şi să rămâi la cuvenită depărtare.

Prin multe umiliri a trecut şi fel de fel de noduri a 5

fost nevoit să-nghiţă până ce a ajuns să fie vagmistru şi nici acum nu mai vorbea căpitanul cu el tot ca odinioară, ba se uitau de sus în jos la el şi ofiţeraşii, nişte secături înfumurate, pe care-i socotea şi-n ale milităriei mai prejos de sine. El era însă de mic copil 10 deprins să fie supus şi ascultător faţă cu cei mai mari, iar când i se întâmpla să fie asuprit, îşi căuta mângâierea-n gândul că o să se ridice o dată mai presus de asupritorii săi. Tot aşa se mângâia şi acum.

Se simţea cu toate aceste din ce în ce mai jignit 15 văzând că nu i-a spus şi, după toate semnele, nici nu avea de gând să-i spună căpitanul că are şi o nepoată.

O vedea în toate zilele fie la manegiu, fie ieşind călare la plimbare, totdeauna înconjurată de ofiţeri, între care colonelul nu numai cel mai mare în grad, 20 ci totodată şi cel mai galant, ceea ce-i şedea bine.

Eminescu zice odată:

Pe lângă plopii făr' ţie soli Adesea am trecut: Mă cunoşteau vecinii toţi; *'25* Tu nu m-ai cunoscut.

Orişicât de frumos ar fi înşirate vorbele aceste, ele nu sunt potrivite cu adevărul: nu se poate să treci fie chiar şi numai de trei ori pe sub fereastra unei femei fără ca ea să te vadă şi fără ca să-şi deie seamă ce anume 30 te face să treci.

Alta e dacă vrea ori nu ceea ce voieşti tu.

Evelinaeraparcăvrea, căci îl vedeaşi cape Raduşi, uitându-se la cei de dimprejurul ei, ochii i se furişau printre dânşii la el, care se simţea văzut şi tremura-n 35 tot trupul.

Abia acum a ajuns el să scruteze cine sunt, după ce-şi dezbracă uniforma, înfumuraţii, care, ducându-se la ea, trec pe lângă dânsul fără ca să-l bage-n seamă, şi-n curând a fost cuprins de simţământul că nu din cauza gradului său inferior îl ţin departe, ci pentru că e băiat sărac, care nu e-n stare să se-nfigă.

Unul singur era în adevăr la locul lui. Colonelul, căruia puţin îi mai lipsea pentru ca să aibă împliniţi 5 cei patruzeci de ani în oştire, şi mai era şi foarte bogat, om cu

rosturi multe.

Unul dintre fiii lui era maior la tunari. Cea mai mare dintre fiicele lui era măritată după un consilier de la Curtea de Casaţiune. Alt fiu al lui era secretar 10 de legaţiune. Alte doauă fete se aflau cu muma lor la Geneva. La Târgovişte avea casă mare, cu slugi multe, poftea azi pe unii, mâne pe alţii dintre ofiţeri la masă ori serile la ceai şi la câteva partide de pocher, iar în grajdi îşi ţinea zece – doisprezece cai. 15 În rând cu acesta nu-ndrăznea Radu să se pună, dar ceilalţi, de la cel mai tânăr sublocotenent până la cel mai vechi maior, erau numai oameni pe care el se simţea destoinic a-i întrece-n timp scurt dacă rămânea-n oştire.

20 N-a intrat, ce-i drept, cu gândul de a rămânea, dar nici nu mai stăruia-n gândul că e pierdut omul intrat în oştire. Când era mic, îi plăcea să umble la şcoală. Încă mai mult îi plăcea, după ce a trecut în liceu, să se ieie la întrecere cu cei de seama lui şi să 25 iasă-n fruntea lor. Acum era cel mai zelos dintre călăraşi, ba pe deasupra se mai simţea şi umilit şi era doritor de a intra cât mai curând în rândul oamenilor ca ofiţer, la care nu se uită nimeni peste umăr. Hotărârea dea rămânea-n oaste după ce va fi trecut examenul 30 de ofiţer n-o luase însă, căci deprinderea de a lua hotărâri n-o avea încă. Dacă fie căpitanul Boancă, fie altcineva l-ar fi îndemnat s-o facă aceasta, el ar fi stat pe gânduri, poate, mai puţin decât în trecut, dar toţi îl socoteau hotărât să treacă-n rezervă, ba unii nu sc. 35 sfiau să-i mărturisească fără de-nconjur că după a lor părere păcat ar fi să se îngroape într-un escadron oarecare.

„Se bucură că scapă de mine!” îşi zicea el când auzea asemenea vorbe, dar aceasta nu-l ispitea să le facă-n 40 ciudă luând hotărârea de a rămânea.

N-o făcea aceasta nici tremurând sub fulgerările ochilor domnişoarei Evelina.

Femeie cu doi-trei, poate chiar şi cinci ani mai în vârstă, ea părea cu vreo doi, după spusa ei chiar cu 5 patru ani mai tânără decât dânsul, era înaltă şi mlădioasă, mai

mult bălană decât oacheşă, avea obrajii plini şi rotunji, buze rumene şi mişcate mereu de un zâmbet demonic şi nişte ochi săgetători, care-l făceau să se cutremure de frică. Ea nu-l adimenea, nu-l 10 încânta, nu-l fărmec. a, dar era parcă prin căutătura ochilor ei se revarsă-n vinele lui un fel de otravă, care-i pune sângele-n fierbere clocotitoare şi-l ţintuieşte sub stăpânirea ei, încât el nu mai e-n stare să se depărteze cu gândul de la ea. 15 Serile, după ce strângea lampa şi se culca, ori nopţile, când se deştepta din somn, el se zbătea frământat de gânduri vii şi-o vedea prin întuneric ca-n aievea câteodată, cu părul despletit şi dezbrăcată-n cămaşă, cu braţele dezvălite şi cu sânul pe jumătate gol, încât 20 îi venea să fugă.

Cu toate aceste, ziua următoare iar se ducea unde credea că o va găsi şi iar era stăpânit de râvna de a le arăta celor adunaţi împrejurul ei că el îi poate fi mai mult decât orişicare dintre dânşii. 25 Aceasta nu putea să dăinuiască.

Duminicile şi zilele de sărbători căpitanul trecea pe la mănăstire şi iar jucau, ca mai-nainte, ei amândoi cu egumenul câteva partide. Căpitanul era tot cel de atunci, dar nici despre ale milităriei, nici mai ales 30 despre nepoată-sa nu scăpa nicio vorbă. Nu-i rămânea deci lui Radu decât să ispitească pe alţii.

„De! – zicea unul – toată lumea aşa ştie, că-i este nepoată”.

„Fără-ndoială, zicea altul, dar un lucru ai să ştii: 35 că verişoara cu care stă căpitanul nu îi este Evelinei mumă, ci mătuşă”.

„Apoi – adăugă iar altul – nu poţi să ştii dacă ele sunt în gazdă la căpitanul, ori căpitanul e cu chirie la ele”.

Radu dedea din cap. Când a văzut-o-ntâia oară, i s-a părut cocoană, şi i se-ntâmpla şi acum câteodată că nu-i semăna a domnişoară.

Un lucru era învederat: că povăţuitorul său în ale 5 milităriei nu-l socotea vrednic să-l prezente nepoatei sale, ba nici măcar să-i vorbească despre ea.

Aceasta era o înjosire în faţa căreia trebuia să se

răzvrătească-n el omul care se simte şi ţine să arate că se socoteşte cel puţin deopotrivă cu alţii. Mai era 10 apoi şi dorinţa de a scuti pe mumă-sa de cheltuieli.

Nu dar împins de alţii, nu povăţuit, nici ademenit, nu din slăbiciune omenească, ci-n virtutea hotărârii sale bărbăteşti s-a activat1 Radu după ce şi-a trecut cu mare succes examenul de ofiţer. 15 Evelina, femeie ca toate femeile, era cu toate acestea încredinţată că numai din slăbiciune pentru ea a făcut-o, şi l-a primit cu multă bunăvoinţă în cercul celor ce se-nvârteau împregiurul ei.

Cu atât mai puţin le era ferită de zbuciumări viaţa. 20 Abia acum vedea Radu câtă dreptate avea căpitanul când îi spunea că nu se poate viaţă mai plăcută decât a ofiţerului – în timp de pace! O mică inspecţiune din când în când prin cazarmă şi prin grajdi, iar celelalte sunt treaba caporalilor, a sergenţilor şi a vagmis2 5 trului, şi de acolo înainte plimbări, aventuri galante, petreceri şi chefuri, partide de tot felul, viaţă de om fără de griji. Toate aceste sunt însă lucruri care-ţi aduc aminte vorba românului că „obrazul subţire cu cheltuială se ţine”. 30 El, care n-avea de unde să cheltuiască, trecea dintr-o strâmtoare-n alta şi se simţea mereu umilit. Lasă că-i era greu să iasă la plimbare călare pe rabla sa, alăturea cu alţii care călăreau prost, dar pe cai de rasă, greu îi era să primească pe cei ce veneau să-l 35 vadă în locuinţa lui sărăcăcioasă, greu chiar să se prezente-n uniforma care nu totdeauna era deopotrivă cu a altora, dar îl trecea un fel de fiori când era poftit la o partidă, căci mizele erau de obicei mai presus de punga lui. Cât apoi pentru aventurile galante, 40 prea mulţi erau ochii îndreptaţi asupra lui pentru ca să poată face vreo mişcare fără ca să fie băgat în

13 – Opere, vol. IV – Ioan Slavici seamă. Îţi venea să zici că nu numai căpitanul şi verişoara lui, ci şi colonelul, dimpreună cu ceilalţi n-aveau altă treabă decât s-o păzească pe Evelina, pentru ca nu cumva să se apropie dânsul de ea ori dânsa 5 de el. Viaţă cu desăvârşire nesuferită, şi el din ce în ce mai des îşi făcea mustrări pentru păcatul de a fi rămas în oaste, puindu-se în rând cu

oameni care în foarte multe privinţe nu se potriveau de loc cu el.

„Îţi petreci, omule, viaţa-n flecării şi nu te alegi 10 cu nimic!” îşi zicea el căit.

Cu toate aceste, serile, după ce stingea lampa, şi nopţile, când se deştepta din somn, se zbătea şi acum frământat de gânduri vii şi-o vedea tot ca mai-nainte, iar dimineţile cel dintâi gând îi era că iar e 15 va vedea, iar seva cutremura sub fulgerările ochilor ei.

Era şi acesta un fel de plăcere dureroasă, de care nu se mai sătura.

Toate aceste el nu le spunea nimănui, ci-şi dedea silinţa să le ascundă. Unde sunt însă mulţi oa20 meni sunt şi mulţi ochi care văd, multe minţi care scrutează: zădarnice îi erau silinţele, căci azi vedea unul, mâne bănuiau trei, poimâine ştiau toţi chiar şi mai mult decât ceea ce era adevărat.

Nici că s-ar fi putut să fie altfel. 25 O dată, ba chiar şi de doauă ori pe săptămână, prietenii luau serile ceaiul la căpitanul Boancă. Aceste erau cele mai plăcute dintre serile petrecute împreună.

Păcat numai că era totdeauna şi ceva nesuferit la 30 mijloc.

Colonelul nu lipsea niciodată, ba era parcă toate cheltuielile serii el le purta, căci erau din belşug şi pesmeţii, şi prăjiturile, şi mezelurile şi mai ales sticlele bine alese, ceea ce nu era lucru supărător. Şeful 35 şefilor avea însă pe lângă celelalte şi slăbiciunea de a se avânta la mize mari, ca să aibă mulţumirea de a vedea oglindirea strâmtorării în faţa celor cu punga mai mult ori mai puţin goală. Nu râvnea omul la câştig, dar era cuprins de o diavolească mulţumire 40 când vreunul se retrăgea cu punga goală.

Văzând-o aceasta, Radu îşi simţea inima bătând mai tare decât de obicei când mesteca cărţile, faţa i se făcea albă ca varul când cărţile erau bune, încât nu putea să zică mult doritul „pas”, şi juca cu multă 5 chibzuinţă, ca nu cumva să peardă mai mult decât ceea ce avea. El şi era de

obicei în câştig, şi tocmai de aceea mai ales pe dânsul îl avea colonelul, la masa de joc, în vedere.

În jocul de cărţi nu e însă hotărâtor numai bunul 10 cumpăt al jucătorului, ci şi norocul cel orb, şi nu o dată i se-ntâmpla lui Radu că i se făcea nod în gât, începea să tremure şi-i venea să ameţească, aceasta mai ales când Evelina stetea-n dosul lui, i se uita-n cărţi şi-i punea fără de veste mâna când pe un umăr, 15 când pe celălalt. Atunci perdea şi-i venea să se scuture şi să strige: „Domnişoară, caută-ţi de treabă I lasă-mă-n pace!”

Evelina, fiind adevărată femeie, era chiar mai simţitoare decât el, tremura şi ea, ba era câteodată să-i 20 arunce colonelului cenuşerniţa de pe masă-n cap ori să sară la el şi să-i scoată ochii cu ghearele.

E lucru bun şi plăcut să fii bogat, dar pe cât de fireşte e să te bucuri de bogăţiile tale, pe atât de urgisit eşti dându-ţi silinţa de a-i face pe alţii să-şi simtă 25 sărăcia. Cei ce nu luau parte la joc steteau deci împregiurul mesei: unul îşi sorbea ceaiul, altul îşi deşerta păharul de vin, iar altul îşi mânca pesmetul, prăjitura, îşi sugea bomboana ori îşi fuma ţigara, dar toţi urmăreau jocul cu încordată luare-aminte şi cei mai 30 mulţi ar fi fost în stare să deie tot ceea ce au în pungă pentru ca Radu să nu se sperie de mizele mari ale colonelului şi să nu „paseze” şi când are carte bună.

Într-una din seri Radu stetea pe gânduri şi număra banii ce avea pe masă. Cartea îi era bună, dar colo35 nelul cerea. mult.

Evelina, care trăsese cu ochiul la cărţile colonelului, îi dete lui Radu un ghiont şi şopti „dă”!

— Pas! grăi acesta, aruncând cărţile pe masă.

„Mai bine mă lipsesc de câştig decât să risc a păţi 40 ruşinea că n-am de unde plăti ceea ceperd”, îşi zisese-n gândul lui.

Colonelul îşi arătă şi el cartea, care era mică, şi râse cu multă poftă.

— Poftim! grăi Evelina. Aşa paté cine e fricos. Câştigul e partea celui de-ndrăzneşte

5 În auzul acestor vorbe Radu-şi pierdu bunul cumpăt, se făcu îndrăzneţ şi mult n-a trecut până ce n-a ajuns aproape de ruşinea de care ţinea să scape.

Evelina număra mereu hârtiile rămase-n faţa lui pe masă, vedea cum scădeau, schimba feţe, tremura 10 ca scuturată de friguri, îi venea din când în când să leşine şi ieşi-n cele din urmă la aer.

Peste puţin se-ntoarse şi, plecându-se spre masă, scăpă acul cu care-i era prins părul şi sări să şi-l ridice.

Radu, tânăr binecrescut, grăbi să i-l ridice el şi găsi 15 la picioarele sale patru hârtii, doauă de câte o mie şi doauă de câte o sută. În acelaşi timp iar fu ghiontit de o mână mică.

Dacă n-ar fi fost ghiontul acesta, el ar fi putut să creadă că aperdut cineva banii aceia şi ar fi întrebat 20 cine e acela. Acum îi era însă învederat că dânsa i-a aruncat la picioare, dedea cu socoteală de ce a făcut-o aceasta şi-i era parcă se surpă casaşi i se prăbuşeşte-n cap. Ce trebuia? ce putea să facă? Nu-i rămânea decât să strângă şi să se ridice ca cel mai nevinovat om. 25 El nu se mai simţea însă şi nici nu mai era tot omul de mai-nainte. Ştia ceva ce mai-nainte n-ar fi îndrăznit să creadă şi nu se putea dumiri dacă are să se bucure ori să se teamă. Jucă mai departe ca orişicare om care are de unde să peardă. 30 Noaptea târziu apoi, când se pregăteau cu toţii de plecare, căpianul Boancă l-a mai oprit, că are să-i spună ceva.

— Te ştiu om de onoare – i-a zis după ce au rămas numai amândoi – şi sunt încredinţat că n-o să mai

35 spui nimănui ceea ce din cel mai prietenesc îndemn am să-ţi spun. Nu cercetez ce ai ori ce vei fi voind să ai cu domnişoara Evelina. Află numai de la mine că nu-mi e niciun fel de nepoată. E adusă aici de colonelul nostru, care a cerut de la mine ca, pentru 4 O salvarea aparenţelor, să le-o prezent tuturor a drept nepoată, iar pe dama de gardă a ei drept verişoară a mea. Mi-aş fi făcut mustrări dacă nu ţi le-aş fi spus aceste, pe care nimeni afară de noi nu mai are să le afle.

Radu se uita uluit când în tavan, când la duşumele, 5 când împregiurul său şi nu mai găsea uşa ca să iasă spre a se întoarce acasă.

„Urâtă lume”! îşi zicea el.

Sosit acasă, Radu, deşi trecuse miezul nopţii, şi-a 10 pus şaua pe cal, a-ncălecat şi-a ieşit din oraş, nu însă, ca de obicei, la deal, în văile răcoroase, ci spre şesul întins, pe unde venise de la Titu. I se înfipsese în minte gândul că numai trecând în goană mare prin tăcerea nopţii liniştite poate să scape de frământarea sufle15 tească-n care se afla.

Flutura din când în când prin pregiurul lui câte un liliac, şi mai de pe aproape ori mai de departe se auzeau orăcăit de broaşte, ţip ete de ale păsărilor de noapte, strigătele stolurilor de raţe-sălbatice ori bubuirile 20 boului-de-baltă: el nu vedea şi nu auzea nimic din aceste. Îşi aducea numai aminte cum a plecat o dată aşa razna la schit, curia, coborât la vale, nu mai vedea schitul şi cum a rătăcit ziua întreagă pe drumurile de dânsul nemaiumblate. 25 „Unde ai plecat şi unde ai să ajungi? când şi pe unde o să te-ntorci?” se-ntreba el şi iar se-ntreba.

Prin romanele ticluite de autori isteţi întâlnim aşa-zişi eroi, tipuri plăsmuite potrivit cu faptele ce au să săvârşească pentru ca să câştige simpatiile cititorilor. 30 Radu Miezinnu era asemenea erou, plăsmuit cu multă iscusinţă, ci om în oase şi carne, care trăieşte în mijlocul altor oameni tot din carne şi oase ca el, un muritor adevărat, care vrea să scape de zbuciumări şi să se bucure în toată lărgimea de viaţă. 35 „Ei şi!? a zis dar în cele din urmă. Şi dacă e aşa cum zice căpitanul 1? Puţin îmi pasă ce-i este ea colonelului! Ba chiar cu atât mai bine! Eu sunt bărbat şi, după rânduiala firii, am să alerg după femeie, iar.nu să fug de ea”.

Dacă colonelul, om acum nu tocmai tânăr, cheltuia cu amândouă minile de dragul Evelinei, smintit l-ar 5 fi socotit toată lumea pe Radu dacă ar fi căutat să scape de ea.

Dar Evelina era păzită nu numai de colonelul ei şi de

aşa-zisa mătuşă, ci şi de căpitan.

Zadarnică e însă paza femeii care nu vrea să sc. 10 păzească ea însăşi pe sine.

„Dacă-şi înşală el soţia cu mine, de ce să nu-l înşel eu pe el cu altul!?” zicea dânsa şi ştia să găsească totdeauna timp şi prilegiu de întâlnire.

Nu era însă numai atât. 15 Când elavoitsă-i înapoieze banii aruncaţi la picioarele lui, ea s-a supărat.

— Ba să mă laşi în pace! i-a zis. Nu ţi i-am dat din slăbiciune pentru dumneata, ci pentru că nu mai puteam să sufăr bucuria de care era cuprins când vedea că pierzi

20 şi-o să ajungi în curând să nu mai ai bani. Mi-ai făcut o mare plăcere jucând înainte fără de pierderi.

Ce mai putea el să facăl? Dacă era vorba să n-o jignească, nu-i rămânea decât să-i fie pe plac.

— Are colonelul de unde să dea, îi fac o plăcere când 25 cer – zise iar dânsa – şi e pentru dânsul o mulţumire să-mi deie: de ce să-l lipsesc de mulţumirea aceasta?!

Peste câtva timp dânsa i-a făcut rost de un minunat cal de rasă.

— Nu călăreşte, îi zicea, niciunul ca tine, şi-o fac 30 pentru ca să am mulţumirea de a te vedea călărind pe un cal cum ţi se cuvine.

I-a făcut şi plăcerea aceasta şi fel de fel de alte plăceri i-a mai făcut, căci dânsa ţinea ca el să-i întreacă în toate privinţele pe toţi, iar la aceasta ţinea şi el, 35 căci încă de copil mic era deprins aşa.

Deşi însă toate îi mergeau în plin, mulţumit nu putea zice că este, şi-ncăleca iar, acum pe minunatul său cal de rasă, şi trecea ca gonit de iele prin tăcerea nopţii liniştite peste câmpia întinsă. 40 Umbla ca pe spini şi pe jăratec de-i venea câteodată să fugă-n lume, ca să i se peardă urma.

— De ce te zbaţi fără de niciun rost?! îl dojenea Evelina. Bănuieşte parcă bătrânul ceva, dar îi trece bănuiala îndată ce mă plâng că mi se urăşte aici şi-i spun că doresc să mă-ntorc la Bucureşti. 5 „Dar dacă mâne ori poimâine el nu mai bănuieşte, cise-ncredinţează? îşi zicea

Radu. Ce fac eu atunci? Cum mă descurc? Cum scap!?”

Mânia colonelului tot o mai înfrunta, dar îl strivea gândul că Evelina nu e numai a sa, şi fruntea i se umplea 10 de sudori reci când îşi dedea seamă ce vor zice camarazii săi, ce vor zice foştii săi colegi, ceva zice lumea când se va învedera că el a primit să fie întreţinut de o întreţinută.

Era omul căzut în cel mai urât păcat, care se ascunde 15 tremurând în fiecare clipă de temerea ca nu cumva adevărul să fie dat pe faţă, şi-i era rob umilit Evelinei, care putea să-l deie-ntr-o clipă de gol.

Ea ar fi putut, la urma urmelor, să se fălească cu cele ce pentru el erau o mare ruşine. 20 Iar mai presus de toate se ridica neînfrânata căinţă a omului care se simte mai prejos de ceea ce-şi închipuise că are să fie.

„Nenorocitule, ce-ai făcut!? se tânguia. Unde ai ajuns şi ce are să iasă din tine!?” 25 fără şi iarăşi era copleşit de simţământul că nu s-a nerednicit să se folosească de darurile cu care era înzestrat din naştere şi-şi petrece viaţa-n flecării şi cu nimicuri.

Evelina era şi ea de părerea că rău a făcut el de a 30 rămas în oştire, dar nu-i dedea mina să i-o şi mărturisească aceasta, căci nu l-ar fi putut avea dacă el ar fi trecut în rezervă. Dacă însă pe el îl strivea gândul că nu e numai a sa, avea şi dânsa clipe în care era stăpânită de dorinţa de a fi numai a lui, ceea ce nu prea era cu 35 putinţă câtă vreme el se afla în oştire. Atunci scăpa şi ea vorba că mai bine ar fi pentru el să treacă în rezervă.

Aşa au trecut nu numai săptămâni şi luni, ci chiar şi câţiva ani de zile, şi cum trecea timpul, el se făcea din ce în ce mai posomorât şi mai morocănos, iară dânsa, 40 deprinsă din ce în ce mai mult cu asemenea viaţă, se păzea din ce în ce mai puţin, încât azi unul, mâne altul se mira că bătrânul colonel tot n-a ajuns să afle, cum se zice, ceea ce ştie satul.

Adevărul era însă cu totul altul.

Camarazii lui Radu înaintau azi unul, mine altul 5 în rang, iar el rămânea mereu pe loc. Înaintarea lui atârna

adică de la cineva care stăruia ca ea să nu fie făcută.

El fu în cele din urmă chemat la colonelul acum cu câţiva ani mai bătrân.

10 – Cred că dai cu socoteală de ce te-am chemat, îi zise acesta ţiindu-se ţeapăn, uitându-se desusân jos la el şi rostind vorbele cu toată asprimea.

Radu clipi o dată din ochi şi se făcu verde la faţă.

— Sunt trecut la pensiune cu gradul de general.

15 urmă colonelul, şi zilele aceste am să mă-ntorc acasă. Mai-nainte de a pleca, ţin să mătur în casa pe care o părăsesc, ca să nu las gunoi în urma mea. Câtă vreme am fost aici, gura lumii nu s-a pornit şi-am purtat de grijă ca scandal să nu se producă. Pentru ca nu cumva iQ, scandalul să urmeze după plecarea mea, te sfătuiesc să-ţi ceri trecerea în rezervă. Altfel aş fi nevoit să iau măsuri spre a scoate din oştire un om vinovat de fapte în urma cărora nu mai e vrednic ca oamenii cumsecade să-i deie mina.

25 După ce le-a grăit aceste, el i-a făcut semn că poate să plece.

Radu a stat o clipă nemişcat, parc-ar fi voit să deie un răspuns. Ce-ar fi putut însă să răspundă? A plecat cu paşii şovăitori ai omului cuprins de simţământul că

30 nu-i mai rămâne decât să ieie revolverul şi să şi-l descarcen cap.

Ar fi şi făcut, poate, aşa ceva dacă n-ar fi fost prea lung drumul până la el acasă. Setea de viaţă a omului nu numai tânăr, ci totodată şi sănătos e însă prea mare

— 5 pentru ca asemenea simţăminte să nu fie în curând covârşite de ea. Încă mai-nainte de a fi sosit acasă el a-nceput să se-ncredinţeze pe sine însuşi, că lumea e mare şi viaţa destul de lungă pentru ca schimbări mari să se poată petrece-n desfăşurarea ei. Se simţea foarte neno

— O rocit şi îi părea rău de a fi făcut ceea ce făcuse, dar încetul cu încetul a ajuns să se dezvinovăţească plângându-se de soarta rea, care i-a scos în cale pe Evelina, ispititoarea cu zâmbet demonic şi cu ochi fulgerători, de sub stăpânirea cărora n-a putut să scape.

Avea chiar clipe în care ar fi fost în stare să-i descarce şi revolverul 5 în cap.

N-a făcut-o nici aceasta, şi-a cerut trecerea-n rezervă, şi-a vândut calul şi ce mai avea, a luat deocamdată un concediu şi a plecat acasă, îmbărbătat de gândul că e larg în lume locul pentru oamenii ca dânsul. 10 Muma lui se bucura că fiul ei nu mai rămâne în oştire, cum s-a bucurat şi când. el a luat hotărârea dea se activa, căci ceea ce făcea dânsul în gândul ei nu putea să fie decât bine. Pierduse, ce-i drept, câţiva ani, dar şi-a format caracterul, aşa zicea mama lui, căci prin 15 serviciul militar se oţelesc caracterele.

Vorba e ce face mai departe. Îşi începe studiile acum, ori îşi caută vreo slujbă. Deocamdată nu era zorit: avea din ce să trăiască şi mai putea să aştepte până ce nu-şi va fi găsit ceva potrivit cu exigenţele lui. 20 Se plimba, când ziua era frumoasă, pe Galea Victoriei, de la colţul Bulevardului până la palat. Ici se-mpiedica de unul, colo de altul, fel de fel de mutre necunoscute, pe lângă care trecea nebăgat în seamă şi nepăsător. Când se-ntâmpla însă să vadă din depărtare şi 25 câte un cunoscut, el îşi urma drumul cu ochii-n pământ ori se oprea pe la galantare.

I se-ntâmplase adică într-una din zile c-a-ntâlnit pe unul dintre foştii săi colegi, un prostănac, coada clasei, iar acum inginer la Căile Ferate. 30. Uite! exclamă acesta din depărtare. Iată Radu al nostru I Dar tu ce te-ai făcut? Te-ai dat la fund ca şi când ai fi intrat în pământ. Noi ne aşteptăm să-ţi meargă cât mai curând vestea, când colo nu-ţi mai dăm de urmă.

35 Radu-i răspunse ceva pe bâlbâite, iar de acolo înainte băga mereu de seamă ca nu cumva să-i mai iasă asemenea oameni în cale.

Când îi este însă omului dat să deie-n gropi, nimeni nu poate să-l oprească acasă.

Câteva zile în urmă a citit un mare afiş, prin care publicul capitalei era vestit că dl. Aron Velcu va ţine o conferinţă la Ateneu.

„Aron Velcu?” îşi zise el cuprins de mirare.

5 Conferenţiarul era unul dintre foştii săi colegi de liceu, un fel de mediocritate. Ţinea să se ducă pentru ca să vadă ce a putut să iasă dintr-un asemenea „tip”.

Erau acolo la Ateneu mulţi dintre foştii lui colegi, toţi oameni făcuţi; fiecare cu rostul lui bine hotărât, 10 unul profesor secundar, altul avocat, iar altul judecător la tribunal, funcţionar la cutare ori cutare ministeriu, asistent al unui midic cu renume, inginer bine situat ori docent universitar. Toţi fuseseră la liceu în dosul lui, iar acum el era nevoit să se-ntrebe: „Şi tu 15 ce-ai ajuns!?”

Unii treceau pe lângă dânsul fără ca să-l bage în seamă, alţii-l salutau din depărtare, dând boiereşte din cap, şi numai puţini de tot se opreau să-i strângă mâna şi să-l întrebe cum se face de se află în Bucureşti. 20 Chinuitoare îi erau bucuriile revederii.

Îl vedea mereu în faţa sape colonelul, auzea vorb le rostite de dânsul, se-ntreba la tot pasuldacă oamenii pe care-i întâlneşte-n calea sa nu cumva ştiu de ce anume şi-a cerut trecerea la rezervă şi iar zicea că nu mai e 25 pentru dânsul Io? în lumea aceasta.

După toate cele petrecute, la ce se mai putea a; t? pta? Viaţa pe care mai putea s-o aibă era ea vrednică de a fi trăită?

Gândul de a se pierde unde nimeni nu-l ştie iar i sc. 30 ivea din ce în ce mai stăruitor în suflet.

„Am să mă duc în America şi să pornesc acolo o noauă viaţă!” îşi zise el îmbărbătându-se încă o dată, ca omul osândit la moarte, care îşi aşteaptă în toată clipa sfârşitul şi tot se mai amăgeşte cu nădej35 dea că o să scape prin vreo minune, omeneşte neînchipuită.

Minuni nu se mai ivesc însă.

Cu cât mai mult se gândea, cu atât mai puţin se socotea pe sine însuşi destoinic de a pleca aşa numai el 40 singur în o lume pentru dânsul cu totul străină. Nu-l ştia, ce-i drept, nimeni în acea lume depărtată, dar se ştia el însuşi pe sine cu toate faptele de care se căia şi cu toate neajunsurile firii sale de om lipsit de voinţă, care nu e-n stare să se folosească de darurile cu care e-nzestrat din

naştere. 5 Nu! aşa numai el singur nu putea să plece.

Dacă şi-ar mai fi avut calul, ar fi ncălecat pe el şi ar fi plecat ca alte dăţi fiespre Domneşti, fiesprebragadir, fie spre Jilava ori spre Pantelemon, ca să-şi potolească firea, trecând ca gonit de iele prin trecerea nopţii liniş10 câte peste câmpia întinsă. Nemaiputând s-o facă aceasta, el umbla zile şi nopţi de-a rândul prin împrejurimile Bucureştilor, buimac de nu mai ştia încotro să apuce.

În cele din urmă s-a oprit apoi la Gara de Nord, 15 şi-a scos bilet până la Titu şi a plecat la Târgovişte, ca să vadă ce s-a ales de Evelina şi ce zice ea".

Două zile-n urmă ziarele din Bucureşti au publicat următoarea notiţă: 20 „Un accident nenorocit. *Unul dintre călătorii tre*nului *accelerat ce-a plecat ieri seară spre Craiova, voind să treacă din vagonul în care se urcase la Bucureşti în vagonul-restaurant, a alunecat de pe platformă între roatele trenului, care l-au strivit încât nu i s-a putut* 25 *constata pân-acum identitatea*".

Despre cele ce vor mai fi urmat nu a luat nimeni notiţă.

ŢAŢA MELANIA

Îi era tatii verişoară, şi ne făleam toţi cu ea, căci era femeie foarte frumoasă şi fusese luată în căsătorie de către un căpitan de roşiori, om acum mai în vârstă, 5 dar bogat, care ţinea să-i facă viaţa cât se poate de plăcută.

Căpitanul, înaintat în urmă maior, era mutat mereu, ca de obicei militarii, dintr-un oraş în altul, şi astfel au trecut mai mulţi ani fără ca-noi s-o mai fi 10 văzut. Peste câtva timp a rămas apoi văduvă.

Fiind femeie încă tânără, răposatul ei soţ a rânduit prin testament ca „ea să se bucure de toate veniturile averii rămase de la dânsul numai însă câtă vreme va fi văduvă, iar după ce dânsa se va fi măritat, averea urma 15 să treacă la rudele lui. Deoarece testamentul nu prevedea şi ce are să se întâmple în cazul că dânsa moare fără ca să se fi măritat, unii dintre oamenii de legi erau de părerea că în cazul că dânsa moare fără ca să se fi măritat, că-n cazul acesta rudele lui nu moşteneau. 20 Deocamdată dânsa

trăia în toată lărgimea, ca femeie bogată, care poate să-şi facă toate plăcerile, şi ne-nchipuiam că se simte foarte fericită.

Am rămas deci oarecum zăpăcit când, după vreo zece ani, terminându-mi studiile, m-am dus la Bucu25 reşti, ca să-mi caut vreun rost, şi am trecut pe la dânsa.

Am găsit-o chiar mai mult decât posomorâtă, sătulă de viaţă în cel mai adevărat înţeles al cuvântului.

Deşi tot tânără, nu mai era femeia frumoasă de mai-nainte.

Pusese carne, care pe ici, pe colo îi strica formele mai-nainte desăvârşite. Umerii obrajilor îi ieşiseră, 5 buzele îi erau prea grase, gâtul, îngroşat şi el, părea prea scurt, bustul era prea dezvoltat, şoldurile îi crescuseră peste măsură şi pe lângă toate aceste peliţa de blondină a obrajilor ei nu mai era rumenă, ci se veştejise şi dedea-n gălbui; iar ochii albaştri îi păreau spălă10 câţi. Nu-i vorbă, tot mai putea să fie pusă în rândul celor frumoase de vârsta ei şi multe femei s-ar fi simţit foarte mulţumite dacar fi putut să pară ca dânsa; ea însă, care timp îndelungat a fost încântată de trupul ei şi avusese un adevărat cult pentru formele lui frumoase, 15 era nemângâiată când vedea starea în care se află.

N-o mărturisea, ce-i drept, aceasta, dar o dădeau de gol multe din vorbele şi din gesturile ei, precum şi jindul cu care se uită la femeile care, şi la vârstă mai înaintată, îşi păstrau frumuseţea trăsăturilor, mlădi20 era trupului şi graţia mişcărilor.

Dar aceste erau, la urma urmelor, lucruri pe care lear fi trecut cu vederea dacă n-ar mai fi fost şi altele.

Deşi era mereu sănătoasă, n-avea destulă poftă de mâncare şi se făcuse lingavă, încât n-avea parte de 25 plăcerea de a mânca, iar nopţile era lipsită de dulceaţa somnului. Avea birjar învoit cu luna şi ieşea regulat la plimbare, ba umbla şi pe jos, dar fără de niciun folos. Ceea ce le punea tuturor a vârf era că nu mai avea slăbiciune pentru nimic şi toate o plictiseau şi-o obo30 seau.

— Eu nu mai am niciun rost în lumea aceasta – îmi

zise într-un rând – şi mă întreb adeseori de ce m-am născut şi de ce mai trăiesc. Stând acasă, zilele-mi par grozav de lungi şi osteneala de a trăi îmi este grea. 35 Dacă ies laplimbare, fie în trăsură, fie pe jos, în curând mă simt obosită. Mai vârtos obosesc când mă duc să văd pe vreuna dintre cunoştinţele mele, să iau ceaiul ori masa la alţii, ba chiar să primesc pe alţii la mine. Mă duc la teatru ori la vreun concert. Nu pot să zic că nu-mi 40 place, dar în curând mă simt obosită. Am încercat să joc cărţi: încordareap e caretrebu le s-o fac spre a combina jocul e pentru mine prea obositoare. Nimic, dar nimic în lumea aceasta nu are pentru mine farmec dăinuitor, fericesc pe cei ce sunt nevoiţi să-şi încordeze puterile spre a-şi agonisi hrana de toate zilele şi mereu mă 5 ipsiteşte gândul că moartea e scăpare. Mi-e silă să-mi tai cupoanele şi să încasez chiriile şi arenda moşiei. E parcă am fost blestemată de el să nu mai pot avea zi bună şi să mă gândesc mereu la silinţele pe care şi le dedea dânsul ca să-mi facă viaţa plăcută şi la silinţele

10 ce-mi dădeam eu ca să-l încredinţez despre dorinţa mea de a-i răsplăti bunăvoinţa. Una din slăbiciunile lui era să mă vadă gătită şi-mi cumpăra mereu haine şi mai ales scule preţioase. Le am şi azi, dar nu-mi mai face nicio plăcere să mă gătesc cu ele.

15 Ascultam cu încordată luare-aminte mărturisirile făcute dedânsa, căci ele se potriveau cu vederile mele despre desfăşurarea vieţii omeneşti.

Nu o dată am fost nevoit să mă încredinţez că omul cade într-un fel de lâncezeală sufletească şi e oarecum

20 sătul de viaţă când trece de la tinereţă la mărturitate şi mai ales de la maturitate la bătrâneţe. E un fel de deznădăjduire care-l cuprinde când simte că-şi pierde avântul, că-i scad puterile şi că viaţa are pentru dânsul din ce în ce mai puţin farmec, că nu mai e în stare să

2 j stoarcă din sine însuşi ceea ce a putut mai-nainte. Copleşiţi de simţământul acesta, mulţi îşi doresc moartea. Numai de tot puţini îşi păstrează vânjoşia sufletească până

la adânci bătrâneţi şi abia în ajunul morţii sunt striviţi, dându-şi seamă că le-au săcat puterile.

30 Ţaţa Melania era încă departe de starea aceasta şi n-avea decât să caute cu tot dinadinsul pentru ca să găsească ceea ce poate să-i dea farmec vieţii.

— De! – îi zisei dar – dacă nu-ţi mai faceplăceresă le porţi, dăruieşte-le celor ce se gătesc bucuros cu ele

35 şi-o să ai mulţumirea dea te bucura văzând bucuria lor.

— Maimuţărie! răspunse ea zâmbind. Ce fel de mulţumire aş putea să am văzând bucuria acelora, de care puţin îmi pasă. Întâlnesc în fiecare zi mai ici, mai colo femei care fac parte din comitetele de bine

40 facere pentru ca să facă zgomot împrejurul lor şi lumea să le laude. Mie puţin îmi pasă ceva zice şi ce nu va zice despre mine o lume care îmi este cu desăvârşire indiferentă. Nenorocirea mea e tocmai că nu mai am nicio plăcere să port sculele acelea, şi n-aş da niciodată bani pentru ele, dar îmi place să le am şi nu-mi bat capul 5 cu gândul ce are să se aleagă de ele după cevoi fi murit.

„Care va să zică, tot ai şi tu o slăbiciune”, zisei în gândul meu.

Drept dovadă că are în adevăr slăbiciunea, m-a dus apoi să-mi arate mica ei comoară, care-n ochii mul 10 tora era mare.

Într-o cutie de fier avea aruncate, una peste alta, lanţuri, brăţare, broşe, inele, copcii, ace de cap, câteva ceasornice, mult aur şi puţine pietre scumpe, iar pe lângă aceste, câteva sute de monede de aur, galbeni cu zimţi, 15 napoleoni, imperiali, lire otomane, tot bani noi, aleşi cu multă îngrijire, ca să încânte vederea.

— Îmi sunt nesuferite sculele ascunse-n cutii, zise, încât nu poţi să le vezi decât una câte una: frumuseţea e să le cuprinzi deodată cu ochii şi să le simţi trecând

20 cu degetele printre ele. Uite, adăugă luând un pumn, dar nu de scule, ci de galbeni, pe care şi-i revărsă printre degete. Nu e lucru de mirare că mulţi oameni prind slăbiciune, care încetul cu încetul ajunge să fie patimă.

— Se vede, zisei, că au dreptate cei ce spun că la 25 unii dintre oameni aurul e un fel de talisman, a cărui atingere are înrâurire binefăcătoare asupra stării trupeşti.

— Cu putinţă e, grăi dânsa luând iar unpumn de galbeni, şi-n ochii ei se dedea pe faţă simţământulcă ei

30 îndeosebi îi este destul şi numai să ştie că-i are.

Au trecut ani de zile, pe care i-am trăit căutându-mi prin Moldova de treburi. Când am venit iar pe la Bucureşti, n-am mai găsit-o pe Ţaţa Melania unde o 35 lăsasem. Închiriase casă, în care-şi rezervase numai două iatacuri, pentru ca să se adăpostească dacă vine din când în când pe la Bucureşti.

Deoarece plimbările în trăsură o oboseau, a început să nu-şi mai ţie birjar învoit cu luna şi să pună la o parte banii ce cheltuise mai-nainte cu aceasta.

Teatrul şi concertele îi erau şi ele obositoare: era chestiune de bun-simţ să nu mai cheltuiască nici cu ele.

5 încă mai obositoare erau pentru dânsa vizitele pe care le făcea şi mai ales acelea pe care le primea. Mai avea apoi cheltuieli cu îmbrăcmintea şi cu slugile, încetul cu încetul a luat deci deprinderea de a nu se mai duce să-şi vadă cunoştinţele şi de a nu fi acasă când 10 alţii veneau s-o vadă. Ar fi fost lipsită de bun-simţ dacă ar fi ţinut casa cea mare. S-a bucurat dar când unul din datornicii ei, nefiind în stare să plătească, a rugat-o să cumpere o mică gospodărie pe care o avea la Colentina, din jos de Plumbuita, câteva pogoane vie, 15 pomet, grădină de zarzavaturi, o baltă, în care putea să facă prăsilă de peşte, şi o căsuţă cu trei încăperi. O incinta gândul că acolo ar putea să trăiască nesupărată de nimeni şi cu puţină cheltuială, ba să mai aibă pe deasupra şi oarecare câştiguri nu numai din vie, din 20 pomet şi din grădina de legume, ci şi prăsind găini, raţe şi gâşte, ba chiar şi îngrăşând câte un purcel, şi-a dat deci casa cu chirie, rezervindu-şi cele două iatacuri numai pentru ca să-şi păstreze-n ele lucrurile mai de preţ, pe care nu-i dădea mâna să le ducă la Colentina. 25 Ducându-mă să o văd, am găsit-o parcă mai bine de cum o lăsasem, dar nu-mi părea

de loc cuprinsă de bucuria de a mă vedea.

Pentru ca nu cumva să-mi fac idei greşite în ceea ce priveşte economiile ei, a-nceput să mi se plângă că 30 arenda moşiei şi chiriile caselorau scăzut, încât abia ies din ele impozitele şi taxele de tot felul, care s-au sporit nebuneşte.

— Nu mi-a rămas decât să viu aici, îmi zise, unde o duc mai uşor/ce-i drept, dar tot pe gifăite. Am dat o 35 mulţime de parale ca să cumpăr pustietatea aceasta, şi să nu crezi că trag vreun folos din ea, că pot să pun ceva la o parte. Via suferă de mană, încât strugurii se scutură ori nu se coc, pomii înfloresc, dar nu leagă, dacă leagă, poamele sunt stricate de viermi şi se scutură 4 i) necoapte, iar dacă mai rămâne ceva, precupeţii ar vrea să le dai de pomană. De legume nu mai zic nimic.

Ţin găini, câteva, casă ciugulească pe ici, pe colo iarbă şi buruieni şi să stârpească viermi şi gângănii, căci altfel nu sunt decât pagubă la casă. Mai ţin gâşte şi raţe, ca să se hrănească pe baltă. Am câţiva porci, ca să utilizez S rămăşiţele de la bucătărie şi buruiana din grădină. Am, în sfârşit, o văcşoară pentru iarbadin pomet, de pe la marginea viei şi de pe răzoarele grădinii. Îţi închipuieşti cită bătaie de cap trebuie să am cu toate aceste. Ca să nu mai am şi cheltuieli, am dat gospodăiaa în 10 parte unui grădinar, jumătate din câştig mie şi jumătate lui. Grădinarul are nevastă şi un copil, mai ţine şi un cal, precum şi un om de ajutor. Mai am şi doi dulăi pentru paza casei. Toţi aceştia şi toate aceste mănâncă. Dă-ţi seama: mănâncă păsările, mănâncă 1 – 5 porcii şi vaca, mănâncă şi calul, şi câniі, şi grădinarul cu nevasta, cu copilul şi cu ajutorul lui. Mie ce-mi mai rămâne!? Dar nu e, urmă, nici atâta destul. Umblu toată ziua de ici până colo, nopţile nu pot să dorm liniştită şi sunt nevoită să mă scol cu noaptea-n cap, 20 căci altfel mă fură, luând pentru dânşii cei mai frumoşi struguri, cele mai parfumate fructe, cele mai bune legume, cele mai mari dintre ouăle de prin cuibare, cei mai graşi pui ori boboci, smântâna de pe lapte şi cele mai bine afumate dintre costiţele de purcel. 25 – Dacă e aşa, îi zisei,

nu mai poţi să te plângi că ţi se urăşte.

— Nu, asta nu! mă-ncredinţă dânsa. Dar ce-mi rămâne? Ce mai poate să-mi rămâie?!

M-am mai întâlnit în urmă cu dânsa în câteva rânduri, 30 şi totdeauna mi s-a plâns că nu-i rămânea ca să pună la o parte pentru zilele bătrâneţelor şi că-şi ruinează ochii cârpindu-şi ciorapi, albiturile şi hainele vechi.

Le şi cârpea, căci n-o ierta firea să le poarte pe cele închise în dulapurile din iatacurile de la Bucureşti. 35 Prea era mare bucurie de a le vedea aşezate-n bună rânduială, parc-ar fi zestrea unei mirese.

— Mai mică nu-i era plăcerea nici când se ducea la casa de depuneri, unde se aflau celelalte.

Cu toate acestea, de câte ori se ducea la Bucureşti, 40 ca să-şi caute de treburi, ea se plângea că s-a spetit plătind birja.

DAR DIN PRISOS

Umbla preacuvioşia-sa părintele Anania numai gemând de ici până colo; n-ar fi spus însă adevărul dacă 5 s-ar fi plâns că e bolnav; nimic nu-l durea; pofta de mâncare nu-i lipsea; nopţile îi era liniştit somnul; în nici într-un fel rău nu se simţea.

Era numai istovit de bătrâneţe şi de slujbe e din timpul postului şi mai ales de cele din săptămâna 10 patimilor şi de sfintele Paşti.

De altminteri, el însuşi şi-o făcuse şi de nimeni nu i se cuvenea să se plângă.

Cel ce dă are-n vedere mulţumirea de a le fi făcut altora parte din ale sale, iar mulţumirea aceasta nu 15 poate s-o aibă decât dând din prisos.

Ani de zile de-a rândul, cât a fost egumen la Govora, n-a fost lipsit niciodată de la datoriile sale duhovniceşti şi viaţa îi era cu toate aceste tignită.

După potolirea zaverei, când Griogrie-vodă Ghica 20 a fost ridicat în scaun, părintele Anania s-a mutat însă la Bucureşti, unde îşi petrecuse copilăria şi primii ani de viaţă cuvioasă.

Împlinise vârsta de şaptezeci şi trei de ani când şi-a

găsit adăpost la Calmata, în dosul bisericii, un iatac 25 cu cerdăcel în faţa lui şi-o chichineaţă pentru Hariton, ucenicul său. Gândul lui era să rămâie acolo până ce nu-şi vor mai fi venit în fire oamenii, pe carefrământările zaverei îi zăpăciseră; timpul trecea însă fără ca el să se fi putut îmbărbăta a se-ntoarce unde se cuvenea să-şi aibă mormântul.

Om nesăţios în ale lepădării de sine, el era mulţumit sufleteşte şi se simţea înălţat în gândul său când îi putea să le vie altora într-ajutor, iar la Bucureşti erau nu numai mai mulţi, ci şi mai stăruitori decât la Govora cei ce se îmbulzeau împrejurul lui ca să ceară mângâiere duhovnicească.

Nesăţios îndeosebi şi-n ceea ce priveşte postirea, 10 părintele Anania se făcuse mai mult moaşte decât fiinţă vieţuitoare. Om înalt şi cu deosebire chipeş, cu pletele resfirate peste umeri şi cu barba creaţă, scurtă şi căruntă, el li se părea celor mai mulţi deopotrivă cu sfinţii zugrăviţi pe pereţi, mai ales cu Sf. Petru, cel din poarta 15 raiului; erau mulţi şi-n fiecare zi se sporeau cei încredinţaţi că rugăciunile mijlocite de dânsul sunt în cer cu deosebire bine primite, că binecuvântarea dată de dânsul e cu-voia lui Dumnezeu, că mărturisirea făcută-n faţa lui şi cuminecătura primită din mâna lui mai 20 vârtos curăţă de păcate, că acatistul citit de dânsul înduplecă pe orişicare dintre sfinţi.

Venea deci la Calmat a lume din toate părţile oraşului risipit prin lunca Dâmboviţei şi pe dealurile de la dreapta şi de la stânga ei şi se-ngrămădea împrejurul 25 lui, parc-ar fi fost un sfânt făcător de minuni.

Părintele Anania se simţea măgulit în sufletul lui nu numai pentru că era om cu slăbiciuni, ca toţi cei întrupaţi în oase şi-n carne, ci şi pentru că îi era dat să mângâie pe atât de mulţi şi să-i îndrumeze prin cuvântul 30 lui spre buna vieţuire.

Cât a ţinut postul cel mare, şi mai ales în timpul săptămânii patimilor şi al sfintelor Paşti, el n-a mai avut răgaz să răsufle, iar acum era sleit trupeşte şi sufleteşte.

E-n firea lucrurilor că cel ce dă peste puterile 35 sale, în loc de mulţumire, se alege cu mâhnire, cu părere de rău, câteodată chiar cu căinţă.

Stând aşa singur, el îşi dedea seamă cu ce s-a ales pe urma bunelor sale silinţe şi a stăruitoarei jertfe de sine.

— E mai bună partea celui ce e minţit, amăgit, 40 înşelat ori despuiat – zicea el în fiecare zi – decât a celui ce minte, amăgeşte, înşală ori despoaie pe alţii.

Toţi ziceau că are multă dreptate şi-i ocărau pe cei ce mint, amăgesc, înşală ori despoaie pe alţii, dară cei 5 mai mulţi minţeau, amăgeau, înşelau ori despoiau tot ca mai înainte când îi ajutau împrejurările.

— E mai dulce – zicea iar – bucata de pâine pe care ţi-o tragi de la gură ca să i-o dai celui flămând decât cozonacul pe care-l mănânci tu însuţi prin ascuns.

10 – Da! dai – strigau toţi – mai dulce e şi rău din fire e cel ce toate numai pentru sine le păstrează.

Cei de tot mulţi stăruiau însă ca alţii să nu se abată de la înţeleapta îndrumare a părintelui Anania, iar ei înşişi le păstrau toate – ca mai înainte – pentru

15 sufleţelul lor.

— Fericit nu e – mai zicea – cel ce primeşte, ci cel ce dă din prisos. Ca să aveţi dar parte de fericire, osteniţi fără de răgaz, ca să agonisiţi, şi mulţumiţi-vă cu puţin, ca să puteţi da din prisos.

20 – Da – strigau cu toţii – fericiţi şi vrednici de lauda obştească sunt cei ce ostenesc şi se mulţumesc cu puţin, ca să aibă destul şi pentru cei ajunşi în strâmtorare!

Cei mai mulţi făceau însă, ca mai înainte, tot ceea

25 ce-i ajutau împrejurările, pentru ca eu osteneală cât se poate de puţină ¡să poată trăi din belşug.

Părintele Anania-i vedea pe toţi apropiindu-se cu sfială evlavioasă şi nu ştia ce gândeşte fiecare dintre dânşii în tăinicia sufletului său; sleit însă, cum era.

30 de puteri, era cuprins de părere de rău şi stătea pe gânduri, dacă nu cumva lumea era tot ca-n timpul tinereţelor lui, ba poate chiar şi mai plină de rele îndemnuri, şi ca o senină mângâiere i se învia-n suflet

gândul trecerii-n lumea liniştii fără de sfârşit.

35 II

Era pe înserate, şi părintele Anania şedea-n cerdacul din faţa chiliei sale. Se nimerise ca Pastile să cadă târziu, şi corcoduşul din dosul bisericii era încărcat de flori, din care adierea înserării scutura din când în când câte una.

Îi era bătrânului parcă se afla-n culmea unui munte şi se uita de acolo-n depărtare asupra celor petrecute-n 5 timpul vieţii sale ajunse acum spre sfârşite.

Una dintr-alta purcedeau în gândul lui întâmplările ce hotărau mersul vieţii lui, şi rânduri-rânduri îi treceau prin faţă cei grăbiţi a-şi face prin moarte drum spre o viaţă ferită de zbuciumări. Pe sine însuşi sc. 10 vedea rămas singur, şi cele apropiate i se pierdeau într-un fel de amurg, iar lumină senină se revărsa numai de tot departe, asupra celor trăite de dânsul pe la 1770, când ruşii împărătesei Ecaterina II, năvăliţi în ţară, se războiau cu turcii. 15 Abia trecut de douăzeci de ani, el era atunci căzut în fireasca robie a tinereţelor şi alerga fără deastimpăr să-şi întemeieze prin căsnicie fericirea vieţii. Azi se ridica însă deasupra unul, mâine altul, şi fiecare aducea cu sine oamenii lui, care aveau şi ei fiecare pe ai săi, 20 iar în această învălmăşeală neîncetată dânsa s-a pierdut de nu i-a mai putut da de urmă.

Câţiva ani dup-aceea a venit în ţară Alexandru Ypsilanti, cu iar alt rând de oameni, care aveau şi ei fiecare pe ai săi, şi s-a stârnit o nouă învălmăşeală. 25 Mult n-a mai trecut apoi, şi iar au dat năvală ruşii, în vreme ce despre apus au intrat în ţară nemţii cu coadă şi s-a pornit încă mai mare învălmăşeală, în care oamenii erau împinşi azi încoace, mâine-ncolo.

De unde-ar mai fi putut el nădăjdui că mai poate 30 s-o găsească pe aceea la care se uitase ca la o icoană sfântă? Trai omenesc nu i se mai părea cu putinţă în asemenea lume, şi nici s-o uite pe ea nu era în stare. Intrat însă o dată în viaţă, nu-i rămânea decât să trăiască de azi pe mâine, a-mbrăcat rasa călugărească, spre 35 a se pregăti pentru moartea care nu vine când o chemi.

Lungă şi istovitoare pregătire.

Ochii lui se opriră asupra corcoduşului încărcat de flori.

„Podoabă de nuntă, îşi zise el. Da! – orişiunde 40 te uiţi, tot ceea ce-n orişice fel are viaţă spre nuntă şi spre rodire năzuieşte. Toate în vederea rodirii intră în fiinţă, viaţă stearpă împotriva firii este, şi nu e nenorocire mai mare decât să treci stingher prin lume!”

Stearpă-şi socotea viaţa, deşeartă, şi, uitându-se iar din culmea muntelui asupra depărtatelor sale tinereţe, 5 mai vârtos vedea lumină revărsată, mai vârtos i se pierdeau în amurg cele apropiate.

În amurg s-a pierdut îndeosebi şi dânsa, care-n clipa aceea se ivi-n faţa bisericii, bătrână măruntă şi cu obrajii curaţi, apropiindu-se cu paşi din ce în ce mai 10 şovăitori.

Ajuns s-o vadă mai din apropiere, părintele Anania rămase câtva timp aiurit, iar după ce dânsa urcă scările cerdacului, el se cutremură-n întreaga lui fiinţă, un junghi îi trecu prin inimă şi ochii i se-mpăiengeniră. 15 – Nu ştiu dacă mă mai cunoşti ori nu, dacă-ţi mai aduci ori nu aminte de mine, grăi dânsa cu glas înecat de năvala sângelui.

Părintele Anania se sculă-n picioare şi ridică amândouă mâinile, pornit să-i ia capul între palme, dar sc. 20 dete cuprins de sfială un pas înapoi şi rămase uitându-i-se cu tot dinadinsul în faţă.

— E o vedenie zămislită din dorul inimii mele ori eşti în aievea cum te văd? grăi dânsul. Ar fi oare cu putinţă să nu te cunosc şi să nu mi te mai aduc aminte

25 după ce partea cea mai mare a vieţii mele am petrecut-o dându-mi silinţa să mămângii văzându-te-ngindul meu!?

Ea se uita la el şi, văzându-l bătrân, secat de puteri, era cuprinsă de jale adâncă.

— Miru-mă şi eu că mi-a fost dat să mai stăm faţă-n 30 faţă, răspunse ea. De când cu tulburările cârjalăilor lui Pasvantoglu, ţi-am pierdut urma, iar după ce ruşii au dat din nou năvală-n ţară, nu mai credeam că mai eşti în viaţă.

Dar – urmă, după ce mai răsuflă puţin – eu te ţin în picioare: te rog să şezi iar. 35 El o pofti să intre-n chilie.

Deoarece şi în chilie era un singur scaun, el o rugă să şadă pe patul lui, scânduri acoperite c-o rogojină, peste care era-ntins un ţol. Aşezându-se, ea pipăi patul.

„Sărmanul de el I îşi zise. Dacă nu e cine să-l aibă-n 4 O purtarea sa de grijă!”

Trecuse atâta timp de când nu se mai văzuseră şi nici nu credeau că se vor mai vedea-n lumea aceasta; le era deci viuă bucuria revederii şi multe aveau să-şi spună unul altuia. Au stat deci până ce nu s-a-ntunecat 5 şi-au mai stat şi la lumina candelei aprinse la icoana Fecioarei Preacurate.

Nici el însă, nici ea n-a spus ceea ce mai ales îi era îi gând.

Dânsa venise cu un gând hotărât. 10 Aflând adică din zvon că el se află la Bucureşti şi că are trecere multă pe la cei mari, până chiar şi la Mitropolie, a venit să-i spună cum, unul după altul, şi-a pierdut soţul, cei doi fii şi fiica, şi să-l roage să-i facă rost de vreun adăpost, ori de vreun ajutor din 15 partea vreunei mănăstiri. Acum însă, după ce l-a văzut şi i s-a uitat în ochi, nu era-n stare să-l jignească făcându-i asemenea mărturisiri.

El era doritor de a afla cum şi-a petrecut viaţa, dacă mai are ori nu în viaţă pe cineva dintre ai săi şi 20 cum trăieşte acum. Cu cât mai mult stăteau însă împreună, cu atât mai vârtos se temea ca nu cumva s-o jignească puindu-i întrebări la care îi era greu să dea răspuns.

— Dar eu te ţin prea mult şi te obosesc, grăi dânsa 25 în cele din urmă.

Părintele Anania se simţea în adevăr foarte obosit şi nu era-n stare s-o tăgăduiască aceasta.

Ei mai steteră cu toate aceste, mai întâi în pragul iatacului, apoi în capul scării. 30 – Mi-e greu de tot să plec când te văd atât de perit, îl încredinţă dânsa. Îmi dai voie să viu mâine dimineaţă, ca să văd dacă nu cumva pot să-ţi viu cumva într-ajutor? Noi babele ştim multe, între care sunt şi unele bune ca leac. 35 – Dar nu sunt bolnav,

răspunse el, iar pentru neputinţele mele nu e niciun leac, decât, poate, bucuria curată pe care mi-o aduci venind.

Ziua următoare, vineri, ea a venit cu noaptea-n cap şi l-a găsit pe dânsul încă-n culcuşul lui.

Ar fi dorit, poate, ca el să i se plângă că-l doare capul ori că-l înjunghie printre coaste, ca să-i 5 vie într-ajutor prin oblojeli. El o-ncredinţă însă şi acum că nimic nu-l doare şi tot numai sleit de puteri se simte.

— Să stai şi să odihneşti, i-a zis dar şi i-a făcut o cafeluţă, aşa cum ştia dânsa, ca să-i mai vie puterile.

10 Fiind zi de hârţ, i-a gătit apoi, tot cum ştia dânsa, un borş cu smântână şi un şalău rasol, cu untdelemn şi cu lămâie. În acelaşi timp, a făcut ce-a făcut de i-a pus în culcuş o saltea moale, la căpătâi o perină de puf şi, peste toate, cearşafuri curate, iară seara n-a 15 iertato firea să plece, ci a. rămas veghind la căpătâiul lui.

El nu le-ar fi voit aceste, dar le primea toate pentru mulţumirea ei, căci nu e răutate mai mare decât să nu primeşti binele ce ţi se face din gând curat. 20 Nimic nu era pentru dânsa prea mult; orişicit de multe ar fi fost, ei nu îi erau destule; toate din îndemnul inimii erau pornite, cele mai grele, întocmai ca cele mai uşoare, din prisos le dedea.

Dându-şi seamă despre aceasta, el era cuprins de 25 adâncă-nduioşare.

— Ce-am pierdut! îşi zise. Stearpă mi-a fost viaţa.

— Îţi faci, zicând-o aceasta, o mare nedreptate, grăi dânsa. Roadele vieţii omeneşti sunt gândul bun şi faptele pornite din îndemnuri curate.

30 El dete din cap, uitându-se la dânsa.

Nu era nici acum dumirit că una este iubirea de oameni din care porniseră faptele şi gândurile lui cele bune, şi alta e fireasca iubire către cei ce-ţi sunt mai apropiaţi – sufleteşte. 35 Pătrunsă de iubirea aceasta, <ea a stat neistovită la căpătâiul lui, până ce n-a ajuns să-i aprindă lumânarea şi să-i închidă ochii.

DIN VECINI

Trecusem, îmi zise vecinul, pe la sfârşitul verii prin

zile pe care nici celui mai nemilos dintre duşmanii tăi să nu i le doreşti. Nevasta mea, lehuză-n urma unei 5 pierderi, zăcuse timp îndelungat între viaţă şi moarte, iar după ce s-a mai înfiripat, umbla ca o iazmă, gemând de ici până colo, şi nu mai era bună de nimic, încât toată gospodăria ni se răzâma pe cel mai mare dintre cei patru copii, o fetişcană trecută abia de doisprezece ani. 10 Lucrând cu două calfe şi cu un ucenic atât la cârpituri, cât şi la încălţăminte de comandă, câştigam destul de bine, dar cheltuisem mult cu doctorii, cu moaşa, cu medicamentele şi cu mâncările, pentru mine adeseori prea scumpe, pe care le prescria doctorul; mai erau 15 apoi şi multe gurile pe care aveam să le satur. În septembrie dar, când a sosit termenul, n-am fost în stare să achit chiria.

Silinţele mele de a-l îndupleca pe proprietarul casei să mă mai păsuiască au rămas zadarnice, şi astfel nu în i-a 20 rămas decât să-mi caut altă locuinţă, pentru un meşteşugar ca mine o adevărată calamitate, căci trebuie să treacă timp ca să găseşti! şi clienţi pentru locuinţa cea nouă.

Mai era apoi şi târziu, încât nu-mi rămânea decât să 25 mă mulţumesc cu vreo rămăşiţă.

Am găsit, nu-i vorba, o locuinţă potrivită pentru mine, o prăvălioară la colţ, cu două odăi şi bucătărie-n dosul ei, dar n-aveam nici măcar cu ce s-o arvunez. Rămânea să vând câte ceva şi să mă-mprumut de undeva 5 pentru ca să pot achita chiria pe jumătate de an.

Ne-am duscu soţia mea să vedem deocamdată mai de aproape locuinţa şi să aflăm care îi este chiria.

— Să vă căutaţi de drum! ne zise d-ra. Amalia, cusătoreasa, care-şi avea de vreo doi ani, acum, acolo

10 atelierul. Jupân şi jupânească, patru copii, două calfe şi un ucenic, deocamdată: prea sunteţi mulţi pentru ca s-o puteţi scoate la capăt cu ţaţa Leanca cea chinuită de astmă, care şade ziua întreagă în fereastră şi-şi păzeşte avutul, văzând tot ceea ce se petrece-n preajma 15 casei sale şi legându-se de toate nimicurile casă-şi scoată la iveală drepturile de stăpână. Mai ales când se-ntâmplă să

fie ceva mai dese accesele de astmă, te face să-ţi iei lumea-n cap, parcă tu ai fi devină, că i se-nfundă răsuflarea. 20 – De! zise nevastă-mea. Aşa sunt proprietăresele ce ţin să li se păstreze-n stare bună avutul.

— Nu! stărui chiriaşa, care ţinea să-şi verse focul. Leanca Baicow, bulgăroaica, nu e croită pe acelaşi calapod ca altele. Ea nu se mulţumeşte să facă de trei

25 ori cel mai puţin pe zi inspecţiune, ca să vadă dacă nu cumva scocurile sunt pline de frunze, burlanele înfundate, dacă tencuiala n-a început pe ici, pe colo să crape, dacă nu cumva o slugă a vărsat lăturile prea aproape de perete, dacă nu se adună gunoi pe ici, pe 30 colo, prin vreun colţ. Îţi ţine ţaţa Leancă seamă când şi cum scuturi, dacă-ţi ţii ori nu în bună stare ale casei, dacă-ţi este ori nu totdeauna curată bucătăria, iar când speli şi-ţi întinzi rufele pe funii, n-o iartă firea să nu cerceteze dacă rufăria e bine spălată şi ciorapii de au ori nu multe găuri. Nimic nu e adică după părerea ei mai frumos decât îmbrăcămintea şi mai ales albitura cârpită cu pricepere şi curată ca floarea de cireş. Aceasta e-n stare să mi-o trântească în nas chiar şi mie, care trăiesc şi-i plătesc şi ei chiria muncind lambrăcăminte 4 O nouă. I-a băgat cineva-n ureche purecele că nu e lucru mai urât decât să mori lăsând în urma ta dulapuri şi şifoniere goale ori pline de zdrenţe. Ea are dar dulapurile pline de haine ţinute-n stare bună şi şifonierele ticsite cu albituri curate, frumos călcate şi legate cu panglicuţe. Pe trupul ei însă nici în zi de Paşti nu vezi 5 decât cârpituri.

— O fi având nepoate, pentru care păstrează, zisei eu.

— Ţi-ai găsit, răspunse chiriaşa. Zgârcită de nu-i găseşti perechea! Are-o fată măritată după un colonel. Un băiet al ei e avocat. Alt băiet e cherestegiu la

10 Obor. Tot oameni care n-au nevoie de zdrenţele ei. Are, nu-i vorba, şi nepoate, care s-ar bucura dacă le-ar da pe ici, pe colo câte ceva. Sunt fetele unui frate al ei zugrav şi de mai mulţi ani acum văduv. Ele însă au să-şi ieie abia la moartea ei fiecare partea. „Uite 15 – le zice adeseori –

ale voastre sunt, dar aveţi să mai aşteptaţi. Fiecare lucru la rândul lui". Acuma e supărată foc pe ele pentru că şi-au cumpărat haine de iarnă şi se plâng că nu le-au rămas bani să-şi cumpere şi lemne. După părerea ei, omul cu minte-şi cumpără 20 mai-nainte lemne şi dacă nu-i rămâne bani pentru haine de iarnă, cârpeşte pe cele vechi.

Ştiam destule pentru ca să nu ne mai îndoim că avea d-ra Amalia dreptate când ne spunea că n-o s-o putem scoate la capăt cu ţaţa Leanca, şi eram gata să 25 plecăm, cu gândul de a ne-ntoarce numai când vom avea şi bani, ca să plătim cel puţin arvură. Nu era însă ţaţa Leanca femeie prin casa căreia poţi să te plimbi fără ca ea să fi prins de veste. Ne pomenirăm deci faţă-n faţă cu ea: o băbuşcă măruntă, cam slabă şi cu faţa 30 zbârcită, dar nu posomorâtă, cum mi-o-nchipuistm, ci zâmbitoare, deşi cu un fel de umbră de răutate.

Ea se uită la mine cum comisarul de poliţie se uită la pungaşul pe care crede a-l fi prins asupra faptei, apoi se-ntoarse spre soţia mea. 35 – Dumneata eşti, aşa se vede, bolnavă, îi zise cu un fel de bunătate nemiloasă, parcă ar fi voit să-i spună că pentru ofticoşi nu e loc în casa ei.

— Nu sunt, răspunse soţia mea. Am fost. În urma unei pierderi am zăcut timp îndelungat şi n-am ajuns

40 încă să mă-nfiripez.

— Dacă e aşa, grăi dânsa-nviorată, să ştii c-ai nimerit bine. Nu numai că e sănătoasă casa şi-ntoarsă cu ferestrele spre bătaia soarelui, dar avem în dosul casei şi grădină cu pomăt.

5 în felul cum fuseseră rostite aceste, era o bunăvoinţă care nu se potrivea de loc cu cele spuse de d-ra Amaâia.

Lucrurile luară însă cu totul altă faţă după ce-i spuserăm că sunt pantofar, că lucrez cu calfe şi mai 10 am şi patru copii.

— Şi dacă dă Dumnezeu să meargă bine treburile, grăi dânsa, mai sporim şi calfele şi ucenicii. Cum se potrivi ca tocmai aici la mine să nimereşti!? auzi dumneata om! Lucrează cu calfe şi cu ucenici, are şi patru copii.

15 iar nevasta îi este-n halul în care o văd, mai avem abia vreo două săptămâni până la Sf. Dumitru, şi el nu şi-a găsit încă locuinţă. Ce-am greşit eu ca să-mi vii acum pe cap!?

Nevastă-mea şi eu ne dădurăm în acelaşi timp şi 20 linţa s-o dumirim.

— Lasă, domnule, femeia să vorbească, stărui baba, că ea e stăpâna casei, în capul ei se sparg toate, ea ştie mai bine decât orişicine unde-l doare.

N-a apucat însă nevastă-mea să-i spună de ce adică 25 nu sunt eu de vină dacă n-am putut încă să-nchiriem locuinţa, şi tot baba i-a tăiat vorba:

— Aceasta nu mă priveşte, zise. Acum are ori nu banii?

— Nu-i are, răspunse nevastă-mea, dar mâne ori 30 poimine poate să-i facă mai vânzând ici-colo câte ceva, mai împrumutându-se cu câte ceva.

— Care va să zică locuinţa-ţi place, dar nu-ţi dă mâna s-o închiriezi!? grăi dânsa. Cum rămân eu!? Mie n-ai să-mi spui că eşti foarte necăjit, căci o ştiu aceasta

35 şi fără ca să mi-o fi spus. Ce fac eu? Vreţi să vă mai aştept. Dar dacă mâne ori poimâine vine altul, care îmi numără banii pe masă? Dacă-i primesc, o daţi dracului pe baba cea zgârcită, care n-a mai aşteptat, iar dacă nu-i primesc, daţi dracului pe baba care v-a 40 făcut să vindeţi pe preţ de nimic lucruri de care aveaţi nevoie şi să mai şi împrumutaţi bani cu carnete mari.

Orişicum, tot în capul meu se sparg toate. Ce să-mi fac? Sunt femeie neputincioasă, care sufere de multe neajunsuri. Nopţile sunt chinuită de necăciuni, mă zbat în culcuş, şi mă zbat cu atât mai rău gândindu-mă 5 că din vina mea femeia aceasta ar putea să rămâie cu cei patru copii ai săi de Sf. Dumitru fără de locuinţă ori să fie nevoită a lua o locuinţă proastă cu chirie mare. Mai e apoi şi că cel mai urât dintre toate lucrurile urâte e să stai sub acelaşi acoperiş cu oameni pe 10 care dimineaţa, când te scoli, nu-i vezi bucuros şi care se uită-n altă parte când te iveşti în preajma vederii lor. Aşa-i, urmă dânsa răsuflând

din greu. Eu îmi spusei părerea şi-mi vărsai focul. Faceţi acum ce vreţi, că eu nicio vină nu am. Dacă vi-e bună locuinţa, luaţi-o, 15 dar nimic nu vindeţi şi bani cu carnete nu luaţi, că pe mine de chirie nu mă arde. O să-mi plătiţi când vă veţi putea înlesni, fără ca să mă daţi dracului. S-ar putea întâmpla ca-ntr-o dimineaţă să mă găsiţi moartă-n iatacul meu, şi ţin să ziceţi o vorbă bună când vi 20 se va-ntâmpla să vă aduceţi aminte de mine.

Eu mă uitai la soţia mea; dânsa se uită la mine; amândoi ne uitarăm la d-ra Amalia: ce-am mai fi putut să zicem!?

— Prea ar trebui să fie plin de răutate omul care 25 ar fi în stare să te grăiască de rău, grăi d-ra Amalia.

Atât mi se părea de neobicinuită purtarea babei, încât nu puteam s-o înţelegem decât ca fiind pornită din gândul de a o face de ruşine pe fosta chiriaşă, cu care avuse, precum se vede, schimb de vorbe neplăcut. 30 Îi făceam bătrânei o nedreptate.

După ce ne-am mutat, grija ei cea mare era să ne vadă cumpărându-ne lemne pentru iarnă, şi o bucurie copilărească a cuprins-o când a văzut intrând, în sfârşit, carele cu lemne în curte. Mai viuă n-ar fi putut să-i 35 fie bucuria nici dacă lemnele ar fi fost ale ei, nici chiar dacă ea mi-ar fi dat bani ca să cumpărăm lemne. Cam aşa şi era de altminteri, căci nu ştiu cum aş fi putut să cumpăr lemne dacă aş fi fost nevoit să plătesc chiria.

Mare îi era bucuria când vedea că le merge bine 4 O copiilor şi că nevastă-mea se-ntrămează. Mai ales de dragul ei le făcuse ori le făcea toate, şi parcă-n fiecare clipă-şi zicea: „Ce s-ar fi ales de femeia aceasta şi de copiii ei dac-aş fi fost şi eu ca cele mai multe dintre femeile de seama mea!?”

Urmarea firească era că noi toţi, până chiar şi cal5 fele, ne dădeam silinţa să-i fim pe plac babei, şi, vorba aceea, nimeni nu se uita-n altă parte, ci fiecare zâmbea când ea i se ivea-n preajma vederii. Numai aşa am putut să am în Ajunul Crăciunului mulţumirea de-a-i duce chiria.

10 Ne bucuram amândoi, şi mult m-aş fi mirat dacă

bucuria ei n-ar fi fost mai mare decât a mea, aceasta însă nu pentru că eu am fost în stare să-i număr pe masă opt sute cincizeci de lei.

Dânsa a-mpărţit banii în doauă: la dreapta cinci 15 sute, iar la stânga trei sute cincizeci. A scris apoi cu litere mari şi crăcănate chitanţă pentru 850 lei, chiria pe jumătate de an.

— Suntem în regulă! îmi zise apoi, dându-mi chitanţa. Acum să-mi spui cu inima curată, ţi-a mai ră

20 mas ori nu şi pentru sfintele sărbători?

Dac-aş fi zis că mi-a rămas, îi era destul să mi se uite în faţă pentru ca să vadă că mint.

— N-ai nevoie să-i cheltuieşti, urmă dânsa, dar cu totul altfel te simţi ştiind că-i ai şi mă scapi şi pe mine

25 de gândul nesuferit că te-am lăsat tocmai de sfintele sărbători fără de bani. O să mi-i dai când te vei înlesni.

N-am mai ajuns să îi dau, căci în curând după Bobotează am găsit-o moartă-n iatacul ei.

Păcat de ea, căci era om care ştie să se bucure de 30 viaţă.

TAINA LUI CIMBRU

Cine nu-l ştia pe Cimbru de la Botenii din valea Dâmboviţei!? Câte sate sunt pe lungul drum de la Câmpulung şi de la Rucăr pe Dâmboviţa la vale până la 5 Târgovişte-l cunoşteau şi copiii, căci tatăl său fusese cărăuş şi el pe drumuri îşi petrecuse anii copilăriei şi ai tinereţelor. După ce s-a lepădat apoi de cărăuşie, n-avea nimeni nici de şea, nici la căruţa ferecată cai atât de frumoşi şi hamul atât de înzorzonat ca dânsul. 10 Prinsese slăbiciune pentru aşa ceva şi ştia să aleagă. Mai era şi om în putere, înalt, vânjos, cu deosebire chipeş, mai mult bălan decât oacheş, cu mustaţa, cum se zice, ca spicul de grâu copt, şi îmbrăcat totdeauna curat ca-n zi de sărbătoare, încât ochii tuturor a se o15 preau asupra lui, ceea ce-l măgulea.

De când se lăpădase de cărăuşie, trăia după pofta inimii lui, fără de griji, ca om căruia îi vin toate de-a gata.

Acolo în satul lui avea casă cu lărgime, în care sc. 20 aflau toate din belşug. Ştiind să descurce trei buchi şi pricepându-se la multe, n-ar fi avut decât să vrea pentru ca să fie ales primar, căci îi era mare trecerea. Nu îl ierta însă firea să ieie asemenea sarcină asupra sa şi se mulţumea să fie numai consilier comunal, ceea 25 ce de asemenea îl măgulea, căci ţinea să nu fie pus în rând cu orişicine.

Slăbiciune nu avea Cimbru numai pentru cai frumoşi cu hamul înzorzonat la căruţă ferecată, ci şi pentru puşca lui cu două ţevi, precum şi pentru cei doi prepelicari, pe care-i lua cu dânsul nu numai la vină5 toare, ci şi când pleca să strângă în chingi mai pe unul, mai pe altul dintre datornicii săi, care nu erau puţini.

„Fericit om Cimbru!" ziceau mulţi dintre cei ce-l vedeau trecând în goană mare, fie la vale, fie la deal.

„Cum o fi potrivit el lucrurile ca să le poată avea 10 toate aşa din plini?" se întreba câte unul în gândul lui.

Cel mai apropiat era gândul că-n mâna omului ce ştie să chivernisească, banul puie şi iar puie.

Aşa o fi fost, dar neîndoios era un lucru: că cu toate cele bune la care toţi râvneau, Cimbru nu în toate cli15 pele vieţii se simţea om fericit.

Sprâncenele lui cele stufoase şi aproape îmbinate adeseori se încreţeau a gând urât şi gura i se făcea pungă, ca şi când ar fi muşcat în pară pădureaţă.

Are, aşa se vede, tot omul şi clipe în care i se înă20 creşte viaţa.

Într-una din zile se afla el cu notarul şi cu Chiriţă, învăţătorul, la primărie. Chiriţă citea gazeta de curând sosită.

— Auzi dumneata lucru de necrezut, grăi dânsul. După 25 opt ani de zile să se dea pe faţă o faptă de mult uitată.

— Cum aşa!? întrebă notarul.

— Să te miri crucindu-te! îi spuse Chiriţă. Zice că ucigaşul s-a dat de gol spunând prin vis unde a-ngropat mortul. Când l-au dus apoi la groapă, a rămas atât de

30 zguduit de spaimă, încât şi-a mărturisit fapta.

— Născociri gazetăreşti! grăi notarul. Eu, unul, n-o cred.

Cimbru rămase ca trăsnit din senin. I se opriră bătăile inimii, îi era parcă se-năbuşe şi sângele îi peri 3 5 din obraji.

Îngropase şi el un mort, care de mult era uitat de toţi.

Era un cherestegiu de la Bucureşti, care se ducea la joagărele de la Dragoslave. Nu ştia nimeni că l-a 40 luat de la Târgovişte. De unde ar fi putut cineva să prindă bănuială că l-a omorât pe drum? Sânge n-a curs, căci l-a strâns de gât şi l-a-ngropat apoi în pădurea de la marginea drumului. Groapa n-a săpat-o, ce-i drept, adâncă, şi ar fi fost cu putinţă ca să-l dezgroape câinii. Nici aşa nu putea nimeni să dea cu socoteală cine l-a îngropat. Putea dar Cimbru să doarmă liniştit. Acum însă el îşi dedea seama că peste putinţă nu era să se dea de gol, fie vorbind prin somn, fie luându-l gura pe dinainte după ce a băut un pahar mai mult de cum se cuvine.

— Del grăi dar, întorcându-se spre notar. Cu putinţă e. Câte nu bolboroseşte omul prin vist? Dar omul acela putea să spună ceea ce a spus şi fără ca el însuşi să-l fi îngropat pe mort. Ceea ce nu-mi vine să cred e că el a mărturisit.

O zicea el aceasta, dar stătea la îndoială, ba era chiar ispitit de gândul că născocitorul e Chiriţă, care a simţit ceva şi i-a citit-o ca să-l pună la încercare. Se uită deci pe furiş la Chiriţă, ca să vadă din faţa lui dacă nu cumva e stăpânit de vicleşug.

Cu aceiaşi ochi se uita, după ce s-a întors acasă, şi la Tudosia, soţia lui, la care ţinea chiar mai mult decât la celelalte pentru care avea slăbiciune.

„Del – îşi zicea – chiar şi dacă n-ar fi adevărat ceea ce spune Chiriţă, peste putinţă nu e să mă dau ori chiar să mă fi dat de gol, bolborosind prin somn, şi dacă ar fi să fie ori să fi fost, mai curând decât toţi află dânsa, care doarme în acelaşi iatac cu mine”.

Şi-n adevăr Tudosia se uita la el ca nealte dăţi.

Văzându-l că se uită el la ea cu ochi scrutători şi oarecum sperioşi, se uita şi ea nedumerită la el.

„Ce-o fi păţit omul acesta I?” îşi zicea dânsa, cum îşi mai ziseseră şi unii dintre cei ce-l întâlniseră în drumul lui spre casă.

Avut-a el şi mai-nainte clipe în care dorea să nu se fi întâmplat cele petrecute în noaptea aceea. Omul se obişnuieşte însă cu toate, toate vin şi trec în lumea aceasta. Acum însă era la mijloc una de tot nouă. Nu numai toţi şi toate-l găseau schimbat la faţă, ci şi lui îi păreau toţi şi toate cum n-au mai fost. Până chiar şi curcele din curtea casei lui cârâiau, parcă, uitându-se la el, şi prepelicarii lui nu mai dădeau ca mai-nainte din coadă, ca şi când ar fi simţind că sunt negre gândurile ce-l frământă. Îi prefăcuseră firea gândurile aceste, şi seara, când era vorba să se culce, nu ştia cum s-o sucească şi s-o învârtească pentru ca să rămâie singur 5 peste noapte.

Fiind cu gândul mereu la cele petrecute în noaptea aceea, se temea că acum în adevăr se dă de gol şi şi-a aşternut culcuşul într-o chichineaţă strâmtă şi-ntunecată din casa lui cea cu mare lărgime, io Tudosia stetea, se uita şi se crucea; nu mai ştia ce să zică, ce să gândească; nu-i mai părea bărbatul ei om în toată firea.

Nici că mai era, în adevăr, în toate minţile lui. În starea sufletească în care se afla, el tocmai de 15 singurătate trebuia să se ferească. Zgomot, gălăgie, lume zburdalnică, chiar desfrâu îi trebuia, ca să-l ameţească şi să-l ducă departe, încât să se peardă pe sine însuşi. Rămas singur cu sine, el a încuiat uşa de două ori şi s-a încredinţat că fereastra e bine închisă, apoi 20 a început să-şi facă judecata.

Şi le aducea toate aminte ca petrecute acum: deşi era însă încredinţat că lumea le-a uitat de mult, el tresărea cirid vreunul din câini lătra, când gâştele gârâiau, când vreun porc grohotea, vreo vită mugea, ori vântul 25 trântea vreo uşă.

Încă mai vârtos tresărea după ce a stins luminarea. Rămas în întuneric, gândurile i se întrupau, nu putea să

doarmă şi-i era parcă în fiecare clipă se aşteaptă ca fie într-un colţ, fie într-altul al chichineţei să se ivească 30 cel de mult murit şi să vie la el ca să-l strângă de gât. Îşi dedea seama că una ca aceasta nu e cu putinţă, căci mortul e mort, dar de gândurile sale nu putea să scape şi şi-l închipuia pe cel omorât aşa cum şi-l aducea aminte.

35 De tot rău îi era după ce l-a răpus, în sfârşit, som nul. I se arăta acum în vis cel îngropat în pădure, la margine de drum, şi se zbuciuma zbătut în culcuşul lui de-l treceau şi iar îl treceau năduşelile, gemea şi bolborosea prin somn, apoi tresărea, cuprins de groază. 40 înspăimântătoare noapte, şi încă mai spăimântător era gândul că multe ca ea o să mai urmeze.

Dimineaţa s-a sculat în silă, istovit de zbuciumările nopţii, galben la faţă, cu ochii stinşi intraţi în cap, şi umbla burguit de ici până colo.

Tudosia, zâmbitoare ca totdeauna, se uita cu jale 5 la el.

— Ce e cu tine, bărbate!? ce ţi s-a întâmplat? îl scrută dânsa.

Cimbru se uita supărat la ea.

Omului care e mulţumit de sine şi nu-şi face mus10 trăiri pentru niciuna din faptele sale nu-i pasă de părerile ce-şi vor fi făcând alţii despre dânsul şi el dispreţuieşte pe cei ce-l socotesc mai prejos de ceea ce el în adevăr e. Cel scârbit de sine însuşi nu e însă în stare să sufere gândul că şi alţii îl ştiu cum e. Ţinea dar Cimbru 15 ca toţi să-l socotească vrednic de toată cinstea.

Îi era însă învederat că soţia sa a simţit că el are ceva pe sufletul lui, şi dacă a simţit-o ea aceasta, o vor fi simţind şi alţii.

— Ce să-mi fie!? răspunse dar. Nimic nu mi s-a 20 întâmplat. Mă doare capu’ şi nu prea am dormit astă-noapte.

— Dar capul de ce te doare? stărui dânsa. N-ai dormit pentru că te doare ori te doare pentru că n-ai dormit?

25 – Vorbe proaste! întâmpină dânsul. Mi-e parcă vrei să mă iei în bătaie de joc. Mă doare fiindcă mă doare şi-o

să-mi treacă şi asta cum atâtea şi atâtea au trecut.

Zicea el aşa, dar îşi dădea multă silinţă ca nu cumva 30 să-l întrebe şi alţii cum îl întrebase dânsa.

Ţinea neasemănat mai mult de cum ţinţise mai-nainte ca toţi să-l socotească om fericit, căruia nicio grijă nu-i tulbură viaţa.

Tocmai aceasta era însă o grijă afară din cale grea; 35 orişiunde se ducea, se uita cu ochi scrutători la oamenii ce întâlnea, şi urmarea firească era că nici aceştia nu se uitau la el şi nu-i vorbeau ca mai înainte, încât el se simţea adânc jignit de felul în care era întâmpinat. Încetul cu încetul i s-a înfipt dar în minte gândul urii, 40 că toţi îi sunt duşinani: ş. În cele din urmă a ajuns să-se ferească de-oameni; t-Prigonindu-se însuşi pe sine, el petrecea nopţile zbuciumat în culcuşul lui, iar zilele umbla, mai ales călare, bătând drumurile fără niciun scop hotărât. Rar i se întâmpla să se ducă unde plecase, şi de cele 5 mai multe ori făcea ceea ce nici prin gând nu-i trecuse să facă.

Avea în pivniţa lui răcoroasă şi ţuică bătrână, şi vin de Dealu-Mare, dar nu îndrăznea să beie, căci se temea ca nu cumva băutura să-i dezlege limba. Chiar 10 nici la vânătoare nu mai mergea bucuros, căci pădurile îi păreau fioroase şi trăsărea când o broască sărea în baltă, când o şopârlă fugea în tufiş, ori când frunzele uscate îi fâşiiau sub picioare.

Urâtă viaţa nu numai pentru el, ci şi pentru Tu15 dosia lui, care râzând s-a făcut din copil fetiţă, din fetiţă fetişcană, fată şi nevastă, parcă râzând se născuse şi numai râzând putea să trăiască. Viaţa îi era din ce în ce mai nesuferită alăturea cu omul azi posac, mâine ursuz.

20 Simţind-o aceasta, el era mâhnit de-i venea să-şi ieie lumea-n cap şi să se ducă unde nimeni nu-l ştia, ba câteodată era împins spre gândul de a-şi curma firul vieţii, ca să scape o dată de toate.

Ceea ce-l strivea nu era însă atât frica de pedeapsă, 25 cât gândul c-a săvârşit fapta şi că e din ce în ce mai rău văzut de oameni şi dispreţuit are să fie şi după moartea lui de toţi ce-l socoteau om cumsecade.

Dacă n-ar fi fost aceasta, n-ar fi stat pe gânduri.

După ce atâta timp amăgise lumea pentru ca să 30 poată gusta dulceaţa numelui bun, se simţea afară din cale nenorocit văzând că până chiar şi Tudosia fuge de dânsul şi se cutremura din toate încheieturile când se gândea că azi-mâine s-ar putea întâmpla ceva pentru ca să cadă pe vecii vecilor în dispreţul tuturora. 3 5 Orişicât de frică i-ar fi fost să trăiască înainte, îl înspăimânta gândul că toţi s-ar întreba: „De ce şi-a luat lumea în cap? de ce şi-a curmat firul vieţiil?”

Să nu-i deie însă omului câte poate să rabde. Aşa zice românul. Ar fi dus-o şi Cimbru aşa înainte şi s-ar 40 fi deprins în cele din urmă cu toate, căci, la urma urmelor, numai închipuiri ale lui erau. Se ivea însă mereu câte una nouă după ce se-mpăca cu cele vechi.

— Uitel îi zise Tudosia. Stau şi mă gândesc şi nu mă pot dumiri ce vei fi având de te-ai făcut încât îmi

5 vine să-mi iau lumea în cap. Cel mai de treabă dintre oameni dacă l-ai fi omorât, după atâta timp tot trebuia să te împaci cu tine şi cu lumea.

Nu-şi dedea femeia seamă despre vorbele ce rostea.

Cimbru se simţea chiar mai şi mai decât atunci 10 când Chiriţă i-a spus ce a citit în gazeta de curând sosită. Îi era parcă-l strânge cineva de gât şi-i venea s-o strângă de gât şi pe ea.

— Hm! grăi-n cele din urmă, vorbind ca-ntr-aiurea. Nici dacă aş fi omorât pe cel mai cumsecade dintre

15 oamenii? Cum ai ajuns să grăieşti vorbe ca acestei?

— Aşa se zice, îi răspunse ea.

— Cine zice aşa? stărui dânsul.

— Toată lumea, îl încredinţă ea.

Dezmeticit, el îşi dedea seamă că la mijloc e un fel

20 de a vorbi, dar şi data aceasta era ispitit de gândul că dânsa vorbeşte aşa pentru ca să-l pună pe el la încercare şi nu se mai îndoia că azi mâne toată lumea va face ca dânsa.

— Dai grăi deci, ca pătruns de o hotărâre fulgeră25

toare. E în adevăr, dacă ţii atât de mult să ştii, la mijloc moarte de om. Sunt acum câteva luni, am primit o scrisoare, în care unul nenumit mă vesteşte că am să fiu ucis dacă nu voi pune la stâlpulde la vale al podului din Capu-Coastei zece mii de lei fără ca s-o spun

30 aceasta cuiva. N-am pus banii. Lasă că nu-i am; chiar şi dacă i-aş avea însă, eu muncind din greu i-am agonisit şi nici de frică, nici de pomană nu pot să dau altcuiva nimic. Ţi-am spus-o acum aceasta ţie, şi n-ai decât s-o spui mai departe pentru ca să nu scap de ceea 35 ce mă tem.

Tudosia începu să tremure, încât îi venea să strige cât o ţinea gura: „Săriţi, oameni buni! Hoţii! Ucigaşii!”

N-a strigat, ce-i drept, dar era femeie şi i-a şoptit ici unuia, colo altuia la ureche, încât după câteva zile 4 O toţi ziceau pe şoptite: „Care va să zică asta era!”

N-a trecut apoi mult şi l-au găsit mort în pădure, unde ieşise la vânătoare. Lângă el se aflau cei doi prepelicari şi puşca lui cu două ţevi, care erau încărcate amândouă. Nu mai rămânea îndoială c-a fost împuşcat 5 de către hoţ din spate cu altă puşcă cu o ţavă, care era aruncată la câţiva paşi.

„Săracul de Cimbrul ziceau toţi. Păcat de el! A fost om de treabă 1”.

AC ŞI AŢĂ

„Aici se tunde părul, se rade barba. Frizerie română. Pomăduri şi soponuri de tot felul. *Eau de Cologne* şi alte toalete”. fără înăuntru Costică rade, tunde, 5 peaptănă, cască, face ţigări şi ceteşte *Telegraful* şi *Misterele Bucureştilor*. Toate aceste împreună alcătuiesc o bărbierie de pe Calea Mogoşoaiei.

Centrul acestei împreună-firi este numaidecât Costică, iară Costică este băiet frumos şi are leafă de şase 10 galbeni pe lună.

Dimineaţa, Costică se scoală, se îmbracă, apoi îşi începe lucrarea zilnică înaintea oglinzii. În vreme ce se peaptănă, vorba e scurtă. „Costică, tu eşti frumos”, zice oglinda. „O ştiu de mult” răspunde el. S-ar rade, 15 dar

barba, în ciuda tuturor pomădurilor, n-a voit încă să crească. Răsare însă, străbate prin piele frumos. Cu vremea, de fală are să-i fie barba.

Nu însă numai speranţa de îmbărbăţire înalţă pe Costică în viitor; el suspină adesea, iară suspinele 20 unui tânăr bărbier sunt ca cucoarele ivite furişat în zorile primăverii. Veste ce vine adusă de vreme.

Peste drum era o casă; la dreapta, în acelaşi rând, era altă casă. Şi anume în casa de la mâna dreaptă locuia cine locuia… Sus, în catul întâi. Când Costică 25 ieşea în curte, unde erau semănate flori şi acăţate pe o sfoară lungă mai multe ştergare şi unelte bărbiereşti de tot felul, avea numai să privească sus în stânga. Ea sta răzâmată cu coatele pe fereastră şi privea cum vântul îşi făcea de lucru cu pânzăturile acăţate pe sfoară. Ei se vedeau numai – iac-aşa! – din întâmplare, 5 fără ca să privească unul la altul. Iar această întâmplare se repeta în fiecare zi cel puţin câte o dată. În sfârşit, oamenii sunt vecini. Totdeauna Costică era frumos pieptănat. Când el se ivea în curte, trăgea cu degetele printre peri, sta puţin locului, apoi îşi făcea io de lucru cu pânzăturile de pe sfoară. Atunci ea nu mai privea la pânzături, ci la flori. Costică, gătind cu sfoara, găsea ceva de rânduit în stratul de flori. Ea privea iarăşi la pânzeturi. Era într-adevăr foarte frumos cum în bătaia vântului ştergarele şi prostirile se undoiau 15 fluturatec, puind în fiecare clipită o nouă icoană înaintea ochilor. Totuşi, numai ea privea această schimbare de firi: el, în urma tuturor a, se aşeza pe laiţa ce era pusă lângă gardul de scânduri care despărţea amândouă curţile. Printre scânduri, Costică privea la vecini. 20 Minunat de frumos se vedeau toate – aşa, prin o crăpătură îngustă. Parcă era lumea privită printr-un inel.

Ea, de sus, privea acum în jos spre gard. Şapte linii de zare, ca şapte fire de argint, însemnau deosebirea între scânduri. La un loc aceste linii erau rupte: parcă 25 era o umbră pe gard, şi foarte interesant era de a alcătui din aceste bucăţi a umbrei forma întreagă ce s-ar fi aflând în cealaltă parte. Era oghicitură, pecareea o dezlega în

fiecare zi. Totdeauna însă observa că în mijlocul celei mai deasupra bucăţi de umbră străluceau 30 două puncte din care razele se îndreptau întocmai spre ochii ei. Parcă vedea oglindiţi doi ochi în adâncul ochilor săi. Obrajii i se făceau ca mărul copt; ea privea iarăşi la undoiarea pânzeturilor. Acum însă, de câte ori sărea gardul, privirea ei se împiedica în scânduri şi 35 se încurca prin firele de argint; iară cele două puncte strălucitoare parcă se iveau din când în când... des, des, una după alta, printre pânzăturile fluturate.

Câtă fericire înşirată pe o sfoară!

O! dar în viaţă toate numai asemănate în sine sunt 40 frumoase ori urâte. Nici soarele nu este însuşi strălucirea, ci numai cea mai curată dintre toate strălucirile.

În viaţa lui Costică era un punct negru, care adeseori sorbea întreaga lumină a vieţii sale. Acest punct se ivea adeseori în casa de peste drum, sus, la fereastra a treia din catul întâi. Câtă mâhnire, câte dureri ascunse, 5 câte visuri încurcate au izvorât din această fereastră; cât sânge s-a vărsat din vina acestei fereşti! Lui Costică îi tremură briciul în mină când, privind peste drum, el vede pe Anton la fereastră. În zadar nu şede omul acela acolo! Ochii lui trimit vorbe de tainic înţeles 10 înspre casa din dreapta, înspre catul întâi. Surâsul lui spune nu numai ce zice, dar totodată şi ce i s-a zis. Costică asistă la o convorbire pe care numai el o pricepe. Ei! apoi să nu scape briciul prea adânc în bărbile muşteriilor săi!? Numai dac-ar veni el o dată! dar 15 nu i-a crescut încă barba.

Anton e student şi are să fie avocat. Costică n-a ras încă niciun avocat fără să-i fi venit ideea a-i tăia o brazdă lungă în faţă. Avocaţii sunt un neam răutăcios; ei trebuie însemnaţi, ca fiecare om îndată 20 să-i cunoască.

Adeseori Costică îşi propune să-i spună şi ei că înainte de toate de acest neam să se ferească. Dar încă n-a vorbit cu ea. Ştie numai atâta, că este fiica curelarului vecin şi o cheamă Anica, ce nume frumos! Anica 25 este nume frumos. În fiecare zi Anica, după cinci ceasuri, vine acasă de la pensionat. Totdeauna Costică o aşteaptă

răzimat de uşorul uşii. El şi-a propus că o va saluta şi apoi are să vorbească cu ea. Din întâmplare însă, când ea îl zăreşte în uşă, trece în cealaltă parte 30 şi ocoleşte. Costică mai adeseori a şi deschis gura să zică: „Este mai aproape pe aici!”, dar a văzut că nu se cuvine. Dacă se întâmplă însă că ea nu ocoleşte, el priveşte în dreapta şi stânga, vede că sunt oameni pe pod, şi tocmai când ea trece pe dinaintea lui, ridică 35 mâna dreaptă şi-şi netezeşte părul, privind la rozetele de pe casa din faţa lui. Ea trece ca dusă pe sârmă, răsuflă greu după ce a trecut şi intră aruncând o dată coada ochiului îndărăt la primejdia de care a scăpat.

Cu aceste nu se sfârşeşte însă tainica înţelegere în 40 tre’ sufletele tinerilor, ce se cuprind pe sine în visurile lor de amor.

Costică este bărbier. De câte ori câte un bulbuc de săpun se ridică din ceaşca lui şi rămâne legănindu-se prin văzduh! Costică priveşte dus la el. Sufletele prozaice nu cuprind tainicul înţeles al unui bulbuc 5 pus în mijlocul lumii. Redusă la proporţiuni neminţite, lumea întreagă este oglindită în acest bulbuc. Costică ia un pai, iese cu ceaşca afară* se aşază pe laiţa de lângă gard şi unul după altul suflă bulbucii în aer. Purtaţi de mişcarea întâmplătoare a vântului, 10 bulbucii tremură prin văzduh, unii mai mici, alţii mai mari, unii mai sus, alţii mai jos, icoană a lumii fiecare şi a lumii icoană toţi împreună.

Din când în când câte un bulbuc se ridică peste gard. Anica îl cuprinde cu privirea, cuprinde tainicul său 15 înţeles şi admiră cum razele soarelui se frâng şi lumina se joacă-n colori înmiite pe subţiata ghioace… Câte unul se ridică mai sus, mai sus… tot mai sus… până la ea. Ea întinde mâna, dar când îl atinge, bulbucul dispare, cum dispare un vis la trezire, o lume cum dis20 pare când o viaţă se stinge. N-a fost nimic, decât un fel de a fi. Anica tresare speriată… apoi aşteaptă ca alt bulbuc să se ridice.

Nu este adevărat că Costică n-avorbit încă cu Anica. Nu numai cuvintele sunt vorbă. Numai prin cuvin25 te nici mii de generaţii nu vor putea spune ce este într-un singur

bulbuc trecător.

Totuşi Costică ar fi dorit să zică Anicăi cuvinte. Nu de dragul cuvintelor, ci de dragul Anicăi. În fiecare zi la cinci ceasuri el sta aninat de uşorul uşii. 30 într-una din zile îi părea că vremea a stat locului şi foarte adeseori privea îndărăt la orologiu, ca să-l întrebe dacă mai este timp sau ba. Birje şi trecători care se strecurau pe dinaintea lui parcă în urmarea lor înşirată erau un singur moment fixat, a cărui trecere 35 urma numai când se va ivi ea. Apoi, după ce s-a ivit ea, fiecare pas, fiecare mişcare, fiecare răsuflare a ei va însemna o nouă dezvăluire a lumii, o nouă clipită în vreme. Ea însă astă dată a venit foarte târziu, tocmai când ziua se învăluia în noapte. 40 „în sfârşit, începe şi ziua de astăzil” îşi zise Costică tresărind.

„Totuşi!” zise ea, zărindu-l în uşă.

Pe faţa lui Costică se oglindea bucuria omului ce-a ajuns, ce nu mai credea că va ajunge. Ar fi fost în stare să uite că sunt oameni pe pod. 5 Anica vedea această oglindire, şi precum un lucru pus între două oglinzi, ce-şi stau în faţă, înmiit se reproduse în sufletul ei şi se oglindi în faţă aceeaşi bucurie. Acuma nu mai putea să înconjure. Nu pe dinaintea lui, prin sufletul lui ar fi dorit să pătrunză. Iară io când ajunse înaintea lui se împiedică într-o petricea.

— *Bonjour*, *madame*! zise Costică tresărind şi făcând un pas îndărăt.

Anica roşi, suspină speriată, aruncă o privire înspăimântată, apoi zise abia auzit: *15* – *Bonsoir*!

Atâta a fost, fiindcă după aceea Costică s-a dus în curte, ca s-o vază suind scările. Parcă ştia că el va veni: la pragul scărilor ea se opri. Pe gard liniile erau rupte. Privind la această ruptură, a suit scările. Sus 20 apoi s-a oprit încă o dată, ca şi când ar fi voit să zică: „Depărtează-te de gard, ca să te văd”.

Asta însă Costică nu o putea face. Ar fi voit numai să îmbrăţişeze gardul, fiindcă acesta-i era mai aproape. S-a dus… Dar iarăşi trebuie să vină. „Vine… nu vine… 25 vine… nu vine…” Într-un târziu perdeaua de la fereastră se

mişcă, Costică vede o figură albă, figura unei femei. Inima îi saltă dezmierdată. Femeia desface perdelele, apoi iarăşi dispare. Din când în când ea se iveşteinsă incimpul fereştii. Costică o zăreşte furişat. 30 O! cum ar dori să-i spună: „Rămâi unde ai fost!” Nu poate însă: e mulţămit a-i vedea prin amurgul serei figura, a-i apucaprivirea aţintită la el şi a cuprinde înţelesul surâsului pe care i-l trimite.

Iarăşi se arată în fereastră. Stă. Rămâne. Ridică 35 mâna stângă şi parcă o pune pe buze, apoi ridică mâna dreaptă şi parcă-i face semn să vină. El se ridică uimit. Nu! atâta nu a sperat. Semnul se repeteşte. Costică merge în mijlocul curţii şi stă acolo ca să fie văzut. Ea ridică mâna stângă şi face cu dreapta semnul: „Vi40 no! băiete, vino!” Din curte, prin casă, pe pod, până înaintea uşii, el s-a strecurat: numai aici se opreşte un moment. Înainte de a intra, era să-şi zică: „Costică I oare poţi tu s-o faci asta!?”

Dar o făcu: deschise uşa, intră, apoi se opri. În faţă cu el, la fereastră, stadoamna Şelar, muma Anicăi.

5 în mâna stângă ţinea un ac, iară cu dreapta îşi da trudă să bage un fir de aţă în urechile acului.

— Ei bine! Dar ce cauţi aici 1?

NUVELE

VOLUMUL VI

VATRA PĂRĂSITĂ. NU TA. UN PARAVAN. OMUL CEL ADEVĂRAT. AZI CA IERI. MÂHNIRILE LUI TRICĂ. DIN VALURILE VIEŢII. O NOAPTE FIOROASĂ. SĂRBĂTORI FERICITE. UN PAS CU NOROC. DOI PRIETENI

VATRA PĂRĂSITĂ

Nu poate nimeni mai mult decât îl iartă puterile.

Murise Nae, dascălul, şi Ana d rămas văduvă cu 5 patru copii şi cu o mulţime de griji pe capul ei. Era abia de douăzeci şi şase de ani, femeie înaltă şi bine croită, dar părea trecută de patruzeci, babă îmbătrânită fără de vreme, zbârcită la faţă, secată de puteri, anevoioasă la vorbă şi greoaie în toate mişcările ei, om 10 care şi-a trăit traiul şi abia-şi mai purta oasele. Numai în ochi îi mai rămăsese ceva din focul viu al setei de viaţă şi glasul ei nu pierduse încă toată dulceaţa tinereţei: când o vedeai,

treceai pe lângă ea fără ca să te opreşti, dar când stăteai de vorbă cu ea, plecai cu 15 anevoia mai departe.

Nu era sărăcia ceea ce o făcuse pe Ana să se mistuie atât de curând. Nae nu trăise numai din leafa sa de dascăl şi din ceea ce mai lua la nunţi, la botezuri şi la pomeni. Avuse casă bună, curte mare şi plină, o viişoa20 ră şi unsprezece pogoane de pământ; îi mai adusese şi Ana zestre alte opt pogoane: erau oameni cu dare de mână, care puteau să trăiască tigniţi şi în lărgime. Omul însă ţine să dea înainte, să agonisească, să adune şi să-şi întindă stăpânirea, căci fiecare e atât pentru 25 sine, cât şi pentru alţii deopotrivă cu ceea ce stăpâneşte.

Tocmai fiind om cu dare de mână, Nae putea mai mult decât alţii şi nu s-ar fi bucurat în toată tigna de ceea ce avea dacă s-ar fi mărginit la chivernisirea averii lui.

Jos în luncă, pe Vedea, o fugă bună de la marginea satului, era moara schitului, acum rău hodorogită. 5 Fusese şi ea cândva nu numai moară, ci totodată şi comoară, dar moşia a fost luată de la călugări şi a căzut pe mâinile arendaşilor, cari n-au mai purtat grijă de moară. Zăgazurile au putrezit, albia Vedei încetul cu încetul s-a podmolit şi în timp de secetă moara nu mai 10 umbla, fiindcă apa se risipea prin viroage, iar în timp de plointe ea stătea, fiindcă se podmolea deopotrivă cu albia.

Mai la deal de moară a fost odată şi satul, de aceea îi zic şi azi Vadu-Morii, dar în urma deselor revărsări, 15 oamenii au fost nevoiţi să-şi mute casele pe coaste. Nu-i vorba, lucru mai firesc ar fi fost să se facă ceva ca râul să nu-şi iasă din albie, dar stăpânirea a găsit mai cu cale să le dea sătenilor locuri de case pe coaste în schimb pentru cele din luncă, şi vechea vatră a satu20 lui a rămas loc părăsit în mijlocul ogoarelor stăpânite de săteni.

Era un fel de ceair părăginit, vreo patruzeci de pogoane, ici mlaştină, colo viroagă, mai departe zăvoi stricat de vite şi de porci, şi numai vreo zece pogoane 25 arătură bună, când nu se revărsa râul; un om priceput şi harnic putea însă să scoată din el ceva, şi Nae n-a stat mult pe gânduri când moara s-a pus în vânzare, dimpreună cu

vatra veche.

Avea să plătească unsprezece mii şi trei sute de lei 30 în zece ani. O mie şi cinci sute plătise chiar la cumpărătoare: îi mai rămânea dar vreo mie de lei pe an, iar atât un om ca dânsul scotea chiar şi numai din moară.

De Sf. Dumitru s-a mutat dar cu toată casa la moară şi s-a pus pelucru. 35 Mai întâi s-a îngrădit cu nuiele din zăvoiul lui, apoi şi-a făcut un grajd, ca peste iarnă vitele să nu-i stea în câmp. Pogoanele de la moară le semănase cu rapiţă; nouă din pogoanele lui erau semănate cu grâu, şi mai era învoit şi la arendaş cu şase pogoane. După ce şi-a 40 făcut arătura, şi-a îngropat via, B-apus apoi să cârpească zăgazurile, şi iarna l-a prins făcând pleter în spărturile ţărmurilor. Morarul îl mai ţinea, dar numai pentru ca să înveţe de la el rostul morii: gândul lui era să poarte însuşi grijă de moară şi să-şi ţie numai un băiet de ajutor.

5 N-a avut însă Nae parte de noua lui moşie.

Primăvara moara umbla bine, rapiţa stătea de minune, griul era mare şi des, dar Nae abia se mai ţinea pe picioare. În postul Paştilor el a murit şi le-a lăsat toate în grija Anei.

10 Biata de femeie neajutorată nu mai ştia de ce să se apuce mai-nainte.

Avea patru copii, dintre care cel mai mare nu împlinise încă opt ani şi abia apucase să umble la şcoală. În grajd erau doi boi, doi cai, două vaci şi trei viţele.

15 Moara era moară şi via vie; rapiţa înflorise şi se apropia de seceră; pogoanele de porumb aşteptau plugul, şi venea apoi secerişul griului: prea erau multe şi grele şi de multe feluri pentru ca o femeie să le poată birui pe toate. Ana ţinea însă să le biruiască.

20 Un singur om ar fi putut să-i vie într-ajutor, Ghiţă, fratele ei mai mare, care era om cuprins şi priceput la toate. Ghiţă însă nu putea nici acum să-l ierte pe răposatul său cumnat că nu l-a lăsat să cumpere vatra veche. N-ar spune adevărul cine-ar zice că se bucura

25 de moartea lui Nae; dar el era cu gândul mereu la

vatra veche şi trăgea nădejde că acum, după ce Nae murise, tot o să puie mâna pe ea.

A şi-ncercat într-un rând s-o pună pe Ana la cale.

— Degeaba, îi zise el, tu tot nu poţi să te încarci

30 cu atâtea. Cel mai bun lucru ar fi dacă s-ar găsi cineva care să ia moara şi vatra de la tine.

— Cum s-o ia, Ghiţă I? întrebă Ana, care numai decât a şi înţeles unde-i bătea gândul.

— Să-ţi dea ce-ai dat pe ea, grăi Ghiţă, să-ţi cum

— 5 pere rapiţa şi să plătească el ce mai rămâne de plată.

Ana se uită lung la el. I se pusese, parcă, un fel de nod în gât, de nu mai putea vorbi.

„Bine – ar fi voit să-i zică – dar noi am împrejmuit moara, şi am mai dres-o, am făcut grajdul, am

— O curăţit zăvoiul şi am dres zăgazurile”. Ghiţă nu era însă frate, ci om lihnit după avutul altuia: degeaba ar mai fi lungit vorba spuindu-i ceea ce gândea.

— O să mă ajute Dumnezeu dacă oamenii nu vor să mă ajute, grăi dânsa, şi-o să vezi tu că pot eu să le 5 scot şi singură la capăt.

Şi putea Ana, dar numai cum putea.

Morarul o înşela la uim; Tudor, care avea în grija lui vitele, risipea nutreţul şi timpul, cheltuia în două zile ce-ar fi fost destul pe trei şi făcea în trei zile ceea 10 ce se putea face în două: toate dădeau înapoi, iar nu înainte, ca pe timpul când ochii lui Nae, erau îndreptaţi asupra lor.

Aşa singură cu copiii ei, Ana nu mai putea să rămî: e la moară, în câmp deschis. Era păcat de împrej15 muirea pe care o făcuse Nae, păcat de grajdul care acum rămânea deşert, dar de Sf. Gheorghe Ana s-a mutat iar în casele din sat. Venea, ce-i drept, în fiecare zi pe la moară, dar când era la moară, lucrurile mergeau rău acasă, iar când stătea acasă, lucrurile mergeau rău 20 la moară.

Moara e ca marfa vie. Umblând mereu, ea se toceşte, se descheie, se hodorogeşte. Acum iese un cui de la locul lui, apoi se clatină o măsea ori se mişcă o aripă, se hâţână o roată ori se freacă un fus: trebuie să stai 25 mereu gata

să dregi, căci altfel stricăciunea mică se face foarte în curând mare. Tot aşa sunt şi zăgazurile: o găurice mică se face-n ele în curând spărtură mare dacă nu sari la timp s-o astupi; şi apa strică în timp de un ceas ceea ce omul a dres muncind din greu zile 30 întregi. Ana le vedea şi le înţelegea toate, dar nu putea să puie mina, iar morarul zicea că nu e nimic, şi stricăciunea îşi urma drumul.

Tot aşa era şi acasă. Vedea Ana că vitele nu sunt hrănite şi adăpate la timp, că o dată au prea mult nu3 5 treţ, iar alte dăţi rumegă în sec, că timpul se pierde degeaba şi că toate se părăginesc. În zadar însă, omul e om şi muierea e muiere şi se încurcă rău când vrea să se sămuiască cu bărbatul. Ana vedea şi se cătrănea şi-şi mistuia viaţa, dar lucrurile mergeau cu atât mai rău. 40 Ghiţă le vedea şi el toate şi trăgea din zi în zi tot mai multă nădejde că o să-i vie Anei în cele din urmă mintea şi o să-l roage s-o scape şi de moară, şi de vatră. Ea tot nu putea să le ţie şi păcat ar fi fost să le ia altul, iar nu el, fratele ei.

Lucrurile n-au venit însă cum şi le închipuise Ghiţă. 5 Rapiţa era de tot frumoasă, grânele stăteau şi ele bine, şi Ana n-avea nevoie de multă socoteală pentru ca să se încredinţeze că anul acesta numai din rapiţă şi din grâu scoate mai mult decât mia pe care avea s-o plătească pentru vatră. Ea s-a învoit deci cu arendaşul 10 să-i secere şi să-i treiere el rapiţa, apoi să i-o cumpere cu preţul cu care va vinde pe a lui, scăzându-i numai cheltuielile de seceriş şi cele de treierat.

Era lucru-firesc să urmeze tot astfel şi cu grâul. Pe când dar Ghiţă se aştepta s-o vadă pe Ana alergând 15 de ici până colo zăpăcită de nu mai ştie unde îi stă capul, ea şedea în timpul secerişului acasă şi s-a dus numai la arie ca să măsoare grâul ieşit la maşină.

Ba a mai dat Ana şi de-o altă uşurare.

Ca să-şi facă secerişul mai iute, arendaşul a adus 20 vreo treizeci de soldaţi de la Piteşti, şi patru din aceştia, Zamfir caporalul şi trei băieţi, au luat cu pogonul şi grâul Anei. Ei mâncau pe socoteala lor, dar serile veneau să doarmă la casa Anei. N-ar fi fost poate tocmai bun lucrul

acesta, căci soldatul e soldat şi uşor 25 pune mina ori face gâlceavă. Ana era însă femeie cuminte şi le dădea-serile, când se întorceau de la câmp, şi dimineţile, când plecau la lucru, şi câteva vorbe bune, şi câte un pahar de ţuică bună, iar Zamfir, îndatoritori ţinea să răsplătească bunătatea stăpânei de 30 casă.

Serile, când se-nţorceau de la lucru, ei îşi făceau foc în mijlocul curţii şi se puneau să-şi gătească cina, o mămăligă bună ori o tocană de berbece. Azi ca ieri şi mâine ca azi. Ana nu îi lăsa să facă treaba aceasta 35 şi gătea dânsa, iară ei, ca să nu piardă vremea degeaba, se apucau'de altă treabă, şi în vreme cg ea şedea cu copilul în braţe, la foc, Zamfir lucra cu băieţii în curte.

Mai întâi au adunat la un loc toate lemnele risipite prin curte şi le-au aşezat. grămadă într-un colţ, apoi 4 O au strâns gunoaiele şi au măturat curtea. În urmă s-au pus să taie lemnele cu fierăstrăul, să le crape cu toperul şi să le facă, „piramidă", ca la cazarmă. Soldaţi adevăraţi, iar nu cioflingari, ei au curăţit curtea de au făcut-o oglindă, iar în urmă au trecut la oborul vitelor, unde era de asemenea mult de lucru.

5 Ana, femeie cuminte, nu grăbea cu cina, ci-i lăsa pe oameni să-şi caute de treabă; astfel se apropia de miezul nopţii când ei ajungeau să se aşeze la mâncare şi să se culce apoi în şopron.

Deşi stăteau însă până seara târziu împreună, Ana

10 şi băieţii n-ajungeau să vorbească împreună, fiindcă Îna stătea la foc cu Safta, o fetişcană de vreo patrusprezece ani, pe care o ţinea de pomană, iar băieţii erau la treaba lor. Zamfir şi ceilalţi băieţi ştiau dar numai de la săteni cine-i Ana şi câte sunt nevoile cu care se

15 luptă ea de când a rămas văduvă.

Sâmbătă băieţii s-au întors de la câmp mai devreme decât alte dăţi, căci trebuiau să-şi spele jos la moară cămăşile, ca să le aibă curate în sfânta zi de duminică.

Ana nu i-a lăsat să facă nici lucrul acesta.

20 – Asta e treabă de muierel grăi dânsa şi o puse pe Safta să plece cu ele la moară şi să le spele cu toată

rânduiala, ca să fie în adevăr curate, iar nu cum fusese schimbul pe care-l aveau pe dânşii.

Băieţii puteau să facă la moară altă treabă, pe care

— 5 ea cu Safta nu erau în stare s-o scoată la capăt şi pe care ei o făceau şi mai bine, şi mai bucuros.

Se-nserase şi răsărise luna când Safta începuse a scoate rufele din cazan şi a le duce să le clătărească în apă limpede şi să le întindă apoi să se usuce.

30 Ana şedea, tot cu copilul în braţe, la foc, iar Zamfir se dusese cu băieţii în dosul morii, ca să se spele de praf şi de năduşeală.

Stând aşa singură, ea se gândea la toate şi mai ales la ceea ce făcea. Îi era parcă nu-i venea să creadă că

— 5 lucrurile se petrec în aievea. Nici nu ştia cine sunt oamenii aceştia şi le spăla rufele, ba simţea că trebuie să le spele. Prea erau cumsecade, prea erau doritori de a o îndatora, mai ales Zamfir. Harnic om, voinic om, şi priceput la toate, şi bun la inimă: Ferice de

40 casa în care el va fi stăpânt

— De unde eşti? îl întrebă ea după ce se întoarse din dosul morii cu unul dintre băieţi.

— De peste Olt, răspunse Zamfir.

— De unde de peste Olt?

— De la Balş.

— Chiar din Balş?

— Nu tocmai, grăi dânsul, dar de pe acolea. Uite – urmă apoi peste puţin – eu am crescut umblând de ici până colo. De mama îmi aduc aminte ca prin vis, dar tata a murit când eram mic de tot şi nu mai e chip să-ţi spun de unde-oi fi plecat, dar departe de Balş n-o fi satul nostru.

Ana se uită lung la el. Iar nu-i venea să creadă că lucrurile se petrec în aievea. Zamfir nu semăna, dar de loc nu semăna a om care a crescut umblând de ici până colo.

— Şi ce făceai când te-au luat la oaste? întrebă dânsa.

— Eram argat cu simbrie la un morar care făcea şi plugărie, îi răspunse el.

— Argat? la un morar?! grăi dânsa, cuprinsă de

mirare.

Era curată făcătură. Parcă era trimis dinadins la ea, şi plugar, şi morar, tocmai omul de care avea nevoie ca să scape de toate grijile.

— Atunci, urmă dânsa, te vei fi pricepând şi la morărie.

— De! – răspunse el dând din umeri – morar nu sunt, dar mare lucru nu e nici morăria. Când era gloată la moară ori când n-aveam altă treabă, mă lua stăpânul meu şi pe mine de ajutor, şi nu mă făceam de ruşine. Multe poate omul dacă vrea. Când am fost luat la oaste, nu ştiam carte, iar azi scriu şi citesc parcă mi-aş fi petrecut copilăria în şcoală, şi lucru mai greu nu e nici morăria.

Ana era hotărâtă în gândul ei: ăsta e omul pe care soarta ei cea bună l-a trimis s-o scoată din nevoi.

— Când ţi se împlinesc anii? întreabă ea.

— La toamnă, răspunse el.

— Şi-o să intri iar argat?

— Ba să mă ferească Sfântul, grăi dânsul, mă fac gospodat pe socoteala mea.

— Cum? aşa, fără niciun cheag de avere!?

— Cheagul de avere e omul care munceşte cu soco5 teală, grăi Zamfir, şi averile toate omul le-a făcut.

Uite – urmă el zâmbind – Vedea e aci: n-aş avea decât să scot pietriş din albia ei şi tot câştigcel puţin îndoit ceea ce-mi trebuie pentru ca să pot trăi şi să-mi adun inciteva luni destul spre a-mi facerost de

10 o căruţă cu doi cai. Când am apoi căruţă şi cai, sunt gospodar. Mă vând la mare nevoie pe un an de zile şi anul următor tot sunt stăpân pe mine însumi.

Anei îi trecu un fel de junghi prin inimă. Prea o luase repede! El avea dreptate: oamenii ca Zamfir

15 nu intră slugă cu simbrie la stăpâni ca dânsa. Şi totuşi Zamfir parcă tot ar fi putut să fie omul venit s-o scape din nevoi. Ea ar fi voit să fie singură cu dânsul, ca să poată vorbi dezvelit cu el. Nu ştia ce

— Ar fi voit să-i spună, dar simţea că fiind numai amin

20 doi, s-ar putea înţelege unul p. e altul.

— De, grăi dar, multe poate omul vrednic. Omul e om, iar nu muiere neajutorată. Mă vezi pe mine.

— Că am avere destulă şi nu ştiu ce să fac cu ea. În loc de a mă bucura de dânsa, îmi, mistui zilele văzând

25 cum se risipeşte.

— O să te măriţi şi cită, după. un băiat harnic, grăi Ghinea, băiatul care venise cu Zamfir.

— Ba de un păcat ca ăsta să mă. ferească Dumnezeu şi Maica Preacurată „întâmpină Ana. Lasă că

3 o mi-a trecut mie vremea şi gândul la măritiş, chiar însă de irii-ar veni vreodată, sunt şi eu tot atât de cuminte ca Zamfir şi n-o să mai intru slugă la stăpân.

Safta iar veni să ia rufe din cazan.

— 5 – Ajută-i şi tu, îi zise Ana lui Ghinea. Uite

— Urmă ea apoi, după ce rămăsese singură cu Zamfir – haid să ne înţelegem ca oamenii cu socoteală. Eu am şi cai, şi boi: ţi-i dau. Îţi dau şi moara, şi vatra. Văd că-n mâinile mele se prăpădesc şi nu vreau să le las

— O fratelui meu Ghiţă, care râvneşte la ele. Gândeşte-te bine şi nu te pripi, că poţi să faci o treabă bună; o dată îi iese Omului norocul în cale.

Zamfir se uită mirat la ea. Nu mai era femeia de mai-nainte; întinerise, parcă, într-o clipă; ochii îi

5 străluceau, plini de viaţă, glasul îi era ademenitor, iar pe buze îi juca un zâmbet care ar fi pus la ispită chiar şi pe cel mai ursuz om; era femeia care vrea cu tot dinadinsul ceea ce voieşte.

— Mi le dai, zici – grăi el zăpăcit – dar cum.

10 cu ce rost mi le dai?

— Asta să mi-o spui tu, răspunse ea. Pe mine un singur gând mă bate: să le păstrez toate pentru copii. Casa e bună şi nu vreau să se dărăpăneze. Via e în stare bună; vreau să rămâie aşa. Ogoarele-mi sunt

15 bine lucrate: vreau că aşa să fie-şi de aici înainte. Pentru moară şi pentru vatră am să plătesc o mie de lei pe an: pot ori nu să scot atât din ele?

— Poţi, grăi Zamfir, şi mai mult dacă le chiverniseşti

bine.

2 0 – Atunci ia-le şi dă-mi cât aş putea să scot dacă le-aş ţinea eu.

— De, zise el, o să mă gândesc la lucrul ăsta.

— Gândeşte-te, stărui dânsa, dar nu mă ţinea mult.

25 – Până la toamnă e destulă vreme, întâmpină el.

— Nu la toamnă – grăi dânsa nerăbdătoare – acum să te gândeşti, căci acum vreau eu să scap de grija aceasta. Până la toamnă eu n-o mai pot duce aşa. Prea sunt multe nevoile cu care mă lupt, şi fie

30 care din ele mă ispiteşte să-mi schimb gândul. Ia-le când vreau să ţi le dau, căci mai târziu ţi se poate întâmpla să le cauţi şi să nu le mai găseşti.

Zamfir dete râzând din cap.

— Aş vrea acum să le pot lua, grăi dânsul, dar nu

35 ştiu dacă voi fi voind şi atunci. Niciun om cu minte nu ştie ce va face peste cinci luni de zile.

— Tocmai de aceea ţin eu să te leg şi să mă leg chiar acum, întâmpină ea aprinsă. Dacă mă ştiu legată şi te ştiu legat, nu mai am nicio grijă. Nu ţi-emilă

40 de mine când mă vezicutropită de atâtea griji?! urmă ea înduioşată. Chiar dacă nu te vei fi ţiindde vorbă, îmi faci destul bine dacă mă laşi să cred timp de cinci luni de zile că sunt scăpată de nevoi.

Zamfir era biruit.

De unde şi până unde ajunsese el să fie dator a 5 lua-n spinare sarcina pe care nu mai putea s-o poarte această femeie, care lui nu îi era nimici?

Nu, dator nu era, dar simţea că şi-ar face viaţa lui toată mustrări dacă n-ar lua-o. Şi apoi, la urma urmelor, face fiecare cât poate şi mai mult nici că e

10 dator să facă. Doi cai, doi boi, o moară, vreo patruzeci de pogoane de pământ: din toate acestea putea să iasă şi pentru el mult câştig.

— De – grăi dânsul tărăgănând vorba – să vedem. Azi e sâmbătă şi mâine are să fie duminică: am

15 destulă vreme să le văd mâine toate şi să mă chibzuiesc, pentru ca să fie cu temei vorba ce-ţi voi fi dând.

— Dar mâine să mi-o dai, că mă arde, stărui dânsa.

— Ţi-o dau, răspunse el hotărât şi se dete la o parte, ca să-i facă loc Saftei, care se întoarse ca să ia

20 cazanul de pe pirostrii şi să scoată cele din urmă rufe din el.

Erau legaţi: cum, nu ştiau încă, dar legaţi erau.

II

Ana-şi vânduse şi rapiţa, şi grâul, via îi era încăr25 cată de struguri, porumbiştea era frumoasă, şi Ghiţă n-avea decât să-şi facă socoteala, pentru că ştia că anul acesta e scăpată soră-sa de toate greutăţile şi că mai va fi până ce o să-i poată vorbi despre moară şi despre vatră. 30 Dar ea secerase numai ceea ce a semănat răposatul ei bărbat, vara era pe sfârşite şi venea toamna, cu grijele cele multe.

După ce secerase rapiţa, Ana a arat locul de la moară şi l-a semănat cu nutreţ, două pogoane de 3 5 mături, şi de acolo înainte, mei păsăresc. Tocmai rău nu făcuse, dar arătura era proastă, ploi nu prea dăduseră, şi nutreţul Anei, fiind la loc de arşiţă, era pălit şi slab, rar şi pipernicit.

Nu se bucura Ghiţă de aceasta, dar vedea, parcă, ce-o să fie la toamnă, când Ana va trebui să-şi facă arăturile şi semănătura de griu.

Moara umbla, fiindcă Nae cârpise zăgazurile. Era, 5 ce-i drept, puţină apă pe Vedea, dar morarul măcina pe oprite şi avea destul măciniş acum după seceră; erau însă şubrede toate, şi omul cu socoteală putea să vadă că o să fie greu de tot la toamnă, când o să crească apele. De pe acum, când apa era puţină, tre10 buiau să se facă toate, şi cârpiturile-n zăgazuri, şi reparaturile la roţi, la lumină şi la stăvilare.

Iară Ana trăia fără de grijă, cum Ghiţă n-o mai văzuse nici pe timpul când era fată mare la casa părinţilor ei. Nu-i împlinise copilul încă un an şi se gândea 15 să-l interce, pentru ca să scape şi de grija asta, să pună caii la căruţă şi să se plimbe pe la Piteşti, gătită ca de nuntă. Dacă s-ar fi sculat din mormânt, Nae n-ar mai fi cunoscut-o.

Şi totuşi Ana era frământată mereu de gânduri şi 20 erau multe nopţile pe care le petrecea zvârcolindu-se în culcuş şi zilele pe care le omora umblând neastâmpărată de ici până colo.

Se-nvoise, ce-i drept, cu Zamfir, dar ştiau numai ei amândoi că s-au învoit şi cum le este învoiala, şi 25 adeseori o cuprindea frica, ca nu cumva el să-şi schimbe gândul. Zicea Zamfir că ea poate să şi-l schimbe dacă vrea orişicând până la toamnă, iar el se ştie legat; dar omul e om, şi el tot putea să-şi schimbe gândul.

Când o cuprindea teama aceasta, ea se gătea, îşi 30 lua copilul în braţe, punea caii la căruţă şi se ducea la Piteşti, ca să-l vadă pe Zamfir şi să se încredinţeze că el nu şi-a schimbat gândul şi nici că are să şi-l schimbe.

Iar teama o cuprindea cam des; de aceea şi-a şi înţărcat copilul, ca să nu-l mai poarte şi pe el pe dru35 muri. Îi era oarecum greu să meargă cu copilul în braţe pe la cazarmă, căci, proastă cum e, lumea nu putea să ştie care îi sunt daraverile cu Zamfir şi foarte uşor ajungea la gândul că copilul e al lui, şi prea era băiat tânăr Zamfir. 4 O Dar, la urma urmelor, puţin i-ar fi păsat Anei de cele ce va fi zicând lumea, numai dacă putea dânsa să-şi facă treburile. Gândul ei era numai să-l ţie pe Zamfir de scurt, pentru ca el să rămâie pe lângă vorba o dată zisă de dânsul.

Învoiala lor era ca dânsul să ia moara şi vatra şi 5 să le ţie în stare bună, iar dânsa să ia uimul de la moară şi rodul vetrei, ca să scoată din aceasta cât avea să plătească în fiecare an: dacă ieşea mai mult, câştigul era al lui; iar dacă ieşea mai puţin, ea pierdea şi el nu câştiga. 10 fără caii şi boii îi cumpăra Zamfir şi avea să-i plătească în zile de lucru făcute-n ogoarele ei cu preţurile obişnuite.

Lucru mai drept şi mai cinstit nu se putea.

Ea scăpa de orişice osteneală şi de orişice grijă 15 şi în timp de câţiva ani câştiga o moşie pentru copiii ei; iar el agonisea din munca lui ceva şi trăia ca om cu rost şi cu căpătâi.

Erau dar mulţumiţi amândoi cu învoiala făcută.

Mulţumirea însă în sufletul omului nu e dăinuitoare. 20 Nu-i intra, parcă, Anei în minte gândul că ea să câştige deplina stăpânire a vetrei fără nicio bătaie de cap, numai luând uimul morii şi roadele vetrii. Zamfir nu era atât de prost ca să nu-şi dea în cele din urmă seamă că e înşelat, că munceşte numai în folo25 sul ei.

Trebuia să-i mai dea ceva ca să-l îndulcească. Ea se duse dar la Piteşti şi-i spuse că în anii răi îi mai dă şi o parte din uim şi mai adaugă de la dânsa.

Zamfir se uită râzând la ea. 30 Îşi făcuse omul socoteala în toate chipurile şi, orişicum o sucea, scotea chiar şi în cel mai rău în mai mult decât ceea ce avea să primească dânsa.

— Te temi – îi zise dar – ca nu cumva să rămâi în pagubă. Eu mă tem că o să-ţi pară rău de cişЗ 5 tigul pe care-l fac. Răposatul a curăţit astă-toamnă zăvoiul, ca să scoată pari şi vrăjari şi nuiele pentru cârpirea zăgazurilor. De atunci zăvoiul a crescut şi s-a îndesit, încât la toamnă putem să scoatem din el nuiele pentru coşuri şi câteva mii de araci, iar peste 40 doi ani scoatem din el vreo sută de stânjeni de lemne de foc. Ai cui sunt banii pe care îi luăm?

Ana rămase uimită.

La zăvoi nu se gândise niciodată. De, aşa era! Pădurea creşte din voia lui Dumnezeu şi îi creşte pământul; ea îl stăpânea; ai ei

5 iii.

— Tocmai aşa nu e, întâmpină Zamfir. Nu e la mijloc numai voia lui Dumnezeu, ci totodată şi munca omului şi purtarea lui de grijă. Ca să crească, pădurea trebuie să fie păzită, ca să n-o strice vitele, şi

10 să fie curăţită cu socoteală, ca să nu se părăginească, iar banii ies numai după Ce lemnele au fost tăiate şi cărate la un loc. Eu zic dar să luăm banii aceştia şi să-i punem la o parte, ca şi când nu i-am fi avut niciodată, şi să ne ajutăm la vreme 15 de nevoie din ei.

Ana era iar mulţumită. Vedea că el ţine să n-o înşele şi nu se mai temea că el o să-şi schimbe gândul.

Avea însă şi el ceva pe inima lui.

— Vorbesc şi eu, grăi dânsul, despre cele ce au să 2 o fie peste doi ani, dar nu cred c-o s-ajungem noi să mai tăiem pădurea aceea.

— De ce? întrebă dânsa.

— Pentru că nu-mi vine să cred că o să rămâi văduvă pin-atunci, grăi dânsul zâmbind.

25 Ana se dete puţin înapoi.

Nu numai că nu se gândea la măritiş, dar îi părea peste putinţă ca să-i treacă cuiva prin minte gândul că ar putea vreodată să se mărite, şi-i eră ruşine că tocmai Zamfir o socoteşte atât de uşuratică, încât nu se sfieşte 80 a-i vorbi astfel. Ce a făcut ea ca el să-şi poată face asemenea gânduri despre dânsa I?

Dar tot muiere ca toate muierile era şi ea. Orişicât de îndrăzneaţă, vorba lui Zamfir mai mult o mângâia decât o jignea. 3 5 – Vai de mine! – grăi dânsa fără ca să-şi d, ea seamă despre ceea ce zice – cum pot să-ţi treacă prin minte asemenea gânduri? Seamăn eu a femeie căreia-i umblă gândul după bărbaţi!?

— Nu, răspunse Zamfir, dar eşti femeie care nu 40 poate să rămâie fără bărbat. Nu vrei să te măriţi, dar o să te facă alţii să vrei.

— Cine ar fi nebunul care ar putea să se uite şi la mine!? şopti ea mai încet, dar apăsat.

„Eu şi alţii ca mine!” ar fi voit Zamfir să zică, dar o cunoştea şi se ferea de aşa ceva. 5 – Eu nu – îi zise dar – sunt însă mulţi alţii ca mine care n-o să te lase în pace. Şi, la urma urmelor, nici c-ai avea de ce să te împotriveşti: orişicum ar fi căsnicia, tot mai bine rob la casa ta decât om fără de căpătâi. De aceea am zis eu că-ţi poţi schimba 10 gândul: o să-mi fac eu şi alt rost.

Ea ştia că se-nşală Zamfir, dar tot stătea ruşinată în faţa lui.

Era muiere ca toate muierile, ea înţelegea şi ceea ce el nu-i spusese, simţea că el a prins un fel de slă15 biciune şi, întorcându-se spre casă, sufletul ei era plin de un fel de dulceaţă ascunsă, pe care ar fi voit să nu şi-o mărturisească nici sieşi. Nu se mai simţea acum

îmbătrânită, îi venea mereu să se uite-n oglindă şi să se pipăie, ca să se încredinţeze că nu mai e cum

— O fusese, şi îşi ridica plină de încredere-n sine capul când se gândea că poate să facă tot ceea ce voieşte cu Zamfir şi să scoată de la el şi mai mult numai dacă-l ţine de scurt, ca să nu-şi piardă slăbiciunea.

Liniştită, împăcată în sufletul ei tot nu era însă 25 Ana, ba-i era câteodată parcă viaţa ei toată n-a mai fost atât de frământată de gânduri ca acum.

Întorcându-se acasă, aşa singură cu gândurile ei, ea-l auzea parcă mereu spunându-i că o s-o facă alţii să voiască a se mărita.

— O „Niciodată!” strigă dânsa. Ea, femeie cu patru copii, nu se mai putea gândi la măritiş. Lasă că-i era ruşine, dar măritindu-se, intră slugă la stăpân şi ori îşi părăsea copiii, ori nu mai avea zi bună.

Nu, asta era o nebuniei Dar se putea însura el. 35 Da, asta era cu putinţă, de asta se putea teme în fiecare clipă. Era lucru firesc ca el să nu rămâie stingher. Cum ar fi putut să-şi poarte aşa singur gospodăria!? Cine-i gătea de mâncare, cine-l spăla, cine-i aşternea patul, cine-i ţinea rânduiala casei în vreme 40 ce el alerga şi ostenea!?

Ce-ar fi putut dânsa să facă pentru ca să scape de grija aceasta I?

Trebuia să-şi înţerce copilul, ca să scape mai întâi de grija lui.

5 Gândul acesta nu i-a venit însă încetul cu încetul, ci deodată; iar copiii sunt fiinţe plăpânde, pe care n-ai să le iei cu zor. Era voinic copilul, dar abia trecuse de zece luni, şi babele îi spuneau Anei că nu poate să-l înţerce aşa, deodată, ci trebuia să-l ia în 10 cetul cu încetul, să-l deprindă cu lapte şi cu papară, să-l depărteze de la sân mai întâi peste zi şi numai apoi şi peste noapte. Ana însă era om care rupe în dinţi firul pe care nu poate să-l deznoade şi nu mai putea să aştepte: a luat dar copilul şi l-a dat în grija 15 Saftei.

L-a şi îngrijit Safta cum nu l-ar fi putut îngriji mama lui, care mai avea şi alte gânduri şi alţi trei copii în

spinarea ei, dar au avut amândouă câteva zile de tot grele. Pe când în o parte se zbătea mama, 20 chinuită de dureri cumplite, în cealaltă plângea copilul, care nu mai avea somn şi slăbea văzând cu ochii, iar Safta alerga mereu, cu inima încleştată, când de la ea la el când de la el la ea.

Bună fată Safta, slută, sărăcuţă, şi stricată de văr25 sat, dar voinică, harnică şi miloasă 1

„Uitel – îşi zise Ana ca trezită din somn – pe Safta să i-o dau eu lui Zamfir, ca să-i poarte grija casei câţiva ani, până ce îmi voi fi plătit moara şi vatra. Apoi puţin îmi pasă!” 30 Era minunat gândul acesta. Îndată dar ce s-asim ţit mai uşurată, dânsa a plecat iar la Piteşti, căci era bine şi pentru copil, îi mai trecea focul dacă n-o mai vedea.

Lucru mare nu era drumul până la Piteşti; pleca 3 5 dimineaţa şi seara era iar acasă. Copilul însă era prăpădit de nici nu mai putea să plângă, ci gemea numai, şi Saftei îi era oarecum frică să rămâie singură cu el.

— Aş! îi zise Ana. Ce-ţi trece prin minte!? E ca toţi copiii când sunt puşi la intercare. 40 Cu inima uşoară n-a plecat însă de astă dată şi, abia plecată, era mereu ispitită să se întoarcă, ba-şi făcea mustrări pentru că şi-a înţercat copilul şi-o bătea gândul să încerce a-l lua iar la sân.

Nu ştia nimeni în ce treburi umblă şi cum a ajuns să-şi interce copilul, îi era însă parcă toată lumea 5 ştie şi toţi o judecă.

Nu însăl ea mai avea trei copii şi trebuia să se gândească şi la aceştia; numai la folosul lor se gândea făcând ceea ce a făcut şi ceea ce făcea: trebuia să-şi urmeze drumul, să meargă înainte. 10 Zamfir era mirat când a văzut-o fără de copil şi sleită de cele câteva nopţi petrecute-n dureri şi în nedormire, şi încă mai mirat când a aflat că ea şi-a înţercat copilul.

Nu e lucru rău când o mamă îşi înţearcă copilul; 15 Ana i-a spus însă lucrul acesta ca şi când ar fi vorba de ceva nemaipomenit, era parcă l-ar fi lepădat, ori l-ar fi omorât, încât el a fost cuprins de un fel de fioroasă uimire şi se temea oarecum de ea.

— Del rău ai făcuţi îi zise el fără ca să-şi dea 20

seamă de ce.

Vorba aceasta îi suna Anei mereu în ureche şi întorcându-se spre casă ea ar fi voit să grăbească, să alerge, să zboare: un lung şi nemăsurat chin a fost pentru ea drumul de la Piteşti până acasă. 25 E urâtă omului şi mai ales femeii singurătatea în casă, în curte, în câmp şi cu atât mai vârtos în drum lung, şi singură era Ana, numai ea cu gândurile ei şi cu mustrările pe care şi le făcea.

Ea ştia mai bine decât orişicine că era păcătos gân30 dul din care a pornit când a luat hotărârea de a-şi înţărca copilul. Poate omul să mintă şi să înşele pe alţii, dar pe sine însuşi nu se minte „nu se înşală niciodată, şi fiori reci o treceau pe Ana, când îşi aducea aminte cum şi-a lăsat copilul, groaza morţii o cuprindea când se gândea cum îl va găsi. De o mie de 35 ori l-a văzut murind, de o mie de ori a simţit durerile fără de seamăn ale mumei vinovate şi mereu zicea cu glas înăbuşit: „Mină, Tudore, că ne prinde noaptea!”

Sosită-n sat, ea se uita cu frică la feţele oamenilor, ca din ele să afle cele petrecute în timpul cât a lip40 sit ea de acasă, iar sosită acasă – a intrat cu groază în curte, s-a coborât tremurând în tot trupul din căruţă şi s-a apropiat buimăcită de casa ei.

Pretutindeni o linişte înspăimântătoare.

— Ce e? ce face copilul? întrebă ea încet pe Safta, 5 care ieşi în prag.

— E mai bine, răspunse Safta tot încet. A mâncat şi acum doarme!

Ana răsuflă din greu, şi ochii i se umplură de lacrămi. Ea intră repede în casă şi închise uşa în urma 10 ei, ca Safta să n-o mai vadă.

Întocmai ca făcătorul de rele care se vede dovedit şi nevoit a-şi mărturisi păcatul şi îşi pune toată nădejdea nu în dreptatea judecătorilor, ci în îndurarea lor, ea începu să plângă amarnic. 15 – Mustră-mă, Doamne, ceartă-mă, pedepseşte-mă, căci vinovată sunt, grăi dânsa, dar nu aşa: pe el scapă-l, că mă întorc din calea în care am pornit. Ajută-mă, Doamne, nu mă lăsa!

20 Nu şi-a închipuit Ana, dar nici Zamfir nu s-a aşteptat că lucrurile vor merge atât de bine cum s-au pornit.

Zamfir a scăpat câteva zile după Ziua Crucii şi a plecat drept la Vadu-Morii, unde, după învoiala 25 făcută cu Ana, avea să fie de aici înainte la el acasă, ceea ce nu mai făcuse nicăieri în viaţa lui. Avea dar cuvinte de a se bucura, mai întâi pentru că a scăpat din oaste, apoi pentru că avea şi el un rost în lumea aceasta. El însă nu putea să se bucure. Nu-i vorbă, 30 chiuia pe nebăute, ba a şi băut ceva ca să chiuie mai cu chef, dar băutura, în loc de a-i înveseli inima, l-a făcut încă mai duios, şi chiotele îi sunau a ţipăt de durere. Şi n-avea omul de ce să-şi facă inimă rea. Orişicum o sucea şi o învârtea, învoiala lui cu Ana era bună 35 şi pentru el, şi pentru ea: nu era pe lume om cu inimă curată care ar fi putut zice c-o înşală pe ea ori că e prost el şi munceşte degeaba. Era în câştig ea, dar nici el n-avea decât să muncească pentru ca să-şi aibă partea. Îi era, cu toate aceste, lui Zamfir parcă e plecat în drum rău, parcă s-a apucat de un lucru pe care nu trebuie să-l facă, parcă umblă printre spini şi mărăcini pe marginea unei prăpăstii şi calcă pe un 5 pământ care i se surpă sub picioare.

„Ce-mi mai fac şi eu inimă real? îşi zise el în cele din urmă, ca să se îmbărbăteze. Te pomeneşti că i-o fi murit femeii copilul ori că ea – şi va fi schimbat gândul, şi ce-mi pasă mie!?” 10 Era ca şi când ar fi fost însoţit de alţi doi, care mergeau alături cu el, unul la dreapta şi altul la stânga, şi pe când cel de la dreapta îl împingea mereu înainte, cel de la stânga-l trăgea înapoi, iar el nu ştia care-l mină bine. 15 „Fără doar şi poate o să aflu o veste rea!” îşi zise el şi-şi urmă drumul.

Del veste rea îi vine omului nu o dată, ci de multe ori în viaţa lui; de bine să ne mirăm în lumea aceasta, căci relele le găsim la tot pasul: vorba e însă ce 20 fel e vestea, ce fel răul şi când îi vine rândul.

Deocamdată n-avea Zamfir de ce să-şi facă inimă rea: copilul era tot slăbuţ, dar sănătos şi în voie bună, iar Ana cu pieliţa obrajilor mai întinsă şi mai rumenă şi nu mai ştia

ce să facă de bucurie. 25 S-o fi bucurat însă Ana, nu s-o fi bucurat, dar se bucura Safta cea proasia şi slută, sărmana de ea. Rar se nimereşte în această lume, alcătuită din oameni în aievea vieţuitori, bucurie atât de adevărată şi atât de curată ca ceea ce-o cuprinsese pe Safta. 30 Crescută copil fără de mamă în casa unui tată mereu beat, ea a sărutat pământul, căci n-avea pe cine să sărute, când Ana a luat-o la casa ei, ca să-i poarte copiii în braţe şi să-i dădăcească. Muncea fără preget, alerga mereu de ici până colo, mânca pe 3 5 apucate, dormea pe jos şi era ţinută-n ghionturi şi-n ocări, dar tot era mai fericită decât acasă la tatăl ei, care nu mai era om.

Când îl vedea trecând cu pas clătinat prin faţa curţii, ea se ascundea, dacă putea, în dosul casei, 40 nu ca să nu-l vadă, ci ca să n-o vadă, căci dac-o zărea, el intra şi nu mai era chip să-l scoată cineva din curte fără de dânsa.

— Safto! Safto! Haid acasă! Haid la casa tal Asta era vorba lui. Haid la moşia ta!

5 Nu era om fără de căpătâi Bucur al lui Cimbru, tatăl Saftei: avea casă, avea vie, avea douăsprezece pogoane de pământ, moşie rămasă de la părinţii lui, dar casa era dărăpănată, iar via şi pământurile le dăduse cu chirie pe douăzeci de ani, cu 15 lei pe an via, 10 care rodea în anii de rând două sute de vedre, şi cu cinci lei pe an pogonul de pământ. Erau date cu chirie, dar tot ale lui erau, şi era ruşine ca fata lui, nepoata lui Cimbru, a lui Cimbru nepoată, să stea slugă proastă la casa altora. 15 – Haid, Safto, haid acasă 1

Şi trebuia Safta să se ducă, să-l culce, să-l adoarmă şi a doi iar putea să se întoarcă.

Îl adormea fata, şi îi era atât de greu să plece şi să-l lase singur. 20 Ce om frumos era, Doamne, tatăl ei. Înalt şi lat în umeri, slab, sărmanul, dar chipeş, cu ochii mari şi cu mustaţa lungă, şi atât de cuminte era şi atât de priceput la toate şi atât de cumsecade, un om care nu e în stare să-i facă cuiva vreun rău şi nu minte 25 niciodată şi cinsteşte pe fiecare după vrednicia lui: era peste putinţă să-l vadă şi să nu plângă, peste putinţă să plece mai-nainte de a-şi fi

uşurat inima.

Şedea fata şi se uita cu jale la el şi plângea lin şi alinător; îl apăra de muşte şi iar plângea, îi ştergea 3 o tiptil sudorile de pe frunte şi de pe gene şi scuipatul de pe mustăţi, şi plânsul o înăbuşea.

Ar fi fost oare cu putinţă să nu se bucure când ştia că are să se ducă acum la moară, pe unde el numai foarte arareori putea să treacă, şi pleacă de la 3 5 casa Anei, unde ea purta toată greutatea, asupra ei îşi vărsau toţi veninul şi nimeni n-avea şi pentru dânsa o vorbă bună, nicio privire blândă?

Îl ştia atât de bine pe Zamfir. Doamne, ce om! Frate parcă cu tatăl ei; ce-i drept, mai rotund la 40 obraji şi mai plin la trup, dar tot înalt, tot lat în umeri şi cu ochi mari, cu mustaţa mai mică, dar tot

17 – Opere, vol. IV – Ioan Slavici spicuită, şi cuminte şi blajin, un om care nu stă niciodată fără ca să facă vreo treabă şi vorbea cu băieţii lui ca şi când i-ar fi fost copii adevăraţi, numai cu: „Vino, neică!” „Haid să facem, neică!”

5 Ea nu mai era apoi ţinută numai aşa, de pomană, ci avea simbrie, 80 lei pe an, de necrezut, optzeci de lei, cu cinci lei mai mult decât ceea ce lua tatăl ei pentru vie şi pentru cele douăsprezece pogoane de pământ, ba mai avea şi de mâncare. Ea singură pre10 ţuia mai mult decât întreaga lor avere!

Un singur lucru o mai apăsa pe Safta, dar acesta o apăsa greu de tot.

În vreme ce Ana era dusă cu Zamfir la moară, Safta a rămas acasă cu copiii, căci erau patru, nu 15 mai puţini, şi toţi copii.

Cel mai mic, Silea, era trecut acum de un an şi se târa pe jos. Nu apucase încă să se ridice în picioare, fiindcă era slab, drăguţul de el, dar mergea repede ca un broscoi de ici până colo şi îi era şi Saftei drag, 20 parcă ea l-ar fi făcut. Cum ar fi putut să nu-l iubească, ea care a petrecut atâtea nopţi purtându-l în braţe şi a suferit atât de mult văzându-l prăpădit, auzindu-i gemetele şi având-l în dureroasă purtare de grijă!? îi intrase Saftei în minte

gândul că nu mama lui îi 25 este adevărată mamă, ci ea, care l-a îngrijit şi l-a scăpat în atâtea rânduri de moarte, şi îi părea peste putinţă ca el să mai trăiască şi după ce ea-l va fi părăsit. O, Doamne, ce n-ar fi dat să-l poată lua şi pe el cu dânsa!?

30 Safta era, cu toate acestea, gata să-l părăsească chiar acum.

Se uita mereu la uliţă, dar degeaba se uita, căci era dimineaţă, şi dimineaţa nu prea trecea tatăl ei pe acolo: nu-i rămânea decât să dea dânsa o fugă până 35 acasă, dară porcii râmau prin curte şi-i era frică să lase copilul în grija lui Costache, care nu plecase încă la şcoală. Să-l ia în braţe şi să se ducă cu el? Nu, asta nu putea s-o facă. Lică se supăra când o vedea purtând copilul Anei în braţe, căci orişicât de bună femeie 40 ar fi fost Ana, ea era sora lui Ghiţă, care în atâtea rânduri îl ajutase luându-i pogoanele cu chirie, mai întâi pe trei, apoi pe alţi cinci şi în cele din urmă pe douăzeci de ani.

Degeaba 1 ea tot nu putea să meargă la moară fără de ştirea lui. Trebuia să ştie şi el că se duce şi cum sc. 5 duce. Aşa, numai pentru că vrea Ana, nu se putea face lucrul acesta: trebuia să voiască şi el. Şi era neîndoită Safta că acum, când era treaz, el voieşte, dar se temea că mai târziu, după ce va fi băut, îl va apuca ţâfna şi nu va mai voi. 10 „Acum trebuie să vorbesc cu el, cât mai curând!” îşi zise ea.

Era, la urma urmelor, numai aci, a şaptea casă, şi cât dădeai în palme, era şi dusă, şi întoarsă. Îi spuse dar lui Costache să o aştepte şi să bage de sea15 mă şi-şi luă inima în dinţi, ca să plece. Când era însă să iasă pe portiţă, ea dete cu ochii de Ana, care se întorcea cu Zamfir de la moară.

Erau voioşi amândoi, el pentru că le găsise toate bine, iar ea pentru că le găsise mai bine de cum sc. 20 aşteptase.

Zamfir ştiuse încă din timpul secerişului şi moara, şi căscioara de lângă ea, şi grajdul, pe care şi-l făcuse Nae în pripă, se obicinuise însă cu gândul că toate sunt

dărăpănate şi în stare proastă: acum s-a încredinţat 25 că tot nu sunt cum credea el.

Pogoanele de arătură nu erau arate.

— Nu face nimic! grăi Zamfir – am să pun în ele pepeni şi cartofi şi varză.

Ana dete din cap. 30 – Nu ştiu dacă o să faci bine, zise ea. Rapiţa a ieşit bine fiindcă toamna nu se revarsă girla, iar astăiarnă a fost puţină zăpadă şi n-au fost revărsări nici primăvara. Vara însă, după orişicare ploaie mai mare, apa vine mare şi te pomeneşti că-ţi îneacă pepe35 nii şi cartofii, care nu ţin la podmol.

Zamfir trecu odată cu privirea de la lumina morii de-a lungul albiei la deal.

Abia acu-şi dete seamă că râul nici nu are albie. Apa cădea la moară de la înălţime de aproape doi 40 stânjeni: prea era ridicată lumina morii, şi era lucru firesc ca din sus de moară albia să se podmolească.

Nu era însă numai aceasta.

Moara avea trei roţi, care umblau toate trei numai când apa era mare; partea cea mare a anului umblau numai două dintre ele, care se aflau pe acelaşi scoc, 5 ba chiar şi acestea numai pe oprite. Lăsând morarul stăvilarele ca să i se adune apă, din sus de moară apa era totdeauna ridicată şi albia trebuia să se podmolească chiar mai sus de lumina morii. Îndată dar ce apa venea mare, ea nu mai încăpea în albie şi trebuia 10 să se reverse din sus de moară şi peste vatră, care se afla la stânga râului, şi peste pământurile sătenilor. Revărsată apoi, ea curgea la vale peste câmp şi intra şi în moară, pe care adeseori o podmolea. În desele revărsări ea – şi făcuse, în sfârşit, o viroagă peste va15 tră, şi dacă revărsarea ţinea mai mult, viroaga se adâncea de apuca toată apa pe ea şi moara rămânea pe uscat.

— Uitel – grăi Zamfir după ce-şi dete seamă despre acestea – o să mai adâncim albia, ca să încapă mai

20 multă apă în ea.

— Cum s-o adâncim!? întrebă Ana mirată.

— Foarte uşor, răspunse el; n-o să mai măcinăm

decât ziua, iar ’nopţile ridicăm stăvilarele, ca apa să gonească şi să spele podmolul, ba duminicile şi zilele

25 de sărbători ţinem şi ziua ridicate stăvilarele. Nu vezi că podmolul e pe lumină de o palmă, şi o palmă aici face jumătate de stânjen mai sus?

— Dar dacă ne vinemăciniş şi noaptea, şi zilele de sărbători?

30 – Nu-l primim – răspunse Zamfir râzând – şi n-o să ne mai vie. Sunt om şi eu, ca toţi oamenii, şi n-o să muncesc şi ziua şi noaptea, ba chiar şi-n ziua de Paşti. Să am eu numai atâta măciniş cât poate să treacă prin coş în zilele de lucru, şi nu mă mai doare 35 capul. Apoi lucrul fără de rost nici nu poate să fie cu folos; albia nu s-ar fi podmolit dacă stăvilarele n-ar fi fost mereu lăsate, şi fiindcă s-a podmolit albia, chiar pe oprite se adună în ea puţină apă şi râul trebuie să se reverse şi să apuce pe viroagă şi când nu e 40 umflat. Las pe mine, că-i găsesc eu rostul.

Ana era destul de cuminte ca să înţeleagă că Zamfir se pricepe şi că e bine pentru ea aşa cum zicea el. Ea văzuse însă multe revărsări şi ştia cum vine apa când vine mare. 5 – Del – grăi dânsa – s-o fi adâncind albia aşa cum zici, dar tot o să se reverse râul când vine mare.

— Îi dau drumul pe viroagă, răspunse Zamfir. Uite – urmă elpesteputin – trag de colo de la viroagă, alăturea cu ţărmul despre vatră, un şanţ şi arunc

10 pământul lângă şanţ. Când apa vine mare, ea dă peste ţărmuri, dar nu poate să apuce spre pepeni, fiindcă are în calea ei pământul scos din şanţ, ci trebuie s-o ia parte pe viroagă, parte spre scocuri, care sunt mai jos, ba-mi mai podmoleşte şi şanţul. 15 Ana stete câtva timp pe gânduri.

— Aşa da, aşa are să fie bine! grăi dânsa în cele din urmă.

Chiar şi dacă n-ar fi fost bine, ea se deprinsese cu gândul că Zamfir se pricepe la toate, şi inima îi râdea 20 de bucurie când se gândea cum o să pună el lucrurile pe calea cea bună.

Iar Zamfir se bucura ca orişice om harnic care se apucă de un lucru şi-şi închipuieşte cum are să muncească şi să le scoată toate la un capăt bun. 25 Nu mai rămânea dar decât ca Zamfir să-şi ia caii şi boii, căruţele, plugul şi grapa şi să plece cu Safta la moară.

Pe morar îl mai ţinea şi el până la Sf. Dumitru, iar de acolo înainte lua numai o slugă cu simbrie, ca 30 să-l ajute la munca câmpului.

— Eu nu pot să mă duc fără ca să-i fi spus şi tatii, grăi Safta, cuprinsă de strâmtorare. Să mă laşi să mă duc chiar acum.

Ana era foarte supărată. Îl cunoştea pe Bucur şi sc. 3 5 temea că el n-o să voiască, iar asta îi strica toate socotelile. Voia cu orice preţ ca Safta să fie la Zamfir şi pentru ca să afle de la ea ce se petrece la moară.

— De ce să te mai ducii? grăi dânsa înţepată. O să vadă el că nu mai eşti aici, ci la moară.

40 – Ba da, să se ducă, întâmpină Zamfir. Aşa, fără de voia tatălui său, nici n-aş lua-o bucuros.

Lui puţin îi păsa, la urma urmelor, dacă va veni ori nu Safta la el. I-o lăudase, ce-i drept, Ana, că e fată harnică, deşteaptă şi bună, dar prea era pipernicită şi slută, prea zdrenţuită şi nespălată şi-i părea 5 mai mult a belea decât a om de ajutor la casă.

— Da – zise el iar – să se ducă.

Ana înghiţi câteva noduri, şi Safta plecă. Bucur era treaz.

El şedea, aşa singur, pe prispa casei, cu coatele 10 răzimate de genunchi, cu pumnii în bărbii şi cu ochii închişi: se gândea omul la ceva şi-şi închisese ochii, ca să vadă mai bine ceea ce îi era în gând.

Când Safta se apropie, el deschise ochii şi-i îndreptă spre ea, dar capul nu şi-l ridică. 15 – Ce e? o întrebă el, tărăgănând vorbele a lenea.

Ea-i spuse, aşa cum ştia, cum stau lucrurile şi de ce a venit, în vreme ce el îşi ridică capul, apoi se îndrepta, ca să înţeleagă mai bine.

Dar nu înţelegea Bucur. 20 Cine-i Zamfir? Ce rost are

el? Ce caută el la moară? Cum o ia? Cum rămâne cu vatra veche?

— Să vedem, grăi dânsul, apoi se ridică, intră în casă şi-şi luă pălăria, ca să plece cu ea.

— Iată-l că vine şi el, zise Ana când îl văzu apro 2 5 prindu-se şi-i trecură oarecum răcorile prin vine.

Era om rău de gură Bucur. Le vedea şi le înţelegea toate şi, fie treaz, fie beat, nu-şi punea frâu, ci le spunea toate aşa cum le gândea, un om cu care nimeni nu sta bucuros la sfat. 30 Sosit, el dete bună ziua, aruncă o căutătură la Ana şi-l măsură pe Zamfir de jos până sus şi de sus până jos. Ţinea să vadă cu ochii lui, ca să nu înţeleagă numai din ceea ce spun alţii.

Zamfir îl măsură şi el pe Bucur, şi obrajii Saftei 35 se roşiră.

Era om tatăl ei şi stătea-n faţa lui Zamfir parcă n-ar fi fost în sat nimeni mai mare decât el, dar cămaşa îi era zdrenţuită şi nespălată.

— Ce e? întrebă el, tărăgănând şi de astă dată 4 O vorbele.

— E vorba – răspunse Ana cam în silă – ca dumnealui să ia pe Safta la moară cu simbrie de optzeci de lei pe an, ca să-l spele, să-i gătească şi să-i mături prin casă.

5 – Asta o ştiu, întâmpină Bucur, dar cine-i dumnea lui şi ce caută la moară?

— A luat moara şi vatra în arendă, răspunse Ana cam cu jumătate de gură.

Bucur iar îl măsură pe Zamfir.

10 – Pe câţi ani? întrebă el.

— Pe opt.

Bucur zâmbi.

— Aşa-i – grăi dânsul ca vorbind cu sine însuşi – doi ani au trecut şi mai rămân opt: o ia ca s-o plă

15 tească… Bine te-ai gândit… Dar Ghiţă ce zice?

Ana era foarte supărată de întrebarea aceasta.

— Ce-mi pasă mie de Ghiţă? răspunse ea. Moara şi vatra sunt ale mele şi fac ce vreau cu ele.

— Bine – întâmpină Bucur, dând din umeri – de

20 păsut nu-mi pasă nici mie: întrebai numai, ca să văd ce şi cum răspundeţi şi să-mi dau seamă dacă fata o să stea mult ori puţin la moară. Poate fata – urmă apoi, întorcându-se spre Zamfir – să-ţi spele, să-ţi gătească şi să-ţi mături prin casă: ăsta e rostul muierii

25 în lumea aceasta, şi e bine să facă la casa altuia ceea ce are odată să facă la casa ei. Dar – adaose mai apăsat – n-ai s-o iei cum o vezi: e măruntă şi bondoacă, dar de ani nu e mică, şi după Bobotează o să intre în anul al şasesprezecelea. M-ai înţeles?

30 – Să n-ai nicio grijă – răspunse Zamfir, care nu

I-a înţeles – nici cu copilul meu n-aş putea să mă port mai bine de cum o să mă port cu ea.

— Asta o văd eu şi fără ca să mi-o spui, îi răspunse Bucur. Pe om îl cunoşti din ceea ce el face, dar face

3 5 fiecare cum el este, şi e destul să te uiţi bine la el pentru ca să-l ştii cum are să se poarte. Nu mă tem eu că o să te porţi rău cu ea, dar vremea trece, lucrurile se schimbă, şi nu ţi-o dau decât până la Sf. Gheorghe.

— De ce? întrebă Zamfir.

40 Bucur dete din umeri.

— Uite-aşa, răspunse el. Să mă mai spele şi pe mine, să-mi gătească şi mie, nu e nici casa mea măturată.

Nu acesta era gândul lui Bucur, ci cu totul altul. Îl cunoştea pe Ghiţă, o ştia pe Ana, îl vedea pe Zamfir 5 şi-i era peste putinţă să creadă că lucrurile o să rămâie aşa cum Ana le pusese cu Zamfir la cale. Când apa curge ori când focul arde, se schimbă toate de pe o clipă pe alta, şi el ştia focul în care arde Ghiţă, vedea focul în care ard Ana şi Zamfir şi simţea cum toate se

10 prefac de azi pe mâine. Era peste putinţă ca oamenii aceştia să facă la primăvară ceea ce aveau acum de gând, să mai voiască şi atunci ceea ce voiau acum. Nu ar fi putut să prevadă cum anume au să vie lucrurile, dar fiind la mijloc Ana şi Ghiţă, ele numai rău

15 puteau să iasă, rău, foarte rău. Asta însă nu-l privea pe el. Ţinea Bucur să-şi pună frâu şi era gata să plece, ba se şi porni pe ducă.

— Ei – îi zise însă Zamfir – o să mai vorbim la primăvară.

20 Bucur se opri. Era într-însul ceva mai tare decât el şi nu-l mai lăsa să plece fără ca să-şi fi dat gândul pe faţă. E, la urma urmelor, o mişelie să taci când vezi că altul intră-n foc crezând că n-are decât să se încălzească, şi tu ştii că o să-l ardă focul.

25 – Da – grăi Bucur cu îndărătnicie – o să mai vorbim şi la primăvară, şi mai-nainte, şi mai târziu, şi-o să vedem care ce-o să zică şi cum o să se simtă. Ştie Ghiţă că ai dat moara şi vatra şi cum le-ai dat? o întrebă apoi pe Ana.

30 – Nu e nevoie să ştie! îi răspunse ea scurt şi rece.

— Nu e nevoie şi nu ştie! – grăi Bucur – dar tot o să afle. Bine, bine! Eu n-am să mă amestec în treaba aceasta, dar o vorbă trebuie să zic, căci om sunt, şi Dumnezeu nu mi-a dat graiul pentru ca să tac şi când

35 am ceva de zis. El făcu apoi un pas spre Zamfir: Uite bine la mine! îi zise. Bine să te uiţi, că – acum mă vezi întâia oară, şi ai să înţelegi nu numai vorbele mele, ci totodată şi felul în care ţi le spun.

— Mă uit şi te văd, îi zise Zamfir puindu-şi mâinile

40 în şolduri şi uitându-se drept în faţa lui, ca omul ce vrea să arate că nu se teme.

— Bagă de seamă, băiete – grăi Bucur mai domol – fii mereu cu ochii-n patru, că e al dracului de iute focul în care ai intrat! Om să fii, ca să stai în faţa lui Ghiţă şi să te vâri între frate şi soră: eu tare mă tem

5 că mult n-o s-o duci şi bine n-o s-o scoţi la capăt.

— O fi Ghiţă cum o fi, răspunse Zamfir, şi mulţi se vor fi temând de el: eu nu mă tem. Nu el e frate: frate sunt eu. Nu eu mă vâr: se vâră el.

— Te văd eu că te simţi şi nu te temi – întâmpină 10 Bucur zâmbind – dar eu zic să te temi, că cel ce se teme se păzeşte. Dar – urmă pornind să plece – până la primăvară îţi dau fata şi o să vorbim şi atunci, şi mai-nainte, şi mai în urmă, şi s-auzim de bine.

Ana şi Safta rămaseră privind cu un fel de spaimă 15

la faţa lui Zamfir, dar din faţa lui nu ieşea la iveală decât hotărârea de a arăta cu atât mai vârtos că el e destul om ca s-o scoată la capăt cu orişicine.

IV

„E smintit Bucur, fără doar şi poate 1” îşi zicea 20 adeseori Zamfir.

Zicea el aşa, dar se ferea, îşi cântărea vorbele, se gândea de trei ori mai-nainte de a se hotărî să facă ceva şi nu călca niciodată fără ca să fi pipăit cu piciorul pământul pe care-l calcă. 25 Nu, nu era Ghiţă nici pe departe omul pe care şi-l închipuise el după vorbele scăpate pe ici, pe colo de Ana şi cu atât mai puţin omul cu care voia să-l sperie Bucur.

Era, nu-i vorba, ceva acru în faţa lui; mai ales 3 O când râdea, i se făcea gura pungă, ca şi când ar fi gustat aguridă ori mere pădureţe: firea îi era însă domoală, şi stăteai bucuros de vorbă cu el.

Om înalt şi cu umerii cam ridicaţi, mai mult smead decât oacheş, uscat şi la faţă, şi la trup, cu nasul încârli35 gât, cu ochii mărunţi şi cu fălcile late şi ieşite, încât obrazul îi era jos mai lat decât sus, Ghiţă nu se putea socoti între oamenii chipeşi, dar om era. Când te uitai la el, îl vedeai că mai are mult până la patruzeci de ani, dar când se uita el la tine, te simţeai băiet în faţa lui, şi încă mai bătrânicios era felul lui de a vorbi, rostind cuvintele unul câte unul, rar, răspicat şi încet, cu glas subţire şi cam pe nas, încât trebuia să asculţi cu mare băgare de seamă dacă era vorba să-l înţelegi.

5 Mai era apoi încă un lucru: Ghiţă vorbea numai din gură, iar nu ca alţi oameni, şi din ochi, şi din buze, şi din sprâncene. Înţelegeai bine ceea ce spune, dar nu puteai să-ţi dai seama ce-o fi gândind în el.

— Foarte bine! i-a zis el Anei când a aflat ce fel 1° s-a învoit ea cu Zamfir. Mulţumesc lui Dumnezeu c-am scăpat de grija aceasta.

— Aş! grijă! la tine!? întâmpină Ana. Tare te mai durea pe tine capul când vedeai că eu nu mai ştiu de al meu!

15 – Nu m-a fi durut, grăi el. Am şi eu multe pe capul meu, şi nu e cuminte omul care poartă grijă de alţii mai-nainte de-a fi scăpat de grijile sale.

Aşa era Ghiţă: mai întâi îşi făcea treaba lui şi numai apoi se gândea să ajute pe alţii. 20 Ajuta însă şi el tind n-avea altă treabă.

Era toamnă, şi Ghiţă-şi făcuse şi arăturile, şi semănătura, îşi îngropase via, îşi îngrijise nutreţul şi-şi făcuse tot rostul pentru iarnă, nu mai avea dar de lucru şi venea pe la moară mai adeseori decât alte 25 dăţi, ca să vadă ce mai face Zamfir şi să-l ajute cu câte un sfat bun, căci era de curând venit Zamfir şi nu cunoştea nici oamenii, nici firea locului.

Zamfir îşi căuta de treabă, iar Ghiţă îi ţinea de urât, şi stătea bucuros Zamfir de vorbă cu Ghiţă, il 30 şi asculta cu multă băgare de seamă, dar îşi aducea mereu aminte de vorbele lui Bucur şi nu făcea niciodată ceea ce-l sfătuia Ghiţă. Se gândea, se răzgândea şi vedea că e bine să facă aşa cum îl sfătuia Ghiţă, dar tot nu făcea: îi era peste putinţă să creadă că poate 35 Ghiţă să-i voiască binele, şi mereu se ivea în mintea lui gândul că trebuie să mai fie la mijloc ceva ce el nu ştie şi de aceea i se pare că e bine cum zice Ghiţă.

Cel dintâi lucru de care s-a apucat Zamfir a fost şanţul pe care-l plănuise.

De la viroagă până la moară erau o mie trei sute patruzeci de paşi: tot atât de lung trebuia să fie şi şanţul.

— Ba mai lung, grăi Ghiţă, binişor mai lung. Dacă-l 5 faci drept, apa curge, când se revarsă, în toată lungimea lui şi spală pământul. Trebuie deci să pleci cu el de la viroagă aproape de ţărmure, să mergi aşa vreo treizeci de paşi, apoi să te depărtezi de la ţărmure, să-i dai şanţului o burtă şi abia aproape de moară să

10 te apropii iar de ţărmure. Făcând aşa, apa curge de-a lungul şanţului numai unde se strâmtează locul, aproape de viroagă şi aproape de moară, iar mai departe, în burtă, ea se bălteşte şi aruncă podmol.

— Dar îmi spală pământul unde e strâmt locul, 15

întâmpină Zamfir.

— Fără doar şi poate, răspunse Ghiţă. Ca să nu ţi-l spele, trebuie să faci în şanţ un gard cu cel puţin o palmă mai-nalt decât muchia pământului scos din şanţ. Viind apa mare, ea bate-n gard, iar nu în pământ.

20 şi se podmoleşte mai întâi şanţul, apoi locul dintre gard şi pământ, iar de aici înainte nu te mai doare capul.

Nu putea Zamfir să zică că nu ar fi mai bine aşa, dar era hotărât să facă tot cum se gândise el. 25 Dacă Ghiţă ştia atât de bine cum e bine, de ce n-a făcut nici el, nici altcineva aşa? Nu-şi dădea omul seamă că una e să ştii cum se face lucrul bun, şi alta să-l şi faci. Apoi, chiar aşa drept, şanţul era lung, iar Zamfir, un singur om, mai avea şi moara pe capul 30 lui şi nu putea să lucreze decât pe apucate, când n-avea altă treabă, ca printre picături. De unde ar mai fi putut el să-i facă şi burtă, ba să mai taie şi nuiele din zăvoi, să bată parii şi să împletească gardul, ca să întărească valul de pământ!? 35 – De, grăi Ghiţă, aşa cu ţârâita nici să nu te apuci de el. Ăsta e lucru pe care ai să-l dai în câteva zile gata, căci apa ţi-l mătură într-o clipă dacă-l găseşte neisprăvit. Eu credeam că o să iei oameni cu ziua ori îl dai cu ruptul. 4 0 – Aşa aş face dac-aş avea bani, răspunse Zamfir.

— Apoi fără de bani nu are să se bage omul în asemenea treburi, întâmpină Ghiţă. Banul numai la ban trage. Să-ţi dea Ana, urmă el, căci al ei e locul pe care-l dregi, ori ia din uimul morii.

5 – Nu se poate! grăi Zamfir hotărât. Eu le-am luat toate cum le-am găsit.

— Atunci împrumută-l e, că întrebuinţezi banii cu folos.

Zamfir dete din cap. io De asta se ferea ca de foc. Viaţa lui toată nu se împrumutase nici măcar cu o para: cum să se împrumute acum, când avea tot rostul!? Nu e lucru mai nesuferit decât să fii strâmtorat de datorii, pe care nu poţi să le plăteşti. Q

15 Nu, el voia să facă lucru bun fără cheltuială şi cu osteneală puţină: s-a pus să-şi sape şanţul aşa cum şi-l

plănuise, azi o bucată, mâine alta, puţin câte puţin, după cum putea.

„Şi dac-o veni apa mare şi mi l-o spăla – îşi zicea 20 el – am muncit degeaba, dar eu tot eu rămân”.

— Dar-ar bunul Dumnezeu să vie apa cât mai curând – îi zicea Ghiţă-n glumă – ca să munceşti mai puţin degeaba şi s-o croieşti apoi mai bine.

Toamna era însă secetoasă şi caldă, şi câteva zile 25 după Sf. Dumitru şanţul lui ¿amfir era isprăvit, o frumuseţe de şanţ.

Te uitai de la moară la deal şi-ţi plăcea să vezi valul de pământ ridicat de-a lungul ţărmului de la dreapta.

30 Nu-i vorbă, sătenii care aveau pământuri pe celălalt ţărmure cam strâmbau din nas, fiindcă apa, dacă nu mai putea s-apuce la dreapta, peste vatră, apuca la stânga, peste pământurile lor. Dar până atunci mai trecea vreme. Cel mai cuminte lucru ar fi fost să tragă

— 5 şi ei un şanţ, dar la asta nu se gândea niciunul. De ce să mai ostenească?

Şanţul lui Zamfir era slab, pământul scos din el era puţin şi afinat: tot la dreapta apuca apa.

„Şi dac-ar fi să mai apuce-zise în gândul lui

— O Preda, care avea şi el trei pogoane, vecin cu Bucur e puţin lucru să tragi odată cu sapa şi lucrează apa mai departe”.

Era mai uşor lucru să strici şanţul lui Zamfir decât să sapi şi tu un şanţ. Şi degeaba săpai tu dacă nu sapă 5 şi Bucur, care era din sus de tine, iară Bucur n-avea de ce să mai sape dacă folosul era al lui Ghiţă, care nu săpa nici el, fiindcă nu era al lui pământul.

Mai era însă mult până la primăvară şi încă mai mult pân’ la vară. 10 Peste câteva zile a dat un pui de ger şi apele s-au mai strâns. Acum nu mai avea Zamfir de ce să se teamă, dar nici moara nu-i umbla decât cu chiu, cu vai şi puţin câte puţin, încât omul pierdea ziua întreagă până ce măcina câteva băniţi de porumb. Dacă lăsa 15 stăvilarele, se aduna în curând destulă apa ca să pornească moara; peste puţin însă apa trecea şi zăgazul ş-

apuca pe viroagă. Umbla dar moara jumătate de ceas şi iar se oprea.

Oamenii, supăraţi că-şi pierd vremea aşteptând, 20 stăruiau să macine şi noaptea.

Zamfir dedea din cap: asta odată cu capul n-o primea.

Altul era leacul: trebuia să mai ridice zăgazul, ca apa să vie, când e puţină, toată la moară şi să treacă 25 în viroagă numai prisosul.

— Da! fără îndoială, aşa trebuie să faci, îi zicea Ghiţă, şi asta cât mai curând, căci se înăspreşte gerul, îngheaţă apa şi pământul şi nu mai poţi lucra. Socoteala e scurtă şi desluşită: iai acum două, cel mult 30 trei băniţi pe zi, iar dacă ridici zăgazul, poţi să iei cel puţin îndoit. Fiecare zi trecută e o pierdere de cel puţin opt lei.

„Aşa e”, zicea Zamfir în gândul lui. Aşa şi era. Lucrul acesta însă el nu mai putea să-l facă singur şi 35 bucată cu bucată. Putea să taie din zăvoi vrăjari, nuiele, zob şi pari pentru capre şi pentru cătuşe, dar singur nu putea să lucreze la pleter, ci-i mai trebuiau, pe lângă băiatul pe care şi-l luase la grajd, cel puţin patru oameni de ajutor. 4 O Tot avea Ghiţă dreptate: Ana trebuia să-şi cheltu iască ceva dacă voia să tragă folosul morii.

N-a voit să-l asculte atunci: trebuia să-l asculte acum şi să facă Anei socoteala câştigului pe care-l are dacă ridică zăgazul.

Ana însă înţelegea socoteala cu totul altfel.

5 – Trebuie neapărat să ridici zăgazul, grăi dânsa, dar nu cu cheltuiala mea. Mie mi-e totuna dacă umblă moara într-una ori numai pe oprite; aşa ori aşa, eu tot iau uimul. Dacă umblă însă moara tine, îmi scot mai curând partea şi ajungi mai curând să nu-mi mai 10 dai mie uimul. Ridică dar zăgazul, fă cheltuiala şi o să te despăgubeşti cu prisos când vei fi ajuns să iei uimul.1

Zamfir se scărpină la urechi uitându-se cu un fel de mirare la Ana. Nu şi-ar fi închipuit niciodată că 15 poate o femeie şi mai ales aceasta să aibă atâta judecată.

Da, ea avea dreptate: nu ea, ci el trăgea folosul dacă

se ridica zăgazul.

— Dă-mi atunci cincizeci de lei, îi zise el, şi ţi-i înapoiez după ce voi fi ajuns să iau uimul.

20 – Cincizeci de lei e prea puţin, răspunse ea. Dacă faci o dată zăgaz, trebuie să-l faci tare, ca să nu-l ia apa. Mie, la urma urmelor, puţin îmi pasă, căci până la primăvară tot o să ţie şi eu îmi iau partea, dar te pomeneşti că apa-l ia când o să-ţi vie rândul. Am văzut 25 eu cum a lucrat Nae, fie iertat: trebuie să baţi piloţi la margini, să tragi pleter printre ei, să întăreşti pleterul cu capre şi să mai faci şi un gard în faţa pleterului. Ăsta e lucru la care o să-ţi trebuie cel puţin cinci oameni pe două săptămâni. 30 – Dă-mi atunci o sută de lei!

Ana avea bani, însă nu putea să-i dea fără de camătă, iar camătă îi era greu să-i ceară. Apoi de unde ştia dânsa dacă el va putea să-i plătească!? Se putea ca apa să strice zăgazul, şi atunci el nu mai 35 ajungea la câştig. Şi de ce să-i dea, când vedea că e destul să stăruie dânsa pentru ca el să facă zăgazul şi fără de a fi primit bani de la ea?

— Eu nu am bani, răspunse ea, dar poţi să te împrumuţi. N-o faci ca să mănânci banii, nici ca să

40 bei, ci ca să-i întrebuinţezi cu folos. Uşor dai un leu la pol pe lună când iei un leu pe zi. Uite, vorbesc eu cu Ghiţă: el are şi dă bucuros.

Lui Zamfir i se împăienjeniră ochii: simţea acum şi el că la ban trage banul şi că e nesocotit omul care 5 intră-n daraveri fără cheag de avere.

Nu voia să se împrumute; nu-i da însă răgaz apa, care curge peste zăgaz, nici timpul, care trecea cu pierdere de câţiva lei pe zi.

Prin multe nevoi a trecut el în viaţa lui; niciodată 10 n-a simţit însă ca acum asprimile vieţii; trebuia să se împrumute şi să-i mulţumească lui Ghiţă, care l-a ajutat cu 70 de lei, scăzindu-i camăta pe şase luni înainte.

Vedea el că nu din dragoste-l ajuta Ghiţă, ci trage 15 folos din strâmtorarea lui, dar aşa merg lucrurile-n lume, şi nu o dată te bucuri că e cineva care se foloseşte de tine.

„La urma urmelor, eu tot eu rămân şi o să ies şi din

încurcătura asta”, îşi zise el şi luă hotărârea de a 20 măcina deocamdată şi seara, până spre miezul nopţii.

S-or fi bucurat oamenii, nu s-or fi bucurat, dar se bucura Safta cum numai ea ştia să se bucure.

Sărmana fată! drăguţa de ea!

Ai fi crezut că nici n-are ce să facă la moară, iar 25 ea nu mai ajungea să răsufle. Nu-i vorba, n-o punea nimeni la muncă grea, şi Zamfir, stăpânul ei, nici nu prea ştia c-o are la casă, dar îşi făcea ea de lucru, ca să-i treacă timpul, şi-o găseai pretutindeni. Dar cum s-o mai şi bage Zamfir în seamă!? Când avea de lucru 30 în moară, când îşi făcea treaba pe la zăgaz ori când nu era acasă, n-o vedea, fiindcă nu era şi ea cu el. Când se aşeza la mâncare, masa îi era curată, mâncarea bine gătită, şi n-avea de ce s-o mai bage-n seamă. Când se aşeza la odihnă, casa îi era curată şi-n bună rânduială, 35 patul îi era curat şi bine aşternut. Când voia să se premenească, toate schimburile îi erau ca floricelele şi aşezate la îndemână. Curate şi în bună rânduială erau toate şi-n casă, şi-n preajma morii, şi nu poţi să bagi în seamă pe-un om care nu-ţi stă niciodată în 40 cale, ba se trage-n colţ când treci, din întâmplare, prin faţa lui. Erau toate, parcă aşa de la sine, cum trebuiau să fie, şi ar fi trebuit să mai fie o dată şi altfel pentru ca Zamfir cel mereu dus cu gândul să-şi dea seamă că mai e şi Safta la casa lui. Ea ştia când se scoală, când se culcă, ce face şi ce mănâncă: a ei 5 grijă n-avea s-o poarte nimeni.

Când băiatul se ducea cu Zamfir”; la şanţ ori la zăgaz, Safta lua şi grija vitelor: ea le dădea nutreţ, ea le adăpa, ea rânea prin grajd şi nu se simţea c-a mai umblat şi pe acolo. 10 Cum oare să nu se bucure când putea să mai răsufle şi ea serile!?

Oamenii-şi făceau foc în faţa morii şi stăteau de vorbă împrejurul focului. Mai venea din când în când la dânşii şi Zamfir, iar Safta şedea la o parte şi asculta. 15 O, Doamne! ce frumos e să stai şi să asculţi aşa serile –, când oamenii stau de vorbă împrejurul focului!

Nu te mai simţi obosit de munca zilei şi ai trăi şi iar ai trăi, mereu ai trăi în asemenea lume. Dacă-i senin, e

frumos fiindcă stelele strălucesc pe cer; dacă-i 20 nor, e frumos fiindcă norii trec rânduri, rânduri pe deasupra ta; dacă-i lună, e frumos fiindcă se văd umbrele sălciilor şi ale plopilor; dacă-i întuneric, e frumos fiindcă oamenii stau mai strânşi împrejurul focului şi mai apropiaţi unii de alţii; chiar ploaie şi 25 vânt de-ar fi, tot frumos e, căci zăvoiul răsună, apa cade prin scocuri, roţile se-nvârtesc şi moara huruie.

Dar ploaie şi vânt să nu fie, căci Zamfir nu şi-a isprăvit încă zăgazul. Mult are, sărmanul, pe capul lui; aleargă, se zbuciumă şi munceşte cât trei, dar 30 ursuz tot nu-i şi tot are câte-o vorbă bună pentru fiecare, tot nu-şi pierde niciodată răbdarea.

Când vreunul dintre boii legaţi la care dă cu coarnele finul pe jos, Safta sare şi-l ridică; când vreim calse-ncurcă în căpăstru, Safta grăbeşte să-l descurce; 35 când focul e pe stinsete, Safta t; e apropie pe nesimţite şi mai pune pe el câteva vreascuri: ea le vede toate, dar aude şi cele ce se vorbesc la foc. N-a mai stat, de când se ştie-n lume, niciodată între oameni şi prea îi părea bine că poate acum să stea. 4 o Veselă nu era însă Safta. Şi aşa între oameni ea tot singură se simţea şi tot cu grijile ei rămânea.

Nu venise tatăl ei pe la moară, ea-l vedea însă mereu în gândul ei şi inima i se bătea oarecum mai tare, căci îl vedea zdrenţuit şi nespălat. N-ar fi avut decât să-i spună lui Zamfir o vorbă, pentru ca să-l 5 poată cârpi şi spăla şi pe el; îi era însă greu să vorbească cu Zamfir; prea avea omul multe de făcut şi nu-l găseai niciodată fără de treabă.

„Să se sfârşească odată zăgazul – îşi zise ea – ca să mai răsufle şi el”. 10 Trebuia să mai vorbească şi de altceva.

În grajd erau doi cai şi doi boi. Păşteau toată ziua-n vatră şi aveau destulă păşune. Serile însă Safta-i aducea la grajd şi le dădea nutreţ. Luase Zamfir şi nutreţul de la Ana, şi ar fi fost destul ca să iasă vitele 15 cu el din iarnă, dar o parte din fân era plouat şi caii nu-l mâncau bucuros, iar altă parte era bălţăreţ, amestecat cu şovar şi cu mânzoc, şi nu-l mâncau bucuros boii. Trebuia să le dai puţin câte

puţin, ca vita să mănânce cu poftă; Oprea însă, băiatul, lua furca plină, ca să 20 le ajungă toată noaptea. Era obosit omul şi voia să doarmă-n tignă. Îi venea Saftei să plângă când vedea cât fân se risipeşte călcat de vite, şi un fel de jale o cuprindea când îşi dădea seamă că n-o să ajungă nutreţul toată iarna. 25 Apoi, parcă o tăia cineva în cuţite, boii şi caii mâncau degeaba: cine mai punea boii la jug? cine mai înhăma caii? Chiar şi nuielele pentru zăgaz le cărau oamenii în spinare, căci era aproape zăvoiul şi s-ar fi pierdut mai multă vreme încărcându-le şi descăr 30 cându-le. De ce mai ţinea Zamfir cai şi boi dacă avea altă treabă şi nu putea nici să poarte grijă, nici să se folosească de ei?! Aşa, numai pentru ca să scape pe Ana de grija lor!?

A dat Dumnezeu de şi-a sfârşit Zamfir zăgazul. Îl 35 făcuse cu temei, aşa cum a zis Ana, şi putea să fie liniştit. Mai trecea, nu-i vorbă, apă prin leasă, dar puţină trecea, şi era o frumuseţe să vezi cum duminica, când stăvilarele erau ridicate, apa alerga de-a lungul albiei şi spăla podmolul, îl spăla văzând cu ochii. 40 Zamfir stătea în faţa morii şi se uita.

„Dai – îşi zicea în gândul lui – aşa e, aşa trebuie să fie: cu cât e mai multă, cu atât mai bine aleargă şi cu atât mai vârtos îşi face drum. Prin zăgaz trebuie să treacă, fiindcă nu poate să treacă peste el, şi e 5 subţire: o să-l podmolească-n urmă, când va veni mare şi îngroşată cu plăvii”. Ar fi vrut acum să-i vie apa mare, ca să-i treacă peste zăgaz şi să-i bată leasa.

— Dar cu boii şi cu caii ce facem? întrebă Safta, care-şi luase inima-n dinţi şi stătea sfiicioasă în dosul

10 lui.

Zamfir se-ntoarse şi se uită la ea cu un fel de mirare. Era parcă n-o mai auzise vorbind şi nu-i cunoştea glasul, parcă nu ştia cum a ajuns ea aici. Apoi, ce o privea pe dânsa boii şi caii!?

15 – Ce să fie? întrebă el.

— Uite, răspunse ea, mănâncă mult, risipesc o mulţime de nutreţ şi stau degeaba, apoi mă tem că nici n-o să ne fie destul nutreţul pentru iarnă.

Zamfir stete câtva timp, cuprins de un fel de buimă
20 ceală. Îi era parcă apa vine mare şi-i rupe zăgazul, şi-i spală şanţul, şi-i ia moara din temelii, ca să i-o răstoarne-n cap.
Da! el avea boi şi cai care nu erau încă plătiţi, şi-i mâncau nutreţul care nu era încă plătit, şi stăteau
25 degeaba. Luase o sută de lei de la Ghiţă; le mai rămăsese şi oamenilor dator cu treizeci de lei; ce făcea el dacă era nevoit să mai cumpere şi fân? cum se descurca el la primăvară, când avea să-şi facă arăturile şi semănăturile?
30 Prease-ncărease cu multe: nu era el om să le poată purta pe toate în spinarea lui.
Îl vedea acum pe Bucur şi-l înţelegea ce vrea să zică rostind vorbele „pân' la primăvară, şi mai-nainte, şi după aceea".
35 – Ce să le fac eul? îi zise el Saftei, ca să zică ceva.
— Să cărăm stânjeni din pădure la Piteşti, ori să scoatem pietriş şi să-l cărăm la şosea, răspunse dânsa. Aşa fac oamenii pe aici pe la noi când n-au altă treabă şi ţin ca vita să nu mănânce degeaba.
40 Să care, dar lemnele trebuiau încărcate şi descărcate, pietrişul trebuia să fie scos şi dat la grătar, adunat şi cărat la mal: nu e vita care câştigă, ci omul ce munceşte cu vita, iar el trebuie să stea la moară şi pe Oprea nu se putea răzema.
„Trebuie să scap – îşi zise el hotărât – trebuie.
5 Cu cât mai curând mă desfac, cu atât mai curat ies. Fiecare zi de-ntârziere mă înglodează".
V
Pe-nserate Zamfir s-a dus la Ana şi, ducându-se, mergea mai încet decât de obicei. Ar fi vrut să fie 10 cineva care-l opreşte şi nu-l lasă să se ducă, dar nu ştia nimeni unde se duce şi ce are de gând să facă: era singur şi acum, ca toată viaţa lui.
Uşor s-a hotărât, dar greu de tot îi era să facă ceea ce avea de gând. Nu-i era c-a muncit degeaba, căci tot 15 pentru folosul altora a muncit el şi mai-nainte şi era

deprins a se mulţumi că merge bine lucrul pe care-l face şi iese la bun capăt. Muncind însă, omul prinde slăbiciune: era de curând venit la moară, dar făcuse atât de multe la ea, încât îi sângera inima s-o părăsească. 20 N-avea însă altă scăpare. Un mişel ar fi fost dac-ar mai fi încurcat-o pe Ana şi de aici înainte. Simţea că nu e în stare să le ducă pe toate: trebuia să i-o spună, ca să-şi facă femeia alt rost.

Degeaba, fără de bani nu se poate purta asemenea 2 b gospodărie. Dacă ar fi avut cel puţin cinci sute de lei, se mai ajuta, şi o scotea cu chiu, cu vai până la primăvară, până la vară, când intra şi el, dacă dădea Dumnezeu rod bun, în foloasele cheltuielilor făcute. Muncind însă ca să plătească carnetele, el nu putea decât 30 să se încurce din ce în ce mai rău.

Ana începu să râdă când el îi vorbi aşa. îl ştia atât de bine: astea erau vorbe de om strâmtorat şi necăjit. Nu era, ce-i drept, nimic scris între dânşii, dar el îşi dăduse vorba, şi nu era Zamfir om care se lepăda de 35 vorba pe care a zis-o odată.

Apoi mai era la mijloc şi slăbiciunea lui.

— Prea le vezi toate posomorâte, îi zise ea. Ţi-e greu acum, până la primăvară, dar apoi răsufli. Uite, vorbeai de nuielile din zăvoi şi de araci: taie şi nu pune banii la o parte acum, ci mai târziu, după ce vei fi ieşit din strâmtoare.

— Aşi răspunse el. Şi asta tot numai cu bani sc. 5 face, apoi puţin a rămas, căci a intrat mult în zăgaz.

— Să te mai ajute nenea până la toamnă.

Zamfir ridică degetul.

— A fost destul, răspunse el. Nu ştiu cum o să scap de suta ce mi-a dat. Ştiu că nu vrea să mă încurce, dar mă

10 încurcă. Nu mai am în spinarea mea şi boii, şi caii, şi carul, şi căruţa, şi nutreţul, toate neplătite?! Uite – urmă el aşezat – ascultă-mă pe mine: nu mai pot.

Ana iar zâmbi. Nu-i părea femeii rău că-l vede aşa, căci vorbea mai uşor cu el.

15 – Prea bine, îi zise, le ţin eu aceste în socoteala mea şi n-ai să mi le plăteşti: ai mei sunt şi boii, şi caii, al

meu e carul şi a mea căruţa, al meu nutreţul, şi în loc de a fi plătite-n muncă, mă plăteşti pentru ceea ce nu munceşti pentru mine.

— Ale tale să fie toate, zise el, dar grija tot mie îmi rămâne, şi astan-omai pot lua când vădcănu pot s-oport.

Ana stete câtva timp pe gânduri. Mai avea dânsa şi alt gând, dar îi era greu să-l spună.

– Uite – grăi în cele din urmă – eu am să plătesc la Sf. Gheorghe patru sute şaptezeci de lei; ţi-i dau acum şi o să-i plăteşti în locul meu.

— De unde să-i plătesc!?

— Ei, dacă nu poţi la Sf. Gheorghe, o să poţi la

Sf. Dumitru, toamna viitoare!

— Nu, zise el încet. Dacă am eu banii mei şi-i pierd, i-am pierdut şi am muncit în sec, dar tot eu rămân; nu mai rămân însă tot eu şi dacă pierd banii altuia.

Ana începu să tremure. Nu-l mai cunoştea pe

Zamfir. Se făcuse alt om şi-i era oarecum peste putinţă să-şi închipuiască viaţa ei fără de Zamfir pe care-l ştia dânsa.

— Bine – îi zise ea muiată – şi poţi tu să mă laşi pe mine aşa încurcată cum suntl?

Zamfir era răpus.

„Te-ncurc mai rău dacă nu te last” ar fi voit să-i zică, dar se uita în faţa ei, în ochii ei, o vedea că tremură şi nu mai putea să-i vorbească aşa cum trebuia.

– Eu nu vreau să te las – grăi dânsul, rostind vorbele cu anevoia – şi ca să vezi că nu vreau, ia-mă, cum ai vrut odată, slugă cu simbrie, şi poţi să dormi liniştită.

Ana se cutremură puţin şi simţi că sângele îi năvă10 Este în obraji. A vrut ea odată, dar acum îi era ruşine c-a vrut.

— Nu – grăi dânsa încet, aproape şoptind – asta nu se poate. Slugă tu mie nu poţi să-mi fii, şi chiar dacă-i fi, lumea toată te-ar lua drept stăpân al casei

mele. Rămâi, dacă ai inima miloasă, aşa cum eşti, rămâi cum vrei, dar nu mă lăsa. Eu sunt stăpână pe averea

mea şi fac ce vreau eu în ea: ştiu că nu mă furi, şi dac-o fi cu pierdere, nu are să fie vina ta şi o să pierd şi eu la pagubă. Fă cum vrei şi cum crezi că e mai bine şi 20 cum îţivine mai uşor, dar nu mă lăsa, căci eu n-am ştiut ce e viaţa tignită şi voia bună mai-nainte de a fi venit tu în casa mea, şi e păcat să-mi arăţi ceea ce nu vrei să-mi dai!

Zamfir începu şi el să tremure. În vorbele ei nu era, 25 la urma urmelor, nimic ce-ar fi putut să-l scoată din rostul lui, dar era-n ochii ei ceva ce-l răpune pe om, şi-n glasul ei şi felul ei de a rosti vorbele. Simţea el ce-ar fi trebuit să-i răspundă, dar era om sărac şi băiat fără de căpătâi şi s-ar fi lăsat să-l taie-n patru mai bucuros 30 decât să-şi spună gândul.

— O să vedem I zise el răsuflând din greu. Să mă mai gândesc şi eu şi să ne mai gândim amândoi.

Aşa zicea şi tot aşa şi gândea el atunci, câtă vreme se afla faţă-n faţă cu dânsa; îndată ce-a ieşit din curtea 35 ei, el n-a mai stat pe gânduri.

„Asta nu se desface – îşi zise cu hotărâre – se rupe cu carne cu tot!”

Mai ales acum trebuia să scape cât mai curând, şi el plecă spre casa lui Bucur, să-i spună să-şi ia fata. 40 îi spusese Anei ceea ce avuse a-i spune: rămânea numai să facă. Cu muieri nu se pierde multă vorbă.

Era însă duminică pe-nserate, şi pe timp ca acesta pe Bucur nu-l prea găseai acasă.

Nu-i vorbă, la casa lui era el, dar acasă nu era: se clătina rău pe picioare, iar când se clătina astfel, era 5 ţanţoş şi nu prea stătea de vorbă cu cei mai prejos de dânsul.

— Uite colea! – strigă el râzând cu răutate când îl văzu pe Zamfir intrând în curte – să vezi cu ochii şi tot să nu crezi. Ei, ce el?

10 Zamfir era mâhnit c-a venit şi ar fi voit să se întoarcă, dar asta nu putea s-o facă: trebuia să spuie ceva dac-a venit o dată.

— Toate bune, răspunse el plictisit.

— Toate bune!? întâmpină Bucur. Zici că toate-s 15

bune!? Dacă-s bune toate, atunci e bineşi n-ai de ce să mai vii pe la mine. Aşa-i!? urmă el făcând un pas înainte şi uitându-se drept în ochii lui Zamfir. Nu-i aşa!? N-ai avea de ce să mai vii pe la mine dacă bune ar fi toate, ha-ha-ha-ha! Aşa-i că am dreptate!? la 20 nevoie se întâlnesc oamenii! De ce să vii dacă n-ai nevoie!?

Lui Zamfir îi era greu.

— Om are de om totdeauna nevoie, grăi dânsul.

— Da, totdeauna, nevoie are totdeauna om de 25 om, de avut are – îi răspunse Bucur – dar lucrul naibei! uită omul şi crede că n-are, are, dar crede că n-are, crede, asta-i, vezi, asta!

Ce putea Zamfir să-i răspundă 1? El, om în toată firea, nu putea să se ia-n coarne cu un biet muritor 30 căruia vinul îi dezlegase limba.

— Ce să-i faci omului dacă aşa i-e firea? Bine că tot îşi mai aduce câteodată aminte.

Bucur mai făcu un pas spre el.

— Ce e? întrebă iar. Nu cumva?

3 5 Ce ar fi putut Zamfir să răspundă la acest „nu cumva?”, căruia putea orişicine să-i dea înţelesul pe carevrea!?

— Să vii mâine dimineaţă la mine, grăi dânsul, că avem o vorbă.

40 – Să viu, îi răspunse Bucur. De ce să nu viu!?

S-ar putea să nu viul? Când vii tu pe la mine, am să viu şi eu pe la tine: nu-i aşa!? Om pe om se caută; om de om întreabă; om pe om se vede. Am să viu şi s-auzim de bine.

Zamfir plecă. Acum nu putea să-i spună nimic.

5 – Băiete! strigă Bucur. Ia mai stai puţin: înc-o vorbă, una singură.

Zamfir se opri, iar Bucur se apropie de el, îl cuprinse cu braţul şi-i şopti în ureche vorbele:

— O iei tu, ori te ia dânsa? O laşi tu, ori te lasă ea? 10 Zamfir se roşi.

— Nu înţeleg ce vrei să zici, răspunse el tulburat.

— He-he-he-hel nu înţelegi 1? strigă Bucur. Nu vrei

să ştie şi alţii că-nţelegi! Băiete! – urmă apoi aşezat – să-ţi spun un lucru: e rea femeie Ana, dar e

15 nevastă bună! M-ai înţeles!?

— Vai de mine, grăi Zamfir, cine se gândeşte la una ca asta!?

— Ila-hal cine? auzi! cine? tu, şi ea, şi tot satul. Om ca tine şi femeie ca dânsa nu pot să intre-n tovă

20 răşie numai aşa, ca şi când ar fi Stan ici şi Bran colea. Chiar şi dacă n-ar fi, lumea aşa crede, şi când e la mijloc femeia, nu-i cum este, ci cum crede lumea.

Zamfir nu mai putea să stea.

— O să mai vorbim! grăi dânsul zorit şi plecă cu 25 pas iute.

Bucur se uită lung după el.

— O ia I – zise într-un târziu – şi crapă Ghiţă, crape!

Cu totul altfel i se păreau lucrurile luni dimineaţa, 30 când era treaz şi pe inima goală.

Mergând la moară, el a văzut de departe şanţul lui Zamfir şi zăgazul de la viroagă şi s-a abătut din cale, ca să vadă şi să judece.

Trecând prin zăvoi, el se oprea mereu, ca să vadă 35 cum a curăţit Zamfir, pe unde curăţise, şi ce-ar mai putea să scoată de unde nu era încă curăţit zăvoiul.

„Ăsta face treabă, îşi zise el în cele din urmă, cuprinzându-le toate cu o singură privire. În doi ani zăvoiul e pădure de stânjeni, şi moara o să-i umble me40 reu dacă zăgazul e destul de tare”.

„Bun, bun, buni – urmă el după ce sosi la zăgaz – foarte bun, dar prea înalt, păcat: prea înalt, iar şanţul prea slab şi prea aproape de ţărmure”.

El se-ntoarse de-a lungul şanţului la moară.

5 – Bun lucru ai făcut – îi zise el lui Zamfir, care, văzându-l, ieşise în faţa morii – dar zăgazul l-ai încărcat prea tare.

— O să-l mai bată apa, răspunse Zamfir, când o să treacă peste el.

Io – Nu-l bate, răspunse Bucur, ci-l culcă şi-l ia, în cele din urmă, dacă nu-l poate trece. Trebuia să-l laşi mai

jos şi să-l ridici numai după ce se va fi podmolit. Apoi nici şanţul nu face: trebuia să-i dai burtă şi să scoţi mai mult pământ.

15 – Tot aşa mi-a zis şi Ghiţă, întâmpină Zamfir.

Bucur se uită zâmbind la el.

— De! – îi zise – Ghiţă nu e om prost şi cunoaşte firea locului: trebuia şi asculţi de el, fiindcă el numai bine vrea să te sfătuiască. În gândul lui – urmă

20 zâmbind iar – vatra are să fie, mai curând ori mai târziu, a lui şi trebuie să le faci toate bine, ca să se dreagă vatra cu osteneala ta şi cu cheltuiala Anei. De aceea umblă să vă încurce.

Zamfir se uită mirat la el: i se desluşiseră deodată

25 o mulţime de lucruri.

— Degeaba te uiţi ca Toma la mine, căci aşa e! îi zise iar Bucur. Uite colo, peste gârlă, e moşia mea. Era mai mult decât jumătate viroagă şi zăvoi prost, iar acum e cel mai bun pământ. Am muncit patru ani

30 de-a rândul ca să podmolesc viroaga şi să dreg locul, şi l-am dres: uite bine! Te uiţi de aici şi vezi că ţărmurele de dincolo e mai sus decât cel de dincoace şi orişicât de mare ar veni apa, ea se revarsă încoace peste vatră, dar încolo nu poate să apuce. Ce folos

3 5 însă dacă m-am încurcat şi câştigul nu e al meu, ci al lui Ghiţă! El m-a ajutat ca să-mi dreg moşia, apoi. după ce am dres-o, a luat-o de la mine.

— Câţi ani o s-o mai ţie? întrebă Zamfir îndurerat.

Bucur dete din umeri şi rămase câtva timp cu

40 ochii ţintiţi la pământ.

— Mai ştiu şi eu!? răspunse el. Unsprezece ani ar mai fi, dar după cum s-au pornit lucrurile, s-ar mai putea spori cu ceva.

— Aveţi învoială făcută la primărie?

5 – Cu pecete şi cu deget pus pe cruce! – răspunse

Bucur, dar mai mult face vorba omului decât toate peceţile: i-am dat-o şi dată îi este câtă vreme n-o vrea el să mi-o dea înapoi.

— La asta să nu te aştepţi!

10 – Ba da! – grăi Bucur – tare mă pot aştepta. Uite acum, după ce-ai ridicat zăgazul şi ai făcut şi şanţul, iar apucă apa dincolo, şi e destul să vadă Ghiţă, că se revarsă apa, şi nu mai vrea să ţie pogoanele mele. Plăteşte azi cinci lei pe pogon şi scoate cincizeci; 15 dacă se revarsă însă apa, cheltuieşte cincizeci şi foarte uşor i se poate întâmpla să nu scoată nimic. Iar Ghiţă nu intră-n daraveri cu câştig îndoios. Las numai să vie apa, că dă pogonul cu zece lei, ba şi mai jos. Păcat numai că e slab şanţul tău şi-l ia apa. Şip 20 – Să-l mai întărim, să-i dăm burtă, grăi Zamfir, care uitase că e hotărât să plece şi l-a chemat pe Bucur să-i spună că poate să-şi ia fata. Ce faci însă cu pământul dacă iar ţi-l va fi stricat apa?

— Eu, nimic, răspunse Bucur, căci eu nu pot să-l 25 iau de la el; dar altul, care poate să-l ia, face cum am făcut eu. Să vezi, urmă el încălzindu-se. Eu făcusem tot ca tine: am tras un şanţ ca apa să nu apuce spre pogoanele mele. Lasă c-am rămas în groapă, dar apa şi-a făcut în cele din urmă o spărtură şi mi-a măturat 30 şanţul. Am făcut din nou şanţul şi l-am întărit cu gard: mi-a luat apa şi gardul. Am făcut pleter: mi l-a luat şi pe acela. Aşa m-am frământat trei ani de-a rândul; apa e mai rea decât focul: eu cârpeam mereu şi ea strica mereu. Stăi, omule – îmi zisei eu în cele din 35 urmă – nu vezi tu că împotriva apei nu te poţi pune? Trebuie s-o laşi să-şi urmeze drumul. Am făcut şanţul tocmai dincolo de pogoanele mele, şi când a venit apa mare, s-a făcut moşia mea baltă, de puteai să umbli cu luntrea, dar tocmai fiind baltă, nu mai avea 40 destulă putere să rupă, ci se prelingea numai pe ici, pe colo, peste şanţ, iar eu stăteam la pază şi n-o lăsam să se adune la un loc şi să-şi facă drum adânc. Când a scăzut apoi apa, nu mai era groapă: era podmolit ras locul, parcă un inginer îl umpluse după nivel ca şoseaua.

5 – Apoi tot aşa să fac şi eu! strigă Zamfir.

— Fără doar şi poate! îi zise Bucur. Laşi şanţul aşa cum e şi mai tragi altul tocmai pe dincolo, pe lângă viroagă; apa trece peste ăsta şi se bălteşte până-n celălalt, de-ţi podmoleşte tot locul. M-ai înţeles? se înalţă

10 locul şi nu mai poate să se reverse apa peste el.

Zamfir nu mai voia să ştie de ce l-a chemat pe Bucur la dânsul.

Prea era ademenitor gândul că poate, dacă-şi dă toată silinţa, să facă pământ roditor din cele vreo doual 5 zeci şi opt de pogoane ce se aflau între râu şi viroagă şi să scape în acelaşi timp şi pe Bucur. Trebuia să se pună cât mai curând pe lucru. Dar n-avea bani!? Aş! Nu zisese Ana că-i dă şi fără camătă, şi fără soroc hotărât, fie chiar pân' la toamnă!? 20 Bucur dete din cap.

Domol-domol! îi zise el. Prea repede să n-o iei, că te potigneşti. Îţi dă Ana şi-ţi face tot ceea ce vrei, fiindcă vrea să te-ncurce şi să te aibă legat: tu ţine-te de învoiala pe care o ai cu dânsa. Dacă te ţii, o iei 25 tu pe ea; dacă te laşi, te ia dânsa pe tine: nu te duce tu la ea, ci las-o pe ea să vie la tine. M-ai înţeles!?

Zamfir îl înţelegea, dar nu ştia cum ar putea să se apuce de lucru fără de bani.

— Nu acum ai tu să faci lucrul ăsta, îl dumiri 30 Bucur, ci mai târziu. Lasă mai-nainte să vie apa mare şi să apuce peste pogoanele mele, ca să-l moi pe Ghiţă. Dacă-ţi strică şanţul şi-o ia peste vatră, tu stai şi te uiţi ca omul la pagubă, dar nu faci nimic: las, că vine Ana la tine, ca să te roage. M-ai înţeles? N-ai atunci 3 5 decât să spui că nu-ţi dă mâna să munceşti în avutul altuia şi o iei tu pe ea, ca să fii stăpân. Mai aşteaptă pân' la primăvară!

Zamfir zâmbi. Vorbele „la primăvară şi mai-nainte şi după aceea" îi sunau în ureche şi abia acum 40 începea să le înţeleagă.

La urma urmelor, tot pe vorba Saftei trebuia să rămâie; Bucur n-avea altă treabă, putea să care cu băiatul lemne la Piteşti şi pietriş la şosea, în vreme ce Zamfir stătea la moară-şi nu mai mâncau vitele de5 geaba nutreţul, ci munceau, ca să se adune bani pentru primăvară, iar Safta, care atât de bine ştia să se bucure, nu ar mai fi dorit decât să-l aibă la moară şi pe Silea, care era tot plăpând, sărăcuţul, încât era să crezi că n-o s-o mai poată duce mult.

10 VI

„Să vedem! i-a zis Zamfir Anei. Să mă mai gândesc şi eu şi să ne mai gândim amândoi”.

El uitase că aşa a zis, dar Ana îşi aducea mereu aminte inima îndoită cu care i le-a zis acestea. 15 Se plimba femeia aşa singură prin casă, zbuciu mată de gânduri. Copiii îi adormiseră de mult, dar ea nici că se gândea măcar să se aşeze la odihnă. Din când în când se mai scâncea Silea aşa prin somn, dar ea nici că-l bagă-n seamă. Plânsesemult sărmanul şi era cz zut acum într-un fel de amorţeală care semăna a somn. Nu mai era Safta să-l alinteze, iar mama lui avea atâta treabă, că nu prea ajungea să-şi mai piardă vremea şi cu el. De unde mai putea dânsa să poarte grija ca să fie hrănit, îmbăiat, adormit şi premenit 25 la timp, ca mâncarea să nu-i fie nici prea rece, nici prea caldă, ca vasele şi linguriţa să-i fie curate: se făceau toate cum se puteau. Mult suferea Ana cu el, şi e minune că nu şi-a luat femeia lumea-n cap. Se plimba şi acum ca omul strâmtorat din toate părţile. 3 o Nu, nu mai era Zamfir omul care a fost. De ce? Ce s-a întâmplatl? Nu putea Ana să se dumirească decât închipuindu-şi că i-a pus cineva vreun purice-n ureche. Cine? Numai Ghiţă putea să fie omul. El umbla mereu pe la moară; el îşi făcea mereu de lucru cu 3 5 Zamfir; el căuta să-l gonească cu orice preţ pe Zamfir, pentru ca ea să fie nevoită a-i da moara şi vatra.

„El şi nu altul”, îşi zicea dânsa, cu inima plină de amărăciune.

Era pe la miezul nopţii când a ajuns să se culce şi abia-n spre zorile de zi a putut s-o răpună somnul.

Dimineaţa, după ce s-a sculat, aştepta să vie Zamfir şi să-i spună ce fel s-a hotărât. Silea plângea; cei5 lalţi doi copii mai mici se mârâiau unul într-o parte, altul în alta; casa era vraişte; foc nu mai era în vatră: nu mai avea pe cine să cheme ca să-i potolească copiii, să-i facă focul, să-i aştearnă paturile, să-i mături prin casă, iar ea nu putea să le facă toate. Mănânce-o locul 10 de avere! de ce folos îi mai era dacă nu avea pe urma ei decât griji şi iar griji!?

Iar Zamfir nu venea şi nu venea. Ar fi voit să meargă ea la el, dar îi era greu s-o facă şi să-şi dea slăbiciunea de gol. Ar fi voit să meargă la Ghiţ a, dar nu prea 15 trăia Ana bine cu cumnata ei şi nici n-ar fi voit să mai ştie şi alţii ce vorbeşte ea cu Ghiţă. Stătea şi aştepta şi nu mai ştia ce să facă.

Înspre miazăzi se lăsă o ceaţă de nu mai vedeai la depărtare de zece paşi şi era o răceală umedă de-ţi 20 era greu să ieşi din casă. Ana, nedormită şi zbuciumată, se simţea parc-o bătuse cineva: o dureau toate încheieturile şi trăgea mereu a somn. Îi părea dar bine că Costache n-a plecat la şcoală, ci se juca cu ceilalţi copii şi-o mai ajuta. Era mai măricel şi avea şi ea om 25 de ajutor la casă. Mare treabă nu era de el, dar intrase în rândul oamenilor cu care poţi vorbi.

Pe la amiazăzi ea luă copilul în braţe şi-l trimise pe Costache la Ghiţă.

— Să-i spui, îi zise ea, să-mi spună dacă-şi mai 30 aduce aminte când o să fete Cerba noastră, că eu nu-mi mai aduc aminte.

Aşa era mai bine: nu se ducea la el şi nu-l chema la dânsa, dar venea el, ca să-i dea răspuns.

Aşa a şi fost: după-amiază a trecut Ghiţă pe acolo 35 şi s-a oprit pe o clipă la portiţă.

Ana era însă în casă, întinsă pe pat, şi el a intrat.

Ea se ridică cam cu anevoia, dar se ridică şi rămase şezând pe marginea patului.

În casă era şi acum vraişte şi nici c-ar fi putut să 40 fie altfel când stăpâna nu era bine.

— Ce e? o-ntrebă el. Ai ceva?

— N-am nimic, răspunse ea, adunându-şi gândurile. O fi vremea asta: se vede că m-a tras de undeva şi mă dor toate încheieturile, dar o să-mi treacă. Te întrebam de vacă, fiindcă eu am uitat ca pământul. Sunt 5 nevoită s-o vând şi trebuie să-i pot spune cumpărătorului când are să fete dacă e vorba să iau un preţ mai bun pe ea.

— Rău faci c-o vinzi, grăi dânsul. Vaca e frumoasă şi bună.

10 – Ce să-mi fac dacă n-am încotro! zise ea, uitându-se cu coada ochiului la el. Lasă că trebuie să scot bani ca să plătesc moara şi vatra, dar nu am nici destul nutreţ pentru iarnă. Ştii că Zamfir vrea să plece?

Ghiţă se uită bine la ea, ca să vadă dacă ea crede

15 ori nu ceea ce spune.

Nu se mai îndoia că minte când zice că e strâmtorată şi că e nevoită să vândă vaca pentru ca să poată plăti rata. Vorba era numai de ce minte. El nici nu ştia, nici nu credea că Zamfir vrea să plece, dar nici

20 n-ar fi dorit s-o voiască Zamfir acum aceasta. Trebuia să mai stea, ca să se încurce bine lucrurile.

— M-aş mira, grăi dânsul. De ce să plece?

— Uite, vrea, răspunse ea, şi n-ai ce să-i faci. Vorba e ce fac eu dacă pleacă el? Aşa femeie singură.

25 cu copiii ăştia în spinare, nu pot să mă mişc.

— Singură nici nu poţi să rămâi, întâmpină el. Trebuie să-ţi iei măcar o slujnică, îi plăteşti acolea ceva, dar mai scapi de greutăţi. Era bună Safta lui Bucur şi mă mir c-ai putut să te lipseşti de ea.

30 – Pot s-o iau înapoi ori să-mi caut alta, zise Ana, dar cu atât numai nu m-am ajutat. Să mă încarc iar cu moara, ard-o focul, şi cu vitele, care-mi mănâncă nutreţul degeaba. Tocmai de aceea mă gândesc – urmă ea trăgând iar cu ochiul la el – să vând şi boi.

— 5 şi vacă, şi să rămân numai cu Bălana, care înţarcă tocmai pe la Sf. Gheorghe.

Ghiţă se uită-n pământ şi-şi prinse cu buza de din jos mustaţa rară, ca s-o apuce între dinţi şi s-o roadă, îl ispitise soră-sa, ca să-i afle gândul.

— 0 – Eu ce să-ţi fac!? grăi dânsul cu inima deschisă.

Ţi-am spus că am şi eu grijile mele şi nu mă mai pot încărca şi cu altele... Păcat ar fi să treacă moara-n alte mâini, dar eu n-aş putea acum s-o iau nici dacă mi-ai da-o de pomană. Fă ce faci ca Zamfir să rămâie, şi multă inimă rea să nu-ţi faci, fiindcă banii pe care 5 i-ai dat şi îi vei mai fi dând sunt bani adunaţi.

— Tu crezi, adică – îl întrerupse ea înrăită – că n-o să

mai pot ţine moara 1?

— Nu eu cred – răspunse el zâmbind – ci tu ziseşi că n-o să te mai poţi încărca cu ea. De aceea îţi io zisei să faci ce-i face ca Zamfir să nu plece.

— Dar dacă el nu va voi!? stărui dânsa.

— Zisei o dată că inimă rea să nu-ţi faci nici atunci, fiindcă banii tăi nu sunt pierduţi.

Ana-şi pierdu sărita.

15 – Uite – grăi dânsa pripită – eu dau cu soco teala că-i va fi pus cineva vreun purice-n ureche. Ce zici tul?

„Aha! îşi zise Ghiţă-n gândul lui. Aici îţi bate gândull? apoi las pe mine, că vrei tu să mă descoşi

20 pe mine, dar o să te descos eu pe tine”.

— Tot ce se poate, răspunse el. Eu l-am văzut ieri umblând pe la Bucur.

— Nu, nu! îl întrerupse ea, dând din cap. Bucur e om rău de gură, dar nu are niciun cuvânt de a-l is

25 piti pe Zamfir să plece.

— Nu are Bucur nevoie de niciun cuvânt, întâmpină el vorbind foarte pe nas. E destul să fie rău de gură pentru ca să-i facă lui Zamfir la Vadu-Morii nesuferită viaţa. Uite – urmă el şi mai pe nas – Zám

30 fir e băiat curăţel şi harnic, tu nu eşti încă bătrână, ştii să te ţii şi ai avere frumoasă: când se întâlnesc în drum unul ca el şi una ca tine, lumea vede ceva. Ţie nu-ţi pasă, dar Zamfir e flăcăujşi-l va fi supărând gura cea rea a lui Bucur.

35 Ana era atinsă în slăbiciunea ei de femeie.

— Şi ce adică ar fi puţind să zică lumea – întrebă ea supărată – pentru ca Zamfir să-şi iasă din sărite!?

Acum credea Ghiţă că va fi voind Zamfir să plece.

40 – Nu lumea – răspunse el rostind vorbele de tot trăgănat – ci Bucur al lui Cimbru… El spune la toată lumea că tu l-ai adus pe Zamfir ca să-ţi fie slugă, iar el a venit ca să ţi se facă stăpân.

— E proastă lumea 1 strigă Ana, scoasă din cumpăneală. Tu ce crezi?

5 Ghiţă iar zâmbi: o avea acum în cleşte.

— La mine, răspunse el, nu merge pe crezute, ci pe ştiute: eu te întreb pe tine când vreau să ştiu ce e. Dacă zici tu că e proastă lumea, eu ştiu că nici tu nu vrei să-l ai slugă, nici el nu vrea să ţi se facă stăpân.

Nu-i aşa!?

Acest „nu-i aşa!?” îi suna Anei ca „nu-i de loc aşa!”

— Ba e aşa! strigă ea, sărind în picioare. Dacă vrei să ştii, nu mai departe decât ieri mi-a zis că rămâne dacă vreau să-l iau slugă cu simbrie.

Ghiţă ştia acum de ce voia Zamfir să plece: să te mea că nu cumva să se încurce. Totuna era, la urma urmelor, dacă se încurca el ori o încurca pe ea.

— De ce nu-l iei atunci? întrebă el.

— Pentru că lumea, răspunse ea, fiind cum zi

seşi tu, n-ar crede că mi-e slugă numai.

Ghiţă iar îşi luă mustaţa între dinţi. O-nţelegea foarte bine: se temea şi dânsa ca nu cumva să se încurce cu Zamfir. El ar fi voit să o vadă încurcată.

— Apoi de asta tot nu mai scapi, grăi dânsul cu

— glas limpede şi ascuţit. Nu se poate să fii şi cu cinstea păzită, şi cu treburile făcute: orişice ai face tu, lumea tot crede că nu ţi-e numai slugă! Dacă-ţi pasă, lasă-l să se ducă, iar dacă nu-ţi pasă, caută să-ţi faci treburile.

— Vorbele acestea erau foarte aspre pentru o femeie, dar nu şi pentru Ana, care era soră cu Ghiţă. Tot aşa zicea şi dânsa. Umbla să-şi facă treburile fără ca să se-ncurce, dar nu se speria prea tare de gândul că tot ar putea să se încurce. Vorba nu era însă! acum să-i

ceară fratelui său un sfat, ci să afle ce gândeşte el.

— Ce zici tu, nene, întrebă ea: să-mi pese ori să nu-mi pese?

— Mă mir că mă mai întrebi, când ştii ce-am zis şi cum îmi umblă gândurilel răspunse ei. Gura lumii

cere, dar nu dă de mâncare, şi eu mă uit la ea numai ca să văd cum pot să-mi fac mai uşor treburile. Eu sunt însă eu, şi tu eşti tu, şi orişice aş zice eu, tu ai să faci numai cum îţi vine ţie. Asta – urmă el uitându-se iar în pământ – o s-o descurcaţi voi, cu Zamfir, cum veţi şti.

5 Ana era tot unde a fost: nu ştia nimic. Asta o scotea din răbdare.

— Care va să zică, ţi-e totuna dac-oi face cum zici tu ori altfel! strigă ea supărată.

— Ba totuna nu mi-e, răspunse el, căci dacă totuna

10 mi-ar fi, aş zice să faci cumva; tu vezi însă că eu mă feresc de a te sfătui într-un fel ori în altul, iar aceasta o fac tocmai fiindcă mi-ar cădea foarte greu dacă tu ai face tocmai ceea ce eu te sfătuiesc să nu faci. Nu-i aşa că e mai cuminte să te las să faci tu cum ţi-o fi

15 venind ţie?! orişicum ai face, noi tot frate şi soră rămânem.

Ana vedea că-i este peste putinţă să scoată din el ceva dacă nu-l va apuca mai pe faţă.

— Să-l las dar pe Zamfir să plece? întrebă ea.

20 – Ba să nu-l laşi dacă ţii să păstrezi moara şi vatra! răspunse el. Tu ziseşi că aşa singură nu mai poţi să te încarci cu ele.

— Să-l ţin dar?

— Se înţelege!

25 – Dar cum să-l ţin?

— Cum îl vei fi puţind, răspunse Ghiţă. Eşti tu femeie destul de cu minte ca să-l ştii lega aşa ca să-l ţii cât îţi vine la socoteală şi să scapi de el când nu-ţi mai trebuie.

30 Acum era pe cale Ghiţă.

— Ei cum? întrebă ea repede.

— Nu ştiu, răspunse el gata de plecare. Asta o s-o descurci tu singură. Vine el? Te duci tu? Ori ţi-l fac eu să vie?

35 – Ce-ţi pasă?! întâmpină ea supărată.

Ghiţă se uită peste umăr înapoi la ea. Vedea el ce vrea dânsa.

— Te duci ori nu te duci? o întrebă.

— Nu mă duc! răspunse ea hotărâtă.

El plecă, iar ea rămase cuprinsă de simţământul că el nu mai râvneşte la moară, căci dac-ar râvni, tot ar fi făcut ceva ca s-o desfacă de Zamfir.

Nu! nu! Erau nimicuri toate câte spusese Zamfir: 5

alta era supărarea lui. Lumea avea, la urma urmelor, dreptate când zicea că au, ea şi Zamfir, slăbiciune unul pentru altul. Asta se vede şi nu se poate ascunde. El zice că vrea să plece ca s-o sperie şi s-o moaie pe ea. „Nu, nu, nu! odată cu capul nu!” îşi zise ea. 10 În zadar 1 văduva e văduvă şi văduvă are să şi rămâie câte zile îi mai rămân pe pământ. Dar când mai are şi copii!? Dar când mai are şi avere? Văduvă are să rămâie!

Îl înţelegea atât de bine pe fratele ei: „Să-l legi 15 numai aşa ca să poţi scăpa de el când nu-ţi mai trebuie!” Vorbele acestea se potriveau atât de bine cu gândul ei: tot frate îi era ei Ghiţă!

Dar Zamfir putea să vie în toată clipa: ea se puse să dereticească prin casă, căci n-ar fi vrut ca el s-o 20 găsească cum era.

Putea însă dânsa să dereticească-n toată tigna şi să mai şi aştepte, căci Zamfir trebuia să-l aştepte pe Bucur, care placase la Piteşti ca să vadă dacă e rost de cărat lemne, ori rămâne să care pietriş la şosea. Iar 25 Bucur, deşi nu se-mbătase, a sosit abia pe la miezul nopţii.

— Acum nici nu mă mai duc – grăi Zamfir supărat – că n-o mai găsesc!

— Ba te duci, dac-ai zis că vii, răspunse Bucur. 30 N-ai decât să te întorci, dacă n-o găseşti, şi-i spui apoi c-ai fost: nu a ta, ci a ei să fie vina.

Ana nu-l mai aştepta, dar tocmai fiindcă nu-l mai aştepta, ea se zbătea chiar mai rău decât seara trecută şi zăcea într-un fel de piroteală când auzi paşii 35 lui.

Ea sări înveselită în picioare. Îi era parcă n-a fost nimic. Degeaba, tot n-a putut el să nu vie.

— Sărac de tine, îi zise ea, munceşti toată ziua, şi eu nu te las nici noaptea să dormi. Nu era nevoie să

40 vii atât de târziu: puteam eu să mai aştept.

19 – Opere, vol. IV – Ioan Slavici

— Zău că nici nu prea aveam de ce să viu, răspunse el morocănos. I-am spus lui nenea Ghiţă să-ţi spună că mi-am tras seamă şi nu mă mai gândesc la plecare; el mi-a zis însă că nu poartă vorbe şi că mă aş

5 tepţi. Altfel nu veneam.

Ana putea să fie acum şi mai veselă. Inima ei se închise însă, fiindcă el era supărat c-a trebuit să vie. Tocmai fiindcă şi-a schimbat gândul ar fi trebuit să grăbească la ea.

10 Ea se lăsă posomorâtă pe marginea patului.

— Nu e adevărat că te-am aşteptat, grăi dânsa. Asta a zis-o nenea aşa, din capul lui, şi n-aveai nevoie să asculţi de el. Dar, în sfârşit, de spetit nu te-ai spetit, şi drumul nu e mai lung de acolo până aici decât

15 de aici până acolo.

Asta suna ca şi când ar fi voit să-i spună că poate să plece.

Nici nu se gândea Zamfir să mai stea. O vedea însă că e supărată şi n-o mai văzuse încă aşa; îi era dar greu

20 să plece ca din puşcă.

— Să vezi – grăi dânsul făcând un pas spre ea – el îmi spunea că-ţi faci inimă rea, că eşti neliniştită, că mă aştepţi…

— Eram neliniştită, îmi făceam inimă rea, te aş

25 teptam – răspunse ea cu mâhnire femeiască – şi nici nu ştiu de ce folos ţi-a fost să-mi faci spaimă când nu puteai să ai gând de plecare.

— Ba am avut! zise el.

— Cum l-ai avut şi l-ai părăsit aşa peste noapte 1?

30 întâmpină dânsa. De ce l-ai avut şi de ce l-ai părăsit?

— Asta o să ţi-o spun odată în toată tigna.

— Şi de ce adică să nu mi-o spui chiar acum!? îi zise ea cu glas stăruitor. Ce te opreşte? Copiii dorm şi nu ne supără, iar noaptea e destul de lungă şi-ţi ră

3 5 mâne destul timp şi pentru somn. Te iartă inima să mă laşi canonindu-mă să aflu ceea ce tu poţi să-mi spui în trei cuvinte? Te-am supărat cu ceva? Ţi-am făcut vreo nedreptate? Ai vreo dorinţă pe care eu aş putea şi nu voiesc să ţi-o împlinesc?

Ea nu-i zise să şadă, dar se dete puţin mai spre căpătâi, ca să-i facă Îoc, şi el se aşeză lângă dânsa şi

începu să-i spună ce avea pe inimă.

Ana vorbea şi cu el tot ca eu fratele ei: îl lăsa să 5 vorbească, dar nu credea ce el îi spunea, ci pândea mereu, ca el să se dea de gol.

Despre slăbiciunea sa pentru dânsa el n-a vorbit nimic, fiindcă ea nu-l făcuse nici să ia hotărârea de a pleca, nici să-şi schimbe gândul.

10 Ana nu se îndoia însă că numai asta-l făcea atât de schimbăcios.

— Eu cred, zise ea, c-o fi şi vreo slăbiciune omenească la mijloc.

— Tocmai asta e, răspunse el cu inima deschisă.

15 Mă vezi că sunt om slab; una zic şi alta fac: mă tem de mine însumi mai mult decât de toate. Am zis că n-o să mă împrumut niciodată, şi m-am împrumutat; mi-am pus de gând să macin numai ziua, şi macin şi noaptea. Aşa o să fiu cu toate, şi numai bunul Dumne

20 zeu ştie unde o să ajung în cele din urmă. Eram ieri seară hotărât să plec, iar azi sunt hotărât mai tare ca oricând să rămân.

— Şi şezi pe pat ici lângă mine, adăugă ea râzând.

El voi să se ridice.

25 – Şezi, omule, urmă ea trăgându-l de mânecă.

Ce e dacă şezi? Nu cumva e vreun păcat? e vreo primejdie?

— Nu e nici păcat, nici primejdie – răspunse el dându-se puţin mai departe, ca să o poată vedea mai

30 bine – dar lumea, dacă ne-ar vedea şezând aşa, şi-ar face gânduri rele despre noi.

— Ei? şi pe tine te doare capul de gândurile pe care şi le face lumea?! întâmpină ea. Parcă lumea nu şi le face şi fără ca să ne vadă? parcă ea nu vede şi

35 ceea ce nu-i? Dacă ne-am uita în gura lumii, ar trebui să mergem unul în o parte a lumii şi altul în alta, cum voiai tu.

— Nu e vorba de asta, întâmpină el, dar ceea ce n-ar face când îl vede lumea, nu face omul cu inima

40 liniştită nici când nu-l vede nimeni. Nu-mi pasă

nici mie de ceea ce zice lumea, dar îmi pasă de ceea ce ştiu eu. Îţi spusei că sunt om slab şi nu ştiu unde o să ajung în cele din urmă.

Ana era acum mulţumită: îl avea şi-l ţinea bine legat:

5 – Haid! – zise ea râzând – pleacă. Bucur te ştie că eşti aici şi mâine e plin tot satul.

se ridică şi plecă, iar ea-l însoţi până la uşă.

— Ziceai – grăi dânsul tot râzând – că nu-ţi pasă de gura lumii.

10 Ea nu se mai putea stăpâni: trebuia să-i dea o muşcătură.

— Nici nu are să-mi pese – răspunse ea după ce el trecu pragul – căci lumea n-o să zică: „Proasta aia s-a lăsat să fie scoasă din minţi!” ci: „Prostul ăla n-a

15 fost în stare să-şi găsească alta!”

Zamfir ar fi voit să se întoarcă, pentru ca să-i spună c-ar fi proastă lumea dac-ar zice aşa, dar ea închise uşa şi-l lăsă afară.

VII

20 Lucrurile iar mergeau cum nu se aşteptase Zamfir, deşi nu tocmai cum îşi închipuise Ana.

Moara umbla întruna, măciniş era destul, şi Zamfir se simţea tot mai aproape de timpul când nu îi va mai da Anei uimul, ci-l va păstra pentru sine.

25 După învoiala ce făcuseră, Ana lua şi uimul morii, şi roadele vetrei până ce nu va fi scos rata, pe care avea s-o plătească din preţ. Dacă ieşea din uim mai mult, lua Zamfir el singur şi uimul, şi toate roadele vetrei. Trecuseră abia două luni, şi în podul morii

30 se adunaseră o sută treizeci şi opt de baniţe de porumb şi şaptezeci şi patru de baniţe de grâu, ceea ce, după preţurile din piaţa Piteştilor, făcea vreo şase sute de lei.

„Dacă merge tot aşa – zicea Zamfir frecându-şi

35 mâinile – în curând după sărbători uimul e al meu!”

Îşi făcea omul socoteala şi-i ieşea un câştig de cel puţiii trei mii de lei pe an. Aşa şi trebuia să fie. Măselele

morii macină pentru gura omului, şi moara e lucru cu câştig. Dacă lua Ana pe nemuncite o mie de lei, dacă un morar ia fără nicio grijă o mie două sute de lei pe an, Zamfir, care muncea mai mult decât un morar şi avea şi paguba morii, nu lua mult dacă lua 5 trei mii. El însă, care nu avusese în viaţa lui niciodată nici trei sute de lei, era cuprins de un fel de grijă când se gândea că într-un singur an ar putea să adune câteva mii.

De! aşa e! Averea se agoniseşte uşor: greu e numai 10 s-o păstrezi.

Nici nu erau-însa lucrurile tocmai cum şi le ticluia Zamfir în gândul lui.

Orişicât de lămurită ar fi fost învoiala cu Ana, Ana era muiere şi nu voia să ştie de preţurile din piaţa Pi15 teştilor.

— De! – zicea dânsa – la primăvară o să fie preţurile mai micii

— Bine – îi răspundea el – vinde-ţi grâul şi porumbul acum şi păstrează banii!

20 Nici asta n-o voia dânsa. De ce să ţie banii închişi în ladă? 1 Ţinea să vândă o dată şi mult şi să i se socotească chila de porumb cu 7, iar cea de grâu cu 12 lei mai ieftin decât în piaţa Piteştilor. [W Ce putea omul să-i facă?! E peste putinţă să te 25 ajungi la vorbă cu muierile dacă n-o laşi pe-a lor, şi era destul ca Ana să scape o vorbă despre ceea ce el ar face dacă în locul ei ar fi alta mai tânără, pentru ca socoteala ei să iasă bună.

Mai era apoi la mijloc şi fonciera, şi patenta mo30 rii. Pe aceste tot el avea să le plătească. Fiindcă el n-avea bani şi perceptorul dădea zor, a plătit ea, şi a rămas să se despăgubească din uim cu preţurile alese de ea.

„Tot o s-ajung în postul Paştilor să iau uimul” îşi 35 zise Zamfir, fără ca să-şi mai frece mâinile.

El mai scăpase însă din vedere încă ceva. Bucatele se vindeau mai uşor la Piteşti decât la moară, şi căratul tot pe el îl privea, apoi era lucru de sine înţeles că dânsa, care era stăpâna morii, nu putea să dea vamă 40 când măcina la moara ei, şi măcina din podul morii. Mai măcina

câteodată şi pentru alţii. Ghiţă ştia pentru cine, iar Zamfir îşi dădea seamă că asta e un fel de jaf, dar îi era greu şi se făcea că nu înţelege.

Nu lăsa Ana să treacă nimic de la dânsa, iar Zamfir putea să-nchidă un ochi, căci după Paşti tot ajun5 gea el să ia uimul morii.

Mai erau apoi şi caii, şi boii, care nu mai mâncau degeaba.

Bea, nu-i vorba, Bucur al lui Cimbru, dar făcea treabă şi se mulţumea cu puţin, ca orişicare om ce 10 urmăreşte un scop.

Una-l mâna pe Bucur: să înece pogoanele luate de la dânsul şi să-nsoare pe Zamfir cu Ana, pentru ca să crape fierea înghită. Ar fi fost, când era stăpânit de gândul acesta, în stare să care zi şi noapte bolovani în 15 spinare şi să bea numai apă rece. „Ileh!” zicea el şi muncea cât trei pentru un franc pe zi: în două săptămâni a cărat el şi băiatul unsprezece stânjeni la Piteşti şi i-au adus lui Zamfir o sută şaptezeci şi doi de lei, număraţi pe masă. 20 „Dacă merge aşa – îşi zicea Zamfir – mă plătesc de Ghiţă şi tot mai am bani destui la primăvară”.

Dai însă boi, cai, căruţă, car şi nutreţ n-avea Zamfir. Le luase toate de la Ana, dar încă nu le plătise. Cum se putea ca el să ia atâta sumedenie de bani şi ei 25 să nu-i dea nimici Dar vorba era să le plătească în zile de lucru. Fără îndoială 1 De ce să nu-i dea însă o parte şi din banii pe care îi câştiga cu boii ei, cu caii ei, cu carul ei, cu căruţa ei 1? Trebuia să-i dea, şi i-a dat Zamfir.

30 într-o bună dimineaţă a mai luat şi pe Safta de la el, aşa, numai pe câteva zile.

Zicea că e bolnav Silea, băiatul, şi singură nu putea să-i poarte grija.

Era în adevăr bolnav şi-n adevăr nu-i mai purta 35 grija, dar nu tocmai asta o făcuse s-o ducă pe Safta-n deal.

Ţinea Ana să ştie ce se petrece la moară, iar Safta, proastă cum era, nu era în stare să-i spună nimic. Nu-i rămânea dar Anei decât să meargă mai des pe la moară, 40 şi era greu să-şi lase copilul acasă şi încă mai greu să-l

ia cu dânsa. Dac-o avea pe Safta-n deal, putea să plece orişicând de-acasă şi să stea nesupărată de nimeni la moară.

Mare lucru nici n-a fost asta.

Bucur era mulţumit că Ana vine mai des pe la 5 moară, Zamfir se lipsea uşor de Safta, care multă treabă nu putea să-i facă la moară, iar Safta s-a dus bucuros la Silea al ei.

Sărmana de ea! Bună fată, dar tot ar fi fost în stare să-i scoată Anei ochii cu ghearele. Nu putea s-o io ierte că l-a lăsat pe Silea să se prăpădească atât de rău. Ceilalţi copii erau şi ei nespălaţi, gălbejiţi şi dezmăţaţi, de-ţi era greu să te uiţi la ei, dar Silea, săracul, nu mai era decât piele veştedă întinsă pe oase subţirele. Iar casa şi preajma casei!? Parcă trecuseră tă15 ţării pe acolo.

— Ptiu! ce scârnăvenie de femeie! strigă Safta şi se puse pe lucru.

Chiar şi acum toamna era o purecărie de te apuca groaza când treceai pragul, şi aşternutul era plin de 2 O pete de sânge. Aici nu putea să trăiască suflet de creştin. Bieţii de copii! Să te miri că nu s-au prăpădit.

Dar vatra Anei!? Curat jaf! Vase ştirbite şi nespălate, ici o oală, colo o cratiţă, mai departe un ceaun, cum le lăsase Ana din mână, cuţitele şi furculiţele 25 ruginite, lingurile pline de soi şi peste toate o muscărie ca-n toiul verii.

— Asta-i moarte de om! – strigă iar Safta şi se puse să frece şi să cureţe.

A stat dar Safta bucuros la casa Anei câteva zile, o 30 săptămână şi mai bine: n-ar fi iertat-o firea să plece până ce nu le vede iar toate cum le ştia, curate şi-n bună rânduială, cum o-nvăţase Ana să le ţie. Curăţenia însă şi buna rânduială se fac uşor, şi greu e numai să le păstrezi, ca să nu ai mereu nevoie de a le face: peste 35 vreo zece zile erau toate oglindă, iar Silea alerga prin casă şi se rotunjise de era mare mulţumire să-l ţii în braţe şi să-l dezmierzi; a apucat-o dar şi pe Safta dorul de serile petrecute la focul din faţa morii.

Degeaba; timpul trece şi oamenii se prefac. Se – 40 stricase fata şi nu mai putea să stea, ca mairiainte, zile-ntregi, cu copiii, cu gâştele, cu raţele şi cu găinile numai. Apoi, de când s-a dus la moară, n-a auzit, ce-i drept, nicio vorbă bună de la nimeni, dar nici ocări şi ghionturi n-a mai mâncat, iar ca stăpână la casa ei, făcea ce voia, se scula şi se culca când îi venea, 5 mânca ce-i plăcea, şi-l schimbă traiul bun pe om. Lasă că nu mai era tot atât de bondoacă ca mai-nainte şi se săltase la trup, rotunjindu-se la obraji, dar i se schimbase şi faţa. Nu mai era copilul necăjit şi supus, care nu îndrăzneşte să ţi se uite în ochi, ci fata voioasă care 10 râde mereu, şi din ochi, şi din buze, ţi se uită fără de sfială-n faţă şi are voinţa ei, peste care nu lasă pe orişicine să treacă. O vedeai acum că e fata lui Bucur al lui Cimbru, şi Anei i se părea câteodată cam obraznică.

Obraznică tot nu era însă Safta. 15 Umblând după treburile ei, Ana s-a dus azi, s-a dus mâine şi s-a mai dus şi poimâine la moară, şi-a părăsit în cele din urmă vatra şi-a ajuns să-şi facă focul în vatra de la moară. Tot a ei era, la urma urmelor, şi asta.

20 Aşa şi trebuiau să vie lucrurile.

Strâmtorat de nevoile cele multe, Zamfir lăsa moara să umble, când avea destul măciniş, şi ziua şi noaptea, ba a început să macine şi din porumbul adunat în podul morii, căci vindea făina cu preţ mai bun decât 25 porumbul. De ce să stea moara degeaba!? Dormea dar omul pe apucate, fie noapte, fie zi, când avea răgaz, şi Ana trebuia să stea mult la moară dacă voia să vorbească în toată liniştea cu el. Când n-avea de lucru la coşuri, se trăgea într-un colţ şi se lăsa să-l fure som3 O nul, iar când suna talanga pe pietrele deşerte, el sărea-n picioare şi iar alerga la coşuri. Tignit nu-l găseai decât în timpul când se punea şi el să-mbuce ceva. Ana mânca dar şi ea cu el şi, ca să aibă ce să mănânce, îi gătea dânsa mâncarea. Acasă la ea nu prea făcea 3 5 lucrul acesta, ci se mulţumea cu ce-avea la îndemână; aici însă n-avea altă treabă. Astfel stăteau lucrurile, astfel treceau zilele: în vreme ce Safta se bălăbănea cu copiii, Ana se scula când soarele intra pe

fereastră, se gătea şi pleca la moară, de unde nu se-ntorcea decât 40 în amurgul serii. Lucrul ăsta trebuia să se sfârşească odată.

Degeaba aştepta însă ca Zamfir s-o cheme acasă, căci zilele treceau una după alta şi ea rămânea tot în deal.

Dacă obraznică ar fi fost, Safta ar fi zis, ba ar fi 5 făcut chiar ceva: ea tăcea însă şi aştepta.

O cuprindea un fel de jale când se gândea că la moară nu simte nimeni lipsa ei şi se cutremura când se gândea că şi acolo le va fi găsind toate, când se va întoarce, cum le-a găsit în deal, dar ea tăcea şi aştepta, io Putea să şi aştepte.

Nu-i vorba, se înşela dânsa când se mâhnea că nu simte nimeni la moară lipsa ei. N-o băgase Zamfir în seamă câtă vreme a fost la moară; acum, când nu mai era, mereu o vedea cum fusese când a fost. Alta era 15 acum şi casă, şi moara, ba chiar şi masa lui Zamfir, deşi Ana era mare măiastră în ale gătirii şi mereu îl întreba pe Zamfir ce-i place şi cum îi place. Era vina lui că nu ştia niciodată să-i dea alt răspuns decât: „Ce-o fi, cum o fi!” Safta, mai prostuţă, nu întreba 20 niciodată, n-ar fi îndrăznit, Doamne fereşte: ea gătea, punea bucatele pe masă, apoi se trăgea într-un colţ şi privea. Dacă el mânca cu poftă, inima ei se umplea de bucurie, ochii ei se umezeau de-nduioşare, iar dacă el gusta de ici şi de colo câte ceva, castătea 25 parcă era să i se surpe moara în cap. Aşa era Safta cu toate: se uita la faţa lui şi ştia ce-i place şi ce nu-i place, cum îi vin mai la îndemână lucrurile şi care îi sunt slăbiciunile. Ei amândoi ar fi putut să trăiască o viaţă întreagă împreună fără ca să aibă nevoie de a 30 vorbi unul cu altul. Era oare cu putinţă ca Zamfir să nu simtă lipsa ei când nu mai era niciun lucru la locul lui şi niciunul cum trebuia să fel? îi era însă greu să-i vorbească Anei despre aceasta. A luat-o în câteva rânduri aşa cam pe departe, o întreba mereu dacă mai 35 e bolnav copilul, ba i-a spus chiar că crabună Safta la moară, dar Ana se făcea că nu-l înţelege, şi el o mai amâna de azi pe mâine.

De azi pe mâine şi iar de azi pe mâine s-au tot

amânat lucrurile până după Crăciun şi-ar mai fi putut Safta să stea mult în deal dacă n-ar fi fost şi altceva la mijloc. A dat însă de Bobotează, în loc de ger, o moină de s-a umflat râul şi au început găinile şi raţele şi gâştele să ouă. Acum nu mai era chip să tacă Safta. Câte şi mai câte seri a petrecut ea desfătându-se cu gândul prăsilei de păsări ce va face la moară!? ce raţe, ce 5 găini, ce gâşte, mai ales ce gâşte, ce spuză de păsării? De atâtea ori văzuse-n gândul ei banii luaţi pe ele şi număraţi leu cu leu în faţa lui Zamfir! şi acum să mai stea în deal!? Ferit-a Sfântul! Ea nu era bleagăl Ea era tăcută şi liniştită, dar când se-ndrăcea, îi jucau 10 ochii în cap ca la o veveriţă şi-ar fi fost în stare să dea iureş prin apă şi prin foc în cel mai strâjnic duşman.

Ce mai avea dânsa să întrebe? Ana nu plecase încă la moară şi copiii nu rămâneau singuri: a pornit-o la 15 vale.

Şi cobora, nene, din deal şi mergea spre moară de-ai fi crezut că-i gata să oprească râul în mersul lui şi să ia moara cu asalt, cum îi spunea tată-său că au Luat ai lor Griviţa. 20 Un singur lucru îi mai domolea pasul: nu ştia ce are să-i zică lui Zamfir, nici cum să vorbească cu el.

„Am să-l întreb – zicea dânsa în gândul ei – dacă sunt sluga lui ori sluga Anei. Dacă mi-o spune că a lui slugă sunt, am să-i spun că e lucru nelegiuit să-mi 25 pună alt stăpân în spinare şi că eu nu pentru simbria lui slujesc, ci pentru ca să cresc boboci de raţă şi de gâscă şi pui de găină. Iar dacă-mi spune că a ei slugă sunt, am să-i răspund că nu-mi trebuie, că nu vreau. Aşa! Dar cum să-i zic!?” 30 Asta era!

Ea nu putea să-i zică Zamfir, ca toată lumea: ar fi fost o obrăznicie.

Se opri dar ţeapănă în faţa lui, se uită drept în ochii lui, dar vorba-i rămase-n gât. 35 Zamfir nu era nici el în stare să-i zică ceva.

O vedea, ştia că e Safta şi se uita cu toate acestea la ea parcă n-ar mai fi văzut-o niciodată în viaţa lui. Nu, îi era peste putinţă să creadă că poate şi Safta să fie cum o vedea. 40 – Ce s-a întâmplat? întrebă el buimăcit.

— Nene Firule! – răspunse ea cu glasul înecat – eu am venit acasă!

Pe Zamfir îl trecură fiorii.

„Firule!” De ce „Firule!?” De unde a scos ea vorba asta!? Pe el îl chema Zamfir; aşa-izicea toată lumea, şi nu-şi aducea aminte ca cineva, de când a murit mama lui, să-i fi zis altfel; cum ajunge ea să-i zică tocmai: „Nene Firule!?”?

— Ţi-a făcut ceva!? şopti el încet şi gata de a porni la de-ai.

— Nu! – răspunse ea – dar am venit acasă!

Zamfir se linişti.

— Şi ce-a zis ea? întrebă el.

— Nu ştiu, răspunse Safta.

— Cum? nu i-ai spus că vii?

— De ce să-i spun?! Nu cumva mi-e stăpână?! răspunse Safta îndărătnică.

Zamfir iar se uită la ea ca la un om necunoscut. De! era foarte greu să se împace el cu asemenea întoarcere.

— Safto! – grăi dânsul blând şi aşezat – asta nu se poate!

Ea se uită drept în ochii lui şi-l măsură de jos până sus.

— Ba se poate! grăi apoi liniştită şi se duse în moară şi se aşează pe un sac de grăunţe.

— Ei, comedia naibii! zise el, scos din sărite, şi plecă după ea.

Safta şedea pe sac, dar şedea încât ai fi putut să ridici moara şi s-o duci aiurea, dar ea tot nu s-ar fi mişcat.

— Degeaba, Safto – zise el iar – tot trebuie să te duci şi să-i spui şi apoi poţi să vii şi să rămâi.

— Nu am să mă duc şi am să rămân! răspunse ea, înfigându-se oarecum mai tare în sacul cu grăunţe.

Zamfir îşi încrucişă braţele. Ce putea să-i facă li1 Nimic, nimic! Spurcată fiinţă femeia! Şedea puiul acela de drac acolo pe sac şi se uita în toate părţile cu nişte ochi care se umpleau din ce în ce mai mult de lacrămi şi te muia de te făcea ca lipanul opărit.

— Are să plângă! strigă el. De ce plângi! Ţi-a făcut cineva ceva!? Pe cine vrei să sperii cu plânsul tău? Mie puţin îmi pasă de el I

— Nu ţi-e ruşine obrazului I? strigă ea plângând cu hohote. Asta e moară!? coteţ de porci e! Asta e casă!?

s Aşa-ţi place-a trăieşti?! Care va să zică de aceea m-ai trimis pe mine-n deal şi m-ai ţinut atâta timp acolo!? Ce fac eu acum!? Zamfir era răpus.

El se apropie de dânsa, o cuprinse binişor cu bra10 ţul şi i se uită ca la un copil în faţă.

— Linişteşte-te, dragă, îi zise el. Dacă nu vrei şi nu vrei, eu silă n-o să-ţi fac. Ai venit, venită să fii. O să mă duc eu să-i spun.

— Lasă-mă-n pace! grăi dânsa, dându-l cu cotul la 15 o parte, şi plecă să se ducă-n casă. Ce te tot căciuleşti la ea – adăugă apoi uitându-se peste umăr înapoi – parcă n-ai fi mai om decât dânsa?! Zamfir se uită lung în urma ei. „Ce să-i faci!? îşi zise el. N-ai ce să-i faci! O iei 20 slugă şi ţi se face stăpân în casă”.

VIII

Bucur se uita pe râu la deal şi râdea prin ascuns, nu însă pentru că îi venise fata acasă, ci pentru că era moină şi apa începuse să treacă peste zăgaz.

25 El însă nu râdea singur.

Rar se-ntâmplă ca moina să vie atât de in curând, şi dacă mai ţinea bălţăreţul, trebuiau să pornească şi sloiurile, fie pe-nserate, fie peste noapte, iar Ghiţă atât aştepta.

30 Zamfir scosese cângile şi razurile la îndemână, pentru ca să fie gata când se vor porni sloiurile, iar Bucur căra gunoi de-a lungul şanţului, ca să-l aibă la îndemână dacă apa-şi face vreo spărtură. Lua cu furca şi punea peste pământul scos din şanţ, căci pământul

35 îl spală apa, dar gunoiului n-are ce să-i facă, ci trebuie să-l podmolească.

Ghiţă se uita şi le dădea pe ici, pe colo câte un sfat, pentru ca lucrul să iasă cât se poate de bine.

Ana era şi dânsa pe acolea, căci în averea ei se

petreceau toate. Nu se dusese Zamfir să-i spună c-a plecat Safta de la casa ei şi a venit la moară, dar nici n-avea nevoie, căci văzuse Ana c-a plecat şi o vedea 5 că e la moară. Înghiţea biata femeie din când în când câte un nod, dar nu zicea nimic, ci aştepta ca Zamfir s-aducă vorba la Safta, iar Zamfir avea acum altă treabă, alte griji, alte gânduri.

Mergând de ici până colo, aşa, ca să nu stea la un 10 loc, Ghiţă se apropie în cele din urmă de Bucur.

— Şi de ce adică pui gunoi pe deasupra? întrebă el foarte pe nas.

— Uite – răspunse Bucur cam în zeflemea – fac şi eu ceva ca să-mi treacă de urât. Nu prea e înalt

15 valul ăsta de pământ şi nici gros nu prea e: dac-ar fi să vie apa mare, ca să se prelingă pe ici, pe colo peste el, roade uşor pământul, îşi face încetul cu încetul drum, şi atât îi trebuie ca-ntr-un ceas să spele ce-a făcut Zamfir în trei săptămâni. Pun gunoiul ca să nu 20 poată roade apa.

— Dar dacă nu trece pe aici, apucă-n colo spre pogoanele tale şi strică tot ceea ce tu ai făcut în patru ani, întâmpină Ghiţă.

Bucur se uită lung şi cam a om prost la el. 25 Vedea el unde bate Ghiţă cu gândul, dar voia să-l mai ispitească.

— Aşa e! grăi dânsul oarecum speriat. Pân-acum locul era mai jos aici: dacă se ridică, apa trebuie să apuce încolo. Asta nu se poate să rămâie aşa! Ce e de

30 făcut aici!? îl

Ghiţă dete din umeri. Ştia el ce e de făcut, dar nu-i venea s-o şi spună: aştepta ca Bucur s-o facă fără ca să-i spună el.

Dacă spăla apa acum şanţul, rămâneau neatinse 35 pogoanele de dincolo şi Zamfir era nevoit să facă la primăvară lucru mai cu temei.

— De, eu nu ştiu – zise el dând din umeri – dar prea tare n-ai să te sperii. O fi pe ici, pe colo ceva mai afânat pământul, şi îi este destul apei să găsească

40 o gaură de sobol pentru ca să apuce pe ea şi să-şi facă loc.

Ghiţă i se rânji în faţă. Ar fi fost în stare să ridice furca de fier şi să-i tragă una-n cap, ca să-l culce la pământ.

— Vorbă să fie! grăi dânsul. De ce să mai aştept!?

5 E mai uşor să-l afinez eu de pe acum.

Ghiţă nu-i zise nici da, nici ba, ci se făcu că lui îi este totuna.

— Ei, ce zici? stărui Bucur. Nu e mai uşor aşa!?

— După cum e omul, răspunse Ghiţă. Unul e mai 10 inimos, altul mai aşa ca mine: eu n-aş face-o.

Bucur aruncă furca din mină, făcu un pas spre Ghiţă şi se opri stând drept în faţa lui.

— Mă! – îi zise încet şi liniştit – eu şi tu, noi amândoi, suntem de neam din Vadn-Morii şi ne cu

15 noaştem, ne ştim foarte bine unul pe altul. Tare trebuie să te fi prostit tu ca să crezi că eu nu înţeleg ce vrei tu şi că eu, om în toată firea, Bucur al lui Cimbru, aş fi în stare să fac mişelia la care tu te gândeşti. Nici dac-aş fi beat mort n-aş uita că veneticul ăla a 20 făcut aici muncă cinstită şi ar avea tot dreptul să mă toace-n cap ca pe un câine dacă aş gândi ca tine.

Ghiţă se dete un pas înapoi.

— Dar cine dracul ţi-a zis să o faci?! grăi dânsul mai înăcrit de cum era de obicei.

25 Bucur iar i se rânji în faţă.

— N-ai zis, nul întâmpină el. Eşti cu mult mai viclean decât să zici, dar omul nu numai cu gura vorbeşte. Mie nu-mi pasă dacă vine ori nu vine mare Vedea: ale tale sunt pogoanele! fă tu ce-i fi făcând.

30 dar voi îl ştiţi pe Bucur al lui Cimbru – urmă el ridicând mâna – şi să mă ferească Sfântul să nu prind pe vreunul dintre voi pe aici, că e rău de mine – m-ai înţeles?! – de mine-i rău!

Ghiţă se dete câţiva paşi înapoi, se întoarse şi 35 plecă: nu-i şedea lui bine să-şi facă de lucru cu un beţiv ca Bucur.

Dac-ar fi fost beat, Bucur ar fi strigat o dată „huo”, dar era treaz şi l-a lăsat să-şi caute de drum.

Nici n-au venit însă lucrurile cum şi le închipuise Bucur.

Pe-nserate, apa a venit mai mare şi gheaţa a început să trosnească.

— Acum se porneşte I strigă Bucur şi aruncă iar furca, pentru ca să alerge dimpreună cu băiatul la

5 deal, din sus de zăgaz, unde era şi Zamfir cu Preda şi cu Păun, vecinul acestuia.

Până în dreptul zăgazului râul era totdeauna curăţit de gheaţă, pentru ca apa să curgă fără de împiedicare spre moară: de aici porneau dar sloiurile dacă 10 porneau.

Gheaţa mai trosni de câteva ori, de se auzea până-n deal, şi o mare bucată din ea se dezlipi încetul cu încetul şi o porni spre vale.

Zamfir luă toporul şi sări pe ea, iar Bucur o prinse 15 cu cangea, ca s-o ţie-n loc.

— Săriţi şi voi! – strigă el întorcându-se spre băiat şi spre Păun – iar tu, Preda, vino şi mă ajută!

Lucra Zamfir cu ceilalţi doi din răsputeri, ca să sfarme cu topoarele sloiul în bucăţi mai mici, care 20 pot să treacă scocurile, iar Bucur şi Preda se opinteau să-l ţie-n loc, pentru ca să n-ajungă la stăvilare mai-nainte de a fi fost sfărâmat; dar gheaţa era groasă şi apa venea din ce în ce mai mare şi mai repede şi se apropiau cu toţii de stăvilare, unde sloiul se izbeşte. 25 Băiatul şi Păun, simţind că li se clatină sloiul sub picioare, se aruncară pe mal; iar Zamfir, care se afla mai spre mijlocul râului, fu împins, când ei săriră, şi mai departe, încât nu mai era chip să iasă şi el.

În acelaşi timp, sus la zăgaz trosni din nou şi sc. 30 porniră alte două sloiuri la vale.

— Acu-i acu! strigă Zamfir râzând. Cum ies eu de aici!?

Mai erau vreo câţiva stânjeni până la stăvilare, iar cângile nu erau destul de lungi pentru ca Bucur 35 să poată prinde sloiul, ca să-l tragă spre ţărmure.

Ce-i rămânea!? El sări de pe sloi în apă, făcu câţiva paşi şi ieşi pe celălalt ţărmure, ud până din sus de

genunchi şi cu cizmele pline de apă. La asta n-avea însă timp a se mai gândi, căci în acelaşi timp sloiul se izbi 40 de stăvilare şi, neputând să treacă se suci şi se puse de-a curmezişa, încât opri trecerea apei.

Acum râul se umflă din jos în sus, şi peste puţin se auzi spre zăgaz o trosnitură strâjnică, în urma căreia porni toată coaja râului la vale.

— Safto! Safto! strigă Bucur. Fugi în sat şi mai cheamă oameni, pe cine-i găsi!

Se puseră apoi cu razurile şi cu cängile toţi cinci, casă spargă sloiul. L-auşispart, şi îndată ce el a trecut înainte, apa s-a pornit şi ea la vale, dar s-au pornit şi sloiurile de mai la deal, şi peste puţin s-a izbit de stăvilar alt sloi mai mare şi iar s-a umflat apa şi iar a trosnit la zăgaz. Era peste putinţă ca ei singuri să biruie năvala sloiurilor: trebuia să mai fie şi alt rând de oameni, care lucrează sus şi de acolo-n jos cu topoarele.

Până la sosirea acestora nu le rămânea decât să spargă, cum puteau, sloiurile ce se îngrămădiseră în faţa stăvilarelor. Apa-şi căuta însă şi ea drumul ei. Un sloi se spărgea, şi altul venea în locul lui, iar apa, nemaiputând să curgă, se umfla, mereu se umfla. Când oamenii au început să sosească, Vedea era ieşită din albia ei şi nu se mai putea nimeni apropia de ţărmurele despre vatră, trebuiau să lucreze cu toţii ca să-i dea drumul prin stăvilare.

Nu era, cu toate acestea, primejdia atât de mare cum şi-o închipuiseră ei.

După apusul soarelui, băltăreţul s-a oprit şi cizmele lui Zamfir s-au făcut încetul cu încetul scoarţă. Degeaba! iarna lupii n-o mănâncă, şi cam pe la zece ceasuri sloiurile erau prinse de ger şi apa-şi făcuse drum peste zăgaz pe viroagă la vale şi începuse a se retrage-n albia ei.

O fi rupt, n-o fi rupt zăgazul făcut de Zamfir, asta acum nu se putea şti: şanţul era întreg şi nevătămat, şi Zamfir putea deocamdată să se ducă la căldură, să se premenească şi să-şi dezmorţească vinele.

S-a încălzit, s-a pe emenit şi s-a culcat, dar vai de odihna lui. Auzea mereu sloiurile izbindu-se de stăvilare, şi

fiecare izbitură-l deştepta din somn; vedea mereu sloiurile puindu-se de-a curmezişa şi apa umflându-se de la vale la deal şi iar tresărea din somn; auzea trosnetele la zăgaz şi-i venea să sară din pat. Dar toate aceste erau numai închipuiri: lucrul cel în aievea urât era că nu mai auzea apa curgând pe scocuri. Era morar Zamfir, şi morarul adevărat doarme liniştit numai când se învârtesc roatele şi huruie moara.

Nu dormea însă nici Bucur. A zis el, nu-i vorba, 5 „noapte bună" şi s-a dus să se culce, dar nu s-a culcat, ci a ieşit hoţeşte şi s-a furişat de-a lungul şanţului până la grămada de gunoi pe care o cărase la zăgaz. Aici s-a culcat, dar nu ca să doarmă, ci ca să stea la pândă.

Io la depărtare de câţiva paşi se izbea apa peste zăgaz cu un zgomot care străbătea prin măduva oaselor şi răsuna în deal.

„Nu! – îşi zise el – zăgazul nu l-a rupt pân-acum, şi dacă nu l-a rupt, nici nu-l mai rupe. Nu l-a

15 rupt: dacă l-ar fi rupt, ar curge lin".

Un lucru nu putea să înţeleagă Bucur: nu era aspru gerul, dar geruia, şi cu toate acestea, cam pe la miezul nopţii apa iar a început să iasă din albia ei şi, ieşită o dată, creştea repede. În curând a ajuns la

20 şanţul lui Zamfir şi peste câtva timp s-a revărsat şi pe celălalt ţărmure. Se-ntindea, mereu se-ntindea apa – dar nu curgea, ci stătea baltă şi numai la zăgaz se făcea zgomotul din ce în ce mai înfiorător.

„Ce e asta?" se întrebă el şi plecă de-a lungul va

— 5 lului de pământ spre moară. Apa se ridicase de nu mai rămăsese nicio palmă din valul lui Zamfir deasupra ei, dar la moară nu mai curgea.

„Aoleo! strigă el. S-a înfundat albia: s-a oprit apa şi a prins-o gerul. Acum e acum 1".

30 Simţea cum apasă apa cea multă şi cum trebuie să-şi spargă-n cele din urmă drum pe undeva.

„Ori ia moara, ori ia şanţul, ori îşi caută albia cea veche peste pogoanele mele, zise el. Ila-ha-ha! Acum să te văd, Ghiţă!"

— 5 A trecut însă noaptea fără ca apa să-şi fi spart drum: curgea peste zăgaz, se prelingea pe ici, pe colo spre matca ei peste pogoanele lui Bucur şi peste ale lui Preda, dar mai departe stătea baltă mare şi lată cât vedeai cu ochii.

4 o – Ce e!? întrebă Zamfir dimineaţa, când ieşi din moară şi văzu balta cea întinsă.

— Rău e! răspunse Bucur. S-a nfundat albia T

— Aş! asta nu se poate!

— Ba se poate, grăi Bucur. Tu ştii că albia nu-i adâncă; sloiurile care s-au oprit în ea sunt groase şi

5 au umplut-o de nu mai poate să curgă apa pe sub ele după ce le-a prins gerul 1

— Vorbă să fie! întâmpină Zamfir. Parcă nu le ridică apa!?

— Nu! de loc nu le ridică, răspunse Bucur. S-o fi 10 prelingând pe sub ele, dar nu are destulă putere, fiindcă a apucat-o pe deasupra. Nu vezi tu că gheaţa se îngroaşă de-a-ndoaselea, de jos în sus, iar nu de sus în jos?

Zamfir se scărpină în cap. 15 Aşa era. Intrase chiar el seara trecută în râu şi apa-i trecuse abia peste genunchi, iar acum i-ar fi trecut peste brâu, şi era îngheţată până sus, rânduri-rânduri, cum se ridicase, gheaţă peste gheaţă.

— Ce-i acum de făcut? întrebă el.

20 – Ce să fie!? răspunse Bucur, care era cu gândul la pogoanele lui. Mai aşteptăm şi noi, doară-şi va face apa drum pe dincolo, pe unde a curs atâta timp. Eu mă duc cu băiatul şi stau de pază la şanţ, pentru ca nu cumva să apuce apa peste el şi să-l roadă, iar tu 25 rămâi aici şi bagi de seamă ca să nu apuce apa prin moară, căci ori o ia, ori o podmoleşte.

Zamfir dete din umeri ca omul care nu ştie ce să facă. Nu se putea împăca cu gândul că apa nu mai curge la moară, şi tare ar fi dorit să se pună cu topoarele şi 30 să-i facă drum prin gheaţă. Gheaţa era însă acoperită cu apă: cine să lucreze acum iarna stând pe gheaţă până la glezne în apă!? Lucrul ăsta nu se putea face decât după ce apa-şi va fi făcut drum în altă parte şi va fi scăzut în albie, ca

gheaţa să fie curată. Tot pe 35 a lui Bucur trebuie să rămâie.

Văzând însă balta cea mare, oamenii au alergat din sat în luncă. Bărbaţi, femei, copii, tot satul se adunase la moară, şi mulţi stăruiau în gura mare să i se deschidă apei drum spre moară şi peste vatră, pe 40 unde a curs totdeauna.

— Aşa-i! aşa-i! strigă Niţă al Vetei, care se afla în apropierea lui Ghiţă... Nu poţi să dai apa pe moşia altuia, ci trebuie s-o laşi să-şi urmeze drumul.

— Vorbă să fel strigă altul. Odată a curs pe dincolo, peste pogoanele lui Bucur şi peste ale lui Preda, şi dac-au putut ei s-o dea încoace, poate şi Ana s-o dea încolo.

— Aşa-i! aşa-i! strigară iar alţii. Să-şi apere şi ei moşia dacă li-e de cal

— Cum să mi-o apăr, răspunse Preda, dacă s-a revărsat râul şi nu pot să trec la ea!? El se repezi cu sapa ca să-i facă apei drum prin valul de pământ al lui Zamfir.

Bucur alergă spre el cu furca ridicată; Niţă alergă să-i sară lui Preda în ajutor; Zamfir alergă să nu-l lase singur pe Bucur; alţi oameni alergară să-i despartă, şi cât dai din palme, se adunară vreo treizeci de oameni, care făceau gură şi se rostogoleau de-a valma spre zăgaz, unii daţi în partea lui Zamfir, iar alţii luându-i partea lui Preda.

Femeile şi copiii alergară care-ncotro, ţipând de spaimă.

— Aici se-ntâmplă ceva! grăi Ghiţă şi se trase la o parte, apoi trimise pe Iordache, băiatul lui Preda, să-l cheme pe primarul, ca să descurce lucrurile.

Asta i-a mai ţinut pe oameni în loc.

Orişicât de înfierbântat ar fi, românul nu dă aşa fără de nicio pregătire: se prinde la ceartă, îşi varsă veninul în ocări, îţi pune pumnul sub nas, trage câteva ghionturi, te-apucă de piept şi numai de tot târziu dă cu parul. Era gălăgie mare, dar oamenii nu se încăieraseră încă la bătaie când a sosit primarul, cu toată droaia de copii şi de femei după el.

Oamenii se mai potoliră, ca să vadă în care parte se

dă primarul.

Primarul era omul satului întreg, ar fi voit dar mai bucuros să fie şi cu unii, şi cu alţii, şi îşi dădu silinţa să-i împace. El trăgea însă cu ochiul spre Ghiţă. Nu-şi bătea el capul care dintr-înşii va fi având dreptate, ci cine poate să-i facă mai mari greutăţi, iar Ghiţă era om de care se putea teme chiar şi subprefectul. Ar fi voit dar să fie cu toţi, dar fără ca să se pună în coarne cu Ghiţă 1 Pe acesta voia dar să-l 5 împace.

— Ce vă mai frământaţi degeaba!? zise el. S-a revărsat râul? Atâta pagubă! Parcă vă face vreo stricăciune? Pân' la primăvară tot o să se retragă apa, şi podmolul vă face pământul cu atât mai gras.

10 Unii dintre oameni începură să râdă, iar alţii se mai traseră la o parte, încât se făcu cerc larg împrejurul primarului.

— Aşa-i! grăi Ghiţă foarte pe nas. Podmolul e foarte bun şi n-aveţi de ce să vă mai faceţi inimă rea.

15 S-ar putea, nu-i vorba, ca apa să-şi facă de pe acum drumul, ca să se reverse şi mai târziu tot încolo de câte ori va veni mai mare. Dar asta se poate numai, şi de ce să vă certaţi pentru lucruri care se pot numai!?

N-aveau oamenii de ce să se certe; ei începură cu 20 toate acestea să facă din nou gură, şi degeaba ar fi fost toată înţelepciunea primarului dacă apa ar fi stat şi ea pe gânduri şi nu şi-ar fi urmat lucrarea înainte.

Pe când oamenii îşi pierdeau timpul certându-se 25 asupra drumului ce trebuie să-l dea apei, apa şi-a făfăcut ea singură drumul. Încotro, asta nu se putea şti, destul că şi-a făcut pe undeva, căci începuse a se retrage şi se retrăgea iute. Unii ziceau c-arupt zăgazul, alţii că şi-a făcut drum peste pogoanele lui Bucur, 30 unde fusese viroaga cea veche, iar cei mai mulţi erau de părere c-a apucat-o pe sub lumina morii. Asta nu se putea şti decât după ce va fi scăzut apa.

Văzând că apa nu mai creşte, oamenii s-au mai risipit, dar nu s-au depărtat, ci stăteau grămezi-grămezi, 35 aşa, fără de nicio treabă, şi aşteptau să vadă dacă nu se

întâmplă ceva.

Pe la amiază apa a încetat a mai scădea: stătea aşa acoperind amândoi ţărmurii cam de două palme. Aşa a rămas până seara. 40 Bucur râdea când îl vedea pe Zamfir îngrijat ca nu cumva apa să fi apucat pe sub lumina morii. El ştia mai bine decât orişicine ce-a făcut şi cum a reuşit să podmolească viroaga cea veche. Făcuse tocmai dincolo, unde apa se vărsa în matcă, un pleter întărit cu capre şi cu garduri, şi viroaga s-a podmolit, fiindcă 5 apa se bălţise, oprită de acest pleter. Trecuseră însă nouă ani d-atunci, nuielile au putrezit şi apa iar şi-a făcut drum, măturându-l din calea ei.

— Numai aşa poate să fie! îi zicea el lui Zamfir.

— Atunci de ce nu mai scade? întrebă Zamfir.

10 – Pentru că gardurile şi caprele tot îi mai stau în calei răspunse Bucur.

Credea Zamfir şi nu credea, se bizuia şi stetea cu inima îndoită, dar un lucru vedea cu ochii lui: că moara nu mai umblă, şi cine putea să ştie câtă vreme 15 mai trebuia să treacă şi cât trebuia să mai muncească până ce va fi ajuns s-o pună iar în mişcare!?

Îi era de tot grea inima când s-a aşezat la odihnă, şi mai uşoară decât cea trecută nu i-a fost noaptea aceasta.

20 Uşurată era inima lui Bucur, care-şi credea ghidul împlinit, şi el, obosit şi împăcat cum era, a dormit toată noaptea ca un copil îmbăiat.

Dimineaţa, când s-a sculat şi a ieşit în faţa morii, el a rămas trăsnit din senin. Nu mai era balta cca. 2 5 mare, dar nici din valul lui Zamfir nu mai rămăseseră decât două crâmpeie, unul mai lung spre zăgaz, iar altul mai scurt în dreptul morii: apa curgea peste zăgaz, peste pogoanele luate de Ghiţă cu chirie şi peste vatră, unde-şi săpase drum mult mai larg decât 30 adânc.

Cum s-a întâmplat lucrul ăsta!? Cum apa, care n-a stricat valul când ea era mare, a putut să-l măture după ce a scăzut? Trebuie să-i fi făcut cineva drum. Ah, ce n-ar fi dat Bucur să-l fi văzut, să fi putut pune 35 mâna pe el! Bănuia el cine a putut să fie, dar bănuiala nu e temei. Iar

de vină era numai el, care ştia gândul lui Ghiţă, şi n-a stat şi noaptea asta de pază.

— A rupt valul şi l-a măturaţi strigă Zamfir când ieşi şi el din moară.

40 – Da, l-a rupt, îi răspunse Bucur, dar a rupt şi pleterul meu şi a luat-o pe dincolo.

Asta nu era pentru Zamfir niciun fel de despăgubire. El ştia c-a muncit şi că munca i-a fost degeaba.

— Bine! – grăi dânsul – cum l-a rupt după ce a început să scadă? Se vede c-a pus cineva mâna.

5 – Ferit-a Sfântul! îi răspunse Bucur. Uite, l-a rupt. Aşa e apa: rupe nu când te aştepţi, ci când nici cu gândul nu te gândeşti. Vorba e acum – urmă el voind să-l abată – să ne punem pe lucru, ca să-i facem drum spre moară. 10 Zamfir îi întoarse spatele.

Nu, el nu mai putea să facă nimic aşa singur.

11 cuprinsese iar simţimintul că nu este el om destoinic de a purta sarcina pe care o luase în spinarea lui. îl cuprindea jalea, când se gândea cât a muncit el şi cât 15 a muncit Bucur, şi în câteva ceasuri apa a stricat tot ceea ce făcuseră ei amândoi. Nu se mai îndoia că nu mai e în fiinţă nici zăgazul, pe care-l făcuse cu atâta osteneală şi cu atâta cheltuială. Dar nu era apa ea singură, ci se pusese la mijloc şi răutatea omenească. 20 Oamenii ăştia erau mai răi decât fiarele. Bucur, până chiar şi Bucur era în stare să se bucure de paguba altuia, şi dacă putea să se bucure, era în stare s-o şi facă. Nu, aici şi cu oamenii aceştia el nu mai era în stare să se mai pună pe lucru. Şi apoi de ce să şi muncească!? 25 Pentru ca să facă treburile Anei, care nu se gândea decât să scoată şapte piei de pe el!?

Una câte una îşi aduse aminte apucăturile viclene prin care ea scotea azi una, mâine alta de la dânsul, şi-i era ruşine că el, om în toată firea, s-a lăsat atâta 3 O timp să-l prostească – vorbele Saftei mereu îi sunau în urechi.

Nu mai lipsea decât să-i mai vie pe cap şi Ana.

Îi venea să plece când a văzut-o din depărtare, dar n-avea nevoie să plece, căci Ana nu se putea apro 35 pia de el. Dac-o apucase o dată apa peste vatră, ea nu putea să

treacă spre matcă decât prin faţa morii, încât puteai să treci peste podul de pe viroagă, dar dădeai în urmă de apa revărsată şi nu puteai să ajungi la moară, şi moara era închisă între cele două revăr40 sări.

„Iim! tot are Bucur dreptate, grăi dânsul, eu nu mai pot să ies de aici decât după ce îi voi fi făcut apei drum spre moară”.

Trebuiau ei patru, care se aflau la moară, să pună 5 mâna şi să-i facă apei drum, ca să poată ieşi.

Era greu lucrul acesta, fiindcă gheaţa se îngroşase, şi de la moară până la spărtura prin care apucase apa peste vatră erau vreo şase sute de paşi. Aveau dar să taie în gheaţă un fel de şanţ tot atât de lung. 10 Bucur zicea că trebuie să înceapă de sus în jos, pentru ca apa să vie după dânşii.

— Nu, grăi Zamfir, mai întâi curăţim aci, pe lumina morii, ca să putem ridica stăvilarele, apoi mergem încetul cu încetul în sus cu un şănţuleţ îngust. 15 Când vom ajunge la apă, ea porneşte pe şănţuleţ şi noi lucrăm din sus în jos, lărgind mereu şanţul, şi apa ne ajută şi ea făcându-şi drum.

Aşa era, fără îndoială, mai cuminte, asta o înţelegea şi Bucur, dar nu erau ei destui oameni, şi pe la 20 amiază stăvilarele nu erau încă ridicate. Degeaba, orişicită inimă ar fi avut Safta, ea nu făcea mai multă treabă decât băiatul, şi când căutai bine, nu lucrau decât doi oameni, Bucur şi Zamfir. Dac-ar fi fost vorba să-i dea morii apa, Zamfir s-ar fi oprit şi n-ar fi lucrat 25 mai departe: vorba era însă să scape dânşii din strâmtoarea în care se aflau, şi nu le rămânea decât să lucreze înainte.

După-amiază au ajuns, în sfârşit, să cureţe lumina şi să ridice stăvilarele după ce au vărsat apă fierbinte 30 peste ele, apoi au croit şanţul, nu mai lat decât doi paşi.

Zamfir şi Bucur tăiau gheaţa cu topoarele şi scoteau bucăţile la o parte, iar fata şi băiatul curăţeau cu lopata sfărâmăturile rămase în urma lor. Orişicât 35 curăţau însă, şanţul iar se umplea, fiindcă apa se prelingea pe sub gheaţă şi prin nisip şi se aduna unde găsea loc gol.

Zamfir luă lopata de la Safta şi trecu cu ea de-a lungul-şanţului curăţind înainte, ca să-i facă apei 40 drum spre stăvilar.

Pe scocuri curgea apă, puţină, dar curgea.

— Să vezi un lucru, grăi dânsul înviorat; te pomeneşti că apa, găsind răsuflătoare la scocuri, îşi sparge încetul cu încetul drum pe sub gheaţă, spală nisipul, adânceşte albia şi o apucă în cele din urmă 5 încoace.

— Aş, răspunse Bucur. Asta e apa care a rămas pe ici, pe colo, prin gropile de sub gheaţă.

Zamfir stătea cu inima îndoită. Cu cât mai mult se gândea, cu atât mai tare se înfigea în mintea lui gân

10 dul că apa trebuie neapărat să-şi facă drum pe sub gheaţă, fiindcă la scocuri era locul cu mult mai jos decât vatra. Vedea parcă cum nisipul se pune fir cu fir în mişcare, cum se goleşte locul pe sub gheaţă şi cum, în cele din urmă, apa izbucneşte la scocuri.

15 Ajunseseră cu şanţul la o lungime de vreo şaizeci de paşi.

— Wu mai mergem înainte! strigă Zamfir. Haid să lărgim în jos.

Bucur nu se mişcă din loc.

20 – Nu! strigă iar Zamfir. Alt lucru! Vino cu mine!

Ei se duseră vreo sută de paşi mai sus.

— Uite, grăi Zamfir, să tăiem aici o gaură în gheaţă. Dacă se umple gaura de apă, vine apa; dacă se umple şi de nisip, se mişcă nisipul.

6.5 Asta-i aşa! zise Bucur înviorat acum şi el.

Ei tăiară gheaţa şi scoaseră bucăţile ei la o parte, apoi rămaseră uitându-se amândoi cu răsuflarea oprită.

Peste puţin fundul gropii se umplu de apă.

— Vine! strigă Zamfir, râzând din toată inima.

30 – Uite, vine şi nisipul! strigă şi Bucur peste puţin. Haid să lărgim şanţul!

— Haid! răspunse Zamfir, dar nu plecă.

Era greu să pleci când vezi cum apa bufneşte din când în când aruncând nisipul ce-i sta-n cale, şi ei nu s-au

— 5 depărtat decât după ce groapa s-a umplut şi

apaa început să se reverse peste gheaţă.

Acum lucra Zamfir cu toată inima. Bine, ăsta era un noroc nemaipomenit!

„Să-mi văd eu odată albia adâncită – îşi zicea el

40 – şi nu mă mai doare capul. Ce-mi pasă mie de Ana, şi de Ghiţă, şi de toţi ceilalţi 1? Eu tot eu rămân!”

Ar fi fost acum în stare să lucreze şi fără câştig, ba chiar şi cu pâgubă: el căuta numai mulţumirea de a fi ieşit el deasupra. Puteau alţii să-i spargă valul de pământ, dar albia nu i-o mai putea podmoli nimeni 5 după ce-o va fi despoţimolit-o o dată.

Miezul nopţii l-a prins pe Zamfir stând cu Bucur şi cu Safta la stăvilare şi uitându-se cum apa curge din ce în ce mai repede peste scocuri. Ea nu bufnea aşa deodată, cum se aşteptase Zamfir, dar se sporea

10 văzând cu ochii, şi cu cât mai multă venea, cu atât mai mult nisip îşi spăla din cale.

— Mâine le dai roatelor drumul, grăi Bucur voios.

— Le-oi da, nu le-oi da, răspunse Zamfir, dar ştiu că de aici înainte n-o să mai săr în albia râului, cum

15 am sărit ieri seară: asta o spală şi curăţă mai bine decât toţi inginerii.

Era atât de bine să stai la moara de la Vadu-Morii, şi Zamfir se gândea cu părere de rău la supărarea de care fusese cuprins.

20 Acum el nu se mai simţea singur şi lucra cu toată inima.

— Sărmana de văduvăl zise el înduioşat. Îşi caută şi ea mulţumirile cum eu caut pe ale mele.

25 îi părea foarte rău lui Ghiţă că apa şi-a făcut drum peste pogoanele lui Bucur, dar îi părea bine c-a spălat valul lui Zamfir şi-a apucat-o peste vatră. Îi părea şi Anei rău de aceasta, dar se bucura că iar umblă moara şi s-a retras apa-n matcă. Era mâhnit Zamfir 30 când se gândea la pepenii şi la cartofii lui, dar se ducea în fiecare zi de mai multe ori la gaura pe care o tăiase în gheaţă, ca să măsoare adâncimea apei, şi-l cuprindea un fel de ameţeală când se încredinţă că matca se podmolise de ajunsese apa

de un stat de om. Acela 35 care se bucura de toate era Bucur.

I se împlinise un gând: îşi făcuse apa drum peste pogoanele lui. îl cunoştea foarte bine pe Ghiţă şi ştia că el n-o să facă nimic pentru ca să dreagă iar locul şi nici n-o să pună nimic pe el dacă trebuia să se teamă că apa se revarsă peste el de câte ori vine mare.

Aşa şi era.

— Al tău e locul, zicea Ghiţă, tu ai să-l dregi!

— Până atunci s-aştepţi tu, îi răspundea Bucur. Nu sunt eu nebun ca Zamfir, pentru ca să pun munca mea în folosul altuia.

— Ei bine – zicea iar Ghiţă – o să-l las să se facă zăvoi, o să-l pasc cu vitele şi tot o să-mi scot cei cinci

10 lei de pogon.

Bucur nu mai putea de ciudă.

— Nu-i aşa, întâmpină el; eu ţi le-am dat să le munceşti şi să le ţii în stare bună. Ai să mi le dai cum le-ai primit.

15 – Asta e cam aşa, grăi perceptorul. Dacă e vorba.

Bucur poate să te tragă în judecată.

Atât i-a trebuit lui Bucur. Nu-i era lui de pogoane, ci ca să-i facă zile fripte lui Ghiţă.

— Am să-l şi trag dacă nu-mi drege locul pân' la

20 primăvară! strigă el voios.

Îi venea să salte când se gândea câtă sâcâială poate să-i facă lui Ghiţă purtându-l pe la judecătoria de ocol.

Dar mai era şi celălalt gând: însurătoarea.

25 O cunoştea bine pe Ana şi ştia că dânsa nu poate să doarmă liniştit câtă vreme Zamfir nu va fi făcut şanţul la loc. Om pornit şi slab de înger cum era, Zamfir n-o lăsa mult să aştepte.

„Dar nu-l las eu! îşi zicea el. Acum nu poate lucra.

30 fiindcă iar a îngheţat pământul. La primăvară trebuie să facă arături şi semănături. Grija mea: tocmai fiindcă e slab de înger, îl amân până la toamnă. Şi atât îmi trebuie ca s-o moi pe Ana şi s-o aduc la brazdă".

Un lucru nu ştia Bucur: că mai era şi Safta la mij

35 loc.

Nu doar că Zamfir ar fi prins vreo slăbiciune de Safta, dar ea era fata lui Bucur, şi Zamfir se temea de gura ei cea rea şi mai ales de ochii ei de veveriţă, care le vedea toate.

40 N-ai crede cum îşi cântărea Zamfir şi vorbele, şi faptele, şi cum băga de seamă ca Safta să nu-i mai poată zice nici: „Ruşine să-ţi fie obrazului!” nici: „Ce te căciuleşti la ea?” Nu-i vorba, ea din gură puţine zicea, dar zicea multe din ochi, şi ajunsese Zamfir denu mai zicea şi nu mai făcea nimic fără ca să sc. 5 fi uitat mai-nainte în ochii Saftei.

Intrase omul la stăpân fără ca să ştie cum şi de ce-Asta n-o ştia Bucur, dar o simţea Ana, care era femeie.

— Să-mi trimiţi două baniţe de mălai, îi zise ea 10 într-una din zile lui Zamfir.

— Bine, răspunse Zamfir.

Ştia el că n-ar trebui să i le trimită, dar nu era în stare să-i spună lucrul acesta şi era hotărât să i le trimiţă. Mare lucru nu era două baniţe de mălai! 15 Când era însă să trimită sacul, se afla şi Safta în moară, şi el a mai aşteptat până ce nu iese Safta. Ei, de ce? Nu cumva porumbul din pod era al ei!? Nu cumva el o fura pe dânsa? Nu cumva Safta era stăpâna morii!? Nu, dar îi era greu omului să-şi dea slăbiciunea 20 de gol şi-i răsunau mereu în urechi vorbele: „Ruşine să-ţi fie obrazului!”

Ruşine însă, mare ruşine era şi să faci pe furiş ceea ce nu-ţi vine să faci în faţa orişicui: el n-a trimis sacul.

— Bine, dar nu mi-ai trimis mălaiul, îi zise Ana 25 ziua următoare.

Acum era, din întâmplare, şi Safta de faţă.

Ea se uită o dată la Ana şi apoi la Zamfir, care se făcu roşu ca racul.

Acum nu mai putea vâşca nici la dreapta, nici la 30 stingă.

— Nu, răspunse el, luându-şi inima în dinţi. Iată-l aci. Am luat porumbul din pod, l-am măcinat, dar nu ţi-am trimis încă sacul: vreau să ne înţelegem mai-nainte cu ce

rost îţi trimit eu mălaiul, cum îl

3 5 socotim, cum îl scădem din ceea ce am să-ţi dau.

— Pentru două baniţe de mălai n-o să ne certăm noi, răspunse ea cam strâmtorată.

— Nu sunt două! întâmpină el. Dacă ar fi numai două, am putea să trecem peste ele, dar sunt azi două.

40 mâine două, poimâine trei, şi s-adună multe. Ce facem cu ele? I

Safta iar se uită la Zamfir, dar nu ca mai-nainte, ci cu ochii plini de văpaie.

Ăsta era om, om în putere, iar nu un bleag: ar fi fost în stare să sară la el şi să-i sărute amândouă mâinile.

Ana era foarte strâmtorată. Mult ar fi dat s-o poată trimite pe Safta undeva, dar acum era prea târziu.

— Ei – răspunse ea, ca să scape deocamdată din strâmtoare – mi le scazi mie. O să ne înţelegem când vom măsura porumbul.

— Aşa da! grăi Zamfir, mulţumit c-a fost în stare să facă şi el ceea ce alt om de mult ar fi făcut în locul lui.

Nu era însă mulţumită Ana, şi-n gândul ei era lucru hotărât că trebuie să plece Safta şi Bucur de la moară.

Sunt însă în lumea aceasta multe care trebuie, dar nu se fac numai aşa, cu una, cu două.

Se obişnuise Zamfir cu Bucur şi cu Safta, de nu s-ar mai fi simţit acelaşi om dacă n-ar fi văzut-o mereu pe Safta şi nu l-ar fi ştiut şi pe Bucur prin apropiere.

Treceau, nu-i vorba, zile întregi fără ca să schimbe o vorbă cu ea, dar e mare lucru să ştii că nu eşti singur în casă şi că e cineva care te vede mereu şi te judecă, se bucură când faci bine şi se mâhneşte când faci rău ceea ce faci.

Safta-şi avea rostul ei în toate treburile şi ştia totdeauna de mai-nainte când are să facă un lucru, de unde are să-l apuce şi cum are să-l sfârşească. Pentru dânsa fiecare lucru avea locul hotărât şi fiecare treabă timpul ei hotărât, şi dacă pe la miezul nopţii ai fi deşteptat-o din somn, ea ar fi fost în stare să-ţi numere pe degete toate nimicurile care erau lăsate în purtarea ei de grijă şi

să-ţi spună fiecare din ele unde şi în ce stare se află. Tot atât de uşor ar fi putut să-ţi spună ce are să facă în fiecare zi a săptămânii şi-n fiecare oră a zilei. De aceea, la dânsa toate mergeau strună, căci ea nu-şi pierdea niciodată timpul stând pe gânduri, nu făcea nimic pe apucate, nu uita nimic, nu-şi ieşea niciodată din sărite. Dacă i-ar fi fost de o mie de ori stăpân, Zamfir tot n-ar fi putut s-o abată de la rânduiala ei, şi nu o dată i s-a întâmplat omului căi a cerut ceva de la dânsa, iar ea ori s-a făcut că n-aude, ori i-a răspuns: „Aşteaptă să sfârşesc mai-nainte treaba 5 de care m-am apucat”.

Şi ea nu se mulţumea să fie numai dânsa aşa, ci ţinea ca şi alţii să aibă aceeaşi rânduială în ale lor… Vai de capul băiatului de la grajd! Numai el ştia cât l-a sucit şi l-a învârtit Safta până ce l-a pus la cale. 10 îi râdeau ochii când dădea faţă cu Zamfir, stăpânul lui „dar se uita speriat în toate părţile când o vedea pe Safta.

Pe Zamfir nu-l sucea Safta, nici nu-l învârtea, darbodogănea, se strâmba ori se uita strâmb când vreun 15 lucru nu era la locul lui ori când ceva se făcea anapoda, şi atât îi era destul lui Zamfir pentru ca să fie totdeauna cu băgare de seamă. Era stăpân şi nu i-ar fi şezut bine să mănânce ocară de la sluga lui. Tot strună mergeau dar şi-n moară lucrurile şi nimeni n-ar fi pierdut 20 mai mult decât Ana dacă Safta ar fi plecat de la moară.

Nu-şi dădea dânsa seamă despre aceasta şi-şi punea în fiecare zi de gând să-i spună lui Zamfir ceea ce aripe inimă, dar când se uita în faţa lui, înghiţea un nod: şi tăcea şi aduna veninul în ea. 25 Şi mai uşor nu era lucrul nici cu Bucur.

Fără de Bucur, Zamfir s-ar fi simţit că fără demiini. În seama cui ar fi dat el vitele şi căruţele dacă n-ar fi fost Bucur? Cine, dacă n-ar fi fost Bucur, ar fi băgat de seamă că băiatul şi vitele să nu stea de30 geaba? Cum ar fi putut el să lucreze tignit la moară dacă n-ar fi ştiut că mai e şi Bucur prin apropiere? 1 Omul singur e ca roata singură: nici măcar o teleguţă nu scoţi din ea.

Şi nu era slugă Bucur, ci om la casa lui, care ştie35

rostul lucrurilor şi nu întreabă, ci spune ce are să facă- Despodmolind matca din sus de moară, apa a cărat pietrişul în dosul morii, unde s-a făcut un fel dereni, care ţinea apa viitoare şi o mina în ţărmuri. Vedea Zamfir cum malul se scobeşte şi se surpă încetul 40 cu încetul, dar Bucur a găsit şi leacul răului: el a pus. caii la căruţă şi s-a dus la Piteşti, ca să se înţeleagă.

cu antreprenorul şoselei cum, unde şi cu ce preţ să care pietrişul, apoi s-a pus cu băiatul la ciuruit, l-a încărcat şi l-a cărat.

Cum ar fi putut cineva să-i vorbească lui Zamfir 5 despre facerea din nou a şanţului, pe care îl luase apa, ba chiar şi despre plecarea lui Bucur: altă treabă, alte griji, alte gânduri avea acum Zamfir. Dar nici nu era zor, căci moara umbla mai bine decât orişicând în timpul celor din urmă câţiva ani. Zicea, nu-i vorbă, 10 Zamfir că are să facă, ba voia chiar să facă, dar Bucur îşi făcea mereu de lucru şi deşgheţurile i-au ajuns nepregătiţi, apa iar a apucat peste vatră şi peste pogoanele lui Bucur.

Ghiţă tăcea de astă dată, dar făcea Ana cu atât 15 mai multă gură.

— Fac, fac! îi strigă iar Zamfir.

Dar acum a venit timpul arăturilor, şi Bucur trăgea brazda adâncă de se speriase lumea, ara în două zile mai puţin decât alţii întruna, grăpa şi răzgrăpa, 20 ca bulgării să se sfarăme bine şi ca sămânţa să nu rămâie descoperită. Avea omul şi vite, şi unelte, şi timp destul.

Aşa-i bine! le zicea el oamenilor. Dacă vrei rod, lucrează bine pământul, ară cu boii altuia şi ca omul 25 care n-are altă treabă. E secetă: au rădăcinile de unde să ia umezeală. E ploaie: are apa unde să se retragă.

Zamfir se bucura că se face treabă bună şi se adună şi zilele de lucru făcute în socoteala Anei. Ana însă înghiţea noduri şi aduna venin. 30 – Dar cu vatra ce faci? îl întrebă ea în cele din urmă pe Zamfir.

— Uite – răspunse el cam strâmtorat – să sfârşim la deal şi apoi ne apucăm de lucru la vatră.

Asta era dimineaţa. 3 5 – Dar cu vatra ce facem? îl

întrebă el apoi seara pe Bucur.

Bucur stătu câtva timp pe gânduri. El, dacă ar fi fost în locul lui Zamfir, n-ar fi făcut nimic cu vatra.

— Ce să faci cu ea? grăi dânsul. Ştii acum pe unde 40 se revarsă şi pe unde nu se revarsă apa: pune-ţi, dacă vrei, pepenii, cartofii şi varza pe unde nu se revarsă. Eu zic însă s-o laşi deocamdată aşa cum e.

— Eu mă gândesc să fac ce-oi face ca să opresc iarapa, întâmpină Zamfir. Acum mi-e mai uşor, fiindcă

5 s-a adâncit matca.

— Ba la asta să nu te gândeşti, grăi Bucur aşezat… Apă o să ai de aici înainte totdeauna la moară, fiindcă revărsările se fac numai când e prea multă apă.

— Dar nu pot să treacă oamenii la moară, întâm10 până Zamfir.

— Carele trec şi prin apă, grăi Bucur.

— De ce să treacă însă prin apă dacă pot să treacă t pe uscat?

— Să vezi de ce, răspunse Bucur. Viind apa mare, 15 ea dă mai întâi de zăgaz şi se revarsă la stânga, pesteel, în viroagă. Dacă rămâne tot prea multă, ea se revarsă peste puţin şi la dreapta şi acoperă pogoanele mele. Numai rămâind prea multă se mai revarsă şi. peste vatră. Tu ai dar puţină apă pe vatră şi o să ai 20 din zi în zi mai puţină, fiindcă peste pogoanele meleea-şi face drum din ce în ce mai larg şi mai adânc… Aşa-i, ori nu-i aşa?

— Aşa trebuie să fel răspunse Zamfir.

— Aşa are să fie, pentru că aşa a şi fost, grăi Bucur… 25 Peste vatră curge apa numai de când am ridicat eu celălalt ţărmure: acum, după ce iar curge pe acolo „nu mai ajunge şi aici, şi la toamnă n-o să-ţi mai vienicio picătură de apă.

— Dar apa a săpat şi rămâne gropiţ locul, întâm30 până Zamfir.

— Şi tu vrei să podmoleşti groapa! grăi Bucur zâmbind. Nu vezi că n-ai destulă apă ca să o poţi podmolil? îţi spun eu ce e de făcut, urmă el. Trebuie să se lucreze deodată şi aici, şi acolo. Tu ai să faci

35 valul tău, nu de-a lungul ţărmului, ci tocmai pedincolo de vatră, pentru ca apa să se reverse peste toată vatra şi să podmolească toate gropile, dar să nu se mai poată revărsa nici în viroagă, nici în matcă. Iar Ghiţă are să facă la loc pleterul pe care l-a luat 40 apa, pentru ca nici pe acolo să nu mai poată curge. Atunci apa se bălteşte jieste tot şi se ridică amândoi ţărmurii deopotrivă, de nu mai poate să curgă decât pe matcă şi pe viroagă.

Zamfir îl înţelegea. El vedea parcă ambii ţărmuri ridicaţi şi vatra netezită.

3 – Da, da! – zise el – dar Ghiţă n-are să facă nimic.

— Ori are, ori n-are! răspunse Bucur. Am să-l trag în judecată şi ori îl sileşte judecătoria pe el să facă, ori nu rămâne decât să fac eu: tu trebuie să

10 aştepţi până ce nu se va fi rupt la un fel. Acum degeaba lucrezi.

— Tocmai degeaba nu, răspunse Zamfir. Eu pot să-mi fac valul încetul cu încetul, căci el nu supără pe nimeni. Se mai aşază pământul, creşte iarbă

15 pe el şi-l mai întăreşte, ba pun două rânduri de sălcii pe lângă el şi, după ce ele prind rădăcini, poate să vie apa cât de mare, că nu mi-l mai spală.

— Toate sunt bune şi frumoase, întâmpină Bucur, dar asta o să te ţie bani mulţi şi multă muncă.

20 – De bani nu mă mai plâng, îi răspunse Zám fir, ridicându-şi capul. Am vreo trei sute de lei şi azi-mâine intru în uimul morii. Nu degeaba muncesc eu de cinci luni: orice-ar face Ana, intru, am intrat în uim.

25 – Ţine-ţi, măi omule, banii, căci altfel te simţi tu şi altfel te socotesc alţii când chimirul îţi este plin. O să vezi tu cum o să vorbească ea cu tine când vei fi ajuns să iei uimul! De ce să munceşti tu cu avutul tău în averea ei!? Las-o să alerge după tine! Las-o

3 o să se dea pe brazdă! De ce să te căciuleşti tu la ea!?

Zamfir se cutremură! Aici l-a picnit Bucur: vorba asta nu mai putea s-o audă Zamfir fără de a lua hotărârea că n-are să facă ceea ce voieşte Ana.

— O să vedem! îi zise dar lui Bucur şi tot aşa i-a
35 zis în urmă şi Anei.

Ana fierbea în ea. Îşi făcea şi dânsa socoteala şi vedea că trebuie neapărat să fie intrat Zamfir în uim. Moara era şi acum tot a ei, dar altul trăgea foloasele măcinatului: asta o ustura de-i venea adeseori să
40 ţipe. Îi râdea mai-nainte inima când vedea că e plină matca şi că se-nvirtesc roatele: acum nu numai că nu se mai bucura, dar o treceau florile când vedea că moara umblă bine. Vedea că nu mai e Zamfir tot cel ce fusese. Se făcuse mai îndrăzneţ, mai voinic, oarecum mai ţanţoş, fiindcă se simţea că are şi el ceva. Ea 5 nu putea dar să se astâmpere până ce nu-l vede băgat iar în încurcături.

— Degeaba vii, degeaba te duci – îi zicea însă Bucur când putea s-o apuce în vreun colţ – căci nu mai face nimic. Nu cumva e nebun ca să muncească
10 în avutul altuial? Trebuie să-l apuci altfel. Tu mă-nţelegil Îi arde inima, dar nu îndrăzneşte: fii cuminte, femeie, că aşa om să tot cauţişi nu mai găseşti.

Ana se supăra şi-i întorcea spatele, dar potrivea lucrurile ca Bucur s-o apuce iar în vreun colţ. Unul 15 era, ce-i drept, gândul lui Bucur şi altul al ei, dar el credea că n-are decât să dea zor pentru ca să i se împlinească gândul, iar dânsa şi-l socotea ca om de ajutor.

S-a întâmplat însă şi de astă dată ceva ce le-a încurcat socotelile.

— Iar s-a îmbolnăvit Silea, şi Ana venea mai rar pe la moară.

Era curată urgie copilul acela. Trebuia să umbli cu el ca eu ouăle de porumbel, căci altfel nu te mai lasă nici ziua, nici noaptea să răsufli. Numai Safta 25 îi ştia rostul: avea dânsa ceva de era destul să-l aibă câteva zile sub îngrijirea ei şi-l făcea sănătos. Acum însă nu mai putea s-o ia pe Safta de la moară.

Ea să-şi părăsească cloştile moţate, puişorii încălţaţi, bobocii şi puii de curcă!? Peste putinţă! Era 30 plină curtea morii de mărunţiş, cum zicea dânsa, şi numai ea singură ştia cum să-i poarte grija.

Tot mai venea dar Ana pe la moară, ce-i drept, mai rar, dar trebuia să vie, fiindcă o zorea şi Ghiţă, care-o lua în bătaie de joc pentru că nu era în stare 35 să-l pună la cale pe Zamfir.

Într-una din zile ea trecu odată cu ochii peste curtea plină de păsări.

— Frumoşi pui ai, îi zise ea Saftei. Cloştile mele n-au prea scos bine şi [ai mei sunt încă mici. Să-mi

40 dai şi mie doi din cei mai măricei.

— Opere, vol. IV – Ioan Slavici fericită că poate şi dânsa dar să prindă doi din puii mai mari, ca să-i dea Anei.

— E cam bolnav Silea şi o să-i prindă bine câte 5 o aripioară, grăi Ana după ce luă puii.

— Bolnav!? strigă Safta speriată. Şi eu nu ştiam nimic.

Îi venea să plece, să alerge, să nu se oprească până în deal: îi venea iar să sară la Ana, ca să-i scoată ochii 10 cu ghearele: cum rămâneau însă puişorii ei!?

Silea şi puişorii ei!? îi era ruşine că mai stă pe gânduri, dar tot nu putea să plece.

— Am zis eu – grăi dânsa zăpăcită – că nu-i prieşte aerul din deal! Nene Firule! urmă apoi, de-ţi

15 era milă de ea. Să-l luăm la noi, şi roagă-te, că-ţi face voile şi ni-l lasă.

Zamfir se uită zăpăcit când la una, când la alta. Ce putea el să facă!? auzi?! să iei copilul bolnav şi să-l aduci la tine! S-a mai pomenit asemenea lucru!? 20 Curat ca-n poveste.

— Ce pot să fac eu!? grăi dânsul. Păcat ar fi să nu ţi-l lase dacă-l ceri.

Anei nu-i trecuse niciodată prin minte că şi asta ar putea s-o facă Safta. De ce adică să nu i-l dea dacă 2 5 aerul îi prieşte mai bine în vale decât în deal!? Mai bine decât la Safta nu putea să-i meargă copilului nici acasă, şi apoi mai scăpa şi ea, mai răsufla…

I l-a dat.

— Vai de mine, Doamne, Dumnezeul meu, sfinte 30 Cristoase şi Maică Preacurată, ce-i asta!? ce să mă mai

fac!? strigă Safta urcând în săltate dealul, ca să-l aducă pe Silea. Eu cloşti cu pui, eu boboci, eu cu tata la moară, şi să-l mai aduc şi pe Silea!?

Daj era bolnav copilul! Cu atât mai multe griji 35 îi dădea, cu atât mai drag îi era!

Safta se uită cu milă îi dar se simţea

ceva. Alergă

Şi s-a făcut la moară cum n-a mai fost niciodată, căci nu mai era Silea şontorog ca odinioară, ci om în toată firea: ştia să umble, să alerge după boboci, ştia să se bucure şi te puteai înţelege cu el parcă ar mai 40 fi fost odată bătrân.

Iar Ana venea acum, pentru ca să aibă şi Bucur mulţumirile lui, mai deb pe la moară şi stătea mai mult, ca să nu-şi labe copilul singur. Nu-i vorba, după câteva zile el iar s-a nviorat, dar tocmai asta 5 dovedea că-i priia mai bine aerul de la moară decât cel de acabă, şi rea mamă ar fi fost Ana dacă l-ar fi luat de la Safta înainte de vreme.

Din când în când însă, seara, când pleca acasă, Ana-l punea pe băiat să-i mai prindă câte o pereche de io pui. Ai ei tot nu crescuseră încă, şi, la urma urmelor, de la moara ei îi lua.

Safta fierbea în ea, dar se făcea că nu vede şi se mărginea a Be uita la Zamfir ca şi când ar voi să-i zică: „Ai văzuţi?”

15 Zamfir Be făcea şi el că nu vede nici puii, nici căutătura Saftei. Pentru o pereche de pui crebcuţi cu grăunţe risipite la moară nu putea el să facă vorbă. Fleacuri muiereşti.

Fleacuri, da! cu fleacuri de acestea-şi petrec însă 2 O femeile viaţa şi cu ele fac ceva din nimic, din multe nimicuri un lucru mare. A tăcut Safta, a înghiţit noduri, dar în cele din urmă tot a ieşit din ţâţâni.

— Aida de! ABta e prea de tot! Btngă ea în cele din urmă, Be luă după Ana, îi scoase puii din mână şi

2 5 le dete drumul prin curte. Să-ţi creşti pui dacă-ţi place carnea lori

Ana rămabe încremenită. Ea ridică mâna Bă-i tragă

câteva palme, ca să nu le mai uite-n viaţa ei, dar Be uită la Safta şi nu mai îndrăzni. „Dă – îi zicea parcă 30 – dar să ştii că dau şi eul” Cu nebuna asta nu era de glumit.

— Bine – grăi dânsa, întorcându-se spre Zamfir – cine e stăpân aici?

Safta-i aruncă lui Zamfir o căutătură care-i zicea: 35 „Acum să te văd dacă eşti ori nu eşti oml”.

El era morar şi vedea-n faţa lui cele două pietre de moară, una de din job, care stă înţepenită, iar alta de deasupra, care Be învârte şi apucă grăunţele sub ea de lemacină. Aşa Be Bimţea el, ca grăuntele ajunb între 40 cele două pietre”.

— Apoi – răspunse el cu glas limpede – pe moara aceasta eşti stăpână tu, iar pe puii din curtea morii e stăpână fata asta, care i-a prăsit şi i-a crescut cu lepădăturile nebăgate de nimeni în seamă.

5 Ana rămase parcă i s-ar fi uluit toate-n cap, iar

Safta se sperie de ceea ce a făcut. Îi părea rău c-o supărase pe Ana, încă mai rău că-l făcuse pe Zamfir să zică vorbe aşa de grele şi începu să plângă ca un copil. De! parcă nu copil era!? Se mai săltase ea, se mai sim10 ţea, se legăna în mers şi-şi purta capul sus ca tatăl ei, dar tot copil era: copil trebuie să fii încă pentru ca să-ţi vie a face ceea ce făcuse dânsa.

Ea luă pe Silea în braţe şi plecă cu el.

Atâta îi mai trebuia Anei. 15 – Cum!? strigă ea şi se repezi ca ieşită din fire să-şi ia copilul. Eu vă dau copilul meu ca să vă petreceţi timpul cu el, iar voi vă obrăzniciţi cu mine!?

Copilul ţipa, dădea din mâini şi din picioare şi se cerea la Safta, dar Ana-l luă şi se depărtă repede cu el. 20 Safta curmă plânsul. Grozav se simţea pedepsită, îi venea să alerge, să-şi ia din nou copilul şi să fugă cu el, dar stătea ca stâlpul zidit: al Anei era copilul, al ei şi nu putea nimeni să-l ia de la dânsa.

X

25 Bucur era supărat foc, şi dacă n-ar fi fost la mijloc şi Zamfir, i-ar fi tras Saftei o bătaie de nu s-ar mai fi

obrăznicit viaţa ei toată cu nimeni. Dacă căutai însă bine, vina era numai a lui Zamfir: el îi dăduse fetei nas; el o făcuse gureşă şi îndrăzneaţă. Chiar şi

30 acum Safta se căia de ceea ce a făcut şi voia să se ducă la Ana, ca să-i ceară iertare, iar Zamfir n-o lăsă să meargă.

Ţinea, ce-i drept, să o împace pe Ana, dar nu voia ca Safta să se umilească.

3 5 – Şezi frumos acasă şi-ţi caută de treburi, îi zise el. O să mă duc eu în deal.

Îi trecu acum şi lui Bucur supărarea, ba el se bucura că Zamfir ţine atât de mult să nu se strice cu Ana şi că lucrurile au venit aşa ca el s-o şi arate aceasta.

„Acum – zicea el în gândul lui – se rupe la un fel”.

Cam aşa au şi venit lucrurile.

5 Ana-şi ieşise, ce-i drept, din sărite, dar, după ce s-a dus acasă, după ce i-a mai plâns copilul la ureche, ea s-a mai potolit şi s-a făcut încetul cu încetul mică mititică.

Îi părea rău femeii de ceea ce făcuse şi se temea – 10 ea singură nu ştia de ce.

Copilul, mai ales copilul!

Era atât de bine pentru el la moară. N-ar fi trebuit să-l ia de acolo. Ar fi fost în stare să-l ducă iar înapoi şi să se ia bine pe lângă Safta, ca să-l primească.

15 îl vedea însă mereu pe Zamfir şi nu mai îndrăznea.

Nu, niciodată nu şi-ar fi închipuit că poate Zamfir să fie atât de aspru.

Doamne, cum se schimbaseră lucrurile!

20 Crezuse că poate să facă tot ceea ce vrea cu dânsul şi-şi făcuse fel de fel de gânduri ca să-l ţie legat, iar acum îi era oarecum frică de el. Şi vinovată era numai dânsa.

Zicea dânsa, ba a şi crezut, poate, că puţin îi

25 pasă de gura lumii. Adevărul era însă că dânsa ţinea să-şi mărească averea numai pentru că ştia că lumea-l socoteşte mai mult pe omul avut decât pe cel sărac. De ce folos îi era averea dacă până chiar şi Zamfir se uita cu un fel de dispreţ la dânsa 1?

30 Degeaba, oamenii ca dânsul sunt nemiloşi dacă nu bagi bine de seamă la tot ceea ce faci şi la tot ceea ce zici. Ei le văd toate şi le judecă cu asprime.

Vrând-nevrând, ea-şi aducea aminte toate păcatele mai mici şi mai mari pe care le săvârşise şi îi era ru

5 şine de ele. Cum trebuia s-o judece el, căruia nu puteai să-i găseşti decât vina că e slab câteodată şi lasă să treacă de la el I?

Era de tot muiată Ana când Zamfir a venit la ea, parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

0 – Cred – îi zise el râzând – că o să-ţi vie şi ţie să râzi de cele petrecute ieri seară. Ce să facil?

Orişicât m-aş pune în harţă cu ea, tot n-o scot la niciun capăt. Îi pare rău de ceea ce a făcut, dar face iar ca mai-nainte.

Anei îi venea mai mult să plângă decât să râdă, 5 dar supărată nu mai era.

— E cam pornită, dar e fată bună, răspunse ea potolită. Cum e mai rău, nici copil, nici fată mare: s-o lăsăm. Mie mi-a fost greu numai de vorbele ce mi-ai zis, adică – adăugă ea – mai mult de felul

10 în care le-ai zis.

— Nu pot să-mi dau seama, întâmpină el. O fi fost fără de voia mea, ţi-o fi părut numai…

— Se poate, grăi dânsa, dar totuna mi-e dac-ai voit ori n-ai voit, destul că mi-a fost greu.

15 Ochii ei se umplură de lacrămi.

— Nu mi-e ruşine că mă vezi plângând, urmă ea încet. Aşa suntem noi femeile: când nu mai ştim ce să facemî începem a plânge şi e mare binefacere pentru noi omul în faţa căruia nu ne sfiim a plânge.

20 Zamfir era pregătit s-o vadă plângând şi stetea mai ţeapăn decât în alte dăţi în faţa ei.

— Vorba e că nu prea ai de ce să plângi, îi zise el cu un fel de blândeţe părintească.

— Ba da! îi răspunse ea. Mă întreb ce vei fi gân

25 dând despre mine şi mă pridides lacrămile. Mă ştie toată lumea că n-am fost cum mă vezi, mă mir şi eu ce

am ajuns, mă mir şi nu mă mir, adăugă ea peste puţin; las că mă frământă nenea de nu-mi mai lasă răsuflare, dar de vină eşti şi tu dacă umblu buimacă

30 şi nu-mi mai vine să pun mâna pe nimic.

— Nu ştiu cum aş fi eu de vină, întâmpină el, dând din umeri.

— Cum? grăi dânsa. Ţiindu-mă aşa, că nu ştiu cum stau cu tine. Eu ştiu ce vrei tu – urmă ea, gân

35 dându-se la vorbele lui Bucur – dar te rog să fii om cu inima curată şi să-mi spui pe sufletul tău: ar fi bine dacă m-aş mărita după tine? Mă trage inima, dar te-ntreb: bine aş face?

Zamfir îşi aduse şi el acum aminte de vorbele

40 lui Bucur, dar nu înţelegea cum a ajuns ea să-şi facă chiar acum întrebarea aceasta. El rămase câtva timp tăcut şi nemişcat. Trebuia s-o rupă într-un fel şi n-ar fi voit s-o facă aşa, luat cu zor. Ea avea dreptate: trebuia să-i vorbească o dată desluşit.

— Eu cred că n-ai face bine, răspunse el în cele 5 din urmă cu glas limpede şi răspicat.

Ana rămase ca căzută din cer. Nu mai înţelegea nimic.

— Vorbeşti tu cu inima deschisă? întrebă ea.

— Da! – răspunse el fără de înconjur – ca-nain10 tea lui Dumnezeu. Cum m-ai întrebat, aşa ţi-am răspuns.

— Atunci de ce mă pui mereu în strâmtorare? întrebă ea supărată.

— Cum te pun în strâmtorare?

15 – Curul? grăi iar Ana. Vii o dată şi-mi spui că pleci, apoi te răzgândeşti şi rămâi, dar le laşi toate baltă, nu mai vrei să faci nimic…

Zamfir iar fu cuprins de simţământul că e greu de tot să te înţelegi cu femeile: nu-i rămânea decât să 20 facă, dacă era vorba, ca ea să se încredinţeze că nu are dreptate.

— Uite – îi zise el – ca să vezi că ţi-am făcut degeaba inimă rea, am să mă apuc chiar mâine de lucru.

25 Aşa a şi făcut Zamfir: ziua următoare a început

lucrarea şi-a croit-o larg de tot, de nici cu o mie de lei nu putea s-o scoată la capăt.

„Care va să zică aşa merg lucrurilel?” îşi zise Bucur încruntând sprâncenele. Puţin îi păsa lui dacă se va 30 face ori nu dincolo o spărtură de nu-i mai poţi găsi leacul. Chefurile Anei să fie făcutei

El pleacă la judecătorie, ca să-l tragă pe Ghiţă în judecată.

Putea să se ducă. 3 5 Ghiţă nu era om care umblă pe dibuite: el fusese pe la judecătorie mai-nainte de a-l fi chemat cineva şi ştia foarte bine că nu pe el are să-l tragă Bucur în judecată, ci pe Zamfir, care mână apa de pe un ţărmure pe celălalt. Îl lăsa dar şi pe Bucur să-şi facă che40 ful şi pe Zamfir să-şi facă dalma şi dormea liniştit în vreme ce ei se frământau.

Liniştită dormea şi Ana. Rămăsese, ce-i drept, în părăginire vatra, dar asta nu era paguba ei.

Nu mai vorbea Zamfir de pepenii lui; erau însă frumoase holdele ei, şi cele de grâu, şi mai ales cele 5 de porumb, pe care le muncise Zamfir cu Bucur, era frumoasă via cum nu mai fusese, căci nu se supăra nici Zamfir, nici Bucur dacă se sporeau zilele de lucru. Dar frumoasă era mai ales dilma pe care o făcea Zamfir şi era mare mulţumire să vezi cum se prind săl10 căile împlântate de el de-a lungul ei.

Putea Ana să doarmă liniştită, şi tot nu putea.

Degeaba! ea – şi pierduse rostul şi nu şi-l mai putea găsi. Prea era dusă cu gândul pe la holde, pe la vie, pe la moară, mai ales pe la moară, iar femeia tre15 buie să rămâie cu gândul la casa ei. Aici îşi găseşte rostul, aici mulţumirea vieţii, aici treaba, pe care poate s-o facă mai bine decât orişicine. Depărtată de la casa ei, ea umblă buimacă, şi tot buimacă era şi acum Ana. Tot vraişte îi era curtea, tot rău îi clo20 ce-au găinile, tot nemăturată îi era casă, tot neaşternut îi rămânea patul, tot ruginite îi erau lingurile, voia să nu fie, dar erau, şi tot nespălaţi şi gălbejiţi îi erau copiii, mai ales Silea, pe care în adevăr n-ar fi trebuit să-l ia de la moară. 25 A fost, ce-i drept,

obraznică Safta, dar nu el era vinovat de obrăznicia ei şi nu pe el trebuia să-l certe pentru păcatul ei. Safta putea să trăiască şi fără de el; el însă tânjea, tânjea, tânjea.

Două săptămâni înainte de Rusalii, în o zi de 30 joi, Ana se muie în cele din urmă şi luă hotărârea de a-l ruga pe Zamfir să-i trimită iar pe Safta. Nu mai putea biata femeie: stătuse câteva nopţi de-a rândul la căpătâiul lui, plânsese de-i slăbise vederea şi-i era frică să mai stea singură. 35 Era seară când a venit Safta în fuga mare şi a intrat gâfâind în casă.

Copilul zăcea nemişcat în patul curat, iar Ana şedea tot atât de nemişcată la căpătâiul lui.

Safta plecase de acasă cu inima de tot grea şi, 40 urcând dealul îşi potrivise vorbele cu care avea de gând să-şi verse focul asupra Anei, care a luat copilul de la dânsa şi n-a ştiut să-i poarte de grijă, îi era plină gura când a intrat pe portiţă, dar ea s-a mai potolit când a intrat în tindă. Orişicât de mare i-ar fi fost graba, Safta nu trecea niciodată orbiş înainte, ci, 5 chiar fugind, se uita la dreapta şi la stânga şi vedea tot ce-i era în drum. Cum ar fi putut, supărată cum era, să nu vadă că nu mai e tinda Anei cum o găsise rândul trecut? Se schimbaseră ca prin minune toate cum fuseseră odinioară, când Zamfir curăţea cu cei trei 10 băieţi curtea, şi Saftei îi părea rău de ceea ce voise a face. Ea intră dar tiptil în casă şi mai vârtos se muie când văzu culcuşul curat în casa curată. Nu-i era obiceiul să sărute mâna, fiindcă n-avusese cine s-o înveţe a face aşa ceva; acum însă îi venise să se plece, să ia 15 mâna Anei şi s-o sărute, atât de îngrijată se plecă spre pat când copilul, zărind pe Safta, făcu o mişcare.

— De ce nu m-ai chemat mai demult!? grăi Safta. Ştii cât mi-e de drag şi cum îi găsesc totdeauna leacul. Dar eu sunt de vină, numai eu, cu gura mea cea rea

20 şi cu firea mea cea proastă 1

— Ba sunt ticăloasă eu, întâmpină Ana.

Safta nu mai asculta vorbele ei. Îi venea să ţipe de durere când se uita la Silea şi-l vedea că stă cu ochii deschişi, dar nici nu zâmbeşte, nici nu se cere la dânsa, 25

nici nu se mai mişcă cum se mişcase la intrarea ei în casă. Se uita şi tăcea.

— Să n-aibi grijă, grăi dânsa şi îl luă frumuşel în braţe, ca să-l plimbe şi să-l legene încetişor, cum atâtea nopţi îl plimbase legănându-l.

30 Nu ştia ce are şi-l vedea că abia a mai rămas suflet în el, dar nu se-ndoia că mâine ori poimâine iar îl vede alergând după bobocei. Nu ştia ce are să-i facă pentru ca să-l vindece, dar nu se îndoia că-l va vindeca aşa, purtându-l în braţe. Vedea că-i sunt reci 35 mâinile şi picioarele şi se fac din ce în ce mai reci, dar nu se îndoia că dânsa le va încălzi şi iar le va face cum au fost. Era peste putinţă ca atâta vrere cită simţea dânsa în sufletul ei să rămâie zadarnică.

Iar Ana credea şi ea şi aştepta cu răsuflarea oprită 40 să-l vadă iar pe Silea ridicând mânuşiţele.

Afară bătea vântul prin crengile salcâmilor înfloriţi, şuiera prin hornuri şi mişca din timp în timp câte una din tinichelele din acoperişul casei, mai lătra câinele, mai guruia un porc, mai se speriau gâştele, 5 iar în casa bine luminată se plimba Safta cu copilul în braţe prin faţa Anei, care a stat tot la locul unde o găsise Safta.

Nu mai răsufla copilul, era rece ca sloiul de gheaţă şi se-nţepenise, dar el nu putea să moară; cum să 10 moară, când nimeni nu i-a ţinut luminarea aprinsă, nimeni nu i-a închis ochii!? L-ar fi purtat Safta viaţa ei toată aşa, şi viaţa ei toată Ana ar fi rămas uitându-se cum îl poartă.

Cocoşii începură în cele din urmă să cânte. 15 Safta-l pipăi iar pe copil, atinse cu buzele ei calde obrajii lui reci şi-l strânse mai tare. În zadar! – mortul e mort!

— Ah, fiară! fiară! fiară! – strigă ea întorcându-se spre Ana – nu femeie, nu om, ci fiară cruntă

20 şi fără de inimă! în pământ să intri, în lume să fugi!

Ana ridică ochii spre ea şi-şi trase capul între umeri, ca omul care se vede lovit şi nu se mai poate apăra, ci aşteaptă gemând lovitura.

Safta se cutremură îngrozită de vorbele pe care 25 le

scăpase.

— Ah! iartă-mă, că nu-mi mai sunt în toate minţile, grăi dânsa. Fiară, nu om trebuie să fiu pentru ca să te pot mâhni chiar şi acum.

— Nu! – întâmpină îna – zi înainte! Urmează 30 cum ai început, nu minţi, nu te lepăda pe tine însăţi, că Dumnezeu te-a pus să-mi faci mustrări. Da, da, da, eu îi am pe suflet nu numai moartea, ci şi viaţa chinuită: spune-mi-o, că mă răsplăteşti, mă cerţi şi-mi uşurezi sufletul! 35 – Sărmana deţine! şopti Safta şi aşează iar copilul pe pat, apoi nu-şi mai ziseră nimic, ci se mângâiară una pe alta, plângând împreună.

Erau numai ele două singure, şi nimic nu-i apropie pe oameni mai mult decât singurătatea în 40 aceeaşi durere.

Bucur bea când n-avea nicio treabă, bea şi când avea treabă, bea la voie bună, dar bea mai ales când i se ura viaţa.

5 Asta l-a prăpădit pe el.

A băut şi el cum beau toţi oamenii când beau, dar după ce-i murise nevasta, a dus-o într-o beţie.

Era păcat de un aşa om ca el! O porniseră el şi ea atât de bine, se potriveau el şi ea atât de bine, o duceau 10 atât de bine el şi ea, încât el nu mai ştia cum s-ar putea să mai trăiască şi singur fără de ea. Dormea dar Bucur când putea să doarmă, şi bea când somnul nu-i mai venea, căcisor sunt cu moartea şi somnul şi beţia. El bea fiindcă voia să bea şi de aceea nu-i părea nici15 odată rău c-a băut.

Se apucase însă de lucru, ca să-şi dreagă pământul, şi răposata se bucura atât de mult când se gândea cât de frumos şi de bine are să fie după ce se va fi podmolit viroaga şi nu se va mai revărsa apa peste ogoarele lor: 20 el trebuia să lucreze înainte, căci n-ar fi avut ea odihnă în mormântul ei dacă baltă ar fi rămas lucrul început. Lucra dar Bucur înainte şi bea mai rar: avea şi el de ce să mai trăiască şi parcă se bucura când apa venea mare şi iar strica ce a făcut el. 25 Când a fost apoi gata şi a venit apa mare şi n-a mai stricat, ci a podmolit locul, de l-a făcut cum

îl văzuse răposata în gândul ei, el a stat şi s-a uitat şi a început să plângă. Nu putea să-l vadă şi ea, şi el iar nu mai avea ce să facă în lumea aceasta. Acum a venit Ghiţă 30 şi l-a înglodat, încurcându-l din ce în ce mai tare, şi nu-i păsa lui Bucur că şi-a dat moşia pe douăzeci de ani. El tot nu mai avea ce să facă cu ea, aşa singur.

E mare şi bun şi frumos lucru să trăieşti aşa ca să nu te mai poată uita cei ce au trăit cu tine, dar e greu 35 pentru cei ce rămân în urmă, şi nu o dată Bucur se pomenea în ceartă cu Dumnezeu.

Nici de astă dată el n-avea însă dreptate.

Răposata nu-i lăsase începută şi nescoasă la capăt numai lucrarea de la Vedea. El avea şi un copil, iar 4 o copilul nu e om, ci numai un început de om, din care încetul cu încetul se face ce se va fi făcând. Bărbatul însă, aşa i-a făcut Dumnezeu pe oameni, nu vede copiii decât după ce au crescut mari, şi numai femeia, care vede mai mult cu gândul şi cu inima decât cu ochii, îi 5 bagă şi când sunt mici în seamă. Abia acum, când Safta începuse a porni să se facă fată mare, şi-a dat Bucur seamă că nu are fata niciun rost în lume.

Nu mai putea răposata s-o vadă, dar câtă bucurie ar fi simţit dacă ar fi avut parte să o vadă!? Asta-l

10 mistuia pe el; asta l-a umplut de mânie asupra lui Ghiţă; asta l-a adus la moară şi l-a făcut om harnic.

Bea el şi după ce-a venit la moară, dar minţile nu şi le bea Bucur niciodată, ba tocmai la beţie era mai cu virtute.

15 – Nu te uita că sunt beat, zicea el; eu tot om sunt, tot Bucur al lui Cimbru, şi vorba mea e vorbă zisă.

Cu asta l-a prins Ghiţă: la beţie l-a înglodat el, şi l-ai fi putut tăia în bucăţi pe Bucur, dar vorba dată la beţie el n-o schimba.

20 Cu atât mai mare îi era însă mânia după ce se deştepta şi mai adâncă ura după ce iar se îmbăta, şi nu o dată îi trecuse prin minte gândul că nu l-a lăsat Dumnezeu pe el decât ca să certe pe Ghiţă pentru multele lui nelegiuiri.

2 5 Acum i se răsturnaseră deodată toate de-a valma.

Mai întâi şi mai întâi Bucur se deprinsese cu gândul că nu face Zamfir nimic fără ca să fi luat înţelegerea cu dânsul, iar acum Zamfir se pusese pe lucru, cu toate că-i zisese să mai aştepte, şi lucra' mereu înainte.

30 Apoi Safta şi Ana erau, aşa le ştia Bucur, ca argintul-viu în palmă; orişicât de mult ai fi umblat să le ţii la un loc, iar se risipeau; acum şedeau adeseori ele singure într-un ungher şi plângeau împreună.

Zamfir îi păruse, dup-aceea, lui Bucur om făcut

35 anume ca să-i amărăşti cu el lui Ghiţă viaţa, iar acum el iar se împrumutase de la Ghiţă şi se căciulea la el.

Se schimbaseră în sfârşit şi lucrurile acum cu Ana.

Într-o bună dimineaţă Zamfir a pus caii la căruţă şi s-a dus cu perceptorul la Ana şi apoi au plecat toţi

40 trei la Piteşti, ca să facă contract în scris, negru pe alb, cu iscălitură şi cu pecete, curat şi lămurit, ca să ştie ce dă şi ce ia fiecare. Iar asta tot fără de a-l mai fi întrebat şi pe Bucur.

El ştia numai că Zamfir plăteşte atâta cât o fi pe an şi Ana nu mai are niciun amestec la moară şi la vatră, 5 iar tăierea zăvoiului o au în parte.

Acum nu mai avea Bucur nicio mulţumire din cele ce făcea ori nu făcea Zamfir, şi chiar în ziua în care Zamfir a plecat la Piteşti a tras o beţie din cele vechi, ca să-i arate că nu-i pasă nici lui de nimeni. 10 O mulţumire tot mai avea însă şi el.

Crăpa fierea-n Ghiţă.

Îl cunoştea atât de bine Bucur şi ştia că e rău de elcând îşi rodea mustaţa, şi de la un timp încoace foarte adeseori îl vedeai luând în dinţi cele şapte fire de 15 păr de porc ce-i crescuse pe buza de din sus.

Nu la năcaz îşi rodea însă Ghiţă mustaţa, căci nu prea ştia să se necăjească. Lucrul ăsta îl făcea el când clocea ceva.

„Cine dracu' l-a mai adus şi pe ăsta p-aicil?" îşi 20 zisese el când l-a văzut pe Zamfir la moară. S-a uitat însă bine la el, l-a văzut că e om inimos şi a ajuns în curând să-i zică mai mult „băiet bun" decât „bun băiet". Cu Zamfir

putea el să facă bună treabă la moară. Mai greu era s-o scoată la capăt cu Ana, care era femeie 25 cu inima îndoită şi se gândea de trei ori mai-nainte de a face un lucru. Îi părea dar bine când a simţit că are şi Ana slăbiciune pentru Zamfir, căci pe femeie numai slăbiciunea poate s-o scoaţă din minţi, şi bine era pentru el numai dacă nu Zamfir asculta de Ana, ci 30 Ana asculta de Zamfir. Anei mai bine i-a părut dar când s-a pomenit şi cu Bucur la masă: Bucur îi mai trebuia lui Zamfir pentru ca să fie gata de a se pune să facă scară la cer. Au şi mers bine lucrurile şi dalma lui Zamfir era pe sfârşite; deodată s-au schimbat însă toate. 35 Era parcă intrase la mijloc cineva pe care nu-l ştia

Ghiţă şi-l zăpăcise de nu mai ştia de unde să apuce lucrurile.

Că Zamfir a făcut contract înscris cu Ana, asta nu-l zăpăcea pe el. Scris, nescris, Zamfir era om care n-are 40 nevoie de pecete şi de iscălitură. Contractul l-a cerut Ana, iar ea n-a putut să-l ceară pentru ca Zamfir să n-o poată înşela: de ce dară l-a ceruţi? Nu-şi mai cunoştea sora. Îi părea ca omul care strigă: „Ţineţi-mă, legaţi-mă, că muşc!” Apoi Bucur iar a început să bea: de ce bea el I? ce-l supără? de unde îi venea cheful?

5 Asta de la el putea s-o afle mai bine.

— Ei I – îi zise într-una din zile în glumă – o să ne judecăm.

— O să ne I – grăi Bucur – eu cu tine-o să ne şi o să tel

10 – Aşi răspunse Ghiţă. Te-a prostit şi pe tine Zamfir, că vă uitaţi în gura lui ca şi când ar fi cine ştie ce om cu vlagă.

— Eu! în gura lui? ha-ha-ha! în a lui gurăl întâmpină Bucur. Un prost, o dată şi încă o dată prost. Eu

15 nu mă uit în gura nimănuil

— Ba te uiţil grăi iar Ghiţă, ca să-l zgândărească. Ştii tu că nu cu mine, ci cu Zamfir ai să te judeci dacă vrei să faci treabă. Nu poate el să mâne apa pe moşia ta, şi dacă vrei, îi strici dalma.

20 Bucur rămase cu gura căscată. Era beat, dar tot îşi mai aducea aminte că el însuşi a stăruit ca apa să fie minată spre moşia lui, dar vorba era de dalma pe care Zamfir o făcuse fără voia lui.

— Nu vezi că te prosteştel? urmă Ghiţă. Te prinde

25 când eşti beat şi te scoate din minţii

— Pe mine? l nul strigă Bucur. Eu beau vin, beau ţuică, beau rachiu, beau basamac, dar minţile nu mi le beaul Vrei tu să mă prosteşti, tu, dai Eli nici că vrea s-o facă! Haid, Satanăl lasă-mă-n pace!

30 Nu se lăsa Bucur aşa de uşor.

Dar nu se lăsa nici Ghiţă, şi când unul treaz se ia la trântă cu unul beat, tot cel treaz rămâne în cele din urmă deasupra.

Peste câteva zile Bucur plecă cu gândul schimbat

35 la moară.

— Safto! Saftol strigă el ca odinioară. Haid acasă I Haid la moşia ta I

Era de mult de când el n-o mai făcuse aceasta, se schimbaseră multe de atunci şi Saftei îi era foarte greu.

4 o nu şi-ar fi închipuit că poate să-i fie vreodată atât de greu.

Zamfir nu-şi făcea de lucru cu oameni beţi. Acesta nu era însă un om beat, ci Bucur, omul lui.

El plecă râzând să-i iasă în cale.

— Lasă-l – îi zise Safta strâmtorată – că acum 5 n-o scoţi la niciun capăt cu el. Are ceva şi trebuie să-i treacă dacă e să te poţi înţelege cu el.

Ştia dânsa că nici mai-nainte nu făcea aşa decât după ce Ana se certa cu Ghiţă, şi de astă dată trebuia să fie la mijloc cineva care vrea să-l necăjească pe Zam10 fir.

Zamfir nu se gândea la asemenea lucruri, şi chiar dacă s-ar fi gândit, Bucur era Bucur.

— Acasă? îi zise dar zâmbind. Dar acasă e Safta, aici este ea acasă, toţi trei suntem aici acasă la noi.

15 Unde să se mai ducă!?

Bucur ridică mâna şi dete din cap.

— Nu! grăi dânsul. Acasă la ea nu-i aicil Nici eu, nici

ea nu suntem aici acasă. M-ai înţeles? Acolo! urmă el arătând spre deal – acolo suntem eu şi ea acasă.

20 M-ai înţeleşi? acolo! Dar ce ştii tu!? Tu nu ştii ce va să zică acasă: un venetic, un nimenea, un azi aici, mâine colo, care nu e niciodată, n-a fost niciodată acasă la el! Safto, haid acasă!

Zamfir se făcu rece ca sloiul de gheaţă şi tot ca 25 sloiul de gheaţă ţeapăn şi nemişcat rămase. îl lovise Bucur unde-l durea mai tare, şi îi era mare durerea, dar încă mai mare uimirea. De unde ştia Bucur că aşa are să-l lovească şi de ce-l lovea!?

— Ţi-am spus să-l laşi în pace! strigă Safta, uitân30 du-se cu asprime la el. Ce vrei cu dânsul!? Nu ţi-e greu, nu ţi-e milă de mine când îl vezi aşa? Mai ai inimă să glumeşti când mie mi se împăienjenesc ochii 1? Haid1, tată, haid acasă I urmă apoi, întorcându-se spre Bucur şi luându-l pe subţioară, ca să-l ducă. 35 Zamfir se uita cuprins de îndoită uimire la ea.

— Nu te speria – grăi dânsa întorcându-se iar spre el – că nu uit că-mi eşti stăpân şi-mi plăteşti sâmbrie: îl duc numai şi iar mă-ntorc.

Bucur se opri şi se-ntoarse şi el. 40 – Stăpân, el 1? strigă dânsul. Nu-mi trebuiesim bria lui! Ai să vii şi ai să rămâi!

— Dar m-am învoit, tată, întâmpină ea, şi te-ai învoit şi tu.

— Asta e alta, grăi Bucur zăpăcit. Aşa-i! m-am învoit. Da! – urmă peste puţin dezmeticit – eu am

5 zis însă că numai până la primăvară, iar acum e toamnă.

Safta se sperie. Gândul că n-o să se mai poată întoarce nu intra în mintea ei: ar fi fost acum în stare să-l părăsească şi să stea fără de voia lui.

— E toamnă – grăi dânsa muiată – dar n-ai zis 10 astă-primăvară că nu vrei!!

— Dacă-i aşa, atunci m-am legat, grăi dânsul. Rămâi. Rămân şi eu, adăugă el şi se întoarse. Aşa-i! am zis. Rămân! Să mă scoţi şi nu plec!

El se aşează pe laiţa din faţa morii şi rămase cu cca. 15 tele pe genunchi, cu capul răzemat în pumni şi cu ochii închişi.

— Bine, Safto – grăi Zamfir adânc mişcat – pe el parcă tot l-aş mai înţelege: i-a vârât, aşa se vede, cineva vreo prostie-n cap. Dar tu!? Ce ţi-am făcut eu ca să-mi

20 vorbeşti şi tu aşa!?

— Dacă n-ai inimă de om! răspunse ea apropiindu-se de el.

— Eu nu am inimă? întrebă el.

— Ai, răspunse dânsa, pentru toate şi pentru toţi. 25 De bunătatea ta şi de inima ta slabă pot toţi să se folosească, dar pentru mine n-ai inimă.

— Zici tu cu inimă curată, întâmpină el, că nu am eu inimă pentru tine!?

— Ai, ai cum ai! răspunse ea muiată până la la30 crămi. Ştiu că ai şi cum ai, dar n-ai cum se are şi cum am eu pentru tine. Dacă eu aş vedea pe mama ta zăcând în gunoi – urmă ea cu ochii plini de lacrămi mari – m-aş duce la ea, aş ridica-o, aş curăţi-o şi aş pune-o în fruntea mesei, mai sus decât toate împărătesele, ca 35 pe Maica Domnului. Aşa am eu inimă pentru tine. M-ai înţeles!? Ăsta mi-e tată şi, oricum ar fi el, tot tată-mi rămâne, şi treaz şi beat, chiar şi-n fundul ocnei tot tată îmi este, şi tu p oţi să râzi de el fără ca să mă simt eu călcată-n picioare. 40 – Dar eu nu m-am gândit la asta, grăi dânsul adânc mâhnit.

— Asta e, vezi, asta-i! întâmpină dânsa. Nici că te-ai gândit măcar că atingi, când greu ai lovit. De aceea n-ai inimă. Ţie toţi oamenii îţi sunt deopotrivă; tu nu ştii ce va să zică mai aproape şi mai departe.

5 Uite – urmă ea făcând un pas spre el – mi-e parc-ai fi ca fluierul care în loc de şase are numai cinci găuri: orişicât de bine ai şti să cânţi, nu poţi să scoţi din el şi sunetul pentru care lipseşte gaura.

„Un venetic, un nimenea, un azi aici, mâine colo.

10 care n-a fost niciodată acasă la el!” îi răsuna lui Zamfir în ureche.

Iar Bucur şedea cu capul rezemat în pumni şi le

auzea toate numai ca străbătute la el prin mare zgomot din mari depărtări, dar le-nţelegea.

15 – Da, da, da! grăi dânsul în cele din urmă, deschizând ochii. Ca cobza din care lipseşte o strună. Auzi om, care, pentru cheful Anei, se bagă-n datorii ca să înece pogoanele mele, moşia Saftei!?

Lui Zamfir îi era parcă răsărise deodată soarele în

2 o plina lui lumină.

Care va să zică asta era!?

— Dar tu însuţi ai voit să fie înecate! îi zise el.

— Da! am voit! întâmpină Bucur. Şi dac-am voit!? Ce? tu, om în toată firea, trebuiai să mă laşi, să mă

25 ajuţi, să mă împingi înainte? Dacă eu aş vrea să-l omor pe Ghiţă, şi ar fi destul să-l văd acum pentru ca să vreau, m-ai lăsa tu!? Nu e aşa!? ce-ţi pasă ţie? că nu tu îl omori! Nu-i aşa!?

Zamfir era biruit şi nu mai putea să-i răspundă

30 nimic.

— Ei, lăsaţi pogoanele, c-o să facă şi acolo tot Zamfir, le zise Safta, că nu-i e lui de alta decât să le vadă toate bine.

— Dar se-nţelege c-o să fac, grăi Zamfir înveselit

5 c-a dat de-o uşă de scăpare. Asta e puţină treabă!

Bucur ridică pumnul în sus şi-l mişcă de câteva ori, apoi îl întoarse spre fruntea sa şi se lovi de câteva ori încetişor cu el.

— O să ne mai vedem noi, Ghiţă şi eu, şi-o să mai

O vorbim, zise el clătinându-se.

Nu mai e, când se porneşte crivăţul, de trăit în lumea aceasta: vine fără de veste, oarecum pe furiş, parcă s-ar fi stârnit pe aci pe undeva prin apropiere o 5 adiere rece, dar uşoară şi domoală, care se înteţeşte, mereu se-nteţeşte, şuieră a primejdie, străbătând prin toate crăpăturile, şi-taie de te-njunghie până la măduva oaselor, şi păsările se ascund prin unghiuri, iar vitele se trag la adăpost. 10 Dimineaţa, prin zori de zi, cerul era senin şi plin de stele, iar aerul dulce ca pe la Sf. Gheorghe. Păsările cântau prin zăvoi de nu-ţi venea să crezi că e zi de toamnă, iar după ce

se luminase de ziuă, se vedeau ca-n cele mai frumoase zile de primăvară munţii albăs15 trii despre Negoiul. Numai încolo, departe, spre răsărit, cerul părea sur şi oarecum nespălat.

Erau îngălbeniţi plopii de la moară, dar zăvoiul nu-şi lepădase încă frunzişul şi tot mai era ceva văratic în freamătul lui. În curând însă după răsărirea soa20 relui, se lăsă, aşa din senin, o ceaţă deasă pe Vedea şi apoi peste toată lunca, încât vedeai cerul albastru, vedeai vârfurile salcâmilor din deal, dar nu puteai să vezi nici treizeci de paşi uitându-te pe Vedea la deal.

Pe la zece ceasuri s-a ridicat ceaţa, s-a adunat nori 25 duşi repede de vânt şi a dat o stropitură, ploicică lină şi caldă, şi abia pe la amiazi, după ce iar s-a înseninat cerul, s-a răcit deodată aerul şi s-a pornit adierea cea rece.

— Ăsta e crivăţul, care aduce iarna înainte de 30 vreme! grăi Bucur şi se uită împrejur, ca să vadă dacă sunt ori nu toate gata.

Ochii lui se opriră mai întâi asupra celor şase căpiţe de fin care se aflau în fundul curţii.

Lăsase Zamfir vatra în părăginire, dar a făcut pe 35 ea un fin frumos, de stăteai pe gânduri dară nu cumva e mai cuminte s-o laşi totdeauna loc de fineţe. Erau bine făcute căpiţele, se aşezaseră bine, puteau să stea-n faţa crivăţului, şi Bucur nu-şi mai bătu capul cu ele.

Nu ştii niciodată cât o să ţie crivăţul, şi ce o să 40 ducă cu el. Putea să fie sec, putea să vie cu polei ori cu chiciură, putea s-aducă iarnă şi zăpadă viscolită, putea să pornească ploile de toamnă, care cad, cad, cad, de ţi se urăşte viaţa în lunca plină de apă.

„O fi într-un fel, o fi într-altul, paza bună nu stri5 căi” îşi zise el şi se puse cu băiatul să-ncarce carul cu gunoi.

Se mai curăţea curtea şi putea gunoiul să stea acolo lângă dilmă, dacă nu era nevoie de el, de mâncare nu cerea nici acolo. 10 Zamfir făcuse cum i-a zis Bucur.

El a pornit de la zăgaz şi a tras tocmai pe lângă viroagă un şanţ lat de vreun stânjen şi adânc de trei palme, iar pământul l-a aruncat înspre viroagă, de a făcut o dâlmă

destul de lată ca să poţi umbla pe ea, 15 iar la dreapta şi la stânga, prin şanţ şi pe ţărmul viroagei sădise sălcii, care erau acum prinse şi înfrunzite.

Viroaga se depărta de râu, dar apoi iar se întorcea spre el şi apa se revărsa din jos de moară în matca ei. Astfel moara era închisă între râu şi viroagă, şi oamenii, 20 viind din sat, treceau pe podul viroagei dacă voiau să vie la moară ori să treacă peste râu. Pe aici, peste drumul ce ducea pe la podul viroagei la moară, apucase apa revărsată pe vatră, ca s-o ia spre moară şi să se întoarcă iar în matcă, din sus de revărsarea viroagei. 25 Dacă venea dar Vedeamare, apaşerevărsa până în dâlmă şi până în drum şi acoperea toată această parte din vatră, vreo treizeci de pogoane, dar oamenii puteau să treacă la moară, fiindcă drumul era ridicat mai sus de ţărmul de dincolo. 30 – Toate bune şi frumoase! – i-a zis Ghiţă lui Zamfir când lucrul era gata – dar n-ai făcut nicio treabă, fiindcă apa nu aduce destul podmol dacă nu curge: o să se oprească, o să stea baltă, dar puţin podmol lasă; ea trebuie să curgă peste dâlmă dacă e vorba 35 să acopere locul cu podmol.

„Asta e grija mea!” îşi zicea Bucur, şi el căra acum gunoiul lângă pod, la cotitură, pentru ca să-l aibă la îndemână.

Pe acolo avea de gând să-i dea apoi drumul în vi40 roagă; a cărat dar vreo zece care de gunoi la colţ, din sus de pod, pe ţărmurul viroagei. Ar fi cărat şi mai mult, dar pe-nserate a început să plouă, o ploaie măruntă şi uşoară, mai mult bură decât ploaie, cum e mai urâtă la crivăţ şi mai rea de polei. Nu mai era chip să stai afară ori să umbli pe pământul luciu, şi gunoiul, pă5 truns de picăturile mărunte, se scorojea-n furcă. Pe asemenea timp nici câinele nu ţi-l laşi afară: cum ai putea să-ţi canoneşti vita, care e vită, iar nu om, ca să-şi ia inima-n dinţi?

Aşa a ţinut toată noaptea. Urgia lui Dumnezeu, nu 10 alta. Un întuneric de nu-şi vedea omul mâna, o ploaie deasă şi măruntă de era ca ticsit văzduhul şi-un vânt care şuiera şi bubuia şi pătrundea prin toate şi le zgâţiia toate.

Roţile morii erau grele de polei şi de ţurloi, dar se-nvârteau, fiindcă apa creştea, mereu creştea, 15 limpede încă şi subţire, dar din ce în ce mai mare.

Dimineaţa vântul s-a mai potolit, dar ploaia a urmat înainte, şi înspre amiazi poleiul a început să se scuture mai întâi de pe frunze şi apoi şi după crengile plecate până la pământ. Abia acum venea apa mai 20 tulbure şi mai groasă.

După-amiază s-a oprit ploaia, dar râul creştea înainte: pe-nserate s-a mai încălzit aerul şi s-a pornit o ploaie mai lină şi mai îndesată, cu stropi mari, ca-n timpul verii.

25 Bucur trecu podul pe ţărmurele de dincolo, ca să mai vadă o dată pleterul pe care-l făcuse cu Zamfir la pogoanele lui, apoi se-ntoarse iar la moară.

— Acum vinei zise el, şi aşteptau cu toţii, ca mireasa în ajunul nunţii, cu frică şi cu nădejde, ca ori 30 să iasă un lucru bun şi mare, ori să se strice în câteva ceasuri ceea ce Zamfir făcuse lucrând toată vara cu multă osteneală, cu multe cheltuieli şi cu multă bătaie de cap.

La zăgaz apa vuia din ce în ce mai tare şi pe viroagă 35 era de tot îngroşată apa. Cu toată ploaia, lumea a început să se adune pe pod, ca să vadă cum se-ntinde apa, iar Ana a stat cu Safta în faţa morii până seara târziu. Abia însă pe la miezul nopţii a început râul să-şi iasă din matcă.

40 Zamfir a ridicat acum toate stăvilarele şi a plecat cu Bucur şi cu băiatul de-a lungul dilmei.

N-aveau ce să facă deocamdată, dar peste noapte apa putea s-ajungă la înălţimea dâlmei ori să spargă pe undeva şi trebuia să fie mereu gata, ca să-i pună gunoi în cale.

5 Gândul lui Bucur era ca din sus de pod, la colţ, unde se-ntâlneşte dilma cu drumul, să mai ia ceva din dilmă, ca să-i dea apei drumul în viroagă, dar subţire şi pe o întindere de vreo trei stânjeni, ca apa să n-aibă putere. Pentru ca apa să nu poată săpa, au pus gunoi 10 de-a lungul dâlmei şi aveau cinci scânduri la îndemână. Vorba era să aştepte până ce nu-şi va fi arătat apa înălţimea, apoi să sape niţel câte niţel până ce nu va începe apa să se

prelingă, apoi să pună în locul pământului un strat de gunoi şi să aşeze pe el scândurile, pentru 15 ca apa să treacă peste ele şi să nu poată săpa în jos.

De un singur lucru se mai temea Zamfir. Ca nu cumva apa să o fi luat peste pogoanele lui Bucur, unde făcuse pleter, dar nu-l întărise cu capre, nici cu gard.

— Asta nu se poatel îi zise Bucur. Dacă şi-ar fi 20 făcut drum pe acolo, nu s-ar mai spori apa aici, şi tu vezi că se înalţă, mereu se înalţă.

Înspre dimineaţă apa se opri. Mai erau aproape două palme din dâlmă şi apa nu se mai ridica.

— Ce-i asta? Apa şi-a făcut loc pe undeval strigă el

5 speriat şi o porniră toţi trei în grabă mare de-a lungul viroagei până la zăgaz. Erau toate bine.

— A spart la minei strigă Bucur şi o luă fuga înapoi, ca să apuce pe drum şi să treacă dincolo, la locu

30 rile lui.

Nu mai putea însă să treacă: apa o luase iar peste drum şi se prelingea pe o întindere de vreo două sute de paşi spre dosul morii.

Îşi făcuse Zamfir socoteala bine, dar drumul era

5 umblat şi carele au bătut pământul şi l-au mai ros tocmai pe unde fusese mai-nainte calea apei. Ce era de făcut? I

— Stăil grăi Zamfir. S-o lăsăm să treacă pe aici şi să băgăm numai de seamă, ca să nu rupă. Drumul

40 e lat şi bine bătut: nu poate să spele dacă e risipită. Să băgăm de seamă numai să nu se adune la un loc.

Ei se puseră dar pe lucru: aduseră cu targa gunoi la drum şi stăteau gata să astupe orişice spărtură.

Aşa i-a prins ziua, iar de aici înainte nu le mai era frică de nimic.

5 E ciudată firea omenească. Stătea satul întreg la pod şi se uita cum trece apa peste drum şi cum stau Zamfir cu Bucur şi cu băiatul de pază, ca să n-o lase prea cu putere pe nicăieri, nimeni însă nu le dădea mână de ajutor, ba mulţi ar fi voit, poate, să vadă ce are 10 să fie, dacă tot

îşi sparge apa loc. Era mare frumuseţe să vezi balta cea mare, care era vatra şi până peste pogoanele lui Bucur, ale lui Preda şi ale lui Păun; pe vatră adâncimea apei era pe alocurea de un stat de om, şi apa rupea, dacă-şi făcea o dată drum, grozav 15 rupea. Steteau toate ca-ntr-un vârf de ac, şi oamenii se uitau, aşa, de petrecere, iar Ghiţă rodea mereu cele şapte fire de păr de porc.

Deodată se făcu o gălăgie de-ai fi crezut că s-a răsturnat moara şi toţi alergau orbiş spre drum. 20 Apa-şi făcuse cale pe o întindere de vreo trei paşi tocmai pe unde cursese mai-nainte şi nu se mai întreba acum nimeni dacă trece prin apă ori pe uscat, ci săriră cu toţii ca să astupe spărtura şi să oprească apa – unii ducând gunoi în braţe, alţii scoţând ţelina cu ghea

5 rele, care cum putea şi cum se pricepea. Numai Ghiţă îşi rodea firele de păr şi râdea acru de tot.

Aşa sunt oamenii. Dacă le-ai fi zis să facă, ţi-ar fi răspuns că nu e treaba lor; dacă i-ar fi rugat Zamfir să-i dea ajutor, ar fi dat din umeri şi s-ar fi uitat unul 30 la altul: i-a luat însă apa cu zorul, au sărit o dată pe negândite şi nu-i mai puteau scoate din baltă, puţin le păsa că e frig şi ud jos şi că mijeşte de sus. Li-e era parcă intrase în joc cinstea satului şi voiau să arate că poate un sat, dacă vrea, să ţie piept cu un fleac de

5 gârlă.

Apoi ţi-e ruşine să nu intri-n horă când joacă tot satul şi să ieşi după ce-ai intrat o dată; în cele din urmă începu şi Ghiţă să-şi facă de lucru printre ceilalţi.

Zamfir[3] stătea la o parte şi se uita la ei. Îi vedea 40 glumind şi sărind voioşi pe întrecute unde apa-şi făcea vreo spărtură, îi ştia că sunt nemâncaţi şi că nu cer nimic pentru ceea ce fac, se uita şi iar se uita şi-i venea din când în când să plângă.

O, acum înţelegea el vorbele lui Bucur. La asta s-a 5 gândit Bucur când vorbea despre „acasă”. Erau sat oamenii aceştia, oameni legaţi prin sânge, crescuţi împreună, trăiţi în aceleaşi locuri şi în aceleaşi nevoi,

3 în ambele ediţii: Ghiţă.

suflete lipite unul de altul. Asta îi lipsea lui, care n-a fost niciodată şi nicăieri acasă la el, şi de aceea era 10 atât de nestatornic şi nu ştia niciodată ce va face şi ce nu va face, de aceea îi venea gândul de plecare de câte ori i se punea vreo piedică în cale.

Ce oameni, Doamnei ce satl Ar fi voit să meargă la ei şi să-i roage ca să-l primească şi pe el între dânşii, 15 ca şi când ar fi crescut şi el în mijlocul lor, dar el era străin, venetic, un cine ştie cinei

Seara târziu, după ce apa începu să scadă, oamenii plecară unul câte unul, udaţi până la piele, străbătuţi de frig, obosiţi frânţi şi lihniţi de foame, şi Zamfir 20 rămase în cele din urmă numai cu Bucur şi cu Safta.

Tot mai era mare apa, dar nu se mai prelingea peste drum, dalma stătea zid ţeapăn şi podmolul începuse a se ivi pe ici, pe colo din apă: Zamfir nu putea, cu toate acestea, să intre-n moară. 25 Prea îi fusese frumoasă ziua aceasta; să rabzi greu şi îndelung când ştii că poţi să ai şi asemenea zile: orişicit de obosit ar fi fost, nu-l ierta firea să scurteze ziua, trebuia să spună ce are pe suflet şi a stat până noaptea târziu cu Safta şi cu Bucur de vorbă. 3 O şi ar fi putut să stea lungi nopţi de-a rândul, căci Bucur nu mai sfârşea când începea să vorbească de satul lui. Ochii i se deschideau mari, glasul i se limpezea şi întreaga fiinţă îi era străbătută de căldură: nu, sat ca al lui nu mai erai. Se mai ticăloşiseră, ce-i drept, 35 oamenii şi la Vadu-Morii, dar el îi vedea pe cei ce au fost şi nu mai erau, pe bătrânii pe care îi ştia din copilăria lui şi din tinereţele lui. Ce oamenii să-ţi aduci aminte de ei şi nu-ţi mai pasă de nevoile vieţii. Văzându-l acum pe Zamfir că ascultă bucuros, îl iubea ca 40 pe copilul său şi-i reaminti unul câte unul, scoţându-i oarecum din groapă, ca să-i pună cu felul lor de a fi şi cu faptele lor în faţa lui Zamfir. Şi erau Cimbru şi Tudor şi Udrea şi Ilie Poloboc şi toţi ceilalţi aşa cum îi vedea şi cum îi înfăţişa Bucur, atât de frumoşi şi de vrednici în felul lor, încât Zamfir ar fi ascultat mereu 5 chiar şi numai pentru ca să-l vadă vorbind pe Bucur, care se făcuse oarecum cu totul alt om.

Nici că mai era Bucur cel ce fusese: se simţea parcă nu mai trăieşte cu cei vii, ci e trecut între cei morţi.

Intrase şi el cu Zamfir şi cu Safta în moară, dar a 10 ieşit iar afară.

Era ceva ce nu-l lăsa, îl trăgea afară, îl chema şi-l ducea cu o putere care le întrecea toate.

Trebuia, trebuia, nu putea să-şi dea seamă de ce, dar trebuia să iasă. I se înseninase sufletul ca niciodată 15 în viaţa lui şi-l cuprinsese o duioşie atât de dulce, încât ar fi voit să tot trăiască şi să fie mereu treaz cât o trăi el cu fata lui şi cu Zamfir. Nu mai era nimic ce-ar fi putut să-şi dorească; i se împliniseră toate şi nici urmă de mâhnire nu mai rămăsese în sufletul lui. Chiar până 20 şi Ghiţă îi părea om cu virtute în felul lui, nu bun, dar vrednic de a sta în rând cu cei ce nu mai erau.

Ploaia încetase, norii se risipiseră, stelele străluceau pe cer mai frumoase decât mai-nainte de a se fi pornit crivăţul, un vânt domol adia despre apus, iar 25 despre răsărit se ridica pe din dosul norilor răzleţi luna scăzută aproape la jumătate, încă mare şi roşiatică, şi-şi revărsa razele peste balta cea întinsă.

Frumoasă e afară din cale lumea lui Dumnezeu, şi mintea ţi se opreşte în loc când vezi în ea oameni care 30 trec prin ea făcând răutăţii

— Sărmanul de cât grăi Bucur gândindu-se la Ghiţă.

Îl vedea rozându-şi cele câteva fire de păr aspru şi-l cuprindea mila când se gândea că nu poate şi el să se bucure când toţi se bucură şi că bucuria lui e jalea 3 5 altora.

Ghiţă nu era însă om care suferă şi tace şi stă pe pace. Prea îi era mare năcazul pentru ca să nu iasă nimic din el. El nu putea numai să clocească pe înfundate şi să nu facă nimic când îşi vedea zădărnicite urze40 lele. Era încă mare apa pe vatră şi n-avea decât să pună pe cineva să facă cu sapa o spărtură pentru ca până dimineaţa dalma să fie spălată şi Zamfir să rămâie mai încurcat de cum a fost.

A scăpat Ghiţă vorba despre aşa ceva, s-a întâmplat

lucrul acesta o dată şi un viu neastâmpăr îl cuprinse 5 pe Bucur, căci numai el era de vină dacă se întâmpla şi acum.

El luă furca de fier şi se duse de-a lungul drumului până la pod, apoi coti ia stânga şi se aşează lângă grămada de gunoi, cu dosul spre dilmă, răzemat de gră10 maclă, care-i ţinea cald, şi cu faţa spre viroagă şi spre pod. Luna intra din când în când în dosul norilor, încât el nu putea să vadă departe, şi zgomotul apei nu-l lăsa nici să audă, dar de la el până la pod erau numai vreo zece paşi şi nu putea nimeni să treacă peste pod, nici 15 să se apropie de dâlmă fără ca să fie văzut de el.

Aşa a stat multă vreme degeaba şi din ce în ce mai tare încredinţat că tot degeaba o să stea şi mai departe.

În faţa lui apa tulbure curgea în valuri mari şi gonite cu o repeziciune care-ţi ia vederea şi te buimă20 ceste; mai sus, la zăgaz, şi în dos, la scocurile morii, ea se izbea cu un zgomot asurzitor; pe cer se înălţa luna, şi când se pierdea în dosul vreunui nor întârziat, când iar ieşea în largul seninului presărat cu stele: peste viroagă se mişcau umbrele sălciilor clătinate de 25 vântul domol şi jucau mereu pe valurile luminate pe ici, pe colo de-lună: ameţit de acestea, şi obosit frânt cum era, Bucur nu mai vedea-n faţa lui decât pe Cimbru, pe Tudor, pe Udrea, pe Ilie Poloboc şi pe toţi ceilalţi, cu care petrecuse cele din urmă clipe de viaţă, 30 şi în mijlocul lor se ivea din când în când şi Ghiţă. Nu, era peste putinţă. Om chibzuit cum era, Ghiţă nu putea să-şi pună în joc cinstea viind el însuşi, nici să-şi dea de gol păcătui trimiţând pe altul. Îi era ruşine lui Bucur că stă la pândă şi luase hotărârea de a se întoarce 35 iar la moară, când somnul îl fură.

Iar Ghiţă îşi înşeuase pintenogul şi plecase la Piteşti în treburile lui. Zicea că trebuie să fie cât de dimineaţă acolo şi că se teme ca nu cumva, plecând în zori de zi, să sosească prea târziu. După ce ieşi însă 40 din sat, el nu-şi mai grăbi calul, ci-şi urmă drumul în pas şi uitându-se spre moară, unde era încă lumină.

Îndată ce lumina s-a stins, el a luat-o la stânga, s-a coborât în luncă şi, sosit la ţărmul râului, a descălecat şi a

pornit în vale, ducându-şi calul de căpăstru.

Era până dimineaţa destul timp ca să-şi împlineas5 că gândul şi să se şi ducă la Piteşti, pentru ca nimeni să nu-l poată bănui.

Dacă n-ar fi aţipit, Bucur ar fi auzit fâşâitul frunzelor şi l-ar fi zăpsit când îşi lega calul de una din sălciile de peste viroagă. El a tresărit însă din somn nu10 mai când Ghiţă a trecut peste pod şi s-a uitat spre pod numai când Ghiţă se afla pe dilmă, în dosul lui.

Dac-ar fi strănutat o dată, dac-ar fi răsuflat ceva mai greu unul dintre dânşii, dacă Bucur ar fi făcut vreo mişcare ori Ghiţă un pas greşit, ei s-ar fi pomenit 15 faţă-n faţă şi… cine ştie ce s-ar fi întâmplatl? I se păruse însă şi lui Ghiţă c-a auzit ceva şi a stat câtva timp în loc, cu răsuflarea oprită, iar Bucur, văzând că nu e nimic, iar aţipi.

Luându-şi inima în dinţi, Ghiţă trecu tiptil pe 20 lângă grămada de gunoi, se mai duse vreo zece paşi, apoi scoase cuţitul de la brâu, se lăsă în genunchi şi începu să sape de dinăuntru în afară spre viroagă, până la faţa apei, lăţime de vreun stânjen. Ajuns apoi la faţa apei, el săpă dinafară înăuntru, adâncime de vreo 25 două palme, cât era lungimea cuţitului mare pe care-l purta la brâu.

Urgia lui Dumnezeu însă I

Viindu-i mai la îndemână să sape de la dreapta, de unde venise, spre stânga, el nu-şi dădea seamă că, por30 nind o dată apa prin spărtura pe care o făcea, el rămâne dincolo de ea şi nu mai are ieşire, ci rămâne pe dâlmă, între viroagă, baltă şi râu, închis de toate părţile cu apă.

Când dar apa se porni şi se aruncă zgomotos la adân35 cime de vreun stânjen şi mai bine în viroagă, Bucur se deşteptă speriat din somn, puse mina pe furca de fier, sări în picioare, se uită împrejur, iar Ghiţă, cuprins de groază, o luă de-a lungul dilmei spre zăgaz.

Vedea acum că nu mai are scăpare.

Şi-ar fi dat averea toată, chiar viaţa şi-ar fi dat-o bucuros numai ca lumea să nu afle că el a făcut mişelia: cum însă o să mai scape 1?

Peste vatră ar fi putut s-o ia, căci apa nu era decât 5

cam până la brâu, dar calul îi era dincolo şi numai peste pod putea să treacă la el, iar aici îi ieşea celălalt în cale.

În viroagă îi era frică să se arunce: prea era fioroasă căderea peste zăgaz a apei şi valurile prea erau repezi şi mari.

10 Nu-i rămânea decât să intre în râu, unde apa nu era, după cum ştia el, prea mare, să treacă pe celălalt ţărmure, care era mai ridicat, şi să-şi caute apoi pe acolo vreo ieşire.

Bucur avea gunoi la îndemână şi ar fi putut, dacă 15 s-ar fi pus acum în pripă pe lucru, să astupe spărtura şi să oprească apa, care-şi săpa trecere din ce în ce mai largă şi de adâncă. Apucat însă de mânie oarbă, el nu se mai gândeaacum la aşa ceva: voia să ştie cine-i acela, să-l prindă de piept, să i se uite-n ochi şi să-l strângă 20 de gât până ce nu-i va spune cine l-a pus să facă mişelia. El trecu dar prin apă şi o luă fuga după Ghiţă, care mergea spre matca Vedei.

— Stăi 1 – strigă Bucur cuprins de groază şi aruncă furca – stăi, că nu-ţi fac nimic, ci vreau numai să

25 te vădi

„Bucuri” îşi zise Ghiţă, scoase iar cuţitul de la brâu şi se opri.

Una singură putea să-i fie scăparea.

„Îl aştept, îl omor, apoi trec înapoi, încalec şi mă 30 duc la Piteşti”, îşi zise el.

Nu însă toţi oamenii sunt făcuţi aşa ca să poată omorî! Când văzu că Bucur se apropie, că e tot mai aproape, Ghiţă începu să tremure în tot trupul şi în cele din urmă scăpă cuţitul şi iar o rupse la fugă 35 spre râu.

— Să nu sări în râu, că matca s-a adâncit! strigă Bucur, cuprins de fiori.

În aceeaşi clipă însă Ghiţă sări de pe dalma lui Zamfir în matca Vedei. 40 Apa-i ajungea numai până la umeri; el ştia să-noate şi ar fi putut să iasă la pogoanele lui Păun, peste care nu se revărsase râul; dar el era buimăcit şi valurile repezi îl duceau spre scocurile morii.

— Ah, ah! strigă el deznădăjduit. Nu mă lăsa, Bucure!

5 – Vai de mine! Ghiţă el însuşi! strigă Bucur, în pietrit de uimire.

Ştia acum ceea ce a voit să ştie şi ar fi putut să fie mulţumit cu atât, dar, cuprins de milă nespusă, el îşi aruncă repede căciula şi-şi scoase zeghea, apoi sări şi 10 el în apă.

Mai era încă mult până la scocurile morii, şi până acolo îl ajungea, iar amândoi erau împreună mai tari decât fiecare dintre dânşii numai el singur. Se luă dar înot după el şi se apucară de mână după ce-l ajunse. 15 – Ţi-am spus că s-a adâncit… grăi Bucur, dar nu-şi putu sfârşi vorba, căci pierdu pământul de sub picioare.

Ghiţă, care era la loc mai puţin adânc, îl trase după sine, dar peste puţin pierdu el pământul de sub picioare 20 şi ieşi Bucur deasupra. Astfel, ajutându-se unul pe altul, se apropiară cu chiu, cu vai de celălalt ţărmure, şi Ghiţă puse mina pe o rădăcină de salcie şi începu să se tragă în sus.

Erau însă aproape de scocuri, unde valurile goneau 25 cu toată repeziciunea, şi Bucur nu se mai putea ţine pe picioare.

Ghiţă răsuflă uşurat: n-avea decât să-i dea drumul şi toate erau sfârşite şi nimeni nu ştia nimic despre cele petrecute.

30 Aşa voia să facă, dar nu-l ierta firea: el îşi rezemă piciorul în ţărmure, ca să-l poată trage pe Bucur cu toată puterea după sine, îşi încordă toate puterile şi trase până ce nu rămase cu rădăcina ruptă în mână.

Căzând acum şi el înapoi, valurile se izbiră odată 35 până în staiuri şi până în stăvilare, apoi iar se liniştiră, parcă n-ar fi fost niciodată nimic.

Numai dincolo de scocuri, în dosul morii, se mai auzi peste puţin o izbitură, căderea în adâncime a celor două trupuri îmbrăţişate.

Au fost odată acestea şi au trecut cum toate trec în lume, dar multe trec fără de urmă: aici, pe vatra părăsită, azi iar e sat, nu mare, dar frumos, un sat 5 de oameni harnici, care nu se mai tem de Vedea şi se uită la Zamfir şi la Safta parcă le-ar fi părinţi şi le poartă copiii în braţe

parcă ar fi ai lor şi o cinstesc pe Ana parcă le-ar fi tuturor a naşă.

Iar din jos de sat, în dosul morii, unde viroaga 10 dă-n matca Vedei, tocmai deasupra cotiturii, sunt cele două cruci puse pe un singur mormânt şi ştiu toţi copiii şi o să ştie şi copiii lor că acolo sunt îngropaţi Bucur şi Ghiţă, care s-au înecat dându-şi silinţa să oprească apa.

NUŢA

I

Mare lucru întâmplarea când se brodeşte să-l ia pe unul de aici, pe altul de colo şi pe al treilea din altă 5 parte, ca să-i ţie la un loc şi să-i încurce, încât nu mai ştii de unde s-o apuci ca să-i iei firul.

Nae Săndulescu, pui de oltean de undeva de pe la Tismana, abia învăţase trei buchi la şcoală când a fost adus de un unchi al său la Bucureşti, ca să se pricop10 sească purtând coşurile cu zarzavaturi şi cu fructe. Băiat isteţ şi sprinten, după vreo doi ani a intrat în simbrie la Nea Cotoc, care avea-n Dealu Spirii un fel de băcănie, unde duminicele şi zilele de sărbători se adunau mahalagii şi soldaţi la horă. Nimerindu-se ca 15 Nea Cotoc să fie cam chefliu, Nae o ducea mai mult cu jupâneasa, şi-a ajuns încetul cu încetul mare şi tare la casă, iar după ce şi-a făcut rândul la oaste, a luat în căsătorie pe Linica, fata stăpânului său.

Altfel au mers de aici înainte treburile la prăvălia 20 lui Cotoc.

Lasă că Nae lucra-n socoteala sa şi Cotoc putea să-şi caute-n draga lui voie de chefuri, dar neguţătorul care-şi pricepe meseria cunoaşte slăbiciunile oamenilor şi ţine seamă de ele, şi în curând au început să sc. 25 oprească pe la prăvălia lui Cotoc şi ofiţeri, şi alţi oameni mai spălăţei, aşa, ca să ia o ţuică, un pelin ori un tulburel.

Era nu numai în Dealu Spirii, ci şi mai departe vestită băcănia lui Cotoc pentru mezelurile, pentru vinurile şi mai ales pentru ţuica ei, căci ştia Nae să umble şi să caute şi n-ar fi spus, Doamne fereşte, nici popii la spovedanie unde le găseşte.

Nici nu le putea însă nemeri orişicine ca dânsul.

5 Oltean în puterea cuvântului, el o ducea-n zilele de lucru ca alţi oameni din Dealul Spirii, dar duminicele şi zilele de sărbători el se gătea-n portul lui oltenesc şi umbla ţanţoş, de ochii tuturor a se opreau asupra lui.

10 Tot aşa făcea şi toamna, când, călare pe buiestraşul lui, pleca, aşa, mai pe furiş, la ţară, ca să-şi caute poame, brânzeturi, fasole ori vinuri, şi primăvara, când se ducea după ţuică. Într-un fel vorbeau apoi oamenii cu dânsul, într-alt fel cu alţii. 15 Era mai ales unul, Ghiţă Bucur al Văduvei, bogătan de la Capu-Coastei, pe Dâmboviţa, care-l primea, cum zice românul, ca pe un frate de cruce, căci se potriveau de minune şi la vorbă, şi la fire.

Ghiţă nu numai că ştia cum se culeg şi se dospesc 20 prunele şi cum se fierbe şi se păstrează ţuica, dar mai avea şi o pivniţă săpată-n stâncă, în care pe nimeni afară de prietenul său Nae nu lăsa să intre.

Nu era Ghiţă de la Capu-Coastei, ci de la Rucăr, unde avea neamuri multe şi era părtaş la un munte 25 şi la nişte joagăre rămase-n seama unui frate mai mare al său. Intrase şi el, ca Nae, tot ginere în casă la văduva lui Drăgan, pe care-l ştia toată valea Dâmboviţei. De aceea îi ziceau şi Ghiţă Bucur al Văduvei. Avea aici casă cu mare lărgime, de-ar fi putut să găzduiască 30 şi pe vodă, avea livezi întinse, fineţe şi poieni, turme de oi, o sfoară de pădure, ceva mai la vale ţarini mănoase şi-o vie boierească, dar avea mai ales pivniţa plină de butoaie şi ţuică bătrână, şi vinuri adunate încă de răposatul Drăgan. Numai parte de nevastă n-a 35 avut, căci, după doi ani de căsnicie, a rămas văduv, cu o fetiţă care nu împlinise încă anul.

Fetiţa aceasta e Nuţa, biata, nu doară pentru că ar fi rămas fără de căpătâi, ci pentru că vreo doi ani în urmă Ghiţă Bucur a fost dus peste Dunăre, la război, 40 unde i s-a pierdut urma. O fi murit undeva pe neştiute, l-or fi prins turcii, o fi rătăcit, destul că-l tot aşteptau şi nu se mai întorcea, încât bătrâna, sărmana, nu mai ştia ce să facă şi

plângea pe-nfundate când o vedea pe Nuţa, un piperuş de fată, care le făcea toate valvirtej, parcă nu i s-ar fi întâmplat nimic. Singurul ei rezem 5 era Ilie Cazan, perceptorul, care avea soţie pe Ana, o nepoată de vară a lui Drăgan şi cea mai apropiată rudă a Nuţei.

Văzând că Ghiţă nu se mai întoarce, Ilie, care se pricepe şi la legi, a pus-o pe bătrâna la cale să ceară 10 partea Nuţei din muntele de la Rucăr şi de la joagărele de pe Dâmboviţa.

„Aş! răspundeau rudele. Dar de unde ştim noi dacă mâine ori poimâine nu se întoarce Ghiţă?”

Aşa stăteau lucrurile când a murit şi bătrâna, cum 15 moare orişicine când nu mai are zile, şi Nuţa a rămas singură.

Ana, vai de capul ei, ce să facăl?

Avea şi dânsa două fetiţe cam de seama Nuţei şi trei băieţi mai măricei, dar pe lângă cinci copii se mai 20 strecoară şi al şaselea; i s-a făcut dar milă de Nuţa şi a luat-o la dânsa.

Adică, la drept vorbind, n-a luat-o şi nici că putea s-o ia, căci nu era Nuţa copil pe care poţi să-l iei de ici şi să-l duci colo. 25 Lasă că era prisnel de neastâmpărată, încât răsturna şi strica tot ceea ce-i cădea-n cale, dar nici nu rămăsese numai ea de ea, ci mai atârnau de dânsa şi casa cea cu multă lărgime, pivniţa plină de butoaie, turmele de oi şi toate celelalte mărunţişuri, de care trebuia să 30 poarte cineva grijă. A suspinat dar Ilie de câteva ori din greu, ca omul pus la grea încercare, apoi şi-a luat inima-n dinţi şi s-a mutat împreună cu nevasta şi cu copiii săi la Nuţa, unde era mai multă lărgime şi le avea toate mai aproape. 35 Neamurile de la Rucăr erau bune bucuroase că nu le mai întreabă nimeni cum rămâne cu partea din munte şi din joagăre şi nu mai cercetau nici ele cum se petrec lucrurile la Capu-Coastei. Nici că aveau nevoie, căci Ilie purta grijă de toate ca un bun părinte. Nu 4 o degeaba avea el cinci copii şi mai luase pe deasupra şi pe al şaselea.

Nuţa era apoi de vreo patru anişori abia şi mai avea

mult până ce se face faţă de măritat, iar până atunci se puteau întâmpla multe. Neastâmpărată cum era, putea, Doamne fereşte, să cadă de undeva şi să-şi frângă 5 gâtul, să se-nece, când vine Dâmboviţa mare. Câte nu i se pot întâmpla unui copil rău nărăvit!? Iar după o asemenea nenorocire, toate treceau la Ana şi la copiii ei. Le chivernisea dar Ilie toate, parc-ar fi fost ale lui.

Toamna, după război, Nae, care fusese şi el, aşa-n 10 a doua rezervă, peste Dunăre, iar a încălecat pe buiestraş. I-a fost adâncă întristarea când nu l-a mai găsit la Capu-Coastei pe Bucur, dar, vorba românului, morţii cu morţii, iar viii cu cei vii: fiindcă acum cheia de la pivniţa cea plină de butoaie era la Ilie, s-a făcut cu 15 acesta mai întâi prieten, iar în urmă frate de cruce.

Li se şi potriveau de minune interesele.

Anul următor, Dinu şi Florea, cei mai măricei dintre băieţii lui Ilie, erau unul de unsprezece, iar celălalt trecut de doisprezece ani, cea mai potrivită vârstă 20 ca să-i dea mai departe la şcoală, iar Nae avea şi el pe Tudor tot cam de vârsta lor şi era apropiat gândul să ia în gazdă pe Dinu şi pe Florea. Avea şi el patru copii, doi băieţi şi două fete, şi i se părea şi lui că pe lângă patru trec şi ceilalţi doi, iar lărgime era destulă la casa 25 cea nouă pe care şi-o zidise chiar anul acela.

Pas! apoi să mai răzbească cineva afară de dânsul în pivniţa de la Capu-Coastei!

O singură greutate era la mijloc.

Nae ţinea să-l dea pe Tudor al lui la Şcoala Comer30 cială, ca să şi-l aibă cât mai curând de ajutor la prăvălie, iar Ilie, care nu era cârciumar în Dealul Spirii, ci fruntaş în satul lui, se uita ceva mai departe şi voia să-şi dea băieţii la liceu, ca să-i vadă cu timpul ceva mai mult, pe unul avocat, iar pe celălalt inginer, cel 3 5 puţin.

Ei bine! şi-a schimbat şi Nae gândul. De ce adică să nu poată el la Bucureşti ceea ce Ilie poate de la Capu-Coastei!? L-a dat pe Tudor la liceu, ca să scoată din el deputat cel puţin. Rămânea pentru Şcoala Co4 o mercială Călin, celălalt băiat. Aşa se potrivesc oamenii.

 de li-e parcă sunt făcuţi unul pentru altul, şi numai împreună se simt în apele lor.

Ilie şi Ana, când veneau să-şi vadă băieţii, trăgeau la Nae şi la cocoana Lina parc-ar fi acasă la dânşii, iar 5 Nae nu mai avea nevoie să umble pe la Capu-Coastei, că i le aducea Ilie toate după pofta inimii.

Tot mai rămânea însă ceva.

Degeaba! La Bucureşti – chiar şi-n Dealu Spirii-era ca la oraş, iar la Capu-Coastei – chiar şi la casa 10 cea cu lărgime mare – era ca la ţară, şi fetele Anei erau cam prostuţe alături cu ale Linichii, care vedeau şi-nvăţau multe de toate. Asta o rănea pe Ana. De ce să nu se poleiască şi fetele ei, ca fraţii lor să nu se ruşineze de ele? Şi-a dat dar, peste vreo trei ani, 15 Ilie şi fetele, dacă nu chiar la Bucureşti, cel puţin la Târgovişte, aşa, pe vreun an, doi, ca să ia puţină spoială.

Putea s-o facă şi asta, căci tot nu se deşertase încă pivniţa. 20 Iar Nuţa, tot ea.

Acum te pomeneai cu ea căţărată ca o pisică pe acoperişul şurii, peste puţin o vedeai urcată în nucul din fundul grădinii, nu trecea mult şi căuta fragi ori zmeură deasupra stâncilor, dar nu luneca, nu cădea, nu-şi 25 frângea gâtul. Se scălda-n Dâmboviţa, vie cât de mare apa, dar nu se-neca. Când era acasă, se-mpiedica şi acum de toate şi răsturna tot ceea ce-i cădea-n cale şi n-o scoteai la capăt cu ea, căci râdea şi când o certai şi când o băteai. A dat-o Ana, ca să scape de ea, cu fe30 tele ei la şcoala din sat, dar şi acolo tot sfârlează a rămas, încât biata învăţătoare nu mai ştia cum s-o apuce. Simţind câteodată că nu e nevoie de ea nici acasă, nici la şcoală, o pornea razna şi cutreiera poieni şi păduri, dar nici nu rătăcea, nici lupii n-o mâncau. Descul 35 ţă, flămândă şi rebegită, mânca pe apucate, dormea unde o prindea noaptea şi treceau zile de-a rândul că nu-i mai ştia nimeni urma, copilul nimănuia şi al tuturor a, neîngrijită de nimeni, dar dragă tuturor a, afară de Ilie, care o vedea adeseori prin vis. 40 Era trecută de unsprezece ani când verişoarele ei

au plecat la Târgovişte şi ea a rămas singură la casa cea cu mare lărgime, o fată sfrijită şi prea înaltă pentru vârsta ei, de tot bălană, suptă la faţă, dar cu obrajii totdeauna parcă pişcaţi de rumeni, cu nişte mari ochi albaştri, care râdeau a drăcii şi când erau plini de la5 crămi, şi cu nişte buze cam cărnoase, pe care ici le muşca, peste puţin le lingea cu vârful limbii şi iar le sugea, o gură care nu se mai oprea după ce se pornea o dată. Multe nu învăţase Nuţa nici acasă, nici la şcoală, dar ştia toate cântecele, toate poveştile, toate 10 cimiliturile, toate scrântiturile de vorbe şi cunoştea toate buruienile din păduri şi din poieni, ar fi fost în stare să te ţie nopţi întregi cu minciuni şi te înveselea cu neistovitul ei neastâmpăr şi orişicit de mâhnit ai fi fost. Numai câteodată, când se uita-n ochii lui Ilie, o 15 cuprindea un fel de fior nelămurit şi atunci pleca la deal.

Era sus un şir de stânci parcă un zid ridicat în vremurile uriaşilor. Acolo se ducea şi se aşeza la marginea prăpastiei. Jos, sub ea, se vedea casa cea cu mare lăr20 gime, dincolo de ea se întindeau livezile, mai departe curgea Dâmboviţa, iar la dreapta şi la stânga se desfăşura valea, strâmţindu-se la deal şi lărgindu-se la vale.

Îşi aducea ca într-aiurea aminte de bunica ei, o 25 femeie slabă, înaltă şi curată mare minune.

„Şi tata cum o fi fost? şi cum o fi fost mama!?” se întreba şi lacrămi limpezi îi râdeau pe genele dese.

Iar jos, la casa cea cu mare lărgime, erau ochii întunecaţi ai lui Ilie.

30 II

— Noi tot venim pe capul dumitale, îi zise într-una din zile Ana cocoanei Linei; să vii o dată şi dumneata pe la noi. Ce ar fi adică dac-ai sta cu fetele câteva săptămâni la Capu-Coastei!? Căldurile sunt mari, iar acolo e ră35 coare şi aer curat, lărgime şi verdeaţă, se coc poamele, zmeura, murele şi fragii, laptele e curat şi bun, ouă şi pui avem cu prisos, vă plimbaţi prin livezi şi prin păduri, vă îmbăiaţi în Dâmboviţa şi n-are să vi se urască.

Cocoana Lina dete din umeri.

Ce ar fi putut să răspunză?

5 Căldurile erau în adevăr nesuferite nu numai în Dealu Spirii, ci până chiar şi prin împrejurimile Cişmegiului, iar de chilipir nu fuge nimeni. Dacă mergeau altele la Sinaia, la Slănic ori la Câmpulung, de ce să nu meargă şi ea la Capu-Coastei, unde e şi mai frumos, şi 10 mai ieftin!? A mai făcut dar fasoane, s-a mai lăsat poftită, dar în cele din urmă s-a dat biruită.

„Iau – şi-a zis – un săculeţ de orez, altul de griş, iar altul de făină, o ladă de macaroane, alta de zahăr, cutii de sardele, ghiuden, pastramă şi ce-o mai fi prin 15 prăvălie, iar celelalte se găsesc acolo, şi nimeni mai bine decât noi”.

Abia după ce a stat câteva zile la Capu-Coastei şi-a dat seamă că mai trebuia să ia cu dânsa şi o slugă. Erau: ea cu fetele ei şi cu Tudor patru, mai erau Ana cu băieţii 2 o şi cu fetele cinci, la un loc nouă, dacă nu-l mai puneau şi pe Ilie cu celălalt băiat, care erau mereu duşi în treburile lor. Le aveau toate în belşug, dar cineva trebuia să gătească, iar Ana ştia să frământe o mămăligă, să fiarbă o tocană, ori să ţie la frigare un pui, dar nici pe 25 acesta nu-l curăţea cumsecade. Fetele erau toate domnişoare deprinse a le avea toate de-a gata. Rămânea dar să le fie cocoana Lina şi aici tuturor a bucătăreasă, fără ca să aibă maşină cumsecade, vasele cuvenite şi slugă mai pricepută la îndemână. 30 Toată nădejdea i se răzema în Nula, acum fată de vreo treisprezece ani, care i se părea isteaţă şi, spre marea mirare a Anei şi a lui Ilie, era plină de bunăvoinţă, dar nu se pricepea la nimic, le făcea toate de-a-ndoaselea şi, motoloagă mare minune şi pripită, se îm35 piedica mereu, scăpa lucrurile din mână, răsturna oalele pe maşină, lăsa mâncările să se ardă ori să se afume şi spărgea la tot pasul câte ceva, încât Ilie, săracul, era mai mult în drum spre Târgovişte ori spre Câmpulung şi înapoi, ca să cumpere la loc ce a stricat dânsa. 40 O şi ducea de dimineaţă până seara în pumni, în ghionturi, în buşeli şi în pălmi, încât ţi-ar fi fost milă de ea dacă n-ai fi văzut că le ia toate ca lucruri de sine înţelese şi nu-şi pierdea niciodată nici veselia, nici pornirea de a intra în voile tuturor a şi

mai ales în ale cocoanei Linei, care i se părea femeie cu totul deosebită 5 nu numai pentru că era din Bucureşti şi ştia să gătească şi pentru că era până chiar şi-n bucătărie curată ca bunica ei. I se uita mereu în faţă şi în ochi, ca să-i ghicească gândurile, şi când cocoana Lina zicea: „Adă!”; „se repezea ca o smintită, fără ca să ştie unde are să sc. 10 ducă şi ce îi cere cocoana Lina.

Mai era apoi una.

Orişicât ai fi stat cu Nuţa, timpul îţi trecea iute. Nu-i mai tăcea gura. Ştia atâtea lucruri prăpăstioase şi-i treceau atâtea năzbâtii prin cap, încât nu mai sfâr15 şea niciodată.

Dar la plimbări!?

Nuţa să te poarte, ca să-ţi arate, ca să-ţi spună ce-i şi cum cu toate.

Pentru Nuţa fiecare poieniţă, fiecare colţ de pă20 dure, fiecare izvor, fiecare hârtoapă, fiecare stâncă, fiecare buruiană, fiecare pasăre, fiecare gândac îşi avea nu numai numele, ci şi povestea, sub ochii ei toate se umpleau de viaţă, încât Tudor şi Florea, care erau trecuţi acum de douăzeci de ani şi învăţaseră multă carte, 25 se uitau uimiţi la ea şi nu puteau parcă să înţeleagă cum în cap atât de mic ca al ei poate să încapă atât de multe lucruri deosebite şi lipsite de orişice legătură între ele.

De! nopţile senine păstorul nu doarme, ci stă la 30 foc, se uită la stelele de pe întunecatele tării ale cerului şi născoceşte în gândul lui netulburat de patimi ceea ce altor muritori nu poate să le treacă prin minte, iar Nuţa în lumea ciobanilor îşi petrecuse copilăria.

— Să mi-o dai mie pe un an, doi şi să vezi ce boboc 35 de fată o să-ţi scot din această copilă sălbatică, îi zise într-una din zile cocoana Lina Anei.

Ana i-o dădea bucuros, ca să scape de ea, şi încă mai bucuros i-o dădea Ilie, căruia îi era nesuferit gândul că peste doi-trei ani o să fie fată mare Nuţa.

Aici îi şoptea azi unul, mâine altul câte ceva la ureche ca s-o scoată din minţi; acolo, în Dealu Spirii, n-o ştia nimeni cine e şi cum s-a ivit în lume.

Aici, văzând-o şi azi şi mâine, babele cârcotaşe se întrebau cum de pe copiii săi i-a scos în lume, iar pe Nuţa o poartă desculţă şi o ţine slugă la casă: dusă o dată, putea să spună c-a dat-o şi pe ea să se mai poleiască.

Aici avea fata rost; acolo, la mijloc, între cazărmi, şi la cârciumă, unde se îndesuie fel de fel de oameni, era altfel. Del Ce mai ştii!? Sunt atât de multe fetele curăţele care se pierd fără de urmă în toiul Bucureştilor. Iară Nuţa nu era numai curăţică, ci totodată şi zburdalnică să-i fugi din cale.

I-o dădea Ilie cocoanei Linei cu amândouă mâinile, nu numai pentru un an, doi, ci, dacă se poate, şi pentru totdeauna.

Pe la sfârşitul verii dar, când s-a întors cocoana Lina acasă, Nae s-a pomenit la casa lui cu fata lui Ghiţă Bucur al Văduvei, fratele său de cruce, de care abia îşi mai aducea aminte şi la care nu se gândea nici acum. De unde ar fi putut să-i treacă lui prin minte că Nuţa e fata lui Ghiţă, pe care-l ştia numai văduv la casa unei văduve!? Ştia numai că e fată fără părinţi, un fel de nepoată de vară a Anei, cum ştia şi Lina.

Nici nu prea avea el vreme să-şi mai bată capul cu asemenea lucruri, căci îi dădeau destul de lucru copiii lui. Călin trecuse, ce-i drept, prin Şcoala Comercială, pusese şorţul de postav verde şi-i era la prăvălie de mare ajutor, încât ar fi putut acum să-şi vadă şi el de chefuri ca răposatul său socru. îl îndesuiau însă fetele, care se făcuseră domnişoare şi-i cereau mereu toalete, şi concerte, şi teatru, şi birje la Şosele, şi-i amăra viaţa Tudor, care trecuse cu chiu, cu vai liceul şi era înscris la Universitate, dimpreună cu Florea, altă poamă bună.

Crescuţi în Dealu Spirii, ei aveau pe la toate colţurile prieteni din copilărie, care nu mai erau acum copii, se însoţeau cu fel de fel de derbedei, îşi petreceau zilele dormind cu transparentele lăsate, iar nopţile hoinărind prin toate mahalalele până pe la Obor, se încăierau ici cu unii, colo cu alţii, încât te aşteptai în fiecare zi să-i găseşti în beciurile poliţiei.

5 III

La Bucureşti, Nuţa se uita sperioasă împrejurul ei, umbla cu umerii ridicaţi şi-n vârful degetelor şi stătea smirna în faţa lui Nae, care-n gândul ei era cel mai mare-n casă. N-a dus-o însă mult aşa. 10 Motoloagă şi acum, ea făcea multe de-a-ndoasele, stătea cu gura căscată, se mira de toate, se împiedica la tot pasul, dar avea, cum se zice, ochi şi-n ceafă şi urechi şi-n coate, şi peste vreo săptămână ştia fiecare lucru ce rost are şi unde trebuie să stea, fiecare om ce 15 treabă face şi cum are să fie luat.

Încă de la Capu-Coastei ştia dânsa că doi ochi are cocoana Lina şi amândoi sunt plini de Durică, slăbiciunea ei. Florea, care nu mai era acum în gazdă la cocoana Lina, se ţinea de pulpana lui Durică, fiindcă-l 20 trăgea aţa la d-ra Miţa, cea mai mare dintre fete. Călin nu prea-ndrăznea să vorbească tare în faţa fratelui său mai mare. Iar Nae stătea şi el smirna în faţa cocoanei Lina.

Degeaba, şi aici tot Durică e cel mai mare peste 25 toţi. Mai era apoi Durică şi cel mai bun în casă, singurul care râdea cu poftă când ea făcea câte o prostie şi-o mângâia când alţii o certau, iar pe dânsa n-o prea mângâiase nimeni de când se ştia pe lume.

Se uita dar şi ea-n ochii lui mai mult decât în ai 30 celorlalţi, şi dac-ar fi întrebat-o cineva, ar fi zis că e mai bine-n Dealu Spirii decât la Capu-Coastei. Viaţa se petrecea într-un fel de vârtej, se schimbau mereu şi oamenii, şi treburile, ziua de azi nu mai era niciodată ca cea de ieri, şi orişicit de dimineaţă te-ai fi sculat, 3 5 te pomeneai pe neaşteptate cu noaptea-n cap.

Nici aşa n-a dus-o însă mult.

Trecută acum de patrusprezece ani, ea se mai săltase, obrajii i se rotunjiseră, toate formele îi erau mai pline, ba se mai şi simţea, încât, deşi desculţă, totdeauna era curată şi la îmbrăcăminte, şi la mâini, şi la obraji, pe care ai fi putut parcă să-i tai cu un fir de păr. Când se întâmpla dar să intre cu vreo treabă în prăvălie

5 ori să iasă la uliţă, ochii tuturor se opreau asupra ei, parc-ar fi fost o domnişoară ce numai din răsfăţare

umblă desculţă, mai unul, mai altul se lega de ea şi nu-i zicea nimeni: „Tu, fată!” ci toţi îi şopteau: „Fetiţă!”

10 Şi tot parte femeiască era şi dânsa.

N-ajunge fata care nu e urâtă să fie de trei palme şi se crede mai frumoasă de cum e. Nuţa nu era nici ea chiar atât de prostănacă încât să nu se uite-n oglindă ca să vadă de ce se uită oamenii la ea.

15 Oglinzi erau destule-n casa cocoanei Lina şi toate arătau la fel, iară Nuţa se-ntrista când se uita în vreuna din ele, căci oglinda e făcută ca să te găteşti la ea şi e lucru dureros să nu te poţi găti cum se găteşte toată lumea.

20 îi era Nuţei greu să umble desculţă. Nu doară c-o supăra răceala zilelor de toamnă, căci umblase ea şi-n timp de iarnă desculţă, dar nu aici, unde toată lumea era încălţată.

Asta o simţea şi cocoana Lina, şi într-una din zile.

25 voind s-o ia cu dânsa în Piaţa Mare, i-a căutat o pereche dintre ghetele mai vechi ale fetelor şi i-a dat şi o pereche de ciorapi, ca să se-ncalte.

Nuţa se uită lung la ghete şi la ciorapi, dete de câteva ori din cap, apoi se încălţă. Când se ridică însă în

30 picioare şi se uită la ciorapii subţiri şi la ghetele cu „bezeţuri” şi cu tocuri înalte, ea începu să râdă în felul ei nebunesc.

— Ne latră, cocoană, cânii, râse ea, şi se aţin copiii din mahala după noi!

3 5 Nu! Ea, Nuţa de la Capu-Coastei, asemenea cio răpi şi asemenea ghete nu putea să pună.

Cocoana Lina zice că e proastă; fetele o făceau obraznică; Tudor îi dădea însă dreptate: nu putea dânsa să pună încălţăminte care nu se potriveşte cu portul ei.

— Treabă la casă ne face, simbrie nu-i dăm, zicea el, nu e lucru mare s-o îmbrăcăm, ca să nu-ţi fie greu să ieşi cu ea în piaţă.

Cam aşa îşi închipuise lucrurile şi cocoana Lina, 5 care ţinea la Nuţa tocmai pentru că era fată curată şi păstra-n toate curăţenie şi bună rânduială. N-a mai rămas dar Nuţa desculţă, dar şi-a aprins cu cele două domnişoare

paiele-n cap.

Era, aşa ziceau ele, lucru nepotrivit ca ea să sc. 10 uite în oglinzile lor, ceea ce dânsa făcea de câte ori deretica prin casă, ba mai punea mina şi pe pieptene şi pe peria de cap, ceea ce era curată obrăznicie. Cu toate acestea, tot dânsa se socotea mai cu moţ.

— Sfânta Maică Preacurată! zicea dereticând prin 15 casă. Cine a mai văzut asemenea fete!? Aruncată una ici, alta colo. De ce nu vă puneţi lucrurile-n bună rânduială, fiecare la locul lui I?

Iar cocoana Lina râdea pe înfundate şi-i dedea dreptate, în vreme ce Durică era de părere că fetele au să 20 deretice ele însele cel puţin în iatacul lor.

Aşa nu puteau să meargă lucrurile înainte. Jignite în amorul lor propriu, fetele ziceau că dânsa e cochetă, care trage cu ochiul la trecători, şi o obraznică ce vrea să se facă stăpână-n casă, care se uită cu jind la ele când 25 le vede gătite şi împodobite cu inele, cu lanţuri, cu broşe şi cu brăţări. Mereu se uitau dar chiorâş: când. ea la éle, când ele la ea, ba mai lua Nuţa şi câte un ghiont, parc-ar fi la Capu-Coastei.

Nu era, la urma urmelor, nici aici mai bine decât 30 acolo, ba adeseori o apuca dorul de munţi, de văi, de păduri şi de privirea cea largă pe care o avea când seaşeza deasupra stâncii.

Mai ales duminicile şi zilele de sărbători, după-amiază, când n-avea treabă şi rămânea singură acasă, 35 ea se simţea ca într-un fel de temniţă între zidurile care-i închideau din toate părţile vederea.

De Sf. Dumitru era o frumoasă zi de toamnă, şi Nuţa se gătise cu iia cea nouă şi cu cojocelul înflorit, pe care i le cumpărase cucoana Lina, pusese cătrinţa 40 ei de sărbătoare şi stăteagătită-n portiţă, uitându-se la lumea pestriţă ce trecea spre mijlocul oraşului.

Ce era adică dacă se mai depărta şi ea puţin, ca să vadă ce e mai încolo şi să cunoască cel puţin o parte din oraşul în care trăia!?

Încetul cu încetul, călcând rar şi ca din pod şi ui5

tându-se când la dreapta, când la stânga, când înapoi, ca nu cumva să piardă drumul, ea s-a coborât spre Arsenal, unde s-a oprit ca să citească inscripţiunea pusă deasupra porţii. „Care va să zică aici e Arsenalul, unde se fac tunurile”, zise ea, foarte mulţumită că ştie să 10 citească.

Acum abia vedea şi ea de ce e bine să ştii citi şi citind mereu şi-a luat drumul de-a lungul stradei Mihai-Vodă.

Ajunsă la marele „Hotel de Franţa”, a stat timp în 15 de lungat uimită. Era peste putinţă să descifreze toate câte erau scrise pe casa cea mare şi nu înţelegea cum au putut oamenii să zidească nişte case atât de mari şi cum nu se încurcă trăind atât de mulţi împreună.

Mergând aşa gură-cască, s-a pomenit în Calea Vic20 toriei, unde lumea se îndesuia pe trotoare. Îi era parcă se află în mijlocul unei păduri dese, din care nu se mai poate dezmetici. îmboldită ici de la dreapta, colo de la stânga, cu ochii mereu pe sus, ea a fost dusă până în faţa Poliţiei, unde se opri uitându-se iar înapoi, ca 25 să nu-şi piardă drumul.

Lumea se vărsa pe lângă dânsa, şi-ncoa, şi-ncolo, şi mereu se ivea câte unul care se uita la ea parc-ar fi voit să întrebe: „Dar tu de unde ai răsărit? unde ai pornit-o? şi ce cauţi pe aici?” 30 Unul, în sfârşit, un oarecare om, nu tocmai tânăr, dar bine îmbrăcat, o apucă binişor de braţ, i se uită foarte prietenos în faţă şi o întrebă unde se duce?

Ea-l măsură cu ochii mari de jos până sus.

Nu-şi aducea aminte să-l fi văzut vreodată. 35 – Unde-mi place mie! îi răspunse, apoi, speriată, se-nvârti o dată şi plecă să se-ntoarcă acasă.

I-a fost însă destulă acea singură învârtitură ca să nu-şi mai poată da seama dincotro a venit, şi în loc de a se întoarce, a apucat dusă de lume înainte spre Bule40 vard.

Aici s-a oprit zăpăcită.

„Aa! ce frumos”, îşi zise suspinând o dată uşurată. Erau vreo trei luni de zile de când stătea închisă între ziduri, iar acum ochii îi străbăteau departe, şi la deal spre Universitate, şi la vale spre Cotroceni.

5 Era şi aici un mare hotel, şi drumul se-ntorcea la

vale spre pod, dar tot nu era parcă pe unde venise. Ea n-a avut însă timp să se gândească: câţiva paşi de la ea stătea domnul care o apucase de braţ şi se uita la ea.

Speriată din nou, ea o luă cu paşi grăbiţi la vale.

10 după doi flăcăi îmbrăcaţi în binecunoscutul port al mărginenilor de la Bran, care trecuseră puţin mai-nainte pe lângă dânsa.

— Nene, unde vă duceţi? îi întrebă ea după ce-i ajunse.

15 Flăcăii se opriră, se-ntoarseră şi se uitară când la ea, când unul la altul: n-o cunoşteau, dar le era drăguţă.

— Dar tu de unde ai răsărit? o întrebă unul dintre dânşii.

20 Ea începu să râdă în felul ei.

— Uite, grăi, m-am zăpăcit şi mă tem că nu mai ştiu să mă-ntorc acasă. Dacă mergeţi în Dealu Spirii, să mă luaţi şi pe mine până la Arsenal, că de acolo ştiu drumul.

25 Flăcăii începură şi ei să râdă, iar celălalt îi cuprinse mijlocul.

— Ba să vii cu noi în Cişmigiu, îi zise, că te ducem ori te trimitem mai pe seară cu vreuna care-şi are şi ea drumul într-acolo.

30 Nu se mai văzuseră niciodată, dar erau parcă ar fi crescut împreună, şi în drumul lor până la Cişmigiu îi ştiau flăcăii toate amănuntele vieţii şi râdeau de dânsa, că fată curăţică şi voinică stă fără nicio simbrie slugă la casă grea.

35 – Aa! ce frumos! a exclamat iar Nuţa când a în trai în Cişmigiu.

Ce copaci săditi în rânduri, ce desiş ca la pădure! şi iarbă verde, şi mare întindere de apă, ca Dâmboviţa revărsată, şi lume care se plimbă încoa’ şi-ncolo

4 O peste frunzele acum în mare parte scuturate, fel de fel de lume şi multe fete de seama ei, cu care putea să vorbească parc-ar fi acasă la Capu-Coastei.

Păcat numai că la Sf. Dumitru ziua e scurtă, seara te prinde fără de veste şi pas să te mai întorci dacă te 5 prinde noaptea, iar fetele şi flăcăii n-aveau grabă, o trăgeau unul încoa, altul încolo, ba au dus-o în cele din

urmă şi la birtul din dosul Cişmigiului, unde era joc.

Simţindu-se singură şi părăsită în mijlocul lumii 10 zgomotoase, ea abia-şi mai putea înăbuşi plânsul.

Încă de mult dădea împrejurul ei târcoale o jupânească mai bătrână, căreia celelalte îi ziceau cocoana Tinca Samsaroaica.

— Haid cu mine, că te duc eu, îi zise în cele din 15 urmă cu multă dragoste şi-i spuse că stă şi ea în partea locului, tocmai în Izvor, sub cazărmile din Dealu Spirii.

Iar cocoana Tinca nu putea să rătăcească. Cunoştea bine toate înfundăturile Bucureştilor, căci meseria îi 20 era să umble de ici până colo.

IV

Întorcându-se cu fetele ei de la plimbare, cocoana Lina a rămas mirată că n-o găseşte pe Nuţa acasă. Mirarea i s-a prefăcut însă în supărare după ce s-a în

25 serat şi Nuţa tot nu se mai întorcea. Fetele dădeau zor cu cina, căci Durică luase un bilet de loje la teatru, unde se dădea seara aceea *Fata aerului*.

— O fi plecat aşa singură prin oraş – grăi Durică, nerăbdător şi el – şi prostănacă cum e, o fi rătăcit.

30 – Ba te pomeneşti c-a momit-o cineva şi a fugit, zise cocoana Lina, care ştia că-i fac Nuţei fetele amară viaţa.

— Aş! întâmpină domnişoara Miţa. Aşa de prostănacă nu e cum vi se pare. Stă toată ziua în faţa oglin

35 zi-i, se piaptănăde câte ori intră în casă, se găteşte ca o maimuţă şi ştie să-şi dea ochii peste cap şi să se lege de toată lumea. Aia nici nu se rătăceşte, nici nu se lasă să fie momită dacă nu vrea însăşi. O fi plecat cu cineva să-şi petreacă şi ne pomenim cu ea tocmai mâine dimineaţă.

Durică nu era om căruia pot să i se spună asemenea lucruri. Izbit de gândul că soră-sa ar putea să aibă 5 dreptate, el începu să se plimbe neastâmpărat prin casă. Ar fi fost în stare să puie mâna pe un scaun şi să spargă oglinzi şi ferestre.

— Bine, mamă, e păcat... grăi, stăpânindu-se. Dac-am

luat-o-n casă, avem răspunderi în faţa oame

10 nilor care ne-au dat-o şi în faţa lui Dumnezeu şi n-avem s-o ţinem parc-ar fi de pripas. Iar voi, fetelor, urmă întorcându-se spre surorile lui, n-aveţi să vă purtaţi cu ea… nu mai ştiu cum să zic.

Unul o vorbă, altul alta, din ce în ce mai cu amă15 răciune, nu ceartă ca la gura cortului, ci vrajbă înăbuşită s-a stârnit în casa lui Nae în vreme ce Nuţa umbla cu cocoana Tinca prin Izvor. Era Durică-n fiecare clipă pornit să plece într-un noroc, ca s-o caute şi s-o aducă pe sus: unde să-i apuce însă urma? cum s-o 20 găsească în Bucureşti, unde sunt atâtea înfundături şi atâţi oameni care stau la pândăl?

Nici n-o luase cocoana Tinca sub aripile ei ca orişicine s-o poată găsi.

Nu era dânsa de ieri, de alaltăieri, pusese în viaţa 25 ei multe la cale, îi cunoştea pe oameni şi ştia că fetele ca Nuţa au să fie luate cu binişorul dacă evorbasă le scoţi unde vrei. O! ea se pricepea la multe, şi dacă n-ar fi avut să-l poarte în spinare pe Spiridon, dezmăţatul ei de băiat, care era în stare să cheltuiască într-o 30 noapte ceea ce dânsa agoniseşte într-o lună, ar putea să aibă acum perechi de case şi belşug la vreme de bătrâneţe.

— Auzi! – îi zicea – fată ca tine să muncească fără de simbrie!? Ştiu eu atâtea cocoane singuratice şi atâţi

35 boieri cu mâna largă care te-ar putea purta în palmă ca să le faci puţină treabă şi te-ar găti ca pe o păpuşă ca să le deschizi uşa când vin de undeva, să le porţi tava cu dulceaţă, să le duci papucii la pat şi să le fii podoabă la casă. N-ai tu, cum eşti, decât să te 40 cuminţeşti, ca să te îmbraci în mătăsuri şi să te-mpodobeşti cu scule preţioase.

Nu-nţelegea însă Nuţa asemenea lucruri: cavedea numai că e pe-nserate şi că se supără cocoana Lina şi sendârjesc fetele dacă nu găsesc focul pus la maşină când sentorc acasă.

5 – Uite, suntem aici, drăguţă, îi zise cocoana

Tinca, arătând spre cazărmile din deal. Mă reped

numai pe o clipă acasă, pentru ca să iau cheia, apoi să te duc până la Arsenal.

Sosită apoi acasă, a luat-o pe nesimţite, ca să n-o

10 lase singură pe strada plină de derbedei, şi pe Nuţa, pe o clipă, cum fusese vorba cu ea, a dus-o în salonul ei curat şi a aprins lampa, ca să nu stea pe-ntuneric.

Mai făcuse ea şi cu altele lucrul acesta şi rar s-a întâmplat să dea greş.

15 Deodată se opri ca mirată în faţa ei şi o măsură cu ochii.

— Uite! îi zise. Mă uit la tine şi parcă eşti leită d-şoara Lila, pentru care am aici o rochie nouă. Să mai stai, drăguţă, puţin şi s-o-ncerci, ca să văd dacă-i

20 vine bine. O să-ţi şadă minunat.

Ea nu mai aşteptă apoi răspunsul, ci deschise dulapul cu uşa de oglindă şi scoase o rochie de mătase-n faţa florii de mac, o bluză ceva mai deschisă şi o mulţime de alte mărunţişuri, ba corsete de şaten galben.

25 – ba ciorapi *rose*, ba brăţare, cercei, broşă şi lanţ.

— Şi eu să le pun toate acestea!? grăi Nuţa într-un fel de aiurire.

— De-ncercare, pe o clipă, am să te gătesc ca pe o împărătească, îi răspunse bătrâna, începând s-o dez

30 brace.

Nuţa, luată repede şi cuprinsă de un fel de ameţeală, uitase focul de la maşină şi se lăsa ca un copil, ba s-a lăsat să-i scoată şi cămaşa, ca să-i pună una mai subţire şi mai potrivită cu rochia.

35 Ruşine!? De ce să-i fie? De câte ori umblase ea când se scălda în Dâmboviţa aşa-n pielea goală! Dar bătrâna, care se pricepea la asemenea lucruri, se uita cu un fel de jind la trupul ei fraged, prea de tot crud pentru o fată de şaisprezece ani, cum o judeca

40 dânsa, şi o duse în faţa oglinzii, ca să se vadă şi ea însăşi pe sine şi să piardă şi puţina ruşine ce mai avea, apoi începu s-o mângâie, cum ştia dânsa, şi s-o sărute mai ici, mai colo, unde o ştia mai simţitoare.

— Pune-mi cămaşa, şopti Nuţa, închizând ochii.

I-a pus bătrâna şi cămaşa, şi ciorapii, şi ghetele.

5 şi corsetul, şi cerceii în ureche, şi brăţara, mereu în faţa oglinzii, ca să se vadă şi ea, apoi a îmbrăcat-o de tot.

— Mare frumuseţe de fată, îi zise. Aşa-ţi şade ţie bine. Să vii o dată să te gătesc, să te scot la plimbare.

10 şi-i bagi pe toţi în draci. Eu mă duc acuma să-mi iau cheia, iar tu de dezbracă şi te îmbracă iar, ca să plecăm.

Rămasă singură, Nuţa se mai dezmetici, se uită împrejur, apoi iar se aşează în faţa oglinzii, ca să se

15 vadă în toată tigna ea însăşi pe sine.

Ce frumos! Nu mai era, parcă, ea însăşi. Ce n-ar fi dat s-o vadă şi fetele aşa! Ar fi crăpat de ciudă.

Dar trebui să se dezbrace.

Încet, cu anevoia, uitându-se mereu în oglindă.

20 ea a scos bluza, apoi rochia, apoi şi fusta, a stat câtva timp numai în corset şi-n cele din urmă numai în cămaşa împodobită numai cu broderie şi cu dantele. În cele din urmă iar s-a uitat împrejur, a ridicat cămaşa, ca să-şi vadă ciorapii până din sus de genunchi, apoi a

25 scos cămaşa şi-a început să se învârtă în faţa oglinzii, încântată de sine însăşi.

Deodată Spiridon, care stătuse la pândă, deschise uşa.

— Mamă! zise el. Nu-i aci mama!?

30 Nuţa, speriată, se repezi la cămaşă şi şi-o aruncă repede peste cap.

— Nu-i aici; lasă-mă să mă îmbrac, îi răspunse ea.

Spiridon însă nu venise ca s-o lase, ci ca să-şi facă încercarea, după obiceiul casei.

35 El se apropie cu paşi de pisică pânditoare.

— Nu fi proastă, îi zise, că n-am nici să te muşc, nici să-ţi fac vreun alt rău. M-ar omorî mama dac-ar afla c-am intrat la tine. Prea eşti însă frumoasă şi drăguţă ca să nu te văd bine şi să nu te sărut o dată. O

40 dată şi plec! adăugă el. Dar mamei să nu-i spui.

Nuţa se trase într-un colţ şi era gata să ţipe; n-a ţipat însă, ci a rămas cu ochii închişi, cu capul tras» între umeri

şi cu răsuflarea oprită când el a cuprins-o cu multă gingăşie şi i-a şoptit stăruitor să nu facă gură, 5 apoi a început s-o strângă la piept uşurel, ca să n-o sperie, şi s-o sărute ca pe un copil, pe ochi, pe sub bărbii, în dreptul urechii.

— Lasă-mă, că ţip! îi şopti ea, zbătându-se.

Spiridon o mai slăbi, dar tot o ţinu.

10 – O să te las, căci mă tem c-o să vie mama, răspunse el, dar să-mi făgăduieşti că mai vii pe aici.

— Ce ştiu eu!? zise dânsa. Parcă azi am voit să viu 1?

— Să-mi spui unde ne mai putem întâlni, stărui dânsul, uitându-i-se de aproape în faţă.

15 – Nu făgăduiesc şi nu spun nimici să mă laşii se răsti ea.

— Atunci îmi iau partea acum, grăi dânsul şi o strânse cu putere, o ridică puţin de la pământ şi o sărută lung şi stăruitor pe gură.

20 Ea se cutremură, cuprinsă de un fel de fiori, şi-şi adună toate puterile ca să se pună-n picioare, dar el o ridică-n braţe ca pe o păpuşă.

— Lasă-mă, că mai viu 1 îi zise ea cu glas tânguitor, apoi se zbătu, se desfăcu şi porni spre uşă, ca să scape.

25 – Stai, nebună, că pleci grăi dânsul şi cu o sări tură ieşi.

Rămasă singură, Nuţa stete puţin buimăcită, apoi îşi astâmpără obrajii cu palmele.

„Nebunul naibei!” zise răsuflând o dată din greu.

30 Nu-i mai ardea acum să se uite în oglindă, ci-şi scoase iute cerceii şi brăţara, schimbă cămaşa şi se-mbrăcă-n graba mare, încât cocoana Tinca o găsi gata de drum când se-ntoarse iar la ea.

Acum nu mai era pe-nserate, ci seară întunecată.

35 şi Nuţei îi ardea pământul sub picioare. Grăbită şi zăpăcită, ea nu-şi mai putea da seama că n-a scos ghetele cele frumoase şi n-a schimbat ciorapii şi a luat-o răpede pe cocoana Tinca.

Într-o răsuflare au urcat apoi dealul la Arsenal.

40 Nuţa sprintenă înainte, iar cocoana Tinca gâfâind

după ea, ca nu cumva s-o piardă.

— Mai vii, fată, pe la mine, grăi bătrâna când văzu că Nuţa, dând cu ochii de bine cunoscuta poartă a Arsenalului, o ia şi mai răpede la deal.

— Viu, cum să nu viu? Viu îndată ce scap! îi răs5 punse şi, dusă cu gândul că acasă toţi o să sară cu gura pe ea, se depărtă-n fuga mare fără ca să se mai uite înapoi.

Pâlpâia focul în maşină şi cina era aproape gata când ea a intrat în bucătărie smerită şi tiptil ca o pisică

10 opărită, apoi s-a oprit cu ochii-n pământ în faţa cocoanei Lina.

— Dar tu ce-ai păţit!? o întrebă aceasta, măsurând-o de la creştet peste ciorapii de mătase până la ghetele cele frumoase.

15 – Să mă certi, cocoană, şi să mă baţi, ca să te ţiu minte, îi răspunse Nuţa. Uite, m-a pus Necuratul să ies şi eu la plimbare, ca să văd oraşul şi lumea, şi am rătăcit.

Orişicât de supărată ar fi fost, cocoana Lina bufni

20 într-un râs nervos, apoi se duse la ea şi-i ridică poala până din sus de genunchi.

— Ghete după cel mai nou fason? ciorapi de mătase? zise dânsa. Acestea de unde sunt?

Nuţa tresări ca speriată din somn.

2 5 – Aoleo! ciorapii mei! ghetele mele! strigă de odată, apoi începu să râdă ca ieşită din minţi.

Era atâta nevinovăţie copilărească în râsul ei nebunatic şi părea atât de caraghioasă ţiindu-şi poalele cu amândouă mâinile, ca să-şi vadă ciorapii, încât cocoana

30 Lina era încredinţată că nu e la mijloc decât vreuna din prostiile ei, şi râdea şi ea cu multă poftă.

— Haid, îi zise, du-te şi le scoate, să nu te vadă fetele, că nu mai ai zi liniştită.

V

35 Nuţa iar o porni pe râs. I-a trecut însă pofta de a mai râde după ce, ispitită de Durică, a început să-i spună cum şi-a prăpădit ghetele şi ciorapii.

El se încruntă când ea îi vorbi despre Cişmigiu şi despre cocoana Tinca.

— Ei şi-l? stărui dânsul nerăbdător când ea îi spuse cum a fost dezbrăcată de hainele ei, ca să fie gătită ca

5 o păpuşă.

El ştia mai bine decât mama lui care e gândul unei samsaroaice când găteşte vreo fată prostănacă şi-i venea, parcă, s-o bată.

— N-a mai fost nimeni acolo 1? o întrebă el stăruitor.

10 Nuţa tresări şi începu să tremure ca porumbiţa în faţa uliului.

Despre aceasta n-o întrebase nici cocoana Tinca, nici cocoana Lina. El de unde ştia c-a mai venit cineva? Nu putea să nu-i spună adevărul.

15 – Ba da!… îi răspunse dar, apoi, încetul cu în cetul, una câte una, mai de voie, mai de nevoie, i le spuse toate, în vreme ce el se uita din ce în ce mai sperios la ea.

Aoleo! Dac-ar fi putut să puie mina pe mişelul

20 acela, ar fi sărit la el, l-ar fi scuipat în faţă, l-ar fi trântit la pământ şi l-ar fi strivit sub genunche. Acuma însă se afla dânsa în faţa lui.

— Spurcăciune de fată! îi zise. Nu ţi-e ruşine obrazului 1? Să nu te pună păcatul să mai ieşi din casă, că

25 te trimit iar la Capu-Coastei.

Nuţa suspină o dată din greu şi-şi ridică cu îndărătnicie capul.

— Poţi să mă trimiţi – îi zise rostind vorbele rar şi răspicat – dar spurcată n-ai să-mi zici, că nu sunt.

30 Parcă dumneata nu faci destule de care poate să-ţi fie ruşine!

El se uită mirat la ea. Nu mai era, parcă, tot fata pe care o ştia.

— Da! eşti spurcăciune, îi zise, apoi îi întoarse spatele şi se depărtă.

35 Nuţa rămase câtva timp nemişcată.

I se umpluseră şi ei din când în când ochii de lacrămi, dar nu-şi aducea aminte ca să fi plâns vreodată în viaţa ei: acum se puse pe un plâns, încât li s-a făcut şi fetelor milă de ea.

40 Nu ştia nimeni şi nu era nici ea în stare să spună

de ce plânge şi ce s-a petrecut între dânsa şi Tudor.

Spunea numai că ea nu are pe nimeni, că e singură-n lume, horopsită de toţi. Era însă destul atât pentru ca fetele să se-nduioşeze şi s-o mângâie, ba Miţa, care în atâtea rânduri îi făcuse nedreptate, a îmbrăţi5 şat-o cu dragoste şi a sărutat-o ca pe o soră.

Acum însă Nuţa a-nceput cu atât mai vârtos să plângă şi a luat mina Miţei ca s-o sărute, încât fetele amândouă au pornit-o şi ele pe plâns, de-ai fi crezut că s-a întâmplat vreo mare nenorocire. 10 A trecut apoi şi asta, iar peste două-trei zile cocoana Lina stătea mereu şi se uita şi dedea din umeri şi nu mai ştia ce să zică: fetele ei nu se mai despărţeau de Nuţa şi-o ajutau ici să dereticească prin casă, colo să fac treabă-n bucătărie, ba-i arătau cum se împle15 tesc ciorapii, o învăţau să coasă, o puneau să scrie şi să citească şi se mirau mereu cât de multe ştie, cât de uşor le prinde toate şi cât de neastâmpărată îi este setea de a învăţa.

„Cum, Doamne, au venit lucrurile aşa deodată, 20 ca din senini?” se-ntreba cocoana Lina.

Era mai mare mulţumirea să-şi vadă fetele gata de a o scoate din bucătărie şi de a n-o mai lăsa să poarte rânduiala casei, ba nici chiar Durică n-a rămas tot cel de mai-nainte. 25 Când se întâmpla ca să vie mai târziu acasă, el se furişa la fereastra de la iatacul Nuţei, care se afla lângă bucătărie, şi era destul să atingă geamul cu vârful degetelor, pentru ca ea să sară-n picioare şi să se ducă să-i deschidă.

30 Acum îi era greu s-o facă aceasta, căci Nuţa nu i se mai uita-n ochi şi nu i se mai părea nici lui tot cea de mai-nainte. O fată care a fost sărutată şi strânsă în braţe de cineva nu mai e copilul nevinovat de care te apropii fără de sfială. Ţinea dar Durică să nu mai vie 3 5 târziu acasă şi putea căpitanul Codrat să-şi bea ţuica de Văleni şi să-şi laude oastea, că nu mai avea Nae nevoie de el.

Nu totdeauna poate însă omul să facă ceea ce vrea, şi într-una din zile Durică iar a fost nevoit să bată la 40 fereastră.

Nuţa, care dormea uşor, l-a auzit, dar acum îi era greu să se ducă. În zadar se codea însă, căci el a bătut de a doua şi de a treia oară, din ce în ce mai tare, încât Nuţei îi ticiia inima de frică gândindu-se 5 c-ar putea să audă şi cocoana Lina şi fetele.

Nu i-a rămas dar decât să deschidă.

— Să nu mai baţi atât detare – îi zise supăratăcă sperii toată casa din somn şi ţi-o ridici în cap.

Tudor se uită cam legănat pe picioare la ea. Îi era 10 parcă o vedea dezbrăcată în faţa oglinzii şi apoi retrasă-n colţ.

— Pstl nu face gurăl grăi plecându-se ca s-o mângâie şi s-o îmbuneze.

După ce o cuprinse apoi cu braţul şi-i simţi trupul 15 gingaş, el nu se mai putu stăpâni, ci o strânse la piept şi o sărută.

Nuţa se cutremură şi se uită îngrozită la el. I se înfipsese în minte gândul că nu se poate nimic mai mârşav decât omul ca Spiridon, care te cuprinde în 20 braţe şi te sărută.

— Care va să zică şi dumneata tot ca el 1? îi zise. Nu ţi-e ruşine!?

Cuprinsă de simţământul că s-a sfârşitacum cudânsa, ea ar fi început iar să plângă dacă el, drept dovadă 25 că nu îi este ruşine, n-ar fi strâns-o şi sărutat-o din nou 1

— Lasă-mă, că ţip, de-ţi ridic toată casa-n cap! şopti, zbătându-se în braţele lui.

„Cu nebuna asta nu e de glumit!” îşi zise el şi-şi 30 căută de drum.

Tot i-ar fi fost, la urma urmelor, ruşine dac-ar fi aflat cineva că se leagă de ea.

Nuţa nu mai îndrăznea nici ea ziua următoare să se uite în ochii fetelor şi tremura în faţa cocoanei Lina, 35 iar de el se ferea, înfiorându-se când se gândea că iar vine seara.

Ochi se-ntâlnesc însă cu ochi şi se-nţeleg: chiar mai-nainte de a fi sosit seara, el a prins-o aşa pe o clipă într-un colţ, iar dânsa a stat ca o turturică speriată. 40 Aşa se

pornesc lucrurile, oarecum pe nesimţite, şi nu ştie nimeni unde au s-ajungă.

— Sărac de sufletul meu! zicea dânsa. Ce vrei să-mi facil? Ce o să se aleagă de mine!?

— Ce-ţi pasă!? îi şopti el. Unde o ieşi, să iasă, că eu nu te mai las.

5 Seara n-a mai ieşit apoi în oraş.

Cum ar fi putut să iasă, când erau atâtea unghere prin casă, şi dânsa nu mai zicea, ca noaptea, că ţipă, ci stătea ca mieluşeaua blândă.

— Mă duc – îşi zicea însă din când în când – nu 10 mai stau, mă-ntorc iar la Capu-Coastei, fug în lume…

Aici nu e de mine.

VI

Nu doară că s-ar fi temut de ceva, căci la vârsta în care se afla fetele nu se tem de nimic şi dau orbiş 15 năvală; o treceau însă un fel de fiori şi-i venea să fugă în lume când se gândea că tot o să afle şi fetele şi cocoana Lina, ba şi Nae ceva.

În zadar se ferea însă, căci dacă nu fugea el după ea, fugea dânsa după el, şi mai ici, mai colo, îi găseai 20 împreună.

Două zile-n urmă ea ştergea praful în salon, iară el îşi făcea de lucru în odaia de alături. Ducându-se să închidă o fereastră, ea tresări, apoi fugi, cuprinsă de spaimă.

5 – Ce el? întrebă el, mergând spre fereastră.

— El e, nene! răspunse ea, ascunzându-se, ca nu cumva să fie văzută din stradă. Uite-l, trece la valel

N-avea nevoie să mai spună cine trece, căci el îl ştia, cum ştii ciulinul ce creşte pe la marginile tuturor 30 drumurilor.

— Aoleo! – grăi dânsul, oprindu-se la fereastră – dar ăsta e pungaşul ăla de Spiridon Taiefugă. Şi tu te temi de el I?

— Dar dacă vine cu poliţia, ca să ia ciorapii şi ghe

5 tele!? răspunse ea fricoasă.

Tudor se trase şi el la o parte.

Dracul n-are altă treabă decât să-i ispitească. Ah!

Cum ar fi voit Durică să-l scuture o dată!

— Uite, zise, fă-ţi pachetul, du-i-l şi spune-i că tu nu poţi scăpa ca să-l duci.

— Dar dacă nu vrea să-l primească?

— Aruncă-i-l şi pleacă I

— Dar dacă se ia după mine!?

— Să-l pună păcatul! grăi Tudor, ridicând pumnul.

Nuţa ridică din umeri şi se duse, dar, femeie vicleană, n-a făcut cum i-a zis Tudor, ci s-a luat după Spi10 ridon, iar după ce l-a ajuns, i-a râs în faţă şi i s-a uitat ca şopârla-n ochi.

— Iată ciorapii şi ghetele, îi zise repede. Ia-le, că nu mai am unde să le ascund şi mă stâlceşte cocoana-n bătăi dacă mă prinde cu ele.

15 Luat astfel cu zorul şi momit, Spiridon s-a pomenit cu pachetul în minele lui.

— Să-l aduci tu însăţi şi să ţi le iei pe ale tale, zise dânsul zăpăcit şi voi să-i dea pachetul înapoi.

— Viu, cum să nu viu? răspunse ea depărtându-se 20 iute. Viu îndată ce pot.

Spiridon se întoarse şi se luă după ea.

— Dacă nu vii tu, îi zise, mai viu eu pe aici.

— Numai să nu te simtă cineva, c-o păţim amândoi, mai spuse ea, urmându-şi drumul.

25 Spiridon se opri şi se uită când după ea, când la pachet. Îi ardea pământul sub picioare şi n-ar fi slăbit-o dacă ar fi fost seară; ziua se sfia însă, căci trecea lume pe stradă şi prăvăliaeraplină. O luădar spre Arsenal şi s-ar fi şi întors acasă dacă dânsa nu l-ar fi is30 pitit, uitându-se încă o dată înapoi, ca şi când ar fi voit să-i zică: „La revedere”.

— Te mai întorci? Să mai aştept? o întrebă el.

— Dacă pot scăpa… răspunse ea intrând pe portiţă.

35 El mai stătu puţin, apoi îşi urmă cam în silă drumul, se mai uită-napoi, iar făcu câţiva paşi şi la cotitură se opri din nou.

Îi şoptea duhul cel rău la ureche: „Nu te da!” E peste putinţă ca o fată tânără să nu stea la pândă şi să 40 nu iasă

iar când vede că n-ai plecat, ci o aştepţi.

El se întoarse iar.

Tudor stătea la pândă şi se uita după el.

„Aoleo!” îşi zise iar când îl văzu-ntorcându-se; îl lăsă apoi să treacă prin faţa casei şi să se mai depărteze la deal, iar după aceea ieşi în stradă şi apucă spre 5 Arsenal, ca să-l aştepte peste puţin la cotitură.

— Dar tu, măi, ce dai târcoale pe aici!? îl întrebă, ţiindu-i drumul.

Spiridon îl ştia de mult, căci nu o datăse-ncăieraseră în timpul copilăriei.

10 – Asta-i! răspunse el, arătându-se voinic. Parcă n-are orişicine voie să treacă pe stradă!?

— Să nu te obrăzniceşti, pungaşule, că te ştiu ce poamă eşti, zise Tudor, şi după ce umbli.

— Pungaş e cine zice – grăi Spiridon cam cu ju

15 mătate de gură – că te ştiu toate mahalalele de aici până la Obor şi de la Belu până-n Tirchileşti.

— Cum ai zist? se răsti Tudor, apucându-l de piept. Norocul tău că-i aproape prăvălia şi nu-mi dă mâna să fac scandal, că te-aş scutura de ţi s-ar frânge mânu

20 şiţele. Să nu te mai prind că umbli după fată şi te legi de ea, că vai şi de tine şi de samsaroaica aia de mătal

Spiridon, care nu se ferea de scandal, i se uita mai îndrăzneţ în ochi.

¿5 – Ce-l? – îi zise – nu cumva ţi-a dat cineva dreptul s-o ţii pentru tine!?

Tudor îşi simţi sângele năvălindu-i în obraji şi-l împinse cât colo, de-i căzu pălăria din cap, apoi se-ntoarse spre casă.

30 Spiridon îi sări însă în cale. Tocmai fiind prăvălia aproape, voia să fie scandal, ca toţi vecinii să afle de ce s-au certat.

— Ce ai cu mine, domnule!? Ce-mi dai brânci, domnule!? strigă el tare, încât răsună strada. Slujnicaru

35 lei

Durică se cutremură şi se depărtă fără ca să se mai uite înapoi, îi venea să se ascundă de ruşine. Ce avea el, în

adevăr, cu Nuţal?

„Ce eşti tu dacă Spiridon e un mişel? îi şoptea un

40 glas la ureche. Ce a făcut el şi n-ai făcut şi tu? Ce ştii tu despre el şi nu crede lumea despre tine? În capul cui se sparg toate dacă se face scandal?”

— Lasă, c-o să ne mai întâlnim noi! îi strigă Spiridon ridicându-şi pălăria, dar Tudor nu mai voia să-l

5 audă.

Degeaba erau acum ungherele prin casă, degeaba fugeau ochii Nuţei la dânsul, căci tot era mai bine să se-ntoarcă iar la vechile lui obiceiuri, să umble nopţile pe la teatre, pe la baluri mascate, pe la şantanuri, 10 ori pe la completuri, iar ziua să doarmă cu perdelele lăsate.

Pentru ca să n-o mai deştepte pe Nuţa din somn când se-ntorcea, şi-a făcut o cheie la uşa din dos şi-a luat înţelegere cu ea să nu lase cheia ei în uşă. 15 îi sunau însă în ureche vorbele „o să ne mai întâlnim!” şi nu mai ieşea nici singur, nici cu mina goală, ci-şi lua totdeauna, fie revolverul, fie băţul cu şiş.

Iar Nuţa îşi căuta umilită de multele treburi din casă, alerga toată ziua şi n-ar fi putut, cu toate acestea, 20 Doamne fereşte, să-nchidă ochii mai înainte de a-l fi auzit pe el întorcându-se.

„Ce i-a făcut, Doamne, de s-a schimbat aşa deodată!? îşi zicea adeseori, cuprinsă de o frică neînţeleasă.

Tremura când i se uita-n ochi şi era-n fiecare clipă 25 gata să-i zică: „Fă ce vrei cu mine!”

Ce ar fi făcut biata de ea dac-ar mai fi şi ştiut că Spiridon, înhăitat cu câteva haimanale, sta pe la toate colţurile la pândă, ca să-l prindă pe Durică şi să-l „reguleze”, cum zicea el. 30 într-una din seri Durică ieşea de la circ cu trei dintre prietenii lui din copilărie. Fănică Lungu, acum mecanic la Arsenal, Ghiţălocoş, caporal, şi Niţăvespe, funcţionar la vama de la gara Filaret.

Spiridon, care fusese şi el la circ şi-l văzuse acolo, 35 s-a luat cu alţi patru tovarăşi după ei.

— Uite, îl vedeţi pe ţanţoşul ăsta? le zise însoţitorilor săi tare, ca să audă şi Durică şi prietenii săi. Aşa grozav

cum se arată, e-ncurcat cu slujnica mă-sii.

Tudor rămase încremenit şi-i lăsă să treacă înainte. 40 Toate le-ar fi răbdat mai bucuros decât aceasta, dar tocmai de aceea îi venea să fugă înapoi spre circ, pentru ca nu cumva să se facă vreun scandal pentru Nuţa. Ghiţă n-avea însă cuvinte de a se stăpâni.

— A umplut pungaşul toată mahalaua ducând vorba aceasta, zise dânsul, apoi se repezi înainte, ca 5 să-i tragă lui Spiridon câteva palme.

Ceilalţi săriră la el. Fănică şi Niţă îi alergară într-ajutor. Tudor nu mai putu nici el să se dea la o parte şi, cât dai în palme, se stârni o-ncăiertare şi gălăgie ca-n Dealu Spirii, încât răsuna mahalaua. 10 S-au oprit trecătorii, au alergat vecinii şi au venit şi câţiva sergenţi de noapte, ca să-i despartă.

N-a fost niciunul dintre dânşii în stare să spună cum s-au petrecut lucrurile, care în cine a dat şi de la cine a primit, destul că peste puţin Ghiţă şi Spiri 15 don gemeau întinşi pe jos, iar ceilalţi, unul cu capul spart şi faţa plină de sânge, altul cu falca scoasă din încheietură, iar altul cu o coastă frântă, ori cel puţin câteva cucuie-n frunte.

Tudor, bătut măr şi înspăimântat de cele petre20 cute, se uita buimac împrejurul lui.

La piept, din jos de umărul drept, avea o tăietură adâncă, din care curgea sângele de-i răzbise prin haine. Sleit de puteri şi-n urma pierderii de sânge, el abia se mai ţinea pe picioare; cu toate acestea, cel 25 dintâi gând al lui era să fugă, ca să nu-l ducă la secţiune ca pe cel din urmă vagabond.

Un singur simţământ îl stăpânea: că o mare ruşine îl aşteaptă şi că s-au sfârşit tinereţele lui.

VII

„Nu ştiu! Nu-mi aduc aminte!” a răspuns Tudor la toate întrebările puse de comisarul ce i-a încheiat la secţiune procesul-verbal.

Acelaşi i-a fost răspunsul şi la întrebările cu care au tăbărât asupra lui fetele şi mumă-sa după ce noaptea târziu Fănică l-a adus acasă.

Îşi aducea aminte numai de cei doi ce gemeau culcaţi la pământ şi ştia numai c-a fost şi mai are să fie dus la poliţie, că mâine şi încă multe zile de-a rândul o să vuiască mahalaua, o să fie pline gazetele de amănunte şi o să vorbească pretutindeni colegii şi numeroasele cunoştinţe; apoi o să urmeze judecă5 toria şi puşcăria.

Cum se mai uita el în ochii mamei sale şi-n ai[4]surorilor? Cum mai ieşea în lume? Ce făcea cu Nuţa?

Stând cu ochii închişi, el vedea în faţa lui codrii nestrăbătuţi şi poienile largi, văile adânci şi înfundă

10 turile lor umede pe unde umblase Nuţa şi despre care ea îi vorbise atât de multe, şi dacă n-ar fi fost rana din ce în ce mai dureroasă, s-ar fi ridicat din pat, s-ar fi furişat din casă, şi-ar fi luat lumea-n cap şi şi-ar fi făcut pierdută urma.

15 Nae, oltean de baştină, se uita cu un fel de mândrie la el. Aflase de la Fănică cum s-au întâmplat lucrurile de s-au certat şi era mândru de feciorul său.

— Haida de! îi zise el. O să treacă şi asta şi o să râzi când îţi vei mai aduce aminte de ea. îl plătesc

20 la nevoie cu bani, şi tu tot tu rămâi.

Tudor dete din cap.

— Uită oamenii cele bune, zise el, dar cele rele le măresc şi ţi le aruncă în faţă când lumea ţi-e mai dragă. Şi nu e nimic adevărat – urmă el peste pu

25 ţin, rostind vorbele în silă – închipuiri, minciuni sunt toate.

Nae-l înţelegea şi nu se îndoia.

„Biata de fată!” îşi zicea el, mai hotărât să le facă toate uitate, chiar şi dac-ar trebui să dea jumă

30 tate din averea lui.

Erau însă multe pe care el nu le ştia ori nu putea să le înţeleagă.

Îi părea firească spaima de care era cuprinsă Nuţa când l-a văzut pe Tudor plin de sânge, dar nu putea

35 să înţeleagă de ce a rămas ea ca trăsnită din senin când a aflat că Spiridon e acela care l-a rănit pe Tudor.

4 În toate ediţiile: ale.

Nimeni afară de dânsa nu ştia cine e acel Spiridon şi ce e cu el, iar Tudor odată cu capul spart nu i-ar fi spus nimănui şi începea să tremure din tot trupul când se gândea c-ar putea să iasă la iveală cum a fost Nuţa dezbrăcată şi gătită ca o păpuşă şi cum a plecat cu ciorapii de mătase şi cu ghetele cocoanei Tinchii, ca o hoaţă.

5 Apăsată de gândul că vinovată de toate este numai ea, cu prostia şi cu răutatea ei, Nuţa nu mai îndrăznea să se uite-n ochii nimănui şi umbla-n vârful degetelor şi oprindu-şi răsuflarea.

„O! – îşi zicea – de ce a trebuit să vin eu aici, 10 în lumea aceasta învălmăşită? De ce n-am rămas acolo prin văi, prin păduri şi prin poiene, unde mi-am petrecut primele zile ale copilăriei!?”

Ea nu era însă făcută pentru tristeţe. Ochii ei erau prea limpezi, şi aerul posomorât n-o prindea. 15 Iar s-a nviorat peste câteva zile, când Tudor a început să umble prin casă, ba a-nceput să sară-ntr-un picior când a venit şi vestea că Ghiţă a ieşit din spital şi că Spiridon n-o să se prăpădească nici el.

— O să mai stea, spunea Fănică, şi o să rămâie 20 cu falca strâmbă şi plecat din şoldul de la dreapta, dar poama rea nu piere.

Se-nşelau însă Nae şi dl. Ionescu, avocatul lui, dacă credeau că acum o să-l poată scăpa pe Tudor.

Cocoana Tinca se-ndârjise şi-n lumea în care trăia 25 dânsa oamenii ca Nae sunt daţi la o parte.

Nu degeaba îi făgăduise ea Nuţei că are[5] s-o fericească. Mai fericise ea multe fete cu minte, care aveau acum saloane elegante, unde se adunau la petreceri oameni cu mare trecere. N-avea decât să pună-n ambi30 ţiune pe vreuna dintre aceste pentru ca să ţie piept cu oricare cocoană mare, să găsească şi la Poliţie, şi la tribunal, şi pe la ministere toate uşile deschise şi să alerge-n treburile ei oameni în faţa cărora toţi se pleacă. Iar cucoana Tinca ţinea să arate că înseamnă 35 ceva în lumea aceasta şi nu se mulţumea să ia pentru băiatul ei o

5 în toate ediţiile: era.

despăgubire potrivită cu vredniciile lui, ci jurase c-o să-l trimită-n puşcărie.

Nae şi avocatul său şi prietenii lor au trebuit să simtă în curând că se află în faţa unei tainice puteri, pe care n-o pot înfrânge.

Nu era chip să scape Tudor. Trebuia neapărat să 5 stea în faţa judecătorilor, care nu-i erau binevoitori, şi nu mai credea nimeni c-o să poată scăpa de puşcărie.

— O să treacă şi asta, îi zise iar Nae. Nu ştii de ce e bună. De câte ori nu i se întâmplă omului că dă peste un rău şi scapă de altul şi mai mare. O să te 10 duci să-ţi faci rândul la oaste departe de aici, fie la Craiova, fie la Iaşi, şi toate sunt uitate după ce te vei întoarce.

Tudor dedea iar din cap şi stetea cu ochii închişi, ca să vadă-n faţa lui văile şi codrii, poienile şi hâr15 ţoapele. Avea şi el ambiţiune şi grozav îl ademenea gândul de-a se face pierdut pe acolo prin înfundăturile munţilor, ca să nu-i mai dea nimeni de urmă. Îi era adeseori parcă toate au venit pe capul lui numai pentru ca s-o facă aceasta. „Da, acolo şi numai 20 acolo e fericire!” îi ziceau parcă ochii Nuţei când se uita în ei.

Mai mare decât ispita era însă frica.

„Dar tot îmi dau de urmă şi tot mă prind şi mă aduc înapoi! se-ntreba el. E mai rău şi mai ruşinos 25 atunci”.

Aşa s-a zbătut până-n ziua când a ajuns în faţa judecătorilor. Stetea strivit şi cu ochii plecaţi, încât nu vedea pe nimeni, deşi sala era plină de oameni aduşi dinadins ca să facă haz de amănuntele întâmplă30 rilor pentru el nespus de dureroase. Tremurând, cu faţa galbenă, cu ochii împăienjeniţi, el nu era în stare să înţeleagă întrebările ce i se puneau şi răspundea şi acum la toate: „Se poate! Nu ştiu! Nu-mi aduc aminte!”

35 Nae şedea cu inima-ncleştată-n dosul avocatului, îşi ştergea mereu sudorile de pe frunte şi-i făcea din când în când semn de îmbărbătare.

Când Ghiţă voia să se dezvinovăţească, spuse cum Spiridon a aruncat în gura mare vorba că Tudor e-n40 curcat cu slujnica mamei sale; mulţimea adunată în sală

începu să râdă. Tudor se cutremură, iar Nae sări în picioare.

Abia acum înţelegea şi el cele petrecute şi parcă-l vedea pe Bucur al Văduvei în faţa sa.

5 – Minciuni! Neruşinat cine a zis-o şi nemernic cine o crede I strigă el. Asta ospun eu, tatăl lui: Nu e slujnică, ci fată din oameni de frunte, pe care am luat-o din dragoste la casa mea, ca s-o cresc în toată cinstea în rând cu fetele mele I 10 Tudor suspină uşurat, îşi ridică iute capul şi, încălzit iar, se uită cu ochii plini de lacrămi la tatăl său.

— Era, domnilor judecători, o infamie, un atentat la bunul nume al unei fete onorabile, pe care nu

15 mai un mişel putea să-l tolereze! grăi dânsul dezgheţat, ca omul reînviat după o lungă amorţeală.

Ochii tuturor a se îndreptară când asupra lui Nae, când asupra lui Tudor, şi preşedintele le făcu amândorora mustrările cuvenite, dar într-o clipă sc. 20 schimbaseră toate: publicul adunat în sală nu mai făcea haz, ci se uita cu alţi ochi la Spiridon şi la ai lui; judecătorii vedeau cu totul altfel lucrurile; Spiridon şi tovarăşii lui şedeau plouaţi, Tudor a rămas şi mai departe cu capul ridicat, mândru, parcă, de fapta 25 pe care o săvârşise şi gata de a-şi primi cu mulţumire pedeapsa.

Ar fi avut parte de mulţumirea aceasta dac-ar fi fost de faţă şi fetele cocoanei Tinca, cu cei puşi de ele la cale ca să stăruie înainte. Judecătorii au rămas 30 însă în faţa domnului Ionescu, care, ajuns o dată călare, le spunea mereu că Spiridon, voind să-şi răzbune, a căutat cu tot dinadinsul cearta şi a provocat-o, că după dreptatea cea adevărată lui i se cuvenea pedeapsa şi că nu poate nimeni să dovedească cine în care a dat 35 şi de la care a primit lovituri.

— Aţi găsit ceea ce aţi căutatl a strigat el întorcându-se spre Spiridon. Ce mai voiţi acum?

Cam aşa se gândeau şi judecătorii, şi alergăturile cocoanei Tinca pe la fetele ei şi cu ele pe la cei ce des40 chid uşile au rămas de astă dată zadarnice. Ea s-ar fi lăsat acum foarte ieftin dac-ar mai fi stat de vorbă cu ea Nae,

care s-a întors acasă hotărât să tragă un chef încât să-i meargă pomina. Tudor tot nu mai era însă cel de mai-nainte.

Lasă că gurile rele nu erau astupate şi Tudor nu 5 mai putea să iasă din casă fără ca oamenii să-l arate cu degetul, dar mai era şi Nuţa gata să le răstoarne toate în casă.

Când a aflat că şi despre dânsa a fost vorba la judecată, ea n-a mai cercetat ce a zis Spiridon şi ce-au 10 răspuns Nae şi Durică, ci, gândindu-se la cele ce ştia dânsa, s-a mărturisit vinovată şi nu mai era chip s-o oprească-n casă, unde le făcuse tuturor a atât de multe supărări.

— Nu mai stau, că iar se întâmplă ceva, zicea dânsa. 15 Dacă rămân închisă în casă, lumea se-ntreabă, unde mă duc; dacă tac, lumea se-ntreabă ce ascund; dacă vorbesc, lumea se-ntreabă dacă e ori nu adevărat ceea ce spun; câtă vreme el şi eu trăim sub acelaşi acoperământ, lumea nu se potoleşte şi-n fiecare zi sc. 20 poate-ntâmpla şi ceea ce a mai fost şi ceea ce n-a mai foşti

— Ai să rămâil îi ziceau fetele şi cocoana Lina şi Nae. Ce ar zice şi ce ar trebui să creadă vecinii dac-ar afla că te-ai dust?

25 Durică nu-i zicea însă să rămâie, căci îl apucase şi pe el dorul de ducă.

Ce mai făcea el aici, unde îi era greu să iasă în lume?

Tot avea tatăl său dreptate: nu-i rămânea decât să se ducă departe, unde nimeni nu-l ştia.

VIII

„Pe mine n-aveţi să mă prostiţi!” zicea Nuţa când fetele-şi dădeau silinţa s-o încredinţeze că oamenii tineri toţi trebuie să-şi facă rândul la oaste.

Nu putea nimeni să-i scoată din minte gândul că Durică a fost luat la oaste drept pedeapsă şi se simţea umilită, încât nu-şi mai găsea mângâierea decât muncind întins şi intrând în voile tuturora.

N-ar fi avut, cu toate acestea, dreptate dac-ar fi zis că se simte nenorocită şi nu mai voia acum să se ducă iar în

văile, în pădurile şi-n poienile unde-şi petrecuse copilăria. Tot era bine la casa lui Nae, 5 unde în cele din urmă toţi o iubeau, căci toate în ea se rezemau.

Dimineţile ea se scula cea dintâi, iar serile ea se culca cea din urmă-n casă. Nae avusese mai-nainte slăbiciunea de a-i zice „gură-cască” fiindcă de obicei 10 îşi ţinea gura deschisă de i se vedeau dinţii cam lătăreţi, ba, când era adâncită-n lucru, îşi mai lingea din când în când buzele cu vârful limbii. Era parcă s-a făcut o greşeală când i s-a croit gura şi a rămas prea puţin pentru buza de sus şi prea mult pentru cea de 15 jos, care era cam cărnoasă şi lăsată, încât ea nu putea să zâmbească, nici să scoată vreo vorbă fără să-i iasă la iveală toţi dinţii.

Era ea vioaie afară din cale, zâmbea şi când era veselă, şi când se mânia, făcea mişcări iuţi şi scurte, 20 te săgeta cu ochii ei mari şi vorbea repede şi îndesat, încât tot îi mai scăpa limba neastâmpărată peste buze. Mai ales când cineva se uita mai cu dinadins la dânsa, i se aprindeau apoi şi obrajii, căci orişicât de nesuferite i-ar fi fost hainele străine, încă mai nesufe25 riţi i se făcuseră bărbaţii, care viaţa lor toată n-au alt gând decât să le facă fetelor amară viaţa.

„De unde a mai răsărit şi asta!” îşi zicea dar până chiar şi căpitanul Codrat când se întâmpla s-o vadă trecând cu vreo treabă prin prăvălie. 30 Iar Nae nu-şi mai putea închipui casă fără de dânsa. Dimineaţa, când se scula, pe ea o căuta cu ochii. Peste zi ea i se punea la îndemână pentru toate. Când se întâmpla ca ea să fie dusă undeva, o aştepta cu nerăbdare, căci fără de ea, mai ici, mai colo, se-mpie35 deca câte ceva şi nimic nu mai mergea bine.

Chiar nici Călin n-ar fi fost atât de cuminte cum era dacă n-ar fi avut-o prin apropiere pe ea, care-l ţinea de scurt şi ici îl mângâia, colo îl certa, cu ochii ei neobosiţi, încât era o mare mulţumire să-i vezi 40 împreună. „Copil cu mintea necoaptă 1” zicea dânsa, deşi el era cu vreo trei ani mai mare şi-i venea să-l scuture când se gândea c-ar putea să facă şi el ca ceilalţi.

Cum ar fi putut Nae să se-mpace cu gândul că-ntr-o bună dimineaţă o să vie cineva s-o ia de la casa 5 lui, ca el să n-o mai poată vedea?

„N-o da!” răsuna un glas în sufletul lui.

Era lucru de mult hotărât că Miţa iese din casă îndată ce Florea îşi va fi luat licenţa, ca să se poată înscrie-n lista avocaţilor. Aşa voia cocoana Lina, iar 10 Florea, care nu se mai ţinea acum de pulpana lui Durică, lucra pe capete, ca să-şi vadă cât mai curând visul cu ochii.

Cealaltă fată era şi ea azi-miine mare.

Cum rămânea atunci casa!? 15 Nae nu zicea nimic, dar se uita din ce în ce mai cu drag la Nuţa, şi dacă n-ar mai fi fost la mijloc şi slăbiciunile nevestei sale, ar fi ştiut el ce face.

„Bun băiat”, îşi zicea el de câte ori se gândea la Călin, care-nvârtea cu hărnicie şi cu pricepere trebu20 rile în prăvălie. Să mai aibă şi o noră ca Nuţa, şi putea el şi nevastă-sa să-şi petreacă în toată tigna zilele vieţii.

Cu totul altele erau însă gândurile cocoanei Lina. Ea ţinea să-şi găsească noră cu zestre potrivită, fată 25 din oameni prin care iese-n faţa lumii.

Din ce în ce mai des îşi aducea dar Nae aminte de fratele său de cruce, Ghiţă Bucur al Văduvei, şi toamna, când s-a dus iar pe la Capu-Coastei, a ispitit aşa mai pe nesimţite ici pe o babă, colo pe un moş30 neag, ca să se dumirească cum stau lucrurile cu casele cele cu multă lărgime, cu livezile, cu pădurile, cu poienile, cu ţarinele şi cu pivniţa plină de bucurie. Cu cât mai des întreba, cu atât mai vârtos se încredinţa că după lege şi după dreptate Ilie nu e decât pur35 tător de grijă.

Ba l-au trimis şi la Rucăr, ca să afle cum stau lucrurile cu partea din munte şi din joagăre.

Pe drum, întorcându-se aşa singur la Bucureşti, el era cu gândul mereu la cele ce văzuse şi aflase şi-l 4 o treceau un fel de fiori când îşi făcea socoteala cam cât ar ieşi dacai aduna la un loc toate veniturile pe care le-au luat Ilie şi cei de la Rucăr de la moartea Văduvei şi nu le-au pus la o parte pentru Nuţa, cu care n-au cheltuit nimic. Ieşea mult,

de tot mult.

— Ştii tu că Nuţa noastră e fată cu stare frumoasă?

5 îi zise el cocoanei Lina după ce se-ntoarse acasă.

Cocoana Lina o găsise pe Nuţa la Capu-Coastei fată desculţă, prostănacă şi ţinută-n ghionturi, n-ar fi prins însă slăbiciune de ea, dacă n-ar fi văzut că e soi bun şi n-ar fi luat-o la dânsa dacă n-ar fi aflat că io e din oameni de frunte. „Se vede că nu e culeasă de pe drumuri!” zicea şi acum adeseori.

Ea se uită cu toate acestea cuprinsă de spaimă la soţul ei când acesta îi spuse că averea de la Capu-Coastei nu e a lui Ilie, tatăl lui Florea, ci a Nuţei. 15 – Nu se poate 1 strigă ea. Chiar şi dac-ar fi adevărat, Ilie s-a făcut stăpân, şi nu e om de la care ar mai putea s-o scoată cineva. Şi apoi, ce avem noi să ne amestecăm în treaba aceasta!? Nu! asta i-ar fi stricat toate socotelile. 20 – De! – îi răspunse Nae – dacă nu ne amestecăm noi, o să se amestece alţii. Nuţa nu e fată ca să-mbătrânească la casa noastră, şi orişicine ar lua-o, o să-i caute dreptul. Cu asemenea lucruri nu te joci! Nu numai că le ia toate şi de la Ilie, şi de la Rucăr, dar 25 îi mai şi pune să dea socoteală despre toate veniturile pe care le-au luat timp de atâţia ani. Pierde Ilie şi căciula din cap.

Cocoana Lina sări în picioare.

— Şi tu te gândeşti să-ţi nenoroceşti fata făcând 30 aşa ceva!? îi zise ea, cuprinsă de mânie.

— Eu nu mă gândesc, răspunse Nae, dar îţi spun că are s-o facă orişicare altul dacă o ia pe Nuţa de nevastă, iar de luat are neapărat s-o ia cineva.

Cocoana Lina, deşi femeie cu inima duioasă, ar fi 3 5 fost în stare s-o otrăvească pe Nuţa.

— Nu-i băga fetei gărgăuni în cap, zise ea. Las-o să rămâie cum a crescut şi cum se ştie.

Nae n-a fost niciodată stăpân în casa lui. Îi merseseră toate destul de bine ca să nu mai aibă nevoie de 40 a-şi arăta puterea. Acum ţinea să şi-o arate.

25 – opere, vol. IV – Ioan Slavici

— Cum se ştie!? grăi dânsul. Dar de unde ştii tu că

nu i-a spus nimeni adevărul ori că n-are să vie mine cineva ca să i-l spună!? Când am fecior azimâne bun de însurat, n-am s-o las să iasă din casa mea.

5 căci aşa noră nu mai găsesc.

Cucoana Lina rămase ca căzută din cer. Gândul acesta nu putea să intre-n capul ei. Era bună fată Nuţa, şi frumoasă, şi deşteaptă, şi harnică, şi pricepută la toate, deşi vecinii, şi rudele, şi prietenii o văzuseră

10 umblând desculţă ca o slujnică proastă şi tot slugă o ştiau la casă.

— Ai-nebunit!? strigă ea. Să-mi batjocoresc eu feciorul, fetele, întreaga familie? Dacă e vorba aşa, nici slugă n-am s-o mai sufăr la casa mea!

15 – Dar eu nu tot slugă am intrat în casa aceasta!?

Îi răspunse Nae.

— Ei, şi vrei să-mi spui că acum tu eşti stăpân!? zise cucoana Lina înţepată.

— Cam aşa ceva! o-ncredinţă Nae.

— Niciodată! întâmpină iar cucoana Lina, întorcându-i spatele.

Aolioo, maica mea! oftă Nae, uitându-se lung în urma ei.

IX

Furtună ivită din senin.

Nae, neguţător cu bun simţ practic, îşi făcea socoteala că tot acolo rămâne dacă ia dintr-un buzunar şi trece-n celălalt şi că nici nu câştigă, nici nu pierde familia lui nimic dacă averea rămasă de la Ghiţă Bucur al Văduvei trece de la fiică-sa la fiul său.

Adevărul era că nici nu-l ardea pe el de avere, ci prinsese slăbiciune de Nuţa şi ţinea s-o aibă la casa lui, să şi-o ştie apropiată şi s-o vadă mereu împrejurul lui. Îi dădea deci mereu zor cocoanei Lina că Ilie nu numai o să piardă averea dacă pleacă Nuţa, dar o să mai şi fie nevoit a da socoteală despre veniturile luate şi o să rămâie şi sărac, şi cu ruşinea în obraz.

— Iar dacă lucrurile rămân cum zic eu, adăugă el, nu-i mai cere nimeni socoteală de cele trecute şi rămâne şi el

în rândul oamenilor de treabă.

— Nu-mi trebuie averea nimănui, răspundea dânsa.

5 S-o mănânce pustiul! Am eu destul ca să-mi înzestrez fata şi e şi Florea destul om ca să trăiască din vrednicia lui.

Orişicit de dragă i-ar fi fost Nuţa mai-nainte, acum îi era urgisită de nu mai putea s-o vadă în ochi. 10 Lasă că noră cu niciun preţ nu voia s-o aibă, dar îi mai era şi parcă-şi teme bărbatul de ea.

„Un şarpe viclean, care suceşte toate capetelel” îşi zicea şi era adeseori în stare s-o strângă de gât.

Fetele nu ştiau nimic, dar vedeau că e-n casă o 15 supărare cum nu mai fusese niciodată, se uitau nedumerite una la alta şi nu mai îndrăzneau să se apropie de Nuţa pe care o socoteau vinovată de ceva ce ele nu puteau să ştie. Cu atât mai stăruitor era-n dragostea lui Nae, care o ştia nevinovată şi năpăstuită şi n-o 20 cunoştea îndeajuns. O ştiau toţi că e rea de gură şi iute la fire, dar el o credea cu inimă bună. În adevăr însă ea era ca veveriţa drăgălaşă, care se saltă sprintenă şi voioasă din creangă-n creangă, dar îşi ştie ascuţiţi dinţii şi muşcă rău de tot când se-ndârjeşte.

5 Văzându-se aşa, fără de nicio vină, urgisită, ea nu s-a ntristat şi n-a mai cercetat ce vină i se pune, ci s-a măit de-i fulgera pe toţi cu ochii şi nu se mai putea apropia de dânsa nimeni, afară, poate, de Călin, care era tot cel de mai-nainte şi-şi căuta de treburi.

O parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Ea nu ştia să be supere: când se simţea atinsă, îi sărea ţandăra şi se răzvrătea de se dădea pe faţă întreaga sălbăticie a firii ei de copilă crescută în poiene şi-n codri.

„Ce au cu minei? ce le-am făcut? de ce nu-mi 3 5 vorbesc verde-n faţă?” îşi zicea, şi gândul ei se ducea la Tudor. Nu se mai socotea însă acum vinovată de cele ce căzuseră pe capul lui. „Ce s-a legat de minei? îşi zicea iar. De ce nu m-a lăsat în pace? L-am pus eu să se certe ori să se ia la bătaie? Parcă pe acolo, 4 o pe unde se află, nu face tot ca pe aici!?”

Îi venibe ei mai-nainte câteodată să plece şi să-şi zică: „O Bă alergaţi voi după mine, dar n-o să mă găsiţii” Acum însă nu se mai mulţumea cu atât numai, ci de la Durică gândul ei trecea la cocoana Tinca 5 şi la Spiridon, duşmanii neîmpăcaţi ai cabei.

N-avea decât să se ducă-ntr-o duminică la plimbare prin Cişmigiu, ca să le dea de urmă, şi nu mai era dânsa prostănaca de mai-nainte, pe care putea orişicine s-o scoată din minţi. Inima, ce-i drept, şi acum 10 tot la Capu-Coastei o trăgea; nu îi era însă ei să-şi facă pe plac, ci să le arate că poate să-şi găseabcă rost mai bun decât la casa lui Nae.

„O Bă le umblu pe sub fereastră gătită mai bine decât ele şi o să le fac să crape de ciudă”! îşi zicea 15 dâmba, gata de a se face luntre şi punte ca să-şi împlinească gândul. Aşa e omul cu fire vrăjmaşă: se supără te miri pentru ce lucru de nimic, apoi supărarea îi creşte pentru că e supărat şi nimeni nu-şi dă Bilinţa să-I împace şi ajunge-n cele din urmă de-şi pierde-n 20 marea lui Bupărare tot rostul.

Dac-ar fi putut să se certe cu cineva, ca să-şi verbe focul, s-ar mai fi potolit, dar cocoana Lina nu zicea nimic pentru că nu-i dădea mâna să-şi spună gândul, fetele tăceau fiindcă nu ştiau de ce e vorba, iar Nae 25 nu ştia cum s-o-nceapă şi dădea-mprejurul ei târcoale ca omul care ar vrea dar nu prea îndrăzneşte şi be teme de toată lumea.

Trebuia, cu toate acestea, să-i vorbească şi să-şi dea silinţa de a o face să simtă că ţine mult la dânsa, 30 căci fără de voia ei nu se putea face nimic.

Tocmai aceste silinţe ale lui îl puneau îmbă în mare încurcătură, căci era destul ca Nuţa să simtă că el se fereşte şi de cocoana Lina şi de fete şi caută mereu s-o găsească singură, pentru ca dânsa să-şi aducă 35 aminte că tot aşa făcea într-un timp şi Tudor şi să se ferească de el.

— Nu ţi-e ruşine 1? îi zise în cele din urmă. Om în toată firea să te pui în rând cu copiii. Vrei, precum be

vede, să mă goneşti de la casă. 4 o El n-o înţelegea bine şi, ştiind-o îndărătnică, be apropie de dânsa, ca s-o cuprindă cu braţul.

— Ba tocmai că vreau să nu te las să mai ieşi din casa noastră când am fecior ca Călin, îi zise el stăruitor. Nu e băiat bun? şi văd că vă năravuri bine.

Nuţa se uită lung în faţa lui. 5 I se luminau, parcă, deodată toate şi înţelegea acum şi supărarea cea mută a cocoanei Lina şi a fetelor.

Nu, la aşa ceva n-ar fi fost în stare să se gândească. Bun băiat, dar azi-mâine se făcea şi el ca ceilalţi. Şi ce zicea cocoana Lina? ce ziceau fetele? ce zicea Tudor? 10 mai ales el ce zicea!?

— Ferească Sfântul! grăi dânsa dându-se la o parte. Te rog să mă laşi în pace!

Iar ziua următoare era împlinită voinţa cocoanei Lina: Nuţa era dusă, ca să nu se mai întoarcă-n casa 15 în care petrecuse cele mai bune zile ale vieţii ei.

X

„Nu se poate! îşi zise Nae când află că Nuţa s-a dus şi nu s-a mai întors. Unde să se ducă!? Ce să facă!?” Nu încăpea în mintea lui gândul că e dânsa în stare să 20 nu se mai întoarcă.

— Ce i-aţi făcut!? Ce i-aţi zis!? o întreba el pe cocoana Lina.

— Noi, nimic; îi vei fi făcut ori îi vei fi zis tu ceva, răspunse ea.

25 I-ar fi părut acum şi ei rău dacă nu s-ar mai fi întors Nuţa, dar se bucura în fundul inimii ei de gândul că nu se simte vinovată de a o fi făcut să plece.

Cele două fete însă erau încredinţate că s-au petrecut lucruri de tot grave, despre care ele nu ştiu şi nici 30 nu pot să afle nimic, şi că nu de bunăvoie a plecat Nuţa. Nu mai erau copile nevârstnice şi citiseră ori auziseră vorbindu-se despre fel de fel de întâmplări petrecute prin ascuns, care sparg casele oamenilor, şi o tăinuită îngrijorare le cuprindea când vedea supă35 rarea tăcută a mamei şi neliniştea din ce în ce mai învederată a tatălui

lor.

După trecerea primei zile, Nae a început să dea cu socoteală că Nuţa, încăpăţânată cum era, n-o să se mai întoarcă din propriul ei îndemn şi se simţea vinovat de a o fi luat prea repede.

Era hotărât s-o caute şi s-o aducă cu orice preţ.

Unde s-o găsească însă şi cum!?

5 După cum o ştia dânsul, ea nu putea să se ducă decât acasă, la Capu-Coastei.

În Bucureşti n-avea niciun rost.

Şi dacă totuşi ea şi-ar fi găsit chiar la Bucureşti vreo ascunzătoare? O fată ca dânsa n-are să caute mult 10 ca să găsească pe cineva, care o primeşte bucuros la casa lui.

Fel de fel de gânduri îi treceau prin minte şi cele mai multe din ele îl umpleau de un fel de fieri.

Să meargă la poliţie ca să-i caute urma? 15 Nu era-n stare.

Să-i dea lui Ilie o depeşă?

Ar fi făcut-o poate dac-ar fi fost la Capul-Coastei staţiune telegrafică.

Să-i scrie?

20 îi era greu să se dea de gol, mărturisind că fata a plecat fără de veste de la casa lui, şi-ar mai fi trebuit să aştepte prea mult până ce se duce scrisoarea şi se-ntoarce răspunsul.

Nu-i rămânea decât să încalece şi să plece, deşi o 2 5 vedea pe cocoana Lina din ce în ce mai bufnită.

Era pe la începutul lunii august, o zi nu tocmai senină, dar el a stat mult pe gânduri, a plecat cam târziu şi a trecut şesul tocmai în timpul căldurilor, când colbul şoselei e mai înăbuşitor. N-a mai fost gonit buiestraşul 30 ca data aceasta; drumul i se părea lui Nae cu toate acestea din ce în ce mai lung. Abia înspre amurgul serii, după ce a trecut de la Vi Toanta înainte şi a apucat pe lunca Dâmboviţei la deal, a început să-şi dea seamă că n-are graba lui cea mare niciun rost. 35 „Chiar şi dacă ar fi c-a plecat la Capu-Coastei, îşi zise, n-a venit ca mine-n goana buiestrului şi n-a putut să facă în două zile drumul pe care-

l tac eu cu mare zor întruna”.

Obosit dar şi călare pe buiestraşul obosit şi el, a 40 lăsat-o mai îndelete şi peste puţin l-a prins noaptea în drumul neumblat.

Pe cât de ademenitor e să treci în săltate prin noaptea întunecată, pe atât de pustiu ţi se pare să înaintezi încet de-a lungul unui drum în care nu mai întâlneşti pe nimeni.

5 Lunca Dâmboviţei, până aproape de Capu-C.oştii, e largă şi mărginită de dealuri acoperite de păduri, în mare parte nucet bătrân. Şoseaua trece de-a lungul ţărmurului de la stânga râului, pe sub coasta care lui îi venea acum la dreapta. De la şosea până la râu se-ntind 10 livezi de pruni mai ales tineri, printre care erau porumbişti acum date-n spic. E o vale de toată frumuseţea, pe care n-o văzuse niciodată bine, căci trecuse de-a lungul ei totdeauna repede şi cu gândul dus la altele. Acum o vedea în toată tigna, deşi luna apusese şi cerul 15 era acoperit de nori.

Noaptea are însă şi ea farmecele ei.

Prin iarbă ţârâiau cosacii şi cântau greierii; pe sub copacii de pe coastă se iveau pe ici, pe colo, ca scântei risipite, licuricii; prin văzduh flutura din când în când 2 O câte un liliac şi câte un căprar ori câte un stol de raţesălbatice; prin pădure ţipa cucuvaia ori hohotea huhurezul; din depărtare răsuna lătratul clinilor.

Nae umblase mult şi în timp de noapte, şi pe la locuri dosnice, şi nu era om fricos; neliniştea din su

5 fletul lui le umplea însă toate de un fel de năluciri fioroase şi-i era parcă la tot pasul trebuie să iasă din pădurea întunecată, fie din porumbiştile dese ceva ce i se pune-n cale, şi-n auzul celei mai mici fâşiituri tresăreau şi el şi buiestraşul. O dată a voit şi el să 30 arate că ştie să fie stăpân în casa lui, şi i-au ieşit toate de-a-ndoaselea. Abia acum ştia s-o preţuiască pe Nuţa după toate cele bune şi frumoase ale ei şi se aştepta, parcă, să iasă de undeva Ghiţă Bucur al Văduvei, fratele său de cruce, să i se pună-n cale şi să-i zică:

5 „Bine, ticălosule, ce mi-ai făcut giuvaierul de fată!

Cum o să răspunzi în faţa lumii şi-n faţa lui Dumnezeu dacă ea, luată de valurile vieţii, se pierde prin lume!? Ai luat-o şi ai ţinut-o la casa ta parcă nici n-ai fi voit să ţii seamă că e copilul meu, iaracum alergi razna prin 4 o lume ca s-o cauţi unde nu-i. Bagă de seamă că ai şi tu copii.1

Nu se ivea Ghiţă Bucur al Văduvei, dar îl vedea Nae ca-n aievea şi le zicea el însuşi toate câte putea să i le spună Ghiţă şi vedea cele două fete şi cei doi feciori, îl vedea mai ales pe Tudor, care o pornise atât de 5 rău şi era acum departe, unde nu-i mai purta nimeni de grijă. Toate-n casa lui şi-n viaţa lui i se-nâăţişau strâmbe şi-ncurcate, încât nu mai era parcă chip să se-ndrepteze şi limpezească.

Cu cât mai mult se apropia de Capu-Coastei, cu atât 10 mai mult ise-ncleşta inima, căci cu atât mai învederat îi era că n-are s-o găsească şi că nici nu trebuia s-o caute aici, unde putea s-o găsească orişicând, în vreme ce la Bucureşti, cu cât mai târziu, cu atât mai rău o găsea. Aşa a sosit în cap de noapte la casa cea cu mare 15 lărgime, unde n-a găsit-o, se-nţelege, pe Nuţa şi n-a-ndrăznit să spună c-o caută. Îi venea să se repeadă cu capul de ziduri când se gândea c-a pierdut venind şi întorcându-se trei zile, în timpul cărora se pot întâmplu atâtea şi atâtea. 20 Abia întors iar acasă, şi-a dat din nou seamă că plecase la Capu-Coastei pentru că nu era în stare să se ducă la poliţie, ca să-i caute urma ca unei făcătoare de rele.

O singură scăpare înăMânea: să se ducă la d. Ionescu, avocatul, care atât de bine ştiuse să-l apere pe Tudor. 25 Orişicât de greu i-ar fi fost să-i spună adevărul, nu-i rămânea decât s-o facă.

D-l Ionescu rămase câtva timp pus pe gânduri. Judeca şi el ca cele două fete şi nu se mai îndoia că s-au petrecut întâmplări despre care nu se poate vorbi 30 şi că tot avea Spiridon oarecare dreptate.

— Bine, zise el, s-o căutăm: pe ce temei însă?”] i-a stricat ceva? ţi-a furat ceva? Ai vreun drept asupra ei? Ce interes ai s-o găseşti? Aşa, numai pentru că vrei, nu poate

poliţia s-o urmărească şi să-i facă silă.

35 Nae se afla în mare strâmtorare.

— Nici nu vreau s-o urmăresc, ori să-i fac silă, grăi dânsul, ci numai să-i dau aşa pe neştiute de urmă. Grija mea e s-o aduc iar înapoi.

— Cum s-o urmărească dacă n-au de ce? stărui 40 avocatul. A certat-o cineva, ori a bătut-o? a făcut vreun scandal în casă?

— Nu, domnule, nici asta! grăi Nae hotărât.

Era băcan în Dealu Spirii, om cu rost, alegător în colegiul întâi, pusese-n viaţa lui multe la cale şi ştia că se pot şi multe lucruri care se zice că sunt peste 5 putinţă.

— O să mă coste – adăugă el rostind vorbele apăsat – dar de asta nu mă sperii.

Aşa se mai ajungeau Ionescu şi Nae la vorbă. Bani să fie, că se găsesc la poliţie destui oameni deştepţi 10 care ştiu să caute urma fustelor, fie ele orişicât de subţiri.

Păcat numai că trecuseră la mijloc trei şi cu una patru zile, în timpul cărora Nuţa putea să fie dusă departe de Bucureşti.

15 XI

Nu mai era tânără d-na Olga Florentina, se oprise cam de mult acum la treizeci şi doi, unii o apropiau de patruzeci, ba prietenele mai bune o săltau chiar peste patruzeci de ani, dar se ţinea bine, avea taliei *20* bust, umeri şi braţe de fată tânără şi ştia să se gătească şi să se dreagă, încât la Şosele, la teatru, la concerte şi la baluri le fura tuturor a ochii şi tot nu rămânea de ruşine când cocheta cu oameni tineri, pentru care avea o deosebită slăbiciune. 25 A şi trăit odată zile albe şi la Bucureşti, şi la Paris, şi la Nisa, şi-n timpurile călduroase prin umbra munţilor din Elveţia, căci avea Luluţă, colonelul, de unde să cheltuiască şi nu degeaba o furase de la bărbatul ei, un pârlit de profesor gimnazial, care râvnisela ceea ce 30 nu era de nasul lui. Prinsese slăbiciune de ea nu numai pentru că avea talie şi bust şi umeri şi braţe, ci şi pentru că-i semăna cu o florentină cu care petrecuse zile frumoase la Monte Carlo. Florentină a şi rămas apoi Olga, deşi era fata

unei moaşe din Tirchileşti. 35 După vreo şapte ani, colonelul a plecat cu alta, care era mai şi mai în ceea ce priveşte talia, bustul, umerii şi braţele. Om corect însă, i-a cumpărat Florentinei sale, în ajunul plecarei, un loc de casă, a zidit şi o casă potrivită cu rangul lui şi i-am ai făcut şi oarecare înzestrare, ca să nu se căiască de a-i fi îndulcit viaţa şi să nu le fie ruşine unul de altul când se vor mai întâlni în viaţă.

5 S-au mai şi întâlnit. Când se abătea pe la Bucureşti, petrecea colonelul adeseori serile în salonul ei, ba-şi aducea pe ici, pe colo şi câte un prieten, care venea şi el cu câte o prietenă. Poftea şi Olga prietene de ale ei şi jucau cărţi, luau ceai, deşertau sticle de 10 şampanie şi stau până târziu după miezul nopţii. Tot aşa făcea Florentina şi când Luluţă nu era la Bucureşti, căci dânsul, care-şi cănea părul, nu mai ţinea decât ca ea să-şi păstreze rangul.

Ar fi putut, ce-i drept, să-l păstreze şi dacă şi-ar 15 fi dat casa cu chirie şi ar fi luat alta mai potrivită cu starea ei de femeie singuratică. Ţinea însă să trăiască, să aibă legături cu lumea bună, să sperie lumea cu toaletele ei, o cam costau prietenii tineri, şi chiria caselor îi venea de multe ori pe an din fărâmăturile ce 20 rămâneau la serile de întâlnire.

Mai ales toamna şi iarna îşi petreceau serile-n salonul ei prieteni de ai lui Luluţă şi prieteni de ai lor, ici un senator plictisit peste zi la şedinţele maturului corp, colo un ofiţer trecut în pensiune ori un moşier obosit 25 de munca săvârşită-n timpul verii, iar printre prietene erau şi femei măritate, venite unele chiar cu ştirea bărbaţilor care-şi caută proptele. Ce-i trebuia pentru serile acestea? O cutie de ceai, o sticlă de rom, ceva lămâi, proviziune de zahăr, de pesmet, de mezeluri şi 30 de şampanie, câteva pachete de cărţi şi, pentru serviciu, două-trei fete curăţele, ca să le bei, cum se zice, apă din gură. Iaracestea se găsesc uşor într-un oraş ca Bucureştii.

Se-ntâmpla, ce-i drept, că azi una, mâine alta din fetele acestea se plângeau că mai unul, mai altul dintre 35

boieri n-o lasă în pace, o pişcă şi-i face fel de fel de propuneri. Florentina, care ţinea la bunul nume al casei sale, se-ncrunta, făcea greutăţi, amenința cu scandal, dar în cele din urmă se muia, şi fata dispărea fără de veste din casă, pentru ca samsaroaica să aducă 4 o alta-n locul ei.

Aici era locul Nuţei, iar aici foarte cu anevoie puteau să-i dea de urmă, căci Florentina avea sergent la poartă şi era stăpână nu numai în casa ei, ci şi mai pe departe.

5 Inima i-a zvâcnit când a pus ochii pe Nuţa.

Aşa obraji rotunji, rumeni şi fragezi, aşa ochi mari şi limpezi, aşa gură mereu pornită pe ceartă, aşa talie şi bust sunt comoară care se plăteşte scump şi se păzeşte ca lumina ochilor. 10 Putea Nuţa să fie încredinţată fă de dânsa nu ori şi cine are să se apropie.

— Bobocelule, drăguţa mea! îi zise Florentina, şi nu a mai pomenit Nuia nici în poveşti atâta dragoste şi atâta purtare de grijă ca la noua ei stăpână, care a 15 spălat-o-n şapte ape, a uns-o cu fel de fel de alifii mirositoare şi n-o lăsa să facă treabă care i-ar fi îngroşat pielea pălmilor.

Sezonul de primăvară se sfârşise de mult, cel de toamnă nu se începuse încă, boierii erau duşi care 20 încotro la aer, dintre prietene puţine se mai aflau la Bucureşti, şi abia o dată, de două ori pe săptămână mai aveau fetele pe cine să servească.

Venea câte un comisar de poliţie, câte un judecător oropsit, câte un militar, câte un funcţionar de pe la 25 vreun minister, ori câte un medic nevoit a sta în timpul verii la spital, mai ales intimi ai casei, care toamna şi iarna se-ndulceau şi ei pe lângă ceilalţi.

Tocmai acum era însă timpul ca Nuţa să vadă şi să înveţe şi ea câte ceva. 30 Erau mari căldurile şi abia târziu după miezul nopţii se lăsa o răcoare plăcută. Florentina dar şi prietenele ci, femei cuminte, erau îmbrăcate în haine uşurele şi de tot subţiri, încât Nuţa vedea cu ochii multă goliciune, tot forme frumoase, care n-au nevoie să fie 35 acoperite. Boierii îşi scoteau şi ei hainele mai groase şi steteau în cămaşă.

Erau toţi ca acasă [la dânşii şi n-aveau nici fetele de

ce să se sfiască şi umblau cât se poate de uşurel îmbrăcate, ceea ce nu le şedea rău, mai ales lor nu. La 40 fel erau spoi şi j-uitările, ca-ntre oamenii deprinşi a-şi petrece viaţa împreună, care se ştiu şi se cunosc bine, de tot bine.

Nu se supăra nimeni dacă cutare cuprindea cu braţul mijlocul subţire al cutăreia, dacă-n treacăt îi săruta umărul, ori braţul, nici dac-o lua pe genunche.

„Noi între noi n-avem să facem mofturi!” îşi ziceau, şi Nuţa vedea acum că toţi sunt ca Spiridon, ca Durică şi, poate, ca Nae şi se simţea bine în mijlocul acestor oameni cu inima deschisă. Nu se supăra dar dacă mai unul, mai altul îi cuprindea şi ei mijlocul ori îi săruta obrazul; ar fi fost însă mai bucuroasă dacă n-ar fi făcut-o în faţa altora, ci ceva mai prin ascuns, şi multe s-ar fi întâmplat dacă n-ar fi fost la mijloc ochii pânditori ai Florentinei, care-şipăzeacu multă grijă comoara.

După vreo două săptămâni, însă, Nuţa le ştia toate, parcă şi-ar fi petrecut viaţa toată în casa Florentinei, şi vicleşugul ei de femeie stăruitoare nu era mai prejos de al stăpânei.

Era mai ales unul care se ţinea de capul ei, căpitanul Rancu, om de vreo treizeci şi cinci de ani. Când se uita-n ochii lui, îşi aducea aminte de cele petrecute când Durică o prindea când într-un colţ, când într-altul. În zadar, e dulce şi ademenitoare beţia ce o cuprinde pe fată când e strânsă în braţe şi sărutată cu patimă, şi aşa ceva nu se uită.

Căuta dar să-l fure pe căpitanul în vreun colţ, ca să vadă dacă e ori nu tot ceea ce era când cu Durică. „Să nu prinză de veste doamna Olga, că se cătrăneşte şi cine ştie ce e în stare să-mi facăl”, îi şopti ea când se văzu pe o clipă singură cu dânsul.

Căpitanul ştia destul şi o strânse la piept, o sărută ca odinioară Durică şi rămase ameţit când îl sărută şi ea. Îi venea s-o ridice-n braţe şi să fugă cu dânsa. În casa Florentinei, însă, unde toate se fac pe faţă, cu anevoia se pot petrece lucrurile prin ascuns. Ar fi voit el şi ar fi voit şi ea să stea nu un ceas, ci fie măcar şi numai un sfert de

ceas ei singuri împreună, dar era peste putinţă, căci Florentina nu pierdea pe nimeni din vedere, şi după trecereaunei clipe, Nuţa sedesfăcu din braţele lui.

Aşa azi, aşa mine şi tot aşa şi mâne, câte o clipă acum, iar câte una în urmă, mereu în goană mare, cu inima încleştată şi cu sete neastâmpărată. „Aşa a fost la casa cocoanei Tinca, aşa la casa lui Nae, aşa e aici şi pretutindeni unde se-ntâlnesc bărbaţi şi femei, îşi zicea dânsa. Trăim casă ne îmbrăţişăm şi să ne sărutăm, şi dac-aş fi la Capul-Coastei, m-ar prinde vreun cioban, m-ar culca pe iarba moale şi m-ar săruta-n draga lui voie până ce n-aş ajunge să nu mai ştiu ce e cu mine”.

Nu se mai dedea dar la o parte, ci căuta şi născocea fel de fel de prilejuri să rămâie pe o clipă singură

10 cu căpitanul.

Sărutarea e sărutare orişiunde ar fi ea pusă, o plăcere curată şi nevinovată, o beţie diavolească şi pentru cel ce o dă, şi pentru cel ce primeşte.

Căpitanul nu se mulţumea însă cu atât numai.

15 – Să vii – îi zise în cele din urmă – să stai la mine.

— Nu se poate! răspunse ea. Nu mă lasă doamna Olga. Ce aş fi având apoi să fac la d-ta!?

— Te ţiu eu şi pentru plăcerea mea, stărui dânsul. Te îmbrac în mătăsuri, îţi fac toate plăcerile şi n-ai

20 decât să mi te dai ca acum.

Nuţa îşi aduse aminte de vorbele samsaroaicei.

— Şi dacă ţi se va fi urât de mine într-o zi!? răspunse ea, cuprinsă de îndoială. Ce fac atunci!? E mai bine aşa ca acum, când le fac toate şi pentru plăcerea

25 mea.

XII

— Nu se poate! îi zise subcomisarul Iancov peste vreo zece zile domnului avocat Ionescu.

Luase hârtia de o sută şi alergase pentru ea prin 30 toate ascunzătorile Capitalei, mai luase una şi aflase ceea ce voia să ştie, îi mai făgăduia d. Ionescu încă trei sute de lei ca să spună ceea ce a aflat, dar pentru câteva sute de lei nu putea el, om cu casa plină de copii, să-şi pună slujba-

n joc dând pe faţă tainele petrecute-n 35 casa Florentinei, care se afla în raionul domnului Pavalidi.

— Nu se poate, zicea dar şi după ce d. Ionescu s-a urcat la cinci sute. Degeaba sunt toate, căci urma fetei se pierde pe-nfundate.

D-l Ionescu nu ştia ce va să zică o urmă care se pierde pe-nfundate, dădea însă cu socoteală că nici într-un fel nu se pierde o urmă care n-a fost găsită. Ce folos însă dacă nu era între copoii lui Pavalidi nici 5 unul care-ar fi îndrăznit să sufle ceva.

— De, zicea Nae, ticăloşia mea!

Nu mai putea nimeni să-i scoată din minte gândul că urma b-a-nfundat în timpul celor două şi cu una trei zile pe care el le-a pierdut umblând ca un smintit 10 pe la Capu-Coastei.

„Cine te-a pus să lefaci toate decapul tău!?” îi zicea cocoana Lina, mâhnită acum şi ea pentru purtarea ei faţă cu Nuţa. care nu era, la urma urmelor, vinovată cu nimic.

15 Mâhnirea lor cea mare era însă că le sunt degeaba toate silinţele, că n-au destulă trecere ca să poată găsi pe cineva la Bucureşti.

„Cetetot lauzicănue-n Dealu Spirii nimeni catine? îi zicea dânsa. Când e vorba de alegeri, unul îţi intră-n 20 casă, altul iese din ea şi ai fi gata săjuric-o să te poarte viaţa toată-n palme; acum însă, când te arde şi pe tine de ceva, îi cauţi cu oftări şi nu-i găseşti. Ţi-am spus eu şi de o sută de ori că aşa are să fie!”

Lui Nae îi venea să turbe. 25 Şi le gândea şi el însuşi aceste, dar tocmai de aceea se simţea adânc jignit că i le mai spune şi ea, care-n atâtea rânduri îl luase-n râs pentru că se făcea mândru cu trecerea lui… Auzi, trecere!?

Aşa se zguduie temeliile caselor. 30 Azi una, mâine alta, din ce în ce mai des şi mai rău, încât abia mai putea el şi ea să se vadă-n ochi unul pe altul. Nu mai era vorba cine e şi cine nu e vinovat şi puţin le pasă dacă au ori nu să mai dea de urma Nuţei: intrată o dată în casă, supărarea pişcă din toate, îşi 35 găseşte hrană, şi lui, când era dus undeva, îi era silă să se-ntoarcă la ai săi, iar pe ea n-o mai trăgea

inima să facă ceva la casa ei.

Fetele se posomorâseră şi ele şi nu mai era-n casă niciun lucru la locul lui, nu-şi mai făcea nimeni ca 40 mai nainte treaba, şi toate mergeau în gospodărie alandala.

Trebuia să le afle aceste în cele din urmă şi Tudor, care primea destul de des scrisori de la surorile lui, şi dac-a fost până aici furtună cu tunete şi cu fulgere, acum a trăsnit.

5 – A plecat Nuţa, nu se ştie de ce şi nu se ştie unde, şi au căutat-o şi cu poliţia, dar n-au putut-o găsi li1 strigă el ca ieşit din fire şi o vedea, parcă, pe samsaroaica-n faţa sa.

Asemenea răzbunare nu s-a mai pomenit. 10 îi era, ce-i drept, şi acum dragă sălbatica copilă de la munte, se gândea însă rar la ea câtă vreme o ştia la casa părinţilor săi. Se cutremură însă-n toată firea lui acum, când se gândea că va fi plecat pentru că a spus şi, plecată, va mai spune cum el o prindea ici într-un 15 colţ, colo-ntr-altul ca s-o ducă înainte pe drumul în care o pornise Spiridon şi mai vârtos se cutremura când se gândea că va fi pus samsaroaica mâna pe ea şi că dânsa ori râde cu alţii de dânsul ca de un prost, iar mâine le spune iar altora c-a fost un mişel, care i-a stricat 20 viaţa întreagă.

Dacă nu i-ar fi fost vii în amintire cele petrecute şi nu s-ar fi ştiut om pătat, purtat pe la poliţie şi pus în faţa judecătorilor, el ar fi închis ochii şi s-ar fi repezit razna la Bucureşti. El nu mai era însă îndrăzneţul pui 25 de oltean, care, pornit o dată, se avântă orbiş, se temea-n fiecare clipă ca nu cumva să mai facă vreo prostie şi se-ntrebacevorfi zicând şi ai lui şi alţii când îl vor vedea întors fără de veste şi vor simţi că o caută pe Nuţa.

„Toate pe nesirul de şi o strâng de gât dacă nu pot să 3 o scap altfel de ea 1 „îşi zise, şi mult s-a zbătut mai înainte de a fi luat hotărârea să ceară de la căpitanul său un concediu pe opt zile, ca să reguleze „oarecari afaceri urgente”.

— Dar tu!? întrebară şi părinţii şi surorile lui când 35 se pomeniră cu el acasă.

— Am să-mi scot nişte acte de la decanat, răspunse foarte liniştit şi căută prilej să descoasă pe surorile sale şi pe mumă-sa, aşa, ca din întâmplare, asupra plecării Nuţei.

40 Fetele deteră strâmtorate din umeri, iar rocoana Lina îşi încreţi sprâncenele.

— Voi, tatăl tău şi tu, veţi fi ştiind ce aţi avut cu ea, răspunse dânsa.

Tudor se uită sperios la ea.

„Tata şi eu!?” îşi zise tulburat.

5 Ştia ce a avut el însuşi: tatăl său însă? Nu cumva!? îi era ruşine de gândurile ce-i umblau prin cap şi nu mai îndrăznea să-l scruteze şi pe tatăl său, care şi altfel se ferea de orişice lămuriri asupra Nuţei. Mai era însă la mijloc şi d. Ionescu, care ştia mai multe decât cei 10 lalţi.

Om trăit în lume, acesta îi mai şi fusese lui Tudor apărător şi ştia cum se petrec lucrurile când se-ntâlnesc băiat şi tată[6]. Când l-a văzut dar şi pe Tudor căutând urma-nfundată, nu se mai îndoia că s-au petrecut în 15 casa lui Nae lucruri despre care nu se vorbeşte, că Nuţa a plecat pentru că cocoana Lina şi fetele ei, prinzând de veste, i-au făcut viaţa nesuferită, iar Nae o căuta pentru ca s-o ascundă undeva, ca să nu mai ducă vestea-n lume.

20 – Dă-o-ncolo! zise el. Ce-ţi pasă? Bucură-te c-aţi scăpat de ea. Va fi căzut în ghearele vreunei samsaroaice şi n-o mai găseşti decât înfundată undeva de unde n-o s-o mai luaţi. Capul să nu te doară de cele ce va fi spuind ea pe acolo!

25 Tudor îl înţelegea foarte bine şi iar se cutremură, dar tocmai de aceea ţinea să nu se dea de gol.

— N-are ce să spună, stărui dânsul, iar dac-ar fi să născocească ceva, nu e chip să-i astupi gura. De aceea nu înţeleg ce-şi mai bat tata şi mama capul cu ea.

30 S-a dus: dusăsăfie! De aceea am venit la dumneata: nu ca să o caut, ci ca să te rog să stărui şi dumneata ca să n-o mai caute nimeni, că tot în capul meu

6 În toate ediţiile: fată.

se sparg toate. Ce-o să zică lumea când vede zorul cu care o căutăm!?

Era d. Ionescu om trăit în lume, avocat iscusit

35 şi ştia multe; ştia însă şi Tudor să-i vorbească aşa ca să-i scoată din minte gândurile ce-şi făcuse şi să-l încredinţeze că nici cu gândul nu gândeşte să umble după Nu ta.

Ar fi şi voit, poate, să nu umble, dar sângele îi năvălea mereu în obraji, o vedea mereu pe Nuţadezbrăcată în faţa oglinzii, se vedea mereu pe sine însuşi strâmtorând-o ici într-un colţ, colo într-altul şi degea5 ba-şi punea de gând că n-are să mai facă nicio prostie, căci ceas cu ceas se scurta timpul pe care putea să-l petreacă la Bucureşti şi neastâmpărul îi creştea clipă cu clipă.

Trebuia neapărat să facă ceva ca s-o găsească, fie 10 măcar şi numai pentru ca să nu fie nevoit a zice c-a venit degeaba.

El plecă în cele din urmă s-o caute pe cocoana Sevastiţa, o veche cunoştinţă a casei, un fel de moaşă, peţitoare şi cărturăreasă, care ştia să tacă, să pătrundă 15 mai cu o treabă, mai cu alta în toate casele, să afle şi taine pe care copoii lui Pavalidi le ascund şi o cunoştea destul de bine pe Nuţa.

— De! – îi zise ea, pusă pe gânduri – greu are să fie, dar tocmai peste putinţă nu e. Eu ştiu o mulţime

20 de case care caută asemenea fete, mai întreb şi pe samsaroaice şi-ntr-o zi, două, fie chiar şi trei aş putea să-i dau de urmă. Ce vrei însă cu ea?

La aceasta nu se prea gândise Tudor.

— O să vedem, răspunse el. Vorba e s-o găsim. O 25 iau – adăugă apoi peste puţin – şi o duc la munte, de unde au adus-o.

— O iei dac-o poţi lua şi o duci dacă vrea să meargă, întâmpină bătrâna. Fetele ca dânsa sunt foarte căutate şi nu orişicine ajunge să le aibă. Cel ce a pus mâna pe 30 vreuna din ele e om, de la care n-o prea poţi lua. Se-ndulceşte apoi şi ea şi nu mai vrea să se-ntoarcă la munte. Teamă mi-e că ori umbli degeaba, ori te-ncurci de n-o să

mai am obraz să intru-n casa cocoanei Lina.

— N-ai decât să-mi spui unde pot s-o găsesc – zise 3 5 dânsul ameţit şi tremurând din tot trupul – celelalte mă privesc pe mine. O scot şi din ghearele tuturor diavolilor şi-o duc, şi dacă ea de o mie de ori n-ar vrea.

N-ar fi fost căpitanul oaspe bine văzut la casa Florentinei dacă n-ar fi avut de unde să cheltuiască. Intrat în lume băiat de bani gata, el luase şi zestre, 5 din ale căreia venituri putea să-şi poarte soţia în cupeu şi să-şi mai ţie şi casă la mahala. Om şi după părerea Florentinei potrivit pentru Nuţa nu era însă. Lasă că nu ar mai fi avut de unde să cheltuiască şi nu l-ar mai fi văzut la casa ei dacă l-ar fi lăsat să se-ncurce cu Nuţa, 10 dar nici nu făcea Nuţa pentru oameni ca dânsul.

Femeie deşteaptă şi cu multe experienţe, Florentina ştia prea bine că e pentru orişicine o plăcere adevărată să-şi dezmierdeochii oprindu-i asupra unei femei tinere şi frumoase. Mai viuă e plăcerea de a vedea dezvelite 15 formele care de obicei se acopăr, braţe rotunde, umeri bine croiţi, un bust plin ori un sân curat. Cu atât mai viuă e plăcerea de a pipăi un corp frumos şi fraged, de a-l strânge la piept, de a-l săruta, fie chiar şi numai în toată nevinovăţia, şi de a fi cuprins de fiorii acestei 20 atingeri. Simt şi oamenii mai tineri plăcerile aceste şi le caută cu nesaţiu, dar nu ştiu să le preţuiască deopotrivă cu cei ajunşi la vârstă, când numai farmecele de tot puternice mai pot să pună sângele în mişcare. Numai re să arunce banii cu pumnii când

Îndulcească pentru un timp scurt viaţa din ce în ce mai seacă.

Florentina se uita adeseori cu jind la trupul în toate amănuntele lui desăvârşit şi încă atât de gingaş al Nuţei şi-şi făcea socoteală cât e cutare ori cutare 3 o dintre vechii ei prieteni în stare să dea ca să-şi poată lumina prin el amurgul vieţii petrecute-n desfrâu.

Ea nu se supăra cu toate acestea când simţea că umblă căpitanul s-o prindă pe Nuţa mai într-un colţ, mai

într-altul.

35 E peste putinţă să dai cuiva o fată dacă ea însăşi nu se dă, iar pentru ca să se dea orişicui, ea are să fie deprinsă văzând cum se dau altele şi fiind sărutată şi strânsă-n braţe azi de unul şi mâine de altul. Grija Florentinei era deci ca să nu poată sta căpitanul mult cu Nuţa şi ca să mai facă şi alţii ca dânsul, ceea ce nu era greu la casa ei.

Abia scăpa dar fata de unul, când se pomenea că se iveşte altul, care îi mângâia obrajii, îi cuprindea mij5 locul cu braţul şi, văzând că se dă, o strânge la piept şi o sărută cum se sărută fetele nevinovate. Iar ea, văzând că aici aşa este, îşi zicea că nici nu se poate-n lumea aceasta altfel şi era cuprinsă de simţământul că tot acolo vine dacă e mai tânăr ori mai bătrân cel ce o 10 strânge-n braţe, ba parcă cei mai bătrâni o sărută mai nesăţios şi erau mai stăruitori când îi ziceau: „Să vii cu mine că te îmbrac în mătăsuri şi-ţi fac toate plăcerile”. Mai era apoi şi obiceiul ca să dea bacşiş fiecare când i se deschide uşa la plecare şi când câştiga 15 la cărţi. Lua Nuţa bacşişuri la început câte un leu, doi, în urmă câte o piesă de cinci, dar şi câte un pol în aur, ba la câştiguri mari şi câte doi-trei, încât a ajuns să-i judece pe oameni şi după bacşişurile pe care le dau.

De unde i-ar fi venit ei să asculte şoaptele căpi20 tanului când la casa Florentinei era purtată de toţi în braţe şi n-avea decât să zâmbească pentru ca să le fie tuturor a dragă!?

Avuse multă dreptate cocoana Tinca.

Sângele i-a pierit, cu toate acestea, din obraji când 25 cocoana Sevastiţa, venită să-i dea Florentinei în cărţi, a pândit un prilej să-i spună că s-a întors Durică şi că o caută. Nu se temea şi nu s-a temut ea-n viaţa ei de nimeni, dar la el se gândea cu frică. Era-n căutătura lui ceva ce-o «mplea de fiori, îl ştia om iute la fire, şi-l 3 o aducea aminte stăpânind toată casa, îl vedea parcă dându-i brânci lui Spiridon, şi-l închipuia încăierat atunci, în cap de noapte, pe stradă şi-i era ca şi când s-ar fi sfârşit acum cu dânsa.

— Ce vrea cu mine!? grăi oarecum gata de a ţine H5 piept cu el.

Cocoana Sevastiţa voia s-o descoasă şi se uită cam pe sub gene la ea.

— De! – îi zise – voi veţi fi ştiind ce aţi avut şi ce aveţi unul cu altul.

4 o – Ce s-averul? răspunse Nuţa. Nimic n-avem. Ce mi-e dânsul şi ce-mi sunt alţii!? Să mă lase-n pace!

— Nu ştiu, zău, dac-o fi aşa ori altfel, întâmpină bătrâna, voind s-o strâmtoreze. Azi ori mine te pomeneşti cu el aici.

Nuţa începu să tremure.

5 – Ba aici să nu vie, că nu-l lasă sergentul să intre şi-l ia d. Pavalidi la poliţie dacă face scandal, stărui dânsa.

— Cum îl cunosc eu, are, cu toate acestea, să vie, o-ncredinţă bătrâna. Ar fi, poate, să te duci tu, ca să

10 vă-ntâlniţi aiurea.

Multe ar fi avut Nuţa să mai spună, dar se-ntorcea Florentina, care n-o slăbea din ochi.

Trei vorbe a mai putut bătrâna să-i şoptească.

Ea ştia că serile casa e plină şi petrecerile ţin 15 până-nspre zorile de azi, ziua dar, mai ales acum vara, dormeau toate şi dimineaţa până la zece şi după-amiazăzi până pe la cinci.

— Am să-i spui, zise dar, că-l aştepţi mâine dimineaţă pe la şase în Grădina Episcopiei. Dacă nu te

20 duci tu, vine cât

— Nu! nu! răspunse Nuţa, dând cu îndărătnicie din cap.

Aşa zicea dânsa dar gândul îi era dus mereu la el şi-n fiecare clipă i se părea că sergentul se ceartă la poartă 25 cu cineva care vrea să intre cu orice preţ.

Iar i s-au făcut acum nesuferiţi bărbaţii, şi seara, când căpitanul a voit s-o cuprindă, ca de obicei, cu braţul, ea s-a-ncruntat la el şi-a dat cu cotul, ca o sălbatică.

Îi era când ruşine, când ciudă, când frică de ceea ce 30 a făcut şi iar se căia de a nu fi rămas acolo la munte, unde şi-a petrecut zilele copilăriei.

„Ce are cu mine!? îşi zicea mereu. Ce am făcut adică!? Tot numai ceea ce m-a învăţat şi el. Parcă altele nu fac!? Parcă el nu face, când poate, şi cu altele 35 ceea ce a făcut cu mine!?

N-am să-i dau nimănuia socoteală!”

Îi era, cu toate aceste, înăcrită viaţa şi-i venea, când cineva se apropia de dânsa, să-i umple faţa de sânge. „Scârbă mi-e, scârbă de toţi – îşi zicea îndârjită – 40 şi n-are niciunul să se mai apropie de mine, dar nici el nu mă mai prinde, că la fel e şi el cu ceilalţi”.

Voinică cum era, ar fi voit să-i facă cineva silă, ca să i se pună împotrivă, să se prindă la luptă şi să-i tragă câţiva pumni în faţă, ca să cadă ameţit şi plin de sânge la picioarele ei.

5 I se răzvrătea întreaga fiinţă şi-i izbucnea sălbăticia când se gândea prin câte a trecut din clipa în care a fost dezbrăcată de cocoana Tinca, cum s-a lăsat şi cum s-a dat azi unuia, mâine altuia, poimâine iar altuia… „Şi-ţi făcea, ticăloasa de tine, şi ţie plăcere, căutai 10 şi tu prilejuri, umblai şi tu dinadins după dânşiil” îşi zicea iar, mustrându-se ea însăşi pe sine.

Nu, ea nu mai putea să se uite-n ochii lui Tudor. Degeaba, el tot nu era ca ceilalţi, nu era, nu! Altfel se uita el la dânsa, altfel o îmbrăţişa, altfel o săruta, 15 altfel îi vorbea. Nopţile, când se-ntorcea târziu acasă, ar fi putut să intre la dânsa şi n-a intrat. Ea-l aştepta cuprinsă de neastâmpăr, dar el nu voia şi niciodată nu i-a zis: „Vino cu mine, că am să-ţi fac toate voile!”

Nu uită femeia pe bărbatul care ar fi putut să abu20 zeze de slăbiciunea şi de nepriceperea ei şi n-a abuzat, ci a cruţat-o. îl pune totdeauna sus în gândul său. I se cuvenea lui Tudor s-o certe cu toată asprimea, şi ea nu putea să stea decât umilită-n faţa lui, mută şi cu ochii plecaţi.

25 Dar a fugit de la casa părinţilor lui ca să scape de stăruinţele lui Nae.

Asta nu poate s-o spuie lui Tudor, nu, nici moartă, căci Tudor îi era fecior lui Nae, şi cocoana Lina, soţia lui Nae, îi era mumă lui Tudor. 30 Dimineaţa, după cinci, când

toţi dormeau în casă.

Nuţa a-mbrăcat iia ei, şi-a pus cătrinţa, a adunat banii ce căpătase mai de la unul, mai de la altul, şi i-a legat în colţul unei cârpe, a ieşit tiptil din casă şi a plecat, dar nu să se-ntâlnească cu Tudor, în Grădina Epis35 copiei, ci ca să se ducă ea singură nu ştiu unde, încât să i se peardă iar urma, ca să n-o mai poată găsi nici el, nici altcineva.

Sfârşită era viaţa ei aici în această lume plină de zgomot şi frământată de patimi mici şi mari.

N-avea Nuţa de ce să se teamă de Tudor, căci nu mai era el omul fioros pe care-l ştia dânsa. Se muiase rău de tot şi se cuminţise chiar mai-nainte de a fi plecat 5 la Iaşi, s-a mai muiat şi cuminţit stând smirna în faţa superiorului, iar acum, întors la Bucureşti, abia mai îndrăznea să-şi ridice ochii şi să se uite în faţa oamenilor. Lasă că umbla ca un bleg, de nu mai ştia-ncotro să apuce, ci ici întâlnea pe un vechi cunoscut care tre10 cea înainte parcă nu l-ar mai fi văzat în viaţa lui, colo oprea-n cale pe vreun vechi prieten care numai în silă mai stetea de vorbă cu dânsul şi toţi trecătorii se uitau la el parc-ar fi vrut să-l întrebe: „Dar tu cum umbli printre oamenii cu obrazul curat?” 15 Inima i se bătea de tot iute şi tare când bătrâna i-a spus c-a găsit-o pe Nuţa şi a vorbit cu ea, dar nu-l sfătuieşte să se ducă la ea, căci uşor i s-ar putea întâmpla să fie luat la poliţie şi să i se găsească vreo vină pe care n-o are.

20 – Ce vrei cu cal? îi zise. E fată pierdută o dată şi n-o s-omai întorci din drumul în care a pornit. Dac-ar fi să nu vie-n Grădina Episcopiei, las-o-n ştirea Domnului.

Pe Tudor îl treceau sudorile reci la auzul vorbei 25 „pierdută”, care îi răsuna mereu în ureche, şi toată noaptea, şi dimineaţa, când s-a dus s-o aştepte, şi-n tot timpul cât a aşteptat zadarnic în Grădina Episcopiei.

„Nu vine, nu, îşi zicea umilit şi cuprins de jale adâncă. Nu mai vrea să ştie de mine. Dac-ar trăi tatăl 30 ei, n-ar vrea să ştie nici de el; dacă i-ar trăi mama, nici de ea n-ar vrea să ştie; aşa e femeia pornită o dată în căile rătăcirii; se duce mereu înainte şi nu se mai uită înapoi”.

Pe la opt a plecat, cu toate aceste, pe strada Cle35

menţei, ca să iasă-n strada Silvestru, unde se afla casa Florentinei. Nu voia să se ducă, dar se ducea; mergea în silă, dar mergea; mereu se oprea, dar iar pleca înainte. Când l-a zărit, în sfârşit, pe sergentul ce se plimba prin meajma casei, îi venea să fugă şi i s-a necat răsuflarea, dara suspinat o dată din greu şi a mers înainte.

Prea ar fi trebuit să fie bleg sergentul pentru ca din sfiala cu care se apropia, din faţa lui sperioasă, din 5 întreaga lui înfăţişare să nu vadă că nu e curat gândul cu care umblă.

— Dar dumneata în ce treburi umbli şi pe cine cauţi pe aici? întrebă, măsurându-l de sus în jos, cum i se cuvine unui păzitor al ordinii.

10 Tudor se descurcă cum putu şi-i spuse că e una Nuţa, o slujnică, pe care o ştie din auzite, aici, la casa din faţa lui.

— Da – îi răspunse sergentul – e, dar nu-i, căci a plecat sunt acum mai bine de două ceasuri şi nu s-a

15 mai întors.

Tudor ar fi fost în stare să jure că minte, dar vorba îi era înecată-n gât şi nu mai era chip nici să stea, nici să-i mai zică ceva.

Degeaba ar fi fost toate. Să mai ajungă pe la poli20 ţie, cum l-a vestit cocoana Sevastiţal? Atât îi mai lipsea.

„Ah 1” oftă dar şi se-ntoarse cu capul plecat şi bezmetic, ca omul care nu mai ştie ce să facă.

De ce a mai venit de la Iaşi? de ce s-a dat de gol în 25 faţa cocoanei Sevastiţei!? de ce folos îi era c-a găsit-o dacă n-avea destulă inimă ca să răzbească la ea!? Trebuia neapărat să facă ceva ca s-o vadă, cel puţin s-o vadă, şi să i se uite-n ochi, şi să-i zică trei vorbe, numai trei. Era peste putinţă ca ea să nu se mişte când 30 el i se uită-n ochi şi-i zice. „Vino cu mine!”

Aşa s-a zbătut el până pe-nserate, hotărât în fiecare clipă să plece iar în strada Silvestru şi, trăgându-şi apoi ca om cuminte seama, s-a astâmpărat.

Aşa putea să şadă în casă. 35 „Îi dau – îşi zise într-un târziu – sergentului un pol, fie chiar şi doi, şi astfel o să

vorbească cu mine, ba e-n stare să mi-o momească şi să mi-o scoată din curte”. Lucrul acesta seara se făcea mai uşor decât ziua. El se opri dar la o cafenea şi dete cinci parale 40 pentru un exemplar din *Trâmbila*, ediţiunea a patra, ca să-şi petreacă timpul până la-nserate.

El întoarse foaia, ca să-nceapă, ca orişicare cititor inteligent, cu ultimele informaţiuni, şi peste puţin tresări şi-ncepu să tremure chiar mai rău de cum tremurase când a primit ştirea despre plecarea de la casa 5 părinţilor săi a Nuţei.

Era adică pe pagina a treia şi următoarea informaţiune: „*Hoaţa din strada Silvestru*. D-na Olga I., din strada Silvestru, a reclamat la poliţie că femeia de casă, Nuţa, o fată de vreo optsprezece ani, bine făcută, 10 blondină şi cu deosebire frumoasă, îmbrăcată ţărăneşte, a dispărut în timpul nopţii, luând cu dânsa o-nsemnată sumă de bani şi parte din giuvaiericalele stăpânei. După spusa sergentului postat în partea locului, ea a părăsit casa pe la cinci dimineaţa şi are, după toate 15 semnele, complice pe un tânăr de vreo douăzeci şi trei de ani, înalt, oacheş şi îmbrăcat în haine cenuşii, care venise ceva mai târziu să se informele dacă s-a aflat ori nu ceva despre plecarea ei. Poliţia a luat cele mai întinse măsuri pentru prinderea hoaţei şi a compli-o celui ei, şi dl. inspector Pavalidi conduce el însuşi urmăririle”.

El sări, cuprins de spaimă, în picioare şi se uită împrejur, ca să vadă dacă nu cumva vreun agent de urmărire, puind ochii pe hainele cenuşii în care era 25 îmbrăcat, să-l înhaţe şi să-l ducă la poliţie.

Era pierdut pentru toată viaţa lui, dat în faţa întregii lumi de gol, batjocorit cum n-a fost nimeni dacă, după toate celelalte, mai era şi arestat ca complice într-un furtişag, complice al unei fete pierdute, din 30 cauza căreia mai fusese dus pe la poliţie, ba stătuse chiar pe banca de acuzaţi şi scăpase numai ca prin urechile acului.

Împins de simţământul de conservare, el opri o trăsură de piaţă, ca să se ducă repede acasă, să-şi

5 îmbrace uniforma, să se ducă la gară şi să se-

ntoarcă cu cel mai apropiat tren la Iaşi.

Nuţa însăl? Cum rămânea cu Nuţa!? Putea el s-o părăsească în nişte împrejurări atât de grele pentru ea!? îi era peste putinţă să creadă că ea a fost în stare 40 să mai şi fure. Nu! prea era mândră pentru ca să poată cade atât de jos. Era o infamie pusă la cale pentru ca s-o poată urmări şi să-i bage frica-11 oase. Şi dacă totuşi!?

„Mai bine o omor şi mă omor şi eu, îşi zise, decât s-o ştiu ajunsă din vina mea, da, din a mea vină la 5 atâta ticăloşie. Nu, asta nu mai e viaţă!”

Unde însă şi cum s-o găsească după ce iar i-a pierdut urma!? Cum s-o vestească despre primejdia în care se află? Şi ce făcea el dacă era arestat mai-nainte de a fi putut să plece!? 10 Primejdia aceasta era foarte apropiată, căci Flo rentina ştia că Nuţa a fost mai-nainte în Dealul Spirii, la casa băcanului Nae Săndulescu, iar Pavalidi ştia că feciorul lui Săndulescu, Tudor, fusese încurcat cu ea, ba avusese chiar un proces din cauza ei. 15 „Am să-i bag în toţi dracii 1” îşi zise dar Pavalidi, şi din Dealu Spirii a-nceput urmărirea.

Nae şi cocoana Lina ieşiseră, iar fetele erau cuprinse de o frică pentru ele nemaipomenită când Tudor a sosit acasă.

20 – O caută poliţia pe Nuţa, grăi Miţa, oprindu-şi răsuflarea. Zice că a furat bani şi giuvaiericale şi a fugit, şi te-au căutat şi pe tine.

Tudor rămase câtva timp încremenit, cu sângele îngheţat în vine şi cu faţa albă ca varul. 25 Cum mai pleca el!? îl arestau fie la gară, fie pe drum, fie la Iaşi. Dar era nevinovat. Cum îşi dovedea însă nevinovăţia!? Bănuiala şi pata tot rămânea, răutatea oamenilor tot îi arunca în faţă vorba că a fost certat cu legile, el tot trebuia să stea umilit într-un 30 colţ.

„Nu! mai bine mort!” îşi zise, apoi se duse în prăvălie, scotoci-n lipsa fratelui său prin sertare, adună, cum mai făcuse adeseori, banii ce-i găsi prin ele şi se întoarse iar în iatacul părinţilor săi, unde scotoci să 35 găsească portul ţărănesc al tatălui său. Erau hotărâte

toate-n gândul lui: pe el nu-l mai prindea nimeni viu.

Peste vreo jumătate de ceas el a ieşit călare pe buiestraş, îmbrăcat olteneşte, cu două pistoale şi cu un cuţit tăios la brâu, verde, voinic şi frumos, gata 4 o de a trage cu pistolul şi de a da cu cuţitul în orişicine care s-ar încumeta să i se pună în cale, fără părere de rău, fără mustrare de cuget.

„Fie om, fie câine, tot acolo vine!" îşi zicea dând calului pinteni.

5 Nu-i mai păsa acum ce o să rămâie-n urma lui şi ce o să facă oamenii care se mint, se-nşală, se asupresc, se grăiesc de rău şi se năpăstuiesc între dânşii şi tot îşi zâmbesc ca cei mai buni prieteni unii altora-n faţă.

Săraca de Nuţa! De ce a trebuit să iasă ea din vizui10 nele pădurilor?

3 XV Q

Fulgera de-ţi lua vederile, tuna de se cutremurau stâncile de pe coastă şi vărsa ca din găleată, încât păraiele veneau puhoi îngroşat şi Dâmboviţa nu-şi mai 15 încăpea în albie.

Tudor, nevoit a-şi căuta adăpost, a intrat la han şi stătea de vreo două ceasuri acum de vorbă cu învăţătorul, un om cu multă ştiinţă de carte, dacă nu chiar atoateştiutor, şi cu hangiul, un fost sergent de roşiori, 20 care nu se dă nici pe zece învăţători.

Venea de la Balş, de peste Olt, aşa le spunea Tudor, şi se ducea să caute prin poienile Păpuşei şi ale Bucegilor berbeci, ca să-i ducă la bâlciul de la Caracal; gândul lui însă nu era la berbeci, ci la vărul său Săndulescu, 25 pe care-l pusese păcatul să fugă de la oaste.

— Care va să zică, dezertor. O pată! Legea e lege, d-le, grăi învăţătorul, iar după lege, chiar cu stea în frunte dac-ar fi, are să fie pedepsit, fără doar şi poate, cu toată asprimea. 30 – Ce lege, domnule, ce lege! întâmpină hangiul, care nu primea ca un învăţător să se priceapă în ale milităriei. Mie-mi spui!? Pe mine vrei să mă sperii!? Legea e făcută pentru ochii lumii, ca să ştiedefrică cei proşti şi cei nevoiaşi, cei deştepţi o-nvârt pe degete şi 35 o

tălmăcesc cum le vine la-ndemână să asuprească prin ea pe cei ce nu le sunt pe plac. Aida-deel Câte n-am văzut eu!? Nu degeaba am fost sergent! Nu e, domnule, pedeapsă de care nu te scapă, dacă vrea, colonelul, maiorul, ba până chiar şi căpitanul.

— Nu te mai scapă, neică, după ce a fost croită pedeapsa, stărui învăţătorul.

5 – Dar dacă trece vărul meu graniţa? întrebă Tudor cu oarecare sfială.

— Pun mâna pe el acolo şi tot nu scapă, îl încredinţă învăţătorul.

— Aş! vorbe, se-ndărătnici hangiul. Se face că nu 10 ştie ori c-a uitat, îţi dă concediu, ori te constată infirm şi te-a scăpat dacă vrea. Proptele dac-ar avea, să i se supună legii ca orişice mojic!?

— Oho! Superiorii au şi ei superiori!

— Ce superiori!? Mai superior decât superior nu s-a 15 pomenit. Ai uitat, se vede, vorba: „Corb la corb nu scoate ochii”.

Simţindu-se-Hfundat, învăţătorul îşi pierdu răbdarea.

— Nu, domnule, nu! strigă. Sapa şi lopata, sin20 gură moartea dacă te mai scapă.

Tudor se simţea răpus de amărăciune.

— Aşa mi se pare şi mie, grăi dânsul. Sucesc, nu-i vorbă, oamenii legea şi-o tâlcuiesc după placul lor, nu ţin seamă de ea ori o calcă, dar numai când e vorba

25 să asuprească pe alţii, nu însă şi pentru ca să-i aducă cuiva vreo uşurare. Răutatea omenească încetează numai când lumea te ştie mort.

Învăţătorul îşi ridică capul mulţumit şi mândru că i s-a dat dreptate. 30 – Chiar şi dacă în adevăr n-ai fi, stărui dânsul. E

destul să te creadă mort, pentru ca să te ierte şi să nu-ţi mai aibă grijă.

Tudor se uită lung şi cu uimire la el.

Minunat gând: să-ţi meargă vestea c-ai murit şi 35 să-ţi trăieşti înainte, nesupărat de nimeni, zilele.

Ştia din istorie cum românii au trăit veacuri întregi

de-a rândul adăpostiţi prin înfundăturile văilor şi prin poienele luminoase şi-l încânta gândul că tot aşa să-şi petreacă şi el viaţa. Se cutremură însă când sc. 4 o gândea că va fi mereu urmărit, ca fiara sălbatică. Afară fulgerele şi tunetele se mai răriseră, ploaia mai slăbise, dar apa Dâmboviţei vâjâia de-ţi venea să crezi c-o să înece tot pământul. N-ar fi avut decât să se arunce în ea, ca valurile să-l ducă izbindu-l când de un bolovan, când de altul şi să-l terciuiască, încât nici ciolanele să nu i 5 le mai poată găsi nimeni. De ce s-o facă însă, când era mai ispititor gândul de a porni la Bucureşti vestea că l-a luat pe Tudor Săndulescu puhoiul şi l-a dus de nu i s-a mai putut da de urmă. Nu-l mai urmărea apoi nimeni nici ca dezertor, nici pentru furtişag. 10 Dar tatăl său şi mumă-sa şi surorile sale ce făceau 1?

De Nuţa ce se alegea!?

Parcă nu era şi pentru dânşii mai bine să-l ştie mort şi scăpat decât să-l vadă purtat ca făcător de rele şi ca fugar prin toate închisorile şi batjocorit detoţinemer15 nici!?

— Bietul meu văr! grăi dânsul. N-a îndrăznit să vie cu mine şi a rămas din jos de sat, adăpostit sub un nuc scorburos. A mai slăbit furtuna şi o să mă duc să-l iau.

20 Învăţătorul şi hangiul se uitară unul la altul.

Care va să zică dezertorul era şi el aici?

Era ori nu datoria cetăţenească să vestească primăria?

Învăţătorul zicea că da, iar hangiul nu voia să 25 creadă câtă vreme nu vede cu ochii.

Vreo jumătate de ceas după plecarea lui Tudor, au plecat şi primarul cu câţiva oameni la vale, dar când au sosit la nuc, n-au mai găsit pe nimeni. Tudor dăduse alarma că tovarăşul său a fost luat de puhoi şi vreo 30 zece săteni de la margine porniseră cu el la vale, cu cârlige şi cu cângi, ca să caute trupul nenorocitului Săndulescu. N-au găsit însă decât o pălărie şi o geantă de piele, în care se aflau parale şi hârtiile din care rezulta că cel înecat era Tudor Săndulescu, născut la 35 Bucureşti, student în drept

şi voluntar la Iaşi, plecat să facă o excursiune de plăcere prin munţi.

Primarul, om conştiincios, a-ncheiat pe temeiul faptelor petrecute obligatul proces-verbal, ca să-l trimită cu raport în regulă autorităţii superioare, iar 40 învăţătorul, care avea şi condei de rară dibăcie, a făcut cu ţoală grăbirea un raport pe cât de amănunţit, pe atât de înflorit pentru o gazetă din Bucureşti.

Ziua următoare a mers dar şi la Bucureşti şi-n toată ţara vestea că-n valea Dâmboviţei a fost o nemaipome5 nită rupere de nori, cu tunete şi fulgere, un vânt care scotea copacii din rădăcini şi ploaie „torenţială” care spăla tot ceea ce-i cădea în cale şi ducea cu dânsa trunchiuri de copaci, bolovani, porci, oi şi vite apucate-n calea ei. Victime omeneşti o mulţime, între care şi un 10 excursionist de la Bucureşti, care, după hârtiile aflate-n geanta lui, era cutare şi cutare. A ţinut dl. învăţător să-i arate şi adânc întristatului Tudor această bine ticluită dare de seamă.

Tudor a suspinat, cuprins de simţământul că a omo15 rit un om nevinovat, pe care-l vor plânge mult iubiţii lui, dar a scăpat pe altul, care nu mai avea niciun rost în lume.

Auzi dumneata nebuniei? Să trăieşti, în vreme ce toată lumea te socoteşte, pe temeiul unor dovezi neîndo20 ioase, mort ca toţi morţii. Cinemai eşti? De unde mai vii? Cum te cheamă? Care ţi-e starea civilă? Abia acum îşi dădea seama că, voind să scape de un rău, a dat peste altul, încă mai mare. Se temea el mai-nainte c-o să fie surprins, dar cu atât mai vârtos acum, că va fi în25 trebat: „Cum te cheamă? cine eşti? ce cauţi pe aici? unde-ţi sunt dovezile?” Erau trecute timpurile când putea omul să trăiască, fie chiar şi prin înfundăturile văilor ori prin poienele munţilor, neţinut de nimeni în seamă.

30 îl zguduia apoi gândul că-l bocesc ai săi, în vreme ce el se plimbă la aer curat, ziua prin umbră de brad, iar noaptea pe sub tăria plină de stele, azi la o stână, mâine la alta, cu ciobanii care ştiu atâtea lucruri minunate despre tot ceea ce omul vede cu ochii ori gân35 deşte în mintea

lui.

Mare lucru n-ar fi fost să vestească pe tatăl său prin trei vorbe că trăieşte şi se simte bine; n-ar fi fost însă cu putinţă s-o ştie tatăl fără ca s-o afle şi muma, iar aceasta le-o spunea şi fetelor, de la care trecea la toată 4 o lumea.

Nu! Cu Tudor Săndulescu s-a mântuit: alt om trăia acum altă viaţă, mai liniştită şi mai frumoasă. Era, cu toate acestea, o legătură între cele trecute şi cele viitoare.

5 Orişice s-ar fi întâmplat, Nuţa se ivea şi iar i se ivea în minte – tot prigonită şi ea, fie cu vină, fie fără de vină, dar prigonită.

O ştia prea vicleană şi prea îndărătnică pentru ca să creadă c-au putut copoii lui Pavalidi să-i dea de urmă 10 şi era încredinţat că se află şi ea prin apropiere, dacă nu chiar la Capu-Coastei, unde va fi prin împrejurimi. El ar fi fost în stare să-i spună că trăieşte şi să-i şoptească la ureche: „Vino cu mine şi uitaţi să fim în lume, cum noi dăm cele trecute uitării”. 15 – D’Deşi ars încă de soare şi schimbat cu desăvârşire în îmbrăcămintea lui de cioban, ar fi putut să-l cunoască cineva dacă s-ar fi dus s-o caute. Stetea dar la stână şi aştepta ca să prindă ori pe unul, ori pe altul dintre cei ce treceau spre Capu-Coastei spre schit şi 20 să-ntrebe dacă nu cumva Nuţa, nepoata lui Ilie al Anichii, s-a întors de la Bucureşti.

Unul zicea că nu ştie, altul că nici nu-şi aduce aminte de ea, iar altul c-a auzit, parcă, vorbindu-se ceva. „Aşa!? grăi în cele din urmă un moşneag. Fata 25 lui Ghiţă Bucur al Văduvei!? Au căutat-o de la Bucureşti într-un rând, dar grija lui Ilie e să n-o mai poată găsi nimeni dacă va mai fi trăind”.

XVI

„Tot pe poteci neumblate!” şi-a zis Nuţa după ce, 30 ieşind pe calea Târgovişteі, a ieşit la câmp deschis şi s-a depărtat încetul cu încetul de la şoseaua plină de praf, de gunoi şi de oameni.

Cu obrajii aprinşi, cu faţa încruntată şi cu ochii mereu ţintă lastâlpii de telegraf, ca nu cumva să piardă 35 drumul, ea a luat-o razna peste mirişti şi ogoare ori printre

porumbiştile acum aproape coapte, ferindu-se de sate, pitulându-se ici şi ridicând iar capul canăvăstuica, făcând ocol când vreun om i se ivea. În preajma vederii şi căutând dinadins să întâlnească în calea ei mai un copil prost, mai o babă bleagă, ca să le spună că vine de la Ploieşti şi trece la Piteşti.

Era târziu după-amiazăzi şi dealurile se vedeau 5 bine desluşit când a dat peste o babă mai hârşită, care se uita cu coada ochiului la ea. Nu i se potrivea felul fetei cu portul ei. Se vedea, ce-i drept, în iie şi-n cătrinţă, dar o dădeau de gol obrajii cei subţiri, mâinile nemuncite şi mersul uşor. 10 – Dar drumul vine de la Bucureşti, unde sunt oameni cu obraz subţire, îi zise baba, cu oarecare răutate.

— Oamenii cu obraz subţire sunt fel de fel – răspunse ea cu multă răutate – şi-i găseşti nu numai la 15 Bucureşti, ci pretutindeni. Am văzut şi pe acolo pe unde am fost oameni cari se ung cu fel de fel de pomăduri, pudră, mănuşi subţiri şi umblă în trăsură cu roate aurite, dar se pungăşesc unii pe alţii la jocul de cărţi, mint şi-njură în casele lor mai rău decât cel mai 20 prost mojic. Am văzut şi oameni îmbătrâniţi în fumuri, care-şi poartă nasul în sus, de ai crede că nu-i prăjină destul de lungă ca să ajungi cu ea la el, dar când se cred scăpaţi de sub ochii altora, îşi şterg nasul cu dosul pălmii, ori îi trag în gură şi-nghit ca cel din urmă sala2 5 hor, îşi viră minele până la coate în murdării şi aleargă cu limba scoasă după câte o slujnică cu şolduri rotunde. De ce aş mai căuta la Bucureşti dacă mă împiedic şi aiurea de ei!? Vor mai fi, nu-i vorbă, şi alţii, dar aceia nu-şi fac de lucru cu una ca mine – adăugă ea – şi 30 degeaba mi te uiţi atât de scrutător în faţă, e şi la Bucureşti şi aiurea, ca la noi în sat, pe Argeş, la deal, fiecare după cum îi este firea şi neamul şi teapa.

Tot i se mai uita însă baba în faţă şi mai auzindu-i şi cântecul, era încredinţată c-a dat peste o cocoşneaţă 35 scăpată din Bucureşti. A şi spus-o aceasta, după ce s-a întors în satul ei, încât a mers la primărie şi de acolo la dl. Pavalidi vestea că o fată aşa şi aşa, aidoma Nuţa, a apucat

drumul Târgoviştei. Nu erau însă copoii lui Pavalidi dresaţi pentru vânătoare de nevăstuici, şi-n 40 vreme ce ei alergau spre Capu-Coastei, Nuţa, care o luase pe valea Ialomiţei, umbla pe la Vulcan tot cu obrajii aprinşi, cu faţa încruntată şi cu inima plină de amărăciune.

Umblând aşa, singură, răzleaţă şi luată la goană, ea se hârjonea cu gândurile ei. Şi le aducea ca-n aievea 5 aminte toate prin câte a trecut de când a ajuns la Bucureşti, şi Spiridon, Tudor, căpitanul, Pavalidi şi toţi ceilalţi, pe care-i mai ştia din casa Florentinei, stăteau mai ici, mai colo la pândă, ori alergau, cu Nae, după dânsa ca s-o prindă într-un colţ, s-o strângă în 10 braţe şi să-i şoptească la ureche: „Vino cu mine!”

Sus în deal e schitul, de unde apucă pe plai la deal drumul ce trece prin păduri spre valea Ialomiţei. Când să cotească pe la marginea satului la stânga, ca să urce spre schit, i-a tăiat drumul o haită de câni, care se lua15 seră după o căţea, şi mai ici, mai colo se opreau şi se hârjoneau, îşi arătau unul altuia colţii, se lătrau, se muşcau şi se încăierau între dânşii, apoi iar plecau după căţea şi aşa alergau mai departe.

S-a oprit fata-n loc şi s-a uitat timp îndelungat şi 20 din ce în ce mai scârbită, nu însă de ceea ce vedea, ci de ceea ce ştia.

Ea scuipă în cele din urmă.

„Spurcată fiinţă! îşi zise. Zice că e om şi nu se vede că e-n fiecare zi mai scârbos decât igodia de câne o dată, 25 de două ori pe an”.

N-avea colţi ascuţiţi, dar putea să puie mâna pe un cuţit tăios şi să-l înfigă până în plăsele în orişicine care ar mai fi îndrăznit să se apropie de dânsa.

„Fire de om, fire de câne! îşi zise. Nul dacă nu 30 vreau, nu e fire de câine, să fie[7] cui nu îi este dragă viaţa!” adăugă pătrunsă de gândul că ea n-are decât să nu voiască pentru ca să-şi poată purta capul sus. Stăpânită de gândul acesta a sosit seara zilei următoare la casele cele cu mare lărgime de la Capu-Coastei. 35 „Fugi! ascunde-te, ca să ţi

7 în toate ediţiile: vie

se piardă urma! Treci munţii, piei de pe faţa pământului, că te caută şi e vai de capul tău dacă te găsesc 1” îi ziseră Ilie şi Ana, care nu doreau nimic mai fierbinte decât ca să n-o mai 40 vadă-n ochii lor şi să nu mai audă vorbindu-se de ea.

Cam acelaşi era şi gândul Florentinei şi al lui Pavalidi, tovarăşul ei de afaceri. Cu o fată atât de îndrăcită ca Nuţa nu mai putea să facă nicio treabă, căci ea nu se dădea decât cui ea însăşi voia. Nu le era nici de banii 5 şi de giuvaiericalele pe care nimeni nu le furase. Grija lor era să nu ducă vorba, să nu spună azi unuia, mine altuia ce a văzut şi ce a păţit în casa Florentinei. Le era dar destul să-i bage spaima în oase ca să nu mai îndrăznească a ieşi în faţa lumii şi nu-i mai aveau grija 10 dacă nu mai auzeau de ea.

Putea Nuţa să stea ascunsă orişiunde, căci n-o mai căuta nimeni câtă vreme nu făcea gură.

— O să mă şi duc, le-a zis ea lui Ilie şi Anei şi n-au mai întrebat-o nici aceştia unde se duce. 15 Erau prin înfundături şi pe coastele dosnice atâtea şi atâtea babe pe la care se adăpostise în copilăria ei şi care o primeau şi acum la cocioabele lor, ca să le fie rezem la zile de bătrâneţe, iar pe acolo n-o mai prindea nimeni în colţ ca s-o strângă în braţe şi să-i şoptească 20 la ureche: „Vino cu mine!”

Nimeni, afară, poate, de Tudor.

El, când a aflat c-au căutat-o de la Bucureşti pe Nuţa şi că Ilie poartă de grijă să n-o mai găsească nimeni, şi-a luat inima în dinţi şi s-a coborât şi azi şi 25 mine în vale, ca s-o caute mai la o colibă, mai la alta, din ce în ce mai îndrăzneţ, nu pentru că voia cu dinadins, ci pentru că nu era în stare să-şi stăpânească firea lui cea păcătoasă.

A dat de ea tocmai la Dragoslavele, sus pe coaste, o o la marginea pădurii de brad, în coliba acoperită cu şiţă bătută de ploi a babei Bucurei. A stat încremenit şi a văzut-o cu ochii lui, dar n-a îndrăznit să se apropie de dânsa. Abia ziua următoare a pândit-o în amurg de seară, când ieşea cu ulciorul ca să ia apă de la şipotul 3 5 de sub

stâncă.

Era linişte în văzduh, boarea văii adia trecând ca un suspin uşor prin desişul de brad, iară jos în vale vâjiia apa revărsându-se peste bolovani şi izbindu-se în stânci.

40 – Stăi, Nuţă, stăi! grăi dânsul cu glasul înăbuşit de emoţiune.

Ea îi cunoscu glasul, se întoarse cu inima încleştată spre el şi i se uită în faţă.

Nu-l ştia mort, cum îl socotea lumea, văzându-l însă îmbrăcat ciobăneşte, i se părea ieşit din pământ, 5 căzut din cer, un fel de vedenie ivită din senin.

— Dar dumneata cum ai ajuns şi ce cauţi aici? îl întrebă ea într-un fel de aiurire.

— Am venit să te iau şi să te duc cu mine, răspunse el, apropiindu-se de dânsa.

10 Nuţa n-avea nici colţi ascuţiţi, nici cuţit tăios, ca să se apere, dar se simţea tare şi rămase ca înfiptă în pământ şi cu ochii ţintă în ochii lui.

— Nu se poate! îi zise. Caută-ţi de drum!

— Trebuie neapărat, stărui dânsul, apucând-o de

15 braţe. Trebuie! – zise iar – cu orice preţ! Nu ştii, precum se vede, că pentru toată lumea eu sunt mort, înecat, pierit în apa Dâmboviţei.

Ea se cutremură şi voi să se depărteze.

— Tu mă vezi că trăiesc, urmă el, şi trăiesc numai

20 pentru tine, în vreme ce toţi ceilalţi mă ştiu mort.

Ah, să vii cu mine, ca să nu mă spui că sunt viu, ai să vii, pentru „ca să te văd mereu în apropierea mea, şi văzându-te, să simt că sunt în adevăr viu.

Ea-şi ridică capul şi-şi smuci braţul.

25 – Lasă-mă! strigă. Pe mine nu mă prosteşti, mie silă să nu-mi faci: ce mort, când te văd şi te simt viu!? Cum să te socotească lumea mort, când poate să te vadă-n fiecare clipă trăind? Caută-ţi, am zis, de drum!

El se uită lung la ea.

30 – N-ai înţeles şi nu înţelegi cele ce se petrec cu noi amândoi, îi şopti, apropiindu-se iar. Pavalidi, pe care-l ştii

mai bine decât mine, ne caută pe amândoi, învinovăţindumă că te-am ajutat să fugi de la casa Florentinei, luând cu tine şi bani o mulţime şi giuvaieri

35 cale de ale ei.

— Minte ca o hoaţă! strigă Nuţa, încât răsună valea.

— Va fi minţind, dar pe ea o crede lumea – oncredinţă Tudor – iar noi amândoi avem să rămânem de batjocura lumii dacă ne prind. Obraz curat nu mai

40 avem dacă ne prind. Vrei tu să te dai? Te iartă firea să mă spui!? Poţi să mă laşi aşa singur în lume?

— Nu! grăi dânsa hotărâtă, apoi trânti ulciorul de pământ de-l făcu cioburi mărunte. Haid! – adăugă apoi – du-mă unde vrei.

XVII

5 Nu e viaţă mai frumoasă decât cea petrecută în poienele luminoase ale munţilor, ziua-n umbra pădurilor de brad, iar noaptea sub tăria plină de stele, stând la focul din faţa stânei de vorbă cu ciobanii, care ştiu atâtea lucruri minunate despre tot ceea ce omul vede 10 cu ochii ori gândeşte cu mintea.

Aici uiţi toată răutatea omenească, şi aici era Nuţa acasă la ea şi-şi croia Tudor o nouă viaţă. Şi-au cumpărat de ici trei, de colo cinci şi din altă parte şapte vite şi au adunat o mică turmă; şi-au găsit tovarăşi şi 15 uitată le era lumea în care trăiseră mai-nainte.

Venise însă toamna cu vânturile aspre şi iarna cu nămeţii viscoliţi şi cu gerul nemilos, iar în preajma lor oile pornesc, bocindu-se jalnic, turme-turme spre ţara deschisă.

Tudor a plecat şi el cu tovarăşul său spre întinsul 20 bărăgan, dar cu grijă şi cu fricǎ.

Cum rămânea el dacă-l cunoaşte cineva în drumul lui pân-acolo? Ce se făcea dacă îl întrebau: „Cine eşti? cum te cheamă? care ţi-e rostul?”

A găsit, ce-i drept, pe unul Bucur Seceleanu, care 25 se ducea să-şi facă rândul la oastea-mpărătească, şi i-a dat hârtiile lui. Putea dar acum să se zică Bucur şi să se uite-n ochii orişicui. Cum rămânea însă cu Nuţa? Ea ce rost avea?

Sângele îi năvălea în obraji când se gândea ce va fi zicând lumea când o vede, voinică, frumoasă 30 şi deschisă la fire, alergând după turma de oi.

Chinuit de gândul acesta, el s-a furişat peste Dunăre, ca să-şi găsească undeva, prin vreun sat dosnic, un popă care să le dea binecuvântarea. Cu voie, fără voie, prin ascuns ori cu ştirea tuturor a, binecuvântarea preo35 tului e binecuvântare şi ce-a legat popa legat rămâne.

Liniştea nu şi-a găsit-o nici acum.

Îi era parcă i se năruie cerul în cap când se gândea că peste câteva luni va avea copil.

Ce rost avea copilul lui şi al Nuţei? Care erau legăturile cu lumea? Nu-i trebuiau lui şi nu-i trebuiau nici 5 Nuţei nici avere, nici legături în lume ca să se simtă fericiţi; copilul lor însă pe ce şi pe cine se răzema?

Dar nu era încă copilul decât în gând şi în nădejdea lui. Greutatea cea mare l-a apăsat abia prin iunie, după ce s-au întors iar în poieni şi Nuţa-l purta la sân pe 10 copil, un băieţel vârtos şi de mare frumuseţe, cum trebuia să fie odrasla lui şi a Nuţei.

Pădurile de brad nu mai erau acum umbroase, cintunecate, poiana era posomorâtă şi stetele de pe cer nu mai străluceau, ci sclipeau ca nişte opaiţe somno 15 roase.

În zadar. Nu-i păsa omului nici de tată, nici de mumă, nici de fraţi, nici de surori, nici chiar de sine însuşi, dar îl doare de copilul lui şi durerea aceasta îl ridica şi-l înălţa. 20 Acum, când îşi avea copilul în braţe, iar îşi aducea Nuţa aminte de bunica ei, iar se întreba: „Cum va fi fost tata şi mama?”, iar vedea de pe stâncă în jos la vale casele cu lărgimea şi livezile şi ţarinele şi toate celelalte, iar le auzea pe babe şoptindu-i la ureche: 25 „Toate ale tale sunt!”

„Nu, ale mele nu! îşi zicea. Eu n-am nevoie de ele. Ale lui însă sunt, el trebuie să le aibă!”

— Şi dacă vom fi şi tu şi eu prigoniţi, grăi Tudor, el va sta la adăpost; dacă vom fi batjocoriţi, n-are să 30 se reverse batjocura şi asupra lui; orişice am suferi noi, pentru binele lui ispăşim!

„Haid! la vale! dă năvală-n mijlocul lumii şi-nfruntă-le

toate, că toate vin şi trec!” îşi zise iar şi-l vesti prin trei vorbe pe tatăl său că trăieşte şi se simte 35 fericit, că are să vie fără de nicio frică acasă.

Au trecut vara şi toamna şi iarna, iar altă vară, iar altă toamnă şi iarnă au trecut, doi-trei ani s-au strămutat ca într-un vis plăcut, şi Nuţa, stăpână la casa ei, îşi creştea copiii, în vreme ce Tudor îşi învârtea întinsele treburi.

Erau acum mai frumoase livezile şi ţarinele, mai curate fâneţele şi poienele, mai vestite vinurile şi ţuica 5 din pivniţa cea plină de butoaie, şi joagărele de la Rucăr tăiau mai cu măsură buştenii coborâţi din munte.

Venea acum cocoana Lina nu numai în timpul căldurilor mari, ci de Paşti, ba o dată chiar şi la Crăciun la Capu-Coastei, unde viaţa era mai liniştită şi mai 10 veselă decât la Bucureşti.

Iar Ilie şi cei de la Rucăr le luau toate cum au venit şi, buni bucuroşi că nu le cere nimeni socoteală despre cele trecute, răsuflau uşor şi veneau des pe la casele cu mare lărgime, unde erau primiţi totdeauna cu mare 15 dragoste.

Mai erau şi alţii care şopteau pe ici, pe colo, pe-nfundate, dar n-avea nimeni niciun interes să dezgroape cele o dată îngropate, şi adeseori îşi zicea Tudor în gândul lui: „Multe nefăcute vom fi făcând noi, dar atât 20 de ticăloşi cum ne socotim nu suntem”.

MINCIUNA

Smaranda, numai de curând trecută de abia şaptesprezece ani, nu era, ce-i drept, decât fată în casă, dar 5 avea mare trecere în lumea ei şi se bucura de iubirea şi de încrederea tuturor celor ce-o ştiau.

Curăţică, sprintenă, îndemânatică, pricepută la toate ale ei, cu inima deschisă şi mereu voioasă, era o adevărată mulţumire să ţi-o ai un fel de mână dreaptă 10 la casă. Mai era apoi şi totdeauna cu ochii-n patru, ştia fiecărui lucru unde îi este locul şi fiecare treabă când şi cum era să fie făcută, încât nu mai aveai nevoie să-i porunceşti ori să-i dai îndrumări, căci le făcea pe toate din bunul ei îndemn. 15 Pe lângă toate aceste mai şi ţinea mult la cocoana Aspasia,

care de vreo doi ani şi mai bine acum îi era stăpână. Avea însă, fireşte, şi cocoana Aspasia slăbiciune pentru Smaranda ei şi-i plăcea să li se laude prietenelor sale că slugă ca Smaranda numai rar de 20 tot se nimereşte, ceea ce-l supăra pe coconul Iorgu, stăpânul casei.

Nici nu era Smaranda ferită de neajunsuri fireşti.

Era o de tot frumoasă zi de primăvară, sâmbătă, zi de sărbătoare împărătească, după care urma bine25 cuvântata duminică. Coconul Iorgu, judecător la tribunal, bucurându-se că are două zile, s-a sculat cu noaptea în cap, şi-a făcut rost de merinde, şi-a adunat dichisurile şi a plecat la vânătoare, mai mult de dragul plimbării decât cu nădejdea de a se-ntoarce cu traista plină.

Rămasă singură cu cei trei copii ai săi, cocoana Aspasia a-mbucat acolo ceva de prânz, apoi Emil, 5 băiatul cel mare, acum „student” în prima clasă primară, a plecat cu câţiva dintre „colegii” săi să prindă fluturi. Ea însăşi a oprit o birjă, şi-a luat fetiţa şi băiatul, fratele mai mic al lui Emil, şi a ieşit să facă o plimbare la aer curat, lo Rozalia, bucătăreasa, a plecat, se-nţelege, şi ea, să mai răsufle, şi era lucru de sine înţeles că atât casă, cât şi cele din ea şi de dimprejurul ei rămân în paza şi-n purtarea de grijă a Smarandei, toporul de oase şi nădejdea tuturor a la vreme de nevoie. 15 Mai bine nici c-ar fi fost cu putinţă, căci Smaranda nu era dintre cele ce se culcă şi trag un pui de somn când vorba e să stea de pază, nici mai ales dintre cele ce se furişează-n cămară ca să se-ndulcească pişcând mai de ici, mai de colo câte ceva.

— O S-a aşezat, cum se cuvenea, pe scara de la intrare şi se bucura de viaţă uitându-se la lumea luminată de soare, la cerul senin şi la păsărelele ce săltau ciripind din ramură-n ramură.

Fără de treabă nu putea însă nici dânsa să stea. 25 Ceva trebuia să facă. După un timp oarecare s-a ridicat dar şi a intrat în casă.

Uşa de intrare a lăsat-o deschisă. De ce s-o mai închidă, când afară era chiar mai cald decât în casă!? Cini apoi şi mai ales pisici nu suferea coconul Iorgu 30 la casă.

Tot ar fi fost însă lucru mai cuminte să-nchidă uşa, căci ar fi putut să se furişeze pe ea vreunul dintre cinii ori vreuna dintre pisicile din vecini.

Intrată-n tinda casei, Smaranda s-a uitat la dreapta, unde se află sufrageria şi iatacurile, unul pentru boieri 35 şi altul pentru copiii lor, şi la stânga, unde se afla biroul cu biblioteca şi aşa-zisul salon.

Fie din întâmplare, fie chiar dinadins, ea a luat-o la dreapta. Intrată apoi în iatacul boierilor, ochii ei s-au oprit asupra mesei de toaletă, lângă care stetea 40 oglinda cea mare, în care te vezi din călcâi până-n creştet.

Văzându-se pe sine însăşi, Smaranda era încântată şi se sucea când la dreapta, când la stânga, ceea ce i se putea ierta, la urma urmelor.

Ea însă nu s-a mulţumit cu atât numai.

5 Pe masă se afla cutia cu pudră, pufuleţul şi celelalte dresuri ale cocoanei, şi ea era ispitită de dorinţa de a se vedea-n oglindă după ce-şi va fi dat pe faţă cu pudră, îşi va fi făcut genele şi sprâncenele şi-şi va fi pus roşu pe buze. 10 Acestea nu trebuia să le facă. Dac-ar fi aflat că le-a făcut, cocoana Aspasia s-ar fi supărat, şi încă mai rău s-ar fi supărat coconul Iorgu, care era om de tot aspru la fire. Niciodată să nu faci ceea ce nu-ţi dă mâna să mărturiseşti în faţa orişicui. 15 Smaranda însă, păcătoasă, nu numai da cu pudră pe obraji şi pe gât, da cu negru pe gene şi pe sprâncene şi da cu roşu pe buze, ci mai şi luă maşina de spirt, ca să-i dea foc, pentru ca să-ncălzească fierul spre a-şi încreţi părul.

20 Pe când ea era pierdută-n săvârşirea acestor fapte neiertate, Emil, răzbit de foame, s-a întors acasă.

Găsind uşa deschisă, el a intrat fără de zgomot, a luat-o la stânga şi a trecut în birou.

Numaidecât la intrare, într-un colţ, se afla casa de 25 fier, în care coconul Iorgu păstra mai mult hârtii decât bani, iar deasupra ei pusese cocoana Aspasia o figură de teracotă vopsită, la care soţul ei ţinea foarte mult. Era un spaniol care cânta din mandolină, figură nu numai de tot frumoasă, ci totodată şi caracteristică, 30 şi îi şedea bine

nu numai casei de fier cu mandolinistul deasupra ei, ci şi mandolinistului deasupra casei de fier.

Se-ntâmplase însă că de la un timp încoace cocoana Aspasia, pentru ca să nu tot alerge în cămara care sc. 3 5 afla tocmai dincolo de sufragerie, ascundea borcanul de dulceaţă începută în colţ, la spatele mandolinistului.

Era lucru fără doar şi poate mai cuminte dacă făcea drumul până-n cămară, căci Emil, trăgând cu 40 ochiul, aflase unde e ascuns borcanul şi acum se duse drept la mandolinist, ca să-şi facă parte din dulceaţa ascunsă-n dosul lui.

Nu i-a fost însă dat să săvârşească fapta neiertată pe care o plănuise într-un ceas rău.

5 Deoarece casa de fier era înaltă, iar făcătorul de rele era scurt, încât nici ridicat în vârful degetelor de la picioare n-ajungea să prindă bine borcanul, acesta s-a răsturnat şi a căzut peste mandolinistul care s-a răsturnat şi el şi a rămas cu capul zburat cât colo. 10 Emil rămase-ncremenit şi cuprins de groază: îl vedea pe tatăl său stăpânit de mânie. I-a trecut acum pofta de dulceaţă şi cel mai apropiat gând i-a fost s-o şteargă cât se poate de iute, ca să i se piardă urma şi nici că s-a mai întors decât seara. 15 Primea mai bucuros să fie certat pentru că a hoinărit.

Smaranda, auzind zgomotul căderii borcanului şi a mandolinistului, tresări şi se cutremură ca scuturată de friguri, apoi, ştergându-şi pudra de pe obraji, roşul 2 O de pe buze şi negrul de pe gene şi de pe sprâncene, alergă să vadă ce s-a întâmplat.

Sângele i-a îngheţat în vine, bătăile inimii i s-au oprit şi roşeaţa i-a perit din obraji când a văzut mandolinistul răsturnat şi cu capul zburat cât colo. 25 „Ce s-a întâmplat aici? îşi zise ea. Păcătoasa de mine! Am lăsat uşa de la intrare deschisă şi a intrat vreuna dintre pisicile din vecini”.

Altă ceva nu putea să-şi închipuiască şi începu să caute prin toate colţurile, că doară va găsi pisica, ’30 pentru ca s-o facă terci nu altă ceva.

Ea ştia prea bine ce-o aşteaptă după ce se va f i-ntors

cocoana şi încă mai vârtos după ce se va fi întors boierul acasă.

Nu era-n lumea aceasta decât un singur om de care 35 se temea, coconul Iorgu, iar de acesta se temeau şi copiii, ba până chiar şi cocoana, căci pe dânsul nu putea nimeni să-l amăgească, nici să-l momească cu vorba, nici să-l moaie cu rugăminte ori să-l îmblânzească cu lacrămi. 40 – Bine, îi zise cocoana Aspasia, foarte supărată.

Dar tu ce-ai făcut?

— Am şezut pe scara de la intrare, răspunse Smaranda, înghiţind trei noduri unul după altul.

Era, ce-i drept, adevărat c-a şezut pe scară. Vorba era numai că mai făcuse ea şi altele, şi n-ar fi greşit 5 cel ce ar fi zis că a-nceput să mintă.

— Se vede însă c-ai lăsat uşa de la intrare deschisă şi afurisita de pisică s-a furişat în casă fără ca tu să fi prins de veste.

Vina aceasta Smarandei nu-i dedea mâna s-o ieie 10 asupra sa.

— Nu! grăi, dar mai înghiţi un nod.

— Era închisă uşa?

Aceasta era minciună curată. Cocoana Aspasia era însă-ncredinţată că Smaranda ei nu era în stare 15 să mintă; a rămas dar că pisica intrase mai-nainte de a fi plecat ceilalţi.

— Da! – grăi Emil, răsuflând mai uşor – parcă am văzut-o furişându-se pe ici pe colo prin casă.

Adevărul era că nici n-a văzut-o, nici nu i s-a 20 părut c-o vede, dar era-ncîncât de gândul că vina lui va cădea asupra unei pisici neştiute.

Rămânea însă să vadă ce va crede şi ce va zice judecătorul cel ne-nduplecat, şi toţi tremurau de frică duminică seara, când s-a întors coconul Iorgu acasă.

25 II

Coconul Iorgu era nu numai supărat foc, ci1 totodată şi cuprins de adâncă mâhnire. Era o jale adâncă să-şi vadă mandolinistul care în cădere-şi frânsese gâtul şi pierduse o ureche. Aceasta însă treacă, ducă-se: găsea 30 el pe cineva

să-i lipească capul la loc şi-ncetul cu încetul se deprindea cu cârpeala. Lucru cu care nu putea să se împace era că nu numai Smaranda, ci şi Emil, ba până chiar şi cocoana Aspasia-şi dedea silinţa să-l încredinţeze că vinovată e o pisică oarecare, pe

1 în text: *şi.* 27 – Opere, vol. V – care Emil spunea că i se pare numai c-a văzut-o, iar ceilalţi n-o ştiau de loc.

Om cu simţimint de dreptate şi hirşit într-ale judecătoriei, îi era destul să se uite-n faţa Smarandei şi s-o vadă cum i se-năbuşe glasul vorbind pentru ca să fie-ncredinţat că ea se simte vinovată şi nu se poate îmbărbăta să spună adevărul.

— R Ce pisică I? grăi dânsul. De unde şi până unde pisică?! ce caută pisica din vecini unde nu e nici cratiţă cu lapte, nici pept de curcan, nici şalău prăjit, ci un borcan cu dulceaţă? Pe mine n-aveţi să mă prostiţi. Aici nu poate să fie la mijloc decât cineva care râvneşte la dulceaţă.

Emil tremura din toate-ncheieturile; ştia prea bine că aşa este, dar nu era-n stare s-o mărturisească aceasta.

Dacă era adevărat că cocoana Aspasia a găsit mandolinistul răsturnat şi că Emil s-a întors şi mai târziu acasă, vinovată nu putea să fie decât Smaranda, şi ea minţea când spunea că tot timpul uşa de la intrare a stat închisă şi ea însăşi a şezut mereu pe scară.

— Pe mine – îi zise dar fetei – să nu te-mpingă Necuratul să mă minţi. Eu toate le iert ori le trec cu vederea, dar în faţa minciunii sunt nemilos, căci minciuna e obârşia a toată fărădelegea şi făcătorul de rele îşi petrece viaţa minţind acum într-un fel, apoi într-altul, ca să te amăgească, să te-nşele, să te ducă-n ispită, să te fure, să te-mbrincească la păcătuire, la nevoie chiar să te omoare. M-ai înţeles?! Mie adevărul să mi-l mărturiseşti!

Smaranda tremura şi ea ca Emil, deşi spunea adevărul zicând că nu ştie cum s-a răsturnat mandolinistul.

— Nu minte numai cel ce spune ceea ce ştie că nu-i adevărat, urmă coconul Iorgu. Mincinos e şi cel ce ştie adevărul şi nu-l mărturiseşte, şi cel ce lasă pe alţii să creadă ceea ce nu-i adevărat, şi cel mai urgisit dintre

mincinoşi e cel ce năpăstuieşte pe cel nevinovat. Iară eu mincinoşi în preajma mea, ba chiar sub acoperişul casei mele nu sufăr 1 Să-ţi aduni trenţele şi să pleci fără dentirziere!

Emil se făcu verde-ngălbenit la faţă. Dacă conul Iorgu ar fi avut în mină un bici cu sfârcul împletit, ca să-l bată pe mincinos, încât să-i ţâşnească sângele prin piele, băiatul şi-ar fi luat inima-n dinţi şi ar fi 5 mărturisit fapta sa. Pentru atât însă, numai pentru atât nu lua el mânia tatălui său asupra sa.

— Aş minţi, coconaşulel – grăi Smaranda – dac-aş spune că eu am răsturnat mandolinistul ori că bănuiesc cine l-a răsturnat. 10 – Încăpăţânarea aceasta e revoltătoarei strigă coconul Iorgu. Ieşi! Pleacă, să nu te mai văd în ochii mai Faptă făr' de răsplată nu se poate!

Smaranda-şi plecă cu umilinţă capul: vedea şi ea că faptă fără de răsplată nu se poate. 15 „Mă năpăstuieşti, coconaşulel" îi venea să zică, dar ştiindu-se vinovată, vorbele i se opreau în gât.

Cocoana Aspasia o socotea şi dânsa năpăstuită şi, ca s-o scape, era-n stare să spună că ea însăşi a răsturnat mandolinistul; ar fi minţit însă dac-ar fi spus-o 20 aceasta şi de minciună se ferea ca de foc.

A rămas deci să fie cum vrea stăpânul casei, judecătorul cel drept şi ne-nduplecat: Smaranda şi-a adunat lucruşoarele şi a plecat, jurând în gândul ei că niciodată n-o să se mai uite în oglinda stăpânei sale, nici n-o 25 să-şi mai pună pudră pe obraji, roşu pe buze şi negru pe gene şi pe sprâncene. Fiindu-i greu să se despartă de stăpâna ei cea bună, ea plângea şi dimpreună cu dânsa plângea şi cocoana Aspasia, ba plângeau şi copiii, afară, se-nţelege, de Emil, care se cutremură când sc. 30 uită la ea şi era-n stare să zică şi el: „Pleacă, să nu mi te mai văd în ochii".

Iar mai departe rămânea să fie parcă cele petrecute nici n-ar fi fost.

Ziua următoare coconul Iorgu a venit cu un meşter 35 dibaci, care a lipit capul la locul lui şi l-a aşezat iar pe

mandolinistul unde stătuse mai-nainte podoaba casei. Îi lipsea, ce-i drept, o ureche, dar aceasta se vedea numai dintr-o parte şi numai dacă te uitai cu tot dinadinsul. 40 Tot atunci coconul Iorgu a adus în locul Smarandei pe una Lina, fată şi curăţică, şi deşteaptă, şi-ndemânatică, să-i cauţi şi să nu-i poţi găsi pereche. Cocoana Aspasia, cu toate aceste, nu putea s-o vadă în ochi. Nemângâiată că nu-şi mai are pe Smaranda, îi era urgisită biata de Lina, parcă dânsa ar fi fost de vină că 5 Smaranda a trebuit să plece.

„Ei! îşi zicea însă coconul Iorgu. Aşa sunt femeile, tonatice: o să-i treacă şi asta cum i-au mai trecut multe altele”.

Mai era însă şi alta, pe care el n-o ştia şi care trecea

10 mai cu anevoia.

Emil adică nu era în stare să întren biroul tatălui său fără ca să se uite la mandolinist şi ceea ce vedea totdeauna era lipitura de la gât şi urechea care lipsea. Nu doară că mandolinistul i se părea mai puţin frumos

15 aşa, cu gâtul lipit şi fără de ureche, dar îi era nesuferit gândul c-a minţit tăcând şi l-a făcut pe tatăl său să năpăstuiască pe Smaranda cea nevinovată.

El nu voia să se uite acolo, dar cu cât mai dinadins nu voia, cu atât mai vârtos se uita, ba după câtva timp

O nici nu mai avea nevoie să se uite, căci vedea şi pentunerec ceea ce nu voia să vadă, ba îi era destul să treacă pragul uşii de intrare pentru ca să vadă lipitura de la gâtul nefericitului de mandolinist şi urechea pe care acesta n-o mai avea.

25 N-a trecut mult şi Lina a trebuit să plece. Prea îi era nesuferită stăpânei sale.

Coconul Iorgu a adus alta, pe care tot Smaranda o chema. S-a înşelat însă, căci ea – şi zicea Smaranda fără ca să fie Smarandă şi de aceea îi era stăpânei cu

30 atât mai nesuferită.

De aici înainte Emil vedea lipitura de la gâtul mandolinistului şi când se afla-n sufragerie, ba chiar şi-n iatac, serile, după ce s-a culcat, încât nu putea să doarmă,

iar după ce-l răpunea somnul, îl visa pe man

5 dolinist sângerând atât din lipitura de la gât, cât şi din urechea ce-i lipsea, iar Smaranda îi ştergea cu o cârpă curată sângele, se înţelege, nu Smaranda cea de acum, ci cea adevărată, cea bună, cuminte, cea nevinovată şi năpăstuită.

40 A ajuns Emil, bietul de el, de-l vedea în cele din urmă pe mandolinist pretutindeni prin întuneric, încât ar fi fost gata să-şi ieie lumea-n cap ca să scape de el, vorba e numai că orişiunde s-ar fi dus, îl vedea mai ici, mai colo ieşind la iveală.

„Nu e – zisese tatăl său – faptă făr' de răsplată", 5 şi aceasta era răsplata faptei săvârşite de dânsul când l-a lăsat pe părintele său s-o năpăstuiască pe Smaranda.

În rânduiala firească e însă-n toate măsură dreaptă şi se vede că nu suferise încă băiatul destule pe urma 10 păcatului său.

Într-una din zile, întorcându-se de la şcoală, Emil a zărit în depărtare pe Smaranda cea adevărată, care venea, parcă, cu pas grăbit spre el.

El nu se-nşela. 15 Cu toate cele petrecute, Smaranda tot mai avea slăbiciunea pentru fosta ei stăpână, deci şi pentru copii, ba chiar şi pentru coconul Iorgu, bărbatul ei. Văzându-l deci pe Emil în depărtare, şi-a iuţit pasul, ca să-l ajungă şi să aibă mulţumirea de a-l vedea din 20 apropiere, de a-i vorbi, de a-l întreba ce mai fac cei de acasă.

Văzând-o că se apropie, Emil şi-a iuţit şi el pasul. Pe când însă ea se apropia voioasă şi cu inima uşoară, el tremura-n tot trupul şi inima i se făcuse cât un 25 purice. Se aştepta-n toată clipa ca ea să-l apuce de guler şi să-i zică: „Mişelule! M-ai nenorocit! De ce n-ai spus că tu ai răsturnat borcanul cu dulceaţă peste mandolinistul care s-a răsturnat apoi şi el!?"

Uluit, cu desăvârşire pierdut a rămas dar băiatul 30 când s-a văzut faţă-n faţă cu Smaranda.

— Da! ai toată dreptatea! grăi dar cu glasul înecat de emoţiune. Sunt un mişel, un adevărat mişel: eu am răsturnat mandolinistul, eu i-am frânt gâtul şi i-am strivit

urechea.

3 5 Smaranda rămase ca şi când ar fi căzut din cer.

— Da! zise apoi ea, vorbind într-aiurea. Înţeleg acum. Nu! Tot eu sunt de vină. Dacă n-aş fi lăsat uşa de la intrare deschisă şi n-aş fi umblat după că Î/pen-ai fi putut nici să intri, nici să ieşi fărŞL ea eu să ti

40 prins de veste şi cele-ntâmplate n-ar fi foştu putinţă.

— Nul întâmpină el. Dacă eu aş fi spus adevărul, nu ţi s-ar fi făcut ţie nedreptatea.

— Mie, întâmpină dânsa, nu mi s-a făcut nedreptate: pentru vina mea am luat răsplata.

5 El că ea şi ea că el greşeşte luând vina asupra sa. Aşa, certându-se mereu, au mers mai departe şi nu s-au oprit decât în faţa coconului Iorgu, care, aflând adevărul, nu numai i-a iertat pe amândoi, dar s-a şi bucurat.

10 Ce-ar fi putut să le facă?

E curăţit de păcat cel ce mărturisindu-şi vina dă dovadă de căinţă, iar Smaranda şi Emil îşi mai şi ispăşiseră păcatul.

UN PARAVAN

Trei fete avea dl. cimbru şi un singur băiat.

„De ce nu trei băieţi şi o singură fatăl?” îşi zicea el câteodată.

5 Nu doară că nu-i erau dragi fetele sale, dar gândul lui era să-l ţie pe Costică în prăvălia din Lipscănie. apoi să se retragă şi să petreacă zilele ce-i mai rămân trăind din veniturile averii ce-şi agonisise. L-a şi dat pe Costică la Şcoala Comercială, de unde a ieşit tânăr

10 bine pregătit pentru cariera de lipscan, şi ca să-i dea şi îndrumare practică, l-a luat tovarăş la parte.

Mult s-ar fi simţit însă fericit dac-ar mai fi avut şi un băiat pe care să-l facă avocat, încă unul care să iasă medic, iar al treilea, dacă se poate, inginer.

15 – N-ai – zicea mama celor trei fete – decât să măriţi pe una dintre fete după un avocat, pe alta după un medic, iar pe a treia după un inginer.

— Aş! întâmpina dânsul. La zestre nu te gândeşti I?

Una sunt apoi ginerii şi alta băieţii din sângele tău.

20 tot unul şi unul, deopotrivă cu fratele lor Costică.

— Mai ştii ce-o să iasă şi din el (?

— Ce-o să iasă!? Văd ce-a ieşit. Să-i cauţi păreche. Totdeauna harnic şi priceput, cu ochii-n patru, bine cumpănit la toate şi pe deasupra – ce să zici? – cu

2 5 rat fată mare.

Fericit părintele care se poate lăuda-n felul acesta cu copilul său! Deodată însă dl. cimbru a-nceput să fie pus pe gânduri.

Nu mai era Costică tot cel de mai-nainte. 5 Lasă că lipsea din ce în ce mai des din prăvălie, dar se mai şi împrumuta din casa ce-i era încredinţată.

„Aici e fără doar şi poate vreun drac de femeie la mijloc”, îşi zise dl. cimbru, cuprins de simţământul că un singur băiat poate şi el să-i facă părintelui său 10 mai multă bătaie de cap decât trei fete.

Şi parcă bănuia cam de unde s-a stârnit drăcuşorul.

S-antimplat, adică nu demult, că Apostol, unul dintre ciracii domnului Cimbru, îşi deschisese şi el în piaţa Sf. Anton o prăvălioară, şi voind să se-nsoare, l-a rugat 15 pe fostul său patron să-i fie naş.

— De! i-a zis acesta. Cu toată inima primim eu şi nevastă-mea; cred însă c-ar fi mai potrivit să vă cunune Costică al nostru, care e om tânăr, şi cu voia lui Dumnezeu o să ajungă să vă cunune şi copiii. 20 Mai vârtos se bucurau atât Apostol, cât şi Costică, viitorul naş, căci nunta e petrecere plăcută.

A şi fost plăcută, fiindcă Alina, mireasa, fată frumoasă, deşteaptă şi pornită spre drăcii, era-ncintată de naşul ei cel sprinten, elegant şi darnic, ba pe dea25 supra şi curat fată mare, şi-şi dedea multe silinţe să-i facă plăcut timpul pe care-l petrec împreună, ceea ce nu-i şedea rău.

Mai era apoi la mijloc şi obiceiul rămas din bătrâni ea naşii şi finii să se sărute, şi Costică stăruia-n obi30 ceiul acesta mai des faţă cu fina decât cu finul, iar aceasta le ignea pe cele trei surori, ba-l făceau şi pe fin din ce în ce mai nerăbdător.

Mai vârtos le jignea atât pe ele, cât şi pe mama lor, că Zoe, verişoara miresei, se ţinea scai după fratele lor, 35 care nu îi era naş. Era, ce-i drept, tot frumoasă, deşteaptă şi pornită spre drăcii şi ea, dar mult trebuia să fie prostănacă pentru ca să-şi poată închipui că Apostol şi Costică sunt oameni de aceeaşi teapă şi că ele, fetele lui Cimbru, ar putea să se-nrudească cu Apos40 toi, pe care-l socoteau drept o fostă slugă-n prăvălia tatălui lor.

De aceeaşi părere era şi mama lor, care ţinea ca fiul ei, singurul ei băiat, să le ia drept zestre cel puţin atât cât avea de gând să le dea celor trei fete ale sale.

Cu atât mai departe era de dl. cimbru gândul că fiul său să-i aducă-n casă o noră care nu are, cum zicea el, decât „trei fuste, două cămăşi şi o pereche de ciorapi”. Iar acum se vedea cât de colo, aşa i se părea lui, că e-ncurcat cu Zoe, una dintre cele de felul acesta.

Se-nşelau şi el, şi ele.

Se-ndulcise, ce-i drept, Costică, râvnea şi-i fugeau ochii după Zoe, dar el era fiul părinţilor săi, fratele surorilor sale şi asemenea gânduri nu puteau să-i întren cap.

„Nu e pentru mine! îşi zicea cu adâncă părere de rău. Păcat! dar nu e pentru mine! Lumea e însă mare şi sunt în ea şi altele, mai şi mai!”

Mânat dar de neastâmpărul din sufletul lui, el chiar şi fără de voie căuta prin lumea cea mare ceea ce afară din cale greu nu era să găsească.

Într-una din zile, venind dinspre Biserica cu Sfinţi, a întâlnit pe una care-i părea dinadins făcută pentru ca el să dea uitării cele petrecute când cu nunta.

Dânsa venea dinspre biserica Sf. Gheorghe şi-a apucat la dreapta, pe bulevardul Domniţei.

Era destul ca ochii lor să se-ntâlnească pentru ca amândoi să fie încredinţaţi că se văd bucuros.

Ea a intrat în strada Neguţătorilor: el s-a luat după dânsa, înaintând cu paşi hotărâţi.

Peste câtva timp ea s-a uitat înapoi şi, văzându-l că vine, şi-a mai încetinit mersul.

Orişicare om mai trăit în lume s-ar fi îmbărbătat şi ar fi mers mai iute, ca s-o ajungă: Costică a-nceput să-şi simtă bătăile inimii şi la tot pasul era ispitit ca la cea mai apropiată stradă să scape fie la dreapta, fie la stânga, iar dacă ea s-ar fi oprit, el ar fi luat-o la fugă, înapoi, pentru ca nu cumva să-l întrebe: „Cevrei, Domnule!?”

Mergea, cu toate acestea, după ea ca tras de o aţă subţire. Lasă că nu ştia ce are să-i zică după ce-o va fi ajuns, dar îi şi era parcă îi şopteşte cineva la ureche: „Bagă de seamă, băiete, că te-ncurci: asta costă mult!”

Aşa au mers până dincolo de strada Traian, unde ea a intrat la una din casele de la stânga, după ce s-a uitat încă o dată la el, parc-ar fi voit să zică: „Maimuţoiule!”

5 Costică rămase o clipă parcă i-ar fi vărsat cineva o găleată de apă rece-n cap, apoi ridică cu mândrie capul şi-şi urmă drumul, pentru ca nu cumva vreunul dintre vecini să presupună că de dragul ei a ajuns pe acolo.

10 Zăpăcit cum era, el nu băgase de seamă c-a trecut pe sub fereastra finei sale, care-l văzuse, o ştia pe cea urmărită de dânsul şi era destul de trăită în lume pentru ca să-şi dea seamă ce caută el prin partea locului.

— Care va să zică de aceştia îmi eşti? grăi dânsa 15 şi peste puţin, când el se-ntoarse, îi bătu la fereastră.

Costică se cutremură-n toată fiinţa lui când se pomeni faţă-n faţă cu fina sa.

— Ei bine! îi zise ea. Se poate să treci pe sub fereastra noastră fără măcar să te uiţi încoace!?

20 Costică era uluit, iar dânsa se juca cu el cum se joacă pisica cu şoarecele pe care şi-a pus o dată gheara.

Nu i-a rămas omului decât să intre şi să spună fel de fel de minciuni în ceea ce priveşte treburile în care umbla prin partea locului. – 5 Alina ar fi mers prea departe dacă i-ar fi mărturisit că ştie adevărul, dar după cele petrecute era mai mare intimitatea între dânşii, şi ea îi spunea că-l bănuieşte de a-şi fi găsit vreo prietenă prin partea locului. El o încredinţa că se-nşală, şi drept dovadă-şi da pe faţă 30 dragostea de naş cu mai mult avânt decât în timpul nunţii.

Ziua următoare apoi el i-a adus un frumos buchet de

flori, dup-aceea a venit cu o cutie de bomboane, mai târziu cu o sticlă de parfum: venea des s-o vadă 35 şi niciodată nu-i intra cu mâna goală în casă, ştia să aleagă şi era chiar mai galant decât când cu nunta.

N-ar fi spus fina adevărul dac-ar fi zis că acestea o supăra.

„De! – îşi zicea – tot mai rău ar fi dacă l-ar toca 40 vreuna ca vecina, după care l-am văzut alergând".

Mai era apoi şi că lui toate aceste îi făceau plăcere.

Mai râvnea dânsul, fără îndoială, şi la alte plăceri, dar dânsa îi dădea peste mână şi-i zicea:

„Pân-aici şi mai departe nu!"

5 „Deocamdată!" întâmpina el în gândul lui.

„Niciodată!"

Mergea pe-ntrecute, care pe care, şi nu se putea şti unde au să iasă lucrurile.

Se nimerea câteodată că o găsea la fina sa şi pe Zoe, 10 ori că aceasta venea când el se afla acolo.

Când e vorba să aleagă între o femeie măritată şi o fată pe care nu-i dă mina s-o ia de nevastă, omul necăsătorit se dă de obicei în partea femeii măritate; ochii lui Costică se opreau cu toate acestea mai mult asupra 15 Zoei şi, plictisit, el era pornit să-şi zică: „Estfun prostănac!"

Era însă destul ca Alina să-i zică „înnoadă-mi, te rog, şiretul de la pantofi!", pentru ca el să se dea pe brazdă.

20 Altă dată-l trimitea undeva ca să-i aducă un pa chet.

Iar altă dată îi dădea voie să aducă o birjă, ca să iasă împreună la plimbare, ceea ce-l făcea să se simtă foarte fericit.

25 Prăvălia din piaţa Sf. Anton nu putea să meargă înainte fără de Apostol, iar prăvălia din Lipscănie a mers atâta timp şi fără de Costică şi nu avea nici acum neapărată nevoie de dânsul. Putea dar Costică să alerge ca un căţeluş după fina sa. O dată era şi el tânăr: de 30 ce să nu-şi trăiască zilele după pofta inimii lui!?

Orişicât ar fi ţinut însă Alina ca toate să se petreacă-

n toată nevinovăţia, prea erau mulţi cei ce s-ar fi supărat dac-ar fi aflat adevărul, şi vorba e, totdeauna, ce crede lumea şi ce zice ea. 35 Erau cele trei surori şi mama lor care îi săreau în cap nenorocitului de părinte şi-i amărau zilele vieţii pentru că nu se folosea de autoritatea sa părintească spre a-i băga singurului său fiu mintea-n cap. Casă, până de curând liniştită, se răzvrătise, încât îl treceau 40 pe dl. cimbru fiorii când se-ntorcea de la prăvălie.

L-a văzut adică d-na Birzeanu, o bună prietenă a casei, l-a văzut cu ochii ei pe Costică în birjă cu o damă, iar aceasta nu putea să fie decât îndrăzneata aceea de Zoe, ceea ce era un scandal nemaipomenit.

5 Biata de fată! Nu era destul nedreptatea ce-i făcea verişoara ei Alina, care nu se mulţumea cu unul singur, ci o mai năpăstuiau puindu-i ponos unde era, din nenorocire pentru dânsa, cu desăvârşire nevinovată.

Orişicât de mâhnită ar fi fost, n-o ierta firea să-şi 10 facă verişoara de ruşine spuind ceea ce ştie; tot ar fi izbucnit însă, dac-ar fi aflat, că e luată drept paravan, în dosul căruia-şi joacă verişoara ei mendrele.

Arde focul şi pe-nfundate, dar iese pe ici, pe colo fum şi, în cele din urmă, ţâşneşte flacără. 15 Tot dl. cimbru a fost, şi el trebuia să fie acela care o porneşte.

N-ar fi făcut-o, poate, dacă nu s-ar fi nimerit ca s-o găsească, din întâmplare, pe Zoe în prăvălia din piaţa Sf. Anton. Văzând-o aşa cum era, nu se mira 20 de loc că fiul său, singurul său băiat, s-a zăpăcit de nu mai ştie încotro s-o apuce şi femeile acelea ni le răstoarnă toate-n cap.

— Bine – grăi dânsul, luându-l pe Apostol la o parte – fata aceasta prea l-a scos pe naşul tău din

25 minţi. Trebuie să facem ceva ca să-l descurcăm.

Apostol rămase parc-ar fi căzut din cer şi se uită cu ochii mari împrejurul său.

— Cine? cum? unde? când? zise. Eu stau aici şi îmi caut de treburi, iar nevastă-mea poartă grijă de

30 ale casei. De unde aş fi putut să aflu ceva!?

Fără ca să mai lungească dar vorba, el o luă la o

parte pe Zoe şi-o întrebă, ce-i drept cam pe răstite, ce e cu Costică.

Zoe, fată subţirică şi cam înaltă, se uită de sus în 35 jos la Apostol, care era scurt şi gros, şi-l măsură cu ochii de jos în sus.

— Pe mine mă întrebi!? îi răspunse. Întreabă-o pe Alina ta. Mult m-aş mira dacă nu l-ai găsi şi acum la ea.

Neam de neam arnăut, el scrâşni din dinţi, se făcu 40 mai întâi roşu ca racul opărit, apoi galfăd ca smântâna de pe laptele stătut, şi nu mai lungi vorba, ci-şi luă pălăria şi plecă acasă.

D-l cimbru după el.

Din piaţa Sf. Anton până dincolo de strada Traian 5 e destul de lung drumul pentru ca, făcându-l. să i se potolească chiar şi unui arnăut mânia. El era însă însoţit de dl. cimbru, care scăpa din când în când câte o vorbă care-l zgândărea.

N-a intrat dar Apostol, ci a trăsnit în casă când a 10 dat acolo cu ochii de Costică, şi cine ştie ce n-ar fi făcut dacă n-ar fi fost de faţă-şi dl. cimf>ru, tatăl.

— Ce se petrece aici!? grăi, stăpânindu-şi mânia. Ce-i cu verişoara ta, Zoe?!

Costică se retrase într-un colţ. El nu era om care-n 15 asemenea împrejurări se avânta prosteşte.

Citise mai ici, mai colo câte ceva despre faptele bărbaţilor care şi-au găsit soţiile încurcate cu prieteni buni. El se socotea, ce-i drept, foarte nevinovat, dar Apostol putea să fie de altă părere. Mai era apoi şi că 20 cu gânduri păcătoase umblase, şi acum îi era parcă tremura.

Nu tot aşa şi Alina. Nu ştia, ce-i drept, nici ce îi băgaseră cele trei fete domnului Cimbru în cap, nici ce-i spusese acesta lui Apostol, nici ce-a zis Zoe şi tremura şi ea, 25 dar a răsuflat uşurată când a auzit vorba: „Ce-i cu Zoe?”

Aceasta era ca funia de care se agaţă omul care e p-aci, p-aci să se înece în apă adâncă.

— O, Doamne! grăi dânsa. E oare lucru care să te ho

scoată astfel din sărite dacă naşul trece câteodată pe aici, crezând c-o s-o găsească la mine pe Zoe!

— Curul? răcni Apostol. Aici e casă de-ntâlnire!? Nevasta mea e paravan, în dosul căruia naşul ei şi verişoara ei să-şi joace mendrele!?

35 Costică prinse curaj, se uită cu un ochi la fina sa, cu altul la tatăl său, apoi sări să se agaţe şi el de funie. Una singură putea să-i fie scăparea.

— Stăpâneşte-ţi, fine, firea, îi zise lui Apostol. Intenţiunile mele sunt cele mai curate.

40 – Dacă-ţi sunt curate intenţiunile, n-ai să dai pe! nevasta mea pe gura mahalalei, care te vede şi azi, şi mâine intrând în casa ei şi nu ştie că de dragul alteia vii. Ai să te duci s-o ceri de la părinţii ei, dacă-i vorba să rămâneţi tu şi Alina cu obrazul curat, şi să nu-şi bată lumea joc de mine.

5 Nici că-i rămânea lui Costică altă scăpare: asta o-nţelegea şi dl. cimbru, ba chiar şi cocoana Lina.

Zoe a făcut, nu-i vorba, nazuri, dar nu prea multe, căci, la urma urmelor, era învederat că Alina poate numai şi numai din dragoste către verişoara sa le-a 10 făcut toate.

OMUL CEL ADEVĂRAT

Auzind urările de Moş Ajun ale copiilor, Moş Crăciun şi-a umplut sacul de tot felul de bunătăţi şi de lucruri scumpe şi a plecat la drum lung, ca să le facă 5 parte tuturor a, fiecăruia după vredniciile lui.

Se pornise după rânduiala vremii o ninsoare deasă şi peste puţin a-nceput să viscolească, încât moşneagul numai cu chiu, cu vai putea să răzbească prin troieni, şi crivăţul îi bătea fulgii mărunţi în faţă, îi umplea 10 barba şi mustăţile de ţurţuri şi-i lua vederile ochilor.

N-ajunsese însă să-nceapă împărţirea, când se pomeni în calea lui cu o babă, care ducea în mână o frumoasă cunună înfăşurată într-o cârpă curată.

— Ai plecat, aşa mi se pare, grăi dânsa, ca să-ţi 15 împărţi darurile de ziua naşterii. Ia, te rog, şi cununa aceasta, ca să i-o dai omului celui adevărat.

— Şi cam ce fel socoteşti că trebuie să fie omul pentru ca să-i poţi zice că e adevărat? întrebă moşneagul.

20 – Ce-ntrebare 1? răspunse baba. Cei mai mulţi dintre oameni sunt fiecare un fel de om, pocit după timp şi împrejurări. Omul adevărat e acela care a rămas cum l-a lăsat Dumnezeu să fie.

— Te-am înţeles! grăi moşneagul, şi-n loc de a-şi 25 urma drumul de-a lungul uliţei, se-ntoarse, ca să iasă la câmp.

Era adică vreme de război, şi oştirea-nvingătoare tăbărâse de sfintele sărbători prin apropiere. Moş Crăciun voia să iasă-n tabără, căci în gândul lui omul cel adevărat nu putea să fie decât căpitanul oştirii care-n5 frânsese oştirea duşmană, scăpase ţara de primejdii şi-n care-şi puneau toţi nădejdea.

Ieşiţi în tabără, au găsit pe căpitanul oştirii căutându-şi de treburi. Nişte cercetaşi prinseseră o iscoadă, care îşi dăduse silinţa să se strecoare printre sentinele, 10 şi căpitanul o ispitea, ca să stoarcă din ea mărturisiri în ceea ce priveşte oastea duşmanului, mişcările ei şi starea în care se află. fiindcă iscoada nu voia să facă mărturisiri, oamenii căpitanului o puneau la fel de fel de munci grele. 15 – Nu e acesta, grăi baba.

— De ce nu? întrebă Moş Crăciun.

— Mai întâi şi mai întâi, răspunse ea, duşmanul pe care l-ai dezarmat nu mai e primejdios, n-are deci să fie pus la munci. Apoi acela care îi vinde pe ai săi e un

20 mişel, şi nu poate să fie om cumsecade cel ce supune la munci grele pe altul pentru ca să-l silească a face o mişelie.

— Dar el îşi face datoria! întâmpină Moş Crăciun.

— Urâtă datorie! exclamă baba; să chinuieşti pe 25 omul legat la mină şi la picioare spre a-l sili să săvârşească o faptă mişelească. Dar o să vedem cum ştie să-şi facă datoria.

Baba aceea era Maria-Magdalena, care se coborâse pe pământ ca să vadă dacă oamenii sunt tot precum erau 30 mai-nainte de a fi căzut ea spăsită la picioarele

Mântuitorului. Acum ea se făcu cum fusese atunci, înzestrată cu frumuseţea şi cu toţi nurii prin care scosese din minţi pe atâţi oameni de altminteri cumsecade, şi se apropie de căpitan, rugându-l cu glas plin de duio35 şie să-l ierte pe cel muncit şi să-i dea drumul, ca să se-ntoarcă la ai săi.

Ştiindu-se de toţi ridicat în slava cerului, căpitanul se încruntă, cuprins de mânie.

„Se poate, îşi zise, ca cei dimprejurul meu să îndrăz 40 nească a-i da acestei femei voie să răzbească până la mine!?”

În clipa următoare însă glasul ei îi răsună ademenitor în ureche şi el se uită cu ochi mari la ea, începu să tremure din toate încheieturile şi n-ar fi fost oştean adevărat dacă nu s-ar fi muiat în cele din urmă.

5 îi era peste putinţă să i se pună-mpotrivă.

— Daţi-i drumul! grăi rostind vorbele-n silă. Haid, pleacă, să nu te mai văd în ochi!

Haid! grăi şi Moş Crăciun. Nu-i acesta; să ne căutăm de drum.

10 Mai ştia dânsul şi alt om, care, fără doar şi poate, era cel adevărat.

Acesta era cel mai iubitor de dreptate dintre toţi judecătorii, un om care se cutremura în toată fiinţa lui când se gândea că s-ar putea ca cineva să se plângă

15 de vreuna din faptele ori din judecăţile lui. Atât de viu era în sufletul lui îndemnul de a curma gâlcevi şi de a împăca oameni, încât şi acum, în zi de sărbătoare şi-n cap de noapte, îşi petrecea timpul adâncit într-ale judecătoriei.

20 Se-ntâmplase adică prin partea locului că unul, podgorean, a vândut altuia, un cârciumar, un mare budan de vin. Cumpărătorul îi dăduse podgoreanului arvuna şi plecase să-şi ia butoaie şi să vină cu ele pentru ca să-ncarce vinul cumpărat. În vreme ce el um

5 bla în treaba aceasta, a plesnit un cerc de la budan şi tot vinul s-a scurs printre doage. Întrebarea era dacă paguba o suferea podgoreanul, care a luat, ori cârciumarul, care a dat arvuna. Podgoreanul cerea preţul

vinului pe care-l vânduse, iar cumpărătorul cerea vinul.

30 ca să-i plătească preţul.

Judecătorul, după-ndelungată chibzuire, a hotărât că păgubaş e podgoreanul, care, primind arvuna, s-a legat să vândă vinul după învoiala făcută, dar nu l-a predat, deci nu l-a vândut încă.

5 Era luată-n gândul lui hotărârea aceasta când s-a pomenit fără de veste faţă-n faţă cu femeia cea frumoasă şi plină de nuri.

A rămas, se-nţelege, şi el nu numai mirat, ci şi cuprins de mânie, căci judecătorii cei adevăraţi ţin să

40 fie lăsaţi în pace când îşi chibzuiesc hotărârile.

— Îi faci, judecătoriile, nedreptate podgoreanului, grăi Maria-Magdalena, cu glasul ei ademenitor. Nu mai încape nicio îndoială că podgoreanul a vrut să vândă cu preţul cu care cârciumarul a vrut să cumpere.

5 vânzarea s-a făcut deci în clipa când arvuna a trecut din mâna unuia în mâna celuilalt. Nu era al podgoreanului, ci al cârciumarului vinul care s-a scurs printre doage. Altfel, ce rost mai are arvuna?

Judecătorul cel iubitor de dreptate se uită cu ochi

10 mari la ea şi dete oarecum într-aiurea din cap.

— Ce rost!? grăi dânsul zăpăcit. Podgoreanul îi dă cârciumarului „ori vin, ori arvuna îndoită”.

„Aha! îşi zise Moş Crăciun, cuprins de bucurie ascunsă. Ăsta nu se dă! A păţit-o sfânta căită!”

15 Maria-Magdalena se-nduioşă.

— Auzi vorbă!? grăi dânsa. Asta ţi-e mult lăudata iubire de dreptate!? De o parte e bietul de podgorean, care a muncit toată vara uitându-se cu inima încleştată la cer, de unde putea să-i vină fie rod îmbelşugat.

20 fie nimicirea ostănelelor, iar de altă parte e cârciumarul, care stă tolănit pe saltea şi se-ngraşă, profitând de slăbiciunea oamenilor pe care poate să-i împingă la păcat. Ce fel de judecată ar fi aceea prin care îi dai acestui păcătos dreptul şi-l faci păgubaş pe omul muncitor

25 şi cinstit?

Judecătorul era ispitit să-i dea brânci, dar simţea că nu e-n stare s-o facă aceasta, şi ca să scape de dânsa, scăpă vorba că s-ar putea s-o iei şi aşa, că din clipa în care cârciumarul a dat arvuna, vinul nu mai era al pod

30 goreanului.

— N-are, zise, podgoreanul să-i mai dea cumpărătorului arvuna înapoi.

— Ba are să mai primească şi preţul cu care-l creditase pe cumpărător, stărui dânsa.

35 – De! – grăi dânsul în luptă cu sine însuşi – dacă vinul nu mai era al lui.

Moş Crăciun îşi luă sacul în spinare şi plecă mai departe.

40 Viscolul se-nteţise, gerul era din ce în ce mai aspru, şi troienii s-au îngroşat, încât Moş Crăciun şi tovarăşa lui numai gâfâind răzbeau înainte, trecând din casă-n casă şi lăsând pe ici, pe colo câte un dar.

Într-un târziu ei s-au oprit la fereastra unui iatac, în care un om mai bătrâior şedea la masă şi scria. Era 5 un om de ştiinţă mai vestit şi decât căpitanul cel viteaz şi decât judecătorul cel iubitor de dreptate. El nu mai trăia decât pentru ca să-i lumineze pe oameni şi să le uşureze traiul zilnic.

De data aceasta el petrecuse zile multe studiind 10 viaţa muştelor în toate amănuntele ei pentru ca să se dumirească asupra rostului lor în gospodăria firii. Sunt mii şi mii de feluri de muşte, el însă s-a oprit numai la cele ce ne supără prin casele noastre şi prin împrejurimile locuinţelor omeneşti. Sunt obraznice, ne pişcă 15 neîncetat, le pătează toate, până chiar şi geamurile şi oglinzile, încât nu mai putem să avem nimic curat. Se sporesc apoi înspăimântător. Unele dintre ele pun în mai multe rânduri pe an câte 200.000 de ouă, din care ies viermi ce colcăie, iar altele nasc chiar pui vii, tot 20 viermi şi aceştia. El era, cu toate acestea, de părerea că e binefăcător rostul muştelor în gospodăria firii, căci vermuşii lor sunt foarte mâncăcioşi şi se hrănesc din fel de fel de murdării şi din materii fie vegetale, fie animalice,

intrate în putreziciune. 25 El nu rămase cuprins de mirare când se pomeni faţă-n faţă cu femeia cea frumoasă, căci era obişnuit să nu vadă şi să nu audă cele ce se petreceau împrejurul lui.

— Să mă lăsaţi în pace, zise. N-am timp pentru 30 nimicuri. Da! rost binefăcător, căci mor în fiecare clipă mii şi mii de vietăţi de tot felul, şi dacă n-ar fi muştele cu viermuşii lor, lumea ar fi plină de hoituri şi de putreziciuni şi aerul ar fi pestilenţial, încât mai ales prin oraşe oamenii n-armai putea să trăiască. 3 5 – Nu cumva crezi că le faci oamenilor vreun bine când le spui aceste!? grăi dânsa. Ieşi în grădină, îţi bâzâie în ureche; treci pe câmp, nu scapi de ea; umbli prin pădure, o găseşti şi acolo; te-ntorci acasă, şi roiuri întregi te împresoară pe la coteţe, prin grajduri, prin 40 bucătărie, ba nici în iatac nu poţi să scapi de ea; pretutindeni bizăie, bondăneşte, te pişcă, îţi amărăşte viaţa.

Se uita şi omul de ştiinţă cu ochi mari la ochii ei plini de văpaie îndureşătoare, la obrajii ei rotunzi şi 5 rumeni, la buzele ei zâmbitoare, la întreaga ei fiinţă plină de farmec, şi vorbele ei îi răsunau ademenitor în urechi.

În zadar. Slabi sunt oamenii tineri în faţa femeii, dar încă mai slabi se fac după ce au început să îmbă10 trânească.

— Da, da! – grăi dânsul în cele din urmă sunt foarte supărătoare muştele pentru oameni şi mai ales pentru femeile gingaşe ca dumneata.

— Să-mi spui, stărui dânsa, dacă sunt ori nu muşte 15 ai cărora vermuşori le intră oamenilor în urechi ori pătrund prin nări în creieri şi iar altele ai cărora vermuşori răzbesc prin piele şi-l mănâncă pe om de viu.

El se uita la ea cuprins de mirare. Le ştia prea bine şi el acestea, dar se mira că le ştia şi o femeie ca dânsa. 20 După ce mai stete puţin pe gânduri, el scrise:

„Rost binefăcător au muştele-n gospodăria firii, aşa îţi vine să crezi, dar experienţa dovedeşte că adevăratul lor rost e să-i facă omului nesuferită viaţa”.

Moş Crăciun nu mai zise nimic, ci-şi luă iar sacul 25

în spinare şi-şi căută de drum.

Văzduhul era plin de zăpadă spulberată, încât nu mai vedeai cu ochii şi nu ştiai încotro să apuci şi cum să-ţi l'aci drum prin troieni.

N-au avut însă să meargă mult, căci numai aci prin 30 apropiere şedea la masa lui de brad un mare şi vestit măiestru, care n-avea-n viaţa lui altă mulţumire decât ca prin operele sale să le-ndulcească oamenilor viaţa.

Cu acesta Moş Crăciun şi tovarăşa sa n-au prea avut să piardă mult timp. 35 Când s-a pomenit faţă în faţă cu femeia cea frumoasă, măiestrul nici n-a rămas uimit, nici nu s-a supărat, ci a sărit încântat în picioare. El nu mai cerceta cine-o fi şi cine n-o fi dânsa, nici de unde vine, unde seduce şi-n ce treburi umblă. Fericit că poate să-şi petreacă 10 seara în societate atât de plăcută, el fu într-o clipă gata să plece, orişiunde-o fi, numai lume veselă şi masă-ncăreată de mâncări şi de băuturi să-şi găsească.

— Urâtă vreme! exclamă dânsa.

— Auzi vorbă!? Se poate oare ceva mai frumos de5 cât această burzuluire a firii? îţi vine să te salţi, ca să te ridice viscolul în slava cerului şi să te ducă departe cu fulgii spulberaţi.

— Mie însă fulgii intraţi în ochi mi-au luat vederile şi gerul mi-a înţepenit toate încheieturile, îi

10 zise ea. Te rog să-mi dai adăpost, ca să-mi dezmorţesc trupul şi să mă încălzesc.

— Ba să şi dormi în culcuş moale şi cald, grăi dânsul, dar mai-nainte să ne ducem să-mbucăm ceva şi să bem un pahar, care ne-nfierbintă sângele.

15 Au ieşit apoi şi-au răzbit prin viscol şi peste troieni „dar mult n-a ţinut bucuria lui, căci el în curând s-a pomenit singur şi a rămas zăpăcit, încât nu mai era biet de el în stare să-şi dea seamă de unde a venit şi-ncotro are să apuce pentru ca ori să se-ntoarcă acasă.

20 ori să ajungă unde plecase.

„Ăsta – îşi zise Moş Crăciun – mereu se laudă că le face toate pentru ca să le-ndulcească altora viaţa, dar faptele dovedesc că şi el tot pentru mulţumirea sa

lucrează”.

25 Au pornit-o deci el şi tovarăşa lui razna peste troieni încă mai mari şi s-au tot dus până la o coastă stâncoasă, sub care se afla coliba unui biet de pietrar, care-şi agonisea pâinea de toate zilele cioplind bolovani, ca să-i netezească pe fiecare potrivit cu

30 întrebuinţarea ce zidarii voiau să facă de ei.

Moş Crăciun şi sfânta spăsită se duseră la ferestruie şi se uitară-n coliba luminată de un opaieţ cu flacăra clipitoare.

Pietrarul şedea la o meşcioară cioplind o morişcă.

35 în faţa lui, pe masă, erau o păpuşică şi un cărucior, iar la peretele din fund se aflau două paturi, în care dormeau într-unul o fetiţă, iar într-altul doi băieţi, fratele mai mare şi cel mic ai fetiţei.

Erau orfani de mamă copiii, căci mama lor murise.

40 şi tatăl lor, pietrarul, rămăsese văduv. Când îi trăia soţia, el muncea, şi din cele agonisite păstra o bucată pentru a-i săi. Acum muncea din greu şi nu mai punea la o parte două bucăţi, ci trei, una pentru zilele ce vin. În preajma sfintelor sărbători el pusese la o parte chiar patru bucăţi, una pentru ca să le poată cumpăra 5 copiilor mai câteva mere, o cunună de smochine, un colac cu lapte, un pumn de zaharicale, o bucată de şuncă, un cârnat şi un cartaboş, ca să simtă şi ei că ziua de sărbătoare nu e ca celelalte. Pe deasupra îi mai cumpărase fetiţei o păpuşică şi cioplise pentru cel mic dintre

10 băieţi un cărucior, iar pentru cel mare cioplea acum o morişcă de vânt.

— Ăsta e parc-ar fi cum ar fi, grăi Moş Crăciun, scoase câteva din cele ce i se aflau în sac şi le înşiră pe fereastră.

15 – Mai ştii!? răspunse sfânta. Intră şi cere adăpost.

Să vedem ce face.

Moş Crăciun intră rostind vorbele: „Urâtă vreme”!

— Să nu-ţi scoţi câinele din casă, îi răspunse pietrarul. Stăi şi-ţi mai dezmorţeşte mădularile.

20 Cald nu e, ce-i drept, nici aici, dar e mai la

adăpost decât afară, şi dacă te mulţumeşti să dormi pe jos, poţi să şi mii la noi.

— Ai, precum văd, două paturi.

— Pentru copii, întâmpină pietrarul; când vor fi

25 mari, o să doarmă ei pe jos, ca să mă răsfăţ eu în pat.

Acum intră şi Maria-Magdalena, rebegită ca vai de ea şi tremurând de frig.

Nu s-a născut încă omul care poate să vadă o femeie ca dânsa fără ca să i se deschidă ochii mari şi fără ca să

30 fie ispitit a alerga la dânsa ca să intre-n voile ei.

— Vai de mine! strigă dânsul. Cine, păcatele mele, te-a făcut să ieşi în cap de noapte pe timp ca acesta!? Stăi aici să te dezmorţeşti, şi dacă nu ţi-e silă, iată şi culcuş lângă fetiţă.

35 – Silă nu poate să-mi fie, răspunse ea, dar mi-e foame de-mi vine să leşin.

— Sunt nemângâiat, grăi dânsul. Am, ce-i drept, mai una, mai alta, dar nu pentru mine, ci pentru copii, ca să le dau în ziua cea mare, şi nu mă iartă firea să

40 le trag de la gură.

— Nici n-aş primi aşa ceva, răspunse ea. Mult te rog însă să vii cu mine şi să mă duci undeva unde putem să ne-ndulcim viaţa îmbucând ceva şi bând câteva pahare, ca să simţim că noaptea aceasta nu e

5 ca toate nopţile, ci rânduită pentru înveselirea inimilor.

Pietrarul iar se uită cu ochi mari la ea. S-ar fi rupt, dac-ar fi putut, în doi, unul care pleacă, iar altul care rămâne.

10 – Mă iartă – zise stăpânindu-şi firea – dar nu pot să-mi las copiii singuri în timp de noapte.

— Ei dorm şi nu ştiu nimic, grăi dânsa.

— Ar putea să se deştepte, întâmpină el, şi i-ar cuprinde spaima pomenindu-se singuri.

15 – Rămâne unchiaşul cu ei.

— Mai vârtos i-ar cuprinde spaima, răspunse el. Mai cuminte e să-l ei pe unchiaş, căci flămând o fi şi el.

Moş Crăciun şi sfânta spăsită se uitară unul la altul.

20 – Ăsta el grăi dânsul.

— Ăsta! zise şi ea.

Plecară apoi împreună, dar sacul şi-l lăsă Moş Crăciun în colibă, dimpreună cu cele ce mai rămăseseră în el, între care şi cununa cuvenită omului celui ade

25 vărat.

AZI GA IERI

Ne plimbam eu şi nepotul meu, fiul uneia dintre verişoarele mele, un locotenent de roşiori, prin crângul de la marginea orăşelului de sub poala munţilor, unde 5 venise să petreacă cu părinţii săi sfintele sărbători.

— De! – îi zisei urmând conversaţiunea de mult acum începută – mai multul ori mai puţinul mulţumirilor ce-ndulcesc viaţa atârnă fără îndoială de împrejurările în care suntem aruncaţi de-ntâmplarea

10 oarbă.

El se uită nedumerit la mine.

— Mie – grăi dânsul dând din umeri – îmi este parcă nu mă încumăt s-o zic aceasta. Prea mi s-a întâmplat adeseori să-ntâlnesc în calea mea oameni

15 care-şi îndulcesc în orişice împrejurări ei înşişi prin sine viaţa, şi iar alţii care se canonesc văzând lucrurile de-a-ndoaselea ori temându-se mereu de rele care nu li se întâmplă niciodată.

Poteca trecea de-a lungul pârâiaşului cu apă lim20 pe de ce se vărsa lin la vale.

Nepotu-meu se opri la marginea unui luminiş, care se-ntindea pe coasta din faţa noastră până pe un tăpşan, în mijlocul căruia se afla un păr pădureţ, pom cu trunchiul drept şi cu coroana deasă, rotundă 25 şi acum încărcată de flori.

— Uite! – urmă arătând spre tăpşan – chiar şi acolo mi s-a întâmplat aşa ceva. Era anul trecut, în timpul săptămânii luminate, zile cu soare, verdeaţă fragedă, înserări cu adiere răcoroasă. De câte ori treceam în plimbările mele pe aici, vedeam colo pe tăpşanul acela, sub părul înflorit, o idilă care mă5 neînta. Un domn şi o

doamnă, învederat soţ şi soţie, se jucau cu un copilaş de vreo doi ani, care din când în când râdea cu hohote ori chiuia răsfăţat de răsuna toată valea. Nu mă-ndoiam că fericiţii de acolo sunt părinţii cu copilul lor. „Frumoasă viaţă!” mi-am zis 10 şi, ispitit de dorinţa de a vedea mai din aproape pe cei ce se bucură de ea, am făcut la-ntoarcere ocol şi am trecut pe sub tăpşanul cel cu păr înflorit. Spre marea mea bucurie, m-am pomenit faţă-n faţă cu un vechi cunoscut, dl. Pintea, fostul meu profesor de 15 botanică şi de zoologie, un mic foarte simpatic om de vreo patruzeci de ani, bălan, cu mustaţa lungă, cu barba rară, cu părul cam creţ şi cu ochii albaştri, cu deosebire potolit şi blajin. Îşi mai aducea şi el aminte de mine, se bucura de revedere şi m-a prezen20 tat soţiei sale, o femeie cu cel puţin cincisprezece ani mai tânără decât el, mărunţică, oacheşă, cu obraji rumeni şi cu ochi vioi, atât de gingaşă în toate amănuntele fiinţei sale, încât îţi venea oarecum s-o ţii sub clopot de sticlă pentru ca nu cumva s-o atingă vreo 25 adiere mai aspră şi s-o pui la umbră ca să n-o ofilească arşiţa soarelui. Nimerindu-se să trec pe acolo tocmai când luau o mică gustare, ea mi-a oferit un ou roşu, pe care l-am ciocnit cu micul Cezărel, un băieţel plin de viaţă, oacheş ca muma lui, dar cu ochii albaştri 30 ai tatălui său, o adevărată păpuşă a păpuşichii, nu numai vioi, ci şi cu deosebire deştept. Am gustat apoi şi din cozonacul cu lapte, precum şi din nelipsita friptură de miel, şi am petrecut acolo un foarte plăcut ceas împreună, viu mişcat de neîncetata grijă pe care 35 dl. Pintea o avea pentru a-i săi. Era atât de bine ales locul unde-şi petrecuseră timpul. Pajiştea de pe tăpşan era deasă şi pe ici, pe colo, prin verdele ierbii fragede, se iviseră cele dintâi flori de primăvară. Pe sub copacii de la marginea crângului era plin de 40 viorele albastre, iar în părul încărcat cu flori albe bâzâiau albinele neastâmpărate. Pe ici, pe colo zbura prin faţa noastră câte un fluture. Într-un colţ de la deal se vărsa dintr-un şipot apă rece şi proaspătă, iar în tufişul din dosul şipotului cânta o privighetoare abia de ieri, de alaltăieri sosită.

5 – E frumos şi bine-n poieniţa aceasta! zisei eu.

— Aici să tot trăieşti şi să nu te mai saturi de viaţă! răspunse dl. Pintea. E atâta lumină şi-un aer atât de curat!

— Aici să vie cei mereu nemulţumiţi cu lumea 10 în care-şi trăiesc zilele, urmai eu.

D-l Pintea clătină din cap.

— Teamă mi-e că şi aici tot nemulţumiţi ar fi, grăi dânsul. Acreala din suflet se revarsă şi asupra împrejurimii şi le cotropeşte toate. Sunt mulţi oameni

15 care, căutând în lume ceea ce nu pot să găsească, n-aud şi nu văd din împrejurimea lor ceea ce poate să-i încânte, şi prin mijlocul lumii pline de amănunte încântătoare trec ca printr-un pustiu.

Pe-nserate ne-am întors în oraş, desfăşurând pe 20 drum mai dinadins gândul acesta, apoi nu ne-am mai văzut, căci eu a trebuit să mă întorc în garnizoana mea, şi abia toamna, târziu, după manevre, am mai putut să viu pe acasă.

Am trecut acum pe aici dinadins ca să-l întâlnesc 25 pe fostul meu profesor, care ca soţ şi ca tată îmi era încă mai simpatic de cum îmi fusese mai-nainte.

Nu l-am mai găsit aici, ci mai la deal, sub un stejar de la marginea drumului, unde el şedea pe un bolovan răzleţ, în vreme ce băiatul îşi petrecea timpul 30 adunând grămadă frunzele scuturate de vânturi tomnatice şi risipindu-le iar.

Nu mi se părea a bine că n-o găsesc şi pe ea acolo, dar tocmai de aceea eram strâmtorat şi mă sfiam să-i fac vreo întrebare în ceea ce o priveşte. 3 5 El îmi ghici în cele din urmă starea sufletească.

— Se vede că n-ai aflat, îmi zise; soţia mea a murit; copilul nu mai are mamă.

Foarte dureros atins, nu găseam vorbe să-mi dau pe faţă simţămintele şi m-am mărginit a-i strânge 40 mina.

— Mult mi-a fost şi încă mai mult era vrednică să-mi fie scumpă, grăi dânsul. Dumneata ai cunoscut-o: numai rar de tot se nasc asemenea femei. Mare mângâiere e să ai, ba chiar şi să fi avut asemenea soţie.

5 – Moartea nemiloasă, întâmpinai eu.

El clătină iar din cap.

— Să n-o zici aceasta grăi dânsul. Moartea e cel mai firesc şi mai uşor de-nţeles lucru, la care putem să ne aşteptăm în fiecare clipă. Cu totul altfel naşterea.

10 şi-n fiecare clipă mă întreb: „De ce s-a născut dacă nu i-a fost dat să-şi împlinească viaţa? de ce a fost înzestrată cu atât de mari şi de felurite daruri fireşti dacă nu i-a fost dat să se bucure în deplin şi să fericească pe alţii prin ele?”

15 – Da! am adăugat eu. Mare durere, dar ţi-a rămas drept mângâiere copilul, mare odor de copil.

— Copilul!? răspunse el. Eu cred că nu numai pentru mine, ci şi pentru mulţi alţi oameni, poate că pentru cei mai mulţi, soţia e neasemănat mai mult

20 decât copilul. Soţia ni-e scumpă pentru cele ce avem printr-însa, iar copilul ni-e drag pentru ceea ce ne făgăduim, pentru cele ce nădăjduim pe urma lui.

Am mai stat apoi mult de vorbă, căci el nu se mai sătura să-mi vorbească despre zilele pentru dânsul

25 neuitat de frumoase pe care le-a trăit cu răposata. Abia prin amurgul serii, când copilul a-nceput să se neliniştească, am plecat, în sfârşit, spre casă.

„Dacă e aşa – mi-am zis după ce m-am despărţit de el – în adevăr toate atârnă de felul în care-ţi

30 înfăţişezi lucrurile ce alcătuiesc lumea aceasta şi de la ceea ce aştepţi de la viaţă”.

Zilele acestea, înainte de Paşti, iar l-am găsit sub părul înflorit, acolo sus pe tăpşan, şi m-am dus cu inima încleştată la el, căci era singur, singurel.

35 Am stat timp îndelungat de vorbă, fără ca fie dânsul, fie eu să fi zis ceva despre cei ce petreceau odată aici ceasuri plăcute împreună cu dânsul. Era tot omul pe care-l ştiam, dar mai pornit parcă spre nduioşare şi cu inima mai primitoare pentru podoabele firii.

40 Era tot fraged verdele pajiştii, tot presărat pe ici, pe colo cu flori de primăvară, şi pe sub copacii de la marginea crângului era şi acum plin de viorele-Apa

şipotului era şi acum proaspătă şi rece, privighetoarea cânta-n desiş şi albinele bâzâiau zburând printre florile părului. Multă lumină se revărsa din soare 5 asupra tăpşanului, şi adierea vântului risipea-n aerul curat mirosul de flori.

— Vorba dumitale – îmi zise el într-un târziu – e frumos şi bine în poieniţa aceasta, îmi vine câteodată să zic chiar mai frumos şi mai bine decât odinioară.

10 când văzduhul nu era plin de reamintiri. La urma urmelor, vieţii îi dau dulceaţă şi farmec nu numai bucuriile pe care le ai, ci şi reamintirea mulţumirilor sufleteşti pe care le-ai avut.

MÂHNIRILE LUI TRICĂ

Trică era oltean precupeţ care cutreiera străzile Bucureştilor însoţit de un băiat de vreo cincisprezece ani, fiecare cu cobiliţa pe umăr, strigând mai unul, 3 mai altul: *„Oauă proaspete, oanălli*

Om cu deosebire mărunt, nu numai subţirel, ci totodată şi atât de scurt încât nu-l primiseră în oaste, el mai era şi sprinten ca o veveriţă, ţanţoş ca un cocoşel, iute atât la vorbă, cât şi la mişcări, totdeafl>O una vesel şi pornit pe glume, încât era o adevărată plăcere să stai de vorbă cu el.

Nu umbla Trică cu coşurile decât trei zile pe săpitămână. Marţea, joia şi sâmbăta. Alte trei zile punea calul la cotigă, pleca cu noaptea în cap şi cutreiera 115 satele de dimprejurul Bucureştilor, ca să adune oauă. Când era frumos timpul, ieşea la ţară şi duminica, precum şi zilele de sărbători, căci mai ales prin sate-şi găsea prieteni, cu care stetea mai bucuros la vorbă. Pentru ca să nu le iasă oamenilor cu gol în cale, 20 el lua cu dânsul, când pleca la ţară, mai aţă, ace, ibrişin, fluturei şi alte asemenea nimicuri pentru femei, mai rahat, fisticuri ori zaharicale pentru copii, şi nu cumpăra pe bani când putea să capete-n schimb pentru de aceste. Ştiind să potrivească lucrurile negus25 toreşte, toţi îl socoteau om care cumpără mai scump şi vinde mai ieftin decât alţii şi era cunoscut şi aşteptat pretutindeni unde se ivea.

Tot aşa şi-n oraş el avea casele lui unde era bucuros primit nu numai pentru că era hăzos, ci şi pentru că 5 oauale lui erau nu numai proaspete, ci totodată şi mari, încât el striga câteodată-n glumă: „*Oauă de cocoşi* îşi găsise muşterii pe la case unde era câte cineva care stetea de vorbă cu el şi nu cumpăra şi de la alţii… Socotindu-se dator a trece pe la muşterii săi de câte 10 ori iese cu coşurile, îi scocotea şi pe aceştia lipsiţi dedreptul de a cumpăra şi de la alţii.

Deoarece sunt şi oameni cărora oauale de raţă le mai plac decât cele de găină, Trică aduna, când raţele oauă, şi oauă de raţă, cărora le zicea „*oauă boiereşti11*, 15 dar pe acestea le ţinea acoperite, numai drept un fel de trufanda pentru unii dintre muşteriii săi.

Pentru „gloată” Trică avea-n coşurile lui, la timpuri potrivite, alte trufandale: mandarine, portocale şi lămâi, smochine, stafide, zaharicale ori pachete 20 de ciocolată, tot „bunătăţi” pe care le vindea de totieftin, „ca de dăruială”, zicea el, pentru îndulcirea lumii.

Potrivindu-şi astfel lucrurile, Trică era mulţumit când alerga din sat în sat să-şi adune marfa, mulţu25 mit era când cutreiera Bucureştii ca să şi-o vândă, mulţumit când mânca cu poftă şi durmea bine şi încă mai mulţumit când îşi număra banii şi făcea socoteala câştigului, puţin ce-i drept, dar totdeauna câţiva gologani mai mult decât ceea ce lui îi era de neapărată tre30 buinţă.

Nu avea nimeni să-i spună şi lui că nu e-n lumea aceasta fericirea cu putinţă.

Era, nu-i vorbă, şi-n viaţa lui o dungă neagră.

Văzându-l atât de mărunt, toţi îl luau peste umăr 35 şi pe ici, pe colo câte una mai îndrăzneaţă dintre fetele de seama lui îi zicea „*Prichindel*”. Ajuns însă la vârsta de treizeci de ani şi mulţumit de celelalte, el s-a împăcat încetul cu încetul şi cu aceasta.

Dacă n-o fi însă adevărat că nu e-n lumea aceasta fericirea cu putinţă, adevăr neîndoios e că dăinuitoare nu e fericirea omenească.

A ajuns şi Trică la zile în care i s-a întunecat cerul.

Întristat nu era, ce-i drept, dar i se făcuse, parcă, 5 lehamite de toate cele ce mai nainte-l încântau şi viaţa nu mai avea pentru el niciun farmec. Îşi pierduse omul voia bună, nu mai glumea, nu se mai bucura când îşi vindea oauale şi-i era, parcă, silă să poarte cobiliţa cu coşuri.

10 Trecuseră de mult zilele fericite când dedea oul cu cinci parale, dar tot se mulţumea să ieie patruzeci, câteodată şi cincizeci de bani pe oul de găină şi optzeci de bani pentru cel de raţă.

Deodată s-a pomenit că nu mai găseşte prin sate

15 oauale decât cu şaizeci de lei suta. Certatu – s-a el ici cu unul, colo cu altul dintre oameni, dar cei mai mulţi ţineau chiar la şaptezeci de lei.

E-nvederat că el câştiga mai puţin decât în trecut dacă lua optzeci de bani pe ou.

20 Nu era însă numai atât.

Doamna Vârleasca, femeie cu patru copii, al căreia bărbat era funcţionar la poştă, se făcu roşie ca racul când Trică îi spuse că nu poate să deie oul mai jos de optzeci de bani.

2 5 Ea cumpăra mai-nainte câte douăzeci-treizeci de ouă pe săptămână, pentru care dădea opt până la doisprezece lei. Dacă dădea şi acum tot atât, avea prea puţine oauă, iar dacă lua tot atâtea oauă, urma să dea bani îndoiţi; era oare cu putinţă ca să nu se

30 supere!?

— Nu vi-e ruşine să luaţi două piei de pe oml? grăi dânsa. Azi-miine o să ajungem să nu mai putem trăi.

Trică era şi el supărat şi avea cuvinte să fie.

— 35 Chiar şi dacă dânsa ar fi cumpărat tot atâtea oauă ca mai-nainte, el avea câştig mai mic şi supărare mare.

— De! cocoană – se tângui – eu ce să-mi faci? Eu ţi le-aş da bucuros chiar şi mai ieftine decât pân-acum, dar ţăranii le vând mai scumpe.

— 40 – Să nu le dai cât cer! stărui dânsa.

— Rămân fără de oauă, şi le cumpără alţii, în răspunse el.

— Să fie al dracului cine le-a scumpit! strigă cocoana, mulţumindu-se să dea tot cât a dat în trecut

5 pentru jumătate din oauă.

Trică înghiţi un nod şi plecă cu cobiliţa mai departe.

— Ce e cu tine, Trică? îi zise cocoana Zinca, nevasta pantofarului din colţ, care cumpăra de obicei numai

10 câte zece oauă pe săptămână. E de la un timp încoaceparcă nu-ţi sunt acasă toate caprele, iar acum ai mutră de om cătrănit.

— Apoi da, grăi dânsul, mi s-a înăcrit şi mie viaţar nu-mi mai priieşte nimic. Uite! chiar acum, pe aci

15 prin apropiere, mă dete una dracului pentru că nu-mi mai dă mâna să vând oauale tot pe preţul de mai –, nainte şi avea dânsa dreptate.

— Cum aşa? stărui cocoana Zinca.

Trică se scărpină-n dosul urechei şi rămase câtva 20 timp în chibzuiri. Era de tot lungă vorba pe care avea s-o pornească pentru ca să dea răspuns la-ntrebarea ce i se pusese.

— Nu-ţi va fi dând mâna să le dai, adăugă dânsa.

— Se-nţelege că nu-mi dă, zice el; sunt însă şi 25 eu de vină dacă s-au urcat preţurile. Să vezi. Mi-a căzut pe cap o belea de care nu am, dacă e vorba, să mă plâng, care mi-a stricat însă toate rosturile, încât nu mai ştiu ce să fac cu mine însumi… Ieşeam adică mai-nainte cu câtedoauă, trei, cel mult 30 patru sute de oauă şi câştigam din vânzarea lor destul ca să pot trăi bine şi să mai şi pun ceva de o parte… Mă bucuram deci dacă dumneata cumpărai cinci ori zece oauă, încă mai mare mi-era bucuria pe la casele undevindeam douăzeci ori treizeci şi umblam toată ziua 35 voios ca tot omul cu noroc. Acum nu-mi mai vine să mă bucur, urmă el. Mi se-nveselea inima când plecam de acasă şi-mi luam cântând cobiliţa pe umăr, ştiam că o să am o zi bună. Acum mi-e silă să plec şi iaucobiliţa cu coşuri numai pentru că aşa am apucat 4 o de când eram băiat şi mi s-ar urî dac-aş sta acasă.

— Nu mi-ai spus încă de ce, îl întrerupse cocoana Zinca.

— Să vezi, zise el iar. O să râzi de mine dacă-ţi voi spune, şi-o să zici că sunt scurt nu numai la trup.

5 ci şi la minte.

— Poate că nu! întâmpină dânsa.

— S-a ivit, urmă Trică, prin sate un neguţător care adună oauă ca să încarce vagoane pentru străinătate. Pretutindeni însă oamenii îi spune, da, că au.

10 ce-i drept, oauă, dar nu le vând decât precupeţului care le-a cumpărat pân-acum. M-am pomenit dar cu neguţătorul la mine: stăruia să adun oauă pentru dânsul, că mi le plăteşte bine, nu cu zecile, nici cu sutele, ci cu miile.

15 – Ei bine! strigă cocoana Zinca. Asta e comoară, comoară nesecată.

— Ar fi, cocoană, răspunse el, dacă n-ar mai fi la mijloc şi alta. După cum pe mine mă taie acum capul, oauale de la găinile noastre noi şi numai noi avem să

20 le mâncăm. Dacă le trimitem din ele şi altora, rămân pentru noi prea puţine şi se scumpesc, iară eu, care umblu cu coşuri pline de oauă, fac o prostie dacă scumpesc oauale. Lasă că-mi asupresc muşteriii, de mi-e ruşine să mă mai uit în ochii lor, dar mă păgubesc

25 f: pe mine însumi, căci nu mai pot să vând tot atâtea oauă ca mai-nainte.

— Nu cumva te-a pus păcatele să nu primeşti şi acum îţi pare rău?!

Trică se strâmbă a râde.

30 – Aş! – grăi dânsul – unde e omul care nu râvneşte la câştig, fie chiar şi nelegiuit, şi e-n stare să-şi stăpânească poftele? îi stă Necuratul fiecăruia la spate şi-l ispiteşte, împingându-l spre păcat. Rău mi-ar fi părut dacă n-aş fi primit, dar bine nu-mi pare

35 nici c-am intrat la-nvoială cu neguţătorul acela. Chiar ieri, nu mai departe, i-am dat câteva mii de oauă şi am câştigat dintr-odată cât nu puteam să câştig nici alergând săptămâni de zile eu şi băiatul cu coşurile-n cobiliţă de la casă la casă.

— Dacă e aşa, ce te mai plângi!? zise cocoana Zinca-

nvioratã. Azi-mâine o sã te vãd om cu stare.

Tricã iar se strâmbã, dar acum a nãcaz.

— N-am nevoie de stare, întâmpinã dânsul. Ce sã 5 fac cu ea!? Mie îmi era destul ceea ce aveam.

— Auzi vorbã!? stãrui dânsa. Te-nsori şi tu şi ai casã plinã de copii.

Tricã se uitã lung la ea.

Mai-nainte, când toate îi mergeau în plin, nu sc. 10 mai supãra când ici una, colo alta îi zicea: Prichindel. Acum i se urca sângele-n cap când scãpa vreunul vorbe ca ale cocoanei Zinchii.

— Lasã-mã, cocoanã, zise, şi nu mã mai lua-n bãtaie de joc. Sã mã-nsor!? Cine o sã se mai încurce

15 cu o pocitanie ca minei? Nu, cocoanã! Averea e pentru cel ce ştie ce sã facã cu ea. Ce folos de câştigul de care nu te poţi bucura!? urmã el. Când i-am banii, mi-e parcã mã arde palma ca şi când i-aş fi furat... Vãzând adicã ţãranii cã adun oauã multe, ei au început sã facã nazuri 20 şi-n timp de vreo zece zile au urcat preţul cu câte trei bani la ou.

— Ce-ţi pasã!? strigã dânsa. Dacã-l cumperi cu trei, îl dai cu cinci mai scump.

— Nu-i aşa, cocoanã! rãspunse el. Oauale nu sc. 25 scumpesc numai pentru neguţãtorul acela, ci şi pentru muşteriii mei de la Bucureşti. Mai-nainte eram prieteni buni eu şi ţãranii şi ne bucuram, ei cã-mi pot vinde şi eu cã pot cumpãra, iar acum ne târguim ca ţiganii, ne supãrãm eu pe ei şi ei pe mine şi ne despãrţim 30 învrãjbiţi. Tot aşa aici la Bucureşti, toţi se uitã chiorâş la mine când le cer mai mult pentru oauã, şi-ţi spusei cã l-a dat una dracului pe cel ce-a scumpit oauale, iar acela sunt eu.

— Ce-ţi pasã, Tricã!? îl mângâie cocoana Zinca. 35 Parcã n-ai cui sã le vinzi oauale! Dar mie, urmã dulceag, mie mi le dai tot ca mai-nainte.

— Nu se poate, cocoanã 1 Nu-nţelegi cã nu se poate 1? zise el ridicându-şi coşurile şi plecã mai buşumflat, mai posomorât, mai cãtrãnit de cum fusese.

4 o Totuna îi era lui acum dacã ea cumpãrã ori nu fie

zece, douăzeci, fie chiar cincizeci de oauă.

Intra mai-nainte nechemat în curţile muşteriilor lui, iar acum, mai ales după cele ce păţise, îi era oarecum silă să intre, ci se oprea la poartă, strigând aşa, mai cu jumătate *de gură*: *„oauă de găină*, *oauă proaspete*, 5 oauă!” Dacă nu ieşea nimeni să-l cheme, el se ducea posomorât la altă poartă.

Preţurile nu se urcaseră însă numai pentru dânsul, alţii vindeau chiar mai scump decât el, şi mai ici, mai colo, se ivea câte cineva care striga: *„hai*, *Trică*, 10 *hai*” Vindea el, vindea, şi se-ntorcea acasă cu coşurile goale, dar obosit şi dezamăgit. Erau trecute zilele frumoase pe care le petrecea umblând voios de ici până colo.

Aduna mereu, aduna, azi mai mult decât ieri, 15 dar voia bună de mai-nainte nu şi-o mai găsea şi-ntruna zicea-n gândul său: „Mai bine sărac şi flămând decât bogat şi mereu sătul!”

Miere să fie însă, că muşte sunt ca să se adune la ea.

20 A trecut primăvara şi vara, trecut-a şi toamna şi a venit iarna, iar Trică încetul cu încetul s-a nviorat, s-a pornit din nou pe glume şi, cuprins de simţimintul că nu-i este destul ceea ce are, se bucura şi când vindea fie chiar numai trei oauă. 25 – Ce e cu tine, Trică? îi zice cocoana Zinca. Te văd iar cum erai odinioară.

— De! răspunse el. Nu mai adun numai pentru mine. Vorba dumitale: suntem eu şi ea, şi mâine, poimâine, s-ar putea să fim şi mai mulţi. Orişicit ar fi, nu e

30 prea mult!

— Vorba e că sporişi preţul oauălor, adăugă cocoana Zinca cu oarecare răutate.

Trică rămase o clipă zăpăcit.

— Dacă n-o făceam eu – îi răspunse apoi – o 35 făcea altul, şi pentru voi totuna era.

DIN VALURILE VIEŢII

Era toamna, câteva zile înainte de Sf. Dumitru, o zi luminoasă şi destul de caldă, şi ei cinci – Gheor5 glie al Chelului cu nevastă-sa Bucura, Nae Răstoc cu nevastă-sa Maria şi Ilie al Ioanei, flăcău scăpat de curând de la oaste –

plecaseră din sat de la ei, de pe Argeş, la Bucureşti, ca să-şi caute de lucru şi să nu-şi petreacă iarna zgribulind cu mâinile în sân.

10 Sosi Li seara pe la nouă la Bucureşti, şi-au luat desagii-n spinare şi-au pornit aşa pe jos spre Dealul Spirii, unde Ilie le ştia gazdă un om din satul lor, Ilie cu Nae şi cu Maria, ca mai tineri, înainte, iară Gheorghe cu Bucura, care erau mai trecuţi acum, ceva

15 mai în urmă.

În faţa bisericii Schitu-Măgureanu, care le cădea-n stingă, la loc mai ridicat, Maria se opri pe o clipă.

Deasupra scării, la intrarea bisericii, zărise o boccea, o legăturică, aşa ceva.

20 Ea se uită-mprejur şi, nevăzând pe nimeni prin apropiere, porni iute spre biserică şi urcă scările, ca să ia bocceaua, orice va fi.

— Vai de mine! un copil! şopti ea speriată şi, ridicând copilul, se întoarse cu el oarecum pe furiş

25 la ceilalţi.

— Asta se-ntâmplă aici la Bucureşti în fiecare zi, grăi Nae, care ştia multe.

— Tocmai i< fiecare zi nu, întâmpină Ilie, dar sunt multe femei care-şi leapădă astfel copiii.

— Păcătoasele! Ar trebui să le ardă de vii! grăi Maria, care avusese şi ea un copil, dar îi murise.

5 Ce-ar fi fost adică dacă nu l-aş fi găsit eu? Ar fi murit până mâine, sărăcuţul. De vii să le arzi!

— Dar ce să facă dacă nu pot să poarte grijă de el!? zise Ilie. Tot e mai bine să se prăpădească decât să tânguiască o viaţă chinuită. O să-l ducem la Secţiune.

10 – Şi ce face Secţiunea cu el? întrebă Maria.

— Îl duce la primărie, răspunse Ilie, iar primăria-l dă-n seama unei femei, ca să poarte grijă de el.

— Dar femeie sunt şi eu, grăi Maria. Zău, Nae, haid să-l ţinem noi, că ne aduce noroc. Nu numai

15 aşa din întâmplare a fost că tocmai eu l-am găsit.

Nae era şi el om.

Un căţel să vezi aruncat la marginea drumului, şi tot

te prinde mila. Mai ales după ce l-au văzut mai de aproape şi s-au încredinţat că e băiat, mare fru

20 museţă de băiat, el ar fi stăruit, chiar şi dacă n-ar fi voit ea, să nu ducă copilul la secţiune.

Nici nu l-au dus.

Sosiţi la gazdă, Nae ar fi fost în stare să răscoale Bucureştii ca să găsească o ulcică de lapte pentru ce

25 pil şi mare îi era bucuria când vedea că, flămând cum era, suge copilul şi din linguriţă.

— Pui de drac! – zise el – ăsta nu piere.

— Măi Nae, grăi Gheorghe uitându-se şi el cu mulţumire la copil. Nu eşti, pare-mi-se-n toate min

30 ţi le. Ce-o să faci tu cu copilul la Bucureşti? Sunteţi încă tineri şi-o să aveţi voi copiii voştri. De ce să mai iei şi ce-au lepădat alţii? O să-ţi pară rău şi n-o să ştii cum să scapi. Aş mai înţelege să-l luăm noi cu Bucura, că mi-au murit trei copii în patruspre

3 5 zece ani de când suntem căsătoriţi şi nu mai avem acum nădejde de alţii.

Aşa au stat de vorbă până târziu după miezul nopţii, minunându-se cât de frumos e băiatul, cil de cu poftă mănâncă şi cât de bine doarme.

40 Nu-i trecea însă nici unuia prin minte să se întrebe dacă e botezat ori nu copilul şi cum are să-i zică. Va fi fost, poate, în scutecele altfel curate vreun bileţel, dar dac-a fost, s-a pierdut, şi abia ziua următoare s-a pomenit Bucura cu gândul c-o fi vreo spurcăciune de neamţ, ba poate de ungur.

5 – Să-l ducem la Secţiune! strigă acum Maria, care cu asemenea gând nu se putea împăca.

— Ba să-l botezăm, întâmpină Nae. Ce adică dac-ar mai fi fost botezat? Două botezuri nu strică, şi botezat o dată-n legea ta, e om ca toţi oamenii.

ÎO – Tare eşti cuminte, măi! grăi Gheorghe. Dar nu e popă care ţi-l botează fără bilet de la primărie. Nu vezi tu că omul nu e al lui Dumnezeu, ei al stăpânirii, şi numai cu voia stăpânirii poţi să-l dai şi-n seama Domnului!? Ai să te duci cu el la primărie, să-l 15 dai acolo drept copil al tău,

să iei bilet, şi-apoi ţi-l ia şi popa în rândul creştinilor, că slugă al stăpânirii e doară şi el.

Asta tot nu voia Nae s-o facă.

— Lasă c-o fac eu, zise Gheorghe, care era mai în20 drăznel.

Bucura, mai de drag, mai ca să nu supere pe bărbatul ei, se-nvoi şi ea, şi Gheorghe se duse la primărie, luând cu dânsul pe Ilie şi pe Nae ca mărturii. I s-a şi dat apoi biletul că-n ziua cutare a lunii cu25 tare din anul cutare s-a născut copil de sex masculin din căsnicia legiuită a lui Gheorghe Chelul cu Bucura a lui Precup şi i s-a dat numele Bucur, iar două zile-n urmă s-a făcut şi botezul.

Acum, când avea dovadă neîndoioasă că copilul 3 o e sânge din sângele lui şi carne din carnea lui, abia acum îşi dedea Gheorghe seamă că s-a-ncăreat cu „Doamne-ajută”.

Mai întâi şi mai întâi îi erau nesuferiţi Ilie şi Nae şi iWaria, care ştiau că biletul de la primărie e o do35 vadă mincinoasă, şi-i era nesuferit gândul că dânşii vor spune adevărul. Nu doară că s-ar fi temut că fie poliţia, fie primăria, fie altcineva-n lumea aceasta va lua copilul de la dânsul. Asta nu, căci de copii azi toată lumea fuge, toţi te plâng când le spui că ai 40 copii, şi dacă vrei, călătorind pe calea ferată, să stai în lărgime, n-ai decât să iei un ghiomotocân braţe, ca oamenii să creadă că ai vreun drac de copil la tine. Azi sărac să fii şi prost ca să te bucuri că ai copii. Nu, de aşa ceva nu se temea Gheorghe, dar ţinea ca copilul el însuşi, dacă va trăi, să nu afle niciodată că Bucura nu e mama lui cea adevărată. Nu mai voia dar Gheorghe să-i vadă-n ochi pe Ilie şi pe Nae şi pe Maria şi-i venea să plece de la Bucureşti, ca să nu-i mai întâlnească. Dar Bucureştii sunt mari şi copilul era încă mic: n-avea nevoie să plece, dar nici împreună cu vreunul din ei nu voia să intre la lucru.

Ce să facă apoi cu copilul? Să-l dea la doică şi să muncească el şi Bucura, ca să poată plăti pentru el?

Asta Bucura o dală cu capul n-o voia.

— De ce adică l-am luat dacă-l dau? zicea dânsa. Copilul trage la cinn-l hrăneşte şi poartă de grijă de el, şi

eu vreau ca la mine să tragă, şi-o să-mi fie şi mic mai drag dacă mă căznesc cu el. De ce mi-e copil de suflel? Vreau să ştiu, că eu i-am păstrat viaţa, eu l-am făcut sufleteşte.

A rămas dar să facă ea ce va fi ştiind cu el: dar de la ea să nu-l deie. Acum însă dânsa nu mai putea să intre în slujbă, cum fusese vorba, ci trebuia să stea cu copilul ei.

— Uite, zise el, o să ne mai strâmtorăm, o să ne mai tragem de la gură şi-o să răzbim cumva.

l'este câteva zile el a intrat căruţaş la primărie, iar ea a început să spele pentru alţi căruţaşi care nu erau însuraţi şi putea să poarte în toată tigna grijă de Bucuraş al ei, care sugea cu multă poftă din linguriţă, dădea din mâini şi din picioare când îl îmbăia şi dormea ca un pui de bursuc.

Deodată însă el o pornit-o pe plâns, nu mai dormea, nu mai voia să mănânce şi pierea văzând cu ochii.

Aleargă Gheorghe după doctor.

— Apoi nu-i aşa, femeie, grăi doctorul, dacă ţi-a pierit laptele şi nu poţi să dai copilul la doică, n-ai să-l hrăneşti parc-ar fi om mare, laptele de vacă e prea gras pentru copil: ai să-l îndoieşti cu apă, acum la început una şi una, apoi din ce în ce mai puţină apă, şi să-i pui şi zahăr. Altfel ţi se prăpădeşte copilul, şi-ar fi păcat de el, că e foarte voinic şi de o mare frumuşelă.

El îi arată apoi cum are să pună laptele în sticle bine îndopate, să aşeze sticlele în apă clocotitoare, 5 ca să fiarbă laptele din ele, şi să i-l dea apoi copilului căldicel, fie cu linguriţa, fie din biberon, ţinut totdeauna în apă curată.

— Aşa am să fac, domnule doctor – grăi Bucura, viu îngrijată – şi aşa a şi făcut. Era, ce-i drept, 10 multă bătaie de cap, dar copilul creştea şi se făcea din ce în ce mai bucălat şi mai drăguţ.

Gheorghe se bucura şi el. dar era din ce în ce mai pus pe gânduri.

El căruţaş la primărie şi tată la aşa copiii? 15 Acum tot mai niprgea, dar îi era greu când se gândea că copilul o să crească şi-o să înţeleagă şi n-o să fie mulţumit cu aşa tată.

Ce-ar fi putut el să facă pentru ca să dea înainte!?

Se pricepea la dulgherie, aşa cum se face ea la 20 ţară, ba făcuse, la nevoie, şi roate şi căruţe, aşa mai din topor, şi mai ales asta-l şi adusese la Bucureşti, unde dulgherii găsesc de lucru mai uşor decât la ţară, însă numai în timpul verii. Aştepta dar primăvara, ca să înceapă a lucr. şi cu barda şi cu ferăstrăul. Ciş25 tiga trei, patru, ba în toiul lucrărilor chiar şi cinci lei pe zi. Tot nu era însă om. Ţinea să fie de capul lui când o să-i ajungă copilul destul de mare ca să poată judeca.

Mare lucru e grija când îl cuprinde pe om. Umbla, 3 o când n-avea altă treabă, aşa buimac şi-şi bătea capul cum să facă şi cum să dreagă ca să se pună şi el în rând cu oamenii şi se cutremura când se gândea că Bucur tot ar putea să zică odată „Nu, ăştia tot nu sunt părinţii mei!” 3 5 „Bani să fie, că toate se fac!” îşi zicea el adeseori, şi ar fi fost în stare să râcâie în pământ., să înşele, să mintă, să fure ca să facă bani şi să poată începe ceva aşa, mai de capul lui.

Îi venea câteodată să-l ia pe copil şi să-l ducă iar 40 pe scările bisericii, de unde-l luase Maria, dar lucru acesta nu mai era cu putinţă.

Multe poate însă omul când vrea cu tot dinadinsul.

„Nu – zise el în cele din urmă – dulgherie nu, ci rotărie”.

5 Fusc – se în mai multe rânduri pe la obor şi văzuse care şi căruţe, se dumirise asupra preţurilor cu care se vând, şi el ştia acolo în sat la el şi prin împrejurimi o mulţime de lemn bun pe care-l putea cumpăra pe preţ de nimic. Dacă nu putea şi nu putea să adune 10 destul ca să-nceapă el de sine, nu era lucru mare să găsească un tovarăş. La urma urmelor, vorba e să cumperi azi ieftin şi să vinzi mine ceva mai scump, să te foloseşti tu din ceea ce ştii şi să le faci un bine şi celor ce cumpără, şi celor ce vând. 15 Mai stătea dar căruţaş la primărie, dar numai ca să adune acolea patruzeci, cincizeci de lei pentru arvună, iar de Paşti s-a dus acasă, a arvunit şi s-a-ntors cu cinci care de lemne, pe care le vânduse chiar mai-nainte de a le fi arvunit.

— O De târgul Moşilor a venit apoi cu zece care, iar pe toamnă s-a învoit cu Lică Olteanu, care avea rotărie în dosul Oborului, să lucreze-n tovărăşie – două pentru Lică şi una pentru el.

Iară Bucur al Bucurei creştea şi se lacca din ce 25 în ce mai neastâmpărat şi mai drăcos, încât ochii tuturor a se opreau asupra lui.

Aşa a şi rămas. Lasă că-l răsfăţa şi Bucura, dar îl năravea şi lumea cealaltă, căci mult era vioi şi deştept şi fiecare ţinea să-l înveţe câte-o ştrengărie, 30 iară el le prindea pe toate şi-apoi nu se mai lăsa de ele, şi când era băiat de cinci ani, îl ştia toată lumea de prin împrejurimile Oborului şi mulţi se-ntrebau: „Ce-o să iasă din ăsta!? 11

— Ce să iasă? om ca toţi oamenii, zicea Gheorghe, 35 deşi mai stătea şi el pe gânduri când vedea că sare băiatul şi la mă-sa când aceasta nu intră-n voile lui şi se supăra când vedea că dânsa râde de obrăzniciile lui, căci, de! obrăznicia e la copil lin semn de deşteptăciune.

— Ăsta nu piere! zicea dânsa când îl vedea că senfige-n toate. Se pricepe la toate şi nu se sperie de nimic.

— Dar o să sfârşească-n fundul ocnei, ziceau alţii.

5 Nu, aşa ceva nu le trecea prin gând nici Bucurei, nici lui Gheorghe, nici altora care-l ştiau mai de aproape, căci era-n firea lui o duioşie fără de seamăn. Sărea el la mama lui, dar peste puţin tot el venea la dânsa plângând şi plin de căinţă, ca s-o mângâie, şi nu 10 era în stare să vadă pe cineva plângând fără ca să plângă şi el, nici să calce fie măcar şi numai un vierme sub picior. De aceea îl şi iubeau toţi, parcă n-ar fi fost numai al lui Gheorghe şi-al Bucurei.

Supus însă şi ascultător nu era Bucur faţă cu ni15 meni, stăpânirea nimănui n-o primea, şi asta îi făcea pe unii să creadă că nici însuşi pe sine n-o să fie în stare de a se stăpâni.

II

Mare şi necurmată mulţumire sufletească au avut 20 Gheorghe şi Bucura după ce l-au dat pe Bucur la şcoală. Era şi acum tot neastâmpărat şi obraznic şi-şi bătea joc de

alţi copii, şi de mulţi oameni mari, dar la şcoală nu-i trecea nimeni înainte, nici la învăţătură, nici la purtări. Era, ce-i drept, îndrăzneţ şi 25 faţă cu învăţătorii, dar şi putea să fie, căci le plăcea şi lor să se fălească cu dânsul pe la examene, ori când li se făcea vren inspecţiune şi-l scoteau la iveală, parcă din vrednicia lor era mai presus de alţii.

Nici acum însă Gheorghe nu se da cu ochii închişi 30 bucuriei care-l cuprindea, şi sletea pe gânduri de câte ori venea vorba de viitorul băiatului.

Avuse Maria dreptate. Copilul a adus noroc. Ce-i drept, din vrednicia lui, dar din îndemnul pornit din dragostea către copil, Gheorghe ajunsese om, 35 care putea să-şi ţie copilul la învăţătură, dar nu voia să şi-l înstrăineze, şi încă mai mult era cuprinsă Bucura de simţimintul că cu cât mai mult se înalţă el, cu atât mai puţin îi este ea mamă.

— A, zicea dânsa, câte mame n-am văzut plângându-şi copiii înstrăinaţi. Au muncit din greu, au adus jertfe şi au sângerat pentru dânşii, iar lor, după ce s-au ridicat o dată, li-e ruşine să le mai zică-n faţa lu'

5 mii „mamă" şi se simt umiliţi când copiii lor îşi sărută bunica, dacă vor fi ajungând vreodată s-o facă aceasta.

Dar ce să facă cu el?

Era de doisprezece ani abia: ce să facă cu un băiat

10 de doisprezece ani, care sufleteşte e prea dezvoltat pentru vârsta lui?

— Să rămâie aci lângă noi, grăi Gheorghe. Cu cât e mai deschis la cap, cu atât mai uşor şi mai repede merge înainte. Deşteptăciunea nu e păcat şi te l'ieri

15 ceste în toate împrejurările. Hamal să fii, şi tot te simţi mai bine-n pielea ta dacă nu eşti prost.

Bucur nu prea ţinea nici el să urmeze cu învăţătura. Învăţase bine cât a umblat la şcoală, fiindcă îi era uşor lucrul acesta şi nu-l ierta firea să stea în

20 dosul altora, dar tot mai plăcut i se părea, la urma urmelor, să umble de capul lui decât să se pună sub porunca învăţătorilor, pe care, obraznic cum era, îi socotea

adeseori şi cam proşti din născare, şi rău îndrumaţi.

25 Da, dar un băiat de doisprezece ani, chiar şi dacă n-ar fi ca dânsul, începe să fie băietan, nu mai face drăcii copilăreşti, ci umblă după alte bazaconii şi are să fie pus la muncă grea şi întinsă, ca serile să-l biruie oboseala şi să-l răpună somnul.

30 Bucur însă nu era ţinut aşa. Lasă că la treabă nu prea puteai să-l iai, dar stetea toată ziua înfundat în vreun ungher şi citea romane de prin *Adevărul*, de prin *Universal* ori de prin alte publicaţiuni făcute pe timpul acela spre a exploata păcatele cititorilor

3 5 lipsiţi de cultură, iar când nu citea, umbla bezmetic prin lumea plină de hoinari şi de derbedei în care se pierd pungaşii de prin mahalalele despre Obor şi care-şi petrec nopţile prin cafenelele din Calea Moşilor şi pe la „completurile" din partea locului.

Simţea acum şi Gheorghe că tot e bună şi şcoala pentru ceva şi l-a dat la liceu, nu ca să învele, ci ca să nu rămâie hoinar.

Toamna viitoare apoi, băiat de treisprezece ani, 1. – a dat ucenic la o băcănie din Calea Moşilor.

Ar fi nimerit-o poate bine dacă băcănia ar fi fost o adevărată băcănie, dar băcăniile sunt şi localuri unde oamenii se „cinstesc". O ţuică şi încă una, un pelin şi încă unul, până ce nu iese din „cinste" chef în toată regula.

A stat vreo două săptămâni băiatul, apoi Bucura s-a pomenit cu el. Zicea c-a plecat, dar neguţătorul spunea că el l-a gonit.

Aşa, ori aşa, bine nu era, şi încă mai rău a fost apoi lunile viitoare, în care Bucur a schimbat încă trei stăpâni. Partea cea mai mare a timpului o petrecea înhăitat cu fel de fel de puşlamale mai în vârstă decât dânsul.

— Bine, măi – îi zise într-una din zile Olteanu – nu ţi-e milă de bieţii tăi părinţi?

— Să mai rabde şi ei dacă m-au făcut, că eu nu i-am rugat cu căciula-n mină să mă facă, şi-o să-mi vie şi mie minte când voi fi ca dânşii.

N-au auzit nici Gheorghe, nici Bucura vorbele

acestea, dar le simţeau în fiecare zi şi se amărau în sufletele lor. Rău însă tot nu le părea de ceea ce au făcut, căci de fapta în adevăr bună pe care o săvârşeşte omul, orişicum ar ieşi lucrurile, niciodată nu se căieşte.

— Ştii ce? îi zise într-una din zile lui Gheorghe dl. Nedelcu, care avea bărbierie în piaţa Sf. Gheorghe. Să mi-l dai mie. Băiatul e frumuşel, deştept şi îndemânatic; o să iasă din el bărbier de frunte, şi bărbieria e meserie uşoară şi mănoasă.

— Numai să voiască şi el, răspunse Gheorghe, care era şi el de părerea că minunat bărbier ar ieşi din băiatul lui.

„Numai să voiască!?”

Dar Bucur voia totdeauna orişice i-ar fi zis, numai că voinţa nu-i era statornică. Voia dar şi acum, ba parcă era chiar încântat de gândul c-o să se facă bărbier.

Peste vreo două săptămâni însă i s-a urât. Prea mult trebuia să stea aşa gură-cască, aşteptând fără 5 de nicio treabă să vie cineva ca să se tundă ori să se radă.

Iar s-a întors dar acasă.

Acum Gheorghe şi Bucura erau foarte amărâţi, nu însă pentru că nu s-ar fi aşteptat, poate, la aşa ceva, 10 nici pentru că erau sătui de bătaia de cap pe care ţi-o făcea băiatul.

În gândul lor Bucur era tot băiatul cu firea duioasă, care nu era-n stare să-i facă nimănuia nici cel mai mic rău, dar năvalnic şi uşuratic, şi nu o dată-şi zicea 15 Gheorghe că e ca vinul bun şi tare când se află-n fierbere.

Ceea ce îl supăra pe Gherghe şi pe Bucura era că tocmai acum îl adusese piaza cea rea pe la dânşii pe Ilie, care, aflând cele petrecute, îi plângea că n-au 20 dus, cum zisese el, copilul la Secţiune, şi l-au crescut, ca să le amărască zilele.

Nu le era chiar nici de aceasta, dar se temeau că el o să-i vorbească şi lui Bucur tot aşa.

Aşa s-a şi întâmplat. În adevăr Ilie nu aştepta 25 decât să-l prindă într-un colţ pentru ca să-l ia de scurt să-l înfrunte.

— Bine, măi, îi zise, mai ai tu obraz de om!? Bieţii ăştia de oameni, care te-au adunat de pe uliţi ca să te crească, să nu aibă decât amarpeurma ta!?

3 o Bucur îi râse în faţă. Cum l-au adunat de pe uliţă!?

Nu-şi ştia el actul de naştere, dovadă neîndoioasă dată de ofiţerul stării civile din capitală!?

— Degeaba râzi, urmă Ilie, că eu ştiu ce vorbesc. Am fost acolo când te-au găsit pe treptele bisericii

35 Schitu Măgureanu şi eu sunt unul dintre cei doi oameni pe care i-a dus cu dânsul la primărie ca mărturii când s-a dus să spună că te-a născut Bucura lui. Nu eşti copilul lor, nu, şi te-nşală când îţi spun că eşti.

Bucur se cutremură în toată fiinţa lui şi se făcu 40 alb la faţă.

Nu putea încă să creadă ceea ce îi spunea Ilie, dar îi era destul c-o spune cineva şi o şi crede pentru ca într-o clipă să i se înfăţişeze lumea cu totul altfel de cum o ştiuse mai-nainte, şi cea dintâi pornire a lui 5 era să-l lovească în cap pe acest cineva ca să n-o mai spună.

Nu putea s-o creadă, dar în curând nu se mai îndoia şi-i venea să-şi ia lum a-n cap.

Cum!? Oamenii aceia, cărora nu li-e nimic, care 10 l-au adunat de pe uliţă, care au ostenit atâta pentru dânsul şi-au adus atâtea jertfe şi pe care el de atâtea ori şi atât de greu i-a mâhnit, nici chiar în clipele de amărăciune n-au scăpat fie chiar şi numai o vorbă cu înţeles îndoios, atât de mult au ţinut să nu-l jigneas15 că! fără el!?

Acum întâia oară în viaţa lui şi-a dat seama ce va să zică iubirea de oameni, despre care i se vorbise atât de adeseori în şcoală.

„O, nu! nu din simţământ de datorie, ci din cea mai 20 curată iubire au făcut ei ceea ce au făcut şi-au răbdat şi nădăjduiesc, îşi zise el şi plânsul îl podidi. Şi dacă o face aceasta cel ce nu ţi-e nimic, ce nu e-n stare să facă cel rânduit de Dumnezeu să-ţi fie părinte trupesc!?” adăugă el, acoperindu-şi faţa cu amândouă minile. 25 „O! – zise iar cu glasul înecat – înspăimântător ce nenorocită trebuie să fi

fost femeia care m-a născut pentru ca să-şi lepede copilul pe care alţii l-au luat cu atâta iubire în puterea lor de grijă”.

A fost scurtă această zguduire sufletească, dar în ea 30 s-a pierdut veselia zburdalnică a vieţii lui.

Cu sfială religioasă se apropia de aici înainte de părinţii lui sufleteşti, şi cel mai statornic gând al lui era să le îndulcească viaţa. Nu putea să-şi închipuiască ispită atât de mare ca să n-o înfrunte când se gândea c-ar 35 mâhni pe părinţii săi dac-ar săvârşi fapta spre care se simţea împins, nici bucurie atât de mare ca să nu fie înecată de duioşia ce-l cuprindea gândindu-se la nespusa nenorocire a femeii ce l-a născut.

— Nu ţi-am spus eu că are să se potolească!? grăi 40 Gheorghe uitându-se în ochii Bucurei, care se umezeau totdeauna când vorba venea la băiatul ei.

Tot aşa zicea şi dl. Nedelcu, care peste câteva săptămâni li se lăuda tuturor a ce giuvaier a scos el din dezmăţatul de la Obor şi era fericit când putea să-i spună cuiva cum a făcut se l-a scăpat pe Bucur de la peire 5 sigură.

— Să ştii, domnule, cum să-l iai şi cum să-l ţii de scurt, zicea el, nici prea-prea, nici foarte-foarte, aşa, între ele, mai cu binele, mai cu asprimea. Ai fi crezut că azi-mine ajunge la serviciul de antropometrie, şi-l 10 vezi acum? îţi place? Eu mă bucur mai ales de bieţii lui de părinţi, cari sunt oameni simpli, dar foarte cumsecade.

Şi nu exagera dl. Nedelcu: în adevăr mult ar fi trebuit să alergi ca să mai găseşti un băiat cum aşa dintr-o 15 dată se făcuse Bucur.

Mai întâi şi mai întâi era de o curăţenie chiar şi la bărbieri de tot rară, poleit ai fi putut să zici.

Încă mai rară în felul ei era cuviinţa lui. Modest şi foarte rezervat, dar totdeauna atent şi îndatoritor, 20 un om care toate le vede şi nimic nu uită. El vorbea puţin, dar totdeauna răspicat şi încet şi mai ales în vocea lui se dedea pe faţă firea cea duioasă pentru care Bucura-l iubea atât de mult. Era destul să-ţi zică el: „Bună ziua!” pentru ca să

intri în voie bună în „salo25 nul” domnului Nedelcu şi să ieşi cu gândul de a te mai întoarce.

Deşi potolit însă şi foarte cu măsură, el era sprinten şi atât de îndemânatec, încât ar fi fost în stare să răstoarne-n dosul tău scaune şi mese fără ca să le auzi 30 căzând.

Aşa-şi închipuia el că trebuie să fie un bărbier adevărat.

Mai e însă un lucru ce n-are să-i lipsească bărbierului.

35 Una din părţile neplăcute ale vieţii e nevoia de-a sta la bărbier ca să te radă ori poate chiar să te tundă. Mare canon! Bărbierul cumsecade are dar să-şi facă treaba nu numai bine, ci totodată şi iute, cu cât se poate de puţină pierdere de timp. Mai are apoi să ştie 40 multe de toate şi să cunoască multă lume, ca să poată scurta la nevoie timpul şi cu vorba.

„Tragi mereu cu urechea – îşi zicea Bucur – prinzi de la unul una, de la altul alta, taci când nu te-ntreabă nimeni nimic, dar ştii să dai răspuns când ţi se face vreo întrebare”.

5 Nu i se mai ura dar când nu era lume în „salon”: citea, dar nu romane, ca mai-nainte, ci pe ales, şi ziare, ca să fie totdeauna în curent cu cele ce se petrec, şi cărţi, din care aduna cunoştinţe, ca să nu stea blegcând vorba vine la lucruri mai serioase. 10 „O, Doamne – îşi zicea adeseori – parcă numai în şcoală se poate învăţa!?”

Învăţa el şi fără de dascăl şi-o făcea cu spor. La vârsta de şaptesprezece ani era nu numai bărbier de-o rară îndemânătăcie, ci totodată şi om cu care orişicine 15 stătea cu plăcere de vorbă.

Când avea liber, Bucur se ducea pe acasă, şi cea mai mare mulţumire a lui era să iasă cu părinţii lui în lume ori să stea cu dânşii de vorbă. În apropierea lor se simţea într-o atmosferă oarecum caldă, care-l muia, 20 încât îi venea adeseori să plângă. Mai ales Bucura nu ştia unde să-l pună şi ce să-i facă şi era totdeauna ameţită când îi vorbea cineva despre dânsul: cum să nu se fi simţit fericită când

sta şi mai ales când lumea o vedea cu dânsul!? 25 într-una din zile, ducându-se acasă, a găsit la părinţii săi pe părintele Agaton, un călugăr din Sfântul Munte, care venise prin ţară să adune jertfe de bunăvoie pentru schitul românesc de acolo.

Bucur nu era religios. Nici că avea de unde să fie, 30 căci nici la casa părinţilor lui, nici în şcoală, nici în societate nu fusese îndrumat spre religiozitate. Chiar şi dac-ar fi fost însă îndrumat, citise prea multe pentru ca să-şi fi putut păstra simţământul religios, şi adeseori îşi zicea-n gândul lui că poate omul să fie foarte cumse35 cade şi fără ca să fie religios. Avea dar şi el, ca foarte mulţi, slăbiciunea de a-şi bate joc de cele bisericeşti, de preoţi şi cu atât mai mult de călugării care-şi petrec viaţa-n trândăvie. El citise însă multe despre Sfântul Munte, despre frumuseţea locurilor de acolo şi despre 40 viaţa sihaştrilor retraşi din lume. Se bucura dar că găseşte pe cineva care-şi trăieşte zilele acolo şi poate să-i dea şi amănunte ce nu se găsesc prin cărţi.

Părintele Agaton, un fost pantofar, era om simplu şi nu prea era-n stare să-i spună multe. În adevăr, el 5 nici nu cunoştea Sfântul Munte. Viaţa lui se mărginea la schitul lui, de unde nu mai ieşise de vreo douăzeci şi trei de ani. Ştia dar numai ceea ce îi spuneau călugării mai bătrâni şi mai înţelepţi, care păstrau tradiţiunile sfântului locaş, mai ales lucruri pe care Bucur 10 nu era în stare să le înţeleagă.

— Bine, părinte – îi zise Bucur – ce faceţi sfinţiile-voastre atât amar de timp, o întreagă viaţă, acolo, aşa singuri şi fără de nicio treabă?

— Ne canonim, fiule – îi răspunse călugărul – 15 ca să ne ispăşim păcatele şi” ne rugăm ca Dumnezeu să ierte păcatele părinţilor şi ale fraţilor noştri şi să aibă-n paza lui pe cei ce se luptă cu nevoile vieţii.

— Ei – întâmpină Bucur cu un zâmbet batjocoritor – şi ce iese de-acolo?

20 – Iese – răspunse iar călugărul – dacă nu altceva, mângâierea noastră sufletească, căci e destul, fiule, să

crezi ca să ai mângâierea aceasta şi să nu te mai plângi de viaţă. Mare e apoi puterea rugăciunii făcute cu toată râvna, căci sfinţii sunt slugile neadormite ale 25 domnului şi mare este ajutorul pe care pot să ni-l dea nouă, muritorilor, dacă rugămintea ne este făcută din toată inima.

— Şi ei au să schimbe de dragul nostru mersul lucrurilor din lume!? întâmpină iar Bucur.

30 – Asta nu, răspunse părintele Agaton. Rânduiala lumii e veşnică, dintru-nceput hotărâtă şi de-a pururea neschimbată – aşa zicea părintele Serafim, care e om al lui Dumnezeu – dar e supusă schimbărilor viaţa omenească. Ceea ce te pierde nu sunt lucrurile din lu35 me, ci fapta ta, care nu e de mai înainte hotărâtă, şi tot numai fapta ta te mântuieşte. Dacă eşti tare în credinţă şi de rogi cu stăruinţă, ai puterea de a înfrunta ispitirile şi faci numai ceea ce e bine, iar dacă te părăseşti pe tine însuţi, mereu spre rele eşti îndemnat. 4 o Ceea ce nouă ni se pare întâmplare oarbă e fie buna povaţă a sfinţilor, fie răul îndemn al Necuratului, aşa zice părintele Serafim.

— În adevăr, aşa este, grăi Bucura; mergi câteodată aşa-n neştire şi te miri ce găseşti în cale, vreun

5 lucru de nimic, care te fericeşte ori te nenoroceşte pe toată viaţa, dar după fapta ta, adăuga ea uitându-se cu ochii umezi la Bucur. Cine te-a îndemnat s-o săvârşeşti? cine te-a dus acolo?

Bucur iar se cutremură în toată fiinţa lui.

10 Se vedea pe sine însuşi, copil în faşe, zăcând la uşa bisericii şi-l vedea pe Uie venind la timp ca să-l zguduie şi să-l pornească pe calea cea bună.

— Şi se petrec cu toate aceste atâtea răutăţi în lumea aceasta, grăi dânsul ca-ntr-aiurea.

15 – N-ar fi desăvârşită lumea lui Dumnezeu – îl du miri părintele Agaton – dacă n-ar fi într-însa toate câte se pot gândi, şi bune, şi rele.

„Ce fericită nebunie!” îşi zice Bucur, pizmuindu-i oarecum pe călugări pentru că se pot pierde în aseme

20 nea aiurări.

III

Trei lei pe zi, mâncare şi pat la mansardă, atât plătea d. Nedelcu. Puţin pentru un om ca Bucur! El se ţinea însă de casă şi nu era în stare să lucreze aiurea, 25 unde ar fi fost mai bine plătit. De ce s-o şi facă dacă în curând trebuia să plece, ca să-şi facă rândul la oaste?

— După aceea – zicea Gheorghe – n-o să mai lucrezi la alţii: o să ne ajute Dumnezeu să facem ce vom face ca să-ţi ai tu salonul tău. 30 „Şi să te-nsori”, adăuga în gândul ei Bucura, care ardea de dorinţa de a dădăci şi nepoţei.

Lucrurile n-au venit însă tocmai aşa.

Ieşit din armată cu rangul de sergent-major, Bucur era cu totul alt om, mai voinic, mai ţeapăn şi oarecum 35 mai aspru la fire, om care se impune şi nu se mai insinuă. De statură mai mult decât mijlocie, tot subţirel, dar lat în umeri, smead, cu ochii albaştri şi totdeauna bine îngrijit, el era o figură asupra căreia se opreau ochii tuturor a, o podoabă şi un element de atracţiune pentru orişicare salon de bărbierie.

Aşa mai la mahala nu voia dânsul să se ducă, iar în centrul oraşului, unde-şi avea clientela, chiriile sunt 5 scumpe şi instalaţiunea e costisitoare.

— Să mai aşteptăm, zicea el. Să mai adunăm. Să găsim undeva creditori, poate ceva zestre.

A intrat într-un salon din strada Academiei, unde umbla cea mai bună lume. 10 Era aici mai bine plătit, dar n-avea nici masă, nici locuinţă.

Bucuria Bucurei.

Putea iar să-şi aibă la dânsa băietul – ea tot aşa îi zicea. Stetea, ce-i drept, până pe la zece seara în 15 salon, iar masa avea nevoie s-o ia mai prin apropiere, dar nu era lucru mare pentru un om ca dânsul să vie, după ce a scăpat, până la Obor, şi când avea liber, luau şi masa împreună.

Aşa au şi pornit-o, dar mult n-a putut s-o ducă. 20 Era prin apropiere un aşa-numit atelier de confecţiuni, unde lucrau vreo douăzeci de fete, unele mai mari, altele mai mici, unele frumuşele, iar altele, mai aşa, ca pretutindeni,

unde e adunătură făcută pe nimerite.

25 Bucur, care stătea adeseori la intrare, cum e obi ceiul, le ştia pe toate, dar şi ele-l ştiau pe el.

De aici trebuia să iasă mai curând ori mai târziu ceva, vorba părintelui Agaton, fie o povaţă bună, fie un rău îndemn. 30 între fete era mai ales una, Zoe, o fetişcană de vreo şasesprezece ani, care umbla mereu-ncoa-şi-ncolo, precum se vedea, după comisiuni, un fel de curier al atelierului. Atât de mult se vorbea în atelier despre mustaţa lui Bucur, despre ochii lui albaştri, despre talia 35 lui şi despre distincţiunea întregii lui înfăţişeri, încât biata fată se ameţise şi se făcuse stăruitoare până la neruşinare.

Vina nu era însă numai a ei, ci şi a lui Bucur.

Tocmai frumoasă nu era Zoe, dar era un fel de ţi40 găncuşă frumuşică, cu ochii vioi şi umbriţi oarecum de nişte gene mărişi dese. Cam mărunţică şi rotunjită în toate formele ei, ea era una din femeile care, umblând, tremură la tot pasul, parcă se clatină pământul sub picioarele lor. Dar ceea ce mai ales îl ispitea pe Bucur şi va mai fi ispitit şi pe alţii era zâmbetul ei îndrăz5 neţ.

„Atât de tânără şi atât de stricată!?” îşi zicea el câteodată.

Se-nşela, nenorocitul de el. Zoe era un copil nevinovat, dar din fire rău pornit şi încă mai rău îndru10 mat de lumea în care-şi petrecea viaţa. Pentru om însă lucrurile nu sunt decât aşa cum el însuşi le vede, şi Bucur, care trăise-n lume şi-şi cunoştea Bucureştii, numai aşa putea să le vadă. Aiurea, le-ar fi văzut, poate, altfel, dar în strada Academiei de la Bucureşti era 15 lucru firesc să nu stai mult pe gânduri când o fetişcană-ţi trage şi azi, şi mâne, şi poimâine cu ochiul.

Ce era adică dac-o oprea din drum, când se vedea cât de colo că dânsa atât aştepta!?

Ea începu să tremure ca porumbiţa în faţa uliului. 20 – Vai de minei Ne vede cineva şi mâine vuie tot atelierul! grăi dânsa cu glasul înăbuşit de emoţiune şi-şi urmă drumul. Dar vezi, asta el peste puţin mai adăugă: Noi ieşim din atelier la opt.

— Şi unde te găsesc, domnişoară? întrebă el re25 pe de.

— În grădină la Sf. Gheorghe, răspunse ea fără ca să se uite înapoi.

„După opt, în grădina de la Sf. Gheorghe” – îşi zise el, parc-ar fi fost vorba ca atunci să se ducă acolo, 30 ca să vadă pe cineva care nu poate să iasă din casă.

El avea, ce-i drept, să stea până la zece: ce era însă dacă acum, de data aceasta, pleacă la opt!?

Tocmai mare lucru n-ar fi fost, numai dacă nu se întâmpla cumva ca aceasta să fie numai începutul unui 35 lung şir, al căruia sfârşit nu poate nimeni să-l ştie.

Trecând dar aşa, prin întuneric, pe lângă biserica Sf. Gheorghe, Bucur vedea, parcă, într-un colţ pe părintele Agaton, care-i face semn să se oprească şi-i zicea: „Bagă, fiule, de seamă ce faci”. 40 Nu s-a oprit însă Bucur, ci a mers cu băgare de seamă înainte.

Zee-l aştepta şi tremura şi acum, căci nu mai putea să stea. O aştepta şi pe ea, departe-n mahalaua Lucacilor, mama ei, o biată de văduvă, care mai avea trei copii mai mici decât dânsa.

5 El a-nsoţit-o în destul de lungul ei drum până la biserica Lucaci, apoi s-au despărţit; nu mai erau însă acum tot cei ce fuseseră la întâlnirea lor.

El mai vorbise în viaţa lui cu multe femei despre multe de toate. În felul Zoei de a vorbi despre nimicu10 rile din atelier era însă un farmec pentru el încă necunoscut, un fel de lipsă de sfială pe care n-o găseşti decât la cei ce nu-şi prea dau seama despre ceea ce spun.

— Eu, domnişoară – îi zise el când se apropie 15 timpul despărţirii – ies de obicei tocmai pe la zece şi n-o să pot veni şi mâine pe la opt. Duminică dumneata ce faci? N-am putea să ne întâlnim undeva?

Ea se uită oarecum speriată la el.

Până duminică mai erau patru zile. 20 – Şi noi stăm mai mult când e vreo lucrare mai urgentă, grăi dânsa. O să-ispun mamii că avem lucrare urgentă şi-o să te aştept.

Asta tot era prea mult: să mintă pe mama ei, ca să se

poată-ntâlni cu el! 25 – Nu, domnişoară, îi zise el, aceasta să n-o faci;

e mai uşor pentru mine să vin tot la opt, ca azi.

Aşa s-au pornit lucrurile.

Ziua următoare s-au întâlnit după opt, dar ea tot spusese mamii ei că au la atelier lucru urgent şi mai 30 puteau să stea încă un ceas, un ceas şi jumătate împreună, ceea ce au şi făcut.

El ţinea să n-o facă şi au plecat în curând după întâlnirea lor, dar când au sosit la biserica Lucaci, nu s-au despărţit, ci s-au mai plimbat puţin, şi încă pu35 ţin, puţin câte puţin aşa prin stradele mai dosnice până după zece, iar atunci le era foarte greu să se despartă.

— Mâine seară-n Cişmigiu!

Asta era vorba cu care s-au despărţit.

Bucur a luat-o drept spre Calea Vergului, ca să-i O iasă-n Calea Moşilor şi să se-ntoarcă acasă. În drum însă se împiedică de toate cafenelele şi de toate cofetăriile pe lângă care trecea mai-nainte fără ca să le bage-n seamă.

În cele din urmă a intrat. Nu-i era lui să ia ceva, dar voia să mai stea aşa singur şi să se mai liniştească 5 mai-nainte de a se duce acasă. îl apăsa gândul că acum de a doua oară a plecat înainte de timp, şi o vie neliniştecuprindea când se gândea că adeseori o să mai fie-n viitor nevoit să facă tot aşa.

„La urma urmelor, o să mă-nvoiesc cu patronul ca 10 să stau numai până la opt”, îşi zise el.

Da, sunt însă baluri, soarele, teatre, şi o mulţime de muşterii, tocmai dintre cei mai buni, vin serile între opt şi nouă, ca să se radă ori să se tundă.

Îl mai supăra apoi şi gândul că dânsa minte pe mama 15 ei, şi nu poţi niciodată să ştii până unde e-n stare să meargă cel ce minte. Era trecută ora unsprezece.

„Ei, un copil stricat!” zise el şi se ridică să plece, fără ca să se fi dumirit. Un singur lucru era hotărât în mintea lui: că ziua următoare se duce în Cişmigiu 20 şi-o rupe într-un fel.

Peste noapte a dormit puţin şi rău, iar ziua următoare

era zăpăcit, încât acum, întâia oară în viaţa lui, a zgâriat pe unul dintre muşterii în timpul raderii.

Asta nu mai putea să meargă înainte! 25 Ce păcat!? El era om în toată firea, iar nu vreun băieţoi.

Cum s-o schimbe însă!?

Asta n-o ştia nici seara, când a plecat s-o aştepte-n colţul Bulevardului, ca să meargă apoi împreună spre 30 Cişmigiu.

Zoe era de o zburdălnicie fără de seamăn. Celelalte simţiseră ceva, se-nţelege, din vorbe scăpate de dânsa, şi-o necăjiseră toată ziua, necăjindu-se unele dintre dânsele şi ele, iară ea se simţea ridicată-n slava ceru35 lui.

El însă era din ce în ce mai îngândurat şi mai tare în hotărârea de a o rupe într-un fel.

După ce se plimbară câtva timp pe aleea mai retrasă despre strada Berzei, el îi propuse să se aşeze 4 O amândoi pe o bancă.

— Domnişoară, îi zise, aşa nu mai poate să meargă.

Dumneata ar trebui să fii acum acasă, iară eu nu mai pot să lipsesc serile din salon.

Ea rămase cu inima încleştată.

Cuprinsă de simţământul c-ar trece prin foc şi prin 5 apă ca să-l poată vedea, să se uite-n ochii lui şi să-i audă glasul, ea era strivită de seriozitatea cu care el îi vorbise.

— Cât pentru mine – răspunse ea cam înţepată – puţin îmi pasă dac-aşa e plăcerea mea, se vede însă că

10 te plictisesc cu prostiile mele.

— Dar de loc, grăi dânsul, luându-i mâna. Şi mie-mi face plăcere, dar gândul că facem ceea ce n-ar trebui ne strică plăcerea. Să vezi dumneata cum ne-am simţi dacă n-ar fi la mijloc şi gândul acesta. Uite, azi e joi.

15 urmă el, şi nu mai sunt decât două zile până duminică după-amiază zi, când suntem amândoi liberi.

— Cum!? îl întrerupse ea speriată. Numai din duminică în duminică să ne vedem!?

Gândul acesta i se părea atât de nemilos, încât el

2 o numai în mintea unui om fără de inimă se putea ivi.

— Da, adăugă ea, fiindcă dumneata nu ţii la mine şi nu eşti în stare să-ţi închipuieşti cât de mult ţin eu la dumneata, nu de ieri, de alaltăieri, ci de luni dezileacum, de când te-am văzut. Şi să ştii că eu nu mai ţin şi n-am

25 ţinut niciodată la nimeni, nici la mama, nici la surorile, nici la prietenele mele.

Toate acestea erau spuse cu năvălnicia unui copil ieşit din minţi, care niciodată n-a fost îndrumat de nimeni să se stăpânească pe sine.

30 Sunt apoi multe femei care râd plângând şi plâng râzând, încât nu mai ştii să râzi ori să plângi cu ele. Dintre acestea era şi Zoe: speriată de vorbele pe care le scăpase, ea începu să plângă cu hohote.

Bucur se uită, speriat şi el, la dreapta şi la stânga

35 şi, văzând că nu e nimeni prin apropiere, o cuprinse-n braţe şi-o strânse cu gingăşie la piept.

— Eşti un copil prost, îi zise, apoi o sărută, adică începu s-o sărute.

Acesta nu e lucru care se învaţă, ci vine el adus

40 de firea omenească.

Citise adeseori prin cărţi fel de fel de aiurări despre dulceaţa sărutării, dar nu şi-a închipuit-o niciodată aşa cum o simţea acum.

Ea nu mai plângea acum, ci se lăsa ca amorţită în 5 voile lui.

— Să nu ne vadă cineva, şopti apoi peste puţin.

— Mă uit eu: nu ne vede nimeni! răspunse el. Ea îl cuprinse cu braţele, îl strânse şi începu să-l sărute cu un nesaţiu pătimaş, apoi iar începu să plângă 10 din nou.

— Doamne – şopti cu glas înăbuşit – ce o să se întâmple cu mine!?

— Cu mine ce o să se întâmple!? răspunse el, apoi o lăsă din braţe şi se ridică repede, cuprins de simţi

15 mintul că e o mare mişelie ceea ce face. Haide 1 zise. Dumneata trebuie să mergi acasă! Aici nu mai putem sta. Ne întâlnim duminică, dar nu seara, ci ziua, fie aici, fie la Şosele, unde e lume. Zoe stetea înfiptă pe bancă. 20 – Bine – grăi dânsa peste puţin – dar de ce m-ai făcut să

cunosc dulceaţa aceasta? Eu nu pot să plec. Lasă-mă să mă mai liniştesc!

El se plecă spre ea şi o ridică încetinel. Ea se lăsă, dar, ridicată, îi cuprinse gâtul cu amin25 două braţele, i se uită în faţă şi îi şopti:

— Încă o dată, şi mergem!

Bucur se înfioră şi iar începu să o sărute, acum liniştit şi lung, parc-ar fi voind să o soarbă.

Înspăimântat apoi şi de fapta sa, şi de sălbatica 30 sinceritate a copilei, care se arunca cu ochii închişi în vuitoare, el plecă cu paşi hotărâţi.

— Haid, îi zise iar şi o duse cu sine.

Da, dar la fiecare pas era ispitit să se oprească, să se întoarcă iar înapoi, să se ducă undeva unde în ade35 văr nu poate nimeni să-i vadă. Cine ştie!? Poate că altă dată niciodată ea n-o să mai fie aşa ca acum. Dar o să sosească prea târziu acasă la mama ei. Ei şi!? Chiar mâine dimineaţă dacă ar sosi. El o cuprinse, aşa mergând, cu braţul şi o strânse la 40 sine.

— Zoe, îi şopti. Vii cu mine?

— Unde? întrebă ea, cu inima încleştată.

— Undeva unde nu ne vede nimeni, răspunse el tot pe şoptite. Stăm un ceas şi spui acasă că ai întârziat.

5 – Cum vrei, cum vrei, tot ce vrei, grăi dânsa, iuţindu-şi paşii.

Nu, nu putea stărui în calea pe care o apucase într-o clipă de zăpăceală: acasă trebuia s-o ducă; nu putea să profite de slăbiciunea altfel firească a ei. 10 Da, dar printre copaci se zărea parcă biserica Schitu

Măgureanu şi în dosul lui venea parcă cineva care îi şoptea mereu: „Dar tu cine eşti!? Copilul adunat de pe drum al unei neştiute!”

Înfricoşate vorbe, care îi secau toate puterile şi-l 15 făceau să se simtă nemernic fără de seamăn.

Mergând apoi înainte spre mahalaua Lucaci, iar i se părea că se iveşte când ici, când colo părintele Agaton şi îi face semn să se oprească şi să-şi reamintească vorba despre povaţa bună şi îndemnul rău. 20 Aşa, zbătându-se

mereu şi şovăind la fiecare pas, au sosit la biserica Lucaci, unde s-au despărţit cu vie părere de rău, dar el şi răsuflând uşurat.

„Biata copilă! îşi zise dânsul. Grozavă nenorocire e firea pătimaşe şi cu drept cuvânt îi zicem slab de înger 25 celui ce nu e în stare să înfrunte ispita”.

Îi venea să meargă, să se tot ducă şi să nu se mai oprească, parcă aşa ar fi putut să scape de sine însuşi şi de ruşinea ce-l cuprindea când îşi reamintea pornirea de-a o ispiti mereu şi îi sunau în ureche vorbele: „Cum 30 vrei, tot ce vrei!”

„Sărutarea – îşi zise el iar – e nevinovată, nevinovată e dar să ai bărbăţia de a te opri la ea. Pânaici şi mai departe nu!”

Ea însă nu avea bărbăţia şi nu ştia, nu putea să 3 5 ştie unde duce povârnişul pe care era pornită.

„Ştiu eu!” îşi zise el, cuprins de simţământul răspunderii pe care a luat-o asupra sa în o clipă de slăbiciune.

Nu e nimic mai uşor decât să te dumireşti ce ai şi ce n-ai să faci ca să nu te căieşti de fapta ta: greu e să şi faci ceea ce firea ta îţi spune că e bine şi să te stăpi5 neşti când te simţi împins, contra convingerii tale, spre rău.

Bucur nu mai era omul care fusese. I se făcuse în scurt timp nesuferită bărbieria, care-l ţinea legat toată ziua până seara la ora zece. Avea din ce în ce mai 10 multă slăbiciune pentru Zoe. Ceea ce-l chinuia însă nu era focul de a o vedea şi de a sta cu dânsa, ci neliniştea ce-l cuprindea când se gândea la firea ei năvalnică şi la uşurinţa ei.

„Ce face ea acum!? se-ntreba dânsul de o sută de ori 15 pe zi.

Cunoştea lumea în care trăieşte, ştia cât de mulţi sunt oamenii care profită fără ca să mai stea pe gânduri de prostia unei copile ca dânsa, şi el îşi petrecea zilele în necurmate zbuciumări sufleteşti. 20 Un copil care-şi minte mama ca să se poată întâlni cu tine poate să-ţi fie foarte drag, dar nu poate să-ţi dea liniştea fără de care iubirea e

chin, căci mereu te scurmă gândul că e-n stare să te mintă şi pe tine, care îi eşti mai puţin decât mama. 25 Ce-l privea însă pe el dacă ea în adevăr se făcea cum la început o crezuse!?

Nu, asta cu niciun preţ n-o voia, şi mereu îi sunau în ureche vorbele: „Dar de ce m-ai făcut să cunosc dulceaţa aceasta!?” 30 „Viaţa mea toată o să-mi fac mustrări că eu i-am dat brânci”, îşi zicea el, stăpânit de hotărârea de-a n-o mai părăsi.

O părăsea, cu toate aceste, în fiecare zi. Rar mai scăpa pe la opt, ca s-o întâlnească, şi numai duminicile 35 şi zilele de sărbători stăteau timp mai îndelungat împreună.

Aşa nu putea să rămâie.

El nu se mai ducea serile acasă. Îşi luase prin apropiere un ietăcel cu chirie, ca să nu mai peardă timpul 40 ducându-se până la Obor şi întorcându-se de-acolo.

Atât însă nu era destul, ba aşa era parcă şi mai rău, căci acum ei aveau unde să stea nevăzuţi de nimeni, ceea ce era foarte plăcut, dar, pe lângă toată bărbăţia lui Bucur, lucru mai mult ori mai puţin primejdios.

5 În zadar! o singură cale bună îi era deschisă lui

Bucur: să fie om deplin şi să ia asupra sa întreaga răspundere a faptelor sale.

Dacă l-ar fi întrebat pe părintele Agaton, acesta i-ar fi spus că însoţirea dintre bărbat şi femeie e lucru plă

10 cut lui Dumnezeu dacă e făcută cu voia şi cu binecuvântarea lui. Tot aşa-i spunea lui Bucur şi firea lui omenească, de care nimeni nu se poate desface, dar altfel stetea scris prin cărţile, prin gazetele şi prin revistele pe care le citise el, altfel ziceau, ca să-şi scuze păcatele.

15 oamenii în mijlocul cărora trăia, altfel scrie chiar la legea care se potriveşte nu cu firea omului, ci cu neputinţele oamenilor.

Era greu să ia o asemenea hotărâre mai-nainte de a-şi fi făcut fie chiar şi mai la mahala vreun rost. Da!

20 dacă Zoe ar fi fost vreo femeie harnică, pe care te poţi răzima. Aşa însă numai devotamentul desfăşurat în

luptă cu nevoile vieţii putea s-o facă: în lumea în care trăia, dânsa nu putea decât să se gătească şi să alerge după plăceri.

25 „Prostii! zicea dar Bucur. Omul e liber, stăpân pe el însuşi, şi n-are să-i dea nimănui socoteală despre felul în care-şi croieşte viaţa intimă”.

— D-le major – îi zise el într-una din zile unuia dintre clienţii vechi ai casei, acum inspector de poli

30 ţie – n-aş putea eu să găsesc vreo ocupaţiune la dumneavoastră, în poliţie? Am ieşit, precum ştiţi, cu rangul de sergent-major din armată şi mă pricep şi altfel la multe.

Majorul, pe care-l rădea, ridică cu oarecare mirare

35 ochii spre dânsul.

— Cum, zise, ai vrea să părăseşti bărbieria? Tocmai dumneata?

— Nu mai merge, d-le major, răspunse Bucur; au venit împrejurările aşa că mi-e prea greu. Nu mai

40 sunt nici eu băiat tânăr acum, o să am, mai curând ori mai târziu, greutăţi familiale, şi într-o bărbierie se pierde prea mult timp degeaba.

— Del – grăi majorul – peste putinţă n-ar fi. Oameni ca dumneata pot să facă treabă bună în poliţie şi 5 ţi s-ar deschide şi viitor. Dar să te mai gândeşti, băiete.

Ce să se mai gândească!? Nu mai merge acum pe gândite.

Trecuseră câteva săptămâni de când Zoe nu se mai întorcea şi nici nu mai voia să se-ntoarcă serile acasă 10 la mama ei, iar pe la atelier dădea numai aşa, din când în când.

Aşa şi trebuia să fie, căci avea acum pe cine să se razăme.

Veniseră toate pe neaşteptate, fără de nicio pre15 gătire, cum s-ar zice, peste noapte, şi nu-i rămânea lui Bucur decât să le ia cum sunt.

Şi-a căutat, mai la mahala, o odaie mai mare, cu o mică bucătărie lângă dânsa, căci vorba era ca să gătească acasă. Deocamdată însă mâncau la birt, aşa, 20 mai pe apucate, şi el nu se mai putea gândi.

Se înţelege că aşa nu putea să rămâie lucrurile.

„O să mă aranjez, zicea el, apoi ne ducem la mama ei şi la ai mei şi se pornesc toate pe calea cea bună”.

Deocamdată erau foarte fericiţi amândoi, dar şi 25 foarte supăraţi, căci ea numai puţin putea să stea cu dânsul, iară el era nevoit s-o lase prea mult singură şi ţinea ca fără de dânsul să nu iasă de acasă.

S-au schimbat însă lucrurile după ce Bucur a ajuns agent la poliţie. 30 Acum puteau să fie aproape toată ziua împreună şi mai ales serile. Erau teatre, circ, şantanuri, baluri şi fel de fel de alte petreceri pentru care el avea bilete de intrare liberă, şi în scurt timp toată lumea îl ştia pe Bucur Georgescu şi se întreba: „Cine-i ţigăncuşa?” 35 „Nevasta lui”, ziceau unii, căci aşa se ştiau ei şi aşa li se prezentau tuturora.

„Aş! de undei?” întâmpinau alţii.

Mai era apoi un lucru.

Când ieşi în lume, toţi te văd şi te măsoară de sus 40 până jos şi de jos până sus, şi chiar şi la Bucureşti, ba s-ar putea zice, fără prea multă răutate, că mai ales la

Bucureşti te judecă după cum ştii să te prezenţi. Ţinea dar şi Zoe să se prezinte bine, şi în atelier, unde-şi petrecuse copilăria, mai ales aceasta o învăţase. Ştia să aleagă şi stofe, şi croială, să „adjusteze” şi să potri5 vească, şi când ieşea pe stradă, ochii tuturor a se opreau asupra ei. Nu mai era acum frumuşică, ci răpitoare, mai ales când îi jucau ochii în cap şi când îşi arăta zâmbind şirul de dinţi mărunţi.

Prefectura de Poliţie se află apoi în Calea Victoriei, 10 şi nu poţi nici să te duci, nici să te întorci fără să treci prin faţa giuvaiergiilor. Zoe nu putea nici să treacă fără ca să se oprească şi să ofteze câteodată stăruitor de tot.

Toate aceste costă însă şi nu putea să iasă din leafa de 240 lei pe care o avea Bucur. Făcea dar şi el ca alţii, 15 la început cu inimă grea, apoi fără de a mai sta mult pe gânduri, şi în cele din urmă ca ceva de sine înţeles. Sunt atâtea şi atâtea felurile în care un agent al poliţiei poate să-şi sporească leafa. Alegi din ele la început, apoi ajungi

încetul cu încetul să nici nu mai alegi. 20 Da, dar aşa se depărta timpul când el, aranjat o dată, cum îşi pusese de gând, putea să se ducă la mama ei şi la ai lui, ca să se pună pe calea cea bună.

Nici nu-l zorea nimic.

Mama ei le lua toate cum sunt. Doamne, câte mame 25 n-o pat, până chiar şi la Bucureşti, ca dânsa, ba unele şi mai rău, şi rămân tot cine au fost. Era mulţumită că nu i-a ajuns fata pe drumuri, ci a căzut pe mina unui om pe care de la toţi îl ştia cumsecade.

Gheorghe şi Bucura aflaseră şi ei ceva. Se bucurau 30 că băiatul lor a ajuns în slujbă frumoasă, iar cât pentru celelalte, trăiau de atâta timp la Bucureşti şi ştiau cum se petrec lucrurile împrejurul lor.

Mai rămânea lumea cealaltă.

Asta nu-l putea supăra. 35 încă de pe timpul când se afla-n atelier, le ştia Zoe pe toate pe de rost şi număra pe toţi şi pe toate pe degete.

E straşnică judecătorie un asemenea atelier de confecţiuni, unde lucrează atâtea femei adunate de 40 prin toate mahalalele şi pe unde trec atâtea cocoane şi coconiţe de fel de fel de condiţiuni. Acolo se descoase tu o nesăţioasă curiozitate viaţa intimă a fiecăruia până în cele mai ascunse amănunte ale ei şi n-ar fi pornit Zoe pe calea în care umbla dacă nu şi-ar fi făcut acolo ucenicia.

5 Dar acum, când era în strânsă legătură cu poliţia!? Ea era atât prin îndrumarea ce o primise în atelier, cât şi prin firea ei stăruitoare un nesecat izvor de informaţiuni nepreţuite. Toate le mirosea şi ştia apoi să le şi dovedească, şi ea se simţea femeie foarte 10 cumsecade, proastă de cumsecade.

Ea ştia ce fel de oameni sunt între „şefii” lui Bucur şi între şefii lor, în ce fel de legături trăiesc, cum oameni care sunt socotiţi foarte de treabă şi stau foarte sus îi sărută aşa mai prin ascuns mâna şi ce fel de pro15 puneri i se fac mai cu oarecare rezervă, mai cu neruşinarea păcatului nesăţios.

Ea era femeie foarte cumsecade, mai cumsecade

decât multe din femeile în faţa cărorase-nchină lumea, şi era hotărâtă-n gândul ei să şi rămâie cum e. 20 Aşa trebuia să vadă lucrurile dânsa, care cunoştea numai mica lume a femeilor ce se zbat şi aleargă fără de răgaz ca să se pună în evidenţă şi să orbească pe toţi prin înfăţişarea lor, dar nu ştia nimic despre lumea cea mare, a femeilor care poartă la vetrele lor cu mul25 ţumire liniştită jugul cel greu al nevoilor familiale şi-şi petrec viaţa în modestă retragere, nebăgate-n seamă, ba nu de puţini chiar dispreţuite, ca nişte fiinţe care nu ştiu să se bucure de viaţă.

În lumea acestora ea s-ar fi simţit foarte nenoroci30 tă şi, cu toate aceste, numai acolo putea să-şi găsească mântuirea.

Bucur era din ce în ce mai obosit. Nu mai putea să biruie. Orişicit ar fi agonisit el, nu era destul ca s-o poată mulţumi pe dânsa, care se punea în rând cu fe35 meile de seama ei, ceea ce era de altminteri lucru foarte firesc.

Nu e în lumea aceasta cu putinţă ca cineva să săvârşească o faptă rea fără ca să-şi dea seamă că e rea fapta pe care a săvârşit-o. Ne plăsmuim noi, oamenii, 4 o fel de fel de idei, născocim fel de fel de principii şi de teorii, stabilim fel de fel de obiceiuri, ba croim chiar legi ca să explicăm, să justificăm ori să scuzăm faptele rele, pe care totdeauna le săvârşim numai din slăbiciune şi ştiind prea bine că e rău ceea ce facem; firea însă nu ne iartă, şi fapta rea întunecă sufletul, il 5 umple de nelinişte şi te face pe tine, care ai săvârşit-o, le însuţi, potrivit cu greutatea ei nesuferit. Multe acuse însă Bucur şi multe era nevoit să facă împotriva mai bunei lui convingeri, şi nu mai avea-n sufletul lui lumina de mai-nainte, iar în schimb era supărat 10 şi de vecinicile nemulţumiri ale Zoei.

Acum un nou izvor de griji.

Zoe era în stare binecuvântată.

Sarcina îi dă femeii un farmec particular, şi Zoe era una dintre femeile care ştiu să-şi poarte sarcina cu 15 un fel de fală şi cu multă graţie; ea nu-şi dedea însă seamă şi despre greutăţile împreunate cu purtarea ei.

Îi sălta inima de bucurie când se gândea cum să-şi gătească copilul ca pe o păpuşă şi să iasă cu doica după ea la plimbare.

20 Cu totul altfel vedea însă Bucur lucrurile. El nu se îndoia că Zoe, de o fire pătimaşă cum era, îşi va iubi copilul, şi de dragul lui va sta acasă şi se va îndruma încetul cu încetul spre o viaţă mai potolită.

Zoe o credea şi dânsa aceasta, ba chiar o şi dorea, 25 şi încetul cu încetul s-a împăcat şi cu gândul c-o să-şi lăpteze ea singură copilul, un lucru care de asemenea se poate face cu multă graţie.

Oarecum pe nesimţite şi fără ca să voiască cu tot dinadinsul, ea a ajuns să-şi petreacă partea cea mare 30 a vieţii acasă, pregătindu-se pentru fericitul eveniment, care avea să-i schimbe întregul fel de a vieţui. Sunt atâtea şi atâtea lucruri de care e nevoie la un copil, şi dânsa ţinea să le facă chiar cu mina ei toate. De ce a stat adică timp de cinci ani într-un atelier!? Acum 3 5 era ocazia ca să-şi arate destoiniciile.

Stând apoi acasă, ea a început să se intereseze mai mult şi de curăţenie, de buna rânduială, ba până chiar şi de cele ce se petrec la bucătărie şi să se-ndulcească de mulţumirea pe care o simte femeia purtând grijă 40 de casa ei.

O, câţi nu sunt în lumea aceasta oamenii pe care iubirea către copilul lor i-a făcut să-şi vie-n fire şi i-a ajutat să se stăpânească pe sinel? De ce adică n-ar fi putut să intre şi ea în rândul acestora 1?

5 Acum, când se apropia timpul, Bucur tot trebuia să se ducă la ai săi ca să le vorbească deschis.

— E femeie cuminte şi bună, care ţine la casa ei, zise el.

Gheorghe zâmbea mulţumit, iar Bucura aştepta cu 10 nerăbdare ceasul în care va putea să-şi ia nepoţelul în braţe şi să poarte grijă de el cum ştia dânsa.

V

— Mamă Bucură, hăi! strigă Zoe într-una din zile, când copilul, un băiat, leit tatăl lui, a început să plângă.

15 Bucur simţi că sângele îi năvăleşte-n obraji.

— Aşa nu, Zoe, grăi dânsul. Mama mea nu ţi-e mama Bucura, ci numai mamă. Eu cred că asta o-nţelegi şi tu.

— Ei aş! răspunse ea. Nu cumva ai vrea să-i sărut 20 mina!?

— Asta atârnă de la bunul tău simţ, grăi Bucur. Eu îţi spun numai că sunt foarte multe cocoane mari care nu sunt atât de vrednice ca dânsa ca să le săruţi mina.

Zoe nu mai zise nimic, ci-i întoarse spatele; ziua 25 următoare însă, când Bucura a plecat, ca să vadă ce mai e pe acasă, ea s-a plecat, ca să-i sărute mâna. Nu i-a lăsat-o Bucura, dar tremura de mulţumire şi a sărutat-o pe amândoi obrajii.

Lui Bucur i-au ieşit lacrămile-n ochi, şi după ple30 carea Bucurei, s-a dus, fără ca să mai zică ceva, a sărutat-o şi-a mângâiat-o pe Zoe, ceea ce de la un timp încoace un prea îndrăznea să facă, deoarece era destul să-şi arate slăbiciunea, pentru ca ea să-i scotocească prin buzunări. 35 Nici de astă dată n-a scăpat.

Ea-şi închipuia c-a făcut un lucru mare dând viaţă unui copil şi că pentru aceasta i se cuvine şi-o răsplată mare. Nici că s-ar putea zice că n-are dreptate, căci în adevăr cel mai mare lucru pe care poate să-l facă o femeie e acesta. În ceea ce priveşte însă răsplata, Bucur era de altă părere, şi avea şi el dreptate.

Viaţa n-o dă omul, ci fie natura, fie Dumnezeu, cum ni se potriveşte mai bine, şi oamenii, prin care din 5 întâmplare o dă, n-au în afacerea aceasta niciun merit, căci nu fac ceea ce vor ei, ci ceea ce sunt nevoiţi să facă, nu câştigă dar nici vreun titlu la răsplată. Lucrul în adevăr omeneşte mare nu e să dai viaţă, ci să porţi grijă pentru buna ei desfăşurare, iar aceasta Zoe 10 n-o făcuse încă, ci avea s-o facă.

Când dar ea a-nceput a-i vorbi despre darurile obicinuite-n lumea cea bună la asemenea ocaziuni, el a început să zâmbească cu obicinuita lui duioşie şi-a mângâiat-o, dar a zis: „Nu”. 15 Putea să-i vorbească acum mai altfel decât mai înainte, căci se ştia legat de dânsa cu

lanţuri mai tari decât cele făurite de popa ori de ofiţerul stării civile.

— Nu, dragă, îi zise, de aici înainte au să se schimbe toate, căci avem copil: nimic pentru noi, ci toate 20 pentru el. Destul am cheltuit cu moaşa, cu botez şi cu celelalte.

Zoe iar îi întoarse spatele, dar n-a mai stăruit nici acum, nici mai târziu.

Era şi peste putinţă să discute ori să se certe chiar 25 cineva cu Bucur. Mai ales de când intrase la poliţie, era în felul lui de-a vorbi, în gesturile şi în privirea lui ceva hotărât care excludea orişice discuţiune. Vorbea totdeauna cu multă blândeţe, dar aşa trebuia să fie, cum zicea el, şi altfel nu se putea. 30 Lucrul acesta n-ar fi fost însă cu putinţă dacă el n-ar fi ştiut să păstreze măsura cuvenită. Stetea dar Zoe la casa ei şi purta grijă de copil, dar roabă nu era, şi el îşi petrecea tot timpul liber cu dânsa fie acasă, fie la plimbare, fie la teatru ori la circ, dar nu ca mai 35 înainte.

E apoi în firea omului îndeobşte şi mai ales în a femeii îndeosebi că se deprinde încetul cu încetul cu felul de a vieţui în care e ţinut şi în cele din urmă simte trebuinţa de a face ceea ce la început făcea cu oarecare 40 repulsiune. Zoe se simţea bine la casa ei şi se perdea cu oarecare mulţumire în nimicurile căsniciei. Avea apoi în sufletul ei acum poate mai puţină iubire, dar un respect nemărginit faţă cu Bucur, care o ţinea, ce-i drept, de scurt, dar n-o jignea niciodată, n-o lipsea de nimic ce-i era de trebuinţă şi era mereu preocupat de 5 gândul ca să reguleze prin o căsătorie legiuită poziţiunea copilului său şi a mamei lui.

„Tot o prostie şi asta – zicea el în gândul lui – dar n-ai ce să faci dacă lumea o cere”.

Pe copil şi-l iubea Zoe în felul ei năvalnic şi schim10 băcios – acum ca să-l strivească din dragoste şi peste puţin să-l gâtuie de nesuferit ce-i era.

De ce nesuferit?

Pentru că el o lipsea de o mulţime din plăcerile pe care le avusese mai-nainte. 15 îl ierta însă şi i-ar fi uitat

chiar încetul cu încetul vina aceasta dacă n-ar fi trăit în mijlocul unei lumi în care asemenea păcate nu se iartă.

Prea vedea, prea ştia şi prea auzea multe, prea des i se şoptea la ureche că e proastă pentru ca să se mai 20 lase înşelată.

Nu, pe ea n-o mai prindea nimeni într-un nou jug, şi dacă atâtea femei bine văzute în societate ştiu să potrivească lucrurile aşa ca să nu se facă roabe ale copiilor, nu era nici ea tâmpită ca să facă altfel. 25 Nu i-o spunea şi lui Bucur aceasta, dar el o simţea parcă, şi un fel de deznădăjduire îl cuprindea, deznădăjduirea omului care se luptă cu un duşman nevăzut, ce dă năvală din toate părţile.

Dar numai în luptă grea cu sine însuşi se ridică omul, şi buna vieţuire n-ar fi atât de vrednică de laudă dacă nu ar fi şi grea.

Avea Zoe clipe de părere de rău, dar ele erau din ce în ce mai rare, şi ea tot mai mult se înstrăina de lumea în care trăise mai înainte, ba câteodată îşi aducea chiar 35 cu oarecare repulsiune aminte de ea.

Aşa şi trebuiau să vie lucrurile.

Era târgul Moşilor, lume, lume, multă şi fel de fel, strigăte, înghesuială, valuri de oameni porniţi spre veselie zburdalnică... 40 Zoe, dădaca cu copilul, Aneta, o bună prietenă a

Zoei, d. Nasture, prietenul Anetei, şi Miţa, altă prietenă

— Opere, vol. IV – Ioan Slavici a Zoei, şedeau cu Bucur la o masă din grădina „Eliad”, în mijlocul unei bâjbăieli de tarafuri şi de oameni chefuiţi.

O ţuică de Văleni şi încă una, câţiva mititei, câţiva 5 trandafiri, o fleică, un pui la frigare şi încă unul, să vie o ulcică de pelin de Dealul-Mare! şi încă una. Gata! mai dă-i şi lăutari cu oftări, mai trage-i şi-o sârbă! O dată-i târgul Moşilor! Una e Zoe!

Să stai şi să priveşti, ba să dai galbeni cu zimţi ca 10 să poţi vedea, iar adormitul de Bucur stătea liniştit la masă, trăgea din când în când câte o înghiţitură din ulcică

şi se uita zâmbind şi pe ici, pe colo înduioşat la ceilalţi.

De ce adică şi înduioşat? 15 Pentru că aşa-i era firea: se înduioşa când îi plăcea ceva şi-i plăcea Zoiţica lui aşa cum o vedea acum, încât îi venea să plângă! Nu era bine, dar era în toate apucăturile ei un farmec care te scotea din minţi, parc-ar fi fost zămislită anume pentru aşa ceva. 20 Aşa zicea şi d. Benga, care şedea singur-singurel la masa de alături şi se uita şi nu se mai sătura să vadă.

D-l Benga acesta era un om spălăcit, mai presus de toate ale lui, nici oacheş, nici bălan, nici smead, ci aşa, între ele, oarecum nespălat la faţă, nepeptănat, cu 25 mustaţa cam rară, nu înalt, dar nici scund, nu slab, dar nici gras, ci buhăit numai şi la trup şi mai ales la faţă, parcă-i unsă acum în timpul călduros cu ceva, un om pe lângă care trec toţi fără ca să-l bage-n seamă, îmbrăcămintea domnului Benga era însă curată şi bine 30 croită, iar nu spălăcită şi ea, un lucru pe care Zoe ştia să-l pună în socoteală când voia să-şi facă părerea asupra unui om.

Din când în când dl. Benga îşi făcea câte-o ţigară, şi când şi-o aprindea, îşi arăta şi mâinile, nişte mâini 35 păroase, cu pistrui. şi cu degetele scurte şi boante.

Zoe încă la vârsta de patrusprezece ani ştia ce gândeşte cineva când se uita aşa ori altfel; acum însă nu mai avea nevoie de ştiinţa aceasta ca să înţeleagă privirile mai mult decât stăruitoare ale domnului Benga şi-i 4 o venea din când în când mai să-l întrebe dacă vrea ceva, mai să-l roage pe Bucur să se ducă să-l umfle.

Tocmai toanele de felul acesta îi dădeau însă şi mai mult farmec şi-l făceau pe dl. Benga să-şi zică cu atât mai des: „Tare-i nostimă!”

Bucur, dac-ar fi simţit şi el ceva, şi-ar fi zis că are 5 orişicine dreptul de a privi la cele ce se petrec în faţa tuturor a şi de a-şi face după bunul lui plac şi părerile; ar fi plătit dar socoteala şi-ar fi plecat mai departe. Asta o ştia şi Zoe şi de aceea se mulţumea să-şi zică din când în când printre dinţi: „Spălăcitul naibii!” 10 După ce-a plecat însă, după ce-a sosit însă acasă, ba chiar şi prin vis îl vedea mereu uitându-se cu ochi nesăţioşi la dânsa şi din când în

când îi tremura parcă toată carnea pe trup.

Ziua următoare copilul era bolnav. Îi dădusedădaca 15 şi lui ceva, îl luase mă-sa prea înfierbântată la sân, ce va fi fost, destul că plângea rău de tot şi se zbătea. Zoe, şi altfel bosumflată după ziua petrecută la Moşi, îl luă în braţe şi începu să se plimbe cu el şi să-l alinte. El plângea însă înainte, ba se vedea cât de colo că are 20 şi fierbinţeli.

— Beleaua naibii! grăi dânsa necăjită, încât îi venea să-l arunce.

Lasă că un copil bolnav te supără, dar nu se simţea nici ea bine. O durea capul, o junghia prin încheieturi, 25 îi venea acreală pe gât, i se aplecase ori răcise, destul că-i era rău.

Aşa a ţinut asta toată ziua şi încă câteva zile de-a rândul, încât i senăcrise Zoei viaţa.

— Mă mir că te canoneşti aşa – grăi cocoana Pro30 fira – când ai putea să trăieşti zile albe. Acum eşti şi tu ce eşti.

Cocoana Profira, o femeie acum bătrână, mai mult jupânească decât madamă, avuse şi ea în tinereţele ei zile frumoase şi ştia ce vorbeşte. 3 5 Acum trăia aşa pe apucate, mai făcându-i cutărui ori cutărui vreo treabă, mai ducând de ici până colo o vorbă, şi trecuse, aşa din întâmplare, pe la Zoe, ca să vadă ce mai face.

— Dar ce să fac dac-aşa mi-a fost soarta!? îi răs40 punse Zoe.

— Soarta e cum omul ştie să şi-o facă, întâmpină cocoana Profira, sugându-şi buzele. Aţi fost alaltăieri la Moşi, urmă apoi, schimbând vorba. N-ai văzut alăturea cu voi, aşa singur la masă, pe un domn bine

5 îmbrăcat?

— Nu-mi mai vorbi de el, o slutenie de om! grăi Zoe. îl ştiu şi ce-ar vrea.

— N-o lua aşa de uşor, stărui cocoana Profira. Tocmai frumuseţe de om nu e, dar e-n cea mai frumoasă

10 vristă – patruzeci de ani dac-o avea – şi nu e vreun pârlit cu două-trei sute de lei pe lună, ci ia opt sute şi poate să-şi facă mai cu una, mai cu alta, aşa pe de lături,

şi-o mie cinci sute.

— Ei şi!? întâmpină Zoe. Eu am căpiat, ca să-mi

15 stric rostul? Trăiesc, ce-i drept, mai în sărăcie, dar am frunte de bărbat care mă ţine la casa lui, iese cu mine în lume, ba azi, mâine o să se şi cunune cu mine.

— De asta să nu te prea bucuri, o sfătui cocoana Profira. Bărbaţii sunt cum i-a lăsat Dumnezeu: îţi

20 făgăduiesc marea şi sarea şi-ţi şi dau multe câtă vreme ştii să-i ţii de scurt, dar când te ştiu legată în căsnicie legiuită, te ţin ei de scurt.

Zoe rămase pusă pe gânduri. Simţise în adevăr şi ea că e ţinută mai de scurt de când avea copil şi parcă se

25 temea c-o să fie şi mai rău.

— La casa lui – urmă cocoana Profira – te-ar lua, pe cât îl ştiu eu, şi dl. Benga.

Zoe începu să râdă.

— Benga!? grăi dânsa. îl mai cheamă şi Benga? Dar

30 Benga va să zică pe ţigăneşte „drac”.

— Dar tu de unde ştii ţigăneşte? o întrebă cocoana Profira.

— Aş!? Ştii că-mi placi!? răspunse Zoe. Nu mi-am făcut oare copilăria în ţigănia de la Calmata!? Haid.

35 lasă-l pe Benga al dumitale.

L-a şi lăsat, aşa, deocamdată, dar aceasta era o jertfă, jertfa cere răsplată, şi Bucur în curând a trebuit să simtă că deodată s-a surpat tot ceea ce el zidise cu marea osteneală în timp de jumătate de an.

4 o Copilul era trecut de cinci luni şi Zoe stăruia ca ori să fie înţărcat, ori să i se dea doică, fiindcă ea n-o să mai fie proastă ca să sihăstrească acum, în tinereţele ei. Voia teatru, circ, *şantant*, baluri şi toalete, ţinea să vadă şi să fie văzută, ca să simtă şi el că e mult ceea ce îi da dânsa.

5 Pe Bucur îl treceau sudorile reci. Vedea cum ei îi este copilul din zi în zi mai nesuferit, dar cu gândul ca să-i dea doică tot nu se putea împăca, i se dedea însă de dragul copilului toate celelalte.

Şi cum i le dădea!? 10 Azi o mişelie, mâine alta, azi

una mică, mâine alta mai mare, numai ca să iasă bani şi iar bani, şi din zi în zi se cobora tot mai jos din gândul său şi tot mai mult se apropia de porţile temniţei.

Şi e lucru firesc că ceea ce te costă mult îţi pare şi 15 scump: cu cât mai multe erau jertfele pe care le aducea de dragul Zoei, cu atât mai mare îi era şi slăbiciunea pentru dânsa; cu cât mai des simţea că foarte uşor ar putea s-o piardă, cu atât mai vârtos îl cuprindea simţământul că după atâtea zbuciumări n-ar mai putea să 20 trăiască fără de dânsa.

Numai rar de tot mai avea clipe de uşurare, în care zicea că e prea mult ceea ce face şi că o scăpare ar fi pentru dânsul dacă ea l-ar părăsi, iar atunci se ridica din adâncimile sufletului său glasul care-i zicea: „Dar 25 tu cine eşti!?”

Era parcă duhurile necurate se făcuseră stăpâne pe cocoana Profira şi o duceau şi azi şi mâine la Zoe, ca să-i şoptească la ureche cum are să-l ispitească pe Bucur pentru ca să-l împingă mereu spre păcate, şi cu toţii 30 se prăvăleau într-o prăpastie întunecată.

— Să-mi dai mie copilul – grăi în cele din urmă Bucura – casăport eu grijă de dânsul, cumampurtat de tine, că-mi este mai drag de cum îmi erai tu.

— Nu! răspunse Bucur. Copilul numi-l dau, dar o 35 să se schimbe iar toate: ori aşa, ori aşa!

Durerea pe care o vedea-n faţa mumei sale celei adevărate îi dădea iar puterea de a înfrunta toate ispitirile, şi curată se desfăşura în mintea lui icoana viitorului.

El nu putea să răsplătească cu dureri grele binele 40 ce i s-a făcut din iubire curată.

Orişicare om are-n el şi ceva bun, şi ceva rău, oarecare virtuţi şi oarecare slăbiciuni, şi nu prin virtuţile, ci prin slăbiciunile lui îl stăpâneşte cine vrea să se fo5 losească de el. Acela dar care vrea să facă treabă caută în toţi oamenii ceea ce e bun, căci numai prin virtuţile lui poate să fie omul folositor; dar acela care vrea să stăpânească nu caută în oameni decât ceea ce e rău, căci slăbiciunea ea singură te face supus şi ascultător. Aşa 10 a

fost aceasta totdeauna şi pretutindeni, cel puţin aşa, din când în când, chiar şi pe la Bucureşti. Se ivesc şi aici din timp în timp oameni care stăpânesc folosindu-se de slăbiciunile altora, iar pentru aceştia poliţia n-are numai să păzească buna rânduială, ci totodată să 15 şi adune informaţiuni adeseori foarte preţioase în ceea ce priveşte păcatele oamenilor. Fiind apoi aşa, Bucur n-ar fi preţuit fără de Zoe cât preţuia cu dânsa şi se făcea cu atât mai preţios cu cât mai rău se-nfingea în daraveri pe care nu putea să le mărturisească. Le ştiau 20 „şefii" lui toate, dar îl lăsau să le facă, deoarece un şef „inteligent" n-are decât să se bucure când te ştie încurcat în ceva, căci numai aşa poate să se folosească orişicând de tine.

Erau alegeri – mare frământare, multă alergătură 25 şi pentru poliţie.

Guvernul, nu liberal, nici conservator, ci guvern în cel mai adevărat înţeles al cuvântului, ţinea să-şi scoată cu orice preţ candidaţii. Aşa cereau interesele superioare ale statului, pe care opoziţiunea nu putea decât 30 să le compromită.

Cu cât mai mult însă se apropia ziua fatală, cu atât mai multe erau „şansele" acestei primejdioase opoziţiuni, iar aceasta mai ales în urma stăruitoarei propagande pe care o făcea dl. Aurel Ciocorescu, om tânăr, 35 avocat, orator pe cât de neobosit, pe atât de simpatic şi pe deasupra şi stăpân al unei frumoase averi. Chiar nici atât nu era însă destul: el mai era şi ginerele domnului Fănică Bulbuc, fost senator şi unul din cei mai devotaţi sprijinitori ai guvernului, şi izbutise să tragă-n partea opoziţiunii pe socru-său, dimpreună cu întreaga lui clientelă, care era numeroasă.

De unde să-l apuci?

Un singur păcat avea: ca toţi oamenii care se simt 5 poate prea mult, el era încrezut, îndrăzneţ şi cam uşurel.

Se apără fiecare cu armele cu care e atacat.

Majorul îl chemă pe Bucur.

— Uite, Bucure, îi zise. E vorba de o mică însce10 n-are, ca să producem o diversiune. Să-i punem o cursă lui

Ciocorescu. Aşa, cum cutreieră mahalalele, ca să facă propagandă electorală, nu e greu să-l prindem undeva într-o aventură galantă cu cineva şi să încheiem un proces-verbal. Găseşti acolea doi martori. Ce-o să 15 coste!? Se face apoi un mic zgomot, se produce un conflict între el şi socru-său, iar după alegeri se lămuresc toate. Se fac asemenea lucruri în asemenea ocaziuni.

Bucur tăcea şi asculta. Vorbele-i bubuiau în ureche: el să găsească un chip de a-l ademeni pe Ciocorescu în 20 casa cuiva care e-n stare să facă asemenea mişelie, el să găsească martori, el să-l aducă la timpul cuvenit pe comisar, ca să-ncheie proces-verbal. Şi trebuia să le facă fără de şovăire, căci altfel ştia el ce urmează.

Stătea burguit şi strivit de gândul că nu-i rămâne 25 decât să facă ceea ce i se cere.

— Da, domnule major, grăi dânsul în cele din urmă; o să fie însă cam greu să găsesc o femeie potrivită, care se „pretează" pentru asemenea scandal.

Majorul îl fixă cu ochii. 30 – Trebuie, se-nţelege, să fie o femeie mai de şic, zise el; dacă nu va fi puţind aia cu care trăieşti dumneata, îţi găseşte ea printre cunoştinţele ei pe cineva. La o mie, două de lei nu ne uităm.

Bucur începu să tremure. Îi venea să se repeadă la 3 5 „protectorul" său şi să-l strângă de gât.

„Iacă ce-ai ajuns! Iacă ce eşti l „răsună însă din adâncimele sufletului său un glas şi-l ţinea oarecum paralizat.

— Da, d-le major, zise iar şi ieşi cuprins de un fel 4 o de ameţeală şi fără ca să-şi poată da seamă ce va face.

— Dar asta cât mai curând! strigă dl. major. Acum s-arăţi dacă eşti ori nu bun de ceva.

Bun de ceva!?

De ce mai era el bun!?

5 Dac-ar fi fost singur în lume, ar fi ştiut el ce are să facă; mai erau însă şi ea, şi copilul, şi bieţii aceia de bătrâni, care ziua se gândeau la dânsul, iar noaptea-l vedeau prin somn.

A umblat mult aşa buimac pe uliţi, fără ca să sc. 10

poată hotărî într-un fel. Era omul care se socotise rău căzut şi deodată s-a pomenit cu simţimintul că tot ceea ce făcuse sunt nimicuri în asemănare cu ceea ce mai putea să facă.

„O fac – zise el în cele din urmă – nu-mi rămâne 15 decât s-o fac”.

Aceasta îi era pedeapsa pentru vina de a-şi fi părăsit meseria cea uşoară, plăcută şi mănoasă.

„O fac! – zise iar – dar asta e cea din urmă, cu asta am şi scăpat, m-am achitat”. 30 Nu, el n-avea de ce să-şi facă inimă rea: asta era scăparea lui!

„Dacă e vorba de mişelie, mişelie să fie, urmă el. O fac, dar banii îi iau eu, ca să închiriez un local şi să-mi instalez bărbieria”. 25 înviorat de gândul acesta, el o luă spre casă, dar peste puţin se-ntoarse.

E greu să te simţi însuţi om de nimic, dar încă mai greu e să ştii că şi alţii tot aşa te socotesc: el trebuia s-o facă aşa, ca să nu se afle că dânsul a pus lucrurile la 30 cale. Orişicit de greu i-ar fi fost dar, acum, de data aceasta şi ultima dată, el trebuia să se folosească de Zoe şi, dacă se poate, numai de dânsa. Îi trebuia însă un om, fie soţ fie părinte, care-l surprindea pe Ciocorescu, acesta bine plătit, îi trebuia o femeie de şic, 35 aceasta şi mai bine plătită, şi îi mai trebuiau şi doi martori, tot plătiţi şi ei. El se duse dar la d. major, ca să-i spună că două mii de lei sunt puţini.

— De bani nu e vorba, îi răspunse acesta; fie şi trei, fie chiar patru mii, numai dacă lucrul se face bine

4 q şi la timp. Nu uita că până la alegeri avem numai zece zile.

Bucur se întoarse acum cu inima uşurată acasă.

Cum rămânea însă dacă lucrurile ieşeau rău?

Aceasta nu-l neliniştea, căci le făcea toate din însărcinarea primită de la superiorul său şi după indru5 mările primite de la dânsul.

Nu-şi dedea, biet de el, seama că majorul voia şi el să arate că e bun de ceva. Dacă lucrurile ieşeau bine, al lui era meritul, iar dacă ele ieşeau rău, întreaga vină cădea pe

agentul care e netrebnic.

10 Zoe, mai deprinsă a pătrunde în urzelile ascunse ale oamenilor, a simţit-o însă numaidecât aceasta.

Ea l-a ascultat cu viuă interesare şi zâmbind din când în când. Ei lucrul nu i se părea o mişelie, ci mai mult o ştrengărie născocită de un om de spirit. Ce e

15 adică dacă un om căsătorit, fie chiar şi de curând căsătorit, are o aventură galantă!?

Asta se întâmplă foarte des. Partea hăzoasă e numai că e prins în cursă. Vreun lucru mare nu e însă nici acesta: un mic scandal în familie, oarecare expli

20 caţiuni, şi totul se aranjează parcă n-ar fi fost nimic.

Lucrul e însă mai greu când aventura galantă nu există, şi Zoe era de părere că în cazul acesta cel mai firesc lucru e s-o pui la cale.

— Şi cum crezi tu c-ai putea să-l tragi în cursă?

25 întrebă ea.

— Să zicem – îi răspunse Bucur – că vreunul dintre agenţii noştri electorali îl amăgeşte dându-i întâlnire cu câţiva alegători care nu îndrăznesc să se pronunţe pe faţă contra guvernului.

30 – Şi ea este acolo, grăi Zoe, şi sunt acolo şi cei doi martori, şi se face scandal, şi vine comisarul, ca să încheie proces-verbal.

— De câte ori se întâmplă asemenea înscenări – o încredinţă Bucur – mai ales când e vorba să se

3 5 pregătească vreun divorţ?

— Eu sunt, cu toate aceste, de părerea că în asemenea dandana să nu intri, stărui dânsa. Omul acela, femeia aceea şi martorii aceia sunt nişte mincinoşi, şi dacă mint când îi plăteşti, li-e mai uşor să spună

40 adevărul când îi plătesc alţii, ba pot să şi mintă. Las-o! Să nu crezi că majorul sare să te scape dacă intri în vreo încurcătură. Zice că el nu ştie nimic, că eşti un mincinos, şi lumea pe el o să-l creadă. Altfel se pun asemenea lucruri la cale. Îi dai întâlnire şi-l prinzi, iar atunci n-ai nevoie de mărturii mincinoase, iară el 5 nu zice

„cârd”, ci înghite hapul. Iar aceasta nu e nici mişelie, ci o bună lecţiune.

Aşa era fără îndoială mai bine şi abia acum se dezmeticea Bucur să-şi dedea seama că nu e în adevăr atât de rea, cum îşi închipuise el, fapta pe care i-o ce

10 rea majorul.

— Dar dacă nu vine la întâlnire? întâmpină el.

— Nu e bărbat care nu vine dacă ştii să-l iei! îl încredinţă ea. Lasă-l pe mine! Dacă nu ţi-l dau gata-n opt zile, să nu-mi mai zici Zoe.

15 – Dar eu tot n-aş vrea să te bagi tu în asemenea încurcături, grăi dânsul. O să se vorbească la gazete, o să vuie lumea.

Zoei tocmai de asta îi ardea. Îi venea un fel de ameţeală când se gândea că timp de câteva zile numai

20 despre dânsa se va vorbi şi dintr-odată va ajunge femeie celebră.

— Dar cine dacă nu eu!? îi răspunse ea. S-o mai legăm de nasul alteia, care cere şi ea ceva, poate şi ea să vorbească şi poate că nici nu e-n stare să scoată

25 lucrurile la capăt tot atât de bine ca mine? Lasă-l pe mine, că ţi-l joc eu. Frumuseţea lucrului e tocmai s-o faci şi s-o spui la toată lumea c-ai făcut-o dinadins, ca să rămâie de râsul lumii. Ăla un mai merge la alegeri, să fii sigur că nu mai merge. Asta o vrea şi majorul.

30 Bucur începu să râdă.

Lucrurile luau o-ntorsătură în adevăr hăzoasă.

— Adecăte mă-ntreb şi eu de ce n-ai putea s-o faci dacă o poţi? grăi dânsul. În adevăr că nu te compromiţi şi nici n-ai nevoie de ajutoare: zici că omul te-a

35 urmărit şi ai scăpat aşa de urmăririle lui.

— De un ajutor tot o să am nevoie – grăi dânsa – de cocoana Profira, dar nici eu n-o să-i spun ce vreau. Poate că tocmai la ea ori prin ea îi dau întâlnire.

Bucur se scutură parc-ar fi muşcat dintr-un măr

4 o pădureţ, dar, la urma urmelor, sunt împrejurări în care şi asemenea persoane sunt bune de ceva, poate chiar indispensabile.

El rămase câtva timp pe gânduri, apoi iar se reivi duioşia firii lui. 5 Cu un ceas, două mai înainte era atât de amărâtşi de deznădăjduit, iar acum iar i se luminase viaţa şi-o singură hotărâre îi mai rămăsese din toate zbuciumările: că, orişice ar fi, el iar se-ntoarce la meseria de care se legau cele mai frumoase amintiri ale vieţii 10 lui.

Se vedea stăpân la casa lui săracă, iar nu unealtă de care se folosesc alţii, ca să pună la cale ticăloşii.

— Apoi – îi zise el Zoei – după ce trecem de aceasta, închiriez un local şi-mi deschid bărbierie. 15 Să vezi tu ce bine-o să ne fie.

Zoe se uită cam speriată la el.

Ei îi plăcea viaţa pe care o avuse. Lasă că se deprinsese cu ea, dară i-ar fi plăcut chiar şi fără ca să se fi deprins. Era în firea ei să umble, să vadă, să sc. 20 arate, să se vâre în toate şi să prindă şi de ici, şi de colo o vorbă. Gândul ca să fie soţia unui bărbier n-o incinta. Şi astă dată însă el vorbise aşa că nu mai era chip ca ea să zică nu.

Era apoi în firea şi-n apucăturile ei şi ceva ce-o 25 mina spre viaţa casnică.

Sunt o mulţime de femei care ştiu să facă efect când se prezentă-n lume, încât ochii tuturor a se opresc asupra lor. Ele se-mbracă cu gust şi au ţinută potrivită cu talia şi cu găteala lor. Fustele lor sunt însă se nespălate, ciorapii le sunt fără de călcâie, iar acasă la ele toate stau claie peste grămadă şi praful e de un deget de gros. Zoe nu era de felul acestora. Ţinea la curăţenie şi la buna rânduială pe care nu numai 6 făcea cu plăcere, dar o şi păstra cu un fel de grijă ne35 adormită. Aşa se deprinse mai ales în atelier, unde venea multă lume şi trebuia să fie totdeauna cea mai deplină curăţenie. Iar o femeie care are slăbiciunea aceasta se îndrumează uşor spre căsnicie. Mai era apoi un lucru care-o ademenea pe Zoe: şi într-un salon de 40 bărbierie e multă viaţă. Unul intră, altul iese, fel de fel de oameni, de la care poţi să afli multe.

— Şi eu o să vă dau ajutor la ţinerea în bună rânduială a salonului, grăi dânsa.

Bucur stete puţin pe gânduri. El nu-şi închipuise lucrurile tocmai aşa. Dar nici că era vorba ca hotărî5 rea să se ia chiar acum.

— Da, zise el dar, cuprins de simţământul că o nouă şi mai binecuvântată viaţă se va începe în curând pentru dânsul.

VII

10 Planul Zoei era pe cât de simplu, pe atât de potrivit cu firea ei.

— Am – zicea dânsa – să mă ţin de capul lui şi-n trei-patru zile-l bag în draci.

Era pentru dânsa cestiune de amor propriu să

15 arate că poate şi s-ar fi simţit foarte umilită dacă n-ar fi reuşit. La celelalte nu se mai gândea dar, şi-i era mai mult ori mai puţin indiferent dacă va fi ori nu Bucur la timpul potrivit gata cu comisarul şi cu martorii.

20 Aproape tot atât de mult ţinea s-o facă fără de ajutorul Profirei, care mijlocea adeseori asemenea întâlniri.

Unul dintre păcatele organice ale femeilor ca Zoe e însă lipsa de discreţiune. N-o ierta pe ea firea să

25 tacă mai ales în faţa Profirei, care venea de când cu dl. Benga adeseori pe la dânsa. Nu-i mai vorbea, ce-i drept, nimic, dar pândea, ca s-o găsească într-o stare sufletească în care poate să-ncerce din nou a o îndupleca.

30 Nu avea Zoe încredere în Profira, ba nu se-ndoia că dânsa, aflând adevărul, ar fi n stare să se ducă la Ciocorescu ca să-l vestească. Ea însă tot nu s-a putut stăpâni şi-a scăpat vorba că s-ar putea ca-ntr-una din cele mai apropiate zile s-o roage de ceva.

35 Cocoana Profira se uita cam pe sub gene la dânsa.

De ce adică ar fi putut s-o roage Zoe, pe care o ştia atât de proastă, încât nu era-n stare să facă ceva fără de ştirea dumnealui!?

— Nu-nţeleg, grăi dânsa, uitându-se stăruitor în faţa ei.

— Am să-ţi spun când o fi să fie, răspunse Zoe.

Cocoana Profira dete din umăr.

5 – De ce nu chiar acum? întrebă ea.

— Nu se poate, răspunse iar Zoe; să vedem mai-nainte.

Dar, la urma urmelor, putea, ba chiar trebuia să-i spună, ca să n-o găsească nepregătită dac-ar fi având 10 nevoie de dânsa.

— O mică întâlnire, adăugă ea.

— O-ntâlnire, tu? Şi dacă simte el ceva? grăi cocoana Profira.

— Ce-ţi pasă!? grăi Zoe, dar faţa ei, privirea ei, 15 felul în care rostea vorbele, toate o dădeau de gol, încât Profira, trecută cum era prin toate, putea să vadă cât de colo că nici ei nu-i pasă şi că nu fără de ştirea lui face ceea ce are de gând să facă.

„O fi având mişelul vreun interes – îşi zise ea-n gin20 dul ei – şi profită de dânsa”.

De câte ori nu se face aşa cevăi? Sunt părinţi care-şi jertfesc copii; de ce să n-o facă un bărbat cu femeia care i s-a dat în slăbiciunea ei roabă?

— Cu cine? întrebă ea.

25 – Asta r. u pot însă să ţi-o spun, răspunse Zoe, foarte hotărâtă de a nu i-o spune decât la nevoie, când n-ar putea să aibă întâlnirea fără de mijlocirea ei.

— Zoe, grăi cocoana Profira într-un ton stăruitor. Tu tot tu rămâi! Tare mă tem că o faci chiar indem

30 nată de el. Ţi-am spus de atâtea ori că el numai plăcerea şi-o face şi folosul şi-l caută. Minune ar fi dacă m-aş înşela crezând că şi acum el profită de tine ca să-şi facă treburile, şi tu eşti destul de proastă ca să te laşi.

35 Zoe rămase ca făcătorul-de-rele surprins asupra faptei.

Se deprinsese a-l pune pe Bucur foarte sus în gândul ei. Nu se-ndoia despre iubirea lui, şi dintre oamenii pe care-i cunoştea, nu erau decât de tot puţini 4 O aceia pe care-i socotea atât de buni şi atât de cuminte ca dânsul. Acum ea fu cuprinsă deodată de simţimintul că cocoana Profira tot are dreptate şi că el în adevăr profită, ca să-şi facă treburile.

— E foarte cu minte dumnealui, urmă cocoana Profira, care simţise efectul vorbelor pe care le grăise.

5 Să aibă aşa de pomană o femeie ca tine şi să-şi mai şi facă treburile cu ea. Să stai şi să te cruceşti!

Zoe nu zise nimic, dar recunoştea că în adevăr aşa este şi Bucur se coborî în gândul ei alăturea cu cei mai nemernici oameni. 10 – Şi pentru un asemenea om ai refuzat tu partide strălucite, urmă Profira, dându-i zor. Oameni ca Benga puţini se găsesc şi n-o să mai poţi găsi nici tu peste doi-trei ani.

— Te rog să nu-mi mai vorbeşti de el! strigă Zoe, 15 vărsându-şi focul.

— Ba am să-ţi vorbesc – stărui cocoana Profira – şi n-o să te las până ce nu te voi dezmetici. Acum eşti tânără şi frumoasă şi plină de nuri, acum ai să-ţi croieşti şi tu soarta, ca să a-ajungi ca mine. Mâine

20 vei voi, dar o să fie prea târziu. Ce poate adică să-ţi dea Bucur al tău?! Azimâne o să-l dea afară şi de la poliţie şi-o să ajungi o biată de bărbiereasă, ba chiar mai rău, slugă la un bărbier, dacă nu s-ar întâmpla cumva să te pomeneşti într-o bună dimineaţă că ţi-l 25 duc la „Văcăreşti”, că multe rele se şoptesc, ba se spun chiar tare despre dânsul.

Zoe era răpusă. Ştia şi dânsa că aşa este şi începu să plângă, cum îi era felul!

— Ce plângi!? grăi cocoana Profira. N-ai de ce să 30 plângi! Dacă e în lumea aceasta cineva care nu are de ce să plângă eşti tu. Ţi-am spus că l-ai scos din minţi pe d. Benga, că e în stare să facă orişice pentru tine, că o să ai şi viaţă ca în rai şi viitor asigurat cu dânsul, c-o să fii stăpână la casa lui, iar nu roabă, că lui 35 nu-i pasă nici de rude, nici de prieteni, nici de superiori. Nu plânge, ci fă-te femeie cuminte câtă vreme mai eşti încă în floare şi să mă binecuvântezi viaţa toată.

Zoe însă plângea, mereu plângea. 40 – Dar eu nici n-am vorbit măcar cu el, întâmpină ea în cele din urmă.

— Să vorbeşti – o încredinţă cocoana Profira – şi-o să-l vezi cu’totul altfel, să trăieşti o zi, două cu el şi-o să-l

iubeşti mai mult decât pe ăsta, care nu ştie decât să profite de tine. Profită tu. Uite, asemenea

5 întâlniri să ai!

Zoe dădea cu îndărătnicie din cap.

„Să mă tai şi nu!” îşi zicea dânsa şi ăsta şi era în adevăr gândul ei, dar ziua aceea nu s-a dus să ia urma lui Ciocorescu. O durea capul, era burguită, îşi pierit) duse toată vlaga şi umbla de ici până colo, mai stătea trântită, mai se plimba neastâmpărată, mai plângea, se apuca ici de una, colo de alta şi nu era în stare să facă nimic.

Bucur era foarte supărat când a găsit-o indispusă. 15 Tocmai acum! O zi pierdută era lucru mare în împrejurările în care se afla el. Cu cât mai mult îşi dedea însă el supărarea pe faţă şi cu cât mai stăruitor era, cu atât mai vârtos se pătrundea dânsa de gândul că cocoana Profira avea dreptate şi cu atât mai pornită era 20 spre îndărătnicie.

Ziua următoare, cu toate aceste, s-a dus, a şi luat urma lui Ciocorescu, a ajuns să i se uite de câteva ori în ochi şi să-i zâmbească cum ştia dânsa, dar nu erau lucrurile cum şi le închipuise dânsa şi iar a trecut o zi 25 fără ca să poată zice c-a făcut ceva.

Acum Bucur era nerăbdător şi, cuprins de temerea ca nu cumva toate să rămâie baltă, a început să-i dea zor.

— Dragă, îi zise, nu cumva să mă faci de ruşine. Tu ştii ce fel de om e majorul şi câte şi câte n-ar fi în

30 stare să-mi facă dacă n-aş reuşi. Nu vrei ori nu te simţi destoinică, spune-mi, ca să-mi croiesc alt plan şi să caut la timp pe altcineva.

Ea se uită lung şi cu un fel de dispreţ la el.

— Parcă mai e în lumea aceasta cineva care ar fi 35 în stare să-ţi facă ceea ce-ţi fac eu!? grăi dânsa şi începu să plângă.

El nu-nţelegea vorbele ei şi astfel nu putea să-i înţeleagă nici plânsul.

— Bine, îi zise, de ce plângi acum? Tu însuţi ai 4 O stăruit să te las s-o faci. Dacă nu mai vrei, spune-mi-o, că mie nu mi-e lucru de glumă.

— Văd eu că nu eşti niciodată mulţumit cu mine – urmă ea plângând înainte – şi te-ai săturat de mine.

El îşi făcu cruce.

— Cum îţi vor fi venind asemenea gânduri, asta 5 s-o înţeleagă cine-o poate, grăi dânsul. Zoe dragă – urmă apoi stăruitor – eu i-am promis majorului c-o să fac înscenarea şi trebuie neapărat s-o fac, căci altfel o pat. Lasă că mă dă afară de la poliţie, ceea ce n-ar fi tocmai mare nenorocire, dar în supărarea lui 10 îmi caută şi vreo vină ca să-mi facă un rău şi mai mare.

— Să te trimită la „Văcăreşti" 1 strigă Zoe sărind în picioare. Nu ţi-am spus-o eu-l? Poţi să faci toate ticăloşiile, şi ţi le trec cu vederea, ai să le faci şi pe acele

15 pe care le vor ei. Nu, domnule major! nu! urmă ea îndârjită. Cu mărturii mincinoase nu umblăm, pentru ca tot dumneata să-ţi speli apoi minile şi să ne scoţi numai pe noi vinovaţi. Nu! Avem să-l prindem în cursă pe cale cinstită, aşa cum se prind în fiecare zi 20 atâţia şi atâţia. Să n-ai nicio grijă – îl încredinţă ea pe Bucur – e ambiţiunea mea să ţi-l dau gata, şi-n două, cel mult trei zile îl ai.

Ea vorbea cu inima deschisă şi spunea gândul ei cel adevărat. Aceasta o vedea Bucur: era Zoe aşa cum 25 o ştia el. El o ştia însă că e şi schimbăcioasă, o vedea că se zbate, şi pe deplin liniştit nu era.

Ziua următoare, când el a ieşit, ca să se ducă la serviciu, dânsa se gătea şi era tot ca mai înainte.

Aşa ar fi şi rămas dacă n-ar mai fi fost la mijloc 30 şi dl. Benga, care nu dormea, şi cocoana Profira, care avea şi ea ambiţiunile ei.

La amiază zi, când s-a întors deprinz acasă, Bucur n-a găsit-o. Nu se prea mira de aceasta, căci o ştia umblând în treburi grele. Copilul era flămând 35 şi plângea, trecuse însă acum de şase luni şi dădaca l-a mai potolit, dându-i lapte cu gris.

Toată după-amiaza Bucur era neliniştit şi din ce în ce mai neliniştit. Pe la cinci s-a întors iar acasă înainte de vreme.

Dădaca era dusă cu copilul la plimbare, iar

bucătăreasa îi spuse că Zoe trecuse cu vreun ceas mai înainte pe acasă.

— M-a trimis – grăi dânsa – pe mine la băcănie, 5 iar când m-am întors, n-am mai găsit-o!

Ieşise şi dădaca, şi steteau toate vraişte.

„Va fi fost grăbită – îşi zise el – şi n-a mai putut să aştepte”.

Dacă s-ar fi uitat însă bine, ar fi văzut că lipseşte 10 pe ici, pe colo câte ceva din casă, iar dac-ar fi deschis dulapul în care ea îşi ţinea hainele, l-ar fi găsit gol.

El se plimba însă nerăbdător prin odaie.

Să se ducă s-o caute. Cum să-i deie de urmă!?

Peste vreun ceas s-a întors şi dădaca cu copilul. 15 – Eu am lăsat-o acasă, îi spune dânsa. A lăptat copilul şi m-a trimis cu el la plimbare, în vreme ce dânsa se gătea.

Copilul iar plângea. Era flămând şi nu mai voia să primească laptele cu gris. 20 Neliniştea îl răpuse în cele din urmă pe Bucur.

Unui om intrat în tainele poliţiei nu-i e tocmai afară din cale greu să găsească urma cuiva, mai ales când acest cineva e destul de bine cunoscut.

În curând după ora şapte el a plecat să caute din 25 sergent în sergent urma Zoei şi peste vreo jumătate de ceas a şi găsit-o tocmai la Gara de Nord.

— A plecat cu trenul de Virciorova, îi spuse cu oarecare mirare agentul din gară.

Bucur rămase o clipă-ncremenit. 30 – Cum? Aşa singură? întrebă el.

— Pare-mi-se că nu, răspunse agentul zâmbind. Dacă nu mă-nşel, era cu un domn cam buhăit.

Cine a primit vreodată ştirea despre moartea neaşteptată a unei fiinţe lui scumpe îşi poate da seamă 35 despre starea sufletească, în care se afla Bucur. Stai uimit: ştii şi crezi, dar nu-ţi poţi închipui şi nu simţi că este adevărat.

Zoe a plecat? Zoe a fugit cu cineva? Zoe s-a lepădat de el şi şi-a părăsit copilul!? 40 Peste putinţă!

Trebuia să fie la mijloc altceva.

Nu mai încăpea, cu toate acestea, nicio îndoială că ea a plecat şi după toate semnele nu a plecat singură.

Bucur ieşi grăbit în piaţa gării, se aruncă într-o birjă şi se duse la prefectură, ca să-l caute pe dl. major.

— D-le major, grăi dânsul, mai puţind abia să răsufle. Mi s-a întâmplat o mare nenorocire: Zoe a fugit. A luat trenul de Virciorova. Să dăm o depeşă.

10 ca s-o oprească la graniţă.

D-l major se uită liniştit şi cu zâmbet uşor la dânsul.

Îi vedea deznădăjduirea, dar n-o înţelegea şi nici n-o găsea firească.

15 – Pe ce temei s-o oprească? întrebă el.

— Cum pe ce temei? răspunse Bucur. A fugit de la casa mea.

— Asta, întâmpină majorul, putea s-o facă orişicând, căci nu ţi-e, pe cât ştiu, soţie legiuită. A furat însă

20 ceva? A săvârşit vreo faptă pentru care putem s-o urmărim? Să-i căutăm vreo vină şi lăsăm apoi, după ce o aducem aici, lucrurile încurcate?

Bucur stătea strivit de vorbele majorului.

O vină!? Dar cum s-ar fi putut vreo vină mai mare

25 decât aceea pe care o aveai? în faţa lumii, în faţa legii asta nu era destulă!? Mai trebuia să şi mintă, s-o năpăstuiască pentru ca s-o poată opri din calea rea în care pornise!?

— Să mă duc, domnule major, acasă şi să văd dac-a

30 luat ori nu ceva cu dânsa, grăi dânsul şi plecă.

— Dar grăbeşte-te, Bucure, ca înainte de sosire la Virciorova a trenului depeşa să fie dată, îi zise majorul. Apoi nu neglija afacerea cu Ciocorescu – mai adăugă peste puţin – că dăm amândoi de dracul.

35 De asta-l mai ardea acum pe Bucur!

Chiar mergând spre casă, el încetul cu încetul s-a muiat şi şi-a pierdut toată energia.

„Eu s-o mai şi năpăstuiesc!? îşi zise în cele din urmă. Nu! Destule mişelii am făcut: n-o să mai adaug

40 la ele niciuna, nici unal”.

Sunt fără de număr nenorocirile de tot felul prin care

trece omul în timpul vieţuirii lui pe pământ, şi nu o dată suntem în greaua luptă a vieţii striviţi de 5 simţimintul că nu mai putem să răzbim înainte. Prindem însă nădejde, ne facem iluziuni, ne mângâiem înşine pe noi, adunăm nouă puteri, ne îmbărbătăm şi începem o nouă şi adeseori mai binecuvântată viaţă.

Era om tânăr Bucur şi plin de puteri: la multe bune 10 se mai putea aştepta, şi numai de la el atârna să-şi rânduiască mai bine viaţa.

Plimbându-se aşa singur prin casă, el avea chiar clipe de uşurare.

Copilul a plâns cât a plâns, apoi, zorit de foame, 15 tot a mâncat ceva din laptele cu gris, iar acum dormea în leagănul lui.

„Acum e la Slatina, acum se apropie de Craiova, acum o fi pe la Balota, acum soseşte la Vârciorova, îşi zicea el în gândul lui. Să se ducă, să meargă înainte 20 în calea pe care şi-a ales-o potrivit şi cu firea ei şi cu lumea în care şi-a petrecut copilăria şi prima tinereţe! Câţi nu sunt care au păţit-o cu mult mai rău decât mine şi azi sunt oameni cu rost buni?”

De ce adică să se plângăl? 2 5 Asta era, la urma urmelor, scăparea lui.

Ea şi numai ea îl făcuse să-şi părăsească meseria şi să intre în poliţie, unde omul e ispitit la fiecare pas; ea-l împinsese să facă o mulţime de lucruri pe urma cărora tremura în fiecare clipă. 30 O, câţi nu aduc jertfe mari ca să scape de asemenea femei, care i-au prins în clipe de slăbiciune în mrejele lor!?

Ce putea adică să i se întâmplel?

„Să zicem că majorul, văzând că nu i-am făcut nici 35 o treabă, se îndârjeşte şi mă trimite în adevăr la «Văcăreşti», îşi zise el. Mi se-ntâmplă numai un lucru la care trebuia să mă aştept, dar eu rămân tot eu, bărbierul, cu care numai puţini se pot măsura şi-n ale meseriei şi-n altele. Mă duc la Galaţi, fie chiar şi în Ame40 rica, şi sunt tot om. Cine n-a greşit în viaţa lui!?”

Mai era însă şi copilul, care rămăsese fără de mamă.

Copil fără de mamă!

El se opri în faţa leagănului şi se uită lung şi din ce în ce mai înduioşat la copilul său, care fusese părăsit 5 de mama lui.

Dar îl avea pe el, care îi era tată.

Deodată ochii i se umplură de lacrămi.

„Ce-o să-i răspund eu când mă va întreba cine îi este mamă!?" îşi zise cuprins de o adâncă durere, pe 10 care numai puţini vor fi puţind s-o înţeleagă ca dânsul în toată pătrunderea ei înfricoşată.

„O, ce ticăloasă! strigă el cu glasul înăbuşit de plâns. Ce fiinţă dezbrăcată de tot ceea ce e omenesc!"

Da! fără de seamăn ticăloasă şi în adevăr dezbră15 cată de firea omenească!

„Dar tu cine eşti!?" răsună iar din adâncime glasul care scurma durerea cea mare a vieţii lui.

„Uite – îşi zise el, cutremurându-se în toată fiinţa lui – aşa! aşa a fost femeia care ţi-a dat ţie viaţă, 20 nu o nenorocită, ci o fiinţă dezbrăcată de tot ceea ce e omenesc".

O, toate e omul în stare să le sufere, să le rabde şi să le poarte, dar gândul propriei sale spurcăciuni îi sleieşte şi cea din urmă rămăşiţă de putere. Înfrunţi 25 nevoi, înduri suferinţe, te avânţi în luptă cu lumea întreagă şi răzbeşti mergând cu capul ridicat înainte câtă vreme te iubeşti tu însuţi pe tine şi te socoteşti vrednic de-a vieţui; cazi însă în rând cu viermele neputincios când te cuprinde scârba de propria ta fi30 inţă.

„Zămislit în ceas rău şi din pornire spre păcat, purtat în pântecele unei păcătoase muncite de căinţe, născut prin ascuns şi cu gând rău, blestemat am fost ca rele şi numai rele făcând să-mi petrec viaţa, îşi zise 35 el. Eu am pornit-o şi pe ea în calea pe care o văd mergând înainte! Eu am ameţit-o, am amăgit-o, am despărţit-o de mama ei, eu am profitat de relele ei porniri, ca s-o pierd. Obârşia tuturor ticăloşiilor eu sunt!"

Cu o vioiciune îngrozitoare se reiveau în mintea 40 lui toate amănuntele celor petrecute în grădina de la Sf.

Gheorghe, în Cişmigiu, în iatacul pe care şi-l luase cu chirie, şi sudori reci îi treceau peste frunte şi peste obrajii din care îi pierise tot sângele.

„Ce-o să răspundă această nenorocită fiinţă, urmă el, când lumea-l va întreba cine i-a fost mamă şi cine 5 tatăl? Eu am scăpat cu o minciună rezemată pe o dovadă oficială; el însă? el va trece prin lume huiduit de toţi”.

El nu mai putea să rămâie singur, însuşi în faţa sa: trebuia să fugă, să alerge prin lume, să vadă, să audă, 10 să se piardă în toiul vieţii, ca doară se va ascunde de sine însuşi.

A ieşit şi s-a dus, dar pretutindeni tot numai el singur cu sine rămânea, ba mai ales acum se simţea singur.

15 E o tainică şi nemilos de strânsă legătură între cei ce se ştiau părtaşi la aceeaşi vină, şi acum abia, în mijlocul lumii, a început Bucur să simtă că nu îi este atât de uşor, cum îşi închipuise amăgindu-se însuşi pe sine, ci greu, parcă peste putinţă chiar îieste 20 a trăi fără de Zoe. Aici, unde petrecuseră atâtea nopţi împreună şi gustaseră atâtea plăceri, el o vedea pretutindeni, şi la fiecare pas tremura ca nu cumva să-l întrebe cineva unde se află ea, ce face, cum s-a întâmplat de n-a venit şi ea. Era ceva demonic în fiinţa ei, 25 şi vina lui nu era c-a împins-o, ci că s-a lăsat să fie împins de ea spre rele.

Târziu, după miezul nopţii el s-a întors, frânt de oboseală, acasă!

„De ce nu m-au lăsat oamenii aceia acolo unde 30 m-au găsit, ca să pier atunci!? îşi zise el ca-ntr-un fel de aiurire. De ce a trebuit să trăiesc? Aveam vreun rost, vreo menire în lumea aceasta!?”

Sărmanul de el!

E în lumea aceasta loc centru toţi oamenii, îşi are 35 dar orişicare rostul lui, şi fără de el lumea n-ar fi cum e. Altfel s-ar fi petrecut fără de dânsul viaţa lui Gheorghe şi a Bucurei şi altfel a Zoei, ba chiar şi a buhăitului spălăcit, mai bine, mai rău, dar altfel. El însă, atât prin firea lui duioasă, cât şi prin îndrumarea ce 40 i se dăduse în copilărie, era pornit spre bine şi nu-şi înţelegea rostul

decât ca fiind bun. De unde ştia însă dacă nu cumva sunt multe relele care s-ar fi petrecut dacă n-ar fi fost şi el în lume!?

Nu însă, lui i s-a înfipt în cele din urmă în minte gândul că Gheorghe şi Bucura, aşa cum îi ştia, l-au 5 scăpat şi au purtat grijă de el şi că toate au venit cum au venit pentru ca el să săvârşească o faptă bună, care fără de dânsul n-ar fi fost cu putinţă.

Atât de adânc se pătrunsese de gândul acesta, încât orişice om cu mintea limpede l-ar fi luat, dacă l-ar fi 10 văzut, drept un smintit, care caută cu neastâmpăr împrejurările în care poate să-şi dea smintenia pe faţă.

Când a sosit acasă, copilul, iar flămând, plângea amarnic, ca orişice băiat viguros, şi dădaca se plimba 15 necăjită cu el în braţe prin casă.

— Haid, du-te şi te culcă, îi zise el dădacei. Lasă-l în seama mea.

S-a plimbat apoi cu el, a mai încercat să-i dea lapte cu gris şi iar s-a plimbat. 20 „Şi n-ar fi oare o faptă bună să-l strângi de gât!? îşi zice el într-un târziu. De ce să mai trăiască şi el în lume!? O faci şi ajungi în fundul ocnei: tot mai bine e acolo decât aicil”.

Nu, însă, nu!

25 El se plecă şi sărută copilul cu toată înduioşarea firii lui, apoi îl aşează în leagăn şi iar se găti de plecare.

Un fel de lumină vie se răspândi peste faţa lui.

Aşa cum au fost, toate se porneau spre bine, dacă nu era acel amăgitor nemilos care a stat la pândă şi-a 30 momit-o pe ea, om de fire haină, care n-a ţinut seamă de sfinţenia legăturilor dintre bărbat şi femeie, părinţi şi copil.

„Nu-l ceartă legea – îşi zise el – iar lumea îl iartă: am să-l răsplătesc eu potrivit cu fapta lui. De 35 aceasta s-a temut când a luat hotărârea de a pleca. Credea c-o să-mi treacă: nu-mi trece nici dac-aş trăi încă o sută de ani. Să ştie toţi cei ce vor mai fi ispitiţi să facă precum a făcut el că nu scapă şi stau cu sufletul 40 curat în faţa lumii. Are să se-ntoarcă, şi-l găsesc”.

El îşi luă copilul în braţe şi plecă cu el la Obor!

Era aproape de revărsatul zorilor de zi când i-a deşteptat pe Gheorghe şi pe Bucura din somn.

Bucura, deşi cam speriată, ca orişicare om deşteptat pe neaşteptate, îşi făcu de trei ori cruce când 5 află că Zoe a plecat pe furiş.

— Să-i mulţumeşti lui Dumnezeu c-ai scăpat aşa de uşor de dânsa, grăi bătrâna. Nu te-a făcut pe tine Dumnezeu să-ţi mistui viaţa cu asemenea femeie, iar copilul ţi l-am cerut încă de mult şi mai bine decât *iO* la noi nu poate să-i fie nicăiri.

Bucur nu-şi prea dădea seamă despre înţelesul vorbelor rostite de dânsa, dar se uita în ochii limpezi ai ei, vedea zâmbetul liniştit al lui Gheorghe şi nu mai era în stare să judece.

15 – Dar ce viaţă o să aibă!? grăi dânsul.

— Viaţă de om cu copilărie fericită – îi răspunse Bucura – dacă ne va trăi Dumnezeu şi pe noi.

Bucur suspină din greu. Multe ar fi vrut să zică, dar nu-l ierta firea să-i mâhnească pe bătrâni.

20 – Greu o să-i fie însă, urmă el, când lumea o să-l întrebe cine i-a fost tată şi mamă.

Bătrânii steteră câtva timp pe gânduri.

— Nu e tocmai aşa de greu, răspunse apoi Gheorghe. Lumea de astăzi s-a obişnuit cu oameni pe ai

25 cărora părinţi nu-i ştie şi dintre care mulţi sunt cumsecade. Dar – urmă el cam muiat – ce zici tu, babă? pentru liniştea lui Bucur, am putea să ne întoarcem iar în satul nostru, unde nu-l ştie nimeni pe copil.

Ochii Bucurei se umplură de lacrămi.

— Şi-aşa numai de dragul lui am rămas aici, răspunse bătrâna alintând copilul, care se mai liniştise acum.

Bucur se uită lung când la unul, când la altul dintre dânşii, apoi începu să plângă, dar nu ca mai înainte, ci cu lacrimi calde şi alinătoare.

— O, cât de rău am răsplătit eu bunătatea fără de margini şi fără de înţeles a voastră, se jelui dânsul.

— Nu, stărui Gheorghe, asta nici să n-o zici, nici să n-

o crezi. Viaţa ta întreagă a fost o bucurie pentru noi, şi orişice ai fi făcut şi orişice ai mai face tu, noi nu ne căim, că nu suntem în stare să te socotim vinovat.

— Niciodată, Bucure! stărui şi bătrâna. Iar nenorocirea tot de la Dumnezeu vine şi ea şi-l curăţă şi ridică pe om.

— Chiar şi acum ne-ai făcut o mare bucurie, urmă bătrânul, începând să plângă şi el. Hei! puţini sunt în lumea aceasta oamenii care, în starea în care te afli, ar fi făcut ceea ce faci tu.

10 – Să nu mai zici, Bucure, să nu zici niciodată că n-am fost răsplătiţi, adăugă bătrâna, ştergându-şi lacrămile şi sărutând apoi copilul.

Bucur stătea ca tâmpit: nu mai putea să zică nimic şi, cuprins de simţimintul că nu poate nici să facă 15 ceva, nici să trăiască, nici să moară fără ca să întunece viaţa acestor bătrâni, se uita aşa cu ochii pierduţi în vânt.

Şedeau la masa unde vorbise cu părintele Agaton. Îl auzea parcă şi acum, după ani de zile, pe călugăr 20 vorbind cu glasul lui oarecum somnoros despre mângâierile vieţii petrecute în retragerea tăcută. Acum înţelegea nebunia fericită, şi ca un fel de rai pământesc se ivea-n sufletul lui Sfântul Munte, cu pădurile lui dese, cu marea ce se-ntindea împrejurul lui, cu 25 mănăstirile, schiturile şi sihăstriile risipite pe el, cu întreaga viaţă liniştită a celor ce-au fugit obosiţi din lumea plină de zbuciumări.

— Dar – grăi dânsul într-un târziu, ca vorbind prin vis – eu trebuie să sfârşesc într-un fel. În această

30 lume bătută de valuri şi plină de ispitiri nu mai pot să trăiesc. Mă tem în fiecare clipă ca să nu cad în vreun greu păcat. Am să mă duc la părintele Agaton, ca să-mi facă şi mie vreun rost în Sfântul Munte.

Gheorghe şi Bucura se uitară înduioşaţi unul la 35 altul.

Mai ales Bucurei ţi] se părea lucrul acesta ca un fel de înălţare la cer.

— Dacă-ţi va fi fost rânduit aşa… grăi dânsa.

— Şi dacă poţi… adăugă Gheorghe.

40 – Când voi putea, grăi Bucur, gândindu-se cu inima grea la dl. major.

Ziua următoare a rămas apoi la bătrâni. De-o sută de ori şi-a pus în gând să plece la prefectură, dar nu era-n stare să se-nbărbăteze.

„O să mă caute şi-o să mă găsească şi e cu atât mai rău, îşi zise el în cele din urmă. Tot trebuie să se hotărască într-un fel, ca să vând tot ceea ce am şi să fac ceva bani. Orişicând o fi, cu mina goală nici la drum nu pot să plec, nici în vreun schit nu pot să intru”.

D-l major îl aştepta cu nerăbdare din ce în ce mai vie şi trimisese în mai multe rânduri după el, ca să-i dea, cum zicea el, o săpunează zdravănă.

Când l-a văzut însă galben la faţă, cu ochii stinşi, ţiindu-se abia pe picioare, i s-a făcut milă de el.

— Să-mi faci, domnule major, ce vrei, îi zise Bucur. Eu nu mai sunt bun de nimic.

Majorul se uită lung la el.

— Bine Bucure, grăi dânsul, atâta om eşti tu? Pentru o ticăloasă de femeie s-ajungi în starea aceasta?

— Nu e femeia, răspunse el; sunt toate prin care avem să trecem în lumea aceasta!

IX

Bucur era în anul al douăzeci şi şaselea, om tânăr încă, copil aproape, dar cunoştea viaţa omenească până-n cele mai ascunse amănunte ale ei.

Câtă vreme a stat sub farmecul ochilor limpezi ai Bucurei, el s-a liniştit şi avea din când în când chiar şi clipe de îmbărbătare.

„Să nu-i dea Dumnezeu omului câte poate să rabde”, îi zicea adeseori Bucura, şi sufletul lui se mai înviora.

Când se afla însă singurei când umbla prin lume, iar se ivea-n sufletul lui întrebarea: „Cine eşti tu şi care ţi-e rostul?” şi un fel de groază-l cuprindea când se gândea că foarte multe mai pot să fie zilele vieţii lui.

Văzând goana nemiloasă a vieţii, mereu era stăpânit de simţimintul că nu e nimeni de capul lui şi că oamenii

toţi împreună sunt o fiinţă uriaşă, care se zbuciumă mereu, mistuindu-se însăşi pe sine. E o tainică şi de-a pururea neînţeleasă legătura între om şi om şi fiecare trebuie, vrând-nevrând, să-şi potrivească viaţa cu lumea în care trăieşte. Strâmtorat, împins, nevoit ori ademenit, el gândeşte şi face numai ceea ce 5 rezultă din împrejurările în care i se desfăşură viaţa şi din pornirile oamenilor cu care şi-o petrece.

„0 – îşi zicea – cu totul alta ar fi fost viaţa mea dacă n-aş fi fost osândit s-o petrec aici, unde fiecare folosul său îl caută, plăcerea sa o vânează, nimeni 10 nu are milă, toate te ispitesc şi nimic nu te ajută să te stăpâneşti pe tine însuţi, ba eşti luat adeseori în bătaie de joc dacă nu ştii ori nu vrei să te foloseşti de împrejurări ori de neajunsurile altora”.

În asemenea lume el nu mai poate să trăiască. 15 Nici nu putea însă să plece din ea: trebuia neapărat s-o mai vadă o dată pe Zoe şi să se uite-n ochii omului, care a sfâşiat întreaga ţesătură a vieţii lui. Şi dacă I? Ce-o fi să fie! Când se uita însă în ochii Bucurei şi când vedea zâmbetul lui Gheorghe, îi secau 20 deodată toate puterile.

După nouă zile de zbuciumări, a plecat fără ca să mai fi văzut pe Zoe şi fără ca să fi dat ochi cu el, dar nu fără de gândul ascuns de a se întoarce după ce Gheorghe şi Bucura vor fi plecat de la Bucureşti. 25 Ar fi fost o mişelie fără de seamăn să lase nepedepsită o faptă atât de monstruoasă şi tot mai mult era cuprins de simţimintul că acesta e rostul lui în lume.

În timpul călătoriei lui spre Constantinopol şi de-acolo înainte, simţimintul acesta a ajunsla deplină 90 covârşire.

Nicăiri în lumea aceasta nu se poate găsi adunătură ca pe corăbiile din Marea Neagră şi din partea orientală a Mării Mediterane: levantini, greci, bulgari şi – albanezi, care-şi petrec viaţa azi aici, mâine colo, 35 oameni care omoară ori pun foc cu un fel de fală, foarte mulţi trecuţi prin temniţe, toţi pătrunşi de gândul că răzbunarea e datorie sfântă şi că făcătorul de rele e unealta prin care

Dumnezeu ceartă pe cei vinovaţi, azi pe tine şi mâine pe mine, pe fiecare la rândul lui. 40 Ce mai căuta el în Sfântul Munte!?

Mai putea oare să găsească acolo scăpare şi linişte, când prin ascuns urzea mereu planuri cum are să se întoarcă şi să săvârşească fapta în taină, pentru ca Gheorghe, Bucura şi copilul lui să nu afle niciodată?

5 Părintele Agaton, care din lume fugise şi ştia ce-i aduce pe oameni în Sfântul Munte, nu l-a mai ispitit, ci l-a primit cu toată dragostea.

— Să te mărturiseşti, fiule, îi zise şi-l duse la părintele Serafim, om trecut acum de nouăzeci de ani. 10 Să te mărturiseşti, căci mărturisirea uşurează sufletul.

Să se mărturisească?

Cum însă are s-o facă?

E fără îndoială o uşurare să-i faci unei rude, unui 15 prieten, ba fie chiar şi unui om străin împărtăşirea despre durerile vieţii tale, dar e o margine peste care nu treci.

S-a mărturisit Bucur, dar mărturisirea lui nu era creştinească, făcută cu viua îngrijare a credinciosului 20 care nu se îndoieşte că Dumnezeu le ştie toate şi fără ca tu să le fi mărturisit şi vrea mărturisirea numai drept dovadă de căinţă deplină. N-a mărturisit Bucur tot ceea ce avea pe sufletul lui, nu tot ceea ce a făcut şi nu mai ales ceea ce avea de gând să mai facă. 25 Ştia că părintele Serafim îl va sfătui să nu facă şi-şi va da silinţa să-l abată din calea păcătuirii, iar aceasta n-o voia.

În zadar! fără de credinţă, toate sunt forme deşerte şi nu e mântuirea cu putinţă. 80 S-a supus Bucur şi rânduielilor de ispăşire şi a postit, a făcut rugăciuni, a privegheat şi s-a canonit, dar sufletul nu i s-a curăţit şi viaţa îi eradince în ce mai nesuferită atât în singurătate, cât şi în mijlocul acelor oameni, dintre care unii i se păreau nişte făţar86 nici, care mint şi se amăgege între dânşii, iar alţii nişte visători, care aiurează.

El vedea şi aici, în această lume a retragerii şi a căinţei, numai ceea ce era urât ori rău, neistovita pornire spre certuri, îndârjirea cu care-şi susţinea fiecare 40

părerile, îngâmfarea celor mai mari şi încăpăţânarea celor mai mici, patima oarbă cu care erau judecaţi cei de altă părere şi ura neîmpăcată asupra celor de altă credinţă. Nesuferită îi era viaţa şi în mijlocul acestor oameni, dar încă mai nesuferită când şi-o petrecea în singurătate, stând numai el însuşi faţă cu sine.

5 I se alinaseră, ce-i drept, patimile şi nici dorinţa de a o mai vedea pe Zoe, nici iubirea către copilul său, nici setea de răzbunare nu-l mai zbuciumau ca mai înainte şi-i era adeseori parcă nu mai voieşte nimic. Viaţa sufletească îi era însă cu atât mai covârşi 10 toare.

Le vedea cele de mult trecute parcă se petrec acum în aievea şi simţea iar ceea ce a mai simţit. Copilăria lui fericită şi adeseori furtunatică, zguduirea sufletească prin care a trecut când Ilie i-a spus adevărul 15 asupra naşterii lui, sfiala nemărginită de care a fost cuprins faţă cu Gheorghe şi Bucura, zilele frumoase pe care le-a petrecut la bărbierie şi la oaste, toate se strecurau prin mintea lui ca trăite din nou. Când se ivea însă în sufletul lui Zoe, trecând prin faţa bărbie20 noi, atât de tânără şi atât de stricată în gândul lui şi atât de proastă în nevinovăţia ei, când îşi reamintea privirea ei neastâmpărată şi zâmbetul ei ispititor, el se cutremura şi-i venea să fugă, să se ascundă în fundul pământului, dar nu putea scăpa: toate era osân25 dit să le ştie şi să le simtă, pentru toate era nevoit să se judece şi însuşi pe sine nu putea să se ierte.

Nu mai era în sufletul lui trecut, prezent şi viitor, ci toate se petreceau cu o nemiloasă stăruinţă în fiecare clipă.

30 „Şi de ce toate aşa şi nu altfel!?” se întreba el din ce în ce mai des, şi tot mai tare se-nfigea în mintea lui gândul că trebuie să fie în lume dreptate, că fapta nu poate să rămâie fără de răsplată, că din suferinţele lui trebuie să rezulte o faptă de ispăşire. 35 Muncit în grele chinuri de reamintirea propriilor sale fapte, el nu-şi dădea seamă că aici e dreptatea, aceasta e răsplata şi aşa vine ispăşirea, ci era cu gândul mereu dus la lumea pe care o găsise în timpul călătoriei lui cu corabia, la oamenii care îi vorbeau

des40 pre dreptul, ba despre datoria răzbunării şi despre dulceaţa ce se revarsă-n sufletul celui ce-şi face datoria aceasta.

Nu mai era pornit ca mai-nainte, dar voia cu tot dinadinsul şi din ce în ce mai tare.

5 „Nu Dumnezeu – zicea el – te întrebuinţează ca unealtă, căci el, dac-o fi, nu se amestecă în asemenea nimicuri, dar firea cea atoatestăpânitoare te împinge, şi poruncilor ei trebuie să te supui”.

Atât mai putea el să facă în lumea aceasta şi atât 10 şi trebuia să facă pentru ca să-şi încheie viaţa potrivit cu desfăşurarea ei.

Fără de veste dar, nu pe furiş, ci pe nesimţite, el a plecat de la schit, ca să i se piardă urma şi să se strecoare nebăgat de nimeni în seamă înapoi, de unde ve15 ni se, şi umblând pe potecile dosnice, îi erau din ce în ce mai dese clipele în care se îndoia că trăieşte şi întreaga viaţă i se părea un vis afară din cale prost, iară moartea o frumoasă deşteptare.

Ziua a doua el stetea pe la asfinţitul soarelui dea20 supra unei stânci de pe ţărmul mării. Jur-împrejurul lui era pădurea verde şi deasă; la picioarele lui şi prin apropiere era plin cu fel de fel de flori mirositoare; în dosul lui cântau privighetorile; din depărtare răsuna în adiere lină a amurgului clopotul cel mare al lavrei; 2 5 în faţa lui se-ntindea marea liniştită şi albăstrie; iar pe nemărginitul ei câmp se vedeau pe ici, pe colo, ca nişte corturi risipite, pânzele corăbiilor.

În sufletul lui Bucur se ivi ca icoana luminoasă reamintirea copilăriei sale, cu ochii limpezi ai Bucurei 30 şi cu zâmbetul liniştit al lui Gheorghe.

„O, frumoasă e lumea în care se petrece atât de urâta viaţă a omului!” suspină el, apoi, cuprins de un fel de beţie, închise ochii şi se lăsă în prăpastia adâncă.

Peste câteva clipe, josJ> în adâncime, valurile sc. 35 zbătură spumegând, apoi încetul cu încetul se liniştiră iar, şi toate erau sfârşite parcă nici n-ar fi fost vreodată şi fără ca cineva să mai cerceteze dac-au fost ori nu.

O NOAPTE FIOROASĂ

Încă copil abia zburătorit, aveam slăbiciunea de a umbla răzleţ şi de a mă duce departe, ca să văd şi să pat multe, şi slăbiciunea aceasta mi-a crescut după ce 5 am ajuns om tânăr. Licean, îmi petreceam vacanţele mai ales călătorind, aşa, ca să călătoresc, totdeauna pe jos şi de cele mai multe ori singur-singurel. Lasă că nu prea puteam să-mi găsesc tovarăş, dar îmi mai şi plăcea să umblu singur, căci mă opream când şi unde-mi 10 plăcea şi-mi alegeam drumul după propriile mele impulsuri.

Am ajuns în sfârşit să-mi fac examenul de maturitate tocmai la Sătmar. Drept răsplată a succesului, am cerut voie să mă întorc pe jos acasă. 15 Era un drum pe care numai în timp de câteva săptămâni puteam să-l fac şi mă costa mai mult decât făcut în două zile parte cu diligenţa, parte pe calea ferată, dar mă-ncânta tocmai lungimea timpului ce aveam să petrec călătorind peste Ardeal, prin mijlocul 20 unei lumi mie necunoscute.

Mi-am cumpărat dar o taşcă de piele, în care mi-am luat diploma, două cămăşi, trei perechi de ciorapi şi câteva batiste, am expediat restul bagajului acasă şi am plecat cu alţi patru tovarăşi. Unul din 25 aceştia a rămas seara la Seini, iar alţi doi s-au despărţit de noi la Baia-Mare, unde am stat o zi întreagă, ca să vizităm minele de aur şi instalaţiunile pentru curăţirea aurului. Cu al patrulea, Zehe, am urmat drumul pe la Baia-Sprie şi pe la Siseştii părintelui Lucaciu până la Capnic, unde tatăl său era director de mine.

5 La Capnic am stat timp de câteva zile, am luat parte la o reprezentaţiune de diletanţi şi la un bal împreunat cu ea, am trăit bine şi m-am împrietenit cu multă lume, între care şi părintele Fogaraşi, capelanul greco-catolic, un naţionalist înfocat. 10 De la Capnic drumul trece peste muntele Rotunda la Strâmbu, care se află în Ardeal.

— Să te scoli mâne foarte de dimineaţă, căci altfel te prinde noaptea pe Rotunda, îmi zise Zehe, tatăl, în ajunul plecării.

15 M-am şi sculat, mi-am luat în curând după cinci cafeaua cu lapte şi pe la şase eram pornit pe deal.

Mai-nainte de a ieşi însă din sat, mă pomenesc cu părintele Fogaraşi în calea mea.

— Cum? îmi zise. Dumneata român de la Arad şi eu 20 român de aici şi eşti în stare să pleci ca din puşcă fără ca să luăm „ziua bună” unul de la altul 1?

Nu era, în adevăr, aşa ceva cu putinţă; trebuia să mai bem împreună un pahar de vin, să gustăm din şunca şi din brânza părintelui capelan, ba el mi-a mai în25 făşurat în hârtie şi ceva merinde pentru drumul pustiu.

Ce Rotundă?” ce drum lung? ce noapte? Parcă nu mai umblasem eu noaptea pe drumuri pustiii?

Era pe la zece când am plecat, o zi călduroasă şi nu tocmai plăcută. 30 Partea despre Capnic a Rotundei nu era pădurită, şi serpentina urca cotind fără de umbră. Abia pe ici, pe colo era câte un tufiş, care-mi zicea parcă: „Vino colea pe iarba verde şi răsuflă-n umbra mea”.

Eu nu mă prea împotriveam, ba colea pe la amiază 35 am tras şi un pui de somn, căci nu mă zorea nimeni.

Crescut la marginea şesului nesfârşit, eu umblasem numai printre dealuri mai mici şi nu puteam să-mi fac închipuire despre un munte ca Rotunda. Cu cât mai mult urcam, cu atât mai largi mi se deschideau 40 vederile înspre Ţara Oaşului, colo spre întinsurile

Ţării Ungureşti, cu atât mai vârtos mă emoţionam respirând aerul proaspăt şi curat şi admirând bogăţia formelor ce se desfăşura în faţa mea.

„Dai – îmi ziceam – aici, da, să tot trăieşti şi nu 5 te mai saturi de viaţă”.

A sosit însă şi nespus de frumosul apus de soare, şi tainicul amurg al serii, o linişte sărbătorească se revărsa peste larga lume, dar eu încă tot urcam. Mă uitam înainte şi vedeam culmea aci, de tot aproape, dar peste 10 puţin aiurea mi se arăta, tot aproape, dar ceva mai înainte.

După ce s-a întunecat, cerul s-a acoperit de nori şi abia din când în când străbătea printre ei lumina lunii trecute spre apus. 15 Pe ici, pe colo se vedeau focurile

păstorilor din poiene, şi din când în când răsuna ecoul lung al unei descărcături de puşcă.

„Sperie urşii – îmi ziceam – ca să nu se apropie de turme şi de porumbişti”. 20 Era-n toate aceste un farmec mie până atunci necunoscut, dar mă simţeam obosit frânt şi mi se făcea nod în gât când mă gândeam că nu-mi rămâne decât să merg înainte şi că mult o să tot merg.

Cam pe la miezul nopţii am sosit, în sfârşit, în 25 culme şi-am început să cobor. Aici era însă cu totul altă lume: serpentina trecea prin codru des, la o parte surpătură, iar la cealaltă prăpastie fără de fund. Nu se mai vedeau acum focurile, şi razele palide ale lunii numai din când în când se furişau prin frunziş, dar tot 30 mai răsunau focurile descărcate spre a speria urşii, iar licuricii risipiţi pe ici, pe colo dădeau strâmtei privelişti un caracter oarecum sinistru.

Singur în miez de noapte prin codrul pustiu şi tăcut, aş fi voit să bată vântul şi să scuture frunzişul. 35 Nicio adiere uşoară însă, nici cosaci, nici greieri, nici ţipetul vreunei păsări de noapte nu tulbura liniştea nopţii şi tresăream cutremurându-mă în toate mădularile când răsunau din depărtare descărcăturile.

Şi dacă vreun urs, urmându-mi apropierea, se co4 o boară din culme, ori se urcă din hârtoapel?

Văzusem odată într-o menagerie un urs care-şi lingea labele torcând ca pisica.

Coborând acum la vale, îmi era mereu parcă aud mai la dreapta, mai la stânga, când la deal, când la vale 5 acea mormăială somnoroasă a ursului care-şi linge labele, apoi îmi răsunau peste puţin prin frunzele uscate paşi greoi şi mi se răcea sângele în vine.

Nu era urs nicăiri prin apropiere, dar eu auzeam când mormăiala, când paşii greoi, vedeam mogâldeaţă 10 când deasupra surpăturii, când jos în prăpastie, când în faţa mea la cotitura drumului şi-nţelegeam din ce în ce mai bine cum a ajuns românul să zică: „Ţi se face părul măciucă”.

Nu-mi era frică, nu-mi venea nici să fug, nici să mă

15 ascund, ci mergeam automatic înainte, dar din când în când mă treceau fiorii de-mi furnicau toate vinele, părul mi se făcea ţepe-ţepe-n cap şi pălăria de paie îmi cădea peste obraz la picioare.

O ridicam, mi-o puneam iar în cap şi-mi urmam mai 20 inimos drumul; degeaba mă încredinţam însă eu însumi pe mine că nu e nici urs, nici vreo altă fiară prin apropiere, căci iar auzeam mormăială şi paşi, iar vedeam mogâldeaţă şi peste câtva timp iar îmi cădea pălăria din cap. Îmi dădeam foarte bine seamă că-mi fac 25 spaimă din senin, că mi se năzăreşte ca şi calului sperios şi-mi venea să râd aşa singur de mine însumi: nu puteam însă să scap de nălucirile ce-mi făceam.

Deodată, târziu după miezul nopţii, ajuns la o cotitură, unde drumul trecea-n altă parte a coastei, am 30 auzit răsunând în lărgimea unui luminiş lătratul unui câine, o senină veste de scăpare acel lătrat de câine.

Au trecut de atunci ani mulţi, dar îmi răsună şi acum în ureche ca o senină veste de scăpare acel lătrat de câine.

35 Ochii mi s-au umplut de lacrimi şi am pornii în pas săltat la vale.

Mă ştiam, în sfârşit, prin apropiere de oameni şi de aci înainte puteam să răsuflu uşor.

Peste câtva timp am auzit şi sunetul de atunci mie 40 nespus de dulce al unei talange, tot în vale, tot departe.

33 – Opere, voi IV – Ioan Slavici tot răsunând din luminiş în noaptea până acum pustie, iar la o cotitură am dat de o căpiţă de fin proaspăt, cosit de pe la marginile pădurii.

Mai era mult şi până la câine, şi până la talangă, dar 5 răsuna-n vale şi lătratul şi talanga, şi eu, simţindu-mă bine adăpostit, mi-am făcut culcuş sub căpiţa de fân mirositor, m-am culcat şi fericit se zice cel ce poate să doarmă cum am dormit eu atunci, la marginea şerpuitorului drum de pe Rotunda.

SĂRBĂTORI FERICITE

Am fost odată şi eu copil.

E mult de atunci, şi tot îmi aduc aminte parc-ar fi fost

ieri că aveam sărbători fericite, căci trăiam în 5 mijlocul unor oameni care ştiau să se bucure de viaţă.

Cei din împrejurimile Aradului şi mai ales podgorenii erau, nu ştiu dacă mai sunt ori nu şi astăzi, oameni cu inima deschisă, porniţi spre veselie şi totdeauna bucuroşi de oaspeţi, iar sirienii noştri erau fruntea 10 Podgoriei.

Când anume s-au petrecut lucrurile de care îmi aduc aminte, aceasta nu mai sunt în stare s-o spun. Ştiu însă că n-apucasem încă să umblu la şcoală şi că de Sf. Niculae, când la noi era, ca-n toţi anii, praznic cu sfeşta15 ale şi cu masă mare, toate erau acoperite cu un gros strat de zăpadă. De pe deal, din faţa bisericii, vedeai dincolo de sat şesul cel nesfârşit, întinderi şi iar întinderi acoperite de zăpadă, pe ici, pe colo câte un turn de biserică ce se ridica în mijlocul satelor ce păreau una 20 cu câmpia.

În timpul sărbătoririi de Crăciun, piţărăii, colindătorii, purtătorii Stelei şi cei cu Videimul răzbeau prin troienii îngrămădiţi pe ici, pe colo, iar a doua zi, când lumea se întorcea de la utrenie, tata, mama şi noi, 25 copiii, soră-mea şi eu, am plecat cu sania la Curulăuş, cel mai apropiat dintre satele de pe câmpia unde tata avea un prieten din copilărie, părintele Costică, care luase şi el parte la praznicul din ziua de Sf. Nicolae. Era dovada de dragoste să îi stăm şi noi de sfintele sărbători la masă.

5 Drumul de la Şiria până acolo, mai ales cu sania, se poate străbate în mai puţin de un ceas, şi vorba era să mergem de sf. liturghie la biserică.

Plecând din Podgorie şi ţinând seamă de obiceiul locului, tata a luat cu dânsul şi un butoiaş de vin, iar 10 mama a adăugat un coş de struguri, cirnaţi şi cartaboşi, precum şi nelipsiţii cozonaci cu nuci.

Vorba era ca, pe-nserate, să ne întoarcem acasă, dar în curând după masă ne-am pomenit cu notarul de la Şimand, un bun prieten al părintelui Costică, şi nu sc. 15 putea să plecăm fără ca să fi petrecut un ceas şi cu el. După trecerea acestui ceas, n-am mai plecat apoi, căci ne prindea noaptea pe drum şi puteau să ne iasă lupii în cale.

Ce se va mai fi petrecut după aceea, nu ştiu, căci 20

m-a răzbit somnul. Destul că ziua următoare n-am plecat acasă, ci la Şimand, unde ne-au însoţit şi părintele Costică şi preuteasa.

Săltăm noi, copiii, de bucurie, căci era zi cu soare, cele trei sănii lunecau repede peste zăpada de pe drum 25 şi zurgălăii de la gâturile cailor răsunau departe.

Mai vie ni-a fost bucuria după ce am sosit la Şimand, căci notarul avea şi el doi copii, ba puţin în urmă a sosit acolo administratorul domeniului de la Macea, care avea şi el un băiat, ba a mai adus cu dân30 sul şi lăutari. Macea era, adică, moşia vestitului magnat sirb Petre Cernovici, care în timpul nu tocmai lungei sale vieţi a risipit bogăţii mari, iar mâna lui cea dreaptă, administratorul, nu putea să fie decât la fel cu dânsul.

35 Oamenii stăteau voioşi de vorbă, cântau şi jucau când „Ardeleana”, „Mărunţeaua” şi „Lugojana”, când „Czardaş”, când „Polka” ori „Valsul”, ba Sekulici, administratorul, s-a pus să joace „Colo”, după părerea lui cel mai frumos dintre toate jocurile, ce se pot închi40 pui.

E de prisos să mai spun că în ziua următoare am plecat cil toţii lalvlacea, acum şapte sănii, nu numai cu zărgălaie, ci şi cu lăutari, nu numai în goana mare, ci şi pe-ntrecute. 5 La Macea am vizitat şi castelul lui Cernovici, care nu era acasă. Mi-a rămas până-n ziua de astăzi adânc întipărită impresiunea pe care a produs-o asupra mea pădurea de plopi înalţi, primii pe care i-am văzut în viaţa mea, şi mulţimea de ciori neastâmpărate, care 10 cârâiau a pustiu.

De la Macea am plecat cu toţii, acum nouă sănii cu zurgălaie, la Zărand, ca să-l călcăm, cum zicea părintele Costică, pe popa Tulcan, care avea gospodărie cu belşug şi casă cu mare lărgime. 15 Cei mai mulţi dintre cei plecaţi nu-l cunoştea pe popa de la Zărand, dar nimeni nu se îndoia că va fi primit cu toată dragostea şi aşa se făcea atunci pe acolo apropierea sufletească între om şi om.

Pentru noi îndeosebi aceasta era întoarcere spre 2 O acasă, o întoarcere cu mare înconjur, dar întoarcere, căci de la Zărand drumul duce la Pâncota, în Podgorie, iar de

acolo Şiria e pe sub dealuri numai aci. S-a şi luat la Zărand hotărârea că cu toţi au să petreacă ziua de Anul nou la noi, la Şiria. 25 Aceasta a fost cea mai interesantă parte a plimbării noastre de atunci.

Până la Zărand umblaserăm adică numai pe drumuri dintre ogoare, în care abia rar de tot întâlneam, pe ici, pe colo, câte o sanie. La Zărand am intrat în drumul 30 de ţară, în care umblau şi alţii tot în treburi ca ale noastre.

Când la mare depărtare e ivea vreun alt şir de sănii, oamenii începeau, atât aici, cât şi acolo, să se salute prin chiote. Iară când se întâlneau, se opreau şi 35 unii, şi alţii. Era totdeauna între aceştia cel puţin unul care cunoştea pe vreunul dintre ceilalţi, şi legătura era făcută, ba chiar şi dacă n-ar fi fost niciunul care-o făcea, se făcea de sine, şi cei întâlniţi în drum închinau pahare unii în sănătatea celorlalţi şi trăgeau cu toţii împreună un joc.

Aşa, oprindu-ne mereu din drum şi încheind iară şi iarăşi legături de prietenie rodnică, am făcut drumul până acasă, unde uşile erau toate larg deschise.

După ce au trecut apoi şi aceste, fiecare se simţea mai mult om, căci creştea fiecare deopotrivă cu legăturile pe care le încheia cu alţii, care nu numai la bine, ci şi la treabă se-nsoţesc cu el, ba chiar şi la nevoie îi sare într-ajutor.

UN PAS CU NOROC

Mi-am petrecut copilăria la ţară şi nu mi s-a întâmplat până la vârsta de douăzeci de ani niciodată să rămân şi de sărbători în oraş. Un fel de întristare mută S m-a cuprins dar mai târziu totdeauna când nu puteam să ies de sărbători la aer şi mă bucuram ca un copil când Beldeanu, unul dintre colegii mei, m-a poftit de Crăciun la Vaduri, unde tatăl său încă din timpul tinereţelor lui ţinea o moşioară în arendă. 10 Am găsit multă lume la casa bătrânului şi am Petre cut seara de Ajun până târziu după miezul nopţii. Bătrânul şi cei doi fii ai săi au ţinut cu toate aceste să se scoale ziua următoare cu noaptea-n cap pentru ca nu cumva să piardă slujba la biserică. Deşi cam mirat de 15 acel fel creştinesc al unor oameni civilizaţi, era

chestiune de bună-cuviinţă să-i însoţesc.

Îmi părea bine că – am făcut-o aceasta. Într = p biserică nu mare, dar bine întreţinută şi foarte curată, am găsit adunată multă lume, care păstra cea mai bună rânduială, iar preotul, un om de vreo treizeci şi cinci de ani, nu numai citea şi cânta frumos „ci mai ¡ivea şi-n înfăţişarea, în mişcările şi-n toate purăf jle lui o cuviinţă care te făcea să iei cu toată inima parte la slujba dumnezeiască. 5 După liturghie, am trecut pe la casa lui, ca să-i urăm „la mulţi ani sfintele sărbători".

Aceeaşi rânduială şi aceeaşi curăţenie ca la biserică, nu bogăţie, dar casă cu destulă lărgime şi gospodărie întreagă şi bine ţinută.

Părintele Spiridon, om cu deosebire liniştit şi 5 scurt la vorbă, aş putea să zic chiar sfiicios, nu se potrivea de loc cu preoteasa, care, sprintenă, vioaie, aproape neastâmpărată, nu găsea destule vorbe să-şi deie pe faţă bucuria că naşul a venit s-o vadă şi ni-a prezentat pe cei trei copii ai săi, doi băieţi şi o păpuşică 10 de fată.

— Unde l-aţi găsit pe popa acesta? îl întrebai pe Beldeanu după ce plecarăm de la casa lui.

— Asta e o istorie interesantă, pe care o să ţi-o povestesc când vom avea mai mult timp, îmi răspunse el.

15 E un adevărat giuvaier, nu ca popă, ci ca om. Să-i vezi stupăria, vacile, grădina de legume, pomătul, întreaga gospodărie.

După masă ne luam, rămaşi numai noi amândoi, cafelele.

20 – Vorbeai de popă, îmi zise el. E de aci din sat, fiul dascălului Ilie. Era cu vreo trei ani mai mare decât mine, venea în fiecare zi să mă ieie la şcoală, mă apăra de câini şi mă povăţuia ca un frate mai cuminte. Ne-am făcut dar prieteni buni şi tot prieteni am rămas şi după 25 ce ne-am despărţit, trecând eu la liceul „Matei Basarab", iar el la seminar.

În timpul anului şcolar ne vedeam, ce-i drept, de tot rar, dar vacanţele le petreceam împreună, şi ţineam la el fiindcă era aşezat şi blajin, sfios şi cu multă 30 măsură în

toate ale lui.

După ce au trecut cei patru ani de seminar, el a rămas acasă, cam fără de niciun rost. Mai făcea pe scriitor la primărie, ori pe agentul de percepţiune, mai îi era tatălui său de ajutor la biserică, cât şi-n mica lor 35 gospodărie, şi aştepta să-i vie norocul, ca să-şi găsească prin apropiere vreo parohie.

Ar fi mai stat, poate, mult aşa dacă nu s-ar fi apropiat vârsta de douăzeci şi şase de ani, la care trebuia să-şi facă rândul la oaste dacă nu era preot. 40 Parohie şi-ar fi găsit, căci era bine notat la Metropolie, tânăr chipeş şi deschis la cap, călca popeşte şi cânta şi cetatea, precum ai văzut, frumos; trebuia însă să se însoare mai înainte de a fi cerut hirotonisirea.

Şi fete ar fi putut să găsească, dar ici nu-l ispitea fata, iar colo nu i se potrivea zestrea. 5 Mai era apoi la mijloc şi Anica a preutesei, o fetişcană curăţică, sprintenă şi harnică, dar tot atât de săracă şi de neajutorată ca dânsul.

Nu doară c-ar fi avut vreo mare slăbiciune pentru dânsa. Aşa, cum l-a lăsat Dumnezeu, el nu prea are slă10 biciuni pentru nimeni şi pentru nimic, îi ţinea însă ea drumurile, îl pândea în toate potecile şi la toate răspântiile şi-i era greu să n-o vadă când de vreo câţiva ani să împiedica mereu de ea.

Om slab de fire, el şi-ar fi luat inima în dinţi şi ar 15 fi mers cu ochii închişi înainte dac-ar fi avut fie dânsul, fie dânsa vreo două mii de lei, ca să poarte cheltuielile hirotonirii şi să-şi întemeieze casa. Ea însă nu ar fi putut să-i aducă decât un pat, o masă, patru scaune, un războiu, un gherghef, o maşină de cusut şi un tron 20 plin de mărunţişuri.

Degeaba! Tot nu-i rămânea decât să-i facă pe plac tatălui său, care încă de mult luase înţelegere cu leica Mariţa ca să-l încurce cu Yeta, fata lui Ghiţă Orzarul, care era gata să-i deie, deocamdată, zece mii de lei 25 număraţi pe masă şi să ridice şi cheltuielile de nuntă.

O ştia bine pe Veta încă din timpul când se afla

dânsul în seminar, ba atunci cam trăgea cu ochiul la ea. Crescută în oraş, trăită în lume şi trecută acum de douăzeci şi trei de ani, ea era, la urma urmelor, şi mai 30 potrivită pentru el decât Anica, la care nici că se gândea nimeni afară de dânsul.

Cu toate aceste, s-a apropiat termenul fatal ca să ai facă în sfârşit de mult aşteptata vizită la Ghiţă Orzarul.

35 Grea întreprindere însă!

Şi-a luat el hainele, le-a scuturat, le-a periat, le-a sucit, le-a învârtit, dar se uita la ele cu multă jale, căci nu se potriveau de loc pentru asemenea vizită.

Să-şi cumpere haine noi acum, când vorba era să 40 se popească!?

Chiar şi dacă ar fi avut bani, mare prostie ar fi fost: cine-şi cumpără haine pe care nu mai poate – să le poarte!?

„Fiecare cu soarta lui! zise el iar. Am să mă duc „aşa cum sunt, şi dac-ar fi să-şi schimbe gândul pentru că hainele nu-mi sunt pe placul lor, n-a fost să fie”.

S-ar fi şi dus aşa dacă ar fi fost în stare să vie ta, Bucureşti şi să nu treacă pe la mine. Mă bucuram din toată inima, dar, student în anul al treilea şi copist la 10 Ministerul de Finanţe, începusem a trăi în lume şi nu puteam să-l las să facă ceea ce voia.

Mai de silă, mai de voie bună, a primit dar redingota mea şi o pereche de pantaloni vărgaţi. Îi erau, ce-i drept, cam largi hainele, dar tot se prezenta bine în ele şi se examina şi el cu oarecare mulţumire în oglindă.

Era pe la începutul lunii septembrie, o zi frumoasă, dar peste noapte plouase, şi dădeam cu socoteala că-n Calea Rahovei, unde şedea Orzarul, e mare noroiul. Am stăruit dar să pună şi galoşii mei, căci nu-i şedea bine 20 să intre cu ghetele pline de noroi în casa viitorilor săi socri.

Îi erau, se înţelege, cam mari galoşii, dar i-am mai scurtat vârând în fiecare din ei câte un cocoloş de hârtie, şi, gătit aşa, el şi-a făcut o dată cruce, a zis: „Doam25 ne-ajută!” apoi a plecat să ieie pe leica Mariţa, care şedea în

Dealul Spirii, ca să facă împreună vizita fatală.

Îl văd, parcă, şi acum mergând cu capul ridicat, cu mâinile depărtate de trup şi călcând cu multă băgare de seamă, pentru ca nu cumva să scape galoşii. 30 încă mai multă îi era băgarea de seamă în Calea

Rahovei, din sus de linia ferată, unde şoseaua rău întreţinută era plină de noroi, încât galoşii i se lipeau la tot pasul de pământ.

Li dreapta şi la stânga şoselei sunt şanţuri pentru 35 apa de ploaie, iar peste şanţuri sunt pe ici-colo, prin faţa caselor mai bune, poduri mai mult ori mai puţin şubrede. Spiridon mergea pe marginea şoselei; unde se făcuse potecă, iar leica Mariţa trecuse un pod spre case, unde era zbicit. 40 Aproape de casa Orzarului, Spiridon se pomeni în faţa unei bălţi.

Prin faţa caselor era pretutindeni lume, mai ales tineret, care-şi petrecea timpul glumind şi zbenguindu-se ori făcându-şi haz de trecători.

Ca să nu fie nevoit a trece în faţa acestei lumi neas5 timpărate prin baltă, Spiridon făcu un pas mare peste şanţ spre leica Mariţa. El şi trecu bine, dar galoşul îi rămase lipit de pământ. Se întoarse dar iute înapoi, ca să-şi ieie galoşul în picior, dar pierdu echilibrul şi căzu „pleosc!” în baltă.

10 îi era parcă se răstoarnă pe rostogolite pământul sub el şi i se făcu negru înaintea ochilor, încât nu mai vedea nimic, ci auzea numai ţipete şi chiote din toate părţile.

Erau acum hotărâte pentru el toate.

15 Aşa plin de noroi şi cu ruşinea în obraz nu mai putea să-şi facă vizita. Degeaba am stăruit leica Mariţa şi eu s-o facă mai târziu, după ce şi-a curăţit hainele; n-a mai putut nimeni să-i scoată din minte gândul că e piază-rea şi că n-a fost să fie.

20 – O iau în gât! îmi zise el în cele din urmă, făcându-mi mărturisirea că n-are, că nu poate s-o nenorocească pe Anica preutesei, care s-ar prăpădi dac-ar afla că dânsul ia pe alta. O s-o ducem cu sărăcia şi o să

răzbim, urmă el hotărât.

25 Aşa a şi făcut şi adeseori îşi zice acum: „A fost cu noroc pasul acela”.

DOI PRIETENI

Umblaseră Pârvu şi Pintea împreună la şcoala din sat. Pârvu, băiat aşezat şi silitor, era totdeauna în frunte, iară Pintea, sfârlează neastâmpărată şi pornită 5 pe drăcii, mereu în coadă şi pedepsit adeseori de învăţător, nu s-ar fi potrivit unul cu altul, dar îşi aveau amândoi casele părinteşti la marginea de la deal a satului şi făceau împreună drumul până la şcoală şi înapoi. Tot împreună se coborau vara la râu, ca să se scalde. 10 Pe ici, pe colo, Pintea sărea gardul, se urca în cireş şi-şi umplea sânul de cireşe pietroase, din care îi făcea şi lui Pârvu parte.

Aşa făcea şi după ce se coceau prunele, merele şi perele, ba toamna, când erau copţi strugurii din viile 15 de pe coaste, se îmbărbăta şi Pârvu şi săreau amândoi gardul, căci nu-i şedea bine lui Pârvu să-şi facă pofta tot numai pe căpătate.

După ce au ieşit de la şcoală, băietanii se-ntâlneau adeseori la varniţele de sub coaste, unde cărau piatră 20 adunată din albia râului ori purta grijă de foc. Mai târziu, după ce au început să plece prin sate cu carul încărcat cu var, se întâlneau mai rar, dar tot prieteni erau, şi duminicile ori zilele de sărbători, la horă, aceleaşi le erau cărările. 25 Lucrurile s-au mai schimbat după ce au intrat în oaste.

I-au luat, ce-i drept, pe amândoi la roşiori, chiar în acelaşi escadron, dar a ieşit încetul cu încetul Pintea în frunte şi-a rămas Pârvu-n coadă.

Era, ce-i drept, Pârvu şi acum om aşezat şi supus, 5 îşi iubea calul şi-l îngrijea ca numai puţini, dar, morocănos din fire, nu ştia să se pună bine cu sergentul, se uita din când în când pe sub gene şi primea pe ici, pe colo ghionturi, ba mânca şi câte o trânteală. Pintea, flăcău mai răsărit şi chipeş, căruia îi şedea bine călare, 10 mai era şi vioi şi isteţ, ştia să se vâre pe sub pielea maimarilor săi, dădea năvală înainte şi a ajuns în cele din urmă sergent-

major, deşi-şi lăsa calul mai mult în seama lui Pârvu. Se bucura şi Pârvu de aceasta, căci lucru rău nu e să fii prietenul sergentului şi codiţa lui; multe 15 ţi se iartă şi de multe bunătăţi ai parte.

Era tot ca pe timpul când Pintea sărea gardul şi sentorcea cu sânul plin de cireşe. Şi de astă dată apoi s-a îmbărbătat şi Pârvu, încât Pintea nu mai avea nevoie să facă, ci-i era destul să tacă, parcă n-ar fi ştiind 20 nimic. Numai ei amândoi ştiau cum au potrivit lucrurile: destul că Pintea n-a ieşit cu mina goală din oaste, ba mai avea şi cele mai bune recomandaţiuni atât de la căpitan, cât şi de la colonel, ca om harnic, îndemânatec, isteţ şi vrednic de toată încrederea. Pârvu însă, care 25 prinsese slăbiciune nu numai de cai, ci şi de băutură, ba şi de femei, n-avea nici mărunţiş, nici recomandaţiuni.

— Să te ţii de pulpana mea, îi zise Pintea, care îşi şi găsise un loc de logofăt la moşia maiorului Cirag. 30 Cum să nu se ţie!?

Moşia nu era, ce-i drept, mare, vreo mie cinci sute de pogoane, din care vreo patru sute pădure, livezi, fineţe şi vie, dar un stăpân care ţine să-şi chivernisească el însuşi avutul serează-mă cu toată încrederea 35 pe slugile sale şi are slăbiciune şi el nu numai pentru cai, ci şi pentru altele, nu mai ştii când o să se întoarcă după ce a plecat la Bucureşti.

Aşa stăpân să ai şi, dacă eşti om cu rost, în timp de doi-trei ani nu mai stai în rândul slugilor. 4 o Dar ce rost putea să aibă Pârvu la moşie?

Zi-i cum vrei: era mâna dreaptă a logofătului, avea lefşoară, cal de călărie, puşcă şi câne de vânătoare, i toată întreţinerea şi ce mai putea să-şi facă.

Chiar de la început s-a ivit însă o greutate:

Pintea a pus mâna pe un cal să-i cauţi pereche, cum 5 i se cuvenea unui fost sergent de roşiori, iară Pârvu că – „lărea pe o mârţoagă de-ţi era silă să te uiţi la ea. Ar fi găsit, nu-i vorba, şi el un buistraş bine încheiat, care se duce ca slobozit din puşcă şi nu se oboseşte nici dacă l-ai goni de dimineaţa până seara nehrănit şi neadă10 pat, dar

cine-l are ţine la el şi nu-l dă decât pe bani buni.

— Cât? întrebă Pintea, văzând mâhn. irea bunului său prieten.

— Trei sute şaizeci, răspunse Pârvu, scărpinân15 duse la ureche.

Pintea-i numără banii pe masă.

— Ia-l! îi zise – şi caută să-ţi faci ca să mi-i dai… cât mai curând înapoi.

¡. Cum să şi-i facă, asta era treaba lui. Greu lucru 20. n-ar fi fost acum toamna, când toate erau adunate, dar nici prin magazii şi pătule, nici prin hambare şi pivniţe nu sunt lucruri, pe care le iei şi le ascunzi în buzunar, şi trebuia să-şi găsească omul cinstit şi vrednic de încredere ca cei de la Bucureşti, care încarcă, duc 25 şi tac, încât nu prinde nimeni de veste.

Unde să găseşti la ţară asemenea oameni de nădejde, pe care te poţi rezema?!

Tot la cei din Bucureşti trebuia să-şi caute scăparea.

— De! îi zise Ghiţă, cârciumarul de la Obor, om 30 trecut prin multe. Mă ştii cine sunt. Îţi dau carul, „îl iai gol şi te-ntorci cu el plin, iar celelalte le potrivim”.

Trecut o dată hopul acesta, Pârvu-şi alegea nopţi mai întunecoase, când bătea vântul, ploua ori viscolea 35 să nu-ţi scoţi cinele din casă, îşi aducea caral şi-ncărea mai saci cu mazăre, mai butoiaşe de vin, grâu, ovăz, fasole ori ţuică, mai puţini de brânză ori de magiun, ce-i venea mai la îndemână.

Pintea nu ţinea să ştie cum şi-n ce fel se petrec 40 lucrurile, ci-şi lua partea, ca odinioară din mere şi pere. Om cuminte însă care bagă de seamă ca nu cumva să pară vreo ruşine, şi slugă credincioasă, care păzeşte avutul stăpânului, el stătea la pândă, cu puşca încărcată.

5 Nu era o plăcere să stai aşa pitit în noaptea-ntunecoasă pe vânt, pe ploaie ori înfruntând viscolul, şi nu o dată era ispitit de gândul ca să descarce în mişelul acela, care, ameţit o dată de băutură, ar fi putut să scape o vorbă. 10 „Cade el – îşi zicea – dar mă trage şi pe mine în prăpastie”.

Nu însă! îndată ce carul încărcat se punea în mişcare, Pintea se gândea numai la partea pe care i-o făcea bunul său prieten şi răsufla mai uşurat. 15 De ce ar fi avut să se teamă!?

Din grămada mare iai niţel câte niţel fără ca să se simtă, şi acum, în timpul iernii, maiorul nici nu mai dedea pe la moşie, iar primăvara nu-şi mai aducea aminte ce a lăsat prin magazii, prin pătule, prin ham? 20 bare şi prin pivniţă.

Aşa a şi fost.

Prin februarie s-au urcat preţurile, se mai deşertase şi punga maiorului şi s-au golit încetul cu încetul magaziile, pătulele, hambarele şi pivniţa, parcă n-ar fi 25 fost niciodată pline, şi cei doi prieteni aşteptau să sosească iar şi binecuvântata de iarnă, cu toate dulceţile ei.

A sosit şi ea şi a trecut cu bine, iar primăvara Pintea a început să-şi zidească, acolo-n satul lui, la mar30 ginea de la deal, o casă frumoasă, cu o mare încăpere pentru cârciumă în faţa drumului şi cu grajdi pentru vite şi pentru cai în fundul curţii.

„O iarnă mai rabd – îşi zicea – şi sunt om la casa mea”.

35 Era pe sfârşite şi iarna aceasta, şi Pârvu, care nu prea avea nici acum ce să piardă, era din ce în ce mai îndrăzneţ, încât Mitu, argatul, parcă simţise ceva, îi şoptise şi boierului, şi stetea şi el, ca Pintea, la pândă.

Pârvu lăsase, ca de obicei, carul în colţ, la depărtare de vreo două sute de paşi de la magazie.

Când el ieşi cu sacul în spinare, ca să-l ducă în car, Mitu ieşi din ascunzătoare, ca să-l oprească.

5 Pintea descărcă şi nimeri cum i se cuvenea unui sergent deprins a umbla cu carabina, încât Mitu căzu grămadă la pământ, iară Pârvu scăpă sacul şi o luă cuprins de spaimă la fugă.

— Stai! îi zise. Spune că l-ai prins furând saci cu

10 griu şi-ai tras fiindcă n-a voit să se oprească.

— Prea bine – răspunse Pârvu aşezat – dar carul lui Ghiţă stă în colţ şi e plin de saci.

La aceasta nu se gândea Pintea.

— Aoleo! strigă el. Am păţit-o!

15 Dac-ar fi avut puşca la el, ar fi descărcat al doilea foc în bunul său prieten.

— Haid, grăbeşte, ia-o-n gât şi pleacă tu cu carul – îi zise Pârvu – şi lasă-le celelalte pe mine, că eu nu-mi pierd capul.

20 Nici nu-i rămânea lui Pintea decât s-o facă aceasta.

Pârvu s-a dus apoi liniştit să-l scoale pe primar, ca să-l aducă la faţa locului, iar ziua următoare a venit şi procurorul şi clătina mereu din cap.

Erau o mulţime de lucruri care nu se potriveau de

25 loc cu mărturisirile lui Pârvu. Lasă că puşca pe care au găsit-o în faţa magaziei, după mărturisirea tuturor a, era a lui Pintea, pe care nu-l ştia nimeni plecat de acasă şi care, cu toate aceste, nu se găsea nicăiri, dar sacul nu se afla lângă mort, ca să poţi zice c-a fost scă

30 pat de el, ci vreo douăzeci de paşi mai departe, parc-ar fi fugit el de el şi după ce a murit cel ce-l ducea în spinare.

Ştia, nu-i vorbă, Pârvu să le potrivească, dar cu oarecare bătaie de cap tot s-ar fi descurcat lucrurile.

3 5 N-a fost însă Mitu, când a trăit, decât un biet argat. Vremea era urâtă, şi frig, şi vânt, şi lapoviţă, dl. procuror avea treabă multă acasă şi a rămas că Pârvu, slugă credincioasă, şi-a făcut datoria trăgând în hoţul ce scoate sacii de grâu din magazie.

De Sf. Gheorghe, Piritea s-a întors la casa lui, şi-a întemeiat gospodăria, şi-a deschis prăvălia şicârciuma, toamna s-a însurat, luându-şi soţie pe fiica părintelui Trandafir din satul vecin, iară în timpul iernii a fost S ales primar, să se fălească satul cu el.

Pe Pârvu l-a luat vătăşel, ca să şi-l aibă în apropiere şi să-l păzească bine, ca nu cumva, bând prea mult, să-l ieie gura pe dinainte.

— Haida-dee! grăi într-una din zile Pârvu. De unde JO şi până unde ai ajuns să-mi tai porţia? Nu te ştiu eu cine

eşti? N-am decât să-mi deschid gura ca să sară, ca-
mpărătesei din poveste, una câte una perinile de sub tine. Bagă de seamă că eu puţin pierd şi moarte de om nevinovat n-am pe suflet! 15 Lui Pintea i s-a răcit sângele-n vine şi mereu i se răcea când se gândea că bunul său prieten ar putea să deschidă gura. Nopţile tresărea speriat din somn, ziua nu-i priia mâncarea, amăra viaţa tinerei sale soţii, tremura când deschidea la primărie vreun plic venit de la 20 tribunal şi inima i se strângea, tâmplele îi zvâcneau şi sângele-i pierea din obrajii când vreun jandarm se ivea prin apropiere.

Ar fi fost acum gata să-l şi înece-n vin ori în ţuică pe Pârvu, care era mereu în voie bună, ba parcă-şi de25 dea silinţa s-o-nveselească şi pe tânăra soţie a prietenului său, şi ici o pişcă, colo îi cuprindea cu braţul mijlocul subţirel ori se cobora după ea în pivniţă.

Pintea tăcea, ca să tacă şi prietenul său.

Într-una din zile el s-a dus, mai pe-nserate, pe la 30 cele trei varniţe, pe care le luase drept zestre cu nevastă-sa.

Ardeau toate trei, pline până-n vârf, şi nimeni acum, după ce erau încinse, nu le mai purta de grijă.

Nu e-n lumea aceasta nimic atât de mistuitor ca fo35 cui din varniţă, care-şi aruncă departe dogoarea, şi el se urcă sus, ca să vadă dacă sunt ori nu răzbite şi pietrele de var.

Cuprins de un gând fioros, el se cutremură.

„Să-l îmbeţi, să-l aduci aici, să-i dai brânci – îşi zise – şi nu mai rămâne nicio urmă de el”.

Două zile-n urmă a şi făcut-o. L-a dus pe Pârvu, s-a 5 urcat cu el, i-a dat brânci, dară Pârvu, căutând în clipa căderei un razim, şi-a înfipt mâna în braţul lui şi l-a tras cu sine.

Acolo au pierit amândoi, de n-a mai rămas decât cenuşe din oasele lor.

CUPRINS
NUVELE V
Spiru Călin 9

Domnul Istrat Gorăuţ 84
„Purceluş cu coada sfredel” 106
O jertfă a vieţii 110
Răul din fire 129
Puişorii I le
Pe povârniş I 9
Ţaţa Melania 204
Dar din prisos 210
Din vecini – 217
Taina lui Cimbru 223
Ac şi aţă 231
NUVELE VI
Vatra părăsită 239
Nu ţa 350
Un paravan 422
Omul cel adevărat 430
Azi ca ieri 439
Mâhnirile lui Trică 444
Din valurile vieţii 451
O noapte fioroasă 510
Sărbători fericite 515
pas cu noroc şi prieteni…

Hârtie tipar înalt tip A de 63 gim Coli ed. 33, 29. Coli tipar 38, 75. ¡. jit. 15 012/1369. C.Z. pentru biblioteciii şi *mici 859-O.*

Tiparul executat sub comanda Combinatul Poligrafic Piaţa Scânteii nr. 1, Bucureşti – Socialistă România.